

آگهي، کيم تاپقه‌ی ابردی ساز نظمینگدين نوا،
بهره گر یوقتور نوایي نینگ نواسیدین سنگه.

تعویذ العاشقین

محمد رضا آگهي شعرلری دېوانی

آگهي، کيم تاپقهی ابردی ساز نظمینگدين نوا،
بهره گر یوقتور نوایی نینگ نواسیدین سنگه.

تعویذ العاشقین

محمد رضا آگهي شعرلری دېوانی

الفبا اؤگیرووچی:
عبدالمجید اوزگون

تقاسلب، توزه تیپ، نشرگه تیارله گن:
جلال الدین قیامی

ساوغە

اۋن تۇقىزىنچى عصر خوارزم ادبىي نەھىتى نىنگ يىرىك نمايندەسى و آنه تىلیمیز، چغتای تورکچەسى (اۋزىبکچە)دە، حضرت امیر علیشېر نوايى دن کىین، «ابنگ کۆپ و خۇب» اثرلر یرەتیب، اۋزیدن بیزگە يىرىک میراث قالدیرگن اولوغ شاعر، ایشانرلى مؤرخ و زبردست ترجمان، حضرت محمدرضا آگهي شعرلری دېوانى (تعویذالعاشقین)نینگ قولینگیزدهگی نسخه سینی آمو دریانینگ سؤل تامانیده یشاۋچی تورکي تىللى خلقلرگە مهر و حرمت بیلن ساوغە قیله میز.

مل کارت (فیا)

- آگهی، محمدرضا، ۱۸۰۹ - ۱۸۷۴ م.
- تعویذالعاشقین/محمدرضا آگهی.
- مزار شریف: مطبعه صورتگر، ۱۴۰۳ هـ. ش.
- ۸۴۷ صفحه
- ISBN: ۹۷۸-۹۹۳۶-۱-۰۸۲۸-۸
- فهرست نویسی بر اساس مل کارت
- موضوع: ۱. اشعار غنایی. ۲. اشعار اخلاقی. ۳. اشعار اجتماعی.
- به زبان های ازبکی و دری.
- طبقه بندی دیویی: ۸۹۱/۱۱۹
- شماره مسلسل ریاست کتابخانه های عامه: ۱۶

کتاب بېلگيلری:

کتاب آتی: تعویذالعاشقین (آگهی شعرلری دېوانی)

شاعر: محمدرضا آگهی

الفبا اوڭیرووچی: عبدالمجید اوزگون

تقاسلب، توزه تیب، نشرگه تیارلاوچی و کیریش مؤلفی: جلال الدین قیامی
(بوھنوال دکتور سید محمد عالم لیبیب نظری آستیده)

مهتمم: استاد صالح محمد خلیق

بېت بېزاوچی و ایضاح یازیب، سۆزلیک توزووچی: جلال الدین قیامی

مقوّا طراحي: صبغت الله اینان

نشر قیلووچی: اوزگون عایله سی

باسیم یېری: صورتگر باسمه خانه سی، مزار شریف

باسیم ییلی: شمسی ۱۴۰۳/میلادی ۲۰۲۴ - ییل

نسخه لر سانی (تیراژ): ۵۰۰ جلد

باسیلیش نوبتی: بیرینچی

شابک (ISBN): ۹۷۸-۹۹۳۶-۱-۰۸۲۸-۸

چاپ و نشر حقى نشرگه تیارلاوچيگه عایددير.

کتاب مندرجاتی رؤیختی

عنوانلر	ببتلر
• کپریش (نشرگه تیارلاوچی قلمیده)	أ - ض
• دهباجه (شاعرنینگ اؤز قلمیده)	ظ - م م

اؤزبکچه شعرلر

• غزللر	۱ - ۴۰۱
• مستزادلر	۴۰۳ - ۴۰۹
• مربعلر	۴۱۱ - ۴۱۶
• مخمّسلر	۴۱۷ - ۵۶۳
• مسدّسلر	۵۶۵ - ۵۷۵
• مثمّنلر	۵۷۷ - ۵۸۶
• ترجیع بند	۵۸۷ - ۶۱۱
• قطعه لر	۶۱۳ - ۶۲۰
• رباعیلر	۶۲۱ - ۶۳۶
• تویوقلر	۶۳۷ - ۶۴۰
• مثنویلر	۶۴۱ - ۷۵۰

شعرهای فارسی

• غزلها	۷۵۱ - ۷۵۸
• مخمّس	۷۵۹ - ۷۶۱
• سؤزلیک (لغت نامه)	۷۶۲ - ۸۰۱
• الفبا اؤگرووچی نینگ قیسقه تانیتمه سی	۸۰۳ - ۸۰۵

کیریش

آلدينكى جنوبي تورکستان يا بوگونكى افغانستان نينگ كټه قسميده يشاوپى تورک خلقلرى نينگ تيل و ادبىاتى جوده ناويعون و اچيرلى وضعيتگه توشيب قالگن. اؤن توقيزينچى و ييگيرمنچى عصرلر مابينيده، استعمارچيلر ارقه لى منطقه ده يوز بيرگن انچه حربي يوريشلر و قانلى اوروشلر نتيجه سيده اؤرته گه كبلگن سياسي چبگره لر طفيلى، آمودريانىنگ ايگى تامانده يشب كبله ياتگن بير خلق، اينيقسه تورک خلقى، نېچه بؤللكه بؤلينيپ، اؤرته لريگه ايريليپ كبلتيريلدى. بيز نينگ بابالريمز اېسه، آمودريانىنگ سؤل تامانى، بوگونكى افغانستان حدوديده يشركنلر، دريانيگ او ياق و بو ياقيده گى اېلداش، تيلداش و قانداش قوم-قرينداشرلى بيلن اؤز علاقه لرينى كبسيپ، اولردن ايرى يششگه مجبور قيليندiler.

آمودريانىنگ سؤل تامانى و هندوكش تاغلرى نينگ ايگى ياقيده، تورک خلقلرى نينگ اؤز ياردمى بيلن قوريلگن ييريگ دولت هم بير آز زمان اؤتيب-اؤتمه ي اولرنى نه يالغيز اؤزیدن بيلمه ي قويدى، بلكه اولر نينگ تيلي، فرهنگى، تاريخى و عموماً كيملىگى و حتا بار و يوقلىگى توغريسده، تبعيض و تنفر بيلن، بوزغونچى آديملر كؤتره باشله دى. تورک خلقلرى نه فقط اؤز تيللريده تعليم و تعلم اېته آلمه دiler، بلكه وضعيت شونگه يېتيب باردى كه كؤپ موردلرده اولر حتا اؤز كيملىك رينى يشيريب يوريشگه مجبور بؤلدiler. توركلرگه تېگيشلى تاريخى آبدeler، تورلى بهانه لر بيلن، بوزديريليب، كؤپ ييرلر نينگ آتى توركيدن باشقه تيللرگه اؤزگرتيريليپ و بو تيلده گى جوده كمياب و ناياب قؤليازمه كتابلر و يې بها اثرلر اېل نينگ آلدیدن ييغيليپ يوق اېتيلدى و بالآخره بو تيلده اؤقيش و اؤرگنيش فقط گينه ستي ملاخانه (مكتب خانه) لر و مسجد ملالرى قاشيده بير نېچه گينه كتابلرنى اؤقيب چيقيشگه چېكلنپ قالدى. ملالر قاشيده اؤقيله ديگن كتابلر، نوايي نينگ دېوانلريدن بيرى، فضولى دېوانى، صوفي الله يار نينگ ثبات العاجزين اثرى، مشرب دېوانى و باشقه بير نېچه منظوم و منثور كتابلردن عبارت اېدى و بير اؤقووپى بولر نينگ برچه سيني هم اؤقيمس اېدى؛ دېمك، بيرارته نوايي نينگ دېوانى، بيرارته فضولى نينگ دېوانى و ينه بيرارته مذكور كتابلر نينگ بيته يا ايكيته سيني، فقط سواد اؤرگنيش اوچون، اؤقيب اؤتردى و خلاص. توركي تيلده يازيش، خاص موردلردن تشقىرى، غير معمول بير ايشگه آيلنپ، اول-بولگه يؤللنه ديگن بيتيكلر و دعا و سلاملر هم فارس تيلده يازيلردى. ذكر اېتيش كېرەك كه مذكور ملاخانه لرده هم، آتى توتيلگن توركي كتابلردن ايلگرى و اولردن كؤره كؤپراق، فارسي تيلده گى چهاركتاب، حافظ شيرازي دېوانى، بېدل دېوانى، سعدي گلستانى كې كتابلر اؤقيلردى.

شو ترتیبده، اۆکینچ بیلن آیتهمیز که کۆپل خلیمیز سوادسیز، آینقسه اۆز ادبی تیل و تاریخلریدن اوزاقلشتیریلیب قۇیلدیلر. اېلیمیز بوگون - خواصنینگ جوده کیچیک دایره سینی حسابگه آلمه گنیمیزده - اۆزی بیلن تیلداش و اېلداش بؤلگن یریک بیلیمدانلر، اولوغ شاعرلر و یازوچیلرنینگ اثرلری نری تورسین، اولرنینگ کۆپلرینینگ آتلی بیلن هم تنیش اېمسالر. بوگونگی جامعهمیزده فقط نوایی، فضولی، مختومقلی، بابر، مشرب و صوفی الله یارلرنینگ آتلی بیر آز آشنا قالگن؛ او هم آیریم علتلر و قید اېتیب اؤتگنیمیزدېک، خانگی ملا و مکتب خانهلر بارلیگی فیضیدن بۆلسه کېرک. بولردن بۆلک، اؤنلرجه باشقه کېنگ بیلیم و کوچلی قلم اېگهلری، یوقاریده مذکور عامللر طفیلی، اېلیمیزگه ناتیش قالگنلر که اولردن بیرى قۇلینگیزدهگی دېواننینگ اېگهسى، خوارزملیک اېرنیاز بېک اؤغلی محمدرضا آگهی دیر.

محمدرضا آگهی، اؤن تۇقیزینچی عصر، خوارزمدهگی ادبی نهضتینینگ کۆزگه کۆریننگ اېنگ یارقین سیماسیدیر. او ایکی تیلده قلم تېهرهنگن زبردست شاعر، تنیقلى مؤرخ و اېپچیل ترجمان صفتیده یې بها اثرلر یرهنگن. اونینگ بیزگه قۇیب کېتگن ادبی و تاریخی میراثینی کۆزده توتگنده، او نه یالغیز اۆزی توغیلیب، یشه گن زمان و مکان، دېمک، اؤن تۇقیزینچی عصر خوارزم دیاریده، بلکه عموماً چغتای تورکچهسى (اؤزبېک تیلی) ادبیاتی حوزهسى و تاریخیده، هم حجم و شکل لحاظدن و هم حسن و نضج نقطه نظریدن، نوایی دن کېن، بیرینچی اؤرینده توره دېگن اولوغ ذاتدور. میلادی ۱۹۷۱ - ییل، فیلالوژی فنلر دکتوری، پروفیسور غلام کریموف ارقه لی نشرگه تیارلنپ و اؤزبېکستان س. س. رده خدمت کۆرستگن فن اربابی سبوتای دالیموف مسؤول محزرلیگی آستیده، غفور غلام نامیدهگی ادبیات و صنعت نشریاتی تامانیدن باسیب چیقیریلگن آگهی شعرلری ایکی جلدلی دېوانی باشیده شاعرنینگ حیاتی و اثرلری حقیده بېریلگن معلومات بونده ی باشلنده ی:

«ظهیرالدین محمد بابر، اؤزینگچه بؤلگن ادبیاتیمیزگه نظر تشلب، اؤزبېک شاعرلری ایچیده اېنگ «کۆپ و خۇب» شعر آیتگن شاعر دېب، علیشېر نوایینی کۆرستگن اېدی. شو ایخچم ادبی فورموله نقطه نظریدن، بابر دن کېپنکی ادبیاتیمیزنی کۆزدن کېچیریب، بو هر ایکی مهم بېلگینی اؤزیده برابر مجسم اېتگن، یعنی هم کۆپ و هم خۇب یارگن شاعرنی اوندن تنلش ضرورتی توغیلیب قالسه، شېهه سیز، بیرینچی نوبتده آگهی گه تۇختش کېرک بۆله دی؛ چونکه قالدیرگن ایجادی میراثی نینگ حجمی جهتیدن هم، ادبیاتیمیز و مدنیتیمیز آلدیده قیلگن خدمتلری جهتیدن هم و نهایت شخصی اقتدارى، بدیعی استعدادى و قدرتی جهتیدن هم، علیشېر نوایی دن کېن، ادبیاتیمیز تاریخیده، آگهی نینگ آلدیگه توشه دېگن صنعتکار بۆلمسه کېرک.»

اۋزىبىك تىلى و ادبىياتى تارىخىدە آگھىنىنگ اۋرنىنى جودە قىسقه و عمومي شكىلدە بېلگىلىش لازم بۇلگن تقدىردە، يوقارىدەگى منە شو ايگى-اوچ جملە (بىر پاراگراف) يېترلى بۇلسە كېرەك؛ بىراق يىز اوڭى بو يېردە، كوچىمىز بېتگونچە، بىر آز كېنگراق تىتىشىگە اورىنەمىز.

محمدرضا آگھى، اۋن تۇقىز ژانردە^۱، يىگىرمە مىنگ مصرىگە ياووق شعر، كۇپلېب اۋز آنە تىلى اۋزىبىكچەدە و ھمدە فارس تىلىدە يازگن اولكن شاعر، خوارزم اۋتمىشىگە عايد بېستە ارزىلى تارىخى اثرنى تصنيف اېتگن اتاقلى تارىخچى عالم، اۋن تۇقىز تە ادبى و تارىخى اثرنى باشقە تىللردن اۋزىبىكچەگە اۋگىرگن جودە مھارتلى و پركار ترجمان و اۋشە زمان خوارزم خانلىگىدە يوقارى دولتى و اجتماعى لوازملردە ايشلر بجرگن بىلرمان كىشى و خانلىك سرائىدە كېنگ نفوذ و يوقارى اعتبارگە اېگە بۇلگن شىخصىتلر جملەسىدندور.

آگھىنىنگ حياتى

محمدرضا آگھى خېوە شھرىنىنگ قيات قىشلاغىدە، يوز اوروغىدن، خېوە خانلىگى دربارىگە ياووغلىگى اوچون نفوذلى سنەلمىش مىرابلر عايلەسىدە دىياگە كېلگن؛ آتەسى اېرنىياز بېك^۲ اۋز قىشلاغىدە اېكىنچىلىك و باغدارلىك بىلن حيات كېچىردى^۳؛ بىراق اونىنگ عمكىسى، اۋز زمانەسىنىنگ يېتوك شاعرى و تىنىقلى مۇرخى، شىرمحمد مونس خوارزمى (۱۷۷۸ - ۱۸۲۹)، خېوە خانلىرىگە ياووق كىشىلر جملەسىدن و خانلىك سرائىدە باش مىرابلىك^۴ وظيفەسىگە منصوب اېدى. آگھىنىنگ توغىلگن تارىخىنى او اۋز «فردوسالاقبال» اثرىدە قىد اېتگن. اونىنگ يازىشىگە كۆرە، آگھى شنبە كۈنى ذوالقعدە آيىنىنگ اۋنىدە توغىلەدى، بىراق او بو رويداىنىنگ يىلىنى مشخص قىد اېتىش اۋرنىگە، «محمدرحيم خان^۵نىنگ حكومتىنىنگ تۇرتلنچى يىلى» دېب اۋتەدى: «محمدرحيم خاننىنگ حكومتىنىنگ تۇرتلنچى يىلى ذوالقعدە اۋنىدە شنبە كۈنى، اېرنىياز بېككە كىم فقيرنىنگ اينىسىدور، حضرت واهبالعطايا بىر فرزند ارجمند و ولد سعادت پيوند عطا قىلدى و اول نور حقه جلال و كمال، «محمدرضا بېك» كە موسوم بۇلدى». اېندى،

^۱ يىگىرمە ايگى ژانردە ھم دېيىلگن

^۲ اېرنىياز بېكنىنگ آتەسى عوض بېك اېدى

^۳ اېرىم منبعلردە، اېرنىياز بېك ھم مىراب اېدى دېيىلگن.

^۴ اۋشە زمانگى خوارزم خانلىگى سطحىدە باش مىرابلىك مقامىنى بوكونگى دولتى وظيفەلر بىلن مقايىسەلش لازم بۇلگندە، باش مىرابلىك، يعنى «سوو وزيرلىگى» دېشىمىز كېرەك بۇلەدى.

^۵ محمدرحيم خان بىرىنچى (۱۷۷۵ - ۱۸۲۵)، خوارزم خانلىرىدن بىرى

مذکور خان هجري ۱۲۲۰ - ييل تختگه چيققنی کوزده توتيليب قيلينگن محاسبه و اوندن قولگه کېلگن تاريخ ميلادي تقويمگه اوگيريلگنی نتيجه سيگه کوره، آگهي نينگ توغيلگن تاريخي ميلادي ۱۸۰۹ - ييل دسامبر آبي اؤن يېتي سيگه ماس کېله دی.

ميلادي ۱۸۱۲ - ييل، آگهي اوچ ياشده ليگيده، آته سی اېرنياز بېک وفات اېتیب، اونی اؤلغه يتيريب تربيه لش وظيفه سی، عمکيسي مونس خوارزمي نينگ يېلکه سيگه يولکله دی. آته دن اېرته يتيم قالگن ياش باله، محمدرضا، باشلنغيچ تعليمی اؤز عمکيسيدن آليب و کېن خېوه مدرسه لريدن بيرگه اؤقيشگه کیره دی. آگهي مدرسه ده اؤشه زمان عالمري قاشيده و عايله ده هم اؤز عمکيسي، زبردست شاعر، اديب، مؤرخ و دولت و جماعت اربابی، مونس خوارزمي نينگ خاص توجه سی و تأثيری آستیده یخشی تربيه لنيب، عايله ده گی ادبي محیط و او درگاهده مونس باشچيلگيده توزيله ياتگن ادبي و صنعتي مجلسلر و محفللر، اونينگ شخصيتی شکلنیشیگه کته ايجايي تأثير قویه دی. او شو آقيمده، اؤز آنه تیلی و ادبیاتی و باشقه متداول دینی و دنيوي بيلمير يانیده، فارس و عرب تیللری و ادبیاتی هم چوقور اؤرگنیب، امير عليشېر نوابي، ملا محمد فضولي، حافظ شیرازي، عبدالرحمان جامي، میرزا عبدالقادر بېدل و باشقه تورکي و فارسي شعر و ادبیاتی ایلغارلری نينگ اثرلرینی دقت بیلن اؤقیب و اؤرگنیب چيقه دی. اؤتکیر استعداد اېگه سی بولمیش ييگیت آگهي، يالغیز مدرسه نينگ درسلیک دستوريگه قانيقيب تورمه ی، اؤرگنیش و بيلم کسب اېتیش يؤلیده تينمسدن تلاش قيله دی. او اؤزی بو حقه بونده ی یازگن: «شباب ایتامی نينگ اوایلیده کیم عمروم باغی نينگ نوبهاری و حیاتیم نوبهاری نينگ نوشگفته لاله زاری اېردی، فضل و کمال اکتسابیغه میل و رغبت کؤرگوزوب، مدرسه نشینلیک رسمین اختیار قیلدیم و هر يېرده کیم فضلا و شعرا خیلی نينگ مجمع و مجلسی بولسه، الرنينگ خدمتیغه بارماقنی اؤزومغه واجب و لازم بیلدیم.

مثنوي

قدم آيله بان علم يؤلیده باش،
هنر کسبیده آیلر اېردیم تلاش.

نی تونلر منگه خواب راحت اېدی،
نی کونلر زما نی فراغت اېدی.»

آگهي ييگيرمه ياشده ليگيده، ايچکوير عمکيسي، حامي و استادی مونس خوارزميني هم قولدن بېره دی. ميلادي ۱۸۲۹ - ييل، الله قلی خان حکومتی دوریده خراسانگه اويوشتيريلگن

يوريشده، مونس هم خان دربارى تاريخچى عالمى صفتيده قتنشەدى و اوروش آقیمیده ترقلگن وباكسلیگه یۆلیقیب، اېلیک بیر یاشیده عالمدن کۆز یومهدى. اؤن تۆقیزینچی عصر فیودالیزم حاکملیک دورى و او اجتماعى نظامنینگ رسوم و قواعدیگه کۆره، برچه مهم دولتي و اجتماعى لوازملى میراثی شکله آتەدن اۇغیلگه اؤتیب دوام اېتردى. مونسنینگ اېسه اؤزیدن وارثی بۆلمەگنى سببلى، الله قلى خان اونینگ اؤرنیگه جیینی، حلى ییگیرمه یشر، اما ییتیرلى بیلیم و درایت اېگەسى، نوقیران ییگیت، محمدرضا آگهینی باش میراب قیلیب تعینلەیدی. او اؤزى بو حقدە بوندە یازگن: «...مونس میراب اؤرنیگه فقیر کیم آنینگ برادرزاده و دست پرورده-سیدورمن، عنایت پادشاهانەدن میرابلیغ منصب کرامیسی بیلن اؤز اشبه و اقرا نیم آره سیده ممتاز و سرافراز قیلدی.»

خوارزم محیطیده میرابلیک وظیفەسى جودە مهم و آغیر ایشلردن بۆلیب، معلوماتلرگه کۆره، اؤن ییتینچی عصر آخرلردن بویان، بو وظیفەنى آگهینینگ عایله سى و اجدادی اېگلب کېلگن ابدى. منبع افاده سیگه کۆره، آگهینینگ اوزاق اجدادیدن بۆلمیش جیین بېک، میلادی ۱۶۹۴-ییل، خوارزم میرابلیگیگه منصوب بۆلەدى و بو مهم وظیفە شوندىن باشلب، آگهی گچە کېلەدى. بو مهم وظیفەنى، خواه اؤز میلی بیلن، خواه فیودالى عنعنەلر یوزەسیدن مجبور بۆلیب قبول قیلگن آگهی، هم اېل و دولت تۇغریسیده و هم اؤز سلالەسىنینگ دوامچىسى صفتیده، بېلکە سیگە یوکلنگن آغیر مسؤولیتنى یخشی سېزىب، کېچە و کوندوز تینیمسېز جد و جهد اېتەدى و بو وظیفەنى یخشی صورتدە اېلەیدی. چنانکە اونینگ دوریدە، خوارزم ساحە سیده ینگى سوو کاناللىرى قوریلەدى و حتا قیسی بیر دریاگە تۇغان قوریلگنى هم آیتیلگن. او وظیفەسى جریانیده تورلى خیل اولوس بیلن دوچ کېلیب، اېل و یورتىنینگ آغیر و اچینرلى احوالینى یخشی توشونوب آلهدى. او اؤزى بو حقدە یازگن:

اېتک سنجیب بېلیمگە چۇست و چالاک،
قدم هر یؤل سارى اوردوم طربناک.

قۇلومدین شوق آلیب اختیاریم،
تمام کۆی ارا توشتی گذاریم.

یبتوردوم هر جماعتغە اؤزومنى،
آچیب عبرت بیلە هر یان کۆزومنى.

بارى نىنگ حالىدىن بۇلدىم خبردار،
 عىان كۈنگۈمگە بۇلدى بىرچە اسرار.

آگھى نىنگ باش مىرابى صەفتىدە دولتى وظيفەسى يىگىرمە ياشىدىن باشلىنىپ، قىرق سگىز ياشىگىچە دوام اېتەدى. او، مونس خوارزمى نىنگ يالغىزگىنە باش مىرابلىك وظيفەسىنى يېلكەسىگە چېكىش بىلەن چېكىنمەي، خېۋەدە اونىنگ باشچىلىگىدە يۈلگە توشگن ادبىي نەھىتىنى ھەم يۇللارچىلىك قىلىپ، بو ساحەدە اولوغ و درايتلى انسان صەفتىدە زاپھار بۆلەدى. اونىنگ زامانداشى تىنقىلى شاعر، پەلوان نىازمۇھەممەد كامىل خوارزمى (۱۸۲۵ - ۱۸۹۹)، اونگە بىغىشلاپ يازگن شەئرى نىنگ بىر بېتىدە كېلتىرگن:

«سۆزى آرتىق دورور گھەردىن ھەم،
 فەزل و دانىشدە عالم اىچرە عەلم»

بوندن تشقىرى، آگھى اۋز فەكر و مىلىگە قرشى بۇلگىنگە قرەمسەن، خان نىنگ قۇشىنىدە سپاھىگرلىك و سپاھدارلىك اېتىگىنىنى ھەم تەۋىز-العاشقىن دېۋانىگە اۋزى يازگن دېپاچەسىدە مەلۇم قىلەدى: «... و رۇزگار اندوھى شەئى نىنگ آغىر يۈكى تاغ يىنگىلىغ باشىم اوستىغە توشتى و سپاھىگرلىغ يراغىن توزمەك تشۋىشىغە دچار و سپاھدارلىغ مەنەبى نىنگ شغلى زىنجىرىغە گرفتار بۇلدىم.» مەنبە افادەسىگە كۆرە، آگھى، خان نىنگ حربىي ھەركەتلىرىدە تۇغدارلىك وظيفەسىنى بىجروۋچى ائەتمادلى شەخسلەردىن سەنەلگەن.

مەھمەدزە مىراب آگھى، مىلادى ۱۸۴۵ - يىل، مىرابلىك وظيفەسى جەريانىدە آتەن يېقىلىپ، آياغى سەنەدى و آقساق بۇلىپ قالەدى. او بو جەسمانى كەسلىگى بىلەن ھەم، يەنە اۋن ايكى يىل باش مىرابلىك لۈزەمىدە قالەدى؛ امما اونىنگ كەسلىگى اوزاققە تارتەدى و بالاخرە، مىلادى ۱۸۵۷ - يىل، اۋز اىستەك و استەفاسىگە بىنە، مىرابلىك ايشىدىن بۆشەيدى. بونىنگ اوستىگە شو كەسلىك پەيتلىرىدە، او اۋز ەمر يۇلدەشىنى ھەم قۇلدەن بېرىپ، ھاياتىنى كەسلىك، يالغىزلىك و قشاقلىك بىلەن دوام بېرىشكە مەجبۇر بۇلىپ قالەدى. اوندەن كېيىن، اۋزى يالغىز و آياغى مەيۇب، بىراق اۋى و كۆز و قۇلى ساپە-ساغ، كېنگ بىلىم و كوچلى قەلم اېگەسى بۇلمىش بو فرزانە انسان، دولتى ايش و مەسئۇلىتلىرىدىن فراغت تاپىپ، قشاقلىك يۈكى آستىدە قالمەي، كوچ و فرەقتى بارىنى ادبىي و اىجادىي ايشلىرى يۇلىدە سەرفەشكە قارار قىلەدى. آگھى مىرائى نىنگ كۆپىنچەسى ھاقيقتاً ەنە شو دورەننىڭ ھاۋىلى بۇلگەن.

آگهي اولكن بىلىمدان، كوچلى شاعر، ايشانرلى مؤرخ، چىره دست ترجمان، نفوذلى خاندان نمايندهسى و نهايتده اولوغ انسان صفتيده، ميرابلىك لوازميدن بۇشه گندن كىين هم، خان نىنگ اۋزى و اونىنگ سرائى و خاندانى بىلن علاقەسى اوزىلمەيدى؛ دېمك، خېوەنىنگ كېلەسى بۇلەجك خانى محمدرحيم خان ايكىنچى اونگە شاگردلىك قىلىپ، قاشىده تعليم آلەدى و وايەگە يېتەدى. شو ترتبده، آگهي نىنگ شخس خان بىلن و اونىنگ سرائى بىلن هم علاقەسى و بارىش-كېلىشى، ضعيفراق بۇلسە هم، دوام اېتەدى؛ يىراق هر حالده، اونىنگ يالغىزلىك و قشاقلىك قىينچىلىكلىرى بىلن اۋتە قىينەلگنى اثرلىده يقال نمايان بۇلىپ تورگن:

بوقىش نې حالى كېچگەى آگهي نىنگ
كه نې چكمن انگە باردور، نې پوستين.

اۋتون يىرلە كۆمور، هم غلە فكري
قىليبتور كۆنگىنى محزون و غمگين.

آگهي نىنگ اۋزىده فرزندى بۇلمەگن؛ اما اونىنگ معنوي فرزندلىرى سانى جودە كۆپ و اولر جملەسىگە يوقارىده مذكور، خېوەنىنگ بىلىمسېور شاعر و اديب خانى، محمدرحيم خان ايكىنچى فيروز هم شامل اېدى. اولردن يەنە اينىقسە يېرى محمدابراهيم خۇجە اۋغلى محمديعقوب خۇجە خېوي^۱ اېدى كه آگهي اۋنى اۋزىگە جودە ياووق و اۋز فرزندىدېك بىلردى؛ اوشندهى كه موصوف تۋستدن وفات اېتگنده، يازگن مړثيه سيدة آگهي، «بىلىننيرمس اېدى اۋغولسىزلىگيم» دېب كېلتيرگن.

آگهي ميلادي ۱۸۰۹ -يىل، محمدرحيم خان يىرىنچى حكومتى دورىده حياتگە كۆز آچىپ، مذكور خاندان كىين، الله قولى خان، رحيم قولى خان، محمدامين خان، سىد عبدالله خان، قوتلوغ مراد خان و سىدمحمد خان حكومتى دورلىرىنى بوتون كۆرىپ و اۋز شاگردى محمدرحيم خان ايكىنچى فيروز حكومتى دورىده، ميلادى ۱۸۷۴ -يىل و بېرىلگن معلوماتگە كۆرە، دسامبر آيى اۋن تۇرتيده، آلتىمىش بېش ياشيده، حياتدن كۆز يومەدى و اۋز وصيتىگە مطابق، توغىلگن قىشلاغىده، خېوەدن سگىز كيلومتريك فاصله دهگى «شيخ مولان بابا» اتلى قېرىستانگە، اۋز عمكى و مړبىسى شيرمحمد مونس خوارزمى آرامگاھى بىلن يانمە-يان توپراققە تاپشيريلىدى. اونىنگ وفاتى حقيده، مؤرخ محمديوسف بياني خوارزمى اۋز

^۱ يعقوب خۇجە، ماهر خطاط اېدى؛ خان نىنگ دېوان خانەسى خدمتچىلىرىدن اېدى دېب هم تخمين بىلن ايتىلگن.

«شجره خوارزمشاهی» آتلی اثریده بوندهی کبلتیرگن: «...موندن سل زمان اؤتگندن سؤنگ، سنه بیرمینگ ایکی یوز و توقسانده، تاووق ییلی و جوزانینگ آخری اپردی، گوپامن آتلیغ گوبورتور روس لشکری بیلن کبلیب، خوارزمی صلح بیله آلدی... بو واقعاتدین بیر ییل مقداری اؤتگندین سؤنگ، آگهی هم راحل^۷ عالم بقا بؤلدی». روس لشکری خوارزمی میلادی ۱۸۷۳ - ییل آلگنینی کؤزده توتگنده، آگهی نینگ اؤلیم ییلی میلادی ۱۸۷۴ - ییللیگی تۇغری کبله دی.

آگهی قریب یریم عمرینی کسللیک و قشاقلیک مشقتلری بیلن کوره شیب اؤتکرسه هم، اؤزیدن یریک بدیعی و تاریخی میراث قالدیریپ، ممتاز ادبیاتیمیزنینگ خزانه سیگه کتّه بایلیک قۇشگنلیگی اوچون، اونینگ آت و آوازه سی منگو قاله دی. روحی تینچ بۇلسین!

آگهی - مؤرخ

آگهی خوارزم خانلیگیگه عاید بېشته تاریخی اثرنینگ مؤلفیدیر؛ اما او اثرلردن آت توتیشدن ایلگری بونی ذکر اېتیش کبره ک که آگهی نینگ تاریخنویسلگی «فردوس الاقبال»^۸ عنوانی تاریخی اثر بیلن باشلنهدی. بو اثر اصلیده، مونس خوارزمی نینگ قلمیگه منسوب، بیراق او میلادی ۱۸۲۹ - ییل، ۵۱ یشرلیگیده، وبا کسللیگه یۇلیقیب، وقتسیز وفات اېتگنی سببلی، بو اثر توکل بؤلمه ی قالگن. کبین آگهی اؤز عمکیسی و استادی نینگ بو ایشینی، الله قولى خان بویروغیگه کؤره، تۇخته گن یریدن دوام بېریپ، میلادی ۱۸۱۳ - ییلدن محمدرحیم خان بیرینچی نینگ خانلیگی آخری، میلادی ۱۸۲۵ - ییلگچه یوز بېرگن واقعه لر بیانی بیلن اداغیگه یتیره دی. آگهی بو ایشینی الله قولى خان دوری، میلادی ۱۸۳۹ - ییلده بجره دی. بېریلگن معلوماتگه کؤره، فردوس الاقبال نینگ آلتی قسمیدن آخرگی بیر قسمی آگهی قلمی بیلن یازیلگن^۹. آگهی انه شونددن کبین و شو اثرنینگ ایزی ایزلب، اؤز تاریخی اثرلرینی یازهدی. اونینگ تاریخی اثرلری قوییده گیلردن عبارتدور:

^۷ بو سؤز ک. نشریده «رحملی» یازیلگن؛ کاتبلر خطاسی بۇلسه کبره ک دېب، ییز اونی معناگه تۇغری کپلردېک، «راحل» یازدیک.

^۸ مونس خوارزمی بو تاریخی اثرنی، خوارزم قۇنغیراتلر سلاله سی بیرینچی خانی، ابلتوزر خان نینگ تکلیفیگه بناءً باشله گن.

^۹ فردوس الاقبال نینگ تۇلیق متنی، میلادی ۱۹۹۹ - ییل، انگلیس تیلیده هم نشر اېتیلگن.

- «رياض الدولة»
بو اثر الله قولى خان حاكميتى دورى (۱۸۲۵ - ۱۸۴۲) واقعه لرى نىنگ بيانيدير.
بونى آگهي ميلادي ۱۸۴۴ - يىل مابىنيده تصنيف ايتگن.
  - «زبدة التواريخ»
بو اثر رحيم قلى خان دورى (۱۸۴۲ - ۱۸۴۶) واقعه لرى نىنگ بيانيدير. آگهي بو
اثرنى ميلادي ۱۸۴۵ و ۱۸۴۶ - يىللىرى يازگن.
  - «جامع الوقعات سلطاني»
بو اثر محمد امين خان دورى (۱۸۴۶ - ۱۸۵۵) واقعه لرى نىنگ بيانيدير. بو اثرنى
آگهي ميلادي ۱۸۵۶-۵۷ - يىللىرى يازيب توگتهدى. او بو اثرگه يازگن مقدمه سيده،
بونگه آت قويگنى حقيده بوندهى كهلتيرگن:
چونكه بو نسخه غه ايليک اوردوم،
ابتدا قيلغه لى قلم سوردوم.
آت قۇير وقتده دېديم آنى:
«جامع الوقعات سلطاني».
  - «گلشن دولت»
بو اثر سيّد محمد خان دورى (۱۸۵۶ - ۱۸۶۴) واقعه لرى بيانيدير.
  - «اقبال فيروزي» يا «شاهد اقبال»
بو اثر محمد رحيم خان ايگينچى نىنگ تختگه اؤتيرگنى، ميلادي ۱۸۶۴ - يىلدىن
باشلب، ميلادي ۱۸۷۳ - يىل، روسلر قۇشىنى خوارزمگه باستيريب كهركنىگه قدر
يوز بېرگن واقعه لرى اؤز ايچىگه آلهدى.
- بو اثرلر كۆپ و ايشانلرى قيناقلرگه تيه نىليب يازيلگنلىگى سببلى، بوگونكى اؤرتة آسيا،
اينىقسه خوارزم نىنگ آلتىمىش يىللىك (۱۸۱۳ - ۱۸۷۳) تاريخىنى اؤرگنىشده اؤتة معتبر و
اهميتلى منبعلر سندهدى.

آگهي - ترجمان

آگهي، ماهر و اؤتة فعال ترجمان صفتيده، اؤن تۇقۇرتة جوده مهم و ارزشلى اثرنى باشقه
تيللردن اؤزبېكچه گه اؤگيرگن. اثرلرى بيرمه-بير آت توتيب تنييتيشدن آلدن، بونى آيتيب

اۆتۈش كېرەك كە آگھى نىنگ ترجمانلىگى ھەم، خۇدۆ تارىخى نويسلىگىدېك، مۇنس خوارزمى نىنگ ترجمانلىك ايزىنى ايزلش بىلن باشلەندى. چنانكە مونس خوارزمى، مىرخواند نىنگ نىچە جلدلى «روضۋە الصفا» ناملى يىرىك تارىخى اثرىنى فارس تىلىدىن چىغاتى توركچە سىگە اۆگىرىشنى باشلىدى، يىرىنچى جلدلىنى تاماملىدى و ايكىنچى جلدلىنى ھەم چىهار يار عظام واقىعە سىگە يېتىرگەندە، تۈستىن وفات اېتەدى. اوشندەكى كە آگھى اونىنگ توگى بۆلمەلى قالگن «فردوس الاقبال» تارىخى اثرىنى توگىتىشگە ھەمەت كۆرسىتىگن، اونىنگ اوشبو «روضۋە الصفا» ترجمەسى ايشىنى ھەم، خېو خانى محمدامىن خان بويروغى بىلن، كېلىپ تۇختەگن يېرىدىن دوام بېرىپ، ايكىنچى دىفترىنى توگىتىپ و اوچىنچى دىفترىنى ھەم تۇلىق ترجمە قىلەدى. آگھى نىنگ ترجمانلىگى انە شۇندىن باشلەندى و اۋن تۇقۇز تەكتە ارزىشلى تارىخى و ادبى اثرلارنى اۋز انە تىلىگە ترجمە قىلەدى كە او اثرلارنىنگ اۋن سىكېزەتەسى فارس تىلىدىن و بېتەسى اېسە، عثمانلى توركچە سىدىن، اوچتەسى منظوم شىكىدە و اۋن آلتىتەسى مەشھۇر شىكىدە ترجمە قىلىنگن. ترجمە قىلىنگن اثرلار قۇيىدە گىلردن عبارت:

• «روضۋە الصفا» نىنگ ايكىنچى دىفترىدىن چىهار يار عظام واقىعەسى و اوچىنچى دىفترى

بو كەتە جىملى تارىخى اثر، يوقارىدە ذكر بۆلگىدېك، «مىرخواند» اتى بىلن تىنلىمىش، محمد بن خاوندشاه قەلىمگە منسوب و اونىنگ تۇلىق اتى «روضۋە الصفا فى سيرة الانبياء و الملوك و الخلفاء» بۆلگن. سلطان حسين بايقرا زمانىدە و امير عليشېر نوابى تەكلىفى يا تاپشېرىغىگە كۆرە يازىلگن بو اثر، يېتتى جلددىن تەشكىل تاپىپ، اونىنگ آلتى جلدلىنى مىرخواند و يېتتىنچى جلدلىنى اېسە، اونىنگ اۋلىمىدىن كېيىن، اۋز نېورەسى (قىزى نىنگ اۋغلى) غياث الدىن خواند مىر يازىپ توگىلگەن. بو اثر دۇنيا تارىخىدە، يەتتەلىش نىنگ باشىدىن توتىپ، سلطان حسين بايقرانىنگ زمانىگچە يۈز بېرگن حالتلار و حادثەلارنى بيان اېتەدى.

• «نادرنامە»

بو اثر، «تارىخ جهانگشاى نادري»، «تارىخ نادري» و «نادرنامە» عنوانلار بىلن تىنلەندى و مىرزا محمد مەھدى استىرابادى قەلىمىدە يازىلگن. بو اثر نىنگ مەحتواسى، مىلادى ۱۷۳۶ و ۱۷۴۷ - يىللار مابىنى، نادرشاه افشار حاكىمىتى دورەسىدە يۈز بېرگن حالات، وقايع و حوادث نىنگ بيانىدېر. اثر مۇئەللى نادرشاه افشار دربارى مەنشىسى، مۇرخى و اونگە ياۋۇق كىشىلەردىن بۆلىپ، اونىنگ حربىي ھەرىكەتلىرىدە اونگە يۇلداشلىق قىلەدى. شۇنىنگ اۋچون بو اثر، او مەھم دورە نىنگ تارىخىنى اۋرۇگىنىشە ايشانلارلى مەنبە سەنەلەدى.

• «ظفرنامه»

شرف‌الدین علی یزدی قلمیده یازیلگن بو مشهور تاریخی اثر، صاحبقران امیر تیمورنینگ حیاتی، اونینگ شخصی قندهیلیگی، حربی فعالیتلری و بالاخره شخصی مهارت و اقتدارینی به تفصیل بیان ایتهدی. بونی مؤلف، شاهرخ میرزانینگ بیلیمسبور و هنرپرور اوغلی، شیراز حاکمی، ابراهیم میرزانینگ بویروغیگه بناء، شیرازده تالیف ایتگن. کورینیشیچه یزدی نینگ فکریده، صاحبقران تیموردن کپین، شاهرخ میرزا بیلن اوغلی ابراهیم میرزانینگ حیاتی تاریخی هم بو اثرگه سیغدیریب یازیش نیتی بار ایدی، بیراق گمان بیلن آیتیلیشیچه، ابراهیم میرزانینگ وقتسیر اولیمی باعث، بو ایشدن واز کپچگن.

• «زبدة الحکایه»

منبع یازیشیچه، اخلاقی و تعلیمی حکایه‌لر تۋپلمی بۆلمیش بو اثرنینگ مؤلفینی آگهی اۋزی محمدوارث دهب تنیتگن اېمیش. بونینگ حقیده بوندن آرتیق کپره‌کلی معلومات قۇلگه کپلمه‌دی.

• «مفتاح الظالمین»

محمود بن شیخ علی بن امام‌الدین غجدوانی قلمیگه منسوب «مفتاح الظالمین» ناملی بو کتاب، خوارزملیک شیخ کمال‌الدین حسین منقبتیده یازیلگن ارزشلی اثر دور. آگهی بو اثرنی میلادی ۱۸۵۸-۵۹-ییللر مابینیده فارسجه‌دن اۋزبیکچه‌گه ترجمه قیلگن.

• «اخلاق محسنی»

کمال‌الدین حسین بن علی واعظ کاشفی سبزواری قلمی بیلن، قیرق بابده، اخلاق حقیده یازیلگن مشهور و اۋته ارزشلی بو اثر، سلطان حسین بایقرا و اونینگ اوغلی محسن میرزاگه بغیشلنگن. آگهی بونی میلادی ۱۸۷۳-۷۴-ییللر عمری نینگ آخر چاغلریده ترجمه قیلگن.

• «بدایع الوقایع»

زین‌الدین واصفی نینگ قلمیده یازیلگن بو سلماغلی اثر، هرات شهری و خلقی نینگ فرهنگی و اجتماعی وضعیتی و او شهرنینگ تیموریلر دوری سۋنگگی چاغلری و صفویلر دوری باشی نینگ تاریخی وضعیتی بیانیدیر.

• «نصیحت نامه کیکاووس»

زیاریلر سلاله سیدن عنصرالمعالی کیکاووس بن اسکندر قلمیگه منسوب بۆلمیش بو نادر و جوده ارزشلی اثر، «قابوسنامه»، «موعظت نامه کیکاووس» و «پندنامه» آتلی بیلن هم تنیلیب، «شهنامه»، «کلیله و دمنه» و «هزارویک شب» کبی مشهور کتابلر قطاریدن اۆرین اېگلله گن. بونی کیکاووس اؤز اؤغلی گیلانشاه اوچون یازگن. بو نفیس اثر دنیانینگ کۆپ تیللریگه ترجمه هم قیلینگن. بونی آگهی قیسی ییللرده ترجمه قیلگنی بېلی اېمسلیگی آیتلیگن.

• «سلامان و اېسال»

مثنوی شکلیده یازیلگن بو غنایی اثر، نورالدین عبدالرحمان جامی نینگ قلمیگه منسوب و اونینگ «هفت اورنگ» اثری، دېمک، اؤشه یېتی اورنگ یا یېتی داستانی نینگ بیریدیر.

• «گلستان»

سعدی شیرازی نینگ «گلستان» ناملی مشهور اثری مسجع نثرده، نظم قۇشیلیب یازیلگن اؤگیتلی قیسقه داستانلر و حکایه لر تۇپلمیدیر. بو اثر، فارس ادبیاتیده اېنگ تاثیرلی نثری اثر حسابلنگن. آگهی بو بیر دېباچه و سگیز بابدن تشکیل تاپگن سلماقلی اثرنی، میلادی ۱۸۶۲-۶۳- ییللرده اوز آنه تیلی چغتای تورکچه سی (اؤزبکچه) گه اؤگیرگن. آیتیش کیرهک که بو نادر و جوده نفیس اثر، آگهی دن ایلگری و اوندن کبېن هم بیر نېچه ترجمانلر تامانیدن تیلیمیزگه ترجمه قیلینگن.

• «بهارستان»

نورالدین عبدالرحمان جامی نینگ قلمیده یازیلگن بو مشهور اثر، سعدی شیرازی نینگ «گلستان» اثریگه اؤخشه تیلیب، ساده مسجع نثر بیلن نظم قۇشیلیب یازیلگن تعلیمی و اخلاقی موضوعلر تۇپلمیدیر. بو اثرنی آگهی قیسی ییللر مابینیده اؤز تیلیگه اؤگیرگنی معلوم بۆلمه دی.

• «روضه الصّفاى ناصري» نینگ بیر دفترى

رضاقلی خان هدایت قلمیگه منسوب، میرخواندگه ایزداشلیک قیلینیپ یازیلگن بو اثر، صفویلر، افشاریلر، زندیلر و قاجاریلر عهدی واقعه لری بیانییدیر. آگهی بونی قچان ترجمه قیلگنی معلوم بۆلمه دی.

• «دلائل الخیرات شرحی»

بو اثر، محمد جزولی آتلی صوفی و فقیه قلمیگه منسوب، ادعیه و صلوات و... لر توپلمیدیر و بونینگ تولید آتی «دلائل الخیرات و شوارق الانوار فی ذکر الصلاة علی النبی المختار» دبیلگن. بو اثرنی آگهی میلادی ۱۸۷۰-۷۱-ییللرده، عثمانلی تورکجه سیدن چغتای تورکجه سی (اوزبکجه) گه اوگیرگن.

• «تذکره مقیم خانی»

بو اثر، اشترخانیلر سلاله سیگه منسوب بولمیش، بلخ حاکمی، محمد مقیم خان بویروغی بیلن، محمدیوسف منشی قلمیده یازیلگن شیبانیلر و اشترخانیلر عهدی نینگ تاریخی، فرهنگی و اجتماعی وضعیتی نینگ بیانیدیر. آگهی بو اثرنی قیسی-ییل ترجمه قیلگنلیگی نابیل دبیلگن.

• «طبقات اکبرشاهی»

بو اثر، هندوستان تاریخیگه عاید و او سرزمین نینگ مسلمان سلطانلری احوال و افعالی بیانیدیر که نظام الدین هروی تامانیدن، اکبرشاه سلطنتی دوریده یازیلیب و اونینگ آتیگه بغیشلنگن. اثر بیر مقدمه، توقیز طبقه و خاتمه دن تشکیل تاپیب، سبکتگین نینگ هندگه قیلگن یوریشیدن باشلنوب، اکبرشاه نینگ زمانیکچه یوز بزرگن واقعه لرنی اوز ایچیگه آله دی. آگهی بو اثرنی میلادی ۱۸۶۴-۶۵-ییللرده ترجمه قیلگن.

• «هفت پیکر»

بو اثر، فارس تیلی ادبیاتیده داستان یازرلیک یبتکچیسی، حکیم نظامی گنجوی نینگ شاهکار اثرلریدن بیریدور که حماسی و غنایی موضوعلرنی اوز ایچیگه آلگن. آگهی بو اثرنی نثر شکله ترجمه قیلگن.

• «هشت بهشت»

هشت بهشت، امیر خسرو دهلوی «خمسه» سی نینگ آخرگی قسمی دیر که موصوف اوئی نظامی گنجوی نینگ «هفت پیکر» اثریدن تاثیرلنوب یازگن.

• «یوسف و زلیخا»

«یوسف و زلیخا» داستانی، عبدالرحمان جامی نینگ «هفت اورنگ» اثری داستانلری نینگ بیریدیر. جامی بو اثرنی نظامیدن تاثیرلنوب یازگن. آگهی بونی میلادی ۱۸۶۸-۶۹-ییللرده ترجمه قیلگن.

• «شاه و گدا»

بدرالدين هلالى چغتايى استرآبادى (وفاتى: مىلادى ۱۵۲۳ - يىل) - نىنگ بو اثرى «شاه و گدا» و «شاه و درويش» آتلىرى بىلن تىنلەدى. هلالى امير عليشېر نوايى نىنگ دستپروده لرى و سلطان حسين بايقرانىنگ همىنشىنلريدن بولگن. آگهى بو اثرنى مىلادى ۱۸۶۸-۶۹ - يىللىرى ترجمە قىلگن.

آگهى منە شو كۆلمدە، اۇنلرچە كىشى بىرلىگىدە بىرلىشىشى ممكن بولگن بىرىك حجملى ترجمە ايشىنى يالغىزگىنە اۋزى بىرەدى و بو بىلن اۋز آنە تىلى نىنگ سۆز بايلىقى، لطافت و نفاستىنى يىخشى كۆرستىب بېرەدى. او بو ايشلارنى بعضاً شىخى خان نىنگ بو پروغى يا اونىنگ دربارىدەگى يوقارى مقام و مرتبەلى آدملىر تاپشيريغى و بعضاً هم اۋز ذوق و علاقەسىگە بناء بىرەدى و تارىخ، تىل و ادبىيات عرصەسىدە اېلى اوچون اۋزىدن كتە مىراث قۇيىپ كېتەدى. شو سببىدن، اۋن آلتىنچى عصر دە باشلىنىپ، يىگىرمىنچى عصر نىنگ باشلىرىگچە دوام اېتگن خېوە ترجمە مەكتىبىدن تشقىرى، خاص آگهى ترجمە مەكتىبى دەپ هم، ايرىم عالملىر تامانىدن تىلگە آلىنگن. ايتىب بىلەمىز كە يوقارىدە فەرست اېتىلگن يېھا اثرلر بىز نىنگ اوچون، بىر تاماندىن - باشقە خەلقلىر قاتارىدە - اۋز مضمون و محتواسى يۈزەسىدن مەھم سەنەلسە، يەنە بىر تاماندىن اېسە، آگهى ارقەلى ترجمە قىلىنىپ، آنە تىلەمىز نىنگ بايلىگىنى ارتتىرگنلىگى اوچون كۆپراق و كتەراق ارزىش و اھمىيت كسب اېتەدى.

ذكر اېتىش كېرەك كە منبع افادەسىگە كۆرە، آگهى نىنگ يىگىرمە اىگى اثرى نىنگ قۇلياۋمە نەسخەلىرى، ھازىرچە، دىئانىنگ تورلى يېرلىرى؛ جملەدىن: اۋزبېكىستان و اوندن تشقىرى، روسىيە (سن پېترزبورگ)، تاجىكىستان (دوشنبە؟)، تۈركىيە (استامبول)، آلمان (برلن) و فىنلند (ھەلسىنكى) دە^{۱۰} موجود و سەقلىنىپ كېلماقەدە، يىراق بو يېرلر ارەسىدە، بىرچەسىدن كۆپراق اثرلر سەقلىنەدىگن يېر، روسىيە نىنگ ھەرقىي باشكېنتى سەنەلمىش، سن پېترزبورگ شەھرىدېر. او يېردە، مەذكور يىگىرمە اىگى اثردىن اۋن اىكەتەسى موجوددور كە اولر قاتارىگە آگهى نىنگ اۋز قۇلى بىلن يازىلگن نەسخەلر هم شامل بۇلەدى. بو اثرلر، مىلادى ۱۸۷۳ - يىل، روس قۇشىنى خېوەنى باسەپ آلگەندە، خانلىگ نىنگ خزانەسىدن اۋلجە آلىنگن اوچ يۈزگە ياۋوق ناياب قۇلياۋمە اثرلر جەمئىدە سن پېترزبورگكە آلىپ كېتىلگن. اوندن كېيىنراق، يىگىرمىنچى عصر دوامىدە اېسە، بو اثرلر نىنگ انچەسى سن پېترزبورگدىن اروپايى اۋلەكەلرگە انتقال بېرىلگن.

^{۱۰} ھەلسىنكىدە موجود و سەقلىنەدىگن اثر، فەردوس الاقبال نىنگ قۇلياۋمە نەسخەسى دېيىلگن

آگهي - شاعر

اوشندهی که یوقاریده ذکر ابتیلیب اؤتدی، آگهي ممتاز ادبیاتیمیزنینگ بایلیگیگه اولکن حصّه قوشگن، نوایی دن کبین اینگ «کۆپ و خوب» شعر یازگن ممتاز و پیشقدم شاعردير. او ایکی تیلده شعر یازگن، اما اونینگ اؤز آنه تیلیده یازگن شعرلرینی حجم و نضج یوزه سیدن کؤزده توتگنده، حقیقتا که نوایی دن کبینگی شاعرلر اره سیده آگهیدن ایلگری توشه دیگن و یا او بیلن تبنگکشه دیگن شاعر کورینمهدی. او شعرده کبنگ کؤلمده حضرت علیشهر نوایی دن تأثیرلنپ، اؤزینی اونینگ ایزدایشی دېب بیلگن...

آگهي، کیم تاپقه ی ابردی ساز نظمینگدین نوا،
بهره گر یوقتور نوایی نینگ نواسیدین سنگه.

آگهي مدرسه ده لیگی کبزلریدن باشلب، تورکی و فارسی شعر و ادبیاتی پیشتازلری نینگ شعرلرینی مراق بیلن اوقیب و اؤزی هم شعر یازیشگه باشله دیدی. بیر آز کبین، میرزا عبدالقادر بېدل، حافظ شیرازی، علیشهر نوایی، عبدالرحمان جامی، محمد فضولی و ... لرنینگ بیر قنچه غزللری بیلن، «بیاض متفرقه»^{۱۱} عنوانیده بیر بیاض توزه دی و اونگه اولردن ایزدایشلیک قیلیب یازگن اؤزی نینگ ۱۵ غزلی و ایکی مخمّسینی هم شامل قیلیب قویه دی.

شاعرنینگ تؤلوق دېوانی اېسه، اونینگ عمری نینگ سؤنگگی چاغلری، میلادی ۱۸۷۲ - ییل، محمدرحیم خان ایکینچی نینگ تکلیفی و بو یروغی بیلن توزیله دی و «تعویذالعاشقین» دېب ناملنهدی. بو حقدّه آگهي اؤزی یازگن دېپاچه سیده بونده ی دېگن: «...برچه سی درد عشق اؤتی نینگ حرارتی بيله آغشته و شوق و محبت اثری نینگ سرایتی بيله سرشته و عاشقلر غمی نینگ تسکینیغه سبب و دردمندلر المی نینگ تخفیفیغه موجب ابردی، لاجرم اگر عشق و درد اهلی نینگ قؤلیغه توشسه، تعویذ ینگلیغ اخلاص ایله بؤیونلریغه آسیب، عزّت بيله اسرر ابردی لر و مطالعه قیلیب شوق انگیز مضمونلری داروسیدین عشق بېمارلیغی و مرضیغه نوعی شفا تاپر ابردی لر. اوشبو مناسبت بيله، بو سعادت نشان دېوانی «تعویذالعاشقین» اسمی بيله موسوم قیلدیم و هر نوع بؤلسه، شهزاده زمان نینگ مبارک امری نینگ قبولین کیم حقیقتده ایکی عالم نینگ عالی درجه لریغه ییتیشمککه سبب دور، همتیم ذمه سیغه لازم و متحتم بیلدیم.» شاعر بیر بیتیده هم بونده ی دېیدی:

^{۱۱} بو اثر کؤپینجه «بیاض متفرقه فارسی» دېب یادلنهدی، بیراق بو بیاض یالغیز فارسی اېمس، بلکه فارسی و تورکی شعرلرینی اؤز ایچیلگه آلگن.

آگهي دلسۆز نظمىنگى ابشيتسه اهل عشق،
بۆيىنغه تعويدېك آيلرلر اشعارىنگى بند.

تعويدالعاشقىن دېوانى، منبع معلوماتىگه كۆره، ۴۷۰ غزل، ۱۹ قصيده، ۳ مستزاد، ۲ مربع، ۸۹ مخمّس، ۵ مسدّس، ۴ مثنّى، ۴ ترجيع بند، ۷ قطعه، ۸۰ رباعي، ۱۰ تويوق، ۱ ملّمع، ۴ چيستان، ۲ معمّا، ۴ مثنوى^{۱۲}، ۱ بحر طويل، ۱ مناجات، ۱ سوال-جواب، ۲۰ تاريخ و ۱۳۰۰ مصرعدن^{۱۳} آرتىق فارسجه شعر و جمعا، بير قولگه كۆره اؤن توقيز ژانرده يازيلگن اؤن سگيز مينگ مصرعگه ياووق شعرنى و ينه بير قولگه كۆره ييگيرمه ايگى ژانرده^{۱۴} يازيلگن ييگيرمه مينگ مصرعگه ياووق شعرنى اؤز ايچىگه آلگن نفيس و ارزشلى اثر دور.

آگهي نىنگ دېوانىگه مضمون و معنى يوزه سىدن نظر تشله گيدېك بۆلسك، اونىنگ شعرلرى تورلى خيل موضوع و مضمونلرنى قمره ب آلگن حالده، شاعرنىنگ اؤز حيات يولى، اونىنگ كىملىگى و دنيا قره شلى و نهايتده اونىنگ يشه گن زمان و مكانيده قندهى وضعيت حاكملىگى حقيده هم جوده مهم و ارزشلى معلوماتنى اختيارىمىزگه قويه دى. بيز بو يېرده فقط گينه بير نېچه موردنى اؤرنك صفتيده كېلتىريب اؤته مېز.

آگهي، خانلىگ دربارىگه ياووق و خوارزم بۇيلب نفوذلى بۇلميش مىراپلر عابله سيدة دنياگه كېلىپ، اولغهيگنىگه قرشى اؤله راق، اونىنگ حياتى، اوچ يىرلىگده آتهدن يتيم قاليپ و انه شوندىن باشلب، غم و محنت بىلن كېچگن. بو حقيقت اونىنگ شعرلريدن بىلىنهدى:

كىچىكلىكىدىن توشوب باشىمغه كلفت،
زمانى بۆلمه ديم بېرىج و محنت.

ايشىم بېكسلىك ايچره بۇلدى مشكل،
مراديم بۆلمه دى هېچ ايشده حاصل.

^{۱۲} ايرىم منبعلرده مثنوى لرنىنگ سانى ۴ ته كۆرسه تىلگن، بىراق بىزىنىگ منبع مىز و قۇلىمىزده گى نىشده ايسه مثنوى لرنىنگ سانى ۴۰ تەدن هم آشه دى؛ مثنوى لرنىنگ ايرىمىگه بېرىلگن ايضاحلردن معلوم بۆله دى كه اولر آگهي نىنگ باشقه اثرلريدن كېينجه لىك كۆچىرىلىپ، اونىنگ دېوانى شعرلرى قطارىگه كىرگىزىلگن.

^{۱۳} ينه بير منبعده ۱۰۹۰ مصرع قيد ايتىلگن.

^{۱۴} بىزىنىگ محاسبه مىزگه، ژانرلر سانى ۱۹ تەلىگى تۇغرى راق كېله دى

كۈنگۈلدە يېر توتوب يوز نوع قيغو،
بۇلوب كۈزگە ياروغ عالم قرانغو.

تومن مينگ غمغه تاپتيم مبتالايق،
فراغ و عيش و راحتدين جداليق.

بۇلوب خالص غميم اندين فزونراق،
كه شرحيدور نهايتدين اوزونراق.^{۱۰}

آگهي يېگيرمه ياشيدن (۱۸۲۹) قيرق سگيز ياشيگچه (۱۸۵۷) خوارزم ديارىنينگ
باش ميرابليک منصبى ابگهسى بۇلسه هم و اۋزى آيتگندېك، «ابا عن جد، خوارزم مملكتى
سلطانلرىنينگ دولتخواه اُمراسى زېدهلريدن» بۇلسه هم، اونده آتهدن قالگن فقيرانه يير
اويدن بۇلك، نه يير كولچه يير و نه يير بۇلك باغى بار ابدى. بو موضوع اونينگ شعرلريده
انعكاس تاپگن:

يير يوزيده، آگهي، چون يۇق سنگه يير كولچه يير،
برچه عمرونكده نه حاصل آيلهسنگ ميرابليغ.

*

گرچه يارماقسيز كيشى ابرمس كيشيليک سانيده،
باغسيز اولغندين اما يخشيدور يارماغسيز.

كلبه ويرانده، تانگ يۇق، آگهي بۇلسه ملول
كيم اېمستور داغسيز كۈنگى زماي باغسيز.

شاعر آگهي، باغ حسرتيده ينه يير يېرده بوندهى دېيدى:
لېك عمروم ارا مېن محزون،
بيلمهديم ني اېكنى اصلا باغ.

بيت الاحزانيم ايچره صبح و مسا،
اۋتى عمروم قىليب تمنا باغ.

^{۱۰} شاعرنينگ اۋزى دېوانىگه يازگن دېباچه سيدن

نېچوک آچېلسون آگهي طبعي
که دمي قيلمه مېش تماشا باغ.

آگهي، فيودالېسم ايديولوژيې و خان-خانليک تفکري حاکم بولگن زمان و مکنده، آينېقهسه خانليک درباريگه ياووق و اجتماعي جهتدن يوقاري سطحده گي بير عايلهده توغيليپ اولغه يگني و قرينداشلىرى و شخصاً اؤزى خانلرگه ياووق کيشيلردن بولگنيگه قرهمه ي، هر دايم رعيتگه يان باسيپ، عادي خلقيه غمخورليک قيليپ کېلگن. او اؤز عالي و انساني توپغوسى بيلن، بار بيليم، کوچ و فرصتي خلق اوچون و جمعيت منفعتلىرى اوچون ايشلتگن. اونينگ وجوديده بو عالي تفکر و بو اېزگو توپغو پيدا بوليپ، اونيب اؤسيسيهگه، عايولي محيط و آينېقهسه مونس خوارزمي نينگ اونگه بولگن خاص توجه سى و سالم تربيه سى باعث بولسه کېره ک.

اي غنى، حلواني تعريف اېتمه کيم فقر اهليغه
تارتيبان محنت، تاپيب اېرمس يېگن ناندين لذيذ.

آگهي، چه خانليک سراييده رسمي مقامده بولسين، چه بولمه سين، هر بير زمان فقير و بېنوالر بيلن هم نوا بوليپ، ثروت و جاه اهلينى فقير پرورليگ و خير و احسان تامانيگه چارلب کېلگن.

ني بيلورسن کېچه لر فقر اهليدين ني اؤتکنين،
بستر زرين اوزه، اي کيم قيلورسن خواب قيش.

اول گدا حاليغه رحم اېت کيم ساووقدين هر کېچه
تا سحر افغان چېکيب، اشکين تۆکر ييغلاب قيش.

اي غنى، باققيل يلنگر حاليغه بو شکر اوچون
کيم کييرسن توبتو قاقوم بيله سنجاب قيش.

اونينگ، محمدرحيم خان ايکينچى فيروزگه بغيشلنيب يازيلگن، «قصيده نصيحت»^{۱۶}
دېب مشهور بولگن مثنوي گونه شعرى هم بو سؤزنى يخشى اثباتلەيدى. بوندن باشقه هم، آگهي انچه-مونچه موردلرده خبه خانلرينى رعيت پرورليککه اوندهب شعرلر يازگن. چنانکه بير روايتگه کؤره، سيد محمد خان اؤز دوريده آتيگه ينگى قصر قورديريپ، قوريش

^{۱۶} بو مثنوي قؤلميزده گى نشرده، مثنوي لر بؤليمى ۴۰-سانيده يېرلشگن.

ایشی توگه گندن کبین، آگهی گه مراجعه قیلیب، اؤزیدن یادگار قۇیش مقصدیده، اونگه قصر حقیده بیر شعر یازیشنی بویروغ بیره دی. آگهی یازگن مثنویسی نینگ بیر بیتیده کهلگن:

پس اېمدی رعیتگه قیل امداد،^{۱۷}
تاپه ی دېسنگ ایگی جهانده مراد.

آگهی میلادی ۱۸۵۷ - ییل، میرابلغ ایشیدن بۆشه گندن کبین، اقتصادی نقطه نظریدن انچه قیینه لیب یشه گن. بو موضوع اونینگ دېوانی و شعرلری-نینگ انچه-مونچه یبرلریده اؤز عکسینی تاپگن:

آدم اولدور بو جهان اهلی ارا
قیسی حیوان نینگ اېسه سیم و زری.
کېرمه گهی زرسز کیشیلیک سانیغه،
سعدی اؤلسون فضل ارا یا انوری.

آگهی ییگېرمه سکیز ییل، باش میراب حیثیده، خېوه خانلیگی سراییده خدمتده بؤلگن. هر نېچه که میرابلیک ایشی یالغیز خان خدمتی اېمس، بلکه خلق خدمتی سنه لگن و منبعلر قید اېتیشیچه، آگهی بو دورده کۆپ یخشی و اونوملی ایشلر بجرگن، بیراق شونده ی هم بؤلسه او بیر بیتیده اؤزیگه اؤزی بونده ی دېیدی:

نېچه عمرلر قیلدینگ اهل جاهغه خدمت،
ترک اېتیب آنی اېمدی فقر اېلیگه خدمت قیل.

شاعر و عالم آگهی، کهنک بیلیم و مطالعه بیلن، فلسفی قره شلر اېگه سی هم بؤلگن:

بو گلشن سیرین اېتسنگ باسمه گستاخانه توفراقین
که هر گام آستیده بیر پیکر آزاده مدفوندور.

*

پېادب گام اورمه بو دشت اوزره کیم آسوده دور
هر قدم آستیده پې پایان کونگول، بسیار کؤز.

^{۱۷} بو مصرع نینگ وزنیده خطا بار؛ بو موضوع اؤزی بیر ویدیوی منبعدن قؤلگه کهلگن و بو مصرع اؤشه ویدیوده شونده ی خطا بیلن اؤقیلگن؛ مصرع نینگ اصلی و توزوک شکلی تاپیلمه دی.

یوقاریده گی بیتلرگه نظر نشله گنده، آگهی، حکیم عمر خیامدن تاثیرلنگن کؤرینه دی و قوبیده گی بیتگه قره گنده اېسه، مولانا جلال الدین محمد بلخي نینگ تاثیرى اونده سېزیده دی:

اې شه، کرم آیلر چاغی تېنگ توت یمان و یخشی نی
کیم مهر نوری تېنگ توشر ویران و آباد اوستینه.^{۱۸}

بو نی هم قید اېتیب اوتیش کهرک که شاعر نینگ دېوانیده، عشق موضوعی و غنایى شعر و عزللر مرکزی اؤرینی اېگله یدی و آگهی کؤپراق لیریک شاعر صفتیده تنیلگن.

آگهی حالینی گر عشق ایچره بېلماق ایسته سنگ،
چشم عبرت بیرله دردانگیز دېوانیمغه باق.

*

عشق خرّم مرغزاری نینگ غزال شوخیدور،
هر غزل کیم، آگهی، ثبت اؤلدى دېوانیم ارا.

شو ترتیبده، یوقاریده هم اشارت قیلینگنیدېک، آگهی نینگ شعرلیده تورلی خیل موضوع، معنی و مضمونلر اؤز افاده سینی تاپیب، باشقه اثرلری قطاریده، اونینگ شعرلری دېوانی سؤز و شعریتیمیز خزانه سیده کتّه ارزشلی اؤرین آلگن.

آگهی شعرین اؤقی گر خوشدل اؤلماق ایسته سنگ
کیم طرب مضمونیدور جانپور اشعاریمغه خاص.

*

قیل روانراق نظم ایله معنی ریاضین تازه کیم،
آگهی، نظم رواندور گلشن مضمونده سوو.

*

آگهی، نظمینگ ارا دلسؤز معنی بؤلّمسه،
ساده اشعارینگ بيله دېوان و دفتر دین نه حظ.

^{۱۸} مولانا: باران که شدی مېرس این خانه کیسیت،
سقف حرم و مسجد و میخانه یکیسیت.

اۋزىبكستانده آگهي مىرائى نىنگ اۋرگىنلىشى

قۇشنى اۋلكەمىز اۋزىبكستانده اېسە، يىزىنىڭ اۋلكەمىزدىن كۆرە وضعيت باشقچە. گرچىدە او يېردە ھەم يېگىرمىچى عصر آخىرلىرىگچە وضعيت اونچەلىك يىخشى بۆلمەگن، اما او اۋلكەدە مستقللىكدن كېيىن، آينىقسە شو حاضىرگى دورىدە، آگهي نىنگ مىرائى چوققور اۋرگىنلىپ، شاعر و اونىنگ اثرلىرى اۋز قىدرىنى تاپگن و تاپىپ بارماقەدە. چنانكە حاضىرگە قدر اونىنگ حياتى و اثرلىرى حقىدە يوزلرچە مقاله لىر يازىلىپ، نىشر اېتىلگن. مەكتىبلر و بىلىم يورتلرى نىنگ تعليمى و تحصىلى نىصابلىرى و درسلىك كىتابلىرىدە آگهي شىناسلىك توشونچەسى اۋرىن تاپىپ، اونىنگ اثرلىرىگە كېنگ كۆلمدە مەراجە قىلىنىپ، عالملىر تامانىدىن تحقىق آستىگە آلىنىپ كېلماقەدە. تىل، ادبىيات و تارىخ عىرصەسىدە، اېلىگە اۋزىدىن يىرىك مىراث قۇيىپ كېتىگن بو بويوك سىمانىنگ مقامىنى اولوغلىش اوچون، خېوە شەھرى قيات قىشلاغىدە، اونىنگ اۋى موزىمگە آلىنتىرىلىپ و موزىم يانىدە اونىنگ ھىكلى اۋرنەتلىپ و حوىلىسىگە «آگهي باغى» دېب آت قۇيىلگن. شو كېي، خېوە شەھرىدە اونىنگ آتىگە مەكتەب اتەلىپ و تاشكېنت شەھرى ادىبلر خىيابانىدە ھەم، اونىنگ شكۈھلى ھىكلى بۈي كۆرسەتىپ تورگن كە او ذاتىنىڭ مخلصلىرى ھىكل تگىگە بارىپ حرمت ادا قىلەدىلر. شاعرىنىڭ اۋنلرچە لىرىك غزلىرىگە موسىقەچىلر تامانىدىن كوئىلر باغلىنىپ، تۈي و تماشالار دەۋقلىپ و اونىنگ اۋگىت شەھرى مەرمەر تاشلىرىگە اۋىدىرىلىپ يازىلگن؛ اونىنگ توغىلگن كۈنى ھەر يىل طنطنەلى شەكلدە نىشانلىنىپ كېلماقەدە. قىسقىلەب آيتىگندە، تىل و ادبىياتىمىز يۈلىدە، نوپۇس دىن كېيىن، اۋزىدىن اېنگ كۆتە خىزمەت كۆرسىتىگن بويوك ذات صەفتىدە اونگە حرمتلر قۇيىلماقەدە.

تەۋىدالەشقىن نىنگ قۇلىنگىزدەگى نىشرى حقىدە

تەۋىدالەشقىن دېۋانى نىنگ قۇلىنگىزدەگى نىشرى اېسە اساساً، فىلالوژى فنلر دكتورى پروفىسور غلام كرىموف آرقلەلى، مىلادى ۱۹۷۱ -يىل، كرلىل يازوۋىدە تىيارلىنىپ و اۋزىبكستان س. س. ر. دە خىزمەت كۆرسىتىگن فن اربابى سېۋتاي دالىموف مەسئۇل مەھزىلىگى آستىدە، غفور غلام نامىدەگى ادبىيات و صىنەت نىشرىياتى تامانىدىن نىشر اېتىلگن آگهي شەھرىلر اىگى جەلدلى دېۋانى يوزىدىن، حرمتلى استاد عبدالمجىد اورگون آرقلەلى اۋلكەمىزدە مەۋجە-عرب-اۋزىبك يازوۋىگە اۋگىرىلىپ، كەمىنە تامانىدىن نىشرگە تىيارلەندى. بو نىشرە، آگهي نىنگ اۋز قەلىمى بىلەن يازىلگن دېباچەدىن كېيىن، ۳۸۸ غزل، ۳ مەستزاد، ۲ مەتبە، ۷۳

مخمس، ۵ مسدس، ۳ مئمن، ۴ ترجیع بند، ۲۲ قطعه^{۱۹}، ۷۴ رباعي، ۱۰ تویوق و ۴۶ پرچه بوتون مثنوي و ۱۳ پرچه هم باشقه ظاهراً ناقص مثنویلر اؤرین آلگن که بولر جمله سیدن، قطعه لرلرینگ بیرى چیستان، رباعیلرلرینگ بیرى مساوی الطرفین^{۲۰} و غزللرلرینگ ۷ ته سی و مخمس لرلرینگ هم بیته سی فارس تیلیده.

آچیقلاش کبره ک که دېوان نینگ بیز نینگ قۇلیمیزده گی نشری بیلن منبعلرده تئیشتیریلگن احتمالاً اصلي و تۇلیق نسخه سی اره سیده، ژانرلر و شعرلر سانى نقطه نظریدن تېنگسیزلیک کۆرینه دی. تېنگسیزلیکنى قوییده گی بېتلرده بیر جدول آرقه لی کۆرسه تیپ اؤته میز:

سان	شعر تورلری	قۇلیمیزده گی نشرده	منبعلرگه کۆره	تفاوت	قۇشیمچه
۱	غزل	۳۸۸	۴۷۰	۸۲ ته آز	۷ ته سی فارس تیلیده
۲	مستزاد	۳	۳	تېنگ	
۳	مربع	۲	۲	تېنگ	
۴	مخمس	۷۳	۸۹	۱۷ ته آز	۷۳ ته نینگ بیته سی فارس تیلیده
۵	مسدس	۵	۵	تېنگ	
۶	مئمن	۳	۴	۱ ته آز	
۷	ترجیع بند	۴	۴	تېنگ	
۸	قطعه	۲۲	۷	۱۵ ته کۆپ	

^{۱۹} بو جمله دن، بیته قطعه گونه چیستان اېسه، بیر ویدیویي منبع دن قۇلگه کېلدى و قطعه لر قطاریگه سیغدیریلدى.

^{۲۰} مساوی الطرفین شکلیده یازیلگن بو رباعینی ۶۳۱-بېتده اوقیسیز.

۹	رباعي	۷۴	۸۰	۶ ته آز	۷ تهسى اېلداش نشریدن آلىندى
۱۰	تويوق	۱۰	۱۰	تېنگ	تويوقلر اېلداش نشریدن آلىندى
۱۱	ملّمع	۰	۱	يۇق	
۱۲	چيستان (قطعهگونه)	۱	۴	۳ ته آز	بو چيستان هم باشقه منبعدن آلىندى
۱۳	معما	۰	۲	يۇق	
۱۴	مثنوي	۴۶	۴	۴۲ ته كۆپ	۶ تهسى قطعهلر ايچیدن چيقريلدى
۱۵	بحر طويل	۰	۱	يۇق	
۱۶	قصيده	۰	۱۹	يۇق	فقط بيته مثنوي قصيده دېب آلىنگن
۱۷	تاريخ	۰	۲۰	يۇق	باشقه يير منبعده ۲۹ تاريخ دېيلگن
۱۸	سوال- جواب	۰	۱	يۇق	؟
۱۹	مناجات	۰	۱	يۇق	؟
۲۰	فارسجه شعرلر	۱۵۲ مصرع	۱۳۰۰ مصرعدن آرتيق	كۆپ آز	يير منبعگه كۆره، ۱۰۹۰ مصرع

كۆريب تورگىنىگىزدېك، يوقاريده گى جدول، يىزگه منبع و اساس بولگن «ضيا اوز دات اوز (Ziyouz.uz)» ناملى انترنت سايتيده موجود كرل يازوويده گى نشر (ك. نشرى)،

منبعلرده تنيشتيريلگن نسخه يا نسخه لر بيلن تېنگ بۆلمه گىنى كۆرسته دى. بو معلوماتگه قره گنده، ۸۲ غزل، ۱۷ مخمس، ۱ مثنى، ۱۴ رباعي، ۱ ملىع، ۴ چيستان، ۲ معما، ۱ بحر طويل، ۱۹ قصيده، ۲۰ تاريخ، ۱ سوال-جواب، ۱ مناجات و ۱۱۵۰ مصرعه ياووق فارسجه شعر بيزنينگ منبع ميزگه كيريتيلمەي قالگن؛ بيراق عكسينچه، ۱۴ ته قطعه و ۴۲ ته مثنوي باشقه لردن كۆره بو نشرگه آرتيق ييرلشتيريلگن.

اصلا دېوانده ۱۹ ته قصيده بار دېيلگن و آگهي نينگ اؤزى هم اؤز يازگن دېباحه سيده، قصيده لرى بارليگىنى بيلديرگن: «...شوق انگيز غزللر و موعظه آميز قصيده لر و محبت اثر رباعيلر و دقت پرور مثنويلر و بزم آرا مخمس لر و روح افزا مسدس لر نظم سلكيگه چېكيب، بير نېچه قاغذپاره لرغه مسوده قيلور اېرديم.» اما بيزگه اساسي منبع بۆلگن ك. نشريده اېسه، بيته هم قصيده يوق. قيزيغى بو يېرده كه «قصيده لر» دېب عنوان بېريلگن بۆليم بار، بيراق اونده فقط گينه خېوه خانلريدن محمدرحيم خان ايکينچى فيروزگه بغيشلىنېپ يازيلگن اوزون بۆيلى مثنوي ييرلشتيريلگن و خلاص. منبعلرده هم مذکور مثنوي «قصيده نصيحت» عنوانى بيلن و حتا «مثنوي ژانرده يازيلگن قصيده» دېب قيد اېتيلگن.

آگهي اؤز دورى نينگ مسلم شعر و سخن استادى حيثيده، ينگى توزه لگن مسجد و مدرسه لر بنالرى، خانلر نينگ تختگه چيقيشى و مشهور شخصلر نينگ وفاتى كېي رويدادلر اوچون تاريخلر هم استخراج اېتگن. منبعلر نينگ بيرى گواهليک بېريشچه، تعويذ العاشقين دېوانيده ۲۰ ته تاريخ و ينه بيرى افاده سيگه كۆره، ۲۹ ته تاريخ موجود بۆليپ، اولردن ۲ ته سى اؤزبېكچه ده و ۲۷ ته سى فارسجه ده بۆلگن، اما بيزنينگ منبع ميز (ك. نثرى) و قۇليميزده گى نشرده اولر موجود اېمس. امكانيميزگه قدر قيديرگنيميز بيلن هم قۇلگه كېلمه دى، متاسفانه.

قطعه لر و مثنويلرگه كېلگنده اېسه، ك. نثرى انچه فاضل توره دى. اونده، يوقاريده هم ذكر اېتيپ اؤتگنيميزدېك، ۲۱ ته قطعه، ۴۶ ته بوتون مثنوي و ۱۳ ته هم ناقص مثنويلر بار، حال بو كه، ييز اوچره تگن باشقه منبعلرده فقط ۷ ته قطعه و ۴ ته مثنوي دېيلگن. ك. نثرى نينگ آخريده، مثنويلرگه بېريلگن ايضاحلردن معلوم بۆله دى كه بير نېچه مثنويلر آگهي نينگ باشقه اثرلريدن كۆچيريليب، اونگه ييرلشتيريلگن. مذکور نشرده مثنويلر و قطعه لر سانى آرتيقلېگى اېسه انه شو سببدن بۆلسه كېرەك. بوني هم آيتيش كېرەك كه بيزنينگ منبع ميزده، انچه گينه ترتيبسيزليكر موجود؛ چنانكه مثنويلر نينگ ۳۹ ته سى مثنويلر بۆليميده، بيته سى «قصيده لر» دېب عنوان بېريلگن بۆليمده و قالگن ۶ ته بوتون

و ۱۳ ته ناقص مثنویله اېسه، قطعه لړ بیلن اره لښ بیرلشتیریلگن. بیز اواز نشریمیزده اولرنی بؤلگونگه قدر ترتیب بیلن بیرلشتیردیک.

بیز باشقه کمچیلیکلرنی هم اواز نشریمیزده تولدیریش مقصدیده، تعویذالعاشقین نینگ باشقه نشرلرینی سؤراقلب، اینیقه سه عرب یازوویده گی اېسکی نسخه سینی اختریب، «اؤزبېک شاعرلری» و «اؤزبېکچه کتابلر» ناملی وتساپ تۆگره گری آرقه لی افغانستان- نینگ ایچکری و تشقریسیده گی استادلر و شاعرلر و ضیالی لریمیزگه مراجعت قیلیب کؤردیک، بیراق «محمد رضا آگهی دېوانی» عنوانی بیلن، شمسی ۱۳۹۸ -ییل، سرپللیک استاد محمدیاسین اېلداش جنابلری اهتمایی بیلن باسیلیب چیققن نشردن بؤلک هېچ بیر دزک تاپیلمه دی. مذکور نشردن اېسه، اندخویده حرمتلی داکتر صاحب عبدالله براتی جنابلریده بارلیگینی ایلگریدن بیلردیم، اما او نشر هم عین ک. نشری یوزیدن الفباسی اؤگریلیب، نشر قیلینگن. معهذ، بیز توصیف اېتیلگن نشردن هم فایده لنیب، قؤلیمیزده گی نشرنی، هم اېلداش نشری و هم ک. نشری بیلن تقاسلب، تېکشیریپ، توزه تیپ چیقیدیک. بیزگه بیرینچی منبع بؤلگن ک. نشریده، یوقاریده ذکر اېتیلگن کمچیلیکلر و ترتیبسزلیککردن تشقری، انچه- مونچه طباعی خطالر هم بار. عرب یازوویدن کریل یازووینگه اؤگریگن کیشی یا کیشیلر آلدیدن حددن آشیق درجه ده املائی و معنایی خطالر یوز بېرگن. هر صورتده، بیز اوندن «در بیابان کفش کهنه نعمت است» دېگن فارسی مَثَلنی اېسده توتیب، استفاده قیلیشدن باشقه یؤلیمیز یوق اېدی.

اېلداش نشریگه کېلگنده اېسه، او بیر آز توزه تیلگن و نسبتا یخشی. او نشردن دؤستیمیز داکتر صاحب عبدالله براتی باشند اداغگچه، بېتمه- بېت صورتلر آلیب وتساپ (Whatsapp) یؤلیدن بیزگه یوباردی. تقاسلش نتیجه سیده معلوم بؤلدی که اېلداش نشری، منبع میزده موجود بؤلمه گن ۷ ته رباعی و ۱۰ ته تیوقنی هم اواز ایچیکه آلگن اېکن. بیز استاد اېلداش جنابلری بیلن تلفون آرقه لی باغلنیب، او کیشیدن بولرنینگ منبع سینی سؤره دیک. او کیشی بولرنی حرمتلی کاندید اکادمیسین دکتور واحدی جوزجانی جنابلری یاردمی بیلن او کیشی نینگ کتابخانه سیده گی آیریم منبعلردن قؤلگه کېلتیرگینی معلوم قیلدی. بوندن تشقری، بیز مذکور کمچیلیکلرنی اواز نشریمیزده تولدیریش و یا هم امکانگه قدر آره یتیریش مقصدیده، اؤزبېکستان آیریم انترنت سایتلرینی هم قیدیریپ کؤردیک؛ نتیجه ده، بیتّه چیستان، بیتّه مساوی الطرفین و باشقه بیر نېچه بیتدن بؤلک نرسه قؤلگه کېلمه دی. حضرت مولانا آیتگنیدېک:

«من طریق سعی می آرم بجا،

لَیْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى

شو ترتیبده، محمدرضا آگهی نینگ «تعویذالعاشقین» دېوانی قۇلینگیزده گى نسخه سینی ارداقلی استاد پوهنوال دکتور سید محمدعالم لیبب جنابلری-نینگ آسیغلی کۆرستمه لری و ایاسیز یاردملری بیلن، ایگی جلدنی بیر جلدگه ییغیب، توزه تیب و یازیش یۇریغینی هم اۆلکه میزده رواجلنگن اۆزبیک تیلی ینگى املاسیگه تۇغریلیب، نشرگه تیارله دیک که جناب عالی لریگه اوشبو اۆزینده، کمینه گه بېرگن عالمانه مصلحتلری و هر تامانلمه یاردملری اوچون چین کۆنگیلدن منتدارلیک بیلدیره من. شوکی، حرمتلی استاد عبدالمجید اوزگون جنابلریگه که اوشبو ایگی جلدلی دېوانی کریل یازوویدن اۆگیریپ حقیرنینگ اختیاریکه قۇیدیلر، حرمتلی داکتر صاحب عبدالله براتی جنابلریگه که ایلداش نئشردن بېتمه-بېت صورتلر جۇنه تیب یاردملشدیلر، همده حرمتلی مفتی صاحب محمدحنیف لطفی جنابلریگه که کتاب نینگ ایشی تامملنیش عرفه سیده، الکترونیک نسخه سینی کۆریپ چیقیب، بېت بېزهش نقطه نظردن کپره کلی نکته لرنی کمینه گه تذکر بېردیلر، صمیمانه تشکرلر دېیمن.

حرمت بیلن
جلال الدین قیامی
کنارویک/ناروی
میلادی ۲۰۲۴ - ییل ۱۲ جولای

کیریش مآخذلری:

۱. عبدالله ییف، واحد، تاریخ ادبیات ترکی اۆزبیک، برهان الدین نامق ترجمه سی
۲. کریموف، فیلالوژی فنلر دکتوری پروفیسور غلام، محمدرضا آگهی دېوانیکه مقدمه
۳. <https://www.youtube.com/watch?v=VUD9xwEck9E>
۴. <https://www.youtube.com/watch?v=8VPuMIVDzw4&t=24s>
۵. <https://www.youtube.com/watch?v=cWYRSnurUoQ&t=163s>
۶. <https://www.youtube.com/watch?v=-cEQ-V6SVTU>
۷. <https://www.youtube.com/watch?v=mTsA1TGVhzU>
۸. <https://www.youtube.com/watch?v=ELwmNIQgfNQ>
۹. <https://www.youtube.com/watch?v=8We9EzsViXQ&t=14s>
۱۰. <https://www.youtube.com/watch?v=yY1FXPdbw-U>

... و انترنتده موجود ایریم منبعلر...

دېباچه^{۲۱}

بو ناکاملیغ میدانی نینگ سرگشته سی و ناتماملیغ بیابانی نینگ لب تشنه سی و ملامت
میخانه سی باده خوری و ملالت ویرانه سی نینگ خاکساری و عشق کوجه سی نینگ دېوانه سی
و درد خیلی نینگ همدم و همخانه سی...

مثنوی

تون و کون عشق اؤتی نینگ مبتلا سی،
بلا و درد اېلی نینگ آشناسی،

محبت ایچره دم اورغن وفادین،
ولې آیریلیمه غن بیر دم بلادین.

...اعنی فقیر حقیر کثیرالتقصیر، أعجز عباد الملک الوهاب^{۲۲}، محمدرضا میراب، الملّقب
بالآگهی بن ابرنیازبیک، برادرزاده و دست پرورده مونس میراب - غفر الله سیئات اعمالهم
و زید حسنات افعالهم^{۲۳} - اؤز سرگذشتین بو نوع افسانه بیله عرضغه یبتکورور و اؤز
احوالین بو ینگلیغ ترانه بیله معانی اهللیغه بیلگورور کیم فقیر، ابا عن جد^{۲۴}، خوارزم مملکتی
سلطانلری نینگ دولتخواه اُمراسی زیده لریدین و اؤزبکی طوایفی نینگ یوز دودمانی
عمده لریدین، میرابلیغ منصب عالی سیغه منصوب و صدرنشینلیک مرتبه متعالی سیغه
منسوب تورمن. شباب ایامی نینگ اوایلیده کیم عمروم باغی نینگ نوبهاری و حیاتیتم نوبهاری-
نینگ نوشگفته لاله زاری اېردی، فضل و کمال اکتسابیغه میل و رغبت کورگوزوب،
مدرسه نشینلیک رسمین اختیار قیلدیم و هر بیرده کیم فضلا و شعرا خیلی نینگ مجمع و
مجلسی بؤلسه، الرنینگ خدمتیغه بارماقنی اؤزومغه واجب و لازم بیلدیم.

^{۲۱} آگهی نینگ اؤز قلمی بیلن یازیلگن دېباچه

^{۲۲} معناسی: «تنگری بنده لری نینگ اېنگ عاجزی»

^{۲۳} ترجمه سی: «الله یامانلیک (یازیق) لرینی کپچیریب، یخشیلیک (ثواب) لرینی کۆپه یتیرسین»

^{۲۴} معناسی: «آته-بابادن» یا «آته-بابالردن توتیب»

مثنوي

قدم آيله بان علم يولیده باش،
هنر کسبیده آیلر ابردیم تلاش.

نی تونلر منگه خواب راحت ابدی،
نی کونلر زمانی فراغت ابدی.

اما هنوز علم قواعدی چاشنی سیدین کام و فضل قوانینی لذتیدین بهره تمام حاصل
قیلمسیدین بورون، جهان غذارنینگ گوناگون جفا سی و چرخ کچ رفتارنینگ رنگارنگ بلا سی
سروقتیمغه یبتوشتی و رۆزگار اندوهی شدتی نینگ آغیر یوکی تاغ ینگلیغ باشیم اوستیغه
توشتی و سپاهیگرلیغ یراغین توزمک تشویشیغه دچار و سپاهدارلیغ منصبی نینگ شغلی
زنجیریه گرفتار بۆلدوم. گاها ماتمدارلیغ تحسیریدین افسرده و گاها سوگوارلیغ تفکریدین
پژمرده و گاها اوقاتگذارلیغ اسبابی سرانجامی نینگ فکری بیله باشیمده قرا قیغو و گاها
سپاهدارلیغ آلاقی نینگ تهیه سی قیغوسی بیله کۆزومغه جهان قرانغو و گاها پادشاه
خدمتی نینگ ترددی بیله کۆنگلومده مینگ غم و گاها وزیر ملازمتی-نینگ تجسس سی بیلن
جانیمده یوز الم...

مثنوی

کیچیکلیکیدین توشوب باشیمغه کلفت،
زمانی بۆلمه دیم پی رنج و محنت.

قالیب یالغوز تومن اندوه ایچیده،
محنیدین لشکر انبوه ایچیده.

ایشیم بېکسلیک ایچره بۆلدی مشکل،
مرادیم بۆلمه دی هېچ ایشده حاصل.

نه ایش کیم بۆلسه مهلک غمغه باعث،
فلک قیلدی مېنینگ شأنیمده حادث.

کۈنگۈلدە يېر توتوب يوز نوع قىغو،
بۇلوب کۈزگە ياروغ عالم قرانغو.

تومن مينگ غمغه تاپتيم مبتالليق،
فراغ و عيش و راحتدين جداليق.

گهي کۈنگۈلمگە توشتي عشق سۈزى،
بلا و درد بۇلدى جانغه روزى.

گهي هجران غمى باشيمدين آشتى،
فغانيمدين فلککە اۋت توتاشتى.

بۇلوب خالص غميم اندين فزونراق،
که شرحيدور نهايتدين اوزونراق.

قلم اورماقده آخر کېلدى عاجز،
که يېتمک يۇقتور اتماميغه هرگز.

...اما رۇزگار تشويشاتيدين و تعلق تصدعاتيدين اندک فارغ بۇلغن و فرصت تاپغن وقتلرده
کمال شوق و اخلاص بيله گاها علمای عظام خدمتليغە رغبت بيله باريب، نکته دانليغلىرى
شربتى لذتيدين شيرين کام بۇلوب بهرۀ تمام آلور ابرديم و گاها شعراى دانش التزام صحبتلرين
سرعت بيله آختریب، کتابخوانليغلىرى وقتيدين حظ وافر آليب، روح افزا عبارتليغە قولاق
سالور ابرديم و گاها حقاني عابدلر صومعهسى زيارتيغە اخلاص بيله يوز اوروب، مبارک
صحبتلىرى جنتى نينگ گلريدن فيض و فتوح رايحه سين تاير ابرديم و گاها ريايى زاهدلر
خانقاهى بازارىغە کرهآ اوزومنى يېتکوروب، مجلسلىرى کدورتى نينگ غباريدن اخلاص و
اعتقاديم چهره سيغە شک و ريب پرده سين ياپر ابرديم و گاها مجنون وار عاشقلر مجمعيغە
کيم فنا ميخانهسى اندين عبارتدور، ميل و رغبت بيله داخل بۇلوب، زيبامشريلىرى
نشئه سيدين عشق جامى نينگ بادهسى کيفيتين حاصل قيلور ابرديم و گاها پرىرخسار
معشوقلر بزم وصالىغە کيم جنت الماۋا اندين اشارتدور، شوق و محبت بيله واصل بۇلوب،
دلگشا صحبتلىرى گلشنيدن کام و عشرت گلرين تېريب، کۈنگۈل کاميچه محظوظ و مسرور
بۇلور ابرديم.

مثنوی

اېتک سنجیب بېلیمگه چُست و چالاک،
قدم هر یؤل ساری اوردوم طربناک.

قؤلومدین شوق آلیب اختیاریم،
تمام کوی ارا توشتی گذاریم.

یبتوردوم هر جماعتغه اؤزومنی،
آجیب عبرت بيله هر یان کوزومنی.

باری نینگ حالیدین بۆلدوم خبردار،
عیان کۆنگلومگه بۆلدی برچه اسرار.

اوشبو سیر ائناسیده، هر طایفه نینگ حالیه لایق و هر جماعه نینگ افعالیغه موافق
بیر مضمون شاهدی نینگ خیالی خاطریم کۆزگوسیه خطور قیلسه اېردی، گوناگون
عبارتلر بيله رنگین نظم لر لباسین کیدوروب، دلکش صورتلر بيله خلاق نظریده نمایش
بېرور اېردیم و هر بیر نینگ رنگین رخساری و مشکین گیسوسی تماشاسیدین شوق و درد
اهلی نینگ شیدا کۆنگوللرین واله لیغ و اسیرلیغ مقامیغه یبتکورور اېردیم؛ انداق کیم
شوق انگیز غزلر و موعظه آمیز قصیده لر و محبت اثر رباعیلر و دقت پرور مثنویلر و بزم آرا
مخمّسلر و روح افزا مسدّسلر نظم سلکیگه چبکیب، بیر نهجه قاغذپاره لرغه مسوده قیلور
اېردیم. الر نینگ کۆپراغی خلاق نینگ تیللری اذکاریده مذکور، کۆنگوللری اوراقیده مسطور
بۆلوب، عالم اطراف و فلک اقطاریده قویاش ینگلیغ شهرت توتوب، اکبر مجالسیده
رطب اللسان و اصاغر محافلیده ورد زبان بۆلور اېردی تا کیم الر دین بعضی نینگ مسوده سی
جزدانه پنهان قالب، بعضی نینگ مسوده سی بی پروالیغیم سببیدین هر طرفه ساجیلیب،
نابود و پریشان بۆلور اېردی تا کیم ایام تصارفی و اعوام تبادلی بيله بیر نهجه زمان اؤتتی.
جهان خلاقیه مسرت و بهجت هنگامی یبتتی. مَلِک مَنان عنایتی بيله خوارزم دیاری نینگ
فردوس بزم مملکتی حضرت خلافت پناه، سلطنت دستگاه، سپهر رفعت، خورشید مرتبت،
اسکندر نشان، سلیمان مکان...

مثنوي

شهي کيم تيل اېمس و صفيغه قادر،
نه بير تيل، مينگ تيل اولغه ی لال و قاصر.

کيشی بير پېرده عمری بؤلسه ساکن،
دېبان و صفين تمام اېتمک نه ممکن.

... باعث السخاوة و العدالة، وارث المملكة و السلطنة... ابوالمظفر و المنصور سيد محمد بهادرخان... قولیغه کيردی و اول مملکتیغه پادشاهانه سیاست و ملوکانه عدالت بیله اوزگه ینگلیغ زینت و نظام بېردی و هر طایفه نی اوز حالیغه کوره، مرحمت و نوازشلر بیله خوشدل و بهرمند و هر جماعه نی اوز مرتبه سیغه یره شه مکرمت و بخششلر بیله خوشحال و خورسند قیلدی؛ خصوصا علما و فضلاغه اوزگچه تربیت قیلیب، قدر و منزلتلییغه بلندلیک یتکوردی و شعرا و ظرفاغه باشقه تورلوک تقویت یتکوروب، رفعت و فخامتلی باشین فلک گنبدی اوجیدین آشوردی و هر شعر صله سیغه گوناگون گنجلر انعام اېتتی تا کیم مبارک عصری نینگ شعراسی دولت و ثروته قارونلیغ درجه سیغه یتتی. بو جهتدین اکثر فضلا شعر ایتور ایشیغه اشتغال کورگوزور اېردیلر و غزا قصیده لر و دقت نما غزللر کچه و کوندوز فکر و خیال اېتیب، نظم سلکیگه کیرگوزور اېردیلر تا بو وسیله بیله اول حضرت نینگ کیمیا اثر نظریغه منظور و پادشاهانه عنایت و التفاتلری بیله محظوظ و مسرور بؤلور اېردیلر و بو فقیر حقیر هم کیم بو اولوغ خاندان نینگ قدیمی بنده سی و بو بلند آستانه نینگ صمیمی سرافکنده سیدورمن، اول حضرت نینگ خسروانه التفاتیغه اختصاص تاپیب، فرمان واجب العظام موجبی بیله گاها شوق انگیز قصیده لر و گاها شهد آمیز غزللر و گاها شکرریز مخمس لر خیال اېتیب، اوراق سطور یغه بیتر اېردیم و خدیوانه مراحم و عطایا سیدین، اولچه کیم خاطریم مرادی اېردی، بیتر اېردیم. بو احوال اثناسیده، اول حضرت نینگ کرام قرة العینی، دولت و شوکت آیوانی نینگ زب و زینتی، سلطنت آسمانی نینگ درخشان آفتابی و مکرمت عمانی نینگ گوهر نایابی، شجاعت میدانی نینگ بلند کمائی و عدالت آیوانی نینگ عالی مکانی، مروت گلستانی نینگ گل تازه سی و سخاوت بوستانی نینگ سرو آزاده سی، فضل و فطانت آب حیاتی نینگ منبعی و فهم و فضیلت اهلی نینگ مقصد و مرجعی...

مثنوی

شرف اوجی نینگ مہری ذاتی آنینگ،
قویاشدین یاروقراق صفاتی آنینگ.

شہ دین پناہ کونگی نینگ قوتی،
اہرور تختی و ملکی نینگ زینتی.

یوزیدہ عیان تاب انوار حق،
سوزیدہ بیان جملہ آثار حق.

وجودی عدالتغہ مظهر کہلیب،
نمودی سخاوتغہ مصدر کہلیب.

شجاعت بؤلوب ذاتی نینگ لازمی،
سعادت کہلیب درگهی خادمی.

اگر آیلسه عدل رسمین عیان،
بؤلور بندہ سی یوز انوشیروان.

وگر خود سخاوتغہ آچسہ ایلک،
قیلور حاتم و معن^{۲۵} انگہ بندہ لیک.

شجاعتدہ گر آلسہ قؤلغہ قیلیچ،
تؤلہ قان بؤلور شیر گردونغہ ایچ.

غضب بیرلہ گر آلسہ قؤلغہ تبر،
نہچہ پارہ بؤلغوسی عدوغہ جگر.

---

^{۲۵} ابن زائده بن عبدالله شیبانی، کنیہ سی «ابوالولید» (وفاتی: قمری ۱۵۱ - ییل)، عربلردن حاتم طایی کیبی قؤللی آچیقلیککە مشهور بؤلگن شخص

يېتیب قهریدین بیم بهرامغه،
بۇلوب مدعا قوللوغی سامغه.

ابرور هیبتیدین فلک مضطرب،
بۇلوب قوللوغین قیلغه لی مرتکب.

جنابیده چاووشلیققه کبلیب،
اؤزین خدمتیغه مهیا قیلیب.

قۇشب بېلیگه کهکشاندین کمر،
آلیب ایلکیگه ماه نودین تبر.

خم آیلب قدین عز و تعظیم ایله،
خرام آیله بان عرض تسلیم ایله.

قیلیب خدمتیخی دل و جانیدین،
دمی چیقمه یین تحت فرمانیدین.

تۇلوب عدلی بیرله زمین و زمان،
بۇلوب بهره مندی مکین و مکان.

جنابی جهان اهلی نینگ مرجعی،
رکابی ظفر مهری نینگ مطلعی.

چو بۇلدی کفیدین جواهر فشان،
بۇلوب شرمساری همه بحر و کان.

یوزی بیلگوروب سلطنتدین اثر،
سؤزی یبتکوروب مکرمتدین خبر.

سعدت بۇلوب طلعتیدین عیان،
جلالت بېریب هیئتیدین نشان.

قویاشدېک معلاً کبلیب ذات ایله،
باری ابلدین اعلا کمالات ایله.

بۇلوب وقف کؤنگلیغه برچه علوم،
قیلیب علم ابلی تبگره سیغه هجوم.

اگرچه ابرور بحر فضل و هنر،
ولی کۆپ بۇلوب شعر دین بهرور.

تاپیب شعر آنینگ شغلی بیرله رواج،
باریب برچه شعر اهلیدین احتیاج.

بۇلوب فضل ایله لطفیدین ارجمند،
باری اهل آفاق ارا سربلند.

کوروب جمله انعام و احسانینی،
کؤنگول خواهشیچه تاپیب کامینی.

آچرلر تون و کون دعاسیغه تیل،
ادب بیرله مدح و ثناسیغه تیل.

نه یالغیز بۇلوب فضل ابلی شادمان،
ابرور لطفیدین شاد اهل جهان.

پیمبرنسب سرور کاینات،
سکندر حسب ذات عالی صفات.

اوتوب رفعتی اوج خورشیددین،
فزون شوکتی سام و جمشیددین.

زهی ذات عالی و والاتبار
که دهر ایچره شهزاده کامکار.

بؤلوب مسند دولت اوزره مقیم،
شریف اسمی سلطان محمدرحیم.

همیشه تاپیب کامین اول آتدین،
مدام اولسون ایمن بلیاتدین.

قویاشدېک بییک ذاتی تاپسون کمال،
ولې کورمه سون انقلاب و زوال.

فزونراق بؤلوب دمبدم دولتی،
بلند اولسون آوازه و صولتی.

الهی، بېریب برچه کامین انینگ،
بلند آیله جاه و مقامین انینگ.

توتوب شادانی جام دولت بیله،
مرادینی بېر عیش و عشرت بیله.

اوتور چرخدین رفعتی پایه سین،
یبتور دهرغه عدلی نینگ سایه سین.

جهان باریچه عمرین ایت پایدار،
زمان باریچه جاهین ایت برقرار.

نہ اہرسہ مرادی انی حاصل اہت،
نہگہ اہرسہ میلی انی واصل اہت.

قچان آگهی آیلر اہرسہ دعا،
یبتورگیل ملایکدین آمین انگا.

...ہمیشہ اول جنابنینگ شرافتلیغ عادتی علما و فضلا زمرہسیغہ نوازش و مرحمت
کۆرگوزمگ، خصوصاً شعرا و ظرفا جماعہسی شأنیده بخشش و تربیت رسومین توزمکدور؛
لہذا اکثر علما و فضلا و شعرا اول جنابنینگ بہشتآیین مجلسیغہ فضل و دانش
وسیلسی بیلہ یؤل تاپیب، التفات و احساناتی نعماتیدین محظوظ و بہرمند بؤلوب، صبح
و شام، بلکہ علیالدوام دعای دولتیغہ مشغول و مشعوفدورلر. فقیر دغی گاھا صدق و
اخلاص باشیدین قدم قیلیب، عجز و انکسار طریقہسی بیلہ گردونمدار آستانینینگ
خدمتیغہ اوزومنی یبتکوروب، دعای دولت قیلور ابردیم. مخصوصانہ ملاقات و محبانہ
التفاتلرین اوز حقیمدہ شاملراق، بلکہ کاملراق تاپیب، اوزگہ فضلادین کؤپراق خوشحال
و خرم بؤلور ابردیم تا بیر کون مسودہلریم آراسیدین بیر نہچہ غزل و مخمس و قصیدہ
انتخاب ایتیب و بیر نہچہ اوراققہ ترتیب بیرلہ بیتیب، اول جنابنینگ شرافت مآب
خدمتیغہ تحفہ یوسونلوغ یبتکوردوم.

نظم

اویلہ کہ چبککھی کیشی قطرہنی عمان ساری،
یوق اہسہ بیر سبزہنی تازہ گلستان ساری.

یوق کہ غلط آیلہدیم، اویلہ کہ بیر خستہ مؤر،
چبککوسی پای ملخ تحفہ سلیمان ساری.

اول جناب ہم اول اوراقنی مبارک ایلکیگہ آلیب، تماشا قیلغچ، دہوانہلر حشو و
لغویدین عاقللر فرح تاپیب کولگندبک، پریشان مضمونلر مطالعہ-سیدین لطف آرا لبیغہ
تبسم، بلکہ خندانلیغ و مصفا کؤنگلیغہ مسرت و شادمانلیغ یبتیشیب، مرحمت و شفقت
غایتیدین فقیرغہ کیم قریلیغ محنتی سببیدین و حادثات شدتی باعثیدین، شعر فکر اہترغہ
طبیعت و حوصلہ قالمہمیش ابردی، شوقانگیز غزللر آیتورغہ کؤپ ترغیب و تحریص
قیلیدی.

مثنوی

مېنېنگدېک عاجز و آشفته احوال،
قريلیغ دردی آستیده قدی دال.

یېگیتدېک قالمه غن طبعیده قوت،
چېگیتدېک بؤلمه غن فکریده دقت.

نه ینگلیغ اېمدی فکرت آیلە ی آغە ی،
غزل آیتورغە جرأت آیلە ی آغە ی.

کېرەک بو ایشده خوش طبع و قوي دل،
منگە لېکن بو ایشدور اسرو مشکل.

اما اول جناب نینگ التفاتی مددی بيله کونگلومگه قوت و طبعیمغه جرأت حاصل
بؤلوب، ینه فکر و خیال گستانیمغه میل و رغبت بيله کیریپ، انداغی قالغن و قاچقن گل و
ریحانلرنی طبیعت اېتگیغه تېریپ، گاها موعظه انگیز و نصیحت آمیز و گاها معشوقانه و
گاها عاشقانه غزللر و مخمسلر و قصیدهلر ترتیبیغه اشتغال کورگوزدیم و جنون
صهباسیدین مست بؤلغن دېوانه لردېک بېرېط و بې ضبط سؤزلرنی خیال اېتیب، نظمغه
کیرگوزمک رسمین توزدوم.

قطعه

سؤزوم بېرېط اېسه، اې هوش اهلی، قیلیمگیزلر عیب
که مېندورمن بسې هم عاجز و دېوانه هم فرتوت.

نېچوک معنی تیلرسیز اؤيله مجنون نینگ کلایمیدین
که اول عجز و کهولت باده سیدین مست و هم مبهوت.

و گاها اوشبو بېرېط مضحکاتدین بیر نېچه ابیاتنی یازیب، اول جناب نینگ جنت انتسات
مجلسیغه باریپ، کیمیا اثر نظریغه یېتکورور اېردیم و آنینگ ملاححت پرور تیلیدین نېچه نوع
تحسین و آفرینلرنی اېشیتیب، نهایتسیر شاد و خرم بؤلور اېردیم و بیر نېچه مدتدین
سؤنگ، بیر کون فقیرغه عنایت نظری بيله باقیب، دنوازیلیق یوزیدین خطاب قیلیپ،

دېدی کیم: «برجه مسوده لرده گی و بياضلرده گی و اؤزگه يېرلرده گی پريشان بؤلگن شعرلرينگی جمع اېتیب، دېوان صورتیده ترتيب بېرگيل و انگه دېباچه هم يېسب، سؤنگره ايتيلغن اشعارينگی دغی همول دېوانده اؤز محلیده رقم سلکیگه گوهر ينگليغ تېرگيل؛ نېدين کیم کيشيدین تا قيامتغچه باقي قاله تورغن يادگار و فرزند سعادت آثار يخشی سؤزدور کیم انگه زمان حوادثی نینگ آفاتی ضرری اصلا يېتوشمس و دوران انقلابی نینگ غباری اثری هرگز احوالی باشیغه توشمس و وجودی عدم کسوتيدین معزا و بقاسی فنا تهمتيدین مېزادور. القصه، سؤز مرتبه سی نهايتسيز بلند و سؤز اهلی هميشه عزيز و ارجمنددورلر.

مثنوی

بؤلويتور شعر يخشی لر شعاری،
جهانده تا قیامت يادگاری.

کيشیگه شعردين يوق يخشی فرزند
که دايم باقي اول فرزند دلېند.

سؤزونگدور اؤزگه سؤزلردین زیاده،
سنگه فرزند، بیزگه خانه زاده.

الرغه قيلمه غیل بېمهرليک،
عیان اېتکیل کشاده چهره ليک.

روا کؤرمه الرغه دربدرليک،
یتیم آسا هميشه نوحه گرليک.

بو ينگليغ قويمه احوالین پريشان،
يوروتمه هر طرفده زار و گريان.

الر حقیقه مهر آيينی توز،
باريسين يیغنه بان دېوانغه کيرگوز.

يېتورگىل اۋز يېرىغە ھەر يېرىنى،
شېبە يېرىن دېمە گوھر يېرىنى.

يمان دېب سالمەغىل يېرىنى نظردىن
كە فرزند اۋلغوسى پارە جگىردىن.

نېچە يىخى ارا بۇلغەي ييمان ھەم،
تومن بوغداي ارا بۇلغەي سمان ھەم.

اگرچە آچىلور يوز گل چمندىن،
ولېكن چارەسى يۇقتور تىكندىن.

نې كىم شىرىنگ اېسە بارىنى جمع اېت،
كرم ايلب، بارى فرياديغە يېت.

اول جناب نىنگ مونداغ سعادتمآب و دولت انتساب خطابين اېشىتكچ، فقيرده اصلا
ابا و امتناع اېتكودېك جرأت و ھېچ نوع عذر ايتورغە قوت قالمەدى.

قۇتقە

نە طاقت قالغەي انداق دزەغە كىم
انگە نورىنى سالمىش مەر رخشان.

نە قالغەي اختيار اول قۇتقەغە كىم
انى دربر قىليبتور موج عمان.

القصه، بو امر شريفنى، «المأمورُ معذورٌ»^{۲۶} حديثى مقتضاسى بىلە، قبول اېتتىم و دعا
قىليب اول جناب نىنگ حضور كامل السّوريدىن توروب، غايىتىز خوشحالىق بىلە اۋز
كلىم گوشە سىغە يېتتىم. مسوده ترددى و تازه شعر تفكرى بادەسین ايجيب، گاھا اۋزومگە
كېلدىم، گاھا اۋزومدىن كېتتىم و ھەر حال بىلە، نېچە مدتلىر كۆپ محنت و مشقتلىر

^{۲۶} معناسى «مأمور معذور دور» دېگنى. يوقارى مرتبەلى بىرار كىشى نىنگ بو يروغىگە بناء بىرار ايشنى
بجريب، اعتراض آستيدە قالگن كىشى تامانىدن ايتىلەدىگن سۆز

چبکیب، اکثر اشعاریمنی جمع ابتیب، دہوان صورتیدہ بیر نچہ اوراق سطوریغہ بیتتیم. چون برچہسی درد عشق اونی نینگ حرارتی بیلہ آغشته و شوق و محبت اثری نینگ سرائیتی بیلہ سرشته و عاشق لر غمی نینگ تسکینیغہ سبب و دردمند لر المی نینگ تخفیفیغہ موجب ابردی، لاجرم اگر عشق و درد اہلی نینگ قو لیغہ توشسہ، تعوید ینگلیغ اخلاص ایلہ بؤیونلریغہ آسیب، عزت بیلہ اسرر ابردی لر و مطالعہ قیلیب شوق انگیز مضمونلری داروسیدین عشق بہمارلیغی و مرضیغہ نوعی شفا تاپر ابردی لر. اوشبو مناسبت بیلہ، بو سعادت نشان دہوانی «تعویدالعاشقین»^{۲۷} اسمی بیلہ موسوم قیلدیم و ہر نوع بؤلسہ، شہزادہ زمان نینگ مبارک امری نینگ قبولین کیم حقیقتدہ ایکی عالم نینگ عالی درجہ لریغہ بیتیشمککہ سببدور، ہمتیم ذمہ سیغہ لازم و متحتم بیلدیم. اہمدی دانشمند فضلا و دقت پیوند شعرانینگ لطف و مروتلریدین ترصد و توقع اول کیم فقیر نینگ عذریغہ قولا ق سالیب و حالیغہ ترحم قیلیب، عیب پوشلیغ کورگوزگہ یلر و بو نسخہ نینگ ہر سطریدہ بوزوق عبارت کورسہ لر، اصلاح بیریب، قاعدہ غہ موافق تورگہ یلر و فقیرنی دعای خیر بیلہ یاد و روحومنی ہم اول دعا تکراریدین مسرور و شاد قیلغہ یلر.

رباعی

ہر کیم اوقوسہ، دعا بیلہ یاد اہتکہی،
روحومنی بو یاد اہتمک ایلہ شاد اہتکہی.

تا تنگری انینگ بو کرمی بارہ سیدہ،
جایینی ایکی جہاندہ آباد اہتکہی.

... پس شعر بیر نعمت عظامدور کیم تنگری تعالی آنی ہر کیشیگہ عطا قیلمہ میشدور و آنی ایتماق ہنری ہر کیم نینگ قو لیدن کہلمہ میشدور و شعر شاعر نینگ عزت و دولت نعمتین حاصل قیلماقیغہ سبب، بلکہ ایکی دنیا منزلتی سعادت یغہ واصل بولماقیغہ باعثدور.

فقیر نینگ توری تیلی بیرلہ ترجمہ قیلغن کتابلری

«روضۃ الصفا» نینگ ایکینچی دفتریدین چہاریار عظام واقعہسی و اوچینچی دفتری و «نادرنامہ» و «ظفرنامہ» و «زبدۃ الحکایہ» و «مفتاح الطالبین» و «اخلاق محسنی» و

^{۲۷} معناسی: «عاشق لر طوماری»

«[بدایع الوقایع] واصفی» و «نصیحت نامه کیکاووس»^{۲۸} و «سلامان و اېسال جامی» و «گلستان سعدی» و «بهارستان جامی» و «روضه الصفاى ناصري» نینگ بیر دفتری و «دلائل الخیرات شرحی» کیم روم تورکی سیدین چغتای تیلیغه اوگیریلیدی و «تذکره مقیم خانی» «طبقات اکبرشاهی» و «هفت پیکر نظامی» و «هشت بهشت خسروی»^{۲۹} و «یوسف و زلیخای جامی» و «شاه و گدای هلالی» کیم نظم بۆلدى.^{۳۰}

فقیرنینگ اؤز مصنفاتیدین

«ریاض الدوله» کیم الله قلی خان واقعاتیغه مشتملدور و «زبدۃ التوایخ» کیم رحیم قلی خان واقعاتیغه مشتملدور و «جامع الوقاعات» کیم محمدامین خان واقعاتیغه مشتملدور و «گلشن دولت» کیم سید محمد خان مرحومی نینگ واقعاتیغه مشتملدور و «اقبال فیروزی» کیم محمدرحیم خان دام اقباله نینگ مبارک واقعاتیغه مشتملدور و دېوان تورکی کیم «تعوید-العاشقین» غه موسومدور.^{۳۱}

^{۲۸} «قابوسنامه» هم دېله دی.

^{۲۹} «هشت بهشت امیر خسرو دهلوی»

^{۳۰} آگهی نینگ ترجمه اثرلری نینگ بریسی کیمنه یازگن یوقاریده گی کیریشده تنیشتیریلگن.

^{۳۱} آگهی نینگ تاریخی اثرلری یوقاریده گی کیمنه یازگن کیریشده بیرمه-بیر تنیشتیریلگن.

اۋزىبكچە شعرلر

غزىللر

«الف» ردیفی

۱

زهی جانلرغه وصلینگ شوقیدین عیش و طرب پیدا،
گهی درد فراقینگ خوفیدین رنج و تعب پیدا.

ابدی عشقینگه جانلر مبتلا اول چاغده کیم ابردی
نی تن، نی تندە باش، نی باشده یوز، نی یوزده لب پیدا.

چو مظهر آیلەدینگ عالمی حسن بېمثالینگه،
بو کوزگو ایچره بۆلدى نېچه نقش بوالعجب پیدا.

ییراو حسن ایچره تاپتی سرودېک آرایش قامت،
ییراو عشق ایچره قیلدی قمری آسا لرز و تب پیدا.

ییراوغه گل مئللیک عارض گلگون بۆلوب حاصل،
ییرواده بلبل آسا بۆلدى یوز شور و شعب پیدا.

خلایق خلقتی ییر-ییریگه یکسر ضروري دور،
اېمستور قدرتینگدین جمله اشیا بی سبب پیدا.

شب و رۆز اهل عالمغه ابرور ییر-ییریدین نافع،
اېمس بېهوده بۆلماق حکمتینگدین رۆز و شب پیدا.

مرادی منزلیغه واصل اېتگهی هادی لطفونگ،
کیشی گر صدق ییرله آیلسه سعی طلب پیدا.

نی تانگ، آگاه بۆلسه آگهي عشقینگ سیریدین کیم
انگه بېهوده ابرمس آسماندین بو لقب پیدا.

۲

اې برچه اولوس خاطرى اسرارىغه دانا!
سېندورسن الر مشكلى حليغه توانا.

كيفيت ذاتينگه تفكر نېچوك آيله،
كيم عاجز انينگ دركیده يوز عاقل و دانا.

هېچ كيم خط اوراق كمالينگ اوقوياالمس،
هر نېچه اېسه لوح فلک سطرىغه خوانا.

عالم كه ابرور دايرة علمينگه مركز،
بیر قطره دورور غرقه محيط ايچره همانا.

عشاق تنى جاني ابرور باده وصلينگ،
لطف آيله و جان يېتكور اولوك جسميمه، جانا.

چون آگهي كول بولدى يانه عشقينگ اوتيغه،
ياندورمه تموغ اوتيغه، يا رب، انى يانا.

کۆزۈنگ هر غمزه سی یوز شورش محشر قیلور پیدا،
لبنگ هر خنده سی مینگ جۇشش کوثر قیلور پیدا.

شکر دېمک غلط دور لعلینگه جانبخشلیق ایچره،
قچان عیسی و مریم معجزین شگر قیلور پیدا.

تیریک قالماق نه ممکن چشم جلا دینگ جفاسیدین
که هر مژگانیدین قتلیمغه بیر خنجر قیلور پیدا.

اگر اؤلتورگه لی میل آیلسه جولانگه نینگ گردی،
چمنده غنچه و گل بالش و بستر قیلور پیدا.

نی تانگ، کۈنگلوم قوشی گر یبتسه مقصد آشیانیغه
که سعی و شوقدین اوچماققه بال و پر قیلور پیدا.

نېچه کامل اېسه هم زاهد اۋزلوکدین قوتولمس کیم
اگر تاپسه هیولا جمعیت پیکر قیلور پیدا.

جهان اوضاعی سرین بیلمه سنگ، آل قۇلغه ساغر کیم
بو مبهم سرنی مضمون خط ساغر قیلور پیدا.

فنا بحر یغه کیرگیل، ایسته سنگ ایگی جهان سودین
که غوّاص اؤلغن اوشبو بحر ارا گوهر قیلور پیدا.

کۈنگۈلنی، آگهی، صاف ایسته سنگ کول قیل وجودینگ کیم
صفا اول کۈزگو ایچره اوشبو خاکستر قیلور پیدا.

۴

اول آی باشیده تابان گوهرمو اپکن آیا؟
خورشید اوزه یا رخشان اخترمو اپکن آیا؟

گیسولری مو اول یوز اوستیده مکان ایتکن،
گنج اوزره و یا ایگی اژدرمو اپکن آیا؟

سرو اوزره کبلیب خورشید ابرکن مو قرار ایتمیش،
یا باشی اوزه آلتون افرمو اپکن آیا؟

سؤزدورمو لی ایچره جانبخش و یا رنگین،
ساغر ارا جان پرور شگرمو اپکن آیا؟

اول لعلی خیالی مو توشکن دل سؤزانغه،
یا شعله ازا اخگر مضمرومو ابکن آیا؟

یوز اوزره تبسم لیغ لبرمو ابکن یا خود
جنت ارا موج اورغن کوثرمو ابکن آیا؟

غمزه مو ابکن اول کوز ظاهر قیله دور یا اول
قاتل قؤلیده بران خنجرمو ابکن آیا؟

داغ اوزره الفدورمو کوکسوم اوزه چبکمیش هجر،
یا درد سپهریده محورمو ابکن آیا؟

کونگوم بیقیلیب اول آی کؤییده توره آلمس،
اول زار دغی مېندېک لاغرمو ابکن آیا؟

مستانه چیقیب بیر شوخ، دین اهلینی قیرمیشدور،
ای دل، خبر آل ییزنینگ کافرمو ابکن آیا؟

آدم قاشیده ابلیس ابکن مو و یا یاریم
آلیده رقیب آتلیغ بدترمو ابکن آیا؟

کونگوم مو ابکن انده یوز فکر قیلور جلوه،
یا عارضی معنیغه مظهرمو ابکن آیا؟

بؤلیمیش مو جهان ملکی، آگاهی، سنگه تسلیم،
یا شاه جهان لطفی یاورمو ابکن آیا؟

۵

كۆزومگە جلوه گر اول يارمو اپكن آيا؟
و يا پرى منگە دوچارمو اپكن آيا؟

قوياش مودور كېچە كلبم ارا طلوع اېتميش،
و يا خود اول مه رخسارمو اپكن آيا؟

مسيح نطقى مو اولگن تنيمغه جان بېرگن،
و يا لى ارا گفتارمو اپكن آيا؟

بغيشله غن سۆز ايله خسته جانگه يوز لڤت،
اول آيغه لعل شكربارمو اپكن آيا؟

يوزيده قطره خويمو اپكن تامر يا خود
نجوم مهر اوزه سيّارمو اپكن آيا؟

كۆزوم ياروتغن افشول شھسوار چاڭك نينگ
باشيده تاج گھردارمو اپكن آيا؟

كۆنگول قوشى مو اپكن شوق ايله اوچوب بارميش،
يۇق اېرسه ايلگيده شونقارمو اپكن آيا؟

مېنى كرم بيله مست مدام قيلماق اوچون،
قۇليده ساغر سرشارمو اپكن آيا؟

وفای يار ايله مېندېك مرادىغه يېتكن،
بو عالم ايچره كيشى بارمو اپكن آيا؟

زيون زال جهان سن كۆنگول كه باشينگده
لچك مو، يۇق اېسه دستارمو اپكن آيا؟

تاپيبتور آگهي نينگ طبعى نظم ارا قوت،
مُعينى شاه جهاندارمو اپكن آيا؟

۶

ای ادا و غمزه‌نگ اوقی توتتی یبر جانیم ارا،
بۆلسه قان اشکیم یپریدور چشم گریانیم ارا.

کۆرمه گن ابرسنگ بلا نخلی آچیلغن گلرین،
قیل تماشا تازه داغین جسم عریانیم ارا.

برقدېک کویدورگوسی یېتی فلک‌نینگ خرمنین،
هر شراری کیم چیقیر کۆک ساری افغانیم ارا.

سبزه محنت ارادور شبنم درد و الم،
قطره اشک انگمه هر ساری مژگانیم ارا.

حالیمه رحم آیلر اېردینگ بېگمان بیلسنگ اېدی،
نی الم بارین دل محزون و ویرانیم ارا.

اۆلگه‌من آستیده آخر بؤیله کیم گردون دون،
یاغدورور اندوه تاشین بیت‌الاحزانیم ارا.

مانع عشق اۆلمه، ای ناصح، منگه کیم درد عشق
مُمْتَرَج‌دور جان کِبی تنده ایسیغ قانیم ارا.

یار کؤی فکریدور جنت گلستانی منگه،
قدی یادی نخل طوبی بو گلستانیم ارا.

عشق خرم مرغزاری نینگ غزال شوخیدور،
هر غزل کیم، آگهی، ثبت اۆلدی دېوانیم ارا.

۷

حالیمغه قیل ترخم، ای ساقی دلارا
کیم اېمدی مېنده یوقتور محنت چېکړگه یارا.

هر تون کېلېب قاشیمغه، آچیب یوزونگ گلینی،
جنت کېی یېتورگیل بزمیمگه زېب و آرا.

لعلینگ نباتین آیلېب گلگون می ایچره ممزوج،
رنگین قدح ایچیده توت شربت گوارا.

ساغر توترده آیلېب اظهار لطف و احسان،
شیرین تبسم اېتگیل لعلینگدین آشکارا.

تا مېن قدحی آلیب تعظیم ایله قؤلونگدین،
لاجره نوش ایلهی آلینگده بیمدارا.

سرخوش بؤلوب، تون و کون اول شه دعاسین ایلهی،
کیم درگهیده قولدور جمشید بیرله دارا.

بؤلغن دعاسی مقبول ارباب فقر حقّی،
قیل آگهی دعاسین مقبول کړدگارا.

خۇبلردىندور اول آي قىلماقده مستثنا وفا
كىم مېنينگ شأنيمده قىلمس هېچ ايش الا وفا.

اول پرى جسمين وفا بيرله مجسم آيله مېش،
گرچه تنگري بېرمه مېش حُسن اھليغه اصلا وفا.

كام سورمك پيشه دور بزم وصال ايچره منگه،
مهربان ياريمغه بۇلدى رسم و عادت تا وفا.

كېچه و كوندوز وفادين آيرو تاپمسمن آنى،
توأمان توغميش دورور اول آي ايله گۇيا وفا.

دلربالر گرچه آيلرلر جفا عشاقىغه،
دلبريم هر دم قىلور مېن خسته غه اما وفا.

شكرينى نَيْلب قىلورمن كيم منگه هر دم ايشى،
يا كرم دور يا مروت يا عنايت يا وفا.

وصليدىن هر وعده كيم قىلدى زمانى اوتمه يين،
آيله دى اول وعده غه اول دلبر دانا وفا.

حق تعالى اوز كلاميده دېدى: اَوْفُوا بِعَهْدِكُمْ^{۳۲}،
برچه غه لازم دور اېتمك عهدىغه عمدا وفا.

آگهي، كېچ دهر دوندىن، بۇل وفالېغ يار ايله
كىم زمانى آيله مس هېچ كيمگه بو دنيا وفا.

^{۳۲} معناسى: «عهدىنگىزگه وفا قىلىنگ».

۹

تا که بۆلدوم اول لى جانبخش دلبردين جدا،
بۆلدیلر جان و کۆنگول مېن زار و مضطردین جدا.

توشکهلى اول یوزدین آيرو بۆلمیشم محو و عدم،
ذره اول ینگلیغ که بۆلغهی مهر انوردین جدا.

گنگ و لال اۆلسم، نې تانگ، شیرین کلامین تاپمهیین،
سۆز دېگهیمو طوطی اۆلگن چاغی شگردین جدا.

نې عجب، سرو و سمنغه باقمهسم، ای باغبان،
کیم ابرورمن بو کون اول سرو سمنبردین جدا.

بزم وصلیدین نه حاصل نوش لعلی بیتمهسه،
جنت اهلغه نه حظ گر بۆلسه کوثردین جدا.

تلپینیب کۆنگلوم بیته آلمس مرادی باغیغه،
گۆی بو قوش بۆلدى غم چنگیده شهردین جدا.

یبتی جانیم آغزیمه دوران غمیدین، ساقیا،
رحم ایتیب بیر دم لبیمنى قیلمه ساغردین جدا.

کېلدى شهلر خدمتی اکسیر دولت کیم کیشی
بۆلمسون گر خضر هم بۆلسه سکندردین جدا.

آگهینینگ اشکیدور رحمت سحابی یامغوری،
یا رب، آنی قیلمه بیر دم دیده تردین جدا.

۱۰.

لبینگ تا قیلدی بو حیران تماشا،
بۆلوب جسمیغه کیردی جان تماشا.

اېمس نرگس که هر یان کۆز آچیتور،
قیلورغه گل یوزونگ بؤستان تماشا.

قرامس سروساری تا که قیلدی
قدینگنی قُمری نالان تماشا.

قابونگگه یوز قۇیر هر تون، قیلهی دېب
یوزونگ مھرين مه تابان تماشا.

جمالینگدين کۆتر بُرقعی تا کیم
مین زارینگ قیلهی آسان تماشا.

یوز آچمه مدّعیغه کیم اېمس خۇب،
ملکنی آیلهمک شیطان تماشا.

لبینگ بیر کولسه، مېن یوز جان تاپرمن،
مېنی قیلغین بۆلوب خندان تماشا.

نظر حالیمغه سال کیم قیلسه خوشتور،
قولى نینگ حالینی سلطان تماشا.

معانی باغینی دانا قیلور سیر،
قچان قیلغهی انی نادان تماشا.

تجزد عالمیغه کیر کیم انده
گدا و شه گه دور یکسان تماشا.

غمینگده آگهی حالیغه باققیل،
گر ایسترسن نیچه الوان تماشا.

۱۱

گرچه یوقتور اول پری دېک دلبرې آفاق ارا،
لېک بو مجنون کبې هم بیدلې عشاق ارا.

خال و رخساری غمیده اویله اوزدین بارمیشم
کیم تفاوت فهم اېته آلمان قرا و آق ارا.

لعلى نینگ اچيغ سؤزی زهر هلاکیم قیلدی دفع،
گؤییا جان شهیدور ممزوج بو تریاق ارا.

زار کونگوم گاه محنت، گاه غم آیلر هلاک،
اویله کیم توشکوسی بیر قانلیغ ایکی اورتاق ارا.

قطره قانلر داغلر ایچره تنیمده اویله کیم
نخل اوزه پیشکچ کورونگهی میوه کؤک یفراق ارا.

دُر و گوهر آلیده توفراق مئللیک خواردور،
کیم که فرق ادراک اېته آلمس دُر و توفراق ارا.

پالچیق اؤلمیش زاهد اطرافى ریا اشکی بیله،
بیر اېشکدور کیم باتیب یؤل تاپمه غهی بوتراق ارا.

چون محن تبغی ایشی کؤکسونگنی یارماقدور مدام،
نی آسیغ آیلر اؤتورماق خرمن یارماق ارا.

کهنه کلبه نگده غم و محنتغه خوی اېت، آگهی،
سېن کیم و عیش آیله مک عالمده قصر و طاق ارا.

۱۲

ای صباحتلیغ یوزونگگه مهر رخشان‌دور فدا،
بو حلاوتلیغ لبینگگه آب حیوان‌دور فدا.

فتنه‌پرور کۆزلرینگگه شور محشر صدقه‌دور،
گوهرافشان سۆزلرینگگه جوهر جان‌دور فدا.

کاکلینگ هر تاریغه یوز سنبل تردور اسیر،
قامتینگ رفتاریره مینگ سرو بوستان‌دور فدا.

قاشلرینگ نینگ یاسیغه قربان ابرور قوس قزح،
کیرپینگ نینگ اؤق‌لریغه برقی پَراندور فدا.

نعمت دیدارینگه محتاج ابرور غلمان و حور،
جنت درگاهینگه فردوس رضوان‌دور فدا.

یوزلرینگ ایمانیغه ایثار نقد گنج کفر،
کۆزلرینگ کفریغه گنج نقد ایمان‌دور فدا.

آگهی گر بۆلسه یوق عشاق ارا، عیب اېتمه کیم
هم بېل و هم آغزینگه اول زار و حیران‌دور فدا.

۱۳

بهار ايامی بولمیش اؤيله کیم باغ ارم صحرا،
یاریدور سیر اوچون، ای گنجین، قؤیسنگ قدم صحرا.

اېسیب هر ساریدین بؤستانلر ایچره روچرور یبل،
مسیحا معجزیدین هر نفس اورغوسی دم صحرا.

ریاحین اوزره سوولر آقیبان کوثر کبی هر یان،
اېمس فردوسدین فیض و طراوت ایچره کم صحرا.

بوتوب بؤستانلر ایچره گل، نوالر ساز اېتیب بلبل،
کؤنگولدین قیلغوسی هر وجه بیرله دفع غم صحرا.

بو فصل ایچره تنعم اهلایغه اوسرو مناسبدور،
مُلوکانه توزوب مجلس ایچرگه جام جم^{۳۳} صحرا.

شکوفه برگیدین یرماق ساچر شاخ شجر هر یان
که انسبدور درم بذل اېتکه لی اهل کرم صحرا.

بېرور جانلرغه راحتلر، سالور تنلرغه قوئلر،
محلدور عیش و عیشرتلر قیلورغه، ای صنم، صحرا.

تون و کون باغ و بؤستان ایچره توز احباب ایله صحبت
که عشرت اهلایغه بیر نیچه کوندور مغتنم صحرا.

فراق ایچره دېمه سؤز آگهي غه شهر و صحرادین
که اندوه و غمین دفع آيله مس هم شهر، هم صحرا.

^{۳۳} جمشید پادشاهنینگ افسانوي پیاله سی؛ بو یرده اېسه، چاگیر ایچیلهدیگن پیاله دن مراد

۱۴

اول گل یوزی صهبادین گلگل مو اپکن آیا؟
کونگلوم انکه زار اولغن بلبل مو اپکن آیا؟

خالی مو زیاد اپتکن شیرین لبیغه لَدَت،
یا خوان ملاحظده فلفل مو اپکن آیا؟

کونگلومگه هجوم اپتکن فکر لی اپرکن مو،
ساغر ارا یا رنگین مل-مل مو اپکن آیا؟

رخشی مو قیلور جولان چابک وشیم آستیده،
یوق ابرسه علی مینگن دلدل مو اپکن آیا؟

فریادمو کونگلومدین کوی ارا فاش اولغن،
یا باغ ارا بلبلدین غلغل مو اپکن آیا؟

مجلسده مسیحامو تکرار کلام آیلر،
یا شیشه عیان اپتکن قلقل مو اپکن آیا؟

ای آگهی، آلینگده بلبل مو نوا تارتر،
بلبل قاشیده یا خود چلچل مو اپکن آیا؟

۱۵

حالیمه نظر اول آی قیلدی مو اپکن آیا؟
جانده داغ هجرانیم بیلدی مو اپکن آیا؟

ابشیتیب فغانیمنی هجر شامیده ناگاه،
حالیمه ترخملمر قیلدی مو اپکن آیا؟

تاپتی بو کچه کلیم صبحدېک منورلیغ،
آجیبان یوزی مهرین کپلدی مو اپکن آیا؟

هر طرفغه آقماقدین تیندی کۆز یاشیم سېلی،
مرحمت قۇلی یرله سیلدی مو اپکن آیا؟

وصلیغه یبتوشکن چاغ بغيریم اۆلدى یوز پاره،
آنی تیغ مژگانى تیلدی مو اپکن آیا؟

کامیمه یبتوبتورمن عشق ارا، مېنى کۆزگه
حسن کشوری شاهى ایلدی مو اپکن آیا؟

یېتتی آگهی اول گل گلشن وصالیغه،
یېل کبى طلب آیلب یېلدى مو اپکن آیا؟

آلور هر لحظه یوز جان چشم فتّانینگکه سلّمنّا،
توکر هر دمدّه مینگ قان تیغ مزگانینگکه سلّمنّا.

جهان بازاریده سیندوردی یاقوت و گهر قدرین،
دُرافشان نقطه بیرله لعل خندانینگکه سلّمنّا.

اسیر آیلِب کمندیغه پریشان کؤنگلوم اِبتی جمع،
مسلسل حلقه زلف پریشانینگکه سلّمنّا.

یوزونگدین ذره چه پرتو یبتیشکچ تیره کلیمغه،
یاروتتی هجر شامین مهر رخشانینگکه سلّمنّا.

سهی قدرلرنی قمری ینگلیغ اِبتی عشقیده نالان،
نزاکت باغیده سرو خرامانینگکه سلّمنّا.

اگر کؤرسه ابدی یوسف ملاحظیلغ جمالینگنی،
دېر اېردی صدق ایلّه: «رخسار تابانینگکه سلّمنّا».

لبینگ شیرین تکلّمدین اؤلوکنی تیرگیزیب، ایلر
سخنور طوطی آسا، شکرستانینگکه سلّمنّا.

چو احسان نقدینی ساجدینگ جهانغه گنج لطفونگدین،
باری خلق اؤلدی بندهنگ، نقد احسانینگکه سلّمنّا.

ریا و عُجب بیرله بیر سوروک جاهلنی، اې زاهد،
مطیع و مخلص اِبتتینگ، مکر و دستانینگکه سلّمنّا.

اوروب دم غیب سرّیدین هم اِبتکونگ دعوی ایمان،
بو ینگلیغ کفر بیرله تورغن ایمانینگکه سلّمنّا.

چېکرسن، آگهی، تون-کون اول آی جور و جفاسینی،
بو قَتّیغ محنت ایچره چیقمه غن جانینگکه سلّمنّا.

۱۷

ای شۆخ، کۆز و قاشینگه عالم گدا، مېن هم گدا،
لعل لب دُرپاشینگه عالم گدا، مېن هم گدا.

گاھې قباغینگ جان آلور، گاھې قاشینگ یغما سالور،
بۆيله قباغ و قاشینگه عالم گدا، مېن هم گدا.

قد و لېینگ فاش و نهان اېلدين آلور تاب و توان،
اوشبو نهان و فاشینگه عالم گدا، مېن هم گدا.

باشدين اياغینگ جان اېرور، جانلر سنگه قربان اېرور،
جانا، آياق و باشینگه عالم گدا، مېن هم گدا.

هر نېچه آتسنگ اؤق و تاش، ايلب غضب عالمغه فاش،
بؤلغوسی اؤق و تاشینگه عالم گدا، مېن هم گدا.

جانلرده فکر صورتینگ، کۆزلرده نقش قامتینگ،
صورتگر و نقاشینگه عالم گدا، مېن هم گدا.

اؤن تۆرتدين ياشینگ اؤتوب، حسنونگ جهاننی ياروتوب،
بو حسنونگ و بو ياشینگه عالم گدا، مېن هم گدا.

دولت سنگه يۇلداش اېرور، لطف خدا قۇلداش اېرور،
يۇلداشینگ و قۇلداشینگه عالم گدا، مېن هم گدا.

آه و ياشینگه، آگهي، رحم اېتنی اول خۇبلىر شهی،
تأثير آه و ياشینگه عالم گدا، مېن هم گدا.

«ب» ردیفی

۱۸

عشق ذوقینی یبتکور جانغه هر نفس، یا رب،
نفس کامینی بیر دم قیلمه دسترس، یا رب.

چبک ره حقیقتغه ناقة مجازیمنی،
بیر غمینگده کونگومگه ناله جرس، یا رب.

جان قوشین پرافشان قیل، تننی آیله بان فانی،
کیم قیلیبتور افسرده آنی بول قفس، یا رب.

آیله بان فنا اهلی زمره سی ارا داخل،
دهر خلقیدین بالکل الفتیمنی کپس، یا رب.

کؤزلریم یاشین عشقینگ ایچره آقیزیب هر یان،
بیرنی آیله بان جیحون، بیرنی قیل آرس^{۳۴}، یا رب.

آستان قربونگکه سودره باغله بان محکم،
رشته عنایتدین بوینومه مرس، یا رب.

قانع آیله بان گنج و فقر ارا عزیز ابتکیل
کیم مبنی ذلیل اوسرو آیله میش هوس، یا رب.

یبتکوروب پشیمانلیغ لشکرین، خلاص ایت کیم
جرم خیلی تبگره منی توتتی پیش و پس، یا رب.

شفقتینگ منگه یاور قیل که بؤلیمیشم اسرو،
انقلاب دوراندین زار و هېچکس، یا رب.

^{۳۴} «آرس»، آذربایجانده بیر دریانینگ آتی

هر نه کیم منگه حاجت ابرسه بار سنگه معلوم،
قیلماغیم نه حاجتدور آنی مُلتمَس، یا رب.

آگهی سۆزین شیرین اویله قیل که سۆز اهلی،
دوریده هجوم ایتسون، اویله کیم مگس، یا رب.

۱۹

تحسین زمان که رحم ایتیبان بیرمس آب اب،
گر یالغوز اوغلی نینگ تنیدین آلسه تاب تب.

کام ایسته سنگ تۆک اشک کوزوم کیم کۆکرمه گهی،
تا قیلمه غونچه قطره فشانلیغ سحاب هب.

عالمی توتقی آه ایله افغانیم، اویله کیم
نی شیخ رۆز تابتی فراغت، نی شاب شب.

طوفان اشکیم اؤلغوسی هر دم نپدین زیاد،
گر قیلماق ایسته مس بو جهاننی خراب رب.

فریاد کیم ییتورسم اوزوم یار کویغیه،
قاولر مبنی رقیب قیلیب بېحساب سب.

طبعیم حسودلر سۆزیدین تیره بۆلمه غهی،
مردار اؤلورمو بحر ییتورسه کلاب لب.

گر بۆلمه سنگ حسیب، نی باک، آگهی، سنگه^{۳۵}
بۆلسه نسیده شاه رسالت مآب آب.

^{۳۵} ک. نشریده یازیلگنی: «گر بولمسه حسیب نی آسیغ، آگهی، سنگه»

۲۰.

بزم ارا چون آچتی سۆز آیتورغه جانان ایگی لب،
بېردیلر بیر دمده اؤلگن جسمیمه جان ایگی لب.

روضه رضوان کبی مجلسنی گلشن آیلهدی،
آیله بان اول گل نېچوک کیم غنچه خندان ایگی لب.

آب حیوان و مسیح اۆلدی نهان تا یارغه،
جانفزالیغ شیوه سین قیلدی نمایان ایگی لب.

عشق تیغیدین اگریوز قتله اۆلسم، غم اېمس
کیم انگه باردور مسیح و آب حیوان ایگی لب.

جان بۆلور کۆزدین نهان، اېرمس عجب، اول شۇخغه
گر لطافتدین کۆزومگه بۆلسه پنهان ایگی لب.

وعده آیلب ایگی لب بیر بؤسه، اما بېرمهدی،
گۆیا اول وعده دین بۆلدی پشیمان ایگی لب.

تا کۆزی اۆلتورمه گونچه لېلری تیرگوزمه دی،
وه که کامیمنی اېمستور بېرمک آسان ایگی لب.

لېلرین گر بؤسه قیلغچ تازه جان تاپسم، نې تانگ
کیم اېرورلر خسته جان دردیغه درمان ایگی لب.

آگهی، عمر ابد تاپسنگ تانگ اېرمس کیم سنگه
اول مسیح ایگی لبیدین دم بېرور جان ایگی لب.

۲۱

اگر باغ ایچره اول گل ناز بیرله قیلسه خندان لب،
کولرگه غنچه آچماق دین بولور اوسرو پشیمان لب.

نزاكت مخزنیده آغزیدور دُرچ عدم، لبکن،
ساجرده سوز دُرینی قیلغوسی آنی نمایان لب.

حیاتِ تازه تا بغوم هر قچان لعلینی ذکر ایتسم،
مسیحاوش نگاریمغه مگر ابرمیش دورور جان لب.

ابمس چرخ آفتابی، اول قویاشغه اوخشه ماق ممکن،
مگر بولسه انگه سرو سهی قد، آب حیوان لب.

خرام ایلرده و سوزلرده چون قد و لبین کوردوم،
قراریم آلدی قد و آیه دی عقلیمی حیران لب.

کهره کدور آب حیواندین آغیز هم قیلسه جاندین تیل،
ابمستور کیمسه گه آچماق لبی وصفیده آسان لب.

جهالت بیر دواسیز درد ابرور جاهلغه بیلگیل کیم
قولاق سالمس علاج دردیغه گر آچسه لقمان لب.

کهره کدور خدمت اهلایغه زمانه قیلسمه تأخیر،
نه خدمت امریغه تیره تسه گر هر گاه سلطان لب.

بولوب گرم تفکر، آگهي، قیل پخته سوزنی کیم
سوزوننگه سوز تا پرغه آچمه سون هیچ بیر سخندان لب.

۲۲

نی جفا کہ ییغلہ سم آلیدہ مہن خستہ عرض نیاز اہتیب،
ستم اوستیگہ قیلہ دور ستم نہچہ قتله ناز اوزہ ناز اہتیب.

نہ اوزاق یؤل اہکن، ای پری، غم فرقتینگ مہن زارغہ
کہ وصالینگہ یبتہ آلمہدیم نہچہ عمرلر تک و تاز اہتیب.

کرمینگ اہرور منگہ اوسرو آز، ستمینگ منگہ اہرور اوسرو کؤپ،
کہل و مقصدیمغہ یبتور مہنی بو آز و کؤپینگ کؤپ و آز اہتیب.

بو نہ ظلم اہدی کہ رقیب بزمیدہ میل عیش اہتہ سن مدام،
غم فرقتینگ اوئی ایچرہ ییزگہ نصیب سوز و گداز اہتیب.

غم دہردین دل زاریم اوسرو حزین و تنگ و ملول اہرور،
یبتور انبساط انگہ، مطربا، آلیب اہلگہ تنبورہ ساز اہتیب.

نہگہ، زاہدا، طربیمنی منع اہتہ سن وَرَع سؤزینی دہبان،
قنی حاصلینگنی دہگیل منگہ نہچہ عمر میل نماز اہتیب.

نہ مراد اہسہ تاپیلور سنگہ، تیلہ سنگ کؤنگول حرمی ارا،
نہگہ چہکہ سن الم و عَنا تک و پوی راہ حجاز اہتیب.

دہسنگ اؤلمسون یاشورون سؤزوم اگر اوشبو عالم ایچیدہ فاش،
دہمہ ہرگز آلیدہ سزینگ اہل بشرنی محرم راز اہتیب.

یبتہر، آگہی، طلبیغہ کیم کہ رہ حقیقت ارا کیر،
کہل و سعی ایلہ قدم اور بو یؤل ارا ترک عزم مجاز اہتیب.

۲۳

یوز آچیب کېلگیل، ای مهوش، قویاش ینگلیغ خرام آیلب،
باشیمغه سالدی سودا فرقتینگ صبحیمنی شام آیلب.

چو سېنسن حسن ملکی شاهي کیم خاکِ جنابینگه
قۇیر هر لحظه باشین خۇیلر اوزنی غلام ایلب.

بو رعنا قد بيله گر باغه کیرسنگ، سرو ايله شمشاد،
بۇلوب بنده تورلر بیر آياقده احترام آیلب.

وصالینگ ایستهی-ایستهی جانغه یېتتیم، رحم اېتیب کېلگیل،
مېنی، جانا، مرادیمغه یېتورمک التزام آیلب.

نی قهر اېردی که بیر باقمسسن و بیر دم هم اورمسسن،
باش آلینگده قۇیرمن کونده یوز یولی سلام آیلب.

جمالینگ پرتویدین عید صبحیدېک منور قیل،
قررغن کلبم ایچره مهر انوردېک مقام آیلب.

باشیمنی صدقه آیلب، نقدِ جانیمنی قیلهی ایثار،
اگر بزمیمده اولتورسنگ زمانِ نۇش جام آیلب.

نی جرمیم بار که تشرسن مېنی زندان هجرانغه،
وصالینگ بزی ایچره مدعینی شادکام آیلب.

اوقوغیل بو غزلنی آگهی آیتیتور، ای دلبر،
اوزین ذکر لیینگ شهدی بيله شیرین کلام آیلب.

۲۴

گرچه باردور حسن ارا هر شؤخ شهر آشوب خۇب،
لېک افزونراق الر ايچره ييزينگ محبوب خۇب.

جور و لطفی خاطریمغه يير-ييريدين خۇب اېرور،
ني اوچون کيم کؤرونور هر ايشنی قيلسه خۇب خۇب.

بۇلسه مرغوبيم، ني تانگ، اول خۇبلرينگ سروری،
کيم بۇلور، البته، گر خۇبراق اېسه مرغوب خۇب.

اؤزگه کام اندين تمنا آيله مسمن کيم منگه،
ايتلری نينگ سلکيگه بۇلسم اگر منسوب خۇب.

نالہ قيلسم ييغله بان تون-کون ني تانگ کيم عشق ارا،
کېلدى آه آتشين و ديدۀ مرطوب خۇب.

خيرہ دور سېنسيز کؤزوم، کؤرگوز يوزونگنی کيم اېرور
کؤرسه يوسف نينگ جمالين ديدۀ يعقوب خۇب.

هېچ کيم مېندېک توزه آلمس جفا و جورينگه
کيم بلا انواعيغه صبر اېتگه لی ايوب خۇب.

خۇبراق دور خۇب سعي اېتسم طلب وادي سيدہ
کيم مېن سرگشته گه اوسرو اېرور مطلوب خۇب.

عبيدين آيلب حذر، قيل، آگهي، کسب هنر،
کيم اېسه جنس بشر بۇلماق اېمس معيوب خۇب.

۲۵

گل اېمس رخسار تابانینگچه خۇب،
غنچه هم يۇق لعل خندانینگچه خۇب.

خضر سوې گرچه روح افزا دورور،
لېکن اېرمس آب حيوانینگچه خۇب.

بۆلمه غەي کوثر قيراغی سېزه سی،
لعلینگ اوزره خطّ ريحانینگچه خۇب.

باغ ارا نرگس کۆزی بۆلغه ی قچان،
عارض اوزره چشم فتّانینگچه خۇب.

آلمه شکلی نېچه کیم دلکش دورور،
بۆلمه دی سیب زرخدانینگچه خۇب.

سنبل آلمس نې اوچون اهل کونگلینی،
بۆلسه گر زلف پریشانینگچه خۇب.

سرو آلمس مو اېدی اېلدين قرار،
گر اېسه قد خرامانینگچه خۇب.

خۇبلر لطفی می گر خۇب اېرور،
لېک اېمس صهبای احسانینگچه خۇب.

عاشقینگ کۆپتور، ولې اېرمس ییری
آگهی زار و حیرانینگچه خۇب.

۲۶

جانیم اؤرتندى سېنىڭ اۋتلوغ جىمالىڭنى كۆرۈپ،
كۈنگلۈم ايچرە توشى اۋت رخسار آلىڭنى كۆرۈپ.

عيسى و مريم، نې تانگ، سېندىن خجالت چېكسە كىم
جان تاپر بېمارلر شيرين زلالىڭنى كۆرۈپ.

جلوہ قىلسىڭ بۇستان ايچرە قۇير آلىڭدە باش،
عجز ايله سرو سەي نورس نھالىڭنى كۆرۈپ.

كىرگۈسى حور و پرى دېوانەلىغ صحراسىغە،
عشۋە و نازىڭنى و غنچ و دلالىڭنى كۆرۈپ.

شگرستان سارى طوطى باقمىس اېرسە، نې عجب،
شھددېك لعلىڭ اوزە جانبخش بالىڭنى كۆرۈپ.

بۇلدى كۈنگۈمدە عيان عشقىڭ اۋتيدىن داغلر،
لالە يىڭلىغ يوزدە غىبرىۋى خالىڭنى كۆرۈپ.

تازە جان تابغوم دورور بېمارلىغ ھىڭامىدە،
ايچسىم ايلگىڭدىن قدح بزم وصالىڭنى كۆرۈپ.

جىملىك اېتىسم دىر كۆيىدە، نې تانگ، اې پىر دىر،
ساغىنورمن جام جم سىنغن سفالىڭنى كۆرۈپ.

آگهى جان و جهان نقدين نثار آيلر سىڭە،
روح افزا لعلىڭ و زىبا جىمالىڭنى كۆرۈپ.

۲۷

لطف اېتیب بیر کېچه کبل بزمیم ارا، ای مطرب،
دلگشا اون بيله بؤل نغمه سرا، ای مطرب.

خدمت اهل دعا کبلدی کمالینگ سببی،
آل دعا بیر کېچه خدمتغه یرا، ای مطرب.

حسب حال آیت، غزل ساز اېتیب، آهنگ نشاط،
غم ارا حال خرابیمغه قرا، ای مطرب.

مرهم دلکش اونینگ بیرله یبتور کیم باردور،
هجر تیغی بيله کؤنگومده یرا، ای مطرب.

ساز اېترده یوزونگ اوزره سالیبان زلفونگنی،
تراغ آیلد دل ریشیمنی ترا، ای مطرب.

یوز و زلفونگ غمیدین یبتمیشم اول حالغه کیم
کؤزومه مرئی اېمس آق و قرا، ای مطرب.

خواه جان ناز ایله آل، خواه روان ساز ایله بیر،
هر نی قیلسنگ سنگه یؤق چون و چرا، ای مطرب.

امرا و فقرا کؤنگلینی آل بزم ارا کیم
بېدلینگدور امرا و فقرا، ای مطرب.

آگهی شعرینی هر زیر و بم ایچره اؤقی کیم
بندهنگ اؤلسون همه شاه و وزرا، ای مطرب.

اول آی مهر و وفا رسمین بو آقشام التزام آیلب،
آلیب رخساریدین برقع قویاش ینگلیغ خرام آیلب.

کېلیب سرعت بیله لطف آیله بان بیزمیم ارا کیردی،
تبسم کورکوزوب رسم ادب بیرله سلام آیلب.

انی کورگج ییقیلدیم ییر اوزه اوزدین کېتیب، انداق
که هوشوم قالمه‌دی ییردین توررغه احترام آیلب.

مېنی بو حال ایله کورگج ترحم آیله بان ظاهر،
کېلیب اؤلتوردی آلمده مسیحادهک مقام آیلب.

دېدی عین کرمدین چهره زردیم ساری باقیب،
شکردېک نکته بیرله لبلرین شیرین کلام آیلب.

«که ای محزون، اوزونگی شاد توتغیل کیم کېلیبتورمن،
سېنینگ بیرله سوررغه عیش بو تون نوش جام آیلب».

بو سؤزنی دېب توله ساغر ایچیپ، توتتی منگه داغی،
اچیغ مینی نهچوک کیم شریط یحیی‌العظام^{۳۶} آیلب.

مېن آلیب سیپقرب آنی، ییقیلدیم مست اول ینگلیغ
که بؤلمه‌ی تا قیامت تورماغیم میل قیام آیلب.

مونونگدېک ییر کېجه، ای آگهی، هر کیمگه بېرسه دست،
نېتر تا رۆز محشر اوزگه بیر آقشامنی کام آیلب.

^{۳۶} قرآننینگ «وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَ نَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَ هِيَ رَمِيمٌ» آیه‌سیگه اشارت قیلینگن.
بو آیت، انساننینگ قنده‌ی یره‌تیلگنی و چیریک سویکلر قیامتده تنگری بویروغی بیلن قنده‌ی تیریلیشی
حقیقه نازل بولگن.

۲۹

کلبم سري، نگارا، کهلگيل شتاب آيلب،
گلدېک عذارينگ اوزره خۇيدىن گلاب آيلب.

هجرينگده تيره بۇلغن شاميمى آيله روشن،
خورشيددېک يوزونگدين رفع نقاب آيلب.

حسن ايچره سېن قوياشسن، تېگرهنگده دلربالر،
سرگشته ذره دورلر يوز اضطراب آيلب.

عشق اهلى ايچره باردینگ يوز ناز و عشوه بيرله،
کېلسنگ نه بۇلدى ييزنى اندين حساب آيلب.

هجر اوڭيغه ياقرسن جانيمنى كېچه-كوندوز،
جرميم نېدور كه بيلمان مونچه عذاب آيلب.

فرياد كيم باشيمغه سالدى بلا و محنت،
مېن خستهنى اولوسدين چرخ انتخاب آيلب.

رحم اېتمس، آگهي، اول ظالم اگر يۇليده،
قيلسنگ نثار جانينگ، جسمينگ تراب آيلب.

۳۰.

چونکه بزم ارا کیردی غمزہ بیرلہ یار اؤینب،
یوز قیامت آشوبین قیلدی آشکار، اؤینب.

یوز آجیب پری ینگلیغ برقدبک بؤلوب رقاص،
مہندہ قۇیمہ یین آلدی صبر ایله قرار، اؤینب.

بادۂ ملاحتدین یوزلرین آجیب گُلگُل،
خستہ کؤنگومہ سالدی نېچہ خارخار، اؤینب.

یوز کرشمہ و عشوہ کؤرگوزوب کؤز و قاشی،
مینگ بلاغہ جانیمنی قیلدیلر دچار، اؤینب.

ییغلنگ، ای مسلمانلر، حالیمہ کہ اول کافر
نقدِ دین و اسلامیم آلدی هر نہ بار، اؤینب.

قرچیغہ یدبک اؤینردہ جُستلیک قیلیب ظاهر،
ایله دی کؤنگوللرینینگ قوشلرین شکار، اؤینب.

تا اؤیون ارا یاریم کؤرگوزور ید بیضا^{۳۷}،
دزہدبک باری خؤبلر تاپمس اعتبار، اؤینب.

یارلیغ امید آیلب تاپتی جان تن زاریم،
چونکہ دلکش اون بیرلہ دېدی یار، یار اؤینب.

کاکلی توشوب هر یان لالہ زار عذاریغہ،
گل یوزیدہ سنبلنی قیلدی شرمسار، اؤینب.

شؤخلر ارا یاشی گر کیچیک دورور، لېکن
برچہ سیدین اعلادور خؤب و پُختہ کار اؤینب.

^{۳۷} «ید بیضا» حضرت موسیٰ علیہ السلام نینگ توقیز معجزہ سیدن بیرى

یا فرشته یا غلمان یا پریدور اول، یوقسه،
قیسی دلبر اېتمیشدور اېلنی مونچه زار، اؤینب.

اختیارسیز قوچسم بېلینی تانگ اېرمس کیم
اول پری لقا آلدی مېندین اختیار، اؤینب.

اېمدی، آگهی، تانگله هر نه کېلسه غم یوق کیم
بو کېچه منگه بېردی مونچه حظ نگار، اؤینب.

۳۱

تون و کون کرمینگ اؤقینی آتھ سن همه عالم اېلینی نشانه قیلیب،
ولی نوبت اگر منگه یېتسه، خطا قیله سن، نېچه نوع بهانه قیلیب.

نه توشر مېن خسته ساری گذرینگ، نه غمیمدین اؤلور نفسی خبرینگ،
چو اېرور المیمگه دوا نظرینگ، یېته آلغه من آخر انگا نه قیلیب.

نېته یین که شب غم هجرینگ ارا کوزومه قیلیب اوشبو جهاننی قرا،
ینه جان و دلیمگه یېتوردی یرا، منگه ظلم و ستمنی زمانه قیلیب.

گل فکرینگ ایله کوزوم اؤلدی چمن، آنی جلوه قوشیغه قیل اېمدی وطن
که دمی یوزونگ الفتی صیدینی مېن توته آلمه دیم اشکیمی دانه قیلیب.

مېن آچیب همه غم کتبیغه ورق، سېن اؤقوب همه غمز فتیده سبق،
مېنی عشق اېلی زېده سی آیلهدی حق، سېنی حسن اېلی ایچره یگانه قیلیب.

تون و کون زر و سیم طلب اېته سن، نی که تاپسنگ آنی قویوبان کېته سن،
چو بو ینگلیغ اېسه غنا نېته سن، نېچه سعی ایله جمع خزانه قیلیب.

چېکیب آگهی چرخ فلک ستمین، کیشی تاپمه غوسی دېگه لی المین،
کېل و مطرب انینگ عدم آیله غمین، لب و خوش نفس ایله ترانه قیلیب.

۳۲

تا نمایان آیلهدی جانان قد و رخسار و لب،
قیلیدی عالم اهلینی حیران قد و رخسار و لب.

قد و رخسار و لبیچه یوق نېچه عرض اېتسه لر،
طوبی و هم حور ایله غلمان قد و رخسار و لب.

آلیده هم سرو و گل، هم غنچه بؤلمیشدور خجل،
اول پریدین اؤزگه گه بهتان قد و رخسار و لب.

اؤخشه ماق ممکن اېمس اول آيغه تا یوز ناز ایله،
قیلمسه پیدا مه تابان قد و رخسار و لب.

دلبریم هجرانیده کؤز سالمه غومدور، نېچه کیم
خؤبلر کؤرگوزسه لر هر یان قد و رخسار و لب.

بیرسی اول آی قد و لعل و یوزیگه اؤخشه مس،
جلوه کؤپ آیلب نېچه الوان قد و رخسار و لب.

نې خرام و نې جمال و نې تکّم اېردی کیم
هر بیرى بیرله آلور یوز جان قد و رخسار و لب.

شیوه و حسن و ملاححت دلربالغ شرطی دور
کیم اېمس آلماق کؤنگول آسان قد و رخسار و لب.

خؤبلر قد و یوز و لعلین غنیمت آنکله سون
کیم ایکی-اوچ کون ابرور مهمان قد و رخسار و لب.

آدمي دور علم و دانش بیرله آدم، یوق اېسه،
جمله حیوانغه دور یکسان قد و رخسار و لب.

آگهي غه، آه کیم بۆلمیش قریلیغ رنجیدین،
ناتوان و زرد و ناچسبان قد و رخسار و لب.

۳۳

مانع بزم وصال اولدی منگه شوم رقیب،
بۆلسون آشفته و آواره و معدوم رقیب.

گر مېنى یار وصالیغه یبتورمک تيلهسه،
منع ابتر آنی اگر آیلسه معلوم رقیب.

آشکار آیلب اول آی آلیده یوق عیبیمنى،
قیلغوسیدور هنریم بارینى مکتوم رقیب.

نه خصومت اېدی کیم هر دم آچیب شکوه تیلین،
دؤستیم آلیده آیلر مېنى مذموم رقیب.

یار اگر بېرسه منگه جرعه جام کرمین،
غصه دین ایچغوسی یوز ساغر زقوم رقیب.

قصدی مقصودومه یبتکورمه یین اېتمک محروم،
بۆلسون اؤز مقصدیدین قاصر و محروم رقیب.

آگهي راز نهانیغه اول آی واقف ابرور،
شکر کیم آیلمه میشدور انی مفهوم رقیب.

آیلب اظهار تجمل خسروگردون جناب،
سیر صحرا و شکار امرینی قیلدی ارتکاب.

گاھی شهباز و گاهی چرغینی بال افشان قیلیب،
صید اصنافین شکار ایتمکدین اولدی بهره یاب.

گه شکار آیلرغه قوشلرنی هواده هر ساری،
شاهبازی سرعت اظهار آیلب انداق کیم شهاب.

گاه صید آیلرغه آهولرنی هر یان دشت ارا،
چرغی پرواز ایچره برق آسا عیان آیلب شتاب.

گاه سیکره ب هر طرفغه صرصر آسا ایتلری،
بیشه ایچره قیلدیلر دژنده لر حالین خراب.

وحش و طیر اصنافیغه سالدی قیران اول نوع کیم
پالچیق اولدی قانیدین صحرا و دشت اوزره تراب.

توتتی صحرانینگ یوزین آو گوشتی، بلکیم شهرنی،
ابل تویوب، آنی یبمکدین قیلدی آخر اجتناب.

ایت و قوش آو گوشتینی ییب ناز و استغنا بيله،
لېک تاپمه ی بیر سؤنگک بؤلدی مېنینگ بغریم کباب.

بو سفرده کاش مېن هم بولسم ابردی شاهغه
قوش کبېی مانوس بېله، ایت کبېی بند رکاب.

تا که ییب آو گوشتینی طبعیم بولوب چُست و قوي،
صید معنی قیلغه ی ابردیم بېشمار و بېحساب.

آگهی، گر تویماق ایتدېک ایسته سنگ شه آئیده،
تلپینیب آچ قوش مثللیک قیلمه غیل کوپ اضطراب.

۳۵

دېدىم: لېلىنگ شېرىنلىگىن، اې شۇخ، بېلدور اۈرگاتىب،
دېدى: بېلە آلمس كېشى تا كۆرمىسە آنى تاتىب.

دېدىم: كۆزونىگ نېلىگ زھرىدىن مېن خستە يېتتىم اۈلگەلى،
دېدى: زلال لعلیمە جان شىرتىن بېرگوم قاتىب.

دېدىم: مىسحاغە لېلىنگ بۇلغەيمو تشبیه آیلەمك،
دېدى: مىسحانی قچان بۇلغەی اۈلوككە اۈخشەتىب.

دېدىم: متاع حسنونگە، جانا، خرىدار اۈلمىشىم،
دېدى: بېرىب جان نقدىنى آلورمىسن آنى ساتىب.

دېدىم: بۇلورمن غم بېلە دايم بوزوق كلىم ارا،
دېدى: يېتوشكىل بزمیمە، اۈلتورمە كلفتغە باتىب.

دېدىم مېنى منع اېتگوسى بزمىنگگە كىرمكدىن رقىب،
دېدى: چىقرگوم تشقرى آنى اوروب هم سودراتىب.

دېدىم: بېلىنگ شوقىدە يىغلردىن يىر آقشام تىنمەدىم،
دېدى كولوب: كۆپ يىغلمە، بو تون بېلىم قوچغىل ياتىب.

دېدىم: بېلىنگ قوچماق بېلە صبر اېتمسە كۈنگلوم نېتەى،
دېدى: تىلىم شھىدىنى سۇر، كۆكسونگدە جىسمىم آغئاتىب.

دېدىم: سېنى گر ناگهان اويقودە كۆرسىم نە قىلەى،
دېدى: يوزوم آھستە اۈپ، تصدىع بېرمە اويغاتىب.

دېدىم: نې آیلەى گر يوزونىگ ياپسە معنبر كاكىلىنگ،
دېدى: كۆزوم آچ كاكلىم قۇل يىرلە هر يان ترقاتىب.

دېدىم: بو سۆزلر آگهى حقیقەدە چىندورمو اېكن،
دېدى: قىلورمن شاد انى يالغان سۆز ایلە الداتىب.

۳۶

شکر لله کیم بوکون یوز لطف ایله جانان کبلیب،
بپردی وصلیدین تن بېماریم ایچره جان، کبلیب.

یېتمیش اېردیم اؤلگه لی هجران بلا و دردیدین،
وصلیدین یېتکوردی مهلک دردیمه درمان، کبلیب.

تیره شام و غم ارا قالمیش اېدیم، اول شامنی
ایله دی روشن، آنینگدېک کیم مه تابان کبلیب.

غم خزانیدین خراب اؤلغن نشاطیم باغینی،
سبز و خرم قیلدی انداق کیم بهارستان کبلیب.

تیره بؤلغن کوزلریم ایچره یېتوردی توتیا،
بادپای تویناغي بیرله غبارافشان کبلیب.

غنچه ینگلیغ تنگدلیلکچر چېکیب گریان اېدیم،
کوزگوزوب رخسارین اېتتی گل کبی خندان کبلیب.

مشکل اېردی وصلیغه یېتمک منگه یوز سعی ایله،
شکر کیم بو مشکلمنی ایله دی آسان، کبلیب.

گر کبلیب احسان شرابینی ایچورمس، ایچمه گوم،
توتسه کوثر شربتینی حور ایله غلمان کبلیب.

آگهي دېک تاپسم اېمدی، تانگ اېمس، عمر ابد
کیم تنیمغه بپردی جان وصلی بيله جانان کبلیب.

«پ» ردیفی

۳۷

اې كۈنگول، بۇلسە ميسر، يارنېنگ رخسارېن اۋپ،
ھەم سالىب بۇيىغە قول، لعل شىركىفتارېن اۋپ.

گە قوچوب نازك بېلېن، گاھى شىمىب شىرېن تېلېن،
گە قباغېن بۇسە قىل، گە نرگس خمارېن اۋپ.

گە يوزىگە يوز قۇيۇب، گاھى قباغېنى سۇروب،
گە لىيغە يېتكۈروب لب، خط غىبرىارېن اۋپ.

گاھ مىشكىن ساچىنى سىنبىل مىللىك اېسلەبان،
گاھ پىرچىن زلفى نېنگ ھەر يىر مەنبر تارىن اۋپ.

ذوق ايلە گاھى يېتۈر آغزىنگ زىندان سىيىغە،
شوق ايلە گە بىلبىل آسا جىبھەسى گلزارېن اۋپ.

گە آياغىغە توشوب، توفراق دېك اۋپىگىل ايزىن،
گە باشىغە اېورۇلوب پروانە دېك، دستارېن اۋپ.

گاھ پىر دىرنېنگ اۋپىگىل مبارك ايلگىنى،
گاھ ساقى نېنگ قۇلىدە ساغر سرشارېن اۋپ.

قىلمە ھرگىز بس بۇلرنېنگ يېرىنى اۋپىمك بىلە،
گر سىنگە بۇلسە ميسر قىتە-قىتە بارېن اۋپ.

آگھى، گىردون اگر اوشبو مرادىنگ بېرمىسە،
زار يىغلب شاھنېنگ درگە لطف آتارېن اۋپ.

«ت» ردیفی

۳۸

ای کۆنگول، افتاده لیغ یۆلین توتوب، عالم دین اؤت.
بو بییک معراج ایله بو نیلگون طارم دین اؤت.

دام رهې بو خاکدان ایچره تعلقدور سنگه،
قیل تجردنی شعار و عیسی و مریم دین اؤت.

سالدی اندوه و غم ایچره بیش و کم فکری سېنی،
عیش و راحت ایستر ابرسنگ، فکر بیش و کم دین اؤت.

عشرت دنیا ابرور اندوه عقبا موجی،
آرزوی جان شاد و خاطر خرم دین اؤت.

عرصه عالم ابرور یوز فتنه خیلیدین توله،
آیلهمی اھمال بو آشوبگاه غم دین اؤت.

همدم و همراه سالککه آفاق بندې ابرور،
فردلیغ گامین اوروب، همره بیله همدم دین اؤت.

خاطرینگ روشن قیلیب صدق آفتابی نوریدین،
اعتبار و رفعت ایچره نیر اعظم دین^{۳۸} اؤت.

عاقبت ایچکونگ فنا زهرین اجل زندانیده،
پس هوای عشرت دارا و جام جم دین اؤت.

آگهي دېک عزت اوجیده مقام ایستر ابرسنگ،
ای کۆنگول، افتاده لیغ یۆلین توتوب، عالم دین اؤت.

^{۳۸} نیر اعظم: قویاش، آفتاب (مجاز)

۳۹

ای معلاً بارگاهینگ عرش اعظم بۆلدى توت،
خلوت خاصینگ ارا جبریل محرم بۆلدى توت.

جاه ایله حشمت ارا تاپغیل آنینگدېک رتبه کیم
هر قولونگ اسکندر و هر چاکرینگ جم بۆلدى توت.

خاتم زرین بۆلوب ایلگینگده رخشان آفتاب،
اسم اعظم انده یکسر نقش خاتم بۆلدى توت.

آفرینشغه سلیمانديک تاپیب حکمینگ نفوذ،
تابع فرمان و امرینگ جمله عالم بۆلدى توت.

تاجینگ احقر گوهری بۆلدى دېگیل مهر منیر،
تختینگ ادنا پایه سی چرخ معظّم بۆلدى توت.

عرصه عالمغه سیغمه ی لشکرینگ کثرت ارا،
هر بیرى آنینگ شجاعت ایچره رستم بۆلدى توت.

یوز تردّد بیرله قدرینگ پایه سیغمه یبتمه یین،
چرخ یوز مینگ عجز ایله تعظیمینگه خم بۆلدى توت.

حشمتینگ آوازەسى خیل ملک ایچره توشوب،
بیر ثناخوانینگ سېنینگ عیسی و مریم بۇلدى توت.

علم و حکمتده اۆتوب حددین کمال دانشینگ،
یوز فلاطون عجز ایله آیینگده ملزم بۇلدى توت.

بیر یوزی نینگ نقدی و آستیده قارون مالی هم،
جمع اۆلوب سر تا قدم گنجینگگه مُنضم بۇلدى توت.

مَدّت عمرونگ زیاده خضر عمریدین بۇلوب،
هر کونی بو عمرنینگ نورؤز و بیرم بۇلدى توت.

مجلسینگ فردوس رضوان و مَیینگ کوثر بۇلوب،
اۆزنی انده تا ابد مسرور و خرم بۇلدى توت.

خَلص اول کیم حق ینه یوز مینگ جهان خلق ایله بان،
برچه نینگ حکمی سنگه یالغوز مسلم بۇلدى توت.

عاقبت تشلب بارین کېتگونگ تومن ارمان بيله،
گر بو مذکوراتی هم بۆلمه دی، هم بۇلدى توت.

ابمدی کیم بیلدینگ مونی توز آخرت اسبابینی،
تانگله، یوق اېرسه، ایشینگ حالینگگه ماتم بۇلدى توت.

ساقیا، بیر جام توتغوم دېب ابدینگ وقتى بيله،
خاطریم طولِ اَمَل بیرله تۆله غم بۇلدى توت.

یا رب، اؤلغن چاغده لطفونگ عجز اېلیغه دستگیر،
آگهی بېچاره نی توفراق دین کم بۇلدى توت.

۴۰.

الهی شاه عادل مدّت عمرین فراوان اېت،
بهار عدلی فیضیدین جهان ملکین گلستان اېت.

سحاب لطف و احسانی و عدلی یامغوری بیرله،
إرم گلزاری ینگلیغ بیر یوزین سرسبز ریحان اېت.

نسیم شفقتی نینگ بهجت افزا اهتزازیدین،
همه عالم اېلی نینگ غنچه دېک کونگلینی خندان اېت.

قۇلیغه تاپشوروب اقبال و دولت خاتمین تا حشر،
باری آفاق اېلیغه حکم سورمکده سلیمان اېت.

ظفر سوپی بيله قهری قیلیچین آبدار آیلب،
هم اول سېل آفتیدین کفر اېلی ملکینی ویران اېت.

بهارِ عمریغه آب بقانی آيله بان جاری،
جهان ملکینی اندین دین اېلیغه باغ و بوستان اېت.

مصفاً خاطری کیم پاکدور جان کؤزگوسی ینگلیغ،
مدام انده جمالینگ نوری نقشینی نمایان اېت.

قیلیب اولادی نینگ عمر و کمالین حددین افزونراق،
اولوغ دولت بېریب، هر بیرینی عالمغه سلطان اېت.

اگرچه آگهي غه لطفی غایتسز فراواندور،
ولېکن لحظه-لحظه آنی اندین هم فراوان اېت.

۴۱

لطف آیلې، ای پیک صبا، حالیمنی سلطانیمغه آیت،
یعنی که جانیم دردینی عشقیده جانانیمغه آیت.

هجران تونیده ذرّه دېک بی صبر و آرام اولغنینم،
اوج لطافتده یوزی خورشید تابانیمغه آیت.

شوق اوتیغه پروانه دېک کویگن کؤنگولنینگ حالینی،
هر تون باشیغه اېورولوب، شمع شبستانیمغه آیت.

آه و فغانیم بلبل و قمرینی خاموش اېتکنین،
اول قامتی سرو و یوزی گلبرگ خندانیمغه آیت.

مېن لال اولوب کؤرگن چاغی، بیر سؤز خود آیتالمه غوم،
بارې سېن احوالیمنی اول آشوب دورانیمغه آیت.

احسانی اؤزگه قول کبېی نېچون منگه وافر اېمس،
یغلب بو قولنینگ عرضینی شاه قدردانیمغه آیت.

زندان غمدین آگهي تابغهی قچان آزادلیغ،
لطف آیلې، ای پیک صبا، حالیمنی سلطانیمغه آیت.

۴۲

منگه یؤل صحبتیغه بیرمه دی دلدار بیر ساعت،
وصالی باده سیدین قیلمه دی سرشار بیر ساعت.

تون و کون مین چپکیب غمخانه هجران بلاسینی،
اېمسلر بزم وصلیدین جدا اغیار بیر ساعت.

قویاشدېک یوز آچیب هر تون یاروتتی اؤزگه لر بزمین،
مېنینگ کلبمه لېکن آچمه دی رخسار بیر ساعت.

تؤکر قانیمنی تیغ عشقی هر دم، وه که اول ظالم،
بو حالیمغه ترخم قیلمه دی اظهار بیر ساعت.

نېچوک بؤلغه ی میسر عشرتِ وصلی که هجریده،
چېکردین غصه هرگز بؤلمه غوم بېکار بیر ساعت.

توگندی عمر دورانی ولی آیلنمه دی هرگز،
مېنینگ کامیم بیله بو گنبد دؤار بیر ساعت.

کؤنگول کؤزگوسیغه بېردیم اگرچه یوز کرت صیقل،
بؤله آلمس ولېکن قابل دیدار بیر ساعت.

اگر بؤلماق تیلرسن حادثات دهردین فارغ،
بو کهنه دیر ایچیده بؤلمه غیل هوشیار بیر ساعت.

قیلیب جهد، آگهی، شه خدمتیده ارجمند اؤل کیم
یمان یوز مرگدین عالمده چپکمک عار بیر ساعت.

۴۳

گر منگه ایگی کوزونگدیندور ممات اوزره ممات،
لېک تاپغوم ایگی لعلینگدین حیات اوزره حیات.

اوچسه کویونگ آشیانیغه، نی تانگ، کونگوم قوشی
کیم انگه شوق و طلب بولمیش قنات اوزره قنات.

تانگ اېمس، عشق ایچره شیرین کام اېسم کیم باردور
لېلرینگ نینگ ذکر آغزیمده نبات اوزره نبات.

قسمتیم گر صبح وصلینگ نعمتی بولسه، نی تانگ
کیم ایکی زلفونگ منگه بولمیش برات اوزره برات.

شام هجرینگ ظلمتیده قالدیم، اندین بېر منگه،
کۆرگوزوب ایکی یوزونگ مهرین، نجات اوزره نجات.

اؤلمه دی چون فرقتینگده درد و غمدین، وه مېنی
باققه لی رخسارینگه قویمس اویات اوزره اویات.

کیم که سیمغ مراد وصلینی ایستر، انگه،
بیل، کپره کدور قافدین آرتیق ثبات اوزره ثبات.

مستحققدور بو گدایینگ اوسرو، ای سلطان حسن،
گنج وصلینگدین انگه بېرگیل زکات اوزره زکات.

کام اوزه کام آلماق اېتسنگ آرزو شه لطفیدین،
آگهی، نظم آيله گیل شیرین نکات اوزره نکات.

۴۴

تا که توشتی عشق برقیدین دل محزونغه اؤت،
هر نفس آهیم شراریدین توشر گردونغه اؤت.

کؤنگلوم اؤتیغه سوو اورماق بیرله تسکین ایسته منگ
کیم آنینگ هر اوچقونی سالغوسی یوز جیحونغه اؤت.

اول پری هجریده اؤرتندی فغانیمدین فلک،
آهیدین توشسه، تانگ ابرمس، کلبه مجنونغه اؤت.

تېلبره ب هر یان یوگوردوم، تارتیب اؤتلوغ ناله لر،
لاله لر ابرمس که توشتی تاغ ایله هامونغه اؤت.

شوق اؤتی بزم اهلی جان و کؤنگلینی قیلدی خراب،
باده تابی اوردی تا اول عارض گلگونغه اؤت.

سؤز لبیدین اول ادا بیرله چیقیر کیم رشکیدین
توشگوسیدور لعل سیراب و دُر مکنونغه اؤت.

هجر ارا قان ییغله ماق آزمو ابدی کیم هر نفس
چاقیلور غم کاجیدین هم دیدۀ پر خونغه اؤت.

چرخ دون یاقتی حوادث اؤتیغه جان و تنیم،
سال مکافات اوجون، یا رب، بو چرخ دونغه اؤت.

شعرینگ اؤلغهی، آگهي، عشق اهلیغه موزدین ساووق،
درد اؤتیدین بؤلسمه مخلوط اگر مضمونغه اؤت.

٤٥

عشقیڭ غمیده دیدۀ گریانیمه رحم اېت،
هجرینگ تونیده ناله و افغانیمه رحم اېت.

جورینگ چېکیان جانِ حزن چیققلی یېتتی،
اې جان و جهان، جانینگ اوچون جانیمه رحم اېت.

تاراج فراقینگ یلنگ اېتتی تن زاریم،
بیر جامۀ وصلینگ، تن عریانیمه رحم اېت.

دردینگ چېکرم گوشۀ ویرانه ده عمرې،
تشریف کبئور کلبۀ احزانیمه، رحم اېت.

حالیمنی پریشان یوز اوزه آیلهدی زلفونگ،
جمع اېت انی و حال پریشانیمه رحم اېت.

اې گل، غم هجرینگده کؤنگول بلبللی ناله
تا کی قیلهدور، بلبل نالانیمه رحم اېت.

دوران ستمی، عشق غمی، هجر بلاسی،
قصد اېتتی حزن خاطر ویرانیمه رحم اېت.

ببجرم مېنی یازغوروبان، تیغ جفانی
جانیمغه سوروب، قالمه مېنینگ قانیمه، رحم اېت.

حیرتده دورور آگهی تا کوردی جمالینگ،
اې حورلقا، دیدۀ حیرانیمه رحم اېت.

۴۶

سالیب می تابیدین رخسار ارا اوت،
توشر سیر آیلسه گلزار ارا اوت.

فدا جانیم قیلورمن، اول پریش
اگر کپلسه سالیب اغیار ارا اوت.

جمالین جلوه سین دیر ایچره کورسه،
کپلور زاهد سالیب دستار ارا اوت.

ابشیتکنلر سوزوم کویسه نی تانگ کیم
کونگولیدین توشتی بو گفتار ارا اوت.

فغانیمدین دم اورسه بلبل، ای گل،
توشر تأثیریدین منقار ارا اوت.

یانیب کول بولسه تانگ ابرمس که باردور
فغاندین بو تن افگار ارا اوت.

حذر قیل، آگهی، دېوانغه یازمه
که مخلوط اولدی بو اشعار ارا اوت.

۴۷

خدنگ آسا چو توزلوک ایچره یکتادور سنگا قامت،
دوتادور بارِ عشقینگدین کمان آسا منگا قامت.

قیامت شورشی عشاق بیدل باشیغه توشکه‌ی،
قچان کیم جلوه‌گر بۆلسه سنگه، ای دلربا، قامت.

قدینگ هجرانیده جانیم خراب اۆلسه تانگ ابرمس کیم
لطاغته سنگه زیبا الفدور جان ارا قامت.

کۆرینمس کۆزومه قدینگ قاشیده، مهوشا، خسجه،
منگه کیم کۆرگوزورلر هر نفس یوز مهلقا قامت.

نهال سرو توتمس نازپرور قدینگ اۆرین کیم
غرض لطف و ادا کۆنگلومگه‌دور، یوق مدعا قامت.

قیامینگدین قیامت قۆیغوسی، آفت خرامینگدین
که سېندېک هېچ بیر دلبرغه بېرمبتور خدا قامت.

تواضعغه خم اۆلماق سړیلند اۆلماققه موجب‌دور،
فلککه خم دورور اوشبو جهتدین بارها قامت.

خزان پامالیدین هرگز اېمس ایمن بو باغ ایچره
سرافراز اۆلسه تارتیب هر نهال خوشنما قامت.

عبادت گۆشه‌سیگه، آگهی، کیر کیم سنگه اېمدی،
آقردی باش و سرگردی یوز و بۆلدی دوتا قامت.

۴۸

دوراندين اگر، اي دل، ييتسه سنگه يير راحت،
چېكمككه مهيا بول يوز كلفت و مينگ محنت.

گر دهر ابلیدین آلسنگ اؤلمككه ييتيب يير نان،
يير لحظه قوتولمسسن اؤلگونچه چېكيپ منت.

يوز وعده بيله خدمت هر كونده بويورغه يير،
يير توتمس اگر قيلسنگ هر وعده گه يوز خدمت.

بو طرفه كه يوز خدمت بيتكرگه لي جان چېكسنگ،
يير خدمت اوچون كورگونگ هر لحظه ده مينگ تهمت.

هر دمده اگر سوزدين يوز دُر و گهر ساچسنگ،
يير كهنه خذف چاغليغ تاپمس ابل ارا قيمت.

گر كيرپيك ايله قازسنگ يوز تازه قودوق، اندين
سيراب مراد اؤلماق كورگوزمه گوسي صورت.

گؤيا كه سېنى تنگري محنت اوچون اېتميش خلق،
يؤقسه سنگه هم ابلدېك بېرمسمو اېدى دولت.

گر خلق جفاسيدين آسوده ليغ ايسترسن،
توت دير فنا ايچره يير گؤشه ارا خلوت.

يا آگهي ينگليغ توت شه درگهيده مسكن،
دهر اهلي جفاسيدين تا كورمه گه سن آفت.

۴۹

ایچمک مناسب اوسرو فصلی بهار شریّت،
گر گلشن ایچره توتسه بیر گلغذار شریّت.

تایغوم حیات تازه یار ایلکیدین یبتوشسه،
گلرنگ کاسه ایچره گر خوشگوار شریّت.

درحال خسته جسمیم صحت تاپر لی نینگ
گلغندی دین ایچورسه بیر قطره وار شریّت.

جانیمغه دور مفح، جسمیمغه دور مقوی،
یار آغزیدین یبتوشگن لذت مدار شریّت.

شریت که برچه ابل نینگ طبعیغه بؤلدی مطبوع،
یبتگج لبیغه تاپتی بو اعتبار شریّت.

کسب آیلهدی حلاوت شریّت انینگ لبیدین،
ایچمک ابرور شکردهک لعلیغه عار شریّت.

سونمه رقیبلرغه ساغرنی کیم ابرور حیف،
گلدپک قولونگدین ایچمک هر نابکار شریّت.

خوشحال اول کیشیدور عالمده کیم نگاری
توتغه ی انکه دمام بؤلمه ی خمار شریّت.

کبل، آگهی، اوزونگنی بیر جرعه بیرله خوش توت،
بهرمک سنگه نه ممکن قانغونچه یار شریّت.

۵۰

ای سرو خرامان گلستان لطافت،
شیرین دھینگ چشمہ حیوان لطافت.

زلف سیھینگ باغ نزاکت ارا سنبل،
زیندہ لبینگ غنچہ خندان لطافت.

لعلینگ سویدور کوثر و اطرافیدہ آنینگ
خوشبوی خطینگ سبزہ ریحان لطافت.

خالینگ یوز اوزہ نور کتاپی اوزہ طغرا،
پیوستہ قاشینگ مصرع دہوان لطافت.

گلزار رعونتدہ قدینگ سرو سرافراز،
فرخندہ عذارینگ گل بوستان لطافت.

عشق اھلیغہ بزم ایچرہ لبینگ شربت ییرلہ
سیب ذقنینگ اطعمہ خوان ملاح.

آگهي، نی تانگ، چھچھ اورر بلبل طبعیم،
کیم مسکن انگہ دور چمنستان لطافت.

«ث» رديفى

۵۱

گر دېسه لطف آيله بان اول نازنين دلبر حديث،
يوز اولوكنى تيرگوزور چيققچ لبدين هر حديث.

جنت و طوبى و هم كوثرغه باقمان، نېگه كيم
يارغه جنت رخ و قد طوبى و كوثر حديث.

لبريدن سوز اېشيتگچ، تانگ اېمس حيران ليغيم
كيم قيلور ظاهر ايكي ياقوندين گوهر حديث.

گر تيليم سوزدين قاليب، يېتسم اولرگه يوق غميم
كيم مسيحاي لبغه كېلدى جان پرور حديث.

كام تايغچ لعليدن قيلغوم سخنورليك عيان،
اويله كيم طوطى قيلور ظاهر يېبان شگر حديث.

گر مېنى گويا تيلرسيز كورگوزينگ اول يوزنى كيم
لال بلبل قيلغوسى، كورسه گل احمر، حديث.

مهرديك روشن عبارت كېلدى سوزنينگ زينتى،
يخشيدور مبهم لغتغه بولمسه منجر حديث.

صاف طبع ابلنينگ سوزى كوپراق كۈنگوللرنى آلور
كيم مؤثر بولغوسى گر پاك اېسه مصدر حديث.

آگهي سوزين مسلم توتمسه حاسد، نې تانگ،
ياقمه غه ي بوجهلغه گر دېسه پيغمبر حديث.

۵۲

شۇخلر حسنن كۆرۈپ عشقىدە زار اۋلماق عبث،
پىۋفالر وصلن اىستب، بېقرار اۋلماق عبث.

دەر ارا هر ظالم بېمهر عشقى ايلكىگە،
اختيار ايلگن بېرىب، پىاختيار اۋلماق عبث.

سۆزلریدور زهر قاتل، آنى شھد ایلېب گمان،
سادەلیغدىن زهر قاتلغە دچار اۋلماق عبث.

یۇق الرننگ لطفیدین چون شادلیغلر مرھمی،
یۇقنى اىستب تیغ غمدین دلفگار اۋلماق عبث.

قىلسەلر هر وعدە آننگ اعتبارى یۇقتورور،
الدەنیب اول وعدەغە پىاعتبار اۋلماق عبث.

ممکن اېرمس چون الرننگ وصلی بزى عزتی،
پس انى اىستب الرکۆیدە خوار اۋلماق عبث.

کېلمەگەیلر رحم اېتىب هجراندە عاشق اۋلسە هم،
رؤز و شب کېلمکریگە انتظار اۋلماق عبث.

یارسیزلیغ دردیغە صبر ایلەمکلیک یخشی کیم
یارلیغ اىستب، وفاسیزلرغە یار اۋلماق عبث.

آگهي، رحم و وفا حسن اهلى ننگ کۆنگلیدە یۇق،
پس الر آلیدە کۆزدین اشکبار اۋلماق عبث.

۵۳

نہ غم کیم خاطریمده بؤلسہ حادث،
انگہ اول دلربانینگ عشقی باعث.

یرادور سربسر جسم نزاریم
کہ کؤپ بیتیمیش انگہ سنگ حوادث.

ضمیریم درد تخمی مزرعیدور،
انگہ کپلدی سپہر و دہر حادث.

سپہر و دہر ایکی ظالم دورورلر،
غم ہجران الرغہ کپلدی ثالث.

باریب مجنون انینگ قالغج جنونی،
انگه دېوانه کۈنگلوم بۆلدى وارث.

جو عهد اېتتینگ وفا، البتّه، قیلغیل،
ولېکن بۆلمه اول عهدینگده ناکث.

جهان بیر خوفلیغ منزلدور اوسرو،
خردمند اېرسنگ انده بۆلمه ماکث.

که کۆپ رهرونی ناکام اؤتکرییتور،
نه تاپتی نوح مقصودین نه یافث.

اېر اېرسنگ رز قیزین عقد اېت که صوفی
دېمیش بیلمه ی انی أم الخبائث.

حلال اول عشق اهلّیغه که بۆلمان
قسم ایچسم بو دعوا اوزره حانث.

اېشیتگیل آگهی دېر عشق درسین،
قبول آیلېب خموش اؤل، بۆلمه باحث.

۵۴

فریادیمه بۆلمیشدور یوز درد و بلا باعث،
یوز درد و بلاغه، بیل، اول قاشی قرا باعث.

کۆنگلوم فرحیغه آت سورمکلیگی باعثدور،
آچیلماقیغه غنچه انداق که صبا باعث.

باققچ انگه، یاشوردی گلگون یوزینی مېندین،
بیلمان که غضبدینمو، یوق ابرسه حیا باعث.

هم لطفی سبب جسمیم جان تاپماقیغه تازه،
هم قهری بدنیدین جان بۆلماققه جدا باعث.

گریغلا اېسم تونلر، عیب اېتمه نگیز، ای احباب،
ئیلە که انگه باردور بیر ماهلقا باعث.

کۆییده رقیب ایلر کۆرگچ مېنی یوز دشنام،
اول نوع که بۆلغه ای ایت اورمککه گدا باعث.

لطف ایله دعا آلغیل، ای شاه، گدالردین،
نېچون که کمالینگکه بۆلغوسی دعا باعث.

فضل اهلایغه همصحبیت بۆلماققه ابا قیلمه
کیم بۆلغوسیدور جهلینگ آرترغه ابا باعث.

روشن تیلەسنگ خاطر ترک هوس ایت کیم اول
آگاهی، ابرور کۆنگلونگ بۆلماققه قرا باعث.

«ج» ردیفی

۵۵

گر ایستر ابرسنگ، ای کۆنگول، قیلماق سېنى مسرور گنج،
توتغیل قناعت کنجینی کیم اول ابرور موفور گنج.

گر عاقل ابرسنگ سیم و زر جمعیه غره بۆلمه کیم
غفلت بیله کۆپ کیمسه نی قیلیمیش دورور مغرور گنج.

قیلمه هوس یوز حرص ایله گنج اسره ماق افعی کبی
کامینگ تۆله زهر آیله غن جسمینگ قیلور رنجور گنج.

کۆر شآمت خستنی و خاصیت همّتنی کیم
قارونغه دور تحت التّری^{۳۹}، موساغه فوق طور گنج.

---

^{۳۹} تحت التّری: یېرنینگ آستی (معنی)

بو شکر اوچون بؤل، ای غنی، افتاده لرغه دستگیر
کیم دولتینگ بازوسینی قیلیمیش قوی و زور گنج.

ویران کۆنگوللرنی کرم گنجی بیلە آباد قیل،
گر ایسته سنگ حق لطفیدین بؤلغه ی سنگه مأمور گنج.

کۆنگلونگ توت آگه لیغ بیلە فاسد خواطر دین امان
کیم بؤلغوسی ضایع اگر غافل اېسنگ گنجور گنج.

گر فیض معنی ایسته سنگ درویشلردین ایسته گیل
کیم بؤلغوسی، البته، ویرانلر ارا محصور گنج.

فاش اېتمه کۆنگلونگ سرنی امن ایسته سنگ عالمده کیم
کۆپ فتنه گه باعث بؤلور گر بؤلسمه مستور گنج.

اول یوز تماشاسی بیلە کۆزونگنی روشن آیلە کیم
آیلر نظر قیلغن کیشی کۆزیگه افزون نور گنج.

بی گنج عزت ایستمه عالمده محض فضل آیلە
کیم بو زمانه اهلیغه بؤلیمیش دورور منظور گنج.

گر هوشینگ اؤلسه، سیم وزر جمع آیلە مکدین قیل حذر
کیم تانگله بؤلغه ی سیرسر گۆرینگده مار و مور گنج.

امن ایستر اېرسنگ، آگهی، فقر و قناعت پیشه قیل
کیم نقد راحت دین قیلور جاه اهلینی مهجور گنج.

٥٦

اې يوزونگ نوريغه قمر محتاج،
وی لبينگ شهديغه شکر محتاج.

قدينگه بند سرو آزاده،
زلفونگه کبلدی مشک تر محتاج.

لعل و ياقوت ابرور لبينگه گدا،
سوزونگه دُر بيله گهر محتاج.

نېگه هر کون قۇيار جنابينگه يوز،
يوزونگه کون اېمس اگر محتاج.

تانگ اېمس سربسر شکنج اؤلسه
کيم بېلينگ قوچقه لی کمر محتاج.

بۇلدى محتاج عارضينگ کۈنگلوم،
اؤيله کيم مهرغه سحر محتاج.

سنگه محتاجمن سريغ يوز ايله،
بۇلور ابرکن هم اهل زر محتاج.

احتياجيم تانگ ابرمس عشق ايچره
که بۇلور صاحب هنر محتاج.

برچه لطفونگدين اؤلدى کامروا،
مېن قاليبمن بۇلوب مگر محتاج.

هر اېشيكکه يوز اورسم، ابرمس عيب،
بۇلور، البته، دريدر محتاج.

آگهي، شکر قيل بو حالينگه،
يۇقسه بۇلغونگدورور بتر محتاج.

یۇق مېندە فقر کۆییدە گردونغه احتیاج،
بۇلمس قناعت اهلیدە هر دونغه احتیاج.

هر آدمی که دولت و همّتغه تاپتی دست،
یۇقتور انکه خزینّه قارونغه احتیاج.

ایچکنگه فقر قلزمیدین سوو جهان ارا،
بۇلغهی قچان فرات ایله جیخونغه احتیاج.

مجنون اگرچه لیلی غه محتاجدور، ولی
لیلی ده هم تاپیلغوسی مجنونغه احتیاج.

وصل ایستر اپسنگ اپت جگرینگ قان که بۇلغوسی
عشرت قیلورده بادّه گلگونغه احتیاج.

موی سفیددور سبب توبّه گناه
کیم یووسه چیرک بۇلغوسی صابونغه احتیاج.

ظاهرنی توزمک ایسته سنگ، اپت باطنینگنی توز،
بۇلغهی عبارت اهلیدە مضمونغه احتیاج.

مالی فزون اگرچه ابرور اهل حرص نینگ،
افزونراق انده دورینه افزونغه احتیاج.

قانع گداغه اوشبو جهان ایچره یۇقتورور
ملک قباد و جاه فریدونغه احتیاج.

بېشک مرادی حاصل اولور صدق دل بیله،
کیم عرض قیلسه قادر بېچونغه احتیاج.

نظمینگ دُرینی، آگهی، بذل آیله گیل انکه،
هر کیمده بۇلسه نکتّه موزونغه احتیاج.

٥٨

زهی افلاک اوزه چون عزم اېتیب چيقتینگ شب معراج،
براقینگ نینگ ایزین قیلدی ملایک باشی اوزره تاج.

مبارک مقدمینگ خاصیتیدین عید صبحیدېک،
یاروتتی تیره توننی مشعل انجم بۆلوب وھاج.

همول تونده بۆلوب وحدت کلاهی باشینگه افسر،
همایون پیکرینگگه کېلدی مقصد حلّه سی دېباج.

بۆلوب غوّاص، مفلس امتینگ قیلدینگ غنی دُردین،
همول ساعت که حق لطفی بحاریغه توشوب امواج.

باری ادیاننی، تانگ یوق، شرع غزانگ آیلسه منسوخ
که طاقت آیله مک ممکن اېمس باز آئیده دُراج.

گدالر شاهغه محتاج بۆلغندېک، گدایینگ نینگ
گدایيغه ایکی عالم ارادور شاهلر محتاج.

سنگه کیم بۆلسه تابع کیردی ایمان کشوری ایچره،
کیشی کیم اېرسه سرکش بۆلدی اول دین ملکیدین اخراج.

نظر حالیمغه قیل اول وقت کیم کۆیونگ حریمیغه،
یغیلغهی خلق انداق کیم طواف کعبه غه حجّاج.

متاع شفقتینگ قیل آگهیغه رونق بازار
که اجناس ثوابین خیل جرمی آیله میس تاراج.

«چ» ردیفی

۵۹

تا آلیب چیققی بوکون اول شوخ بی پروا قیلیچ،
قتل عام عشق اهلین اہتمه‌ی قویمه‌دی اصلا قیلیچ.

کیرپیک و قاشین خیال اہتیم، اوزینگ مہندین امید
کیم مہنی اؤلتورگوسی، البتہ، یا اوق یا قیلیچ.

قوجغنین کورگج قیلیچ باغی انینگ نازک بہلین،
رشکدین جانیم ارا قیلدی الفدبک جا قیلیچ.

ایلگین اؤپکنگه چیده‌ی آلمه‌ی قیلیچ نینگ قبضه‌سی،
کونگومه هر دم یبتر غمدین اجل آسا قیلیچ.

دهر اہلین قتل آیلہ‌دی بیر دمده تیغ غمزہ‌سی،
مونچه هم تہز اؤلغوسی عالم ارا آیا قیلیچ؟

رخشینی میدان ارا سورگج بؤلور عالم قتیل،
تارتماق حاجت اہمس اہل قتلیغہ اما قیلیچ.

توت فنا سررشته‌سین، غم تیغیدین تاپ امن کیم
آیلہ‌ی آلمس قطع بو زنجیرنی قطعاً قیلیچ.

یا رب، انداق شه قیلیچی بیرلہ آچ عالمی کیم
تشلہ سونلر ایلگیدین اسکندر و دارا قیلیچ.

آگهی، تیل تیغی تارتیب آل معانی ملکینی،
اویله کیم آلغہ‌ی جهان تارتیب شه دانا قیلیچ.

٦٠.

مېن لطف كۆز توترمن، اول دلربانى كۆرگچ،
اول كۆرگوزوب جفالر، مېن مبتلانى كۆرگچ.

كۆرگچ كۆنگول قېلور ميل گيسوى تابدارين،
گرچه بۆلور گريزان اېل اژدهانى كۆرگچ.

تارتيب فغان و ناله، بارگومدورور اؤزومدين،
هر وقت اول كۆزى شۇخ، قاشى قرانى كۆرگچ.

هر كېچه يىغلىمىنى هر كيم كه عيب قىلدى،
بۆلدى خجل اول ايشدين، اول مهلقانى كۆرگچ.

اول بت جماليدين گر زاهد قاجر، تانگ اېرمس
كيم تورمه غوسى شب پر نور و ضياني كۆرگچ.

كۆي ايتىنى كۆرگچ، يوز ايله نيب يالينغوم،
اول نوع كيم يالينغه ايت آشنانى كۆرگچ.

مسرور اؤلورمن، اندين كؤرسم جفا و بېداد،
آيا نى حالت اولغه اى، مهر و وفانى كۆرگچ؟

ناصر كه منعيم ايلر، مېدين بۆلوب مكدّر،
نادم بۆلور، مى ايچره موج صفانى كۆرگچ.

عيب اېتمنگ آگهيى، هم تاغ بارغه اؤزددين،
اول حورؤش پريدين ناز و ادانى كۆرگچ.

باردی صبریم، اول پری بزم ایچره آرام آیله گچ،
عقل و هوشوم کبیتی، میل باده و جام آیله گچ.

جان و کؤنگلوم شوق اؤتیغه اؤرتنیب، بؤلدی کباب،
آجیب اؤتلوغ یوز، اؤزینی باده آشام آیله گچ.

زار کؤنگلوم بلبلین قیلدی اسیر و مبتلا،
یوزی گلزاریده زلفی سنبلین دام آیله گچ.

آلدی جانیم صیدیدین بسملدېک آرام شکست،^{۴۰}
لعلی اوزره دانه خالی بیله رام آیله گچ.

کؤنگلومه آر تیپ فرح، جانیم دغی قوت تاپر،
چون عتاب آیلب، باقیب یوزومگه دشنام آیله گچ.

وه، نې حال اولغهی ابکن مهن خسته غه کیم ناگهان،
لطف آیلب، لعلیدین بیر بؤسه انعام آیله گچ.

خوانِ وصلی نعمتین قیلمه، کؤنگول، کؤپ التماس
کیم صدا مردود اولور، البتّه، ابرام آیله گچ.

یوز ییل ایتسه سعی، ییتمس کعبه مقصودیغه،
ییتمه دی هر کیم که انده قصد احرام آیله گچ.

قزیدیم دېب بؤلمه مایوس، آگهی، ایلر بری،
بیر نظر حالینگکه اول شوخ گل اندام آیله گچ.

^{۴۰} «آرام شکست» دن منظور نیمه لیگی بیلینمه دی. کاتب یا تاییپیست آلدیدن خطا یوز بېر گن بؤلسه کپره ک.

«ح» ردیفی

٦٢

گر تانگ ایچره ایسته سنگ، ای دل، صفای روح،
تن چیرکینی ریاضت ایله قیل جدای روح.

بېگانه قیل گر آدم اېسنگ اؤزنی نفسدین،
اخلاص ایله مدام اؤلوبان آشنای روح.

ذلت سنگه همیشه یېتورمک مراد نفس،
قیلماق سېنی عزیز مدام اقتضای روح.

اوندر حقیقت عالمی نینگ سیریه، ولی
غفلت بيله اېشیتمه گونگ اصلا ندای روح.

تون-کون خیال یارنی جان ایچره اسره غیل
کیم خوشترور همیشه بدن بولسه جای روح.

تاپ، ایسته سنگ حیات ابد، یار وصلینی
کیم وصل یاردور بو که دېرلر بقای روح.

سازینگ یېتوردی جانیمه قوت، مُغَنیا،
گؤیا که اېردی نغمه سازینگ غذای روح.

ساقی، کرم قلیب منگه توت ساغر فنا
کیم خاطیریم بو دیر ارا ایستر جلای روح.

تن راحتینی، آگهی، تون-کون طلب قلیب،
کؤرگونگ روا قچانغچه رنج و عنای روح.

۶۳

ساقیا، قیش موسمیدور، توت تۆله رنگین قدح
کیم ساووققه آتشین میدین بېرور تسکین قدح.

یبتتی طبعیمغه برودتدین بسې افسرده لیغ،
لعلگون می لب-به لب آلب، کپتور زَرین قدح.

قَرلیغ بیرله ساووق زهریدین اۆلدوم تلخکام،
یبتکوروب شهید لیبینگه توت منگه شیرین قدح.

تا قۆلونغدین آلیبان، نۆش آیله بان بېخود بۆلوب،
یاز و قیش نی ابرکنین بیلمه ی مېن مسکین، قدح.

کاه برگیدېک اوچورغه ی پیکریم دی صرصری،
گر انکه یبتکورمه سنگ تمکین توتوب سنگین قدح.

سردرولوغ چرخدین اول خیل کۆرمس کیم ایچر
جمع اۆلوب اؤت باشیغه اول نوع کیم پروین قدح.

ایسته سنگ کۆنگلونگی روشن قیل تۆله حق یادیدین،
کیم شراب ناب ایله تۆلسه تاپر تزئین قدح.

عُجب و نخوت اهلی کوثردین ابرورلر بی نصیب،
عیب اېمستور ایچمه سه گر زاهد خودبین قدح.

آگهی بېچاره نی قیلغه یمو یاد ایچکن چاغی،
بادۀ عشرت تۆله سلطان جم آیین قدح.

٦٤

نې بلا خوشتور کیشیگه لطف آیلې یار صبح،
کیرسه همراه باغ ارا سیر ابتگه لی گلزار صبح.

گه قیلیب گلشنی سیر و گه چمنده اؤلتوروب،
گه لبیدین بؤسه انعام آیلسه دلدار صبح.

گاه جام عشرت افزا قۇلغه آلیب، قۇل سالیب،
بیر-بیری نینگ بؤنیغه می ایچسه لر بسیار صبح.

لحظه-لحظه مست اؤلوب چیرمسه لریر-بیریگه،
گلشن ایچره سرو بیرله عشق پیچان وار صبح.

گاه انداق مستلیکدین آییلیب، سؤنگره ینه،
قیلغوچی می ایچسه لر خورشیدینی اظهار صبح.

ای که راحت ایسته سنگ یارینگ بیله گل وقتیده،
چیقمه غیل بیر لحظه صحن باغدین زنهار صبح.

آگهینی، وه که کلفت شامیده قان ییغله تیب،
قیلمه دی ظاهر انگه بو گنبد دؤار صبح.

۶۵

اول آیینگ عشقی جرمیدین مېنى یازغورمه، ای ناصح،
ملامت تیغینی جانیمغه بیر دم اورمه، ای ناصح.

منگه عشق ایچره رسوالیغ ازلدده قسمت اؤلمیشدور،
انی منع اېتگه لی بېهوده نکتہ سورمه، ای ناصح.

باشینگ حقّی ترحم آیلہ، یعنی سرزنش تاشین،
اوروب هر لحظه کؤنگلوم شیشه سین سیندورمه، ای ناصح.

باشیمدین عشق کؤی ایچره رسوالیغ سوی آشمیش،
حدیدین طعن و تشنیع نینگ اؤتین آشورمه، ای ناصح.

پرافشاندور کؤنگول شهبازی سرخوشلوق هوا سیده،
انگه بېهوده پند و وعظ دامین قورمه، ای ناصح.

یئگی جان تاپمیشم ساقی نوشین لب وصالیدین،
مېنى پرهیز زهریدین ینہ اؤلتورمه، ای ناصح.

یئگیتلیک وقتى و فصل بهار و عیش چاغیدور،
بو موسمده کدورت بزمیمه یېتکورمه، ای ناصح.

آله ی بیر نېچه کون کامیمنى فارغ شاهد و مقیدین
نصیحت تیربارانین منگه یاغدورمه، ای ناصح.

اؤتوب عمرى اؤلر حالتده یېتمیش وصلی بزمیغه،
کرم قیل آگهی گه مست اېسه یازغورمه، ای ناصح.

«خ» ردیفی

۶۶

ینہ کۈنگولگہ سالیب عشقینگ اۋتی یوز سوراخ،
ینہ غمینگ قیلیچی رخنہلرنی قیلدی فراخ.

اۋزومنی کۈیونگہ تا جان باریچہ سودررمن،
یۈلومده بۈلسہ اگر نچہ وادی و سنگلاخ.

مہنی نہ اہردی اوروب قاولہماق جنابینگدین،
رقیب بزمینگ ارا دایما کیرر گستاخ.

اہمس شجاعت اگر ہر نچہ کہ قان تۈکسنگ،
قچان بہادر اۋلور تۈکمک ایلہ قان سلاخ.

قرا پیر آستی سہنینگ جایینگ اۋلغوسی، نچہ کیم
نشیمین اہتسنگ اگر چرخدین بییکراک کاخ.

فقیرلیق بیلہ دیر فنا ارا کیرسون،
ہر آدمی کہ انینگ کۈنگلی ایستر اہرسہ رخاخ.

کیر اہل حق ارا نفسینگ ییغیب، نبدور بۈلماق،
مدام مطبخ ارا ہمنشین سنگہ طباخ.

بو گلشن ایچرہ خزان آفتیدین آیلہ وہم،
یقہنی چاک قیلور گل، باش ایرغہ تیپ ہر شاخ.

خیال یاردین اہتمہ دمې آنی خالی،
نچہ کہ کۈنگلونگ اوی، آگہی، بار اہرسہ فراخ.

۶۷

طریق عشق ارا هر کیم قدم قویسه اگر گستاخ،
کۆرر، البته، اول یؤل سیریده تورلوک خطر گستاخ.

انینگدېک هولناک و پُرخطر دور عشق وادیسی
که انده کیرسه بؤلمس، بؤلمه غونچه شیر نر گستاخ.

ادبگه مقام قُرب انداق کبلدی عالی کیم
همول یانغه آچه آلمس ملایک بال و پر گستاخ.

تانگ ابرمس، کۆرمسه مقصد یوزینی زاهد خودیین
که اول یوزگه آچه آلمس نظر هر پی بصر گستاخ.

مقام امن یؤقتور کلبه فقر و فنا ینگلیغ
که دۆرین آیلنه آلمس سپهر کینه ور گستاخ.

اگر آدم اېسنگ، سیر اېت بو گلشنده ادب بیرله،
قدم هر ساری قۆیمه اول صفت کیم گاو و خر گستاخ.

کۆنگول آیینه مطلب نمادور، بیر نفس آنی،
مکدر قیلمه هر صورتی آیلب جلوه گر گستاخ.

همول عنقانشان شه آستانیه یوز اور کیم قاف
انگه آیلرگه خدمت باغله ی آلمه یدور کمر گستاخ.

ادیب اولماق زمانه اهلیگه کیم، آگهی، سېن کیم،
که ابرمس عالم ایچره هېچ کیم سېندین بتر گستاخ.

۶۸

ناگهان گر دېسه سۆز، تانگ يۇق، لب جانانه تلخ
کیم چوچوكراق میوه گه بۇلغوسی گاهی دانه تلخ.

کۈنگلومه اول یوز اۋتی تابی گوارادور بسی،
چونکه هرگز کۈرمه دی کویمک ایشین پروانه تلخ.

مدّعیغه بېرمه یؤل عشق اهلی بزمی ایچره کیم
کیرسه آیلر آشنالر عیشینی بېگانه تلخ.

چاک بۇلدی ترشولوغلر بیله باشدین آياق،
زلفی عقدیده کۈنگول عیشین چو قیلدی شانه تلخ.

دهر نۆشی ذوقیغه قۇیمه کۈنگول کیم عاقبت،
مرگ زهریدین قیلور کامینگنی بو خمخانه تلخ.

گر اېسنگ عاقل، طلب رنجینی راحت آنکله کیم
کۈرمه گهی یؤل محنتینی سالک فرزانه تلخ.

شهد عزّت لذّتين ایستر اېسنگ، ترک اېت طمع
کیم بو زهر اېتگوسی اول شربتینی جاویدانه تلخ.

فقر زهری ظاهراً گر بس اچيغدور، ای کۈنگول،
لېک انی بیلگیل حقیقتده چوچوک، اما نه تلخ.

مونچه کیم، ای چرخ، بېردینگ آگهیغه زهر غم،
قالدیمو اول ایچمه گن عالمده آغو یانه تلخ.

۶۹

قیلیب بیر جلوه عقلیم آلدینگ، ای شوخ،
دل و جانیمغه یغما سالدینگ، ای شوخ.

نی تانگ، سلطانلیغ ایتسنگ خۇبلرغه
که یکسر حسن ملکین آلدینگ، ای شوخ.

باریب یوسف جهاندین، اؤرنیغه سېن
بوکون کوس خلافت چالدینگ، ای شوخ.

ایتیک قیلدینگ چو ناز و غمزه تیغین،
خلایق قانلریغه قالدینگ، ای شوخ.

نه اؤخشالدى سَنگه حُسن ایچره بیر یار،
نه سېن بیر یارغه اؤخشالدینگ، ای شوخ.

یوزونگده لطف آتاری عیاندور،
مگر جور آیلهمکدین تالدینگ، ای شوخ.

عیان بیر جلوه آیلَب آگهی نینگ،
باشیغه نی بلالَر سالدینگ، ای شوخ.

«د» ردیفی

۷۰

کۆييدین آيرو کۆنگولغە باغ رضواندین نې سود،
بۆلمسە وصلی میسر، حور و غلماندین نې سود.

تاپمسە لعلی شرابیدین اگر سیرابلیغ،
تشنه جانیمغە زلال آب حیواندین نې سود.

گر قویاش آسا یوز آچیب کېلمسە هجران ارا،
تیره بؤلغن شامیمه خورشید تاباندین نې سود.

نطقی شهیدیدین جدا طوطی طبعیم لال ابرور،
تا انگه اول شهد یتیمه ی شکرستاندین نې سود.

لعلیدین تاپمه ی تبسم انبساطین غنچه دېک،
تنگ بؤلغن کۆنگومه گلبرگ خندانین نې سود.

گر تماشا قیلمه سم کۆییده زیبا قامتین،
گلشن جنت ارا سرو خراماندین نې سود.

یار وصلی گلشنی نینگ عیشیدین کام آلمه غن،
عاشق بېچاره غه سیر گلستاندین نې سود.

تیره گور ایچره بۆلور چون منزل آخر تیره خاک،
قصر بهرامی ارا تخت سلیمانین نې سود.

چون اوقوبان اول پری قیلمس عمل مضمونیغە،
پس سنگه، ای آگهي، ترتیب دېواندین نې سود.

چو قیلدی جلوه گر بۇستان ارا اول شۇخ گلرۇ قد،
تابوق ایلرگه آلیده خم اېتقی سرو و ناجو قد.

اگر سرو سهی رعنا قدی آلیده قد چېکسه،
انگه اۇخشرکه سرو اۋتروسیده چېککه ی ترانغو قد.

قدی سودا یوکی آستیده خم بۆلمه ی کیشی قالمس،
چو رعنا لیغ ارا اول سیمبرغه گر اېسه بو قد.

اگر بو نازپرور قد بیله یېلدېک خرام اېتسه،
تماشا اهلی بغرین شوق اۋتیدین قیلغوسی سو قد.

قدی بیر جلوه سین کورگچ بۆلور دېوانه یوز عاشق،
همول رشک پریغه مونچه هم زیبا بۆلورمو قد.

جهان اندوهی آستیده قدیم خم بۆلسه، تانگ یۇق کیم
بۆلور، البتّه، خم زندانده کۆپ چېککنگه قیغو قد.

بلند، ای نخل، چېکمه قدنی کیم آخر بو گلشنده،
خزان آسیی اۋقیغه سنگه بۇلغوسی قابو قد.

تواضع دور سبب عالی مقام اۋلماققه عالمده،
خم اېتمیش دایما اوشبو جهتدین چرخ مینو قد.

اېگیلگن قد بیله ئیلب یاشورگونگ، آگهي، حالینگ
که قزیرلر تی عاجزلیغیه کېلدی بېلگو قد.

۷۲

عادت اېتمیشدور یېماق اول لعل شگرخند قند،
الله-الله کوردی کیم قیلماق تناول قند قند؟

تاپتی مو ابرکن حلاوت قنددین شیرین لی،
یوقسه، شیرین لعلیدین بۇلدى هلاکتمند قند؟

تیشله یین اول نوع قتیغ تا که بۇلسون ریز ریز،
جانفزا لعلیغه گر اؤزنی دېسه مانند قند.

گۆی اېتمیش لعلیغه گستاخلیق کیم تیغ ایله
پیکری عریان بۇلوب، بۇلغوسی یوز پرکند قند.

نطقیدین کامینی آلغن آلمه غه ی بیر پولغه،
دهر بازاریده گر اؤزنی ساتر هرچند قند.

لعل رنگینی ارا الفاظ شیرینینی کور،
کۆرمه سنگ گر بۇلغنین گل برگیگه پیوند قند.

تلخکام اؤلمه ی دېسنگ زهر ندمدین، ای ییگیت،
توت، قریلر گر سنگه هر نوع بېرسه پند، قند.

آگهی نینگ کلکی یازغن سؤز اگر شیرین اېسه،
تانگ اېمس کیم نیشکرگه بۇلغوسی فرزند قند.

۷۳

کۆییدین آبرو منگه یوق روضه رضوان پسند،
لعلی هجرانیده هم ابرمس گل خندان پسند.

یېتمس ابرسه خسته جانیمغه لبی نینگ شریقی،
یوق انگه بولماق زلال چشمه حیوان پسند.

جمله عالم ملکی نینگ سلطانلیغیدین یخشیدور،
کۆی ایچره قوللوغیم گر آیلسه جانان پسند.

مهر رخساریدین اول آی گر یاروتمس، آیله مان،
شام هجریمده طلوع ایتسه مه تابان، پسند.

تاپمه سم شیرین کلامی شکریدین چاشنی،
بولماغی ممکن اېمس کامیمغه نؤش جان پسند.

اول ملک سیما پری بزم وصالین تاپمه سم،
توشمه گهی گر همدم اولسه حور ایله غلمان پسند.

ای کؤز، اشکینگ قطره سین تۆککیل ندامت بیرله کیم
حشر بازاریده توشکه ی بو دُر غلطان پسند.

حاسد و خودبینغه، تانگ یوق، ناپسند اولسه سؤزوم
کیم قچان آدم سؤزینی آیله گهی شیطان پسند.

آگهی سؤزین، نې تانگ، قیلسه باری عالم قبول
کیم انی قیلغوسی تحسین کؤرگوزوب سلطان پسند.

۷۴

مېنى كۆيۈنگىدىن اېتتىنگ بو كېچە ظلم آيلەبان مردود،
نې تانگ، آھىم اۋتىدىن چىقسە كۆك اوزرە شرار و دود.

توزوبسن اېل بىلە صحبت، ايچرسن بادە عشرت،
مېن اېشىكە فغان تارتىپ، تۆكرمن اشك خون آلود.

نېچە شام فراقىنگدە مېنى يىغلتىگۈنگ، اي مېھوش،
وصالنىگ صبحىدىن بىر لحظە نېتى آيلەسنگ خوشنود.

كېتۈرگىل لعلگون جام ايچرە گلگون مى ساليب، ساقى
كە سالدى درد گوناگون باشىمغە چرخ قىراندود.

دېمە، زاهد، منگە خلد برىن گلزارى اوصافىن،
نېتەى آنى، منگە بىر گلجىبن نىنگ كۆيىدىر مقصود.

مېن مجنونغە، اي ناصح، نصيحت بېرمە گىل ھر دم
كە قىلمە يدور جنون اھليغە ھرگز پند بېرمك سود.

ھدايت آگھى غە كۆرگوزوب، يا رب، خلاص اېتكىل
كە قالمىشدور ضلالت دشتيدە يۈلى بۇلوب مسدود.

۷۵

نرده بیرله قیلمه غیل خورشید رخسارینگی بند،
گر دېسنگ کیم آیله یین بو ذرّه زارینگی بند.

ایسته بان کۆرمک جمالینگ تون-کون اؤلیمیش بېقرار،
اې پری، مجنون کۆنگولگه قیلمه دیدارینگی بند.

سۆز اېشیتیپ لېلرینگدین تازه-تازه جان تاپه ی،
قیلمه، جانا، نکته دین لعل شکر بارینگی بند.

کۆزلرینگ کیم رحم قیلمه ی دمبدم قانیم ایچر،
آیله بیر تدبیر ایله بو ایکی خونخوارینگی بند.

عشق کۆیگه چو کیردینگ اېمدی قیلمه، اې کۆنگول،
اؤزونگه بو کۆی ارا ناموس ایله عارینگی بند.

یوق وفا بو باغ ارا بیر گلده، قیلغیل ناله دین،
بلبل شیدا، انینگ شوقیده منقارینگی بند.

آگهی، دلسۆز نظمینگ اېشیتسه اهل عشق،
بؤینیغه تعویددېک آیلرلر اشعارینگی بند.

۷۶

شکر که عیش بزمیدین یبتکوروبان نوید عید،
اهل جهاننی آیلهدی مست می امید عید.

گوهر عیش ایسته سنگ یار یوزین نظاره قیل،
چونکه طرب خزاینی قفلغیه دور کلید عید.

عشق غمی نشاطیدین یخشی سعادت اهلغیه
کیم شب درد عشقنی بیلگوسیدور سعید عید.

اطلس و خَز ایشک جولی بؤلغنیغه شبیه ابرور،
ابگنیگه کییسه جامه فاخره هر پلید عید.

خازن گنج حسن سن، قیل کرمینگ زیاده کیم
خیری تمول اهلی نینگ بؤلسه کبره ک مزید عید.

آچ یوزونگ اوشبو کون کؤروب شاد اوله یین که هر گدا
اهل غنا عطا سیدین بؤلغوسی مستفد عید.

تازه لباس لطف ایله قیل مېنی شاد عید کیم
خواجه کبره کدور ایتسه قول جامه سینی جدید عید.

عشرت اېلیغه، زاهدا، دېمه بوکون تاموغ سؤزین،
هر نه دېسنگ، دې وعده دین، لایق اېمس وعید عید.

جام وصال امید اېتیب کېلدی قاپونگگه آگهي،
یبتکورانی مرادیغه، آیلمه ناامید عید.

۷۷

زلفیدین تا تاندى اول اۇتلۇغ رخ زېبانى دود،
قىلدى آھىمدین نہان مھر جھان آرانى دود.

خط اېمستور کیم چىقىپ رخسارى آتشگاھیدین،
پردہ پوش اېتمیش دورور اول لعل روح افزانى دود.

دېمہ گلگون چھرہ سى اوستیدہ خال مشکبۇ،
اۇتغہ سالیب ایلہ میشلر عنبر سارانى دود.

کۇنگلوم اۇتیدین کۇرونک کیم اول قویاش هجرانیدہ،
قیرگون اېتمیش بو یېتى طارم اعلانى دود.

تون خیال اېتمنگ کہ جانیم عشق اۇتیغہ اۇرتنیپ،
قیروان تا قیروان توتمیث دورور دنیانى دود.

تېرہ رۇز اۇلسم، عجب اېرمس کہ هجران شامیدہ،
آھیم اۇتیدین توتوبتور شھر ایلہ صحرانى دود.

آگھى نینگ جسمى تون-کون عشق اۇتیدہ اۇرتنور،
بۇلسہ، تانگ اېرمس، سراسر کلبہ احزانى دود.

۷۸

كېلگىل، اې گلچهره ساقى كيم بو توندور شام عيد،
بزم ارا مېن زارغه توتغىل لبالب جام عيد.

وقت اېرور اوسرو مناسب ايچگه لى صهبای عيش
كيم بهار ايامى كېلميشدور دغى هنگام عيد.

لاله لر صحراده گلگون جامين اېتميش جلوه گر،
ايچگه لى اېلگه اشارتدور مې گلغام عيد.

غنچه لر گلشنده هر سارى تبسم آيله ميش،
خلققه ايمادور اولماققه فرح فرجام عيد.

يوز قۇيوبتور برجه اېل نوش اېتگه لى جام نشاط،
هېچ مانع يۇقتور اولماققه قدح آشام عيد.

كام تاپمەى عيد وصيلنگ جاميدىن ناکاممن،
بېر مېن ناکامغه، آيلب ترخم، كام عيد.

بلکه لعلينگ شريتین لطف اېت مېن مسکينگه کيم
قىلسه لازم دور گداغه شاهلر انعام عيد.

عيد دیدارینگنی کورگوز تا که قربانینگ بۆلهى،
تيغ غمدين بۆلميشم مذبوح بي آرام عيد.

شه دعاسى جاميدىن بۆل، آگهى، سرخوش مدام
كيم آنينگ اياميدور عالم ارا ايام عيد.

«ذ» ردیفی

۷۹

ای چوچوک لعلینگ زلالی آب حیواندین لذیذ،
بلکه لذت بخشلیقه شریّت جاندین لذیذ.

بیلمه یین سؤرعج لبینگدین، شریقی کیفیتین
آنکله دیم ابرکن فزون اعداد و امکاندین لذیذ.

گرچه عیسی نطقیدین تاپغه ی اولوک جان لذتین،
لېک جانپرور سؤزونگ یوز قتله دور آندین لذیذ.

کؤیونگ ایچره یبتسه ایتلر طعمه سیدین لقمه پی،
اول منگه دور نعمت فردوس رضواندین لذیذ.

چیقمسه کؤنگلوم قوشی کؤیونگدین اصلا، قیلمه عیب
کیم نیمه بلبلغه یوق سیر گلستاندین لذیذ.

درد عشقینگ مدّعیغه گرچه اچّیقتور بسی،
خسته جانیمغه ولېکن کبلدی درماندین لذیذ.

ای غنی، حلوانی تعریف اېتمه کیم فقر اهلّیغه
تارتیبان محنت تاپیب ابرمس یېگن ناندین لذیذ.

گر کریم ابرسنگ، دمی احسان اېتردین چپکمه قؤل
کیم کرم اهلّیغه یوق هېچ نعمت احساندین لذیذ.

آگهی یازدی لبینگ وصفینی تا دېوانیغه،
تاپمه غه ی سؤز هېچ کیم جز اوشبو دېواندین لذیذ.

۸۰

يازرده يارغه خط ايلکيمه آلسم اگر کاغذ،
فغان کيم کوز ياشيم تورمه ی آقيب بولغوسی تر کاغذ.

بيترگه شرح حاليمنی بو کاغذر وفا قيلمس،
ييتی افلاک اوراقی انگه بولسه مگر کاغذ.

يازيب راز دليم جان پرده سيغه، ايلره م ارسال
که ابرمستور مناسب دلبريم آلدیغه هر کاغذ.

کبوتر بالیغه نامنی بند ايتکوم که عالمده
منگه ابلترگه یوق يير محرم صاحب خبر کاغذ.

اگر ناگه کبوتر ابلتيبان کاغذنی عرض ايتسه،
آلورمو قؤلغه آیا اول نگار سيمبر کاغذ؟

اگر ايلکيگه آلسه کاغذيمنی التفات ايلب،
آچيب قؤل بيرله سالغه يمو سوادیغه نظر کاغذ؟

نظر ايلب اؤقوب معلوم قيلغچ برچه مضمونين،
جوابيده يوبارگه يمو منگه بهجت اثر کاغذ؟

اگر کاغذ يوبارسه ناگهان اول شوخ لطف ايلب،
تاييب عشاق ارا شه ليق قيلورمن تاج سر کاغذ.

بو دولت شکرين ايتکيل، آگهي، کيم نظم دُرديدن،
سنگه بولميش مزین آيله مک دايم هنر کاغذ.

۸۱

وه که سېندین منگه جز جور و جفا نادر و شاذ،
اؤزگه گه غیر کرم بیرله وفا نادر و شاذ.

یوز و خالینگ غمی سالدی مېنی اول حالغه کیم
کۆزومه مرئی اولور آق و قرا نادر و شاذ.

دؤستلر، تېلبره سم عشق ارا، عیب اېتمنگ کیم
قیلیدی هوش و خردیم درد و بلا نادر و شاذ.

ایسته سنگ فیض و صفا، شیخ، خرابات ارا کیر،
خانقاه ایچره ابرور فیض و صفا نادر و شاذ.

وقتنی مغتنم انگلب قیلینگیز عیش و نشاط
که بو محفله ابرور عمر و بقا نادر و شاذ.

یوق بؤل، ای چرخ که آخر ستم و ظلمینگدین،
بؤلدی اوسرو شعرا و فضلا نادر و شاذ.

نَیله سون آگهی چېکمه ی ستم و جور و جفا،
وه که سېندین منگه جز جور و جفا نادر و شاذ.

«ر» ردیفی

۸۲

کیشی کیم طالعی فرخنده و بختی همایوندور،
نه ایش کیم قیلسه مقبول و نه سۆز کیم دېسه موزوندور.

مُسَلّمَدور انگه زهد و فنا و فقر اطواری
که آلدیغه نه کېلسه راضی و مسرور و ممنوندور.

حقیقتده گدا انداق معزز پادشاهدور کیم
مکسّر فرشی یپر سطحی، محقّر قصری گردوندور.

حذر قیل، ای غنی، بؤلمه حریص اموال جمعیه
که بؤلغن ذلّت قارونغه باعث حرص قاروندور.

تکبر بادەسین ایچمکدین اعراض آیلە کیم شیطان
بو قی کیفیتیدین تا ابد مردود و ملعون‌دور.

چو گردون آفرینش ایچره اظهار ایتی سرکشلیک،
بو فعلیدین تون و کون زار و سرگردان و واژوندور.

بو گلشن سیرین ایتسنگ باسمة گستاخانه توفراقین
که هر گام آستیده بیر پیکر آزاده مدفون‌دور.

نېچه دانا اېسنگ هم اورمه غیب اسریدین دم کیم
آنینگ فکریده عاجز یوز ارسطو، مینگ فلاطون‌دور.

اگر محتاج اېسنگ حاجت‌روالیغ ایسته اول شه‌دین
که شه‌لر آلیده آنینگ گدایی زار و محزون‌دور.

تانگ اېرمس، بؤلمسم بیر لحظه حاسد مکریدین ایمن
که شیطان‌دین عداوت تا ابد آدمغه مقرون‌دور.

باری خلق اؤلسه دشمن آگهی‌غه ذرّه‌چه غم یوق
که آنینگ حامی و غمخواره‌سی خلاق بېچون‌دور.

۸۳

بۆلسە ھەر آدم قناعت نوریدین روشن ضمیر،
اول دورور عزّت سپهری اوجیده مهر منیر.

چین طمع بیرله اگر آلدینگ بیراودین بیر درم،
تا قیامت بېگمان بیلگیل انگه بۆلدونگ اسیر.

بیر درم هر کیمگه گر انعام قیلدینگ، تا ابد
اول سېنینگ مأمورینگ اۋلدى، سېن انگه بۆلدونگ امیر.

جاه اوچون عالمده هر ناکسگه تعظیم آیلمه،
ایسته مس ابرسنگ اگر جُھال ارا بۆلماق حقیر.

آبرؤینگ تۆکمه هر دم هر اېشیک توفراقیغه،
تاپمه سنگ، بغرینگگه تاش بېرکیت قوروغ، نان فتیر.

حاجتینگى ایسته اول صاحب کرم درگاهیدین
کیم آنینگ محتاجیدورلر هم غنى و هم فقیر.

کۆرمه یین دېسنگ ایکی عالم ارا افتاده لیغ،
بۆل قۇلونگدین کېلغوچه افتاده لرغه دستگیر.

ایسته سنگ راحت، اولوسدین گوشه توت کیم هر گدا
بار دورور اۋز کلبه سیده بیر شه صاحب سریر.

باغله غیل طاعتغه بیل، میل اېتمه اېل تعظیمیغه،
آگهي، گر حقه ابرسنگ بنده فرمان پذیر.

کیشی کیم فقر کوییده طلبکار قناعتدور،
ضمیریه آنینگ مکشوف اسرار قناعتدور.

کدورات طمعدین نقطه ینگلیغ تیرهلیک کورمس،
ییراو کیم دلنشینی خط پرگار قناعتدور.

مذلت اؤقلىرىدىن اول دلاور بۇلغوسى ایمن
که عالم رزمگاهی ایچره سردار قناعتدور.

قویاشدېک اوج عزتده قیلور اول پاکدل مسکن
که آنینگ طینتی مرآت انوار قناعتدور.

بو محفل ایچره راحت نشئه سیدین کام آلور دایم
کیشی کیم جرعه نوش جام سرشار قناعتدور.

یبتوشکه ی تېزراق مقصود سرحدیغه اول سالک
که منزلگاهی آنینگ اوج کهسار قناعتدور.

کونگول، هر کیمسه نی کیم خاکسار و دربدر کورسنگ،
یقین بیلگیل کیم اول، البته، بیزار قناعتدور.

عزیز اولماق اگر ایستر اېسنگ اهل جهان ایچره،
قناعت آيله کیم اول رتبه آثار قناعتدور.

بحمد الله عزیز و کامیاب و کامگار اولمیش،
هم آغوش آگهیغه تا که دلدار قناعتدور.

۸۵

دهر قصری کیم حقیقتده کهن ویرانه دور،
آنی هر کیم مسکن ایتمک ایسته دی دېوانه دور.

سقفیده یېر سریر اندین یاغر گرد خطر،
امنیتدین یوق اثر، وه، نه عجب کاشانه دور.

فتنه افواجی آنینگ ساکنلری قصدی اوچون،
تارتیبان انده جفا تیغین مدام آیلا نه دور.

انده هر شمعې که روشن بولغوسیدور کپچه لر،
قاوریلیب اؤز یاغیغه باشدین آیاغی یانه دور.

شعله حرمان ارا چورکنگوسیدور عاقبت،
انده راحت شمعیغه هر جان قوشی پروانه دور.

آنی غفلتدین قیو قوش کیم نشیمن آیله دی،
حسرت اشکیدین انگه بیلگیل که آب و دانه دور.

کیم آنینگ اهلیغه بؤلدی آشنا، ایستب وفا،
تارتیبان تورلوک جفالر جانیدین بېگانه دور.

ترکیبی آنینگ کیشی کیم بیلدی راحت موجی،
عالم اهلی ایچره آنی آنکه کیم فرزانه دور.

کامیگه یبتکن کیشی، تانگ یوق، جهاندین تاپمه سنگ
کیم بو عالم، آگهي، بیر کهنه حسرت خانه دور.

تا بۆلمیشم بو عالم ارا آشنای عمر،
چېکمک دورور ایشیم کچه-کوندوز جفای عمر.

ای دلربا، دېگونگ: تیلەسنگ وصلیم، آیلە صبر،
صبر آیلە ماققه بۆلمسه نیلە ی وفای عمر.

بیر لطف بیرلە آیلە گیل آباد کیم منگە
غم سبلی بیرلە منهدم اولدی بنای عمر.

تا کېلمیشم جهانغه عدم خوابگاهیدین،
مهجور راحت ایتی مینی ابتلای عمر.

هر لحظه نچه مونگگه بۆلور مبتلا باشیم،
یوقتور جهانده مین کبی چېککن بلای عمر.

نی راحت جهان، نی غم آخرت منگە،
بېهوده اوتتی فرصت محنت فزای عمر.

هم قریلیغ کدورتی، هم دهر کلفتی،
وه نیلەیین که قویمه دی مبنده صفای عمر.

دلکش دورور اگرچه جهان گلشنی بسی،
لېکن دریغ و درد که یوقتور بقای عمر.

اؤزنی جدا قیل، آگهی، تشویش دهر دین،
ان دین بورون که دهر ارا بۆلغونگ جدای عمر.

حياتيم باغي شیرين تيليدين بير تکلم دور،
نشاطيم موجی رنگين ليبيدين بير تبسم دور.

اولومدين مېن گدانی عشق دردی ايچره قوتقرغن،
همول حسن اهلی شاهي ظاهر اېتکن بير ترخم دور.

کوزوم ياشين کوروب هجرانده، تانگ يوق، کېلسه کېلمغه
که رهرونيگ دلیلی کېچه منزل ساری انجم دور.

اولر حالتده تاپتيم تازه جان مطرب نواسيدین،
تيليمده بو جهتدين شکر حق دايم ترئم دور.

خط و خالینگ خیالی کيرمه کوز کور بولور بېشک
که کوزنينگ اعتباری موجی مزگان و مردم دور.

دېسه سوز مدعی هر بابدين سالمه قولاق هرگز،
که عمریده انینگ بيلگن ايشی مکر و تشاؤم دور.

نه سؤزگونگ زاهد احوالين که آنینگ فکری و ذکرى،
تکبر دور، تفرع دور، تحشم دور، تعظم دور.

تنعم اهلی بولماق ايسته سنگ، قيل صدق ايله خدمت،
الركيم قيلدی خدمت صدق ايله اهل تنعم دور.

اولوسغه عالم ايچره حاصل اېتماق نان اېمس آسان،
که باعث چيقيقه لی فردوسدين آدمغه گندم دور.

اېر اېرسنگ توت برابر چرخنينگ لطف و جفاسيني،
يوق اېرسه، دايم اېلگه ايشينگ عرض تظلم دور.

اگرچه خوشدل اولميش آگهي انواع لطفونگدين،
ولي کؤنگليده آنینگ مکر حاسددين توهم دور.

۸۸

بیلمان بو آقشام اول مه خودکام قیده دور،
 بېگانه لر بيله قدح آشام قیده دور.

اغیار شامینی چو یاروتمیشدور اول قویاش،
 مېن دَرّه حزینغه آرام قیده دور.

بیر قوش ابدی که توتتی هوا، اېمدی بؤلماغی،
 کؤز یاشیم آب و دانه سیغه رام قیده دور.

حالیمغه یېتمک اوسرو ییراقدور نگاهي کیم
 مېن خسته قیده، اول کؤزی بادام قیده دور.

توتمیش وصال بادہ سینی اهل جاه غہ،
مہن بېنواغہ اہمدی تۆلہ جام قیدہ دور.

اہل غناغہ خاص دورور وصلی نعمتی،
بېچارہ و فقیرغہ انعام قیدہ دور.

وصلی میسر اؤلغوسی زر بیرلہ، وہ، انی
قیلماق مہن گداغہ سرانجام قیدہ دور.

عالم کوزومگہ تیرہ دور اول آی فراقیدہ،
بیلمان کہ صبح قیدہ دور و شام قیدہ دور.

ہجریم غمی فسانہ سینی آیلہ سم رقم،
یوز ییل ہمول فسانہ غہ اتمام قیدہ دور.

اؤتی وصال کونلری و عیشی، ای کؤنگول،
وہ اہمدی اویلہ عیشلیغ ایام قیدہ دور.

آمادہ بؤل چېکرگہ فراق ایچرہ خوارلیغ،
اؤلغیلرچہ عزت و اکرام قیدہ دور.

مہندین امید آیلہ منگیز نام و ننگ کیم
دېوانہ لرغہ ننگ بیلہ نام قیدہ دور.

تا یار غیر مایلی دور، آگهی، سنگہ،
آلماق وصال صحبتیدین کام قیدہ دور.

۸۹

دهر بیر میخانه دور کیم کلفت آنینگ جامیدور،
کوز یاشی بیرله کونگول قانی می گلفامیدور.

هر کیشی کیم انده کیردی ایچمک ایستب جام عیش،
نېچه تورلوک غصّه زهری نینگ قدح آشامیدور.

کیمسه نی نوع ایچکه ی انده امنیت صهباسینی،
کونگلیده دایم حوادث شحنه سی اوهامیدور.

کیم که راحت نوشیدین بیر قطره ایچتی، تا ابد
جانیده یوز درد و محنت نیثی نینگ آلامیدور.

فرصت عیشیغه مغرور اولمه کیم انداق که برق،
طرفة العینی انینگ آغازی و انجامیدور.

عمرلر گر هر کیم انده کامرانلیغ ایلسه،
عاقبت مقصود وصلی کامی نینگ ناکامیدور.

بؤلمه غه ی ایمن زمانی حادثات دهر دین،
گر جهان اسکندری گر خود فلک بهرامیدور.

چاره سی یؤقتور حوادث نینگ، مگر صبر آيله مک
کیم بو ایش اول درد داروی فرح فرجامیدور.

آگهی، توتغیل فنا گنجین که دهر اندوهیدین
فارغ اول آزاده کیم اول گوشه ده آرامیدور.

۹۰.

بو آقشام مهوشيم رخساری آی بیرله تلاشیبتور،
اېمس انجم، فلک اهلی آچیب کؤز لر قراشیبتور.

بیر اوچقوندور قویاش اول مهلقا رخساری اؤتیدین،
شفق اېرمس، فلک دامانیغه اول اؤت توتاشیبتور.

دېمه تون ظلمتی خورشید رخسارین نهان اېتمیش،
اول آی نینگ عشقی سوداسی انینگ باشیدین آشیبتور.

فلک مهری بولوتدین یوزگه چېکمیش پرده مشکین،
مگر باقیب قویاشیم یوزیگه کؤزی قماشیبتور.

یوزیده چین مودور هر ساری توشکن ساووق آهیمدین،
بو صرصر بیرله، یوق اېرسه، غضب دریاسی تاشیبتور؟

ساچی سوداسیده گر یېتمه سم لعلیغه، تانگ اېرمس
که بو ظلمت ایچیده نېچه اسکندر اداشیبتور.

یوزیگه سورتوبان غازه، چېکیبتور قاشیغه وسمه،
بو زینتلر انکه، وه نی بلا، اوسرو یراشیبتور.

کؤنگول، بؤل واقف اول پیوسته قاشلر هیئتیدین کیم
ایکاو بیر-بیرگه قتلینگده اېگیب باشین کینگاشیبتور.

نېچه کؤپ دېسه هذیان، آگهي، هر کېچه، تانگ یوق کیم
اول آی سوداسی فکری بیرله آنینگ عقلی چاشیبتور.

نې عجب، شکسته کۆنگول ایشی تون و کون فغان ایله ناله دور
که نه غم تاشی که فلک آتر انگه لحظه-لحظه حواله دور.

دېمه اول پری یوزینی قیلیبتور احاطه حلقه زلفی کیم
فلک لطافت اوزه آنینگ بیریمی قمر، بیرى هاله دور.

یوزوم اوزره خطِ سرشکدین غم عشقیم ابلگه عیان اولور،
نېگه کیم بو معنی مبهم اول معنی شرح اېترگه رساله دور.

غم عشق ایچره حقیر انگمه دودِ آه ایله قان یاشیم،
بیری یېر یوزی اوزه غازه و بیری کؤک باشیغه گلاله دور.

غم دهردین یېتیبان ایذا مېنی خسته آيله دی، ساقیا،
کرم آيله گیل که دوا انگه می ناب توله پیاله دور.

جهلاغه بولسه زبون، نې تانگ، فضلاغه سُفرة چرخدین،
انگه طعمه قند و ریشاله و مونگه لقمه توزسین اتاله دور.

تیلمه رواج ایله قدر فضل و فطانتینگه جهان ارا
که بو چارسوده کساد اوشبو متاع بیرله بو کاله دور.

طمع ابلدین اېتمه یین، ای گدا، کبتور اول غنی ساری التجا
که قویاش فتیری سمات بذلیده بیر کمینه نواله دور.

تاپیب اؤیله رشوه رسومی محکمه شریعت ارا شیوع
که نقودی مدعی اهلی نینگ طرف قبول قباله دور.

بو نه صولت و بو نه دبدبه، بو نه شوکت و بو نه کوکبه
که رحیل کوکسینی تانگله اوشبو زمانه آتینگه چاله دور.

نې تانگ، آگهی نظر آيله مس اېسه باغ سری، نگاری نینگ
ساجی سنبل و کؤزی نرگس و لبی غنچه و یوزی لاله دور.

۹۲

بۇل شاد و خرم، ای کۈنگول کیم موسم نورۇز ابرور،
شاه کواکب عدلی نینگ عینی جهان افروز ابرور.

رؤی زمین سر تا قدم انداق طراوتلر تاپیب
کیم رشک اوتی تابی بهشت اهلغه طاقت سۆز ابرور.

عاشقلرین صید ابتکه لی یوز عشوه آیلب شۇخلر،
کیرپیکلری نینگ هر بیرى بیر ناوک دلدوز ابرور.

کلفت عقابی دهر دین غم جغدی ینگلیغ رم قیلیب،
عشرت هماسی اؤیله کیم شهباز دستاموز ابرور.

گر غم سپاهی صف توزوب قیلسه سَواش اظهارینی،
بو فصل ارا تیغ قدح چپککن کیشی فیروز ابرور.

یا رب، همول شه دولت و عمرینی بی اندازه قیل
کیم باده احسانیدین عالم طرب اندوز ابرور.

غم کهنه شامی، آگهی، تانگ یوق جهان دین بارسه کیم
سلطان عادل عصری نینگ هر بیر کونی نورۇز ابرور.

دېمه اول چهره گلرنگ اوزره چشم جادودور،
ختن گلزاری ایچره جلوه گر سرمست آهودور.

ابمس مشکین قاشی کۆز اوزره کیم آیلب هوای صید،
همول آهو اوزه پرواز کۆرگوزگن ایتالکودور.

مصفا عارضیغه قطره خویلر کیم بېرور زینت،
طراوت بخش ارم گلزاریده هر یان سوزوک سودور.

ابمستور آب حیوان چشمه سیده روچرور موج،
لب شیرینی اظهار آیله گن جانبخش کولگودور.

لبیدین هر نفس کیم نکتة دلکش بۆلور ظاهر،
سачیلغن حقه یاقوتدین سیراب اینجودور.

لطفات سنبلیدور زبب بېرگن حسنی باغیگه،
عذاری اوزره بو کیم جلوه گر هر ساری گیسودور.

یېتر هر لحظه مژگانی خیالی جان ارا، وه کیم
الردور جانستان اؤقلر، بو اول اؤقلرغه قابودور.

نې تانگ، اول چهره فکری چیقمس اېرسه ساده کۆنگومدین
که خؤبلر عارضی عکسی مقامی صاف کۆزگودور.

وصالی منزلیغه هجر شامیده نېچوک یېتکوم
که یۆلدور بس اوزاق و کېچه هم اوسرو قرانغودور.

کرم آیلب اؤزونگ یېتکور حریم وصل ارا، یا رب،
که سېندین آگهی نینگ التماسی بارها بودور.

۹۴

اؤيله يېتکوردی جهانغه زینت و آرا بهار
کیم باری بیر یوزین اېتتی جئت المأوا بهار.

آب حیواندېک سوزوک سوو هر طرف آیلې روان،
قیلیدی صحراغه طراوت اؤزگچه پیدا بهار.

تازه جان يېتکوردی سرتاسر ریاچین جسمیغه،
جانفزا یېل اېستوروب هر یان مسیح آسا بهار.

آجیبان یوز گلنی، خرّم آيله بان مینگ سرون،
بلبل و قمرینی قیلدی واله و شیدا بهار.

تېره تیپ یېل بیرله هر ساری شجرلر باشینی،
اېلگه ایما قیلدی گلگشت اېتگه لی صحرا بهار.

لاله ساقیسی قؤلیغه بېردی رنگین جامینی،
عیش و عشرت اهلین اېتمککه قدح پیما بهار.

کېلگیل، اې گلچهره، بو فصل ایچره صحرا سیریه
کیم قیلېبتور دشت و صحرانی فرح افزا بهار.

گلشن ایچره بزم اېتیب جام طرب نوش آيله لی
کیم غنیمتدور نېچه کون، اې قدی رعنا، بهار.

آگهیغه قیلمه همصحبیت بؤلوردین عار کیم
گل اېمس بیر لحظه بلبلدین جدا اصلا بهار.

منگه لعلینگ زلالی، بېرسنگ، ای دلبر، مناسبدور
که بېرمک عاجز اؤلغن خستهغه شگر مناسبدور.

یبتور کامیمغه وصلینگ بزمیده لعلینگ زلالیدین
که جنت اهلیمغه ایچمک می کوثر مناسبدور.

یوزونگ نظاره سیدین ابلگه بولمیش کاکلینگ مانع،
بو ینگلیغ گنج حفظیغه بو نوع اژدر مناسبدور.

عدارینگگه قولاغینگ گوهریدین آرتهدور زینت،
قران اول مهرغه قیلماق بو سعادتر مناسبدور.

سؤزونگ شوقیده مېن اؤلدوم چو سېندورسن مسیح وقت،
مېنی تیرگوزسنگ آیل ب نطق جانپرور مناسبدور.

چو حسن اهلی شهی سن، بولسه بزم خاصینگه مېندېک
ندیم و شاعر و مخصوص دانشور مناسبدور.

کرم قیل کیم وصالینگ باغی ایچره عشق پیچاندېک
بېلینگ قوچماق مېن زارینگگه سرتاسر مناسبدور.

نېچه وقت اؤلدی کیم جام طرب مخموریمن، اېمدی
مېن محزونغه توتسنگ، ساقیا، ساغر مناسبدور.

کم ابتمه آگهیغه شفقتینگ کیم شاه لطفیدین
همیشه خرم اؤلماق بنده کمتر مناسبدور.

۹۶

مسكن آيله مېش اول يوز اوزره چشم ساحرلر،
وه، نېدين اېكن كيرمېش جنت ايچره كافرلر؟

خاللری مودور آيا جېبه سیده اول آی نینگ،
یوقسه هنددین كېلمېش چین ارا مسافرلر؟

لېلریغه گر شاگرد اولسه عیب اېمس عیسی،
کیم الر دور اولگنگه جان بېرورده ماهرلر.

اېرنی و سۆزی شوق ایچره کۆز لیم هر دم،
ساجغوسی آياغیغه لعل ایله جواهرلر.

غایب اولدی عقل آچغچ عارضین، نې تانگ، سؤرسم
کیم ایکی لی اېردی اول محلده حاضرلر.

نېچه باقسه خودبینلر بهره تاپمس اول یوزدین
کیم کۆرر اۆزی عکسین کۆزگو ایچره ناظرلر.

ایسته سنگ وصالینی صبر قیل فراقیغه،
کیم یېتر مرادیغه صبر یرله صابرلر.

دهر فکرینی بالکل محو قیل کۆنگولدین کیم
خاطر اولمس آسوده کېتمه یین خواطرلر.

آگهی، همول دانا شه دعاسینی قیل کیم
تاپتی لطفیدین آنینگ اعتبار شاعرلر.

مژده کیم کبلدی بؤلوب حق لطفیغه مظهر بهار،
یبر یوزین قیلدی بهشت آسا صفاپرور بهار.

بۇستانلر ایچره آیلېب هر طرف سوولر روان،
روضه جنت ارا اول نوع کیم کوثر بهار.

سوولر اطرافیده زیبا منظر اېتتی خضر دېک،
سرولر قدی لباسین آیلهدی اخضر بهار.

پرده زنگار کون آستیدین اېتتی جلوه گر،
رنگ و بۇدین گل عروسیغه تاقیب زیور بهار.

غنچه لر اطفالینی هر ساری خندان آیلهدی،
تانگ نسیمی قیلیب گلشنده بازیگر بهار.

سرو قدی شوقی و گل چهره سی عشقی ارا،
قمری و بلبلنی قیلدی ناله سرتاسر بهار.

شهر ایله صحرانی پرفیض آیلهدی فردوس دېک،
قیلغه لی محزون کؤنگوللرنی فرح گستر بهار.

باده عشرت ایچرگه اېلگه دور روشن دلیل،
لاله دین بو کیم کؤترمیش لعلگون ساغر بهار.

بۇیله خوش ایامنی توتغیل غنیمت، ای گؤزل
کیم خزان آسیبیدین ایمن اېمستور هر بهار.

نؤش لعلینگ وصل ارا توتمه قریلردین دریغ
کیم ضعیف اېلگه مقویدور بسې شگر بهار.

خوان لطفونگدین نواله یېتمسه تورماق محال
کیم چوکوبتور آگهی کؤنگلی بؤلوب لاغر بهار.

۹۸

بشر خیلی وجودی باغیغه دېوار خلعتدور،
بنای آبرؤسی طرحیغه معمار خلعتدور.

باری ایشدین بورون فرض اؤلدی کییمک خلعت انسانغه
که تۇققن چاغده طفل اؤل انکه درکار خلعتدور.

اگر عریان اېسه شاه و گدا جسمی برابر دور،
تفاوت بو ایکاوگه آیله گن اظهار خلعتدور.

نظر اهلی قیلور نفرت بیراونی کؤرسه بی خلعت
که قیلغن صورت آدمی خوش دیدار خلعتدور.

تانگ اېرمس، ایلمه سم کؤزگه اگر زرين کمرلرنی
که شه احسانیدین جسمیم اوزه زردار خلعتدور.

نی تانگ، بسیار اگر وصف آیله سم پاکیزه خلعتی
که بو کون موجب عزت منگه بسیار خلعتدور.

جهان اهلی ارا نادان اولوسغه عیب پوش اؤلغن،
تیکیلگن رشته سیم ایله زرين تار خلعتدور.

ولی پشمینه کییگن صافدل دانالر آلیده،
تنیغه زب و زینت بیرله کییمک عار خلعتدور.

کؤپ اولمه ظاهرآرا، آگهی، کبل باطینینگی توز
که باطن توزگن ابل نینگ آلیده بیکار خلعتدور.

تا اراده قیلدی سلطانِ کرم پرور شکار،
تاغ و صحرا وحش و طیری بۆلدی سرتاسر شکار.

قوشلری پرنده لر بارین هواده صید ایتیب،
ایتلری چرنده لرنی یپر اوزه یکسر شکار.

شادلیغ افراطیدین اوچماق تیلر، یوق بیمدین،
صید ایتر چاغده، بو کیم اورغوسی بال و پر شکار.

چیقسه قوش سالماققه، یالغوز صید بۆلمس وحش و طیر،
آدم اهلی و پری خلی بۆلور اکثر شکار.

یبتگوسی ببشک انکه مقصود فتراکیغه باش،
گر شکار ائناسیده مقتول بۆلسه هر شکار.

جان بېروردین دېمه، بلکیم تیغی شوقی جذبیدور،
ذبح چاغی بو که آلیده بۆلور مضطر شکار.

مرغ دل دایم قیلور شهبازی آلیده هوا،
تا که بۆلغه ی ناگهان طالع بۆلوب یاور شکار.

قیلدی شاهینی شکار اول نوع صحرا صیدینی
کیم قویاش چرغی سحر وقتی بۆلور اخترشکار.

صیدگهغه سورسه آت ایلکیگه آلیب قرچیغه ی،
رغبتی یرله شکار اولمه ی قالور کمتر شکار.

گر شکار آیلر بو ینگلیغ آونی، لېکن یاونی هم
هرگز انداق قیلمه غه ی جمشید و اسکندر شکار.

آگهی کۆنگی قوشینی صید قیلغه یمو که اول
هم شکسته بال و هم افسرده، هم لاغر شکار.

۱۰۰

کېلدیلر کرم آیلب کلیم ایچره جانانلر،
هر بیرسی جانیمدین هم عزیز مهمانلر.

تیره شام هجرانیم روشن ایتیلر کوندېک،
یوزلرین آجیب هر یان نېچه ماه تابانلر.

گلشن ایتیلر بزمیم روضه ارم ینگلیغ،
عارضی گلیدین اول رشک حور و غلمانلر.

اؤلتوروب قوروب حلقه ایچکه لی می عشرت،
بېردیلر قدح لرغه مجلس ایچره دورانلر.

نوش ایتیب نېچه ساغر هر بیر بؤلوب سرخوش،
باده تابیدین آجتی یوزلری گلستانلر.

مستلیک بيله اؤینب، بیر-بیریگه دخل آیلب،
قیلدیلر تکلمدین لبلرین دُرافشانلر.

کېلتوروب تۆله ساغر، مېنگه هم دېدیلر: «ایچ!»،
مېن دېدیم ابا آیلب کیم: «مېنی قویونگ جانلر».

دېدیلر: «ابا قیلمه ی، باده نی سومورگیل کیم
قولغه ایش قبول ایتمک، نی بویورسه سلطانلر».

لاجرم ایچیب باده مېن الرنینگ ایلگیدین،
کېچه تانگغچه قیلدیم عشرت فراوانلر.

اولچه کیم ابدی کامیم عیشدین بؤلوب حاصل،
قالمه دی ینه اندک کونگوم ایچره ارمانلر.

آگهی، بو عجزینگ کیم بار سنگه، هنوز آزدور
قیلسه خؤبلر شاهی نېچه لطف و احسانلر.

۱۰۱

یوزونگ اوج صباحته مه انورغه اؤخشه یدور،
سؤزونگ خوان ملاحته توز و شکرغه اؤخشه یدور.

مصفا کویونگ ایچره جلوه قیلغچ چهره آلینگ،
إرم باغیده آچیلغن گل احمرغه اؤخشه یدور.

جمالینگ باغ رضوان، انده لعلینگ ایچره شیرین سؤز
تؤله یاقوت ساغر شریّت کوثرغه اؤخشه یدور.

لیبنگدور جانفزالیغده نېچوک کیم چشمه حیوان،
خطینگ اول چشمه اوزره خضر پیغمبرغه اؤخشه یدور.

یوزونگده پیچ و خملیغ کاکلینگ نینگ شکلی گنج اوزره،
سراسر حلقه اورغن تابلیغ اژدرغه اؤخشه یدور.

قاشینگ اوزره ایکی خالینگ بعینه کعبه طاقیده،
بلال آسا بیریدور، هم بیر قنبرغه اؤخشه یدور.

منور چهرهنگ اوزره کؤزلرینگ اسلام ملکیده،
توطن آيله گن قاتل ایکی کافرغه اؤخشه یدور.

کؤز اطرافیده مڭانینگ اولوسنی قتل قیلماققه،
همول قاتللر ایلگیده ایتیک خنجرغه اؤخشه یدور.

تانگ ابرمس، آگهی، اهل جهان شعرینگه میل اېتسه،
نېدین کیم هر سؤزونگ نظم ایچره بیر گوهرغه اؤخشه یدور.

۱۰۲

اول آی رخساری کیم اندین همه عالم منوردور،
لطافت آسمانی اوجیده خورشید انوردور.

اۋرولگن ایگی زلفی جان و کۈنگلوم قصدین اہتمکده،
سراسر جسمی پیچ و تاب تاپگن ایگی اژدردور.

مصفا تیشلری کولگو چاغی لعل لی ایچره
درخشان حقہ یاقوت ارا پاکیزه گوهردور.

یوز و زلفیغه تا قیلدی نظر، دہوانه لیغ ایلِب،
گل احمر یقه چاک و پریشان سنبل تردور.

خرامان قامتیغه گلشن ایچره کۈرگوزور تعظیم،
دہمه یهل بیرله مایل هر طرف سرو و صنوبردور.

کۈزی کیم قصد جان اہتکوسی مزگان و قاشی بیرله،
قۈلیغه اۋق و یا آلغن ستم قیلغووچی کافردور.

مہن بہمار اۋلر حالتغه یبتکانده ایکی لعلین،
سۋروب بیلدیم الرنینگ بیرى شگر، بیرى کوثردور.

اگرچه یوسف اهل حسن سلطان و عزیزیدور،
نگاریم آئیده لہکن غلام خوار و کمتردور.

اول آی وصفیده هر کون آگهي شعرى تاہر رفعت،
قویاشدہک باشی اندین چرخ اۋجیغه برابرردور.

۱۰۳

آتشین رخسارینگ آچسنگ اهل عالم اؤرتنور،
اهل عالم یۇق که مینارنگ طارم اؤرتنور.

جلوه آیلېب، یوز آچیب، میدان ارا سورسنگ سمند،
هم پری و هم ملک، هم خیل آدم اؤرتنور.

اوشبو قد و یوز بیلە باغ ایچره گر قیلسنگ خرام،
هم کویر رشک اؤتیغه شمشاد و گل هم اؤرتنور.

چېکسم اؤتلوغ آه هجرینگ بیرله گردون اؤت بؤلوب،
هم کویر خورشید، هم عیسی و مریم اؤرتنور.

گه-گهی لطف آیلەبان بزم وصالینگکه یبتور،
تابکی فرقت اؤتیغه جان پُرغم اؤرتنور.

التفات و رحم اظهار آیلەبان حالینی سؤر،
خسته کؤنگوم عشقینگ اؤتیدین دمامم اؤرتنور.

قیل تماشا آگهی نینگ حالینی هجران ارا،
آهی اؤتی اوچقونیدین جمله عالم اؤرتنور.

۱۰۴

اې جانِ غمگين مُژده کيم بو کچه جانانينگ کبلور،
غنچهدهان و گلبدن سرو خرامانينگ کبلور.

مهر و وفا رسمين توزوب، جور و جفا طورين بوزوب،
شيرين تبسم کورگوزوب، لعلی دُرافشانينگ کبلور.

خنگ سعادت مرکبي، سيب لطافت غبغبی،
باغ ملاحته لبي گلبرگ خندانينگ کبلور.

آنکلب غمیده ماتمينگ، بولماققه بو تون همدمينگ،
ياروتغەلى شام غمينگ شمع شبستانينگ کبلور.

درد دلينگنى سؤرهلى، ساريغ يوزونگنى کورگەلى،
دمساز اولوب اولتورغەلى يار قدردانينگ کبلور.

گردرديدين اولسنگ ني غم کيم بو کچه ايلب کرم،
شيرين لب و جانبخش دم عيسای دورانينگ کبلور.

بار و يوقونگنى شاد و خوش آليده قيلغيل پيشکش
کيم اول عزيز مصرّوش عزّتى سلطانينگ کبلور.

ييللر اؤتوب اول سيمبر آلمس ابدى سبندين خبر،
گويا بو تون ايلب اثر کونگليغه افغانينگ، کبلور.

جسمينگ قيليب خاک رهي، جان ايچره يير بير، آگهي،
کيم بو کچه خۇيلر شهي بولماققه مهمانينگ کبلور.

۱۰۵

لبینگ ذکرى اگرچه قوّت جان حزينيم دور،
کوزونگ کفرى ولېکن آفت اسلام و دينيم دور.

يولونگ گردى و شوقينگ داغيدين فخریم عجب ابرمس
که مېن عشق اهلى شاهيمن، بولر تاج و نگينيم دور.

ني تانگ، خاک جنابينگکه باشيم قويسم تون و کون کيم
مُعلا آستانينگ سجده سى زېب جيينيم دور.

توکرمَن کوز ياشيم باشيمغه يېتکورسنگ آياغينگى
که ايلرگه ساجيغ هر قطره بير دُر ثمينيم دور.

انيس اولسنگ اوزونگ هم نېتى بير دم کيم غم و دردينگ
هميشه همدم و يار و رفيق و همنشينيم دور.

بۆلهى محو جمالينگ، لطف ايله رفع نقاب اېت کيم
يوزونگ کورمک کمالى رتبه عين اليقينيم دور.

ترخم کورگوزوب، مېندين تکلمنى دريغ اېتمه
که مېن بير خسته و شيرين کلامينگ انگبينيم دور.

ابرورمَن مزرع عشق ايچره تخم درد دهقانى،
بارى عشاق خيلى عُشرخوار و خوشه چينيم دور.

کوير هجرينگ اوتيده جان و کونگوم آگهي ينگليغ،
بو دعواده گواهيم هر تون آه آتشينيم دور.

۱۰۶

بو غمغه ييغله غيل، اي کوز که اول نگار بارور،
فغان بو دردغه چېک، اي کونگول که يار بارور.

قرار و صبر اگر بارسه مېندين اېرمس عيب
که بو نفس سبب صبر ايله قرار بارور.

ني تانگ، ييتوشسه خزان اېمدی باغ عيشيمغه
که مھرينی ساووتوب اول يوزی بهار بارور.

فغانيم اورسه، ني تانگ، سرو و گلغه اؤت که منگه
ترحم آيلمه ی اول سرو گلغدار بارور.

نېدين يقه منی جنون ايلکی بيرله قيلمه ی چاک،
بهانه آيله بان اول چابکيم شکار، بارور.

مگر که خسته کونگول نينگ فغانیغه چيدهمه ی
چو اول پری بارور، ايلکيمدين اختيار بارور.

ني سود آياغيغه قويسم نیاز ايله باشيم،
چو ناز مرکبی اوزره بؤلوب سوار بارور.

ايزيده زار تنيم بېقرار توفراغيدور،
دېمه توروب يۆلیدين کېينيدين غبار بارور.

ييقيلسه آگهي گر يۆلیده، عجب اېرمس،
چو اول بارور، تنيدین قوت و مدار بارور.

۱۰۷

قاشلرینگ ایماسیدین یوز حور و غلمان اہورولور،
یوزلرینگ سیماسیدین مینگ باغ رضوان اہورولور.

دمبدم آیل ب شتاب آیلنماغی بی وجه اہمس،
صدقہ باشینگگہ بولوب خورشید تابان اہورولور.

مہن نہچوک اہورولمہیین اؤت اوزرہ توشکن قیل کبی،
آتشین چہرہنگ اوزہ زلفِ پریشان اہورولور.

چون اہورورسن حسن مصری نینگ عزیزی، یوق عجب،
قوللوق آیل ب تہگرہنگہ گر ماہ کنعان^{۴۱} اہورولور.

جاننی نی نوع اسررم کیم ہر نفس قتلیم اوچون
کیرپیکینگدین مہن ساری یوز تیغِ بزان اہورولور.

آیلہ بان حالیمغہ رحم، ای شوخ، بیر لعلینگ مہین
کیم انی ایستب کوزومدین دمبدم قان اہورولور.

نہتی بیر باقسنگ انگہ کیم مہندہ بیر دم تورمہیین،
کویونگہ باریب، قیلیب باشدین قدم جان اہورولور.

بی عجب، بہتاب اہسم بزم ایچرہ کیم می تابیدین،
گل یوزونگ سیماسی ہر دم نہچہ الوان اہورولور.

ناتوان اؤلیمیش بسی جورینگنی تارٹیپ آگہی،
اہمدی باشینگدین نہچوک اول زار و حیران اہورولور.

^{۴۱} حضرت یوسف علیہ السلام (کنایہ)

۱۰۸

آه کیم کویيگه بارسم جور اېتيب يار اؤلتورور،
بارمه سم هجران غمی آيلب مېنى زار اؤلتورور.

يار اگر کوييده جور آيلب مېنى اؤلتورمسه،
طعن نيشینی اوروب جانيمغه اغيار اؤلتورور.

نیش طعن اغيار اوروب قصد اېتمسه گر جانيمه،
يېتکوروب هر دم رقيب، البته، آزار اؤلتورور.

گر رقيب آزار ايله اؤلتورمکين ترک آيلسه،
مدعی بؤلغچ منگه هر يېرده دوچار اؤلتورور.

مدعی گر ناگهاني چېکسه قتليمدين ايلیک،
حاسد بدخواه آيتيب تلخ گفتار اؤلتورور.

قۇيسه اچيق سؤز بيله اؤلتورمکين حاسد اگر،
دؤستلر کؤپ سرزنش لر آيلب اظهار اؤلتورور.

دؤستلر گر سرزنش قيلماقدين اعراض اېتسه لر،
ناصح نااهل آيتيب پند بسيار اؤلتورور.

پند ايله ناصح اگر اؤلتورمسه، اغيارنينگ
رشکی تبی جان و کؤنگلوم آيلب افکار اؤلتورور.

آگهي، نيلب اؤلومدين عشق ارا بؤلغوم خلاص
کیم مېنى عالم ارا هر کيمسه کیم بار اؤلتورور.

۱۰۹

کمال اوچی اوزه فَرخ یوزونگ مهر سعادردور،
لطف باغیده زبیا قدینگ سرو نزاکردور.

روانبخش و دل آسادر زلالِ لبلرینگ انداق
که اندین آب حیوان غرق امواج خجالردور.

یمان کؤز آفتیدین حق امان توتسون جمالینگ کیم
قویاش عشقیده آنینگ دَره دېک بېصبر و طاقدور.

مېنی یازغورمه غیل کؤیونگده تون-کون بېقرار اؤلسم
که عشقینگ اؤتیدین جانیم ارا محرق حرارردور.

جفا تاشینگ اوروب سیندورمه جانیم جوهرین، ای شؤخ،
بو گوهرردور سېنینگ ملکینگ، ولې مېنده امانردور.

امید آیلِب وصالینگ شریتمین جان اسرهمیشدورمن،
یؤق اېرسه، زهر هجرینگدین منگه هر دم هلاکردور.

نه بؤلغه ی آگهی حالِیغه باقسنگ کؤز اوچی بیرله
که اول بېچاره نینگ اُمیدی سېندین بو عنایتدور.

۱۱۰.

ملک و ملتغه امین اؤلسه اگر آگاهلر،
ایکي عالم آبرؤیین حاصل اېتکەي شاهلر.

وه، نېچوک محکم بؤلور اول شهغه دولت قصری کیم
بؤلسمه ارکانی آنینگ کهنه دولت خواهلر.

پست همت جاهل نودولت اؤلمس دستیار،
شهغه لازم دور نېچه دانای عالیجاهلر.

ملک اموری نینگ نظامین بیلگوسی اهل سپاه،
ني بیلور عصارلر، عطارلر، جولاهلر.

ایستمه آرذالدین اشراف نینگ افعالیخی،
کیم قیلە آلمس هُزُبر اېتکن ایشین روباهلر.

جاهل و خودبین کؤره آلمس اؤزیدین اؤزگه نی،
لایق دولت اېمستور هر نظر کوتاهلر.

صرف اېتیب اېل مالین، اؤز نفسی اوچون قیلغه ی مدام،
زینت طاق و طُرنُب و صَقّه و بنگاهلر.

اؤیله دولتخانه ده تورغه ی نېچوک ناموس کیم
بؤلسمه صاحب اختیار انده غلام و داهلر.

قالمه غه ی امنیت آثاری اگر تاپسه رواج
شهر ارا اوباشلر، بی باکلر، بیراهلر.

غافل اؤلسه شه اگر ملک و سپاه احوالیدین،
باشغه ایش توشکنده سود اېتمس فغان و آهلر.

آگهي، قیل شاه آگاهینگ دعای دولتین
کیم انگه ارکان دولت دور همه آگاهلر.

جلوه گر منگه بوکون نېچه دلربادورلر،
 بیر-بیریسیدین افزون ناز و حسن ارادورلر.

توش-توشومدین اطرافیم قورشه بان، پری ینگلیغ
 کورگوزوب تبسملر، مېن ساری باقادورلر.

بیلمه دیم تمسخرمو، یوق اېسه، تلطف مو
 کیم منگه کولوب باقیب خاطریم آلا دورلر.

کورگج اول بلالرنی، قالمیشم بلالرگه،
 بیلمه دیم الر، یا رب، نی صفت بلادورلر.

کوز آجیب قیو جانب باقماغیمنی بیلسمن
 کیم باری جوانبده نېچه مهلقادورلر.

کوز الر ساری توشکچ، حیرتیم عجب اېرمس
 کیم ادا و حسن ایچره قدرت خدادورلر.

وه، نېچوک بولوب حیران، بارمه یین اوزومدین کیم
 هر طرفغه کیم باقسم روبرؤ منگادورلر.

اېمدی مېن نېچوک اولمه ی کیم قیلیب هدف جانیم،
 قاشی یاسیدین کیرپیک اوقلرین آتادورلر.

منزل مرادیمغه قۇلده بان یېتورمککه،
 هر ییری توتوب ایلکیم یخشی رهنمادورلر.

تا ابد حوادثدین رنج کؤرمه سونلر کیم
 خسته و حزین جانیم دردیغه دوادورلر.

آگهی، همول خۇبلر وصلی شکرین اېت تون-کون
 کیم الر سنگه حق دین لطف ایله عطادورلر.

۱۱۲

کلبمه کهلگن، کرم آیلې، بوکون جانان اېرور،
یوقسه، جسم ناتوانیم ایچره کیرگن جان اېرور.

یوسف مصري انگه گر قوللوق ایتسه، تانگ اېمس
کیم باری عالم ارا حسن اهلېغه سلطان اېرور.

پې نقاب اول مهلقانی تا که کوردی، هر کچه
انفعالیدين قویاش ییر آستیده پنهان اېرور.

آنی کؤرگنلر پری یا حور دېرلر یا ملک،
هېچ کیم دې آلمه غه ی هرگز انگه انسان اېرور.

ییر توتوب گلگون عذاری اوزره مشکین خالدر،
اویله کیم گل صفحه سی اوزره عبیرافشان اېرور.

چون لطافتلیغ لبین باغ ایچره کوردی غنچه لر،
هر طرفدین آغزینی آجیب انگه حیران اېرور.

لطف اېتیب بوکون کهلېب حالینگی سؤردی دلبرینگ،
آگهی، اېمدی سنگه اؤلگونچه نی ارمان اېرور.

۱۱۳

دېدیم: اول شوخغه: عشقینگده خسته جان زاریمدور،
دېدی: آنینگ دواسی نوش لعل شهدباریمدور.

دېدیم: تینمه‌ی چبکر کؤنگوم دمی آه و فغان، ای گل،
دېدی: اول عندلیب زار و به‌صبر و قراریمدور.

دېدیم: نور تجلینگ ایلهدی کؤنگوم اوین روشن،
دېدی: فکرینگ شعاعی پرتو مهر عذاریمدور.

دېدیم: جانیم اوین قیلدینگ خراب، ای خؤبلر شاهی،
دېدی: ملکیمدور، آنی هر نه قیلم اختیاریمدور.

دېدیم: بو کچه توشده قیلیمیشم افلاک سیرینی،
دېدی: تعیری طوف درگه رفعت مداریمدور.

دېدیم: مهن بېنوانی بزم وصلینگدین دمی شاد ایت،
دېدی: هم‌صحبت اولماق سهن کبی مسکینغه عاریمدور.

دېدیم: شهد لبینگدین لطف ایله بیر بؤسه قیل انعام،
دېدی: بو قسمت عشاق صاحب اعتباریمدور.

دېدیم: هر دم رقیبینگدین بېتر جانیمغه یوز آزار،
دېدی: مهن گل ابرورمن، اول مهنینگ تېگره‌مده خاریمدور.

دېدیم: هر دم نبدیندور آگهیغه لطف و احسانینگ،
دېدی: بار غم عشقیم چبکرده استواریمدور.

اې يوزونگ شوقى تنيمدين آلدی جان، بير بؤسه بېر،
وى لبينگ ذوقى ايچيمنى قیلدی قان، بير بؤسه بېر.

تابکي قهرينگ بيله ناکام اوله ی کیم گه-گه،
تيل اوچيدین، لطف ايتیب، آچیب دهان، بير بؤسه بېر.

خسته لرغه نوش لعلينگدور روانبخش ابد،
تا تاپه ی مېن هم حیات جاودان، بير بؤسه بېر.

گر تن بهماريمه بېرمک تيلرسن تازه جان،
جان کيى کؤکسوم ارا آيلب مکان، بير بؤسه بېر.

بؤسه لعلينگ نباتيغه گر ايسترسن بها،
مېندين آليب حاصل جان و جهان، بير بؤسه بېر.

يؤقسه اظهار آيله بان مهر و مروّت رسمينى،
مېن غريب بېدلينگکه رايگان بير بؤسه بېر.

لحظه-لحظه طوطى طبعيمنى گؤيا ايسته سنگ،
شگړستان لبينگدين هر زمان بير بؤسه بېر.

شوق ايله ذوقيمنى افزون گر تيلرسن هر نفس،
عشوه و ناز و ادا آيلب عيان، بير بؤسه بېر.

جان تا پر اولگن تنيم بير بؤسه بيرلن کيم اگر
باور اېتمس اېرسنگ آيلب امتحان، بير بؤسه بېر.

آشکارا بؤسه بېرمکدين اگر شرم آيله سنگ،
خلوqi ايچره کھليب، اېلدين نهان، بير بؤسه بېر.

آگهي بير و ضعيف اولميش چيکيب عشقينگ يوکين،
ايسته سنگ آنی قوي و نوجوان، بير بؤسه بېر.

۱۱۵

دلا، عالم ارا دلدار کم‌دور،
که اهل دل همه محو و عدم‌دور.

الم درکارِ اهل دل‌دور، اما
همه دل‌داده عکس‌الم‌دور.

کرم‌دور گوهر والای عالم،
مکرم دهر ارا اهل کرم‌دور.

مراد و کام اهل حرص هر دم،
حصول گوهر و مال و یرم‌دور.

عطای ملک و مال و درهم و دُر،
کمال گوهر اهل همم‌دور.

کُور، اهل مال محروم و مکدّر،
گدالر مالک ملک یرم‌دور.

همه مسرور سوی وصل، اما
آزاده، آگهی، مسموم سم‌دور.

۱۱۶

كېتور، ساقى، قدح كيم بزمگاه عيد قرباندور،
كۆنگوللر ميلی عیش و عشرت آیلرگه فراواندور.

حزینلرغه كرم قیل، جرعه جامینگ دریغ اېتمه
كه بو هنگام خوش فرجام وقت خیر و احساندور.

توزوب اصناف آدم برچه اؤز اهلی بيله مجلس،
بهشت آسا بېزه لگن هر طرف یوز مینگ شېستاندور.

قیلیب هر مجلس ایچره حور ینگلیغ خۇبلر جلوه،
الر رخساریدین هر یان نهایتسيز چراغاندور.

مغنى لر توزوب عشاق آهنگی بيله سازین،
سراسر دلکشا آواز لر بیرله غزلخواندور.

صراحیلر قویوب باشین مطائلر آياغیغه،
تضرع کورگوزوب قلقل صداسی بیرله نالاندور.

انینگدېک بۇلدى هر ساری طرب بزى مهتا کيم
انگه گردون نجومیدین تومن کوز بیرله حیراندور.

یېتیب برچه خلایق شاهد مقصد وصالیغه،
طربدین تاپتیلر کام و مرادین اولچه امکاندور.

تانگ ابرمس، برچه اېلدین آگهي عیشی زیاد اولسه
كه اول منظور چشم التفات حضرت خاندور.

۱۱۷

کېلدى يوز فيض و طراوت ييرله ايام بهار،
آيلهدى روى زمين جنت صفاسين آشكار.

اېستى آفاق ايچره هر سارى هواى روحبخش،
جانفزاليغده دم عيسانى آيلب شرمسار.

دهردين محو آيلهدى گرد كدورتنى، بۇلوب
ابر نيسان ديدة عشاق ينگليغ قطره بار.

هر طرف سوولر روان اولدى عذوبتلىر بيله،
دلربالرنينگ زلال لعلى ينگليغ خوشگوار.

یوز طراوت بیرله تاپتی سیزه لر نشو و نما
چشمه لر اطرافیده انداق که خط لعل یار.

بیردی گلر یوزیگه سنبل نمایش اؤزگچه،
خؤبلرغه اؤیله کیم گیسو بؤلور زیب عذار.

کؤز آچیب مستانه نرگسلر گلستان صحنیده،
شؤخلر آچغهی نیچوک کیم ناز ایله چشم خمار.

جلوه بؤستانلر ارا هر ساری آیلر سرو و گل،
بلبل و قمری الر شوقیده بؤلدی بهقرار.

هر ساری باقسنگ تماشا آیله گونگ اسباب عیش،
هر طرف قؤیسنگ قدم عشرتغه بؤلگونگدور دچار.

بؤیله عشرت پرور و راحت فزا ایام ارا،
عزم صحرا آیله لی، کهلگیل ایکاولان، ای نگار.

گؤشۀ باغ ایچره بزم آیلر، ایچیب جام طرب،
اؤزنی سرخوش آیله لی، بیر نیچه کون لیل و نهار.

کیم غنیمتدور شباب و هم بهار ایامی کیم
تورمه غهی بیر حال ایله، البتّه، دور رؤزگار.

آگهی دین اجتناب ابتمه قری دیب، ای گؤزل
کیم بؤلور افسرده گل هر وقت کیم آیریلسه خار.

۱۱۸

کېلگيل، اي آرام جان، آلدی قراريم انتظار،
 اېتى يولونگ اوزره توفراق جسم زاريم انتظار.

تون-كون افغانلر چېکيب اېل ايچره رسوا بولميشم،
 قويمه مېش عشقینگ ارا ناموس و عاريم انتظار.

هر دم آغزینگ سړی و قدینگ خرامی فکريده،
 آيله دی نابود بالکل یوق و باريم انتظار.

انتظارینگ تارته-تارته، بولميشم زار و ضعيف،
 آه کيم آخر مېنينگ کېتى مداريم انتظار.

آيله دينگ کؤپ وعده لطفونگدين مېنى شاد اېتگه لی،
 رحم قيل کيم آلغوسی جان نزاريم انتظار.

عمرلردور کيم وفاي وعده نگ امیدی بيله،
 کېچه و کوندوز بولوبتور کار و باريم انتظار.

سرغهييب اېل ايچره مېنده يوز قيزليلک قالمه دی،
 قيلدی تبديل اول خزانغه بو بهاريم انتظار.

نېچه الوان وعده بيرله تا منگه بېردینگ فريب،
 تيره راق آھيمدين اېتى رۇزگاريم انتظار.

آگھيني التفاتينگدين اگر شاد اېتمه سنگ،
 بېگمان، اؤلتورگه ی آنى، اي نگاريم، انتظار.

۱۱۹

آیتمان قهرینگ یمان، ای یار، لطفونگ خۆب ابرور،
هر نه کیم واقع بۆلور سېندین منگه مطلوب ابرور.

سېن نه جور اېتمک تیلرسن، ایسته گومدور آنی مېن
کیم محبغه هر نه محبوب آیلسه محبوب ابرور.

گر مېنی قتل آیله مککه بۆلسه کۆنگلونگ رغبتی،
جانیمه یوزمینگ تیریکلیکدین اؤلوم مرغوب ابرور.

تانگ اېمس، آھیم جهانغه سالسه آشوب، ای پری
کیم جنوندین عشق ارا باشیمده یوز آشوب ابرور.

ایتلرینگدین ایسترم قیلماق حساب اؤزنی مدام
کیم الر مخصوصلر سلکی ارا محسوب ابرور.

صحبتی نینگ حالی تأثیر اېتگوسیدور بېگمان،
هر کیشی گر هر صفت آدم بیله مصحوب ابرور.

ای کۆنگول، وصل ایسته سنگ صبر ایت بلا و دردغه
کیم مقرب تنگریغه بو شیوه دین ایوب ابرور.

ایستمه قسمتدین آرتیق کیم تاپر مردودلیغ،
هر گدا کیم ذلت ابرامغه منسوب ابرور.

چونکه لطفونگ جرم اېلی نینگ عیب پؤشیدور، نی غم،
آگهی هر نیچه کیم عصیان ایله معیوب ابرور.

۱۲۰

طلب یۆلیده کیمنی صدق ایله اخلاصی کاملدور،
همیشه شاهد مطلوبی نینگ وصلیغه واصلدور.

بو یۆل نینگ سالکیغه شرطدور اۆزلوکنی سلب اېتمک،
ولېکن اوشبو سېردین بوالهوسلر کۆنگلی غافلدور.

طریق عشق ارا صبر اېتسه هر کیم رنج و محنتغه،
انینگ حالیه دایم یارنینگ احسانی شاملدور.

سببدور عشق پاک و خاطر پاکي انگه، بیلگیل،
قیو عاشق که یاری وصلی نینگ بزمیغه داخلدور.

کۆنگولنی صاف توتغیل دایما گر ایسته سنگ مقصود
که عکس یار فیضی زنگسیر کۆزگوغه حاصلدور.

حسد لوئی بیله آلوده دامن بۆلمسه هر کیم،
خدادین آیت رحمت انینگ شأنیده نازلدور.

بو محفل عیثی و اسبابیغه بېرمس کۆنگول هرگز
کیشی کیم هوشمند و زیرک و دانا و عاقلدور.

ملول اۆلمه، کۆنگول، عجزینگیه روزی کسب اېتر چاغده
که حق لطفی باری مخلوق نینگ رزقیغه کاملدور.

ضمیری لوحیدین کیم یوومسه کبر و حسد خطین،
سۆزی تأثیر قیلمس، آگهی، هر نیچه کاملدور.

۱۲۱

مژده، ای زار کۆنگول، بو کبچه یارینک کبله دور،
گلرخ و سروقد و لاله عذارینک کبله دور.

گل عیشینک نیچه افسرده اېسه غم یېمه گیل،
خرم آیلرغه انی تازه بهارینک کبله دور.

نقد جانینک ساجیغ اېت یۆلیغه کیم کلبه ننگ ارا،
کۆرگوزوب لطف و کرم شاهسوارینک کبله دور.

شادکام آبله گه لی بزم وصالی بیرله،
دلبر عشوه گر و غمزه شعارینک کبله دور.

لبلرین سۆزگه آچیب، سۆزلریدین شهد ساجیب،
آلغه لی عقل و حس و صبر و قرارینک کبله دور.

بیر قۆلیغه قدح و بیر قۆلیغه شیشه آلیب،
باده دین آبله گه لی دفع خمارینک کبله دور.

واقف اؤل آگهی دېک بېخبر اؤلمه، بو کبچه
میهمان اؤلماق اوچون شۆخ نگارینک کبله دور.

۱۲۲

آیله‌دی تا سیر اوچون شاهسواریم سفر،
 قیلدی انینگ کبینیدین جان نزاریم سفر.

شکر که جانیم انکه همراه ابرور، نهچه کیم
 عاجز ابرور قیلغه‌لی جسم فگاریم سفر.

بۇلدى رکاى کوزوم تاپغه‌لی پابۇسىنى،
 آتیغه قیلغچ رکوب ایتگه‌لی یاریم سفر.

رخش صبا سیری نینگ تویناغی گردی اېمس،
 کبینیده بارور قیلیب خیل غباریم سفر.

بار و یوقومدین اثر قالمسه، عیب اېتمه کیم
 آیله‌دی یاریم ساری یوقوم و باریم سفر.

چونکه اول آرام جان اېتتى سفر، یوق عجب،
 قیلسه کۈنگول اۋتیدین صبر و قراریم سفر.

حسرت اۋتی کۈنگلومه قۈیسه، نې تانگ، داغلر،
 نېگه که قیلیمیش دورور لاله‌عداریم سفر.

بلبل نطقیم، نې تانگ، بۇلسه اگر گنگ و لال
 کیم نهچه مدّت دورور قیلدی بهاریم سفر.

کېلمگی بیرله ینه، آگهی، یوز شکر کیم
 عیش گلی آچیلیب، آیله‌دی خاریم سفر.

۱۲۳

شکر کیم کېلدى سفردین بوکون اول چابکسوار،
دشت ارا کامیچه صید انواعینی آلیب شکار.

گاه صحرالرده صرصریال ایتالکولر سالیب،
شؤخلر چشمیدېک آهولرني آلیب بېشمار.

گاه سالیب بېشه لرده برق آسا قرچیغه ی،
خوب صورت قیرغاوولر صیدین ایتتی اختیار.

یا لغوز آلمه ی قیرغاوول بیرله کییکنی بېحساب،
صید قیلدی هر شکار اصنافیدین هرني که بار.

بسمل اولغن صیدلر صحرا یوزیگه سیغمه یین،
شهر هم آو گوشتی نینگ گنجایشیغه کېلدى تار.

ایت و قوش هر کؤچه و کؤی ایچره یېب آو گوشتینی،
وه، نه طالع دور منگه کیم بیر سؤنگک بولمس دچار.

بو سفرده هم کرم چرغی بیلله اهل کؤنگلینی،
اویله صید ایتتی که قالدی ني صغار و ني کبار.

شادلیغ بیرله چو کېلدى، مقدمی نینگ فیضیدین
شهر یکسر بولدى باغ جنت آسا لاله زار.

تا فلک دور سائر و تا ییر دغی ساکن دورور،
دولتی بولسون بلند و عمری بولسون پایدار.

آگهي آلیب دعاسینی شیرالغه ایسته بان،
کېلدى دولتلغ جنا بیغه بولوب امیدوار.

۱۲۴

کېلدیلر کلبم ارا بو کچه جانانغینه لر،
چابک و ماهوش و شۆخ و سخندانغینه لر.

ای کۆز، البتّه، یاشینگ دُرغینه سین آیلّه نثار
که کېلیدور بو کچه یاشغینه مهمانغینه لر.

شۆخلیقلرغینه لر کۆرگوزوبان آلدیلر،
عقل و هوشومنی قیلیب جلوه پری سانغینه لر.

قهر بیرلّه آتیبان اوققینه لر هر ساریدین،
سالیدیلر تنغینه یوز یرّه پیکانغینه لر.

دمبدم جانغینه جور و جفا آیلّه دیلر،
کۆزی قاتلغینه لر غمزّه سی فتانغینه لر.

وه، نې ظالمغینه دورلر قیلیبان ظلمغینه،
دېدیلر: «چېکمه قتیغ اون بیلّه افغانغینه لر».

کۆزلری جانغینم آلسه بیره دور جان، یوز شکر،
شهددېک سۆزغینه دین اول لب خندانغینه لر.

کۆنگلومه اؤت سالیبان قیلغوسی آشفته غینه،
یوزلری اوزره توشوب زلف پریشانغینه لر.

باره کۆر، آگهی، کلبنگگه بو دم تېزغینه،
اؤینه بان ینگىغینه کېلدى فلان جانغینه لر.

«ز» ردیفی

۱۲۵

یاروتمس تیرہ شامیم آچسہ یوز خورشید انور یوز.
نقاب ابریدین تا آچمسہ اول ماہ پیکر یوز.

مہنی کورگچ، فغان کیم پردہ آستیغہ یوزین تارتہ،
رقیبی آئیدہ لہکن آچر ہر دم مکرر یوز.

یوزی ہجرانیدہ گر اوزگہ یوزگہ باقمہ سم، تانگ یوق
کہ تسکین اضطراب خاطریمغہ بیرمہ گہی ہر یوز.

گل رخساری عشق نینگ غمی ایچرہ عجب ابرمس،
خزان برگی کپی بولسہ مہن محزونغہ اصفر یوز.

یوزی شام فراقیم یاروتور، خورشید یاروتمس،
انگہ دہمک غلطدور مہر رخشانغہ برابر یوز.

یوزین بیر کورمک آیلہ آرزو، اولمککہ یبتمیشمن،
ترخم آیلہ بان، کورگوزمس اصلا اول ستمگر یوز.

سپاہ عشق امدادی بیلہ بولغوم طرف یالغوز،
غم و اندوہ ہجران لشکری گر مینگ ابرور گر یوز.

فنا بحریمغہ کیرگیل گر تیلرسن گوہر مقصود
کہ غواص اولمہ غن آدمغہ آچمس اوشبو گوہر یوز.

یوزین کورگوزمک اول آی آگہی گہ وعدہ آیلبتور،
مگر کیم اختر طالع انگہ آچمیش منور یوز.

۱۲۶

تا که اول قاتلغه دور سندان کۈنگول، خونخوار کۈز،
جور و ظلمیدین منگه ویران کۈنگول، خونبار کۈز.

کۈز یوزین کۈرگج، کۈنگول باردی انگه یوز شوق ایله،
عشق یۈلیده مگر سلطان کۈنگول، سردار کۈز.

کېلسه اول شه، قیلغوسی باش و آياغیغه آنینگ
جانیم و اشکیم دُرین قریان کۈنگول، ایثار کۈز.

درد عشقیمی نه ینگلیغ یاشورهی کیم خلق ارا
توتسه آیلر نېچه کیم پنهان کۈنگول، اظهار کۈز.

وصل صبحین توتمه غیل کۈز تا که عشق ایچره سنگه،
بۈلمه غونچه هر کېچه نالان کۈنگول، بیدار کۈز.

بۈلمه کۈپ دلتنگ، اۋزونگ دلداری کۈیغیه ییتور
کیم بۈلور، سالسە اگر، شادان کۈنگول، دلداری کۈز.

پېادب گام اورمه بو دشت اوزره کیم آسوده دور
هر قدم آستیده پېپایان کۈنگول، بسیار کۈز.

عاقل ابرسنگ، قیل تأمل کیم جهان رعناسیغه
بېرمک و آلماق ابرور آسان کۈنگول، دشوار کۈز.

آچمه دی یوز شاهد کام آگهیغه، نېچه کیم
بۈلدی تارتیب انتظارین قان کۈنگول، ناکار کۈز.

۱۲۷

لعلینگ ایسته بان بۇلدى اول صفت دُرافشان کۆز
کیم بهای گوهرنی سوودین ایتتی ارزان کۆز.

تا سنگه رَمَد رنجی ییبتی، ای کۆزوم نوری،
تۆککوسی منگه غمدين تینمه یین دمی قان کۆز.

آیله بان کۆزونگ دردی خسته کۆنگلومه تائیر،
بۇلدى بو حزنینگه دردمند و گریان کۆز.

گاه یاش، گهی قاندين قطره لر ساجیب هر یان،
دامنیمغه تۆلدوردی اینجو بیرله مرئجان کۆز.

خونفشان کۆزوم ایچره مردمک خیال اېتمه،
دردینگ آیله دی گلگون قصری ایچره مهمان کۆز.

گل یوزونگ فراقیده ساجتی قانلر انداق کیم
قیلدى یېر یوزین رنگین اویله کیم گلستان کۆز.

اینجو تیشلرینگ ایستب قطره سرشکیدین،
آیله دی بوزوق کلبم گنج دُر غلطان کۆز.

قۆیمه یین آلیب بالکل طاقت و قراریمنی،
هر کچه ایشیم قیلدی ناله بیرله افغان کۆز.

بو نه درد اېردی کیم اوشبو یاغدو عالمی
باشیمه مېنینگ، یا رب، قیلدی تیره زندان کۆز.

اوشبو دردیه صحت تاپماغی اېمس ممکن،
تا حکیم لطفونگدین تاپمه غونچه درمان کۆز.

کۆزی دردیه، یا رب، تېزراق شفا یېتکور،
تا که لطف ایله سالسون آگهی غه جانان کۆز.

۱۲۸

بیزگہ ترخم آیلنگ، ای دلبر سیم ساقیمیز،
حدیدین آشتی اوسرو کوپ شدتِ اشتیاقیمیز.

غم تونی فکریده قالیب یوق خور و خوابیمیز دمی،
تنگ اہمس، اوشبو وجہ ایلہ بولسہ بوزوق سیاقیمیز.

بیشک و بہگمان فلک فیلی بیلینی سیندورور،
حادثہ زمانہ دین یبتسہ یپگن تیاقیمیز.

بادۃ التفاتینگیز نشئہ سی نینگ خاریدہ،
باشیمیز آسیلیب آشق، یبر سوپورر قباقیمیز.

طاقت و صبریمیز اگر قالمس اہسہ، عجب اہمس،
حدیدین اوتوبتورور محن اوتیغہ احتراقیمیز.

بیزگہ روامودور فلک مونچہ ستملر اہتمگی
کیم بو سرائی کھنہ دہ بیر-ایکی کون قوناقیمیز.

طالع و بخت کملیغی آیلہ دی ییزنی غمغہ جفت،
یوقسہ، فنون و فضل ارا عرصہ دھر طاقیمیز.

مہریغہ بپرگہ لی یرم تاپمہ یین، عمرومیز اوتوب،
عیش و طرب عروسیدین خالی ابرور قوچاقیمیز.

آگھی، یالقیتبیتورور ییزنی فغان چبکیب کونگول،
کامیغہ یبتمہ گونچہ اول تینمہ غوسی قولاقیمیز.

۱۲۹

تا اول پری لقا منگه دور التفاتسیز،
بۆلدوم نېچوک که تېلبه قرار و ثباتسیز.

منظوریم اولمسه بو جهان خۇبلىرى، نې تانگ
کیم بۆلدوم اول پری ملایک صفاتسیز.

جانبخش لعلی شریتیدین بۆلغه لی جدا،
گۇیا که عالم ایچره یوروبمن حیاتسیز.

ایک قاشی فراقی ارا مضطرب کۇنگول
بیر قوش دورور که تلپینور ایک قناتسیز.

شیرین سۆزیدین آبرو تېلیم لالدر مدام،
طۇطى کېی که شهدسیز اولغه ی نکاتسیز.

حسنی که عاشق اندین اگر بهره آلمسه،
بیر گنج بېقیاس که تورغه ی زکاتسیز.

داد اېتگه ی اېردیم آئیده هر لحظه مینگ کرت،
گر بۆلسم اېردی اهل زماندېک اویاتسیز.

قۇیغیل پیاده رخ ره خدمتغه، ای کۇنگول،
گر شاهدین بیراق توشوبان، بۆلسنگ آتسیز.

فرزین مثال یورمه ولی هر طرفغه کج،
تا فیل سورگه سن بو بساط ایچره ماتسیز.

اؤز حالیمه یاتوب تون و کون ییغله سم، نې تانگ
کیم قزلیغ باشیمغه بلادور نجاتسیز.

اول ایک لبسیز آگهی اولسه، عجب اېمس
کیم جان قالورمو قزیده قند و نباتسیز.

۱۳۰.

بیز که بوکون جهان ارا کشور فقر شاهیمیز،
باشیمیز اوزره آهیمیز شعله سیدور کلاهمیز.

قصر رفیعیمیز بوزوق کلبه کهنه میز بؤلوب،
گوشه عجز و مسکنت توفراغی تخت و جاهیمیز.

مرکب غم سمندیمیز، دایم الم کمندیمیز،
نالۀ زار توغیمیز، خیل بلا سپاهیمیز.

لشکر کبر و نخوت و نفس ایله توزگه لی مصاف،
غمکده میز فضا سیدور عرصه رزمگاهیمیز.

کیم بؤله آغوسی طرف بیزگه که اشک و آه دین
توتتی بیر و سپهرنی شوکت و دستگاهیمیز.

مرتبه عروجیمیز عجز ایله اویله توتتی اوج
کیم بؤله آلمه غه ی ییتی چرخ غبار راهیمیز.

همتیمیز بلند ابرور، اویله که هیچ توشمه گه ی،
دهر دنی عروسی نینگ جلوه سیغه نگاهیمیز.

عالم فقر بزمیده جام صبح ایچکه لی،
صبح سفیدیمیز ابرور بیزگه شب سیاهیمیز.

شاهد معنی وفا عشقینی دعوی ایتکه لی،
چهره زرد و قد خم کبلدی ایکی گواهیمیز.

بیزنی بو دهر باغی نینگ عشرتی آرزو سیدین،
شکر که فارغ ایله میش مرحمت الهیمیز.

آگهی، بولسه، تانگ اېمس، فقر ابلی گر مطیعیمیز،
بیز که بوکون جهان ارا کشور فقر شاهیمیز.

۱۳۱

عشرت مَین احباب طرب بیرله ایچینگ سیز،
بیز بادهٔ غم نېچه تعب بیرله ایچرمیز.

بیزگه غم ارا چهره ابرور اویله که زعفر،
سیز عیش ایله آیلنگ یوزونگیز اویله که قرمز.

بو درد که جانیمده ابرور، کونگوم آچیلمس،
گرچه دېسنگیز کونگوم اوچون نېچه سیز و بیز.

فکر ایچره یِرا قیلدی تیزیم اوستینی منگله‌ی،
هم قیلدی قرا منگله‌ییم اوستینی باتیب تیز.

حالیمی نې بیلسون تون و کون فکر ایله غمده،
اول خیل که عمریده ابرور فکر ایله غمسیز.

جانیم قولاغین کېسه‌سه الم تیغی اگر مینگ،
بېدرد اولوس آلیده کېسکنجه اېمس کیز.

چون آگهینی الدهدی بو دهر عروسی،
بیلدیم که اېکن دَلّه مُختاله هم اول قیز.

۱۳۲

ترک مهر اېتتی اول آی، مېنده وفاسیدور هنوز،
خسته جانیم درد عشقی مبتلاسیدور هنوز.

اوزدی بالکل، مدّعیغه یار اؤلوب، مېندین کؤنگول،
لېک وصلی ساده کؤنگلوم مدّعاسیدور هنوز.

گرچه عمرې دور چیقرمیش اېردی کؤییدین مېنی،
لېک باشیمده همول گلشن هواسیدور هنوز.

مېن بؤلوب احبابدین بېگانه آنی ایسته بان،
اول مېنی ترک آیلوب اعدا آشناسیدور هنوز.

جور تیغین تا که اول ظالم منگه چېکمیش اېدی،
تنده هر یان بوتمه گن آنینگ یراسیدور هنوز.

تؤلدى سرتاسر سرشکیم سېلیدین کؤک گنبدی،
بیلمه دیم آیا نه دین برپا بناسیدور هنوز.

جانغه یېتی آگهی تارتيب جفا و جورینی،
جان بيله هم راغب جور و جفا سیدور هنوز.

۱۳۳

نازنینلردور سنگه، ای سرو ناز،
عشق باز و عشق باز و عشق باز.

رحم قیل، هجرینگ اؤتی کبلدی بسی
جانگداز و جانگداز و جانگداز.

التفاتینگ آیلہ گیل احوالیمہ
چارہ ساز و چارہ ساز و چارہ ساز.

لطف اہتیب عشاق ارا قیلگیل مہنی
سرفراز و سرفراز و سرفراز.

مدّعیلر صحبتیدین آیلہ گیل
احتراز و احترام و احترام.

عشقینگ ایچرہ یؤقتورور مہن زاردبک
پاکباز و پاکباز و پاکباز.

کؤپ بؤلوب جورینگ مہن دلخستہ غہ
لطفونگ آز و لطفونگ آز و لطفونگ آز.

قیلدی عشقینگ خیلی صبریم ملکیکہ
ترکتاز و ترکتاز و ترکتاز.

ہجر ارا صبحیمنی قیلمان شامدین
امتیاز و امتیاز و امتیاز.

مطربا، سازینگنی آوازینگ بیلہ
آیلہ ساز و آیلہ ساز و آیلہ ساز.

کؤر نیازین آگہی نینگ، رحم قیل،
قیلمہ ناز و قیللمہ ناز و قیللمہ ناز.

۱۳۴

ای دم عیسادین آرتیق جانفزا گفتارینگیز،
وی بلای جاندور ایگی نرگس خونخوارینگیز.

یوز اؤلوککه جاودانی عمر بېرگهی، هر قچان
بیر تکلم ظاهر اېتسه لعل شگربارینگیز.

شاملر محتاج اېمس مشعلغه تا صبح ابد،
هر شبستان ایچره توشسه پرتو دیدارینگیز.

جان تلشماقده بیریبی اؤخشه مس مېن خسته غه،
عشقینگیز دردیدین اؤلغن گرچه کؤپتور زارینگیز.

ایله بان اغیارغه رسم وفا اظهارینی،
بؤلغوسی تا کی جفا آیینی بیزگه کارینگیز.

نی بؤلور یېتکورسنگیز صحت شفای وصل ایله،
عمرلردور هجر ارا رنجور بو بېمارینگیز.

ای دل و جان، کېتسنگیز اول کوی ساری قوتقرب
بیزنی یوز آشوبدین، خوش بارینگ، الله یارینگیز.

ای گل و بلبل، بو کون صحبتی آنگلنگ مغنم
کیم بو گلشن ایچره تانگله قالمغه ی آثارینگیز.

قیلسنگیز، ای دؤستلر، هر وقت آهنگ نشاط،
آگهینی هم ارادین قویمه ی آلیب بارینگیز.

۱۳۵

باغ و بہار ارا، نی تانگ، بۆلمسہ گر قراریمیز
کیم سِر کؤیونگیز ابرور باغیمیز و بہاریمیز.

سرو ایله لالہ غہ نظر آیلہ سک، عجب اہمس
کیم یوز و قدینگیز دورور سرو ایله لالہ زاریمیز.

عارضی آلینگیز اوزہ زلفِ سیاہینگیز ابرور
باغ مرادیمیز ارا سنبل مشکباریمیز.

نہتی یاروتسنگیز دمی صبح وصالینگیز بیله،
قیلدی قرا فراقینگیز کبچہ سی رۆزگاریمیز.

بسکہ اینگیچکہ بہلینگیز قوچماغین اہتتیک آرزؤ،
قالہدی تندہ قوچقودبک قیلچہ انی مداریمیز.

کام تاپرنی لعلینگیز شربتیدین امید اہتیب،
ہر دم آغیزغہ کہلگوسی چیقہلی جان زاریمیز.

ساغر بزم وصالینگیز نشئہ سی نینگ خماریدہ
ییرگہ ییقیلدی اویله کیم خاک تن نزاریمیز.

بیر کبچہ یاشورون کہلیب کلبہمیز ایچرہ، نی بۆلور،
بادہ کام بیرلہ دفع آیلہ سنگیز خماریمیز.

تارتمیز انتظارینگیز شام و صباح، نہگہ کیم
دہر ارا سیزدین اؤزگہ یوق یاریمیز و نگاریمیز.

گلشن عشق ارا بلا نخلی ابرور وجودیمیز،
آہیمیز اندہ برگیمیز، اشکیمیز اندہ باریمیز.

ہر نہ کہ جور قیلہ سنگیز چہککہمیز آگہی کبی
کیم انگہ مانع اؤلغودبک یوقتورور اقتداریمیز.

۱۳۶

نوبهار ایامی بۆلسه هر کیم عیش و باغسیز،
لاله دېک بیر لحظه غمدین کۆنگلی اېرمس داغسیز.

کیمسه بۆلسه باغ و بۆستانسیز اگر فصل بهار،
اؤيله نخلې دور که بۆلغه ی شاخه و یفراغسیز.

هر کۆنگول کیم باغ ارا عشرت مېیدین شاد اېمس،
مشعلې دور کیم یاروغلیق یۇقتور انده یاغسیز.

هر کیشی کاشانه سی کیم بۆلمسه باغی ایننگ،
یاز ایامیده بیر دوزخ اېرور اوچماغسیز.

بار دورور قیشدین ساووقراق صحبتین گرم آيله مک،
یاز فصلی یار بیرله اویده باغ و راغسیز.

اؤيله سېل آقیزدی کۆزدین باغ عیشی حسرتی
کیم تاپیلمس ربع مسکون ایچره یېر بوتراغسیز.

گرچه یارماقسیز کیشی اېرمس کیشیلیک سانیده،
باغسیز اؤلغندین اما یخشیدور یارماغسیز.

بۆلسه خارستان، نی تانگ، بېچاره بلبلغه وطن
کیم جهان باغیده یېر یۇقتور هجوم زاغسیز.

کلبه ویرانده، تانگ یوق، آگهی بۆلسه ملول
کیم اېمستور داغسیز کۆنگلی زمانې باغسیز.

۱۳۷

وه كه منگه كۆرگوزوب اول بت طئاز ناز،
جانیمه اوت سالغەلى آیلەدى آغاز ناز.

گرچه كۆروب عشقیده عجز و نیازیمنى كۆپ،
رحم قیلیب حالیمه، آیلەدى آز ناز.

نازی تۆكوب كۆز یاشیم، عشقیم اېتر اېلگه فاش،
آیلەدى یاشلرنى بو رازیمه غمّاز ناز.

اېمدى نېچوك اسررم جاننى كه قتلیم اوچون،
بۆلدى تغافل بیلە همدم و همراز ناز.

اۈزگەنى آیلېب نشان، كۆكسومه سالدی یرا،
غمزه خدنگین قیلیب چپ غلط انداز ناز.

هېچ كۆنگول نینگ قوشین قۆیمه غەى اېتمەى شكار
کیم ابرور اول خۇبلر شاهيغه شهباز ناز.

توز عدم آهنگین، اې خسته كۆنگول، اېمدى کیم
آیلەدى قانون قهر اوشبو کېچه ساز ناز.

ایسته سنگ اوچماق بلند، عجز و نیاز آیلە کسب
کیم بو قناتلر بیلە قیلغوسی پرواز ناز.

ناز حقیقت ارا عین عنایت ابرور،
آگهی، صبر اېت قیشینگ آخر اېتر یاز ناز.

۱۳۸

کېلیب آیین مهرآغاز نورۇز،
کېلیب قیش فصلین اېتتى یاز نورۇز.

جهان سر تا قدم فیض و صفاده،
بۇلوب جئتتغه طعن انداز نورۇز.

همه ابل عیش بزمیغه قیلیب میل،
طرب قانونین اېتتى ساز نورۇز.

اۋزیگه هر کیشی، باریچه امکان،
بېریب یوز زینت و پرداز نورۇز.

قیلیب معشوقلر عاشقلىرغه،
گهی یوز لطف و گه مینگ ناز نورۇز.

آلیب عشاق هم معشوقیدین کام،
بۇلوب همصحبّت و همراز نورۇز.

باری ابل خرج اېتیب نقدینی بۇلدى
طرب محبوبیغه دمساز نورۇز.

نشاط اسبابیغه خرج آیلر، ابلغه
جهان گنجی هم اۋلسه آز نورۇز.

نېچه اطناب قیلسنگ عیش وصفین،
بۇلور، ای آگهی، ایجاز نورۇز.

۱۳۹

قۇیوبمن تا تعلق محبسی ایچره قدم یالغوز،
چېکرمن هر نفس غم شحنة سیدین مینگ ستم یالغوز.

نه بار بیر یار غمخواریم، نه دلدار وفاداریم،
یبتوشسه دهر دین چېککوم اگر یوز بار غم یالغوز.

غم بېکسلیک انداق ایتتی کیم افراط ایله تون-کون
تۆکردین اشک کۆزده قالمه دی بیر قطره نم یالغوز.

زمانی آیتیشیب حالیمنی یوق مونگلشغودېک همدم،
اوره آلمان، ایچیم درد اؤتیدین گر یانسه، دم یالغوز.

کیشیم یوق آله لی خون و دیت قتل ایتسه لر ناگاه،
کیشی مېن ینگلیغ اؤلغن تاپیلور عالمده کم یالغوز.

نه سؤز غونگ اوشبو محنت خانه ده یالغوز کیشی حالین
که بؤلغه ی زهر کامی ایچره، ایچسه جام جم یالغوز.

باری علم و هنر ایچره اېسه هر نېچه کیم دانا،
زمان اهلی ارا بؤلمس زمانی محترم یالغوز.

جهان بازاری ایچره نقدی انداق بؤلغوسی ضایع
که توتمس بیر پول اؤرنین خرج قیلسه مینگ درم یالغوز.

اېل ایچره آبرؤ تاپماق تیلب صرف ایتسه اموالین،
بؤلور یی آبرؤلوغ بیرله اېلگه متهم یالغوز.

اگر بو اېرسه یالغوزلیق غمی کیم مېن چېکیبتورمن،
الهی بؤلمه سون عالم ارا کفر اهلی هم یالغوز.

تعلق ترکین آیلب اېمدی توتغیل اؤزنی آسوده،
قچانغه تېگرو چېککونگ، آگهی، مونچه الم یالغوز.

۱۴۰.

بلند آیلې قویاشغه پایه نورۇز،
کۆتردى يېر یوزیدین سایه نورۇز.

کېلېب فیض و نشاط و عیش بیرلە،
مھتّا قیلدى اېلگه وایه نورۇز.

طرب طفلین توغوردی دهر زالی،
انگه بۆلدى مگر کیم دایه نورۇز.

قیلیبتور مھلقالرنینگ یوزینی،
لطافت مصحفیغه آیه نورۇز.

کییب اهل غنا یوز رنگ خلعت،
تۆلە باشدین آياق پیرایه نورۇز.

همه اۋینب آلیب قۇلغە یومورته،
مېنینگ ایلگیمده یۇقتور خایه نورۇز.

دېرم دیر مایه عشرت اولوسغه،
ولې مېن بۆلمیشم بېمایه نورۇز.

جناب شه غه کېلدىم بو جهتدین،
کۆزوم یاشیغه تایه، تایه نورۇز.

که شاید اۋزگه لردېک آگھینی
طربناک آیلە گە یې غایه نورۇز.

۱۴۱

اې كۈنگول، آدم خيال آيلب، دېمه نادانغه سۆز،
چونكه اول انسان اېمس، تاپسنگ دېگيل انسانغه سۆز.

سۆزدور انسان كۈنگليده بير گوهر قيمت بها،
آنى خوار اېتمه، دېبان هر هوشى يۇق حيوانغه سۆز.

وه، نې ينگليغ بيلغوسى حيوان گهرنينگ قدريني
كيم تاپر حظ يېتسه اول گنجاره و سامانغه سۆز.

سۆزنى مفهوم آيله مك نافهمغه مشكل دورور
كيم بۆلوب سۆز اهلى بغرى قان و باتغه قانغه سۆز.

سنگدل جاهلغه، تانگ يۇق، سۆز اگر قيلمس اثر،
چونكه تائير آيله مك ممكن اېمس سندانغه سۆز.

هر خساست شيوه غه سۆزونگنى ضايع قيلمه غيل،
سۆز دېمك گر ايسته سنگ، دې صاحب احسانغه سۆز.

بيلمه گن اؤز قدريني، نې بيلگوسى سۆز قدريني،
حيف دور دانا دېمك نادان و پي عرفانغه سۆز.

احمق اهلى بيلمه گهى سۆز ايچره اؤز بهبوديني،
اؤزيگه قيلغه ضرر آخر چېكيب هذيانغه سۆز.

سۆز قبول آميدى بيرله دېمه گيل حاسدغه كيم
آدمي معقول اېته آلغه قچان شيطانغه سۆز.

رحم اېتيب سۆز हालيغه، جاهلغه آنى دېمه گيل
كيم بۆلوب بېزار اندين كېلگوسى افغانغه سۆز.

عالم ايچره برجه ايشدين قتيغ و دشواردور،
آگهي، معقول قيلماق بېحيا نادانغه سۆز.

۱۴۲

کۈنگول بیر بحر رُخار انده دور پاکیزه گوهر سۆز،
ولې شرط اول که معنی شاهدیغه بۆلسه زیور سۆز.

نه مشکل درد ابرور کیم بیر سۆزومنی آیلهمس باور،
ولېکن باور آیلر مدّعیلر گر دېسه هر سۆز.

خמוש اۆلسم، تانگ ابرمس، یار لطفی شهیدین آیرو
که طوطی آیته آلمس گر اېسه مهجور شکر سۆز.

سۆزیگه باق اگر بیلیمک تیلرسن کیمسه احوالین
که اسرار نهانی صورتیغه کېلدی مظهر سۆز.

عجب ابرمس سۆزوم گر باور ایتمس حاسد جاهل
که تکذیب ایتگوسی بوجهل اگر دېسه پیمبر سۆز.

دېبان غفلت اېلیغه پند ضایع قیلمه سۆزونگی،
اېشیتیمک ممکن ابرمس گر دېسنگ هر نهچه کیم کر سۆز.

قیلیب سۆزنی وسیله ایستمه عالم ارا عزّت
که دهر اهلی قاشیده کېلدی معیوب و محقر سۆز.

سۆزونگه اهل دنیا آلیده قدر ایستمه هرگز،
رفیع القدر ابرکنی، نه بیلسون گاو ایله خر، سۆز.

دېبان هر سنگدلغه، آگهی، سیندورمه غیل سۆزنی
که انسان آبروی افسریغه کېلدی گوهر سۆز.

۱۴۳

ناز و کرشمه باغی نینگ سرو روانی سیزموسیز؟
عاشق خسته جسمی نینگ راحت جانی سیزموسیز؟

قوللوغینگیزغه فخر ابتر کؤیونگیز ایچره خۇبلر،
کشور حسن تختی نینگ شاه زمانی سیزموسیز؟

غمزه اوقینی یاشورون آتیبان، آیله غه ی عیان،
کؤکسومیز اوزره هر طرف نېچه یرانی، سیزموسیز؟

غرقه حیرت آیله گن کؤزلریمیزی کؤزگودېک،
کؤرگوزوبان کرشمه و ناز و ادانی، سیزموسیز؟

زار کؤنگولنی بیر نهان درد فغانغه کېلتورور،
راست دېنگیز که باعث درد نهانی سیزموسیز؟

مهر و وفانی کؤرگوزوب اؤزگه اولوسغه دمېدم،
بیزگه همیشه قیلغوچی جور و جفانی سیزموسیز؟

شفقت و التفاتی بیزگه کم آیله بان بسې،
اؤزگه گه وافر آیله غن لطف و عطانی سیزموسیز؟

یېتکوروبان رقیبغه وصل و نشاط و عیشنی،
بیزگه حواله آیله گن درد و بلانی سیزموسیز؟

عشق اؤتی ایچره آگهی کېچه و کوندوز اؤرتنور،
اوشبو اؤت ایچره بو صفت اؤرته گن آنی سیزموسیز؟

۱۴۴

طرب بیرله کهلېب هنگام نورۇز،
اولوسنى سرخوش اېتتى جام نورۇز.

بارى يېر يوزى بۇلدى سبز و خرّم،
يېتوشگچ خضر دېك اقدام نورۇز.

گلستانلرغه بېردى دلکشالېغ،
کهلېب يوز فيض ايله ايام نورۇز.

تون و کون بادۀ عشرت ايچینگ دېب،
يېتر هر دم صلاى عام نورۇز.

هممه مست طرب بۇلدى خلاق،
بۇلوب هر دم قدح آشام نورۇز.

قىلورغه عشق اېلېن دېوانه خۇبلر،
پرى دېك جلوه ايلب شام نورۇز.

يوزىنى گلگل ايلب گلجېين لر،
ايچيب هر تون مي گلفام نورۇز.

سهى قدلر يىناغى و قباغى،
آچيب هر يان گل بادام نورۇز.

الرنينگ حسنينى ايلب تماشا،
بارى عشاق تاپتى کام نورۇز.

بېريب اول حسن شاهى بۇسه نقدين،
حزينلرغه دېبان انعام نورۇز.

اميد اول کيم نصيبين آگهي هم
آلېب بۇلغه ي فرح فرجام نورۇز.

«س» ردیفی

۱۴۵

دهر بزم و عیشی اندوه و غمیغه ارزیمس،
شریت جانپروری مهلك سميغه ارزیمس.

یوز ییل اؤلسنگ یار وصلی نینگ صفالیغ صبحیده،
بیر زمانلیغ هجری شامی مظلمیغه ارزیمس.

ییتسه دوراندین سنگه گر عمرلر سور اوزره سور،
بیر نفس یبتکن ملال و ماتمیغه ارزیمس.

لعلیدین گر جان تاپوب قوچسنگ مرادینگ شاهدین،
نزع وقتی پیکرینگ پیچ و خمیغه ارزیمس.

مدحینگه آچسه اولوس گر خوش عبارت بیرله تیل،
بیر قبیح الفاظ ایله قیلغن ذمیغه ارزیمس.

تېنگ توت اموال جهان بیش و کمینی کیم انینگ
انبساطی بیشی اندوهی کمیغه ارزیمس.

ایسته بان عیش، آگهي، غم باشینگه کبلتورمه کیم
دهر بزم و عیشی اندوه و غمیغه ارزیمس.

۱۴۶

فراق دوزخی اۋتیغه کیم که یاقیلمس،
وصال جنتی نینگ گلشنیده جا قیلمس.

نېچه که عرض خضوع اېتسه دلبر اۋلمس رام،
کیشی که قصر فنانی مکانی تا قیلمس.

توشرمو یار یوزی عکسی غیر زنگیغه،
کۈنگول سجنجلیدین هر کیشی جدا قیلمس.

اول آی رقیبغه مهر و وفا قیلیب هر دم،
منگه، فغان که بجز جور ایله جفا قیلمس.

جهان عروسی اگرچه کۈرونکوسی دلکش،
ولېک بېرمه کۈنگول لحظه یی وفا قیلمس.

بو دیر ایچیده دمامد ایچینگ می عشرت
که عمر فرصتی هېچ کیمسه گه بقا قیلمس.

سېهر بوقلمون ظلمین آگهیغه کۈرونک
که یۇق دې انی یوز غمغه مبتلا قیلمس.

۱۴۷

هر بنده که خصلتده انداق که اياز اؤلمس،
خلوتگه سلطانغه، بیل، محرم راز اؤلمس.

اول کیم قیله دور نازش خلق ایچره تکرغه،
یوز پند ایله زجر ایتسنگ ارباب نیاز اؤلمس.

گر پرورش ایتسنگ جان شهیدین بیریب افعیغه،
کامیده اینیگ زهری بیر دَره چه آز اؤلمس.

جغدې که کبچه-کوندوز ویرانهغه اُنس ایتمیش،
مینگ تربیت ایتسنگ اول صید آلوچی باز اؤلمس.

گر طعمه تاووققه قیل نُقل و شکر و حلوا،
اوچماقده هوا اوزره سیر ایتگوچی قاز اؤلمس.

قیش فصلی که طبعی نینگ مخصوصی برودندور،
هر نچه که اوت یاقسنگ اصلاهیغه یاز اؤلمس.

گر آگهی عالمده اؤرتنسه، تانگ ابرمس کیم
عشق اؤتیغه توشکنکه جز سوز و گداز اؤلمس.

۱۴۸

یوزی نینگ مهربنی کورگن مه انورنی یاد اېتمس،
لې نینگ شهیدنی سؤرغن مي کوثرنی یاد اېتمس.

ياتیب توفراق اوزه کوییده، باشغه تاشنی یاستانغن
بهشت ایچره ملایم بالش و بسترنی یاد اېتمس.

گل رخسارینی ناگه تماشا آیلسه بلبل،
فغانلر تارتیبان اؤتلوغ گل احمرنی یاد اېتمس.

چو عزّت اهلغه راغب دورور اول خؤبلر شاهی،
تأنگ اېرمستور اگر بو بنده احقرنی یاد اېتمس.

ساریغ یوزگه اریغ اشکیم نهچه آقسه، اېمستور سود
که استغنا کمالیدین زر و گوهرنی یاد اېتمس.

اگرشله لر باشی اوزره ایاغی توفراغی یېتسه،
جهان سلطانلیغین ترک آیله بان افسرنی یاد اېتمس.

فغان کیم هر کچه نوش آیله بان اغیار ایله ساغر،
خمار ایچره اگر اؤلسم، مېن مضطرنی یاد اېتمس.

بورون خؤب وعده گرچه آیله میش اېردی، ولې اېمدی،
یرین هم یادیغه آلمس، دېمه ی اکثرنی یاد اېتمس.

بس اېتکیل، آگهي، اؤتلوغ فغانینگ کیم سېنی اول آی،
نهچه کیم اؤرته سنگ افلاک ایله اخترنی، یاد اېتمس.

۱۴۹

وه کیم نېدین اوشبو تون اول ماهلقا کېلمس،
حالیمنی مگر بيلمس، بيلسه دغی یا کېلمس.

هجران المی زهری اؤلتوردی بوتون، بيلمان
نېوچون لی شهیدیدین آیلرگه دوا کېلمس.

بیر وجه ایله یا مېندین قالمیشدور ایننگ کؤنگلی،
اول وجه ایله جانیمغه قیلماققه جفا کېلمس.

یا مجلس ارا اغیار کؤپ اېرکنینی انگلب،
سقلب اؤزینی، آیلپ اظهار حیا، کېلمس.

یا خود باریبان اغیار بزمینی قیزیتمیشدور
کیم ساووتیبان کؤنگلین بو کېچه منگا کېلمس.

یؤق اېرسه، رقیب اؤلمیش کېلمکدین انگه مانع
کیم اندین اؤله آلمه ی بیر لحظه جدا، کېلمس.

هر وجه بيله اېمدی بېشک وگمان بیلدیم
کیم بو تون اول آی آیلپ عهدیغه وفا کېلمس.

بیر باردی انگه کؤنگلوم، پندیمنی قبول اېتمه ی،
نیله ی که ینه قیتیپ اول یوزی قرا کېلمس.

آگهي، قریبتورسن، وصلی هوسیدین کېچ
کیم نفرت اېتیپ سېندین اول ماهلقا کېلمس.

۱۵۰

کېره کمس گل منگه، اول شوخ نینگ گلگون ینگاقی بس،
نېتهی شهد و شکرنی، شربت شیرین دوداقی بس.

نېتیب سرو و سمن سیریه میل آيله ی که یاریم نینگ
تماشای قد زباسی و سیمین سقاقی بس.

دېمنگ رمان ايله بادام وصفین خسته کونگومگه،
نگاریم لعل روح افزای و دلکش قباقی بس.

جهان رعنالی نینگ صحبتین کونگوم نه فیلسون کیم
انگه اول دلربانینگ بزم وصلی اشتیاقی بس.

قویاش تاجین باشیمغه گر فلک قویسه بویون سونمان،
نېدین کیم مهوشیم نینگ باشیمه یېتسه آیاقی بس.

باقیب ایکی کوزوم آی و قویاش شکلیغه نېتسون کیم
الرغه شھسواریم نینگ ایکی ززین چناق بس.

قبول اېتمان اگر آغوشینی حور آیلسه جاییم
که جانیم راحتیه اول پری پیکر قوچاقی بس.

اگر حیوان زلالین خضر بېرسه، آغزیمه آلمان
که دُرْد باده لطف اېتسه منگه گلچهره ساقی بس.

هوس جام جم اېتمان، آگهی، می نوش اېتر چاغده
که جام جم منگه یار ایتلری سینغن یلاقی بس.

۱۵۱

چيقتی اول سيمين بدن اويدین کييب اخضر لباس،
اطلس گردوندين اېتکاندېک مه انور لباس.

قامت زيباسيغه بېرميشدور اؤزگه زېب و فر،
توگمه و آلتون کمر بيرله تاپيب زيور لباس.

خلعتين آيلبمودور اول سرو موزون قد یشیل،
يؤقسه، اخضر آيله ميشدور خضر پيغمبر لباس.

نطق شيرینی ايکی لب ايچره بؤل ميشدور نهان،
يا که قيلميش لعل ايله ياقوتدين شگر لباس.

برچه عالم اهلی جانی جوهرين آيلر نثار،
ناگه اول قاتل کييب ميدانغه چيقسه زر لباس.

حيفدور زيبا لباس آرذال ايله اوباشغه،
بؤلمه غه ی آدم نهچه کيم کييسه گاو و خر لباس.

حور و غلمان سُنْدُس و استبرقيدين خوشترور،
پير دیر ایتسه کرم بير کهنه و اېتر لباس.

کېلگيل، اي اؤتلوغ کؤنگول، اېسکی چپانغه قانع اول
کيم هميشه جسميغه کولدين قيلور اخگر لباس.

بؤلمه محزون، آگهي، سېن داغی عريان قالمه غونگ
جرم اېلی حق لطفيدین کييگن چاغی محشر لباس.

۱۵۲

منگه تون خلوت ایچره بۇلدى مطربزادهپي مونس،
انینگدېک کیم خمار اھلیغە بۇلغەی بادەپي مونس.

طرب اوزره طرب کۇنگلومگە یېتکوردی توتوب ساغر،
بۇلوب گلچهره ساقی طرب آمادەپي مونس.

نې تانگ، اندوه و کلفت قیدیدين آزادلیغ تاپسم
کە بۇلمیشدور منگە بیر مھلقا آزادەپي مونس.

عجب یۇق، سادە کۇنگلوم یېتسە هر کامیغە کیم بۇلمیش
انگە یوز لطف بیرلە بیر نگار سادەپي مونس.

مرۆت شرعیده واجب انیس و دستگیر اؤلماق،
اگر بۇلسە کیشیگە بېکس و افتادەپي مونس.

تواضع کۆرگوزوب زاهد، نې تانگ، اُنس اېتسە عاشقە
کە حیرت جایی اېرمس، نرغە بۇلماق مادەپي مونس.

تانگ اېرمس، آگهی، فیض الھیغە انیس اۆلسە،
کە اول باردور نسب ایچره برادرزادە مونس.

«ش» ردیفی

۱۵۳

ای جمالینگه گر ابرمس واله و حیران قویاش،
آیله نیب باشینگه نیچون بۆلدى سرگردان قویاش.

شعله ایچره نېگه غرق اۆلمیش تنی باشدین آياق،
آتش عشقینگ ارا گر بۆلمسه سۆزان قویاش.

یوز قۇیوب هر کون اېشیکینگ یاستانور، نې وجه ایله،
گر سنگه قیلماق اۆزینی ایسته مس دربان قویاش.

چېکمه گن بۆلسه اۆزین گر قوللرینگ نینگ سلکیگه
نې اوچون انجم سپاهی اوزره دور سلطان قویاش.

ایسته بان قیلماق اۆزین پروانه حسنونگ شمعیه،
تون-کون اطرافینگده آیلر تینمه یین دوران قویاش.

گر قویاش آسا یوزونگ آچسنگ نقابینگ ابریدین،
مهر قاشیده سُها ینگلیغ بۆلور پنهان قویاش.

تا کف پایینگه یوزین سورتی اخلاص ایله،
تا پتی رخسارینی هر کون چرخ اوزه تابان قویاش.

قیلمه سرکشلیک گر ایسترسن کمال رفعتینگ
کیم کمالیغه مدام اندین تا پر نقصان قویاش.

آگهي نینگ تیره شامین یوز آچیب یاروتمه سنگ،
تا قیامت صبحی یاروتماق اېمس امکان قویاش.

مهر رخسارینک که تا عالم ارادور نورفاش،
یوز قۇیر توفراققه هر تون انفعالیدين قویاش.

دلربالرغه مگر کؤیونگ بۇلوبتور سجده گاه
کیم قۇیرلر برچه انده لحظه-لحظه یبرگه باش.

مېن دېمه ی، بلکهیم جهان اهلی باشیغه سالغوسی
یوز تومن درد و بلا گر سېنده دور بو کؤز و قاش.

دولت حسنونگ کمالین ایسته سنگ، ای مهرچهر،
ذرة سرگشته لرغه قیل شعاع مهر فاش.

مست جام وصل اېت، ای آرام جان کیم ایش منگه
تابگی مخمورلیقلر بیرله بۇلغهی جان تلاش.

روحوم اۇلوب تازه، خسته جسمیمه راحت یېتر،
ایله بان دشناملر اورسنگ اگر کؤکسومگه تاش.

آه کیم یوز اوزره خالینگ حسرتیدین صبح و شام،
قان روان اۇلدى توکنگچ چشم خونباریمده یاش.

درد ایله غم همدیم، طعمم اېرور خون جگر،
رحم قیل کیم هجر ارا دایم منگه بودور معاش.

جانینی عشق اهلی نینگ آغوسی بیر نظاره ده،
ای پری، فتان کؤزونگده گر بودور اؤغرین قراش.

آج متاع حسن و کورگورگیل خریداریغه کیم
اېسکی تېز اۇلغهی بو بازار ایچره بو ینگلیغ قماش.

نېتتی قیلسنگ آگهیغه رحم آلیب استماع،
شام هجرینگده چیقر کؤککه فغانیدین خراش.

۱۵۵

ساقیا، میخواره لر جسمیدین آلدی تاب قیش،
قیل مهیا بزمینی قیزدورغه لی اسباب قیش.

مَی بیلله اؤت تابیدین مجلسنی گلشن آیلله گیل،
گلشن ایچره عشرت اېتمک گر ابرور نایاب قیش.

قیشده جمعیت کؤنگوللرگه یبتیر اشغالیدین،
اوسرو خوش ایام ابرور بزم اېتگه لی احباب قیش.

ای خوش اول کیم یاری بیرله اؤلتوروب اؤت یانیده،
مَی ایچر بؤینیغه ایلکینی قیلیب قلاب قیش.

عام اېتیپ لطفونگنی توتغیل آتشین می، ساقیا،
دیر ارا قیلسون دماغین گرم شیخ و شاب قیش.

نې بیلورسن کېچه لر فقر اهلیدین نې اؤتکنین،
بستر زَرین اوزه، ای کیم قیلورسن خواب قیش.

اول گدا حالیه رحم اېت کیم ساووقدین هر کېچه
تا سحر افغان چېکیب، اشکین تۆکر ییغلاب قیش.

ای غنی، باققیل یلنگر حالیه بو سُکر اوچون
کیم کییرسن توبتو قاقوم بیلله سنجاب قیش.

آگهی نینگ صورت حالیه باق کیم آیلله دی
اشکی هر یانندین آقیب، رخسارین اسطرلاب قیش.

۱۵۶

باغ ایچره قدم، ای گل، قویغیل که بهار اولمیش،
باغ اهلی تیل ب و صلینگ بېصبر و قرار اولمیش.

تیرناغی بیل ییرتیب گل سینه سین ی سېنسيز،
کۆر کیم تنی سرتاسر خوناب و فگار اولمیش.

عریان تن ایله بو کیم ییلدین قیلور افغان سرو،
قدینگ غمیغه توزمه ی دېوانه شعار اولمیش.

حالیده پریشانلیغ سنبل نینگ ابرور، بسکیم،
گیسوی پریشانینگ سوداسیده زار اولمیش.

باشی قوی، قدی خم نرگس ساری باققیل کیم
صهبا ی نگاهینگنی تارتارغه خمار اولمیش.

ییر اوزره توشب نسرین یفراغلینی هر یان،
اؤپمککه کف پایینگ، یولونگده غبار اولمیش.

عشقینگ غمیده تون-کون فریاد و فغان تارتیب،
هم بلبل و هم قمری محزون و نزار اولمیش.

مېن زار ایله بولماقدین عار آیلمه بۇستانده
کیم صبح و مسا گل نینگ همصحبتی خار اولمیش.

باغ ایچره خرام آیل ب، کبل آگهینی شاد ایت
کیم باغ ارا اول سېنسيز یوز غمغه دچار اولمیش.

۱۵۷

گلستان سیریه کبل، ای سهی قامت که یاز اولمیش،
آچیلیمیش هر طرف گلر، عنادل نغمه ساز اولمیش.

طراوتلر تاپیب صحرا یوزی نیسان سحابیدین،
نزاھت ایچره جنت گلشنیدین فرقی آزا اولمیش.

بپرورگه تازه جان اهل جسمیغه عیسی دمی ینگلیغ،
نسیم جانفزاغه هر طرف ایش اهتزاز اولمیش.

قویوب باش اوزره هر یان لاله لر گلرنگ جامینی،
طرب هنگامه سینی قیزدورورغه طاس باز اولمیش.

پری ینگلیغ یشیل برقلر ایچره یاشوروب یوزنی،
چمنده غنچه لر شاهدلریغه شیوه ناز اولمیش.

آچیب هر ساری گلر باغ ارا رخسار آتشناک،
ایش اندین زار بلبلرغه یوز سوز و گداز اولمیش.

بلند ایتمک اوچون شوق ایچره قمریلر نواسینی،
چپکیب قد سرولر یوز زینت ایله سرفراز اولمیش.

مونونگدېک فصل ارا کام آلدی عمریدین اول آدم کیم
سبور یاری بيله گلشن ارا عشرت طراز اولمیش.

محب گر آگهی غه بولسه اول خویبلر شهی، تانگ یوق
که حسن نطق ایله محمود محبوبی ایاز اولمیش.

۱۵۸

تا زلف پریشانین یوز اوزره نقاب اېتمیش،
خورشید اوزه آھیم نینگ دودینی سحاب اېتمیش.

آچغندە تراغ ایلە مشکین ساچی نینگ چینین،
ھر تارینی بۆینومغە باغلرغە طناب اېتمیش.

زلفی توشوبان اۋتلوغ یوز اوزره نېچوک کیم دود،
رشک اۋقی ارا جان و کۈنگومنی کباب اېتمیش.

مېندین یاشوروب یوزنی، ھم نکته گە لب آچمە،
چشمیمنی پُر آب آیلب، جانیمنی خراب اېتمیش.

قاشیغە توشوب چینلر، یوزیدین آقر تېرلر،
گۈیا که غضب بیرلە قتلیمغە شتاب اېتمیش.

خالی مگر اۋغریدور لب شھدی اوچون کېلگن
کیم آنی سالیب عارض اۋتیغە عذاب اېتمیش.

سۈرماق تیلەسم لعلین، تانگ یۇق که حکیم صنع،
اول دُرچ مصقانی پُر شکر ناب اېتمیش.

بېرگوم دېب اېدی بۈسە اۋپتوردی یوزین توشدە،
اول وعدەغە بو توشنی، وہ اېمدی، حساب اېتمیش.

تا آگهی نظم آیلر لعلی سۈزی اوصافین،
ھر نکته سینی فکر بیر دُر خوشاب اېتمیش.

۱۵۹

تندە جانیمدور قفس بندى ارا محبوس قوش،
بۇلغن اوج كبريا پروازیدین مأیوس قوش.

يار كۆيیدین، كۆنگول، چیقمه دې كیم خۇب اېمس،
آشیانیغه اگر بۇلمس اېسه مأنوس قوش.

گر سعید اېرسنگ جهان غمخانه سین ترک آیلە گیل
کیم قیلور مسکن کهن ویرانه نی منحوس قوش.

مرد اېسنگ آزاد بۇل بند طمعدین کیم قیلور
اېل قۇلیدین طعمه یېرگه میل بېناموس قوش.

هوشینگ اۆلسه، چېک تعلقدین اؤزونگ کیم قاچغوسی
دامنی هر یېرده کیم قیلسه اگر محسوس قوش.

خوش ادا بلبلدېک اۆلمه ی، صورت آرالېغ نی سود،
کۆرکه یۇقتور زینت ایچره اۆیلە کیم طاووس قوش.

آگھینی، یا رب، آزاد اېت تعلق دامیدین
کیم اول اۆلمیشدور نجاتی نینگ یۇلی مدروس قوش.

۱۶۰.

كېلدى ساووق شەتيدىن اۋىلە قەتئىغ اوشبو قىش
كىم آغيز آچغچ، تۇنگوب تىل بۇلغوسى انداق كە تيش.

گرچه يىر جسمى اوزە قار قاقومىن ياپتى، ولى
پنجه صرصرغه بۇلدى كۇكسىنى چاك اېتمك ايش.

خم بۇلوب ابل قەدى ساووق شەتيدىن يا كېيى،
اشكى مەدى تۇنگلەبان تاقى انگە سىمىن كىريش.

موز كېيى قىلمىش برودت آلىب اۋت تائىرىنى،
تندە، تدبير آيلەبان، جان اسرەماق مشكل اېمىش.

باش چىقرمەي كلبەسىدىن، تۇنگلەب اۋلمك وھمىدىن،
منقطع بالكل بۇلوبتور ابل ارا بارىش-كېلىش.

سروقامتلىر كىيىپ اېگنىغە خفتان توبتو،
توزمەي آنىنگ يىرلە ھم تىترىلر انداق كىم قمىش.

عقل و ھوشوم قاچتى ساووق شەتيدىن، نېچە كىم
تن اويىدە جان لحافى ايچرە قىلدىم پرورش.

اول كىشى بىلمس بو ساووق شەتتىن كىم بزم ارا
آتشىن مى ايچسە، اېگنىگە كىيىپ سىنجاپ و كىش.

آگهي، قىش كېلدى دېب عريانلىغىنگىدىن غم يېمە،
شاھ لطفى ياز اېتر نېچە مۇشەد بۇلسە قىش.

۱۶۱

قتیغراق کېلمەدی ھرگز جهانغە اوشبو قیشدین قیش
کە عقل و حسغە یکسر مانع اۋلدى برچە ایشدین قیش.

اگرچە اسرەدیم عاجر تنیم قت-قت لباس ایچرە،
ساووق یېل بیرلە لېکن قلتیرەتتی کۆپ قمیشدین قیش.

بُرودت شددتی آستیدە قدیم خم قیلیب یادېک،
ضعیف و ناتوان و نازک ایتتی هم کیریشدین قیش.

چیدرغە ھر نېچە کیم کۆرگوزوب کۆپ سعی، تیش قیستیم،
اوشاتیپ سنگ شددتدین، آیردی برچە تیشدین قیش.

قېب کلیم ارا، قۇیمەى چیققرغە صرصر افواجی،
مېنى محروم قیلدى اېل بیلە باریش-کېلیشدین قیش.

منگە مشکل دورور تاپماق علاجین کیم غنا اھلی
علاج آیلر ساووققە قاقوم و سنجاب و کیشدین قیش.

یبتوشتی، آگهی، قیش موسمی، وه، اېمدی نیلرسن
کە قتیغدور قری و عاجز اېلگە برچە ایشدین قیش.

۱۶۲

باری دلبرلر ایچره اول پریوش
قویاش ینگلیغ ابرور ممتاز و دلکش.

مېنینگ مجنونلیغیمنی قیلمنگیز عیب
که سوداسیده دور عقلیم مشوش.

نی تانگ، یانسه قوروق جسمیم که باردور
فراقی بیمیدین جانیمده آتش.

بارور افتان و خیزان جان و کونگوم
ایزیدین، سورسه گر هر ساری ابرش.

باشیمیدین عشقی اوتی شعله تارتیر،
قچان قویسه باشیغه تاج زرکش.

ابرور غم نقشیدین کونگوم مکدر،
کېتورگیل، ساقیا، جام منقش.

که یېتکورگهی صفا اول کوزگو ایچره،
بو ینگلیغ جام ارا صهبای بېغش.

حواس و هم جهاتیم ترکین آیلهی
که سدّ راه ابرور بو پنج ایله شش.

بو دیر ایچره بولور شاد آگهی دېک،
فنا صهباسیدین کیم بولسه سرخوش.

۱۶۳

کۆزیم اویله بیر گۆزلیگه نگران و عاشق اۆلمیش،
مَلکې دورور پریغه که محبّ صادق اۆلمیش.

بو عجب که بیر پریغه بۆلوب اول ایکاو گرفتار،
ییری اول صفت که مجنون، ییری مثل وامق اۆلمیش.

باقیبان محبّت ایله ییری-ییری نینگ یوزیغه،
قویاش و قمرغه اؤخشب تون و کون مطابق اۆلمیش.

ییریدور نهال سرو و ییری شاخ عشق پیچان،
ییری چیرمه شیب بیرگیه ایکاوی مُعانق اۆلمیش.

بو قوچوب ایننگ بهلینی، اول اۆپوب مونونگ تیلینی،
ایکاوی سوررگه عشرت نه عجب موافق اۆلمیش.

تاپیب امتزاج ایکاولان شکر ایله شیر ینگلیغ،
حظ ایت، ای کۆنگول، الرینگ بو ایشی نه لایق اۆلمیش.

قچان، آگهی، کۆروبتور کیشی بۆیله بزم سېندېک،
مگر اوشبو کچه یاور سنگه لطف خالق اۆلمیش.

«ص» ردیفی

۱۶۴

طلب یۆلیده عزم آیلر کیشیده بۆلسه گر اخلاص،
مرادی منزلیغه بۆلغوسیدور راهبر اخلاص.

کۆنگول شهبازی مقصودی شکارین صید اېتر بېشک،
هوای صدق ارا بۆلسه انگه گر بال و پر اخلاص.

تاپر کامینی هر قول شاهغه خدمت قیلور چاغده،
اگر بېلیگه آنینگ باغلسه محکم کمر اخلاص.

کمال اهلی ارا، البتّه، تاپغه ی رتبه عالی،
معانی کسبیده هر کیمسه کیم قیلدی هنر اخلاص.

کۆنگول، اخلاصینگ اولسه هېچ رنجینگ بۆلمه غه ی ضایع
که هرگز قالمه میش سعی و طلبده بی اثر اخلاص.

یېپسنگ اخلاصدین بر صدق باغیده، عجب اېرمس
که اول باغ ایچره اېکیلدی نهال بارور اخلاص.

مرادینگدین نشانی، تانگ اېمس، اخلاصدین تاپسنگ
که طالبغه بېرور مطلوب وصلیدین خبر اخلاص.

بۆله آلمس سبب هېچ نیمه مقصودونگکه یېتمککه،
فنا یولی ارا بۆلسه قلاووزینگ مگر اخلاص.

بی تانگ، یار التفاتین آگهی هر دم تاپر کؤپراق
که آنینگ پیشه سیدور عشق ارا شام و سحر اخلاص.

۱۶۵

تا قیلیمسه اوزنی کیشی باطل تصوّر دین خلاص،
بۇلماق انگه ممکن اېمس هرگز تجربّ دین خلاص.

گر ایسته مسسن بۇنینگه ابلیس ینگلیغ طوق لعن،
قیل خاطرینگی سعی اېتیب، دام تکبّر دین خلاص.

هر کیم که طاعت فرصتین قۇل دین بېرور غفلت بیل،
بۇلمس ایکی عالم ارا بیر دم تحسّر دین خلاص.

انگلب غنیمت وقتنی، سعی اېت ایشینگ اتمامیغه
کیم دهر اوضاعی اېمس هرگز تغیر دین خلاص.

حق امرینی جان بیرله قیل، ذاتین ولّی فکر اېتمه گیل،
کیم فکر قیلسه آنی، بیل، بۇلمس تحیر دین خلاص.

غم لشکری یوز مینگ اېسه، عاشق بۇلور یالغوز طرف،
بۇلمس دمی تا اؤلگۈچه اوشبو تهوّر دین خلاص.

گر کامینگ اېرسه آگهی بۇلماق عزیز و معتبر،
هرگز اوزونگی قیلمه غیل عجز و تکسّر دین خلاص.

۱۶۶

جفا آیینی دلداریمغه مخصوص،
وفا رسمی دل زاریمغه مخصوص.

جفادین قؤل چبک، ای گردون که بو ایش
اېرور شوخ ستمکاریمغه مخصوص.

لبینگ سؤردورمه مېندین اؤزگه که کیم
بو شریّت جان بېماریمغه مخصوص.

اؤقونگ هر تنغه ضایع قیلمه کیم اول
اېرور بو جسم افکاریمغه مخصوص.

یؤلونگ گردی اېرور بیر تۇتیا کیم
یاشرغن چشم خونباریمغه مخصوص.

خرام قامتینگ نینگ فکرین اېتکچ،
روانلیغ بؤلدى اشعاریمغه مخصوص.

کېت، ای خورشید کیم شامیم یاروتماق،
اېرور اول ماهرخساریمغه مخصوص.

دم عیسادین اېتمان جان طمع کیم
بو معجزدور لب یاریمغه مخصوص.

ساچی اندیشه سیده آگهی دېک،
نزاكت کېلدى اشعاریمغه مخصوص.

۱۶۷

وه كه تا اغيار بۇلدى صحبت ياريمغه خاص،
رشكيدىن اندوه و غمدور جان بېماريمغه خاص.

وصلی نۇشی نینگ دواسی خاص اۇلوب اېل جانیغه،
هجری نیشی نینگ یراسی جان افگاریمغه خاص.

اې اجل، اېل جانینى آلماقده كۆپ لاف اورمه غیل
کیم بو ایش اول قاتل بېرحم و خونخواریمغه خاص.

اۈزگه كۈزگه خاص اۇلوب كۆپي ارا ناز اویقوسی،
هر کبچه بېخوابلیغدور چشم خونباریمغه خاص.

ساز بزمیدین نوا عشاققه مخصوص اۇلوب،
چنگدېک فریادلر محزون دل زاریمغه خاص.

اۈزگه دلبر ساری کۈنگوم، وه، نېچوک میل آیلەسون
کیم رسوم دلربالیغ کېلدى دلداریمغه خاص.

شادلیغ انواریمغه اېل طالعی مطلع بۇلوب،
تیرهلیغ انواعی بخت نکبت آثاریمغه خاص.

عشق دردی، هجر اندوهی، خلائق طعنه سی،
کۆپي ایچره کۈنگول آتلیغ خوار و بېعاریمغه خاص.

آگهی شعرین اۇقی گر خوشدل اۇلماق ایسته سنگ
کیم طرب مضمونیدور جانپرور اشعاریمغه خاص.

«ض» ردیفی

۱۶۸

بۆلمسه لعلینگ انگه جان اۆلمغه ی، جانا، عوض،
نی اوچون کیم جانغه جسم اۆلمه یدورور اصلا عوض.

تیره شامیمنی اگر شمع رخونگ یاروتمسه،
بۆلمگه ی هرگز انگه مهر جهان آرا عوض.

قامتینگدین آیرو طوبی جانبی قیلما نظر،
نېگه کیم اعلی غه بۆلمس هیچ بیر ادنا عوض.

بوی زلفونگنی دماغیم تاپمسه، بۆلمس انگه
نافه آهوی چین و عنبر سارا عوض.

باده جام وصالینگ نشئه سین گر تاپمه سم،
وه، انگه بۆلماق نه ممکن ساغر و صهبا عوض.

خلص اول کیم هر قچان بۆلمس اگر سپندین جدا،
ایله ی آلمان بو جهان ایچره سنگه پیدا عوض.

طوطی طبعیمنی خوشحال ایت که خاموش اۆلسه اول،
بیر نفس بۆلمس انگه یوز بلبل گویا عوض.

واقف اول، اؤتکرمه گیل بیهوده عمرونگ کیم اینینگ
بیر کونیغه بۆلمه غه ی دنیا و مافیها عوض.

آگهی غه بۆلمه دی چون عشرت دنیا نصیب،
رحم ایتیب، یا رب، انگه قیل راحت عقبا عوض.

۱۶۹

باغ ایچره یېتکوردی آچیب تاگل یوزین جانانه فیض،
هم تاپتی گلر رنگ و بؤ، هم بلبل دېوانه فیض.

گل خرم اؤلدى هر طرف گلشنده اول یوز تابیدین،
انداق که تاپغه ی شمع اۆتی انواریدین پروانه فیض.

فردوس باغیدین فزون اؤلغه ی صفا و زینتی،
اول گل بهار حسنیدین گر تاپسه هر کاشانه فیض.

یېتکوردی اول یوز جلوه سی اهل بزمیغه آبادلیغ،
یا رب، قچان تاپغوسیدور اندین ییزینگ ویرانه فیض.

اول کؤز نگاه ی شعله سی عالمی سرشار آیلهدی
کیم کۆپ یېتورگه ی باده سی کوچلوک اېسه پیمانہ فیض.

خوشحال اؤلوب بؤلدى انگه ایش خنده دندانما،
اول زلف عنبریاردین تا حاصل اېتی شانه فیض.

گر خرم اؤلماق ایسته سنگ توفراقدہ مسکن آیلہ کیم
بو خصلت ایلہ تاپغوسی نشو و نمادین دانه فیض.

خوی اېت غم و محنت بیلہ عشق ایچره گر عاقل اېسنگ
کیم تاپغوسیدور محنت و اندوهدین فرزانه فیض.

بیلگیل یقین، ای آگهي، اوشبو زمانہ اھلیغہ
هر کیم که بؤلسه آشنا، اندین بؤلور بېگانه فیض.

۱۷۰

تا قویاش کبی بۆلدى جلوه گر سىنگا عارض،
شام فرقتیم کوندېک قیلدى پُرضیا عارض.

عارضینىنگه، وه، نَیلب اؤخشته ی قویاشنى کیم
خال و زلف ایله یؤقتور انده خوشنما عارض.

گلنى آيله مک تشبیه یوزونگه غلطدور کیم
تاپمه میش کؤز و قاشدین زب و فرانگا عارض.

سرودېک دېسه بؤلغه ی قامتینگى گر انده
لعل جانفزا بیرله بؤلسه دلکشا عارض.

عشق ارا غنى دورمن، اؤيله کیم منگه باردور
کان سیم گریان کؤز، معدن طلا عارض.

یوز آجیب یاروت شامیم، ای قویاش، خداحق
کیم سىنگه قیلیبتور حق مطلع صفا عارض.

آگهی، چېکيب محنت فارغ اولمه دیم بیر دم،
قیلمه عیب، زرد اؤلسه دایما منگا عارض.

۱۷۱

عارضینگدور مهر انوردین غرض،
قامتینگ سرو و صنوبردین غرض.

خاک کویونگ باغ جتتدین مراد،
نوش لعلینگ آب کوثر دین غرض.

قاشلرینگ کهلدی عبارت قوسدین،
ساجلرینگدور سنبل تردین غرض.

تانگ اېمس، قیلم قولا قیم زیوری
کیم سؤزونگدور در و گوهر دین غرض.

قیلمس اېرسنگ بؤینومه پیچان کمند،
پس نېدور زلف معنبردین غرض.

مال جمع اؤلسه، نې تانگ، نادانده کیم
یوک کؤترمک گاو ایله خردین غرض.

همّت اهلی و سخاوت خیلغیه
بذل ایله ایثار اېرور زردین عرض.

سېنس، ای فرزند آدم، واقف اؤل،
خلقت افلاک و اختر دین غرض.

آگهی، بیلگیل که اېرمس عاقبت،
جز فنا دنیای اېتر دین غرض.

«ط» ردیفی

۱۷۲

ای عاقل، اېتمه زال جهان بیرله اختلاط،
بالقصد قیلمه قاصد جان بیرله اختلاط.

شک یؤقتورور که زهر دین آخر بؤلور هلاک
هر غافلی که قیلسه ییلان بیرله اختلاط.

یخشیدور اؤلسه یخشی بیلن مختلط یمان،
یخشی یماندور اېتسه یمان بیرله اختلاط.

توز یورمک ایسته سنگ، قریدین قاچمه، ای ییگیت
کیم اوق بارور توز اېتسه کمان بیرله اختلاط.

لېک اهل عقل آئیده موزدین ساووق دورور،
پیر کهنغه تازه جوان بیرله اختلاط.

همّت اگر بلند اېسه، بی و هم قیلغوسی
مور ضعیف شیر ژیان بیرله اختلاط.

یېتسه مدد اگر نفسی فقر پیریدین،
قیلغوسی پشه فیل دمان بیرله اختلاط.

چین انگله کیم طمعدور اؤت و آبرؤ سمان،
اول اؤتغه بېرمه اوشبو سمان بیرله اختلاط.

گر ایستر اېسنگ ایگی جهان کامین، آگهی،
قیلمه زمانی اهل زمان بیرله اختلاط.

۱۷۳

عشق ایچره کیم کام ایستهسه، بۇلماق انگه ناکام شرط
کیم راحت ایتکنگه طلب چېکمک ابرور آلام شرط.

عشاق کۈنگین آلهلی خُلق و ملاحت شرط ابرور،
یوق سروآسا قامت و رخساره گلفام شرط.

آچیب یوزونگی بزم ارا قیلغیل عیان ناز و ادا
کیم کۈرگوزوب شرم و حیا قیلماق اېمس آرام شرط.

می نوش قیلغیل کیم طرب هنگامه سین قیزدورغلی،
عیش و نشاط اهلایغه دور ایچمک لبالب جام شرط.

کۈنگلوم قوشینی ایسته سنگ بند اېتمک، آچغیل زلف و خال
کیم آنی صید اېتمککه دور بو دانه بیرله دام شرط.

ای حسن گنجیدین غنی، کم قیلمه وصلینگ نعمتین،
باردور توانگر اهلایغه قیلماق مدام انعام شرط.

قاچمه ملامتدین، کۈنگول، عاشق اېسنگ کیم عشق ارا،
هر کیم کمال ایستر اېسه، بۇلماق انگه بدنام شرط.

گر سالک اېرسنگ، زاهدا، کییگیل فنا شالینی کیم
قیلغنه کعبه عزمینی بار جامه احرام شرط.

امن ایسته سنگ اندوهدین، آل قۇلغه ساغر، آگهی،
کیم غصّه و غم دفعیغه بۇلماق قدح آشام شرط.

۱۷۴

خۇبلردىن آرزۇ مەر و وفا قىلماق غلط،
اول وفاسىزلرغە اۋزنى مبتلا قىلماق غلط.

گر جفا تركيغە وعدە قىلسەلەر، الدەنمە غىل
كىم الردين بير نفس ترك جفا قىلماق غلط.

آيله سنگ يوز جان فدا، بير آيله مسلر التفات،
اول ستمگرلرگە نقدِ جان فدا قىلماق غلط.

عادت و آيينلريدور آيله مك جور و جفا،
آرزۇ اول خيلدين لطف و عطا قىلماق غلط.

دردمند اولغن كيشى كيرپىكلى نينگ نيشيدىن،
لبلىر نۇشيدىن اميدِ دوا قىلماق غلط.

آشنالردىن تىلرلر داىما بېگانه ليغ،
اۋزنى اول بېگانه لرغە آشنا قىلماق غلط.

اۋق كېيى قامتلىرىن چېكمە تىلب آغوش ارا،
شوق بازوسى كوچيدىن قدنى يا قىلماق غلط.

كۆككە چىقسىنگ هم قوياشدىك توشكه سن بير آستىغە،
عزّ و جاهِ دهردين كبر و هوا قىلماق غلط.

آگهي، نظم آيله سۆز كيم نظم ارا فضل اهليغە
سېن كېيى ظاهر كلام جانفزا قىلماق غلط.

۱۷۵

بۆلدى لعل جانبخشىنگ اوزره تا نمايان خط،
اې پرى، خضر ينگليغ تاپتى جاودان جان خط.

برچه اېل خطينگ كۆرگچ، بنده بۆلدىلر، گۇيا،
قول قىلورغه عالمى آيلهدينگ نمايان خط.

جان فدا ليينگ اوزره آيله مېش مكان، اې شوخ،
آيله گن كېي مسكن خضر آب حيوان، خط.

ظلمت آب حيوانى سربسرها نھان اېتمېش،
لعل روح بخشىنگنى، تانگ يۇق، اېتسە پنهان خط.

صفحه غە يازيلسە خط زېي آرتوق اۇلغندېك،
آيله مېش عذارينگگە خۇبلوق فراوان خط.

مصحف رخونگ اوزره خط غبارى اېركنمو،
صفحه سيدة كۆرگوزمېش يۇقسە مهر رخشان خط.

ايستەمم گل و ريحان، نېگە كيم سنگە باردور
غيرت چمن عارض، رشك بؤي ريحان خط.

فهم قيل يوز و خطدين يۇقلوغين بهاي حسن،
او ورقده بو مضمون بيلگورور يازيلغان خط.

آگهي ابد عمرى مژده سيدين آرتوقدور،
وعده وصال آيلب گر يوبارسە جانان خط.

۱۷۶

تا عیان اولدی یوزی اوستیده عنبرفام خط،
آہ کیم روشن کونومی قیلدی تیرہ شام خط.

لعلین ایستب باردی جان و بۆلدی خطیغہ اسیر،
گویا کیم اوشبو قوش قیدیغہ ابردی دام خط.

رشکیدین یبتکورگوسیدور زهر جانیم کامیغہ،
جام لعلیدین بۆلوب هر لحظه شهدآشام خط.

چشمه حیوان اوزہ خضر آیلہ گندپکدور مکان،
بوکہ قیلیمیش لعل جانبخشی اوزہ آرام خط.

گلشن اطرافیده ریحان ینگلیغ اول یوز دوریده
قیلغوسی اهل تماشانی فرحفرجام خط.

لعلی بیرلہ آب حیوانیدین ایتسه خضر بحث،
انگہ یوز حجت بیلہ یبتکورگوسی الزام خط.

خرم اولسه خضردهک، تانگ یوق، تاپیب عمر ابد
کیم آلور آب حیات آسا لبیدین کام خط.

خط کہ چیققی، بېگمان، فهم آیلہسون حسن اہلی کیم
انتہای حسنیندین یبتکورگوسی پیغام خط.

آگہی، ہجران غمین تاکی چہکرسن کیم انگہ
آیلہ گین حالینگنی ارسال آیلہبان اعلام خط.

«ظ» ردیفی

۱۷۷

آلیب کۈنگلومنی دلکش اون بیلە بیر خوشنوا حافظ،
کمند عشقیغە قیلدی اسیر و مبتلا حافظ.

جنونیم عیب اېمس بزم ایچره کیم اۋتلوغ نوا توزمیش،
پری دېک جلوه بیرله کۈرگوزوب یوز مینگ ادا حافظ.

جهان باغیغە هرگز کېلمە میشدور حُسن ارا انداق
یوزی گل، ساچی سنبل، سروقد، نسرین لقا حافظ.

یبتوردی لحظه-لحظه تازه جان اۋلگن تنیم ایچره،
مسیحا معجزین اظهار اېتیب هر دم ارا حافظ.

بغیشلب جسمیمه قوّت، یبتوردی جانیمه راحت،
توزوب ناز و ادا بیرله نوای دلکشا حافظ.

توقوز افلاک جسمی طاقت و آرامینی آلدی،
موثر ناله بیرله یبتکوروب اۋتلوغ صدا حافظ.

نې تانگ، جان و کۈنگولدين آیریلیب بارسم اگر اۋزدین،
بو ینگلیغ کیم چېکر دلکش نوا اول دلربا حافظ.

سرود آیلې مېنی محفوظ قیلدی غم بلاسیدین،
الهی، برچه آفتدین انگه بۆلسون خدا حافظ.

همیشه آگهي غه آفت و غمدین حفیظ اۋلغیل،
قیلیب حالېغە بو غمخانه ایچره رحم، یا حافظ.

۱۷۸

ماهرؤیینگ بؤلسمه، خورشید انور دین نه حظ،
نخل قدینگ هجریده سرو و صنوبر دین نه حظ.

تاپمه غنغه بزم وصلینگ باده سیدین کامینی
روضه رضوان ارا تسنیم و کوثر دین نه حظ.

یوز اوزه زلفونگ تماشاسی میسر بؤلسمه،
لاله سیراب اوزه اول سنبل تردین نه حظ.

رحم ایتیب گر شریّت وصلینگنی احسان ایتمه سنگ،
عاشق دلخسته لرغه شهد و شگردین نه حظ.

گر سخاوت لذتیدین بېخبرسن، ای غنی،
مخزنینگده جمع بؤلغن سیم ایله زردین نه حظ.

چون قویوب کبتگونگدور آخر یوز تومن ارمان بیله،
پس فریدون مالی و ملک سکندر دین نه حظ.

آگهی، نظمینگ ارا دلسوز مضمون بؤلسمه،
ساده اشعارینگ بیله دېوان و دفتر دین نه حظ.

۱۷۹

شہددہک شیرین سوزیدین ناتوان جانیمغہ حظ،
مہردہک فترخ یوزیدین چشم حیرانیمغہ حظ.

تازہ جان جسمیمگہ کیرگندین فزونراق تاہمغہ من،
لطف اہتیب کبلسہ قچان اول آی شبستانیمغہ، حظ.

ہر جفا تاشی کہ آتغہی اول پری مہن تہلبہ گہ،
یبتکورور جانیدین فزونراق جسم عریانیمغہ حظ.

شادلیغ تاہمغہ مدورور ہر نہچہ کیم جور ایلسہ،
کیم اہرور جانیمغہ حظ ہر نی کہ جانانیمغہ حظ.

ایریلیب مہندین، تیلب وصلین، نہچہ کیم کورسہ رنج،
بار کونگول آتلیغ آلاخان و آلامانیمغہ حظ.

تانگ اہمس، نظم ایلہ سم تون-کون فرح افزا سخن
کیم یبتر اندین ہسی شوخ سخندانیمغہ حظ.

لعلی وصفی، آگہی، شعریمنی شیرین ایلہ مییش،
بو جہتدین تاہمغہ سی کیم باقسہ دہوانیمغہ حظ.

«ع» ردیفی

۱۸۰

منگه غم شامی انداق تیره بولمیش اختر طالع
که اشکیم ساچسه یوز مینگ انجم ابرمستور انگه مانع.

نه سود اول آی ایشیتمس گرچه فریاد و فغانیمدین،
بولور هر تون جهانده یوز قیامت شورشی واقع.

یبتوردی صبحغه اغیار شامین مهر رخساری،
مبنینگ شامیمغه، یا رب، نه اوچون بولمس دې لامع.

انینگ کونگلینی یوق، لپکن ابریتور تاغنی آهیم،
مگر کیم آنی تاشدین هم قتیغ خلق آیلهمیش صانع.

تیلب وصلینی چبکتیم عمرلر جور و جفاسینی،
سالیب هجرانغه آخر قیلدی برچه محنتیم ضایع.

اوتر آهیم صداسی گرچه گردون اوجیدین هر تون،
ولی اندین نه آسیغ، اول قویاش گر بولمسه سامع.

ترحم حالیمه قیلمس نپچه عرض آیلب احوالیم،
گهی ضارع بولورمن آلیده ییغلب، گهی خاشع.

کونگول گر ایسته سنگ عزّت، نه مقسوم اولسه قانع بول
که عالم اهلی ایچره خوار اولور هر کیم اېسه طامع.

زمانی غافل اولمه، آگهی، اوقات عمرونگدین
که آگه لر دېمیشلر وقت بیر شمشیردور قاطع.

۱۸۱

ساقیا، سېندین اېرور کۆنگلومه آرام طمع،
یعنی ایچمک ایلیکینگ بیرله تۆله جام طمع.

عشق اېلی نۆش قیلورلر می وصلینگ هر دم،
مېن هم آنی قیلورم آیلهمک آشام طمع.

یبتیب اېل صحبتینگه، آیلهدی کامین حاصل،
نی عجب، مېن دغی تاپماق آیلهمسم کام طمع.

عارضینگ هجریده سرگردی یوزوم غم چېکیان،
اېمدی سېندین قیلورم چهره گلفام طمع.

چېکرم رنج فراقینگ طمع وصلینگ ایله،
نېگه کیم رنج چېکر هر کیم اېسه خام طمع.

وه، نېچوک شام غمینگ شرحینی آغاز اېترم،
چونکه اندین منگه یوق تا ابد انجام طمع.

اې کۆنگول، گنجدېک اؤل کنج قناعتده نهان،
خلقدین آیلر اېسنگ عزت و اکرام طمع.

کۆزگودېک آیله اؤزونگ صاف ریاضت بیرله،
آیلهمسنگ جلوه معشوقه الهام طمع.

تیلهمسنگ یخشی آت، اې آگهي، ترک طمع اېت
که جهان ایچره قیلور کیمسه نی بدنام طمع.

۱۸۲

هر کبچه تینمه ی قیلور سؤز و گداز اظهار شمع،
گؤیا، مہندبک ابرور بیر عاشق دیدار شمع.

نی اوچون دہوانہ لردبک ییغلہ بان ییرتر یقہ،
اول پریوش عشقیدہ گر خود اہمستور زار شمع.

بیر نفس یؤقتور کہ چیقمس دود شعلہ باشیدین،
کویگوسی مہندبک مگر غم اوئیغہ بسیار شمع؟

رشتہ جانی کویوب هر دم تاپر جسمی گداز،
بیر نہانی دردغہ گؤیا ابرور دوچار شمع.

آرتسہ اول آی یوزی تابی مُطرًا زلفیدین،
تانگ اہمس، روشن بؤلور بؤلسہ پریشان تار شمع.

تا کویوب نقش قدمی باشیغہ قیلمس پناہ،
راحت اُمیدین بو محفلدہ قیلور بہکار شمع.

چرخ باشیغہ سالیب داغ و آیاغین قیلدی بند،
تا کہ سرکشلیک بیلہ کؤرگوزمہ گہی رفتار شمع.

یبتکوره آلمس اولوس جانیغہ راحت پرتوین،
تا کویوب کؤرمس روا اؤز جانیغہ آزار شمع.

آگہی، وصل ایستہ سنگ اؤت اور وجودینگ باریغہ
کیم بو خصلتدین اول آی بزمیدہ تاپتی بار شمع.

۱۸۳

يوزونگنی کورگه لی بولمیش منگه زلفِ دوتا مانع،
نېچوک کیم ایسته گنگه گنج، بولغه ی اژدها مانع.

عذارینگ مهربدین گر مدعی بی بهره دور، تانگ یوق
که شب پر آچغه لی کوز بولغوسی نور و ضیا مانع.

تکلمغه تیل آچمسسن مېنی کورگن چاغی، بیلمان،
غضب مانع مو ابرکن، یوق اېسه شرم و حیا مانع.

تانگ ابرمس، گرد راهینگ کوزگه یبتکچ تخته سه اشکیم
که کوز یاشی آقرغه بولغوسیدور توتیا مانع.

آیاغینگه یوزوم سورتوب، تیلرمن آبرؤ تاپماق،
باشینگ حقی زما نی بولمه غیل، ای مهلقا، مانع.

کېله ی دېب وعده قیلدینگ، کېلمه دینگ اوشبو گدایینگکه،
کیم اولدی بیلمه دیم، ای خؤبلر شاهی، سنگا مانع.

رقیبینگ مانع اولمیش کام آلورغه جام وصلینگدین،
انگه هم یبتکه لی مقصودیه بولسون خدا مانع.

نصیبیم دور ازده عشق ارا رسوالیغ، ای ناصح،
بو ایش ایچره خدا حقی اوچون بولمه منگا مانع.

نېچه کؤپ بولسه جرمینگ عفو و رحمتدین امید اوزمه،
اېمس بحر کرم موجیغه خاشاک و خطا مانع.

اگر قیلسنگ عبادت، صدق دل بیرله قیل، ای زاهد
که مقصدغه یبتگره بولغوسی ریو و ریا مانع.

فنا و فقر ساری آگه ینینگ کونگی مایلدور،
الهی، نفس شیطان مکرینی قیلمه انگا مانع.

۱۸۴

گر بؤسه قیلسم، تانگ اہمس، اول لعل خندانین طمع
کیم راحت جان اہتکوسی اہل شگرستانین طمع.

کؤیگه کیرگج، ایسترم لعلینی کیم ایمان اہلی
قیلغوسی کوثر شریترین فردوس رضوانین طمع.

اول حسن شاہی لطفیدین کام ایستہسم، عیب اہتمہ کیم
حاجت روا لیغدور گدا اہلیغہ سلطانین طمع.

لعلی اچیغ سؤزلر بیلہ آلغوسی جانیم ہر نفس،
گرچہ اہمس خاصیت زہر آب حیوانین طمع.

تاپمان مروتدین اثر ایستب مسلمانلر ارا،
وہ، نیلب آنی آیلہ گوم اول نامسلمانین طمع.

عشقیدہ جان بېرمک دورور عشق اہلی جانان مقصدی،
وصلیدہ جان تاپماق دورور عاشقہ جانانین طمع.

محروم لیقدین جانینگہ نیش جفا اورمہی دېسنگ،
نؤش وفانی قیلّمہ غیل ابنای دوراندین طمع.

رہبرلیک امید آیلّمہ، ای دل، ریایی شیخدین،
یؤقتور ہدایت آیلّمہ مک آدمغہ شیطانین طمع.

تحسین امیدین سؤزدہ ہر نادانین اہتمہ، آگہی،
سؤز قدرینی بیلّمکنی قیل شاہ سخندانین طمع.

«غ» ردیفی

۱۸۵

ای کۆنگول، ابرمس بو عالم باغی جای شادلیغ،
عاقل ابرسنگ ایستمه انده هوای شادلیغ.

طرفه العین ایچره دور ویرانه لیغ مستلزمی،
سوو اوزه قصر حباب آسا بنای شادلیغ.

گر زمانی شادلیغ بۆلسه میسر، بۆلمه شاد
کیم ابرور اندوه و کلفت اقتضای شادلیغ.

شادلیغ دور خلوت ایچره غم بیله خوی آیلهمک،
ترک ایتیب اول رتبه نی، بۆلمه گدای شادلیغ.

ایسته بان غم دفعین ایتیمک شادلیغ قیلیمه هوس
کیم غم اولمس دهر ارا بیر دم جدای شادلیغ.

ناگهان گر شادلیغ تاپسنگ انگه الدهنمه غیل
کیم آجیب یومغونچه کوز یوقتور بقای شادلیغ.

کییگه لی آماده بۆلسون غم لباس ماتمین
کیمسه کیم کییمیش دورور گلگون قبا ی شادلیغ.

ایلیکی خالی بارغوسی آخر تومن حسرت بیله،
کیم که نقد عمرینی قیلدی فدای شادلیغ.

شادلیغ حرصی بلالرغه سالیبتور برجه نی،
واقف اول، ای آگهی، چپکمه بلای شادلیغ.

۱۸۶

کۆی ابرور اول گل نینگ فیض ایچره چمن ینگلیغ،
انده قد و رخساری شمشاد و سمن ینگلیغ.

آشفته کۆنگول چیقمس رغبت بيله بیر ساعت،
اول کۆی انکه بۆلمیشدور گؤیا که وطن ینگلیغ.

چون سنبل مشکینین ترقیتی صبا، بۆلدى
عالم یوزی سرتاسر خوشبۆی ختن ینگلیغ.

بیر گلشن خرمدر یوزی ساچی چینیده،
اؤینب ایکی کۆز انده مستانه جیرن ینگلیغ.

جنتده ابرور کوثر هر نېچه که جانپرور،
اول یوز اوزه ابرمستور جانبخش دهن ینگلیغ.

دُر جلوه سی دلکشدر گر حقه لعل ایچره،
ابرمس لبیدین چیققن دلخواه سخن ینگلیغ.

شیرین لبی نینگ فکری جانیمده مقام ایتیمیش،
اول جان کبھی دور، گؤیا، جانیم انکه تن ینگلیغ.

باطنی قیلیب، ای دل، آراسته مردآسا،
آرایش ظاهرغه میل آیلمه زن ینگلیغ.

فکر ایت که همه عمرین غفلت بيله اؤتکرگن،
عالمده کیشی بارمو، ای آگهی، سن ینگلیغ.

۱۸۷

تا کہ چیقٹی سبکرہ تیب مرکب، چبکیب جانانہ تیغ،
قیلدی بیر دم ایچره یوز جان ملکینی ویرانہ تیغ.

جانیم اطرافیدین آیریلیمس دمی تیغی دمی،
گوئییا، جانیم ابرور شمع و انگه پروانہ تیغ.

ای مسلمانلر، بؤلونگ واقف کہ بیر کافروشی،
قصد اسلام آیلہ مییش هر یان چبکیب مستانہ تیغ.

تیغی قانیمغه دمین بیتکورسه، تانگ یوق، دمبدم،
تشنہ پی دور کیم ایچر قانیمنی قانہ-قانہ تیغ.

اوق و تیغیدین تاپر عشق ایچره کؤنگلوم تربیت،
طرفہ طفلی کیم آتہ بؤلیمیشدور اوق و آنہ تیغ.

هر طرف اہل قصدیغہ عریان و خندان یوزلنور
اول پریوش ایلکیده، بؤلیمیش مگر دہوانہ تیغ.

قاشی فکری چیقمه غہی افگار کؤنگلومدین دمی،
گوئی بو ویرانی گنج آسا قیلیبتور خانہ تیغ.

شوق ایلہ جان قوشلری تیغیغہ مایلدور مگر
کیم دمی و جوهرین قیلیمیشدور آب و دانہ تیغ.

آگهي، خود جور و ظلمینگ تیغیدین بؤلیمیش ہلاک،
بیلمان، ای بہرحم قاتل، کیمگہ اورغونگ یانہ تیغ.

تا پتی اول نوع زېب و آرا باغ
که ابرور جانغه راحت افزا باغ.

اېسیبان دمېدم نسیم بهار،
بۆلدى سرتا قدم مصفا باغ.

آقیبان سلسبیل وش سوولر،
تا پتی نزهت بهشت آسا باغ.

هر طرف گل آچیب نېچه الوان،
قیلدى بلبلنى زار و شیدا باغ.

بېربان جلوه سروغه قیلدى
خسته قمرینی ناشکیبا باغ.

پیشبان میوه لر نېچه تورلوک،
تۆلدى نعمت بیله سراپا باغ.

قیلدى، القصّه، اوشبو موسمده،
عشرت اسبابینی مهتّا باغ.

جمله آدم بهشت اهلی کبی،
شادلیغ بیرله قیلدى مأوا باغ.

لېک عمروم ارا مېن محزون،
بیلمه دیم نی اېکنی اصلا باغ.

بیت الاحزانیم ایچره صبح و مسا،
اؤتتى عمروم قیلیب تمنا باغ.

نیچوک آچیلسون آگهی طبعی
که دمی قیلمه مییش تماشا باغ.

۱۸۹

ای جبینینگ چینیدین کۈنگلوم سراسر تابلیغ،
حلقة زلفونگ بيله جان بۈینیدور قلابلیغ.

قهر و شدت طور و طرزینه بېریب هر دم رواج،
مهر و شفقت رسمیه یبتکورمه گیل نایابلیغ.

مُلک دنیا کیم اولوسغه مزرع عقبا دورور،
آقیزیب احسان سووین بېرگیل انکه سیرابلیغ.

آه کیم اهل زمان آلیده آدم اول دورور
کیم اېسه حیوان کبی نادان و خورد و خوابلیغ.

کسب جهل اېت، ای کۈنگول، اوشبو برودتگاه ارا،
ایسته سنگ کیم جسمینگ اۋلغه ی کیش ایله سنجابلیغ.

ایسته گهی آلمات گدا ایلکیده کۈرسه بیر درم،
کیم که قاروندېک اېسه مینگ گنج زر نابلغ.

یوز جهان ملکیکه تۈیمس اهل دولت نینگ بیری،
وه، نېچوک فقر اهلی بۈلسون ملک ایله اسبابلیغ.

بیر یوزیده، آگهي، چون یۋق سنگه بیر کولچه بیر،
برچه عمرونکده نه حاصل ایله سنگ میرابلیغ.

۱۹۰

چو سېنسيز آيلرم افغان هر آقشام اؤيله كه بوغ،
كهلبېل مېنى، نې بۇلور، بير تون آيله سنگ مفروغ.

شب فراقينگ ارا تيره دور بوزوق كلېم،
كهلبېل يوزونگ قوياشيدين يېتورگيل انكه فروغ.

فراق كشوریده اؤيله شاهمن كه منگه
سپاه خيلى غم و دود آھيم اؤلميش توغ.

نېچه تضرع ايله عرض حال اېترمن، آھ
كه زعميمه، دېگوسى: سؤزلرينگ باريلى دروغ.

چو يار عارض گلغامى وصفينى يازسنگ،
كهبرهك سنگه قلم آل و صفحه مصبوغ.

سوال زاهد ايشين قيلمه غيل كه صبح و شام
يېبان طعام مخالف ايشى دورور آروغ.

كؤر، آگهي، هنر و فضل قدرسيزليغيني
كه قاتغھلى آشيغه تاپمس اهل دانش دوغ.

۱۹۱

یبتوشتی عید قربان، تاپتی خلق اول نوع شادانلیغ
که قالمهی عالم ایچره بیر کیشی اندوه و حرمانلیغ.

کېلیب توأم بهار و عید یوز فیض و صفا بیرله،
باری ییر یوزین ابتی باغ و خلد آسا گلستانلیغ.

گلستانلرده هر یان آتشین گلر قیلیب جلوه،
یوزی شمعیدين اظهار آيله دی هر تون چراغانلیغ.

فضای گلشن ایچره خلق هر ساری توزوب مجلس،
تون و کون تاپتیلر عیش و طربیدن شاد و خندانلیغ.

آلیب انواع نعمتدین اولوس کامینی انداق کیم
تاپیلمس بیر کیشی عشرت قیلورده قالغن ارمانلیغ.

زر و خلعتدین ابتی آگهینی عید ارا شادان،
الهی، شاهغه یبتکور ایکی عالمده شادانلیغ.

«ف» ردیفی

۱۹۲

سعی ایله تا قیلمه یین منزل دل دریا صدف،
حاصل ایتمک ممکن ابرمس گوهر والا صدف.

سینه صاف اؤل، ایسته سنگ بؤلماق مقیم بزم وصل
کیم تېنگیز قعریده موندین آیله مییش مأوا صدف.

قانع اؤل بیر لقمه غه گر ایستر ابرسنگ صاف دل
کیم تاپیبتور اوشبو خصلتدین دُر یکتا صدف.

ایسته سنگ معنی دُرین، کۆپ لقمه غه آچمه آغیز،
بو سببدین آیله ی آلمس جز خذف پیدا صدف.

اهل معنی لازمیدور غمدین اؤلماق سینه چاک،
کۆکسی چاک اؤلغوسی گوهر حاصل ایتتی تا صدف.

آبرؤ ایستر ابرسنگ بؤلغیل فنا دیریده کیم
تاپمه غه ی ساحلغه چیقسه آبرؤ اصلا صدف.

صاف دلدین ایسته گیل اول جلوه بېرنگی
کیم بیرینینگ گوهر ذاتیغه دور مینا صدف.

قیلمه کۆنگلونگ بیر نفس خالی خیال یاردین،
هر قچان کیم دُر دین ایریلسه بؤلور رسوا صدف.

آگهی، اول گوهر یکتانی قیلغیل جستجو
کیم انکه بؤلمیش جمیع عالم و اشیا صدف.

۱۹۳

اول پرى مژگانى مو قيلميش نمايان ايگى صف،
يا بلا خيلى توزوبتور قصد ابتيب جان ايگى صف.

ظاهر اولميش مو خطى شيرين لى اطرافيده،
شگر اوزره مؤر يا كؤرگوزدى هر يان ايگى صف.

تيشلرئيمو كؤرونور آغزى ارا كولگو چاغى،
حقه لعل ايچره دور يا دُر غلطان ايگى صف.

زلفى تارئيمو يوزى اطرافيده تورغن قطار،
كؤرگوزور دوريده يا سنبل گلستان ايگى صف.

ايگى ياندين كؤبيده عشق اهلى مو قيلميش هجوم،
يؤقسه جئت ايچره توزميش اهل ايمان ايگى صف.

وه، نې چاره آيله يين كيم درد ايله غم لشكرى
قيلغه لى توزميش كؤنگول ملكينى ويران ايگى صف.

بؤلمسه آليمده اول آى آيله مسمن بير نظر،
توزسه گر ساغ و سؤليمده حور و غلمان ايگى صف.

كېچسه جاندين قى بيرى تاپغه ظفرغه اختصاص،
بىر-بيرى قصديغه قيلغچ عزم ميدان ايگى صف.

آگهي جانين نېچوك اسرر كه اول سلطان حُسن،
قهر ايله قصديغه چېكميش خيل مژگان ايگى صف.

۱۹۴

سورسه آت چاپكسواريں هر طرف،
بوتره غه ی صبر و قراریم هر طرف.

رخشی تویناغی ییبتیب جولان چاغی،
سریلند اولغهی غباریم هر طرف.

زار کؤنگلوم بارغوسیدور کبینیدین،
عازم اولسه گر نگاریم هر طرف.

سوو سپهر هر لحظه جولانگهیغه
اوشبو چشم اشکباریم هر طرف.

آلیده جسمیمنی قابو قیلغهن،
ناوک انداز اولسه یاریم هر طرف.

عقلنی دېوانه قیلغهی قویسه یوز
دلبر مجنون شعاریم هر طرف.

کؤز اوچیدین قیلسه ناگه بیر نگاه،
غارت آیلر یوق و باریم هر طرف.

دُر اشکیمنی ساچرمن تینمه یین،
یؤلیده بودور نثاریم هر طرف.

آگهي، کؤرگچ انی جولان ارا،
باردی تمکین و وقاریم هر طرف.

۱۹۵

باغ ایچره دور گل بیر طرف، دہوانه بلبل بیر طرف،
ناز و تغافل بیر طرف، فریاد و غلغل بیر طرف.

توز بزم عشرت باغ ارا کیم بس نشاط افزا دورور،
رخساره گل بیر طرف، گیسوی سنبل بیر طرف.

گلشنده عشرت قیلغه لی ابلگه صلاح عام ابرور،
افغان بلبل بیر طرف، هم خنده گل بیر طرف.

بزم ایچره مست اولسم نی تانگ کیم بیتکوسیدور شیشه دین
آهنگ قلقل بیر طرف، کیفیت مل بیر طرف.

چبکتی اوزاققه باغ ارا دعوی دلکشلیک بؤلوب،
گل اوزره سنبل بیر طرف، اول یوزده کاکل بیر طرف.

دہوانه بولسم تانگ ایمس کیم اول پریدین بیر منگه
حدسیز تجمل بیر طرف، سانسیز تغافل بیر طرف.

تنگری توگل اهلایغه بولغهی طرف، بولسه قچان
خیل تمول بیر طرف، اهل توگل بیر طرف.

یول عزمین ایت اندین بورون کیم بارغوسی بو دشت ارا
خر بیر طرف، جل بیر طرف، سوو بیر طرف، پل بیر طرف.

گر سورسه حالینگ، آگهی، یارینگ کبلیب، کبتکه ی ابدی
تندین تکاسل بیر طرف، جانندین تکاهل بیرطرف.

«ق» ردیفی

۱۹۶

مېن بېدل سنگه تا بۆلمیشم، ای دلربا، عاشق،
باری عشاق ارا یۇقتور مېنینگدېک بېنوا عاشق.

نې تانگ، گلشنده گل چاک اېتسه هر یان کۆکسینی، اول کیم
سنگه دور، نېچه درد و غمغه بۇلغن مبتلا، عاشق.

تون و کون نېگه تینمه ی ابورولور تېگرهنگده آی و کون،
اگر اېرمس اېسه اول ایگی سرگردان سنگا عاشق.

جمالینگ جلوه سی کیم تاغ جسمیدین آلور طاقت،
کیشی آدم اېمس گر بۆلمسه کۆرگچ انگا عاشق.

«سَقَاهُمْ رُيْهُم»^۲ صهبای نابیدور لبینگ شهدی،
خماری دردیه اندین امید آیلر دوا عاشق.

اگر مینگ جور قیلسنگ، درد عشقینگ ترکین اېتمان کیم
بۆلور شوقی فزونراق نېچه کیم چېکسه جفا عاشق.

قیلورمن، یېتسه سېندین هر جفا و جور، یوز مینگ شکر
که قیلماقدور شکایت یار جوریدین خطا عاشق.

اگر جور اېت، وگر احسان، نه قیلسنگ کامیم اولدور کیم
رضای یارسیز هېچ ایشنی قیلمس مدعا عاشق.

قیلور فاش آگهی درد و غمین، مقصودی اولدور کیم
سنگه هر نفس پرور بۆلمه غه ی عالمده تا عاشق.

^۲ «و سَقَاهُمْ رُيْهُم شَرَابًا ظُهُورًا» دېب کېلگن قرآن آیه سیگه اشارت؛ ترجمه سی: «اولرنینگ پروردگاری اولرگه پاک ایچیملیک ایچیرور»

۱۹۷

وه که یوز محنت بيله بغیریمنی قان اېتتی فراق،
دمبدم اول قاننی کۆزلردین روان اېتتی فراق.

نیچه مەتدور که درد و رنج زۆریدین مېنی
کۆزگه ایلمسدېک ضعیف و ناتوان اېتتی فراق.

گه تب و گه لرزه بیرله یېتکوروب یوز مینگ عذاب،
جسم زاریمنی سراسر استخوان اېتتی فراق.

عیش و راحت شخصینی مجروح و مقتول اېتگه لی،
آهیم اؤق، اشکیم کیریش، قدیم کمان اېتتی فراق.

گرچه اوسرو آز ابدی ایام فرقت مەتتی،
لېک یوز ییل درد چېککنندین یامان اېتتی فراق.

کۆز یاشیمنی دانه ینگلیغ هر طرفغه آقیزیب،
عارضیم رنگینی انداق کیم سمان اېتتی فراق.

خسته جسمیم ضعیفینی یېتکوردی اول غایتغه کیم
دزه آسا خلق کۆزیدین نهان اېتتی فراق.

اول پریوش کۆنگلیدین یادیمنی بالکل محو اېتیب،
عشق ارا معدوم و یې نام و نشان اېتتی فراق.

آگهی، اېمدی اولومغه راضی بولسم، عیب اېمس
کیم مېنی حددین فزون آزرده جان اېتتی فراق.

۱۹۸

بۆلمیشم تا که مبتلاى فراق،
قصد جانیم قیلور جفاى فراق.

وصل عیشیدین اېتتى بېگانه،
مېنى چرخ آيلب آشنای فراق.

وه، نېتیب باش کؤترگه من یېردین
که تنیم بۆلدى خاک پای فراق.

نی عجب، غمسيز اۆلمسم بیر دم
که بودور دایم اقتضای فراق.

اؤتتى درد و غمیم نهایتدین،
وه، قچان یېتکه ی انتهای فراق.

غصّه قیدیده خسته کؤنگومنی
اوسرو تنگ اېتتى تنگناى فراق.

قالمه دی عقل و هوش و صبر و سکون،
باشیمه توشگه لی بلای فراق.

سالدى درد اؤتیغه مېنى، یا رب،
دوزخ اؤلسون همیشه جای فراق.

قچان اؤلغه ی که اول قویاش وصلی
قیلغه ی آگهینی جدای فراق.

۱۹۹

وہ کہ بو قیش بۇلوبان قَتَّیغ و پیوسته ساووق،
تن و جانیمنی مېنینگ قیلدی بسی خسته ساووق.

نی عجب، اېمدی تۇنگوب محنت ایله اۆلسم کیم
یوزومه آیلەدی راحت درینی بسته ساووق.

قوروغن جسمیم اۆتون ینگلیغ اییرماغلیق اوچون،
تاپتی صرصر بېلیدین بالته سیغه دسته ساووق.

تېگه دور جسم ضعیفیغہ قیلیچدین هم ایتیک،
منگه یېتکورسه اوزین هر نېچه آهسته ساووق.

مونچه کیم یېتکورہ دور رنج، نی تانگ، جان قوشینی
قفسی تندیں اگر آیلسه وارسته ساووق.

اوروبان اوشبو کهن دیر ارا کلفت تاشینی،
عشرتیم شیشه سینی آیلەدی اشکسته ساووق.

یوز تېشوک کلبه هر تون کیریب اویقوم قاچورور،
کۆرمه یین راحت اېترگه مېنی شایسته ساووق.

غزل ایتورغہ اگرچه قیلورم سعی، ولېک
قۇیمس اؤیلنغہ لی بیر مصرع برجسته ساووق.

چاره یۇق، آگهي نینگ اېمدی تۇنگوب اۆلمکیغہ
که قیلور قصد یلنگ جسمیغہ پیوسته ساووق.

۲۰۰

بو محفل ایچره کیمگه ایچیرسه شراب عشق،
ایلر مرادی نشئه سیدین کامیاب عشق.

بۇلغوسی کام باده سیدین سرخوش اول کیشی
کیم بغرین ایتتی شوق اۆتی ایچره کباب عشق.

ایگی جهان ممالکی معمور بۇلغوسی،
قیلغن کیشیگه ک شور جانین خراب عشق.

ای کۆز، اول آی آیاغیغه قیل اہمدی کیم ساجیغ،
هر قطره اشکینگ ایلہدی بیر لعل ناب عشق.

بیلگیل انی حقیقت ارا راحت، ای کؤنگول،
هر نېچه کیم ییتورسه سنگه کۆپ عذاب عشق.

تاپمسن اهل عشق ارا سرفرازیلق،
تا قیلمه غونچه عجز ایلہ جسمینگ تراب عشق.

حُسن اہلی بزعی راحتینی تاپمه غہی کیشی،
یبتکورمه گونچه تا الم بېحساب عشق.

راکب بۇلور طلب یۆلیدہ مقصد آتیغہ،
هر کیمسه گہ کہ بۇلسہ بو یۆلدہ راکب عشق.

سۆز دېمه، آگهی، گۆزلینگ عشقی ترکیدین
کیم یبتکورور نېچه قریسنگ هم شباب عشق.

۲۰۱

وه كه اول نوع مېنى آيله دى بدحال فراق
كه كوزوم آيله دى بې نور و تيليم لال فراق.

يېل كېبى تېتره توبان، اوت كېبى هم فېزدوروبان،
قيلدى رنگيمنى گهي زرد و گهي آل فراق.

نېچه كون ايچره مېنى اويله ضعف آيله دى كيم
كورگن اېل دېگوسى چېكميش نېچه مينگ سال فراق.

يوز مشقت يېتوروب، آخر الفديك قديم
قيلدى خم، اويله كه درد آستيده غى دال فراق.

بې بلا محرق اېدى كيم قلم آسا قوروتوب،
سهل مدت ارا قيلدى بدنيم نال فراق.

جسم بازاري ارا كېلدى اجلگه، گويا،
جان متاعيني بجد ساتغه لى دلال فراق.

طعميني زهر هلاهلدين اچيغراق ايتتى،
آغيزمه يېتسه بناگه شكر و بال فراق.

باش كوترماق نفسې ممكن اېمستور تا حشر،
بؤيله كيم خسته تنيم آيله دى پامال فراق.

سؤرسنگيز آگهي حاليني، جواب ايسته منگيز
كه انگه قويمه دى حالين دېگودېك حال فراق.

۲۰۲

دۇستلر بو محفلده بو كېچە نڭاريم يۇق،
عيب قيلمىڭىز بۇلسە صبر ايله قاراييم يۇق.

خاطرېم بۇلوب محزون، نې عجب، خموش اۇلسم،
بېلبې اېرورمن كيم باغ ايله بهاريم يۇق.

منع قيلمە، اې ناصح، عشق ارا جنونىمنى،
آلدى بىر پرى عقلىم، قۇلدە اختياريم يۇق.

آرزۇ منگە ياريم گل يوزىنى بىر كۆرمىك،
عالم ايچرە كۈنگلومدە اۋزگە خارخاريم يۇق.

آھيم اۋتى كويدورسە سرو و گلنى، تانگ اېرمس
كيم بو لحظه عالمده سرو گلعداريم يۇق.

كۆيىدىن دې چىقمان، اې رقيب، مېنى سۆكمە،
چونكە بۇلمىشيم عاشق، بۇلدى ننگ و عاريم يۇق.

بېنوا كۈنگول كامىن كيمدىن اىسترم، يا رب
كيم نڭار دلجوى و مرحمت شعاريم يۇق.

شكر كيم اېرور قدريم فقر اېلى ارا عالي،
اهل جاھ آليده گرچە اعتباريم يۇق.

آگھى، مېنى گر شه لطفى قيلمسە پابست،
اوشبو غمكده ايچرە بىر نفس توراريم يۇق.

۲۰۳

کویسه عالم بۆلمه حیران، اؤتلوغ افغانیمغه باق،
اؤتلوغ افغانیم تعجب قیلمه، جانانیمغه باق.

قُمری محزون کبی هر کبچه نالم مدّینی
منع قیلمه، جلوّه سرو خرامانیمغه باق.

زعفرانزار ایچره سیماب آققنین گر کورمه سنگ،
هر طرف ساریغ یوزومده اشک غلطانیمغه باق.

پیچ و تابیم عیب قیلمه اؤتغه توشکن قیل کبی،
ناتوان کؤنگلومده اؤتلوغ داغ هجرانیمغه باق.

حیرت اېتمه گر بلا طوفانی توتسه دهرنی،
سېل غمغه منبع اولغن چشم گریانیمغه باق.

قصد آیلر دمېدم رنج و فراق و درد عشق،
چیقمه غن مونچه عذاب ایچره قتیغ جانیمغه باق.

دېمه کؤنگلوندېک نېدین اول کؤی طوفین قیلمه غونگ،
یؤلیده توفراق بؤلغن جسم ویرانیمغه باق.

قوللری ایچره بوزوق حالیمنی مېندین، ای رفیق،
قیلمه استفسار و استغناى سلطانیمغه باق.

آگهی حالینی گر عشق ایچره بیلماق ایسته سنگ،
چشم عبرت بیرله دردانگیز دېوانیمغه باق.

۲۰۴

ظاهر اېتتی اوشبو قیش ایچره عجب طغیان ساووق
کیم اولوسنی قیلدی شاخ بیددېک لرزان ساووق.

دلربالرنینگ قویاشدېک آتشین رخسارینی
قیلدی شدتدین بولوندېک جیب ارا پنهان ساووق.

کؤزلر اشکین آقزیب تا ییرگه توشگونچه قیلور،
ژاله ینگلیغ تۈنگدوروب، یوز ساریغه غلتان ساووق.

هر نېچه کیم قاقوم اوزره کییدی قاقوم قاردین،
انده هم ییر کؤکسینی چاک آیلهدی هر یان ساووق.

شعله اخگردین آثار حرارتی آلیب،
قیلدی آتشدان ایچین اول نوع کیم یخدان ساووق.

ییر طرف قار کثرتی، ییر ساری صرصر شدتی،
آلیبان هوشین اولوسنی آیلهدی حیران ساووق.

اول گدا حالیه رحم اېت، ای غنی کیم کېچهلر،
قاچوروب اویقوسین، آیلر دیده سین گریان ساووق.

اېسکی تۈن و کهنه پۈستیندین توقف سیز اؤتوب،
برچه اعضانی قیلیب سست، اېتتی قصد جان ساووق.

آگهی شعری اگر ناقص اېسه، اېرمس عجب
کیم انینگ طبعیغه یتکورمیش دورور نقصان ساووق.

۲۰۵

سالدی باشیمغه تا زمانه فراق،
منگه غم کنجین اہتی خانہ فراق.

وصلی بزمیدہ آیلمہی حاضر،
مہنی اؤلتوردی غایبانہ فراق.

ہیچ گلشن ساری ہوا قیلمس،
قیلغہلی کؤنگلوم آشیانہ فراق.

آغزی فکری ارا وجودیمدین
قؤیمہدی ذرہدبک نشانہ فراق.

ساجتی کؤزدین تیثی خیالیدہ
اشک دُرینی دانہ-دانہ فراق.

قدی شوقیدہ یوز الم خیلین
قیلیدی باشیم اوزہ روانہ فراق.

ساجی سوداسیدہ فگار اہتی،
زار کؤنگلوم نہچوک کہ شانہ فراق.

کؤزلری آرزؤسیدہ ہر دم
ایچتی قانیمنی قانہ-قانہ فراق.

زلفی شامی ارا قرا قیغو
سالدی باشیمغه جاودانہ فراق.

دہمنگ، ای دؤستلر کہ بیر نہچہ کون
قیلغوسی یارسیز سنگا نہ فراق.

آگہی جانین اؤتغہ کویدوردی،
نہ قیلور موندین اؤزگہ یانہ فراق.

۲۰۶

جانیم آلور، ای پری، حالیمغه باق،
اشتیاق و اشتیاق و اشتیاق.

تا مہنی فرقتدہ قویدونگ، نالیشیم
الفراق و الفراق و الفراق.

آیلہ میسسن قتلیمہ اغیار ایلہ
اتفاق و اتفاق و اتفاق.

باور اہتمسسن، دہسم، یوز یالباریب،
کۈنگلوم آق و کۈنگلوم آق و کۈنگلوم آق.

عشقینگ اۋتیدہ ایشیمدور صبح و شام
احتراق و احتراق و احتراق.

بو سۈزومگہ لطف اہتیب، ای شاہ حسن،
توت قولاق و توت قولاق و توت قولاق.

یۋق اہسہ، کہل قہر بیرلہ کۈکسومہ
اور پیچاق و اور پیچاق و اور پیچاق.

نی اوچون کیم بو یوریشدین اۋلگنیم
یخشیراق و یخشیراق و یخشیراق.

آگہی کویدی فراقینگ اۋتیغہ
باش آیاق و باش آیاق و باش آیاق.

۲۰۷

ای جمالینگ کیم ابرور مهر منیر خۇبلوق،
مطلعی دور آسمان عالم محبوبلوق.

عالم اهلی گر اسیرینگ بۇلسه، تانگ یۇق کیم سنگه
یبتکورور نصرت دمام لشکر مرغوبلوق.

سرونینگ سرکشلیگی بیوجه اېمس کیم بار انگه
رتبه اعلای نهال قدینگه منسوبلوق.

ای کۇنگول، آسایش بزم وصال ایستر اېسنگ،
چېک بلای هجر، آیل ب صبر ارا ایوبلوق.

ای خوشا دیر فنا کیم انده آیلر آرزو
کۆزلریم سقالیغ و کیرپیکلریم جاروبلوق.

یخشیراق نادان اولوس تاج اېتکنیدین باشیغه
اهل دانش نینگ آياغی آستیده منکوبلوق.

آگهی، اوشبو جهان دین چېک آياق، یوقسه، مدام
بۇلغوسی باشینگ هجوم غم بيله آشوبلوق.

۲۰۸

وه كه افزون بۆلدى انداق حد امكاندين ساووق
كىم جهاندىر چهره زهاد ناداندين ساووق.

كۆرمه ميشدور هېچ كيم فصل بهار اولغن چاغى،
بۆيله قتيغ گردش گردون گرداندين ساووق.

قىلدى تاثير اؤت مزاجيغه برودت اؤيله كيم
بۆلدى آتشدان جهان اهليغه يخداندين ساووق.

اوشبو اوقات ايچره هر لحظه مېن بېمارغه
جورين افزون اېتتى اؤزگه اهل دوراندين ساووق.

كىم كسل بيرله قريلغ آز اېمس اېردى منگه،
هم يېتوشتى بير طرفدين فاقه، بير ياندين ساووق.

گرچه ياتتيم نېچه پۇستين بوركنيب بير گوشه ده،
انده هم تاپتى مېنى، تورمه ي اؤتوب آندين ساووق.

آگهي غه نې اؤت و نې لقمه باردور، نې لباس،
حالى گر بودور آنى آيورغوسى جاندين ساووق.

۲۰۹

جهان شۇخیغه آساندور اگرچه آشنا بۇلماق،
ولېکن سۇنگره بس مشکل دورور اندین جدا بۇلماق.

قاشی شکلی اولوس قتلی اوچون بیر تیغ بزاندور،
ابرور اؤز جانیغه قصد آیلهمک مایل انگا بۇلماق.

ایشی کافر کۆزی نینگ آیلهمک اسلام اوپین ویران،
کهره کدور راغبیغه دینی ملکیدین جلا بۇلماق.

اسیر اؤلغن رها بۇلمس جفاسی دامیدین بیر دم،
انگه اهل خرددین بس عجبدر مبتلا بۇلماق.

ابرور چون یۇقلوغی مهر و وفاسی مهردپک روشن،
زهی غفلت که اندین طالب مهر و وفا بۇلماق.

نېچوک کام ایسته گهی اندین کیشی کیم اهل آدمغه
میستر بۇلمه دی اندین دمی کامی روا بۇلماق.

وصالی آرزوسی جانغه آفتدور، نه لازمدر،
کیشی یوز سعی ایله اؤز جانیغه اؤزی بلا بۇلماق.

نوا تاپماقنی بزعی سازیدین کۆز توتمه کیم اندین
نوا ایستر کیشی نینگ لازمیدور بېنوا بۇلماق.

زیون اؤلهمی دېسنگ، ای آگهی، گر دهر شۇخیغه،
بو مشکل دردنینگ، بیلگیل، دواسیدور فنا بۇلماق.

«ک» ردیفی

۲۱۰.

ایش منگه دور دؤستلیغ اېلگه نمایان آیله مک،
اېل ایشی شأنیمده دشمنلیق فراوان آیله مک.

جان نېچه قیلسم فدا گر اهل دوران آئیده،
قصدی اؤزینی منگه دور قاصد جان آیله مک.

نېچه کیم خلق آئیده قیلسم تواضع آشکار،
ایشلریدور کبر و نخوت نېچه چندان آیله مک.

دؤست دېب هر کیمسه نی خلق ایچره تعریف آیله سم،
پیشه سی مېن دین مذمت اولچه امکان آیله مک.

آه کیم اهل حسدنینگ شیوه سیدور صبح و شام
مېن حزین و بېگنه غه نېچه بهتان آیله مک.

وه، نه درد بېدوادور کیم بارین چین انگله بان،
ای ستم بیرله غضب حقیমে سلطان آیله مک.

اوشبو دردیمنینگ علاجی، آگهي، یؤقتور، مگر
شه منگه اېل رغمیغه کؤپ عفو و احسان آیله مک.

۲۱۱

حسنونگ قویاشی توغمیش، ای مهلقا، مبارک،
جمله جهانغه سالمیش نور و ضیا، مبارک.

فخ یوزونگ لطافت بوستانی نینگ گلدور،
تازه آچیلیمیش اما سرتابه‌پا، مبارک.

ایکی قاشینگ کمال و اقبال اوجی اوزره
ایکی هلال ابرور کیم قیلیمیش خدا مبارک.

قدینگ نهالی نورس باغ سعادت ایچره،
اوشبو نهال، یا رب، بولسون سنگ مبارک.

عید آقشامیده گلدېک نازک تنینگگه کیگن
زردار توگمه بیرله رنگین قبا مبارک.

کیرگوزمه صحبتینگگه هرگز رقیبى کیم
اول شوم نینگ قدومى بار اوسرو نامبارک.

مهر و وفا منگه، ای حسن اهلی شاهی، قیلدینگ،
بؤلسون، الهی، اوشبو مهر و وفا مبارک.

تا کیم منگه قولوم دېب، قیلدینگ خطاب، یوز شکر
کیم بو کرمدين اولدی طالع منگا مبارک.

تون-کون دعام اولوبتور اقبال ایله کمالینگ،
امیدیم اول که بؤلغه ی اوشبو دعا مبارک.

مېن بنده محقر، سېن شاه لطف گستر،
مېندين دعا مناسب، سېندين عطا مبارک.

آلدینگگه هر نه کېلسه راضی انگه بؤل، ای دل
کیم بو روشنی توتمیش اهل رضا مبارک.

گر بؤلسه عفو و رحمت اهل گنهغه مخصوص،
ای بنده گنهکار، جرم و خطا مبارک.

مقصودی آگهی نینگ جان بېرسه قوللوغینگده،
بو مقصیدى، یا رب، قیلغیل انگا مبارک.

۲۱۲

ای کۆنگول، بیل کیم اېمس اطوار یار اولغیدېک،
نی وفا و نی کرم آثاری بار اولغیدېک.

تیل اوچی بیرله سېنی آلدەب نېچە خوش سۆز بیلە،
کۆنگلی اېرمستور سنگە الفت شعار اولغیدېک.

ییغله اۆز حالینگگە کیم شفقت قویاشی پرتوی
طلعتی صبحیدە اېرمس آشکار اولغیدېک.

کامی آنینگ مدّعینی کامیاب اېتمک دورور،
ایستمە لطفیدین اۆلمک کامگار اولغیدېک.

کۆنگلی قاتمیشدور انینگدېک کیم ترحم آیلەمس،
کۆزلرینگ هر نېچە اېرسە اشکبار اولغیدېک.

بیت الاحزانینگدە غمدین یوز کرت اۆلسنگ دغی،
بۆلماغی ممکن اېمستور غمگسار اولغیدېک.

چون رقیب تېرەدل سۆزی انگە دور معتبر،
سېن نېچوک آلیدە تاپغونگ اعتبار اولغیدېک.

ناتوانلیققە چیدە کیم نعمت احسانیدین
بۆلماق اېمدی قیدە صاحب اقتدار اولغیدېک.

آگهي، اولغیدېک ایستب وفا و مهربانی،
اندىن اولغونگ تابکی امیدوار اولغیدېک.

۲۱۳

خط لعلینگ اوزره چیقمیش، ای دلربا، مبارک،
ظلمت ایچیده قالمیش آب بقا، مبارک.

هر یان هجوم آیلب مشکین خطینگ بولوتدېک،
خورشید عارضینگدین بارمیش ضیا، مبارک.

بیلگج زمانِ حسنونگ کم فرصت اؤلغنینی،
آیلب شتاب توتتینگ کۆپ آشنا، مبارک.

مبندین نهان باریب تون اوباش مجلسیغه،
مقصدلری نه اېرسه، قیلدینگ روا، مبارک.

کېلدينگ سحر قاشيمغه، يالغان تبسم آيلب،
انداق که صبح کاذب، مکر و دغا مبارک.

آرذال دیوسیرت بیرله شراب ایتیب نوش،
کېتمیش قیزیل یوزونگدين رنگ حیا، مبارک.

تانگ آتغوچه بولوب مست، اول خیل ايله تلاشيب،
ویران و چاک بولغن جیب قبا مبارک.

هم بؤسه کثرتی، هم تیش زخمی شدتيدین
ایگی لبینگده سانسيز گلگون یرا مبارک.

مجیپینگ^{۴۳} آغزی اوپمیش، گویا که قالمه میشدور
هرگز اثر خطینگدين لعلینگ ارا، مبارک.

گویا که مدعیر پرداز و زبب بېردی
کیم عارضینگ ینگیدین تاپمیش صفا، مبارک.

اغیار صحبتیغه، ای یار، بار که اېمدی،
خلوت منگه همایون، صحبت سنگ مبارک.

عالمده حسن صورت اوسرو وفاسیز اېرمیش،
بېرمک انکه کؤنگولنی عاشقکه نامبارک.

بؤل، آگهي، حقیقت کیش و مجازدین اوْت،
تا هر نه کامینگ اېرسه، قیلسون خدا مبارک.

^{۴۳} بو سؤزنی یازیشده کاتب یا تاییپیست تامانیدین خطا یوز بېرگنگه اوخشهیدی. (۴)

«گ» ردیفی

۲۱۴

جانبخش لعلینگ اوزره تا خط قیلدی پیدا عارضینگ،
خورشید اوزه جمع آیلهدی خضر و مسیحا عارضینگ.

خورشید یپرگه کیرگوسی هر تون کمال شرمدین،
حسن اوجی اوزره جلوه تا قیلدی مصفا عارضینگ.

زاهد تیلر جنت گل و سروین، مگر کیم کورمه‌میش
لطف ایچره زیبا قامتینگ، حسن ایچره حمرا عارضینگ.

جانینگ اوچون رحم آیله‌بان، کورگوز یوزونگ کیم هجر ارا
جانیمغه یبتتیم، آیله‌بان کورمک تمنا عارضینگ.

کوز سالمه‌غوم جنت ارا غلمان و حور آچسه یوزین
کیم مقصدیم کویونگ ارا قیلماق تماشا عارضینگ.

آیدپک یوزونگ مهجورلر شام غمینی یاروتور،
پرتو مہنینگ شامیمغه هم سالغه‌یمو آیا عارضینگ؟

رشکیده جان بېتاب ابرور اوت ایچره توشکن قیل کبی،
جانا، پریشان زلفونگه تا بولدی ماوا عارضینگ.

راضی اولومگه عارضینگ هجری غمیدین اولمیشم،
اوتور مہنی یا تیغ ایله، کورگوز منگه یا عارضینگ.

قیل آگهی غه رحم کیم عشقینگ اوتیغه کویگوسی،
تا کیم کوروبتور بیر نظر اول زار و شیدا عارضینگ.

۲۱۵

تا جنون دشتیغه کیردیم قیلیبان باشنی یلنگ،
صرصر آهیم ایله توتتی جهاننی تۆپه لنگ.

کۆرینور بو که یوزی صفحه سیده لب اوزه خال،
بیر غلط نقطه دور، ای جان و کۆنگول، آنی یلنگ.

اول پری کویغیه گر کیرسه سلامت اهلی،
ای جنون اهلی، هجوم آیلر الرنی قاوه لنگ.

یوق مجالیم حرکت آیله گودېک، ای احباب،
مېنی سودره ب یولی توفراغیغه ابلتیب یومه لنگ.

کام اولدور که کویوب عشق اوتیغه بۆلسم کول،
قوروغن جسمیم اوتون ینگلیغ اول اوت ایچره قلنگ.

تیلرم عشق یولی ایچره سېکبار اولماق،
یوق و باریم مېنینگ، ای درد و بلا خیلی، تلنگ.

قایم اول چېککه لی هر کچه ریاضت، ای شیخ،
خانقاه ایچره شیشیب یاتمه انینگدېک که آلنگ.

حاکم شرع اېسنگ، اېت عدل ایله حکم، اما میل
قیلمه بیر یانغه اگر اېرسه آتنگ، یوقسه بالنگ.

کییسه جاهل، نې عجب، آگهي، قت-قت خلعت
که اېشک راحتیدور نېچه قلین بۆلسه پالنگ.

۲۱۶

تا سیر اوچون قیلدی سفر سرو گل اندامیم مېنینگ،
باردی ایزیدین قمری و بلبلدېک آرامیم مېنینگ.

افغان جرس ینگلیغ قیلیب، خیل غباریدین دې
قالمس کونگول آتلیغ غم عشق ایچره بدنامیم مېنینگ.

چابکلیک آیلب آلیده یورگهی اېدیم شاطر کبی،
گر سنگ فرقت قیلسمه مجروح اقدامیم مېنینگ.

هجریده بیر گام اورغهی گر یوق آیاغیم قوتی،
یولیده باشیمدین قدم قیلماق ابرور کامیم مېنینگ.

هر لحظه کؤی طوفیغه احرام باغلمن، ولی
عجزیم بغایت کؤپتورور، نی سود احرامیم مېنینگ.

اغیار بزى شامینی شمع رخى روشن قیلیب،
غم ظلمتیده، آه کیم قالدی قرا شامیم مېنینگ.

اېل ساغری لېریز اؤلوب هر دم شراب وصلیدین،
تؤلدى، فغان کیم فرقتی آغوسیدین جامیم مېنینگ.

غم مجلسیده ساغریم گریان کوزومنینگ کاسه سی،
اول ساغر ایچره خون دل صهبای گلغامیم مېنینگ.

گر عشق درسیده منگه عالم اېلی بحث اېتسه لر،
بؤلسم میسر دهر ارا هېچکیمگه الزامیم مېنینگ.

وصلی هواسیده نېچوک قیلغوم پرافشانلیغ امید،
چون کیم شرردېک پر دورور آغاز و انجامیم مېنینگ.

زندان غمده آگهی اؤلمککه یتیمیش، ای صبا،
یتکور باریب سلطانیمه، الېته، پیغامیم مېنینگ.

۲۱۷

سالدی اؤت کؤنگلومگه اؤغرین باقیشینگ،
آلدی جانیمی قره ب قاش قاقیشینگ.

قالمه غه ی کول بؤلمه یین بار و یوقوم،
گر بو ابرسه عشوه اؤتین یاقیشینگ.

تا ابد یؤقتور خلاصیم گر بودور
بؤینومه عشقینگ کمندین تاقیشینگ.

تیغ مژگانینگ یبتوردی جانغه زخم،
دُرچ لبدین قنی مرهم یاقیشینگ.

خرمن عمروم کویر انداق که ابر،
گر بو ابرسه قهر برقین چاقیشینگ.

جورینگ ایامین دېگونگ عاشقکه یاز،
گر بودور یازینگ، نهچوک آیا قیشینگ؟

غم چېکرده بیتمه دی یالغوز ایشیم،
دؤستلر، اوشبو ایشیمگه باقیشینگ.

یار یوزین طوفان آلور، ای کؤز یاشی،
تینمه یین بیر دم بو ابرسه آقیشینگ.

یوز نظرکه اؤزگه گر قانع اېمس،
آگهی غه بس دورور بیر باقیشینگ.

۲۱۸

هر لحظه چیقسه کۆک اوزه افغان و آشوبیم مېنینگ،
تانگ یوق که یوقتور نېچه کون آلیمده محبوبیم مېنینگ.

سرو و گلینگ نیله ی، منگه عرض آیلمه، ای باغبان،
گر بۆلمسه اول قامتی خۆب و یوزی خۆبیم مېنینگ.

هجران ارا اۆلسم نی تانگ کیم تېگسه تاغنی گرد اپتر
اندوه و محنت خیلیدین کۆرگن لگدکوبیم مېنینگ.

درد و غمیم تحریر ابْتیب ارسال ابْتِمن، وه نېته ی،
ایلکیگه آغچ پاره لر گر یېتسه مکتوبیم مېنینگ.

گردون کویوب، بیر یوزی غرق اؤلغوسی مونداق کیم کۆنگول
اۆتله ساچیب، سوولر تۆکر بو چشم مرطوبیم مېنینگ.

مېن دیر پیری خدمتین انداق قیلورمن کیم مزه م
خاک جنابین قیلغه لی پاک اۆلدی جاروبیم مېنینگ.

بو دیر ایچیده، آگهی، رۆز و شب ایستب مستلیق،
هم ساقی و پیمانهدور، هم باده مطلوبیم مېنینگ.

۲۱۹

ني قَتَّيغ قهر اېدی کيم بو حزيننگه عيان اېتتینگ،
چېکيب جور و جفا تيغيني هر دم قصد جان اېتتینگ.

مېنى کورگچ ساليب يوز چين جبيننگ اوزره سرتاسر،
الريننگ هر بيرين قتليمغه تيغ جانستان اېتتینگ.

بو ينگليغ کيم ابووردونگ يوز مېن محزون و زارينگدين،
مگر کيم اوزگه يوزگه ميل قيلميش دېب گمان اېتتینگ.

فغان کيم يازغوروب بو بېگنه ني عشق جرميدين،
ايشيمنى کېچه-کوندوز گريه و آه و فغان اېتتینگ.

قاشينگ ياسيغه ساليب يوز گره شور و غضب بيرله،
بلا و درد اوقیغه خسته جانيمنى نشان اېتتینگ.

نگاهي قيلمه يين حاليمغه چشم التفاتينگدين،
تون و کون کوزلريم گريان و اشکيمنى روان اېتتینگ.

کولوب لعل لبينگدين بير تکلم قيلمه يين ظاهر،
نېچه مدّت دورور کيم غصّه دين بغريمنى قان اېتتینگ.

تبسم قيلماغينگ صبح اميديمدين نشان اېردى،
انى هم غنچه ينگليغ لبلرينگ ايچره نهان اېتتینگ.

عتاب و قهر بيرله خلق ارا آيلب مېنى يېردېک،
رقيب و مدّعيلرنى نېچوک کيم آسمان اېتتینگ.

اگر اولتورسنگ اېردى بو تيریکليکدين خوش اېردى کيم
عتاب آيلب، مېنى يوز قتله اولگندين يامان اېتتینگ.

يېتورسنگ آگهينى باغ لطفونگه مناسبدور،
که کؤپ مدّت انکه زندان قهرينگى مکان اېتتینگ.

۲۲۰

رؤزہ آلمیشدور ایلکدین اختیاریمنی مہنینگ،
قؤیمہ میشدور ذرہ چہ صبر و قراریمنی مہنینگ.

عقل و ہوشومنی قلیب معدوم و مفقودالثر،
یوز شکنج ایچرہ سالور جان نزاریمنی مہنینگ.

ہیچ بیر اعضادہ قوت قؤیمہ یین تہیرنگودہک،
بیقتی توفراق اوزرہ جسم رعشہ داریمنی مہنینگ.

تاغدہک باشیم آغیر آیلہ، قولاقیم کر قلیب،
آیلہدی بی نور چشم اشکباریمنی مہنینگ.

گہ سالیب جانیمغہ تب، گاہی بیریپ جسمیمغہ تاب،
آیلہدی نابود تمکین و وقاریمنی مہنینگ.

رؤزہ و دی شدتی ہر ساریدین آیلہ ہجوم،
قیلدیلر تاراج و غارت یوق و باریمنی مہنینگ.

برچہ بیر یان و بو بیر یان کیم خمار جام می
عاجز اہتمیش مہن کبی زیبا نگاریمنی مہنینگ.

ساقیا، آیلہ ترحملر مہن مخمورغہ،
لب بہ لب ساغر توتوب، رفع اہت خماریمنی مہنینگ.

جام رنگین بیرلہ بپرگیل چای و قنددین دمبدم
کیم ریاضت شدتی کہستی مداریمنی مہنینگ.

گر سؤزوم بپریت بؤلسہ، آگہی، عیب اہتمہ کیم
رؤزہ آلمیشدور ایلکدین اختیاریمنی مہنینگ.

۲۲۱

کلبمغه کېلسنگ، ای شوخ، ناگه آچیب عذارینگ،
صدقنگ بۆلورمن، آیل ب جان نقدینی نثارینگ.

حسن اهل کویونگ ایچره قیلیمیش هجوم، گویا،
ای اهل حسن شاهی، باردور الرغه بارینگ.

مهر فلک که کویونگ توفراغیغه قۇیر یوز،
گویا که باردور اول هم بیر عاشق نزارینگ.

دېوانه قیلغوسیدور عالم ایلین سراسر،
آچسنگ اگر ملسل گیسوی مشکبارینگ.

نازینگ مقابلیده قیلم نیاز، تانگ یوق
کیم سېن مېنینگ نگاریم، مېن زار خاکسارینگ.

یوز اوزره کاکلینگنی گر گلشن ایچره آچسنگ،
گل بیرله سنبل اولغهی حیران و شرمسارینگ.

ای گل، کھلیب یوزونگدین بزمیمی گلشن آیله،
تا کی سالور کۆنگولغه شوق اوتی خارخارینگ.

زیبا قدینگنی قیلمان سرو سھیغه تشبیه
کیم بار دورور، بیلورمن، بو سۆزده ننگ و عارینگ.

ای مطرب، ابتهی نغمنگ کۆنگلوم اسیر و شیدا،
سازینگکه تار زلفونگ گویا که بۆلدی تارینگ.

نی کېلسه آگهیغه سېندین یوزین ابورمس،
سېن شاه و اول قولونگدور، نی قیلسنگ اختیارینگ.

۲۲۲

سپهر حسن اوزه، جانا، کوروب خورشید رخسارینگ،
بؤلوبمن، دژه ینگلیغ اضطراب آیلې، گرفتارینگ.

مېنى بیر لطف بیرله خیل عشاق ایچره ممتاز اېت
که عشق اهلی ارا یوقتور مېنینگدېک عاشق زارینگ.

کېل، ای لیلی وشییم، رحم آیله بان، مېن زار و مجنونینگ
کېزمن عشق دشتین عمرلر بؤلوب طلبکارینگ.

اېمس نرگس، چو سېن سیر اېتکاینکده شوق ایله گلشن
کؤز آچمیشدور تماشا قیلغه لی هر ساری دیدارینگ.

قرانغو کلیم ایچره شمع ینگلیغ یوز آچیب کبل کیم
باشینگدین اېوروله ی پروانه دېک مېن زار و افکارینگ.

وصالینگ شریتمین بېرگیل منگه، مېندېک بیرى اېرمس
اگرچه هجرینگ ایچره جان تلاشور نېچه بېمارینگ.

خرابات ایچره کیرمه، زاهدا، گر کیرسنگ ایت ینگلیغ
چیقارور رندلر سودره ب، سالیب باشینگگه دستارینگ.

اگر عالم اېلی دشمنلیق اظهار آیلسه یالغوز
سنگه، ای آگهی، نی غم اگر بولسه خدا یارینگ.

۲۲۳

کۈنگلوم غمین، ای دۋستلریم، یاریمه آیتینگ،
جانیم المین لعلی شکرباریمه آیتینگ.

شاید که ترخم قیلیبان کلیمه کبلغه ی،
حالیمنی پریراد وفاداریمه آیتینگ.

ایستب نگه گۈشه چشمین، تاپه آلمه ی،
بیمارلیغیم کۈزلری بیماریمه آیتینگ.

مژگانی خیالی بیله هر لحظه ده مینگ اۋق
سنچیلغنینی بو تن افکاریمه، آیتینگ.

آزاریمه کۈنگلوم چیده مه ی، ابدی اولومگه
راضی ابرور، اول شوخ دل آزاریمه آیتینگ.

کېلسون دغی قتل آیله سون و قانیمه قانسون،
قاتلوش و عاشق گۈش و خونخواریمه آیتینگ.

آگاهینی اۋلتورسون و یا کامینی بېرسون،
زنهار باریب یار جفاکاریمه آیتینگ.

۲۲۴

وه، نې بلادور بيلمه ديم، اي دلربا، قاش و كوزونگ
كيم بير نظرده سالدی اؤت جانيم ارا قاش و كوزونگ.

آلدى قرار و طاقتيم آق سينه و نازك بېلینگ،
سالدی قراكون باشيمه ايگي قرا قاش و كوزونگ.

جانيمغه قويدی داغلر رشك اؤتيدین خال لېینگ،
كؤنگلومگه يېتكوردی تومن درد و بلا قاش و كوزونگ.

هم يوز اولوكنی تيرگوزور لعلینگ ارا شیرین سؤزونگ،
هم مينگ تيريكنی اؤلتورور آيلب جفا قاش و كوزونگ.

قاش و کوزونگ بیدادیدین داد آیلەسم، اېرمس عجب
کیم نی جفالر قیلیمەدی آخر منگا قاش و کوزونگ.

حسن اهلی شاهی سن، باری عاشقترینگ اؤلتورگەلی،
گؤیا که جالاد و قیلیچ بؤلیمیش سنگا قاش و کوزونگ.

مېن زار و حیرانینگ نېچوک دېوانه بؤلیمەی، ای پری
کیم عقل و هوشوم آیلەدی مېندین جدا قاش و کوزونگ.

یوقتور منگە عشقینگ ارا یورمک تیریک امکانی کیم
جانیمنی یا قد و یوزونگ آلغوسی یا قاش و کوزونگ.

قاش و کوزونگ ایماسیدین بؤلدى قیامت آشکار،
گؤیا که عالم آفتی قیلیمیش خدا قاش و کوزونگ.

اېل قتلینی قصد آیلەبان مستانه قیلغچ بیر نظر،
سالدی جهانغه ناله و احسرتا قاش و کوزونگ.

آیلە ی حیاتیتم نقدینی هر دم نثار و صدقه سی،
یاشورمه غیل مېن زاردین آیلب حیا قاش و کوزونگ.

مجلس فضا سیده اصول اېتکن چاغی رقاص اؤلوب،
بیر غمزده یوز جان آلور، ای مهلقا، قاش و کوزونگ.

شیرین لبینگدین آگهی جسمیغه جان بېر کیم انی
اؤلتوردی بیر ایما قیلیب باققچ قیا قاش و کوزونگ.

رؤزه آیلې مېنى بسې دلتنگ،
باشیم آغیر، آیاغیم اېتې لنگ.

قاچوروب کون-به کون کۆزومدین نور،
اوچوروب دمېدم یوزومدین رنگ.

بوزوبان هیئت و سیاقیمنی،
تاب بېردی تنیمگه اویله که چنگ.

رسم نااهللیک قیلیب ظاهر،
شیشه عشرتیمغه اوردی سنگ.

عیش بزى می خماری بيله
تیلیم الکن، قولاقیم اېتې گرنگ.

چاشیبان عقلیم، اولمیشم مبهوت،
محو اولوب فهم و دانش و فرهنگ.

کۆتره آلمه غوم قباغیمنی،
کیشیدېک کیم همیشه چېککه ی بنگ.

نی بدنده مجال اېترگه شتاب،
نی کۆنگولده خیال اېترگه درنگ.

اېمدی، ای دؤستلر، امید اېتمنگ،
مېندین آثار هوش و نام و ننگ.

اېمس اېردی بورونغی رنجیم آز،
قیلمیش اوستیگه رؤزه هم آهنگ.

آگهی، بيلمه رؤزه دین یالغوز،
قریلیغ هم سېنی قیلیبتور تنگ.

۲۲۶

اول یوزی گل نگارنینگ مهر جمالینی کۈرونڭ،
مهر جمالی اوستیده ایکی هلالینی کۈرونڭ.

ایکی هلالینی کۈروب، قانمسه مهرینگیز اگر،
صفحه عارضی اوزه نقطه خالینی کۈرونڭ.

نقطه خالینی کۈروب، صبر ابته آلمس ابرسنگیز،
حسن و جمالی باغیده قدی نهالینی کۈرونڭ.

قدی نهالینی کۈروب، کۈنگلونگیز اېتمسه قرار،
جان کۈزی بیرله باقیبان، لعلی زلالینی کۈرونڭ.

لعلی زلالینی کۈروب، جانینگیز اېتسه اضطراب،
چاره حالینگیز اوچون شهد مقالینی کۈرونڭ.

شهد مقالینی کۈروب، تاپمسه چاره حالینگیز،
نکته گه لب آچر چاغی غنچ و دلالینی کۈرونڭ.

غنچ و دلالینی کۈروب، ایسته سنگیز مراد دل،
آگهی دېک قوچوب بېلین، عیش کمالینی کۈرونڭ.

۲۲۷

جانغه آرام بېرور جانده الفدېک توروشونگ،
کۆنگلوم آرامین آلور روح رواندېک یوروشونگ.

بېرهدور بزمیمه فردوس کبی فیض و صفا
یوز لطافت بیلە گل خرمنیدېک اؤلتوروشونگ.

تنیمه جان بېرهدور، بلکه تنیم جان قیلهدور،
لعل جانبخشینگ آچیب، لطف ایله نکته سوروشونگ.

عقل و هوشومنی آلور، ایلمهیین نؤش هنوز،
جام لبریز منگه ناز بیلە کبالتوروشونگ.

سینمهیین صبرغه قالغهیمو بؤیون گر بو اېسه
کله ناز و ادا گوشه سینیی سیندوروشونگ.

قییبان پرده جانیم قیلهدور یوز پاره
لحظه-لحظه باقیبان کؤز اوچیدین قییموروشونگ.

وای جان صیدیه کیم غمزه اوقین آتماق اوچون
قاشلرینگ یاسین اگر بو صفت اېسه قوروشونگ.

قېلدی کول زار تنیم شوق اؤتی جانیمغه سالیب،
قاشینگه وسمه و رخسارینگه غازه اوروشونگ.

نعمت مقصد اېسه کامینگیز، ای جان و کۆنگول،
خوان حسنیه باقیب آگهی دېک تېلموروشونگ.

۲۲۸

مونچه کیم دلکش دورور فرخنده دیدارینگ سېنینگ،
تأنگ اېمستور، جان بيله بولسم گرفتارینگ سېنینگ.

حسن ارا گرچه قویاش عالیمقام اولدی، ولې
کویونگه یوز قویغن اول بیر عاشق زارینگ سېنینگ.

محو اولوب دیدارینگه گلر یقه سین قیلدی چاک،
باغ ارا چون کوردیلر گلزار رخسارینگ سېنینگ.

دام حیرت پایبندیدور مدام آزاده سرو،
تا تماشا قیلدی زیبا قد و رفتارینگ سېنینگ.

جاودانی جانغه واصل خسته جانیم بولغوسی،
گر اېشیتسم بیر نفس جانبخش گفتارینگ سېنینگ.

التفات ایلېب اگر کلبمغه یېتکورسنگ قدم،
باش قویوب آلینگده جان اېتکومدور ایثارینگ سېنینگ.

نېتی سؤرسنگ آگهی نینگ حالینی رحم ایله بان
کیم اولرگه یېتی دردینگدین بو بېمارینگ سېنینگ.

۲۲۹

ای مېنینگ کامیم بودور اۋپسم یناقینگدین سېنینگ،
گه کۈز و قاشینگدین و گاهی قباقینگدین سېنینگ.

مهربانلیغ کۈرگوزوب، کېلگیل قوچاقیم ایچره کیم
گه اۋپه ی لعلینگدین و گاهی سقاقینگدین سېنینگ.

کوثر و حیوان زلالین ایسته مان گر قطره یی
یېتسه ناگه شریّت شیرین دوداقینگدین سېنینگ.

ابل وصالینگ باده سینی دمبدم نۋش آیله بان،
وه که مېن هر دم یوترمن قان فراقینگدین سېنینگ.

گه-گهی نېتتی کېلیب تسکین یېتورسنگ وصل ایله،
اۋت یانر کۈنگلومده تون-کون اشتاقینگدین سېنینگ.

تون کېچه کېلگوم دېبان کۈپ وعده آیلب، کېلمه دینگ،
توشتی اۋت جانیمغه بو یالغان وئاقینگدین سېنینگ.

آگهی نینگ آرزوسی بو که بۋسه آیلسه
هم لب لعلینگدین و هم آل ینگاقینگدین سېنینگ.

۲۳۰.

وہ، ئې بلا قرادور، ای شوخ، قرا بلا کوزونگ،
گر خود اېمس قرا بلا، پس ئې بلا قرا کوزونگ.

گر قاره کون باشیم اوزه عشق ایله^{۴۴} سالماق ایسته مس،
پس ئې اوچون قیلیبتورور مونچه قرا خدا کوزونگ.

گاه عتاب اېتیب، گهی ناز قیلیب قچانغچه،
خسته کونگولگه قیلغوسی جور بیله جفا کوزونگ.

کیرپینگ اوقینی قاشینگ یاسیدین آتیان مدام،
قیلغوسی قصد ناتوان جانیمه بارها کوزونگ.

قییماق اگر اېمس اېسه مقصدی صبر پرده سین،
تیغ مژنی تېز اېتیب، نېگه باقر قیا کوزونگ.

وہ، نه علاج اېتهی که بیر اوغرین اشارت آیله بان،
یا قاشینگ اؤلتورور مېنی هر نفس ایچره یا کوزونگ.

آگهی غه ترخم ایت کیم قره مهی نیازغه،
اؤلتورور آنی کورگوزوب ناز بیله ادا کوزونگ.

^{۴۴} ک. نشریده «ایله» سۆزی یوق. او حالده، هم وزن و هم معنی بوزوق کپلهدی.

۲۳۱

وہ، ئې بلا دلکش ابرور، ای شۆح، زیبا صورتینگ
کیم مېندین ایریلدی کۈنگۈل قیلغچ تماشا صورتینگ.

جسمیمغه کیردی تازہ جان کۈرگچ سېنى کیم گۈیا،
روح مجسم آیلہ میس تنگری تعالی صورتینگ.

بیر کیمسہ مثلینگ کۈرمہ میس دھر ایچرہ کیم نقاش صنّع
اسرب اپکن کلک ہنر چېکمککہ گۈیا صورتینگ.

صورت کبې بېجان اولوب، حیرتدہ قالدیم، ای پری،
تا کیم تماشا آیلہ دیم مېن زار و شیدا صورتینگ.

بزم وصالینگککہ اگر بیتسم نہ حال اولغہی منگہ،
کۈرگچ بیراقدین بۈلمیشم مونداق ککہ رسوا صورتینگ.

آیینہ ینگلیغ رۈز و شب حیران و گنگ و لالمن،
تا اول زمان کیم کۈرمیشم بو حیرت افزا صورتینگ.

شکلینگ کۈروب، عاجز تنیم تاپتی توانالیغ بسې،
صورت اېمستور، جان ابرور، البتہ جانا، صورتینگ.

سجدہ بت آلیدہ قچان قیلماققہ میل آیلر ابدی،
گر کۈرسہ ابردی، ای صنم، اهل نصارا صورتینگ.

قیل سیرتینگنی، آگھی، توزمککہ اېمدی جدّ و جہد،
تا کی قیلورسن تورگہ لی میل و تقاضا صورتینگ.

۲۳۲

يېتتيم اۆلرگه درد ايله، حاليمنى سۆرمه دىنگ،
نۆش وصال جام كرمدين ايچورمه دىنگ.

مېن خسته عافيت آتيدىن تاييقلشم،
بالينيم اوزره لطف سمندىنى سورمه دىنگ.

قىلماق اوچون وجوب عيادت اداسىنى،
تشرىف كلبمه نېدىن آيا كېتورمه دىنگ؟

كۆپ مەدت اۆلدى كيم باشيمه توشتى كۆپ الم،
يادىنگگه مېن حزينى زماي توشورمه دىنگ.

حاليمنى سۆرماغىنگ بيله صەحت تاپر اېدىم،
صەحت مگر روا منگه، اي يار، كۆرمه دىنگ.

جان و تنيم الم اۆتىغه كويدى سربىر،
اول اۆتنى التفات سويىدىن اۋچىرمه دىنگ.

نطقىنگ بيله تيريلمك اېدى كاميم، اي مسيح،
كاميمغه نې اوچون مېنى آيا يېتورمه دىنگ؟

بو قولدىن اېتتىنگ عار مگر، يۇقسه نې اوچون،
يىر سۆز بيله باشىمنى فلكدىن آشورمه دىنگ؟

نېلب وفا اميدىن اېتر سېندىن آگهي
كيم اول اۆلرگه يېتتى و حالينى سۆرمه دىنگ.

۲۳۳

عارضینک اوزره توشوب، ای شوخ برنا، کاکلینگ،
باشیمه سالدی غم عشقینگده سودا کاکلینگ.

سنبل مشکین گل احمر اوزه توشکن کیبی،
ایله میش افزون یوزونگه زب و آرا کاکلینگ.

رشکدین گل اؤت بؤلور، سنبل اول اؤتغه اؤرتنور،
گل یوزونگه باغ ارا توشسه مۇطرا کاکلینگ.

مانع اؤلمیش زار کؤنگوم بهره آلورغه، قیلیب
گنج حسنونگ اوزره مسکن اژدرآسا کاکلینگ.

کاکلینگنی لطف ایتیب یوزدین کؤتر کیم قؤیمغه
کؤزلریم حسنونگنی قیلماققه تماشا کاکلینگ.

قیلیدی مجلسنی معطر تر قیلیب چهرهنگ اوزه،
اؤیله کیم اؤت اوزره توشکن مشک سارا کاکلینگ.

قیل کیبی جسمیمغه توشتی شوق اؤتی نینگ شعله سی،
زب اوچون مشاطه تا قیلیدی مطلا کاکلینگ.

کاکلینگ سررشته مقصود ابرور عشق اهلیمغه،
وه، قچان توشگهی اپکن ایلکیمگه آیا کاکلینگ؟

تانگ اېمستور آگهی مجنونینگ اؤلسه، ای پری،
نېگه کیم زنجیر انگه قیلیمیش مهیا کاکلینگ.

۲۳۴

قامتینگ سرو خرامانیم مېنینگ،
لېلرینگ گلبرگ خندانیم مېنینگ.

دردمندینگمن، نظر قیل حالیمه
کیم تۆکر قان چشم گریانیم مېنینگ.

مهربانلیغ یوز آچیب بزمیمغه کبل،
روشن اولسون شام هجرانیم مېنینگ.

جوهر جانیم نثارینگ قیلغه من،
بۆلسنگ اوشبو کچه مهمانیم مېنینگ.

ایسته سم شهد لېینگ، عیب ایتمه کیم
اول ابرور دردیغه درمانیم مېنینگ.

نېتقی کیرسنگ جان کبی آغوشیمه
کیم بودور کۆنگلومده ارمانیم مېنینگ.

آگهي دېک یېتگوسی مقصودیغه
کۆیونگه قۇیغچ قدم جانیم مېنینگ.

«ل» ردیفی

۲۳۵

ای کونگول، خلائقیدین قطع بند الفت قیل،
جانغه ایسته سنگ راحت، اختیار عزلت قیل.

نفسغه بُولوب تابع، قاجمه دینگ مناهیدین،
ایمدی شرم ایتیب، میل توبه و ندامت قیل.

نیچه عمرلر قیلدینگ اهل شاهغه خدمت،
ترک ایتیب آنی ایمدی فقر ایلغیه خدمت قیل.

جدّ و جهد ایله اؤزنی قوتقرب خلائقیدین،
گوشه خُمول ایچره تنگریگه عبادت قیل.

غیب سَرّی کونگونگده قیلماق ایسته سنگ جلوه،
صاف قیلغله لی آنی عمرلر ریاضت قیل.

ایسته سنگ عزیز اولماق، هر نه کیم بپرور تنگری،
راضی اول انگه و شکر آیله بان قناعت قیل.

آیله مک طمع ایلدین خوارلیققه موجب دور،
آیله گونچه خوار اؤزنی، زهر ایچرگه جرأت قیل.

قزلیغ باسیب، قیلسه کسبدین سبّی عاجز،
تشله بان تعلّقی ترک رنج و محنت قیل.

ایکّی دهر ارا قیلمه ی آگهینی درمانده،
بیر کرم بیله، یا رب، ایشلرین کفایت قیل.

۲۳۶

وه كه يوز محنت بيله بغريمنى قان اېتتى كسل،
دمبدم اول قاننى كۆزلردىن روان اېتتى كسل.

نېچه مەتدور كه رنج و دردى زۇرديدن مېنى،
كۆزگه ايلمسدېك ضعيف و ناتوان اېتتى كسل.

گه تب و گه لرزه يېرله يېتكوروب يوزمىنگ عذاب،
جسم زارىمنى سراسر استخوان اېتتى كسل.

عيش و راحت شخصىنى مجروح و مقتول اېتگەلى،
آھىم اۋق، اشكىم كىرىش، قديم كمان اېتتى كسل.

كۆز ياشىمنى دانه يىنگلىغ هر طرفگه آقيزىب،
عارضىم رنگىنى انداق كيم سمان اېتتى كسل.

خسته جسمىم ضعفىنى يېتكوردى اول غايىتغه كيم
ذره آسا خلق كۆزىدىن نهان اېتتى كسل.

ايگى آي اېردى اگرچه بو كسل نىنگ مەتتى،
لېك ايگى يىل درد چېككندىن يامان اېتتى كسل.

شاه عادل كۆنگليدىن يادىمنى بوتكل محو اېتتىب،
خلق ارا معدوم و بې نام و نشان اېتتى كسل.

يېر نفس حالىم سؤررغه تاپمەدیم بېر خاصتر،
خوار و بېقدر اېركنىم اېمدى عيان اېتتى كسل.

بيلدوروب بېكسلىگىمنى مېن حزين بېمارغه،
داغ حسرتدين كۆزومنى خونفشان اېتتى كسل.

آگهي، اېمدى اۋلومغه راضى اۋلسم، عيب اېمس
كيم مېنى يوز وجه ايله آزرده جان اېتتى كسل.

۲۳۷

بیلمان نی درد و غمغه ابرور مبتلا کؤنگول
کیم اوت اورر فغانیدین افلاک ارا کؤنگول.

سرشار کام بؤلغن اولوس حالینی کؤروب،
بحر تأسف ایچره باتر دایما کؤنگول.

هر لحظه یوز تفکر ایله بېقرار اولوب،
مجنون مثال زور ایله بیرتر یقا کؤنگول.

مېن هر نېچه که یالباریان، صبر قیل دېسم،
سالمه ی قولاق ستیزه لر آیلر منگا کؤنگول.

هر یپرده بولسه درد ایله غم اختریب تاپیب،
باشیمغه کپلتوروب اؤته دور بارها کؤنگول.

یېتمه ی مرادیغه، تون و کون جستجو قیلیب،
بېهوده چپککوسی نېچه رنج و عنا کؤنگول.

دردیغه چاره تاپماق اوچون سودره بان مېنی
یوز مینگ اېشیککه اېلتیبان، اېتتی گدا کؤنگول.

بی آبروی بولمه دی یالغوز اؤزی انینگ،
قیلدی مېنی هم ابل ارا یوزی قرا کؤنگول.

منع آیله سم اگر مېن انینگ اضطرایینی،
دشنام اېتیب منگه ییتورور کؤپ ایذا کؤنگول.

مېن راضی اېردیم عالم ارا برچه حالغه،
وه، نیله یین که بیرمه گوسیدور رضا کؤنگول.

باعث کؤنگول دور، آگهی، حال خرابیمه،
ای کاش خلق قیلمه غه ی اپردی خدا کؤنگول.

۲۳۸

جور و کین اۆلمیش اولوسغه رسم و آیین، ای کۆنگول،
پس الردین تۆتمه کۆز جز جور ایله کین، ای کۆنگول.

ترشرولوغ کۆرگۆنگ اېلدىن، گرچه آچوق یوز بيله
نېچه اظهار ایله سنگ گفتار شیرین، ای کۆنگول.

دلکش اشعارینگی اهل جاهغه عرض ایله بان،
تۆتمه کۆز تحسین الردین، غیر نفرین، ای کۆنگول.

رخ کبی شه دین یراق اۆلمه ی دېسنگ بو عرصه ده،
هر طرفغه مایل اؤل انداق که فرزین، ای کۆنگول.

یوز قرا بۆلمه‌ی دېسنگ دود طمعدین خلق ارا،
قیل قناعت کاجیدین چهره‌نگنی رنگین، ای کۆنگول.

کبر و نخوتدور بتر انسانغه کفر و شرکدین،
کافر اؤلسنگ اؤل، ولېکن بۆلمه خودیین، ای کۆنگول.

ازدهک بۆلسه تیشینگ تېز و ایشینگ جنگ و ستیز،
چیققه سن اوج سماغه اؤیله کیم سین، ای کۆنگول.

چونکه دعوای وفا قیلغونگ محبت رسمیده،
گر جفا یېتسه فلکدین، بۆلمه غمگین، ای کۆنگول.

بېوفالر قیلسه لر هر وعده کیم یالغان ابرور،
پس انگه الدهنمه غیل فهم آیله بان چین، ای کۆنگول.

گر جهان عیاره‌سینی ایسته‌سنگ قیلماق نکاح،
اؤل ایت دین نقدیدین آماده کابین، ای کۆنگول.

یېتمه‌دینگ مقصدغه دېب، قیلمه منگه کۆپ سرزنش،
نیله‌یین بخت اؤلمسه مېن زار و مسکین، ای کۆنگول.

چون جهانده کام یوق، پس آخرت کامی اوچون،
مېن قیله‌ی ییغلب دعا، سېن دېگیل آمین، ای کۆنگول.

آگهی دېک دهر ارا هر نېچه کیم بدحال اېسنگ،
شکر اېتیب هر حالغه قیل صبر و تمکین، ای کۆنگول.

۲۳۹

قیستوروبتورمو باشی اطرافیه جانانه گل،
یا مگر رخساری شمعیه ابرور پروانه گل.

نی اوچون یوز چاک قیلیمیشدور یقاسین، ای پری،
گل یوزونگ کورگچ اگر بؤلمه یدورور دېوانه گل.

جسمی سرتاسر یانیب اؤتلوغ عذارینگ تابیدین،
صدقه آیلر باشینگه اؤزینی یانه-یانه گل.

تا تماشاى جمالینگ نشئه سیدین آلدی کام،
سرخرؤلوغ بیرله آیلر خنده مستانه گل.

گلشن اؤلدی گل یوزونگ وصلیدین اهل کاشانه سی،
بیلمه دیم تاپغه ی قچان ییزنینگ بوزوق کاشانه گل.

توت غنیمت نهچه کون عیش و طرب ایامینی
کیم نه بلبل قالغوسی بو باغ ارا، جانا، نه گل.

دېمه شبنم باغ ارا کیم ببوفالیه دردیدین
ساجغوسیدور هر سحر اشکینی دانه-دانه گل.

یار ایله همصحب اؤلسنگ، گل کبتورمه بزم ارا
کیم بو خلوت ایچره دور نامحرم و بېگانه گل.

کېلمسه کلبه ننگه یارینگ، آگهی، یؤقتور عجب
کیم قچان قیلغوسی بلبل آشیانین خانه گل.

۲۴۰

تا یوزونگ باغ ایچره کوردی، ای بت چالاک، گل،
قیلدی عشقینگ پنجه سی بیرله یقه سین چاک گل.

یایدی پای انداز اوچون گلگون حریرین ییر اوزه،
عزم گلشن قیلغنینگ چون آیلهدی ادراک گل.

سورتمک ایستب ایاغینگ توفراغیغه هر سحر،
عارضین شبنم سووی بیرله یوب آیلر پاک گل.

پایمال اہتمک تیلب اؤزنی سنگه، یوز شوق ایله،
تشله دی ییر اوزره جسمینی نچوک کیم خاک گل.

توشمه سون نهوچون آیاغینگگه باشینگدین اہورولوب،
گل یوزونگ آلیده اؤزنی کؤرگوسی خاشاک گل.

غنچه اہرمستور که ایثارینگ قیلورغه، آیلهدی
دُرج رنگین ایچره سالیب زرلرین امساک گل.

سالدی خوار آیلب آیاغینگگه اؤزین، بو وجه ایله
بؤلدی گل رخسارلر باشیده عزّتناک گل.

تا که کیردی قوللرینگ سلکیگه، ای سلطانِ حسن،
اؤلتورور تختِ زمرد اوستیده بېباک گل.

گل یوزونگنی آگهی تا کوردی قیلمس بیر نظر،
آچسه گر یوز مینگ قویاشچه گلشن افلاک گل.

۲۴۱

بزم ارا موزون تكلّمغه چو آچتى يار تيل،
حقّه ياقوتدين ساچتى دُر شهوار تيل.

يوز اولوكنى تيرگوزوب، طوطى دېك ايلر خوش بيان،
اول مسيح آچسه قچان سوزگه شكرگفتار تيل.

هر سوز اېشيتكچ تيليدىن تاپغه من جان لڌتين،
وه، بولور ابركن چوچوك آدمغه بو مقدار تيل.

تانگ اېمس لال اولسم اول يوز وصفينى ايتور چاغى
كيم اېمس ممكن گل اوصافيده آچماق خار تيل.

يوق غميم يوز قتله اولمكدين نېدىن كيم يارغه
قىلغوسى هر دم مسيحا معجزين اظهار تيل.

عشق سَرين تيلگه كېلتورمه كۈنگولدين زينهار
كيم اېمستور عشق اېليگه محرم اسرار تيل.

اعتبار و عزّت ايستر كيمسه گه عالم ارا،
يا كېرهك بسيار زر، يوق اېرسه، پرگفتار تيل.

اې كۈنگول، مقبول خلق اولماق نې امكان كيم سنگه
بۆلمه غونچه تا كه حشو و لغو ايله مردار تيل.

سوز روانليغ ييرله دې آلمه، فغان كيم ايله دى
خلقى مېندىن، مېنى هم خلقدىن بېزار تيل.

تيلنى كېسمك ايسته سم، اې دۈستلر، نې عيب كيم
قىلدى بغيريمنى رككت تيغيدىن افگار تيل.

بۆلمه محزون، آگهي، گر تيل سنگه هموار اېمس،
سېنده گر خود بۆلمسه، كلكىنگده بار هموار تيل.

۲۴۲

ایسته‌سنگ تاپماق سعادت، ای کۈنگول،
شیوه فقر آیلە عادت، ای کۈنگول.

گر شقی‌لیق ایسته‌مسسن، بۆلمه‌غیل
همدم اهل شقاوت، ای کۈنگول.

احتراز ایت صحبت اشرار دین
کیم مؤثر کبلدی صحبت، ای کۈنگول.

یار بدنی دېبتورورلر مار بد،
قاچماق اندین کبلدی سنت، ای کۈنگول.

گر دېسنگ عالمده رسوا بۆلمه‌یین،
بۆلمه مست جام غفلت، ای کۈنگول.

چونکه باردی آبروی و عزتینگ،
سؤنگره سود اېتمس ندامت، اې کؤنگول.

تا که حاسد بار جهانده، قيلمه غیل
آرزوی جاه و دولت، اې کؤنگول.

قیل حذر حُساددین تا یېتمه گهی
مالینگ و جانینگگه آفت، اې کؤنگول.

کیم حسد اؤتی جهانی یاققوسی،
بېرمه یین بیر لحظه فرصت، اې کؤنگول.

بؤلسه گر اسلام اېلی افعالی بو،
کفر اېلیدین نې شکایت، اې کؤنگول.

مفت بیلگیل، بار و یوقونگی بېریب،
خلقدین تاپسنگ فراغت، اې کؤنگول.

سېن کیم و عشرت اوی کیم آیله گیل
بیت الاحزانغه قناعت، اې کؤنگول.

تا بو ینگلیغ شیوه بیرله تاپغه سن
اېل جفاسیدین سلامت، اې کؤنگول.

خَلَص اول کیم دهرغه سیلکیب اېتک،
قیل فنا ساری عزیمت، اې کؤنگول.

آگهي پندین اېشیتیب، زینهار
آیله اول عزم اوزره سرعت، اې کؤنگول.

۲۴۳

تا مېندین، ای پریوش، قیلدینگ عیان تغافل،
ایلر منگه دمدام یوز قصد جان تغافل.

آهیم جهاننی یاقسه، تانگ یوق که جانیم اؤرتەر،
بیر لحظه ناز و عشوه، هم بیر زمان تغافل.

کؤکدین اؤتر فغانیم، قیلمس سنگه اثر هېچ،
بؤلغهیمو مونچه هم، ای نامهربان، تغافل.

چیقماقغه یېتتی جانیم، حالیمغه باق که یوقسه
ایمدی منگه زمانې بېرمس امان تغافل.

بیلمان نه یېرگه حالیم عاید بؤلور که حالا،
سرتاقدم قیلیبتور بغریمنی قان تغافل.

رحم آیله بان زمانې ترک تغافل اېتکیل،
یوق ابرسه، مېنده قویمس نام و نشان تغافل.

قیلغوم عیان مرادیم یوز قتله هر غزله،
آنی سنگه اؤقورده ایلر نهان تغافل.

حالیم سنگه دېمکدین یوق سود کیم هواغه
قوشغهی انی آغیزدین چیققن همان تغافل.

گر آگهی غم ایچره اؤلسه نی تانگ که چېکسون
سېندین قچانغه تېگرو اول ناتوان تغافل.

۲۴۴

آچیلیب تومن طراوت بیلە صحنِ باغ ارا گل،
یبتوروب چمنغه هر یان نېچه زېب ایلە صفا گل.

قیلیب آرزو قدومینگ شرفیغه واصل اولماق،
باقیبان یولونگه تورمیش بیر آیاقدە بارها گل.

دېمه هر طرفده نرگس آچیلور چمنده هر صبح،
آچر انتظار ایلە کوز نظر اېتگه لی سنگا گل.

بۆلوبان بسی پریشان، نېگه چاک اېتر یقاسین،
اگر ابرمس ابرسه مجنون سنگه، اې پری لقا، گل.

تېلەبان زکات حسنونگ قدمینگنی اؤپسه، تانگ یوق
که فضای کویونگ ایچره وطن ایلە گن گدا گل.

آچیلور سحر صبادین دېمه غنچه مشتی هر تون،
آچیبان قوی اراسین، قیلە دور سنگه دعا گل.

بیلە کور بو کون جمالینگ گلی وقتینی غنیمت
که چمنده ایکی-اوچ کون تاپه آلمه غه ی بقا گل.

نېگه چېکمه سون فغانلر شب و رۆز خسته بلبل
که بو گلشن ایچره قیلمس انکه لحظه یی وفا گل.

کرم ایلب، اې یوزی گل، بیراق اولمه آگهي دین
که تیکندین اولمس اصلا بو چمن ارا جدا گل.

۲۴۵

بو گلشن ایچره جنون ایلیدېک، نې وجه ایله چاک اېتر یقا گل،
اگر جمالینگ گلیغه واله اېمس اېسه، اې پری لقا گل.

دېمه سحر غنچه بۆلدى خندان که ناز ایله سېن خرام اېترده،
کمال حیرتدین آغزین آچمیش باقیب گلستان ارا سنگا گل.

اېمس ساچیلغن زری و برگی یېر اوزره کیم مخزن چمندین
ساجیق طریق بیله آیاغینگکه آلتون و لعل اېتر فدا گل.

بهار جلوه نگدین آیله گیل سرو و گلنی، اې شاه حُسن، خرم
که قامتینگکه کمینه قول سرو ابرور، یوزونگکه حزین گدا گل.

نه بلبل احوالیدور پریشان خزان و آفت غمیده یالغوز،
ابرور بو بؤستان ارا همیشه هم اوشبو کلفتغه مبتلا گل.

چو هر کیشیگه عملغه لایق جزا کونیده یېتر مکافات،
پس آیله مک جور ایله جفالر شکسته بلبلغه دور خطا گل.

گر آگهی غه هم اول یوزی گل دې وفا قیلمس اېسه، تانگ یوق
که آیله میش بلبل حزینغه بو گلشن ایچره قچان وفا گل.

۲۴۶

اې گۆزل، بهار اۆلميش، عزم سیر صحرا قیل،
هر ساری گلستانلر گلرین تماشا قیل.

اویده اۆلتوروب طبعینگ گر مکدر اۆلمیشدور،
سیر صیقلیدین اول کۆزگونی مجلا قیل.

جلوه گر بۆلوب هر یان، آچیپان گل حسنونگ،
فیض ایله، چمنلرنی باغ جنت آسا قیل.

سپنسزین گلستانده عندلیب ابرور خاموش،
گل یوزونگ آچیپ، آنی صبح و شام گویا قیل.

گل تنی ابرور هجرینگ خنجری بیله یوز چاک،
مرهم وصالینگدین زخمیغه مداوا قیل.

خنده لبینگ ایستب، تنگدل ابرور غنچه،
آجغه لی انینگ کۆنگلین بیر تبسم افشا قیل.

ایسته بان نظر سبندین خیره چشم ابرور نرگس،
بیر نگاه ایله آنینگ کۆزلرینی بینا قیل.

جمع اترکه سنبل نینگ خاطر پریشانین،
گل کبی یوزونگ اوزره کاکلینگ مطرا قیل.

سیر ارا پری ینگلیغ قدینگه بېریب جلوه،
سرو ایله صنوبرنی بېقرار و شیدا قیل.

خوش صفا گلستانلر ایچره اۆلتوروب گه-گه
ایلکینگه آلیب ساغر، میل نوش صهبا قیل.

اوشبو سیر ارا آلیب آگهینی همراهینگ،
برچه اهل عشق ایچره رتبه سینی والا قیل.

۲۴۷

اول شوخ پری عذاریدور گل،
مشکین ساچی اول گل اوزره سنبل.

بیر ساغر روحبخش لعلی،
جان شریّت خوشگواریدین مل.

رخساری گلی وصالین ایستب،
فریاد ابته دور همیشه بلبل.

قمری قدیغه چو باقدی گستاخ،
اول جرم ایله توشتی بؤنیغه غل.

ایستب لبیدین کلام جانبخش،
بزم ایچره قیلور صراحی قلقل.

قیلدېک تنیم اؤرته گهی اؤت ایچره
رخساریده مشکفام کاکل.

خوشتور منگه شهلایغ اطلسیدین،
یپتسه ایتیدین اگر کهن جُل.

اول آی آنی، ای کؤنگول، ابشیتمس،
هر تون نی آسیغ فغانِ بلبل.

خم قامتینگ، آگهی، باشینگگه
افواج بلا کبلورگه دور پُل.

۲۴۸

شراب حسن قیلمیش گل یوزینی گُلگ، ای بلبل،
مناسب وقت ابرور مستانه قیلسنگ غلغل، ای بلبل.

چمن لبریز فیض اؤلسه، نی تانگ، دلکش اونینگدین کیم
قیزر بزم طرب گر قیلسه مینا قلقل، ای بلبل.

تؤله شبنم اېمس گل، ساقی دوران سنگه توتمیش
طرب صهباسیدین باغ ایچره جام مُل-مل، ای بلبل.

ظفر غم خلیغه تاپسنگ تانگ اېرمس کیم سنگه بو کون
تیکندور ذوالفقار و شاخ گلدور دلدل، ای بلبل.

غنیمت بیر-بیری نینگ صحبتین توتماق مناسبدور
که نی گل قالغوسی بو باغ ارا، نی بلبل، ای بلبل.

خמוש اؤل کیم بو صحرا قوشلری آئیده خوشراقدور
نواي دلکشایینگدین صدای چُلچُل، ای بلبل.

نوا مستانه چېکسه آگهی سېندېک، عجب اېرمس
که یاری نینگ یوزی می تابیدیندور گُلگ، ای بلبل.

۲۴۹

گل یوزونگنی تا که کوردی، ای پریرخساره، گل،
جیبینی دېوانه لردېک آیلهدی یوز پاره گل.

باغ ارا کېلدى ینه بېتکچ بهارِ مقدمینگ،
عمرلر هجرینگ خزانیدین اېدی آواره گل.

گلده رنگ و برگ اېمس کیم تیغ عشقینگ زخمیدین
بۆلدى باشدین تا آياق یک لخت قانلیغ یاره گل.

گل باشیغه سایه سال، ای حسن شاهى کیم سنگه
بیر پریشانحال بولغن بنده بېچاره گل.

زر آياغینگکه ساجیب، هر برگیدین بیر تیل آجیب،
ایلکینگ اوپماقنى تیلر یالباره و یالباره گل.

مېن اوپه آلماں آياغینگ، گل اوپر ایلکینگ مدام،
بیلمه یین حیرتده دورمن کیم اېکن نې کاره گل.

کؤیونگه بارسم یقه م چاک آیله بان، منع اېتمه کیم
گلشن وصلینگ ارا بیر توتتی باره-باره گل.

چونکه سېن سیر آیلهدینگ، بۆلدى قدومینگ ئیمیدین
چرخ والا گلستان و ثابت و ستاره گل.

آگهی نینگ زار کونگلین وصل ارا شاد آیله کیم
بلبل غمگینغه دور گلشن ارا غمخواره گل.

٢٥٠

بو کچه عيد آقشاميدور، اي مه خودکام، کبل
کيم فراق ايچره منگه اوتتي نچه ايام، کبل.

ميل جام ايتتي اولوس بيرهم هلاليني کوروب،
ييز دغي نوش ايله لي بو تون هلالی جام، کبل.

بزم ارا قيلديم مهيا مي، کبره ک ايمدی گزه ک،
لبلرينگ بيرله کوزونگدور شگر و بادام، کبل.

رؤزه آبي اوتتي، زهد و پارساليغ وقتي هم،
ايمدی بولماققه نبدور مانع قدح آشام، کبل.

مي سيز اوتتي نچه کون، آنينگ مکافاتي اوچون
باده عشرت قيلالي نوش صبح و شام، کبل.

غم خزان برگی کبي قيلدی يوزوم رنگين ساريغ،
نوبهار آسا اني قيلماق اوچون گلغام، کبل.

کچه خلوت، هم ييگيتليک وقتي، هم عيد آقشامي،
بس مناسبدور قدحکشليککه بو هنگام، کبل.

توت غنيمت، مفت قؤلدين بيرمه عشرت فرصتين
کيم وفا قيلمس دمي بو عمر نافر جام، کبل.

آگهي نينگ کاميدور ايچمک وصالينگ جاميني،
قيلغله لي حاصل انگه بو تون مراد و کام، کبل.

۲۵۱

رؤزه اول نوع آيله دی بدحال
که تیریکلیک منگه ییتوردی ملال.

نېچه کون بۆلدى کیم خمار ایچره
سۆزگه اېورولمه یین تیلیمدور لال.

قوروبان پیکریم قلم ینگلیغ،
آنده قاقشال سۆنگکلریمدور نال.

بسکه غم اؤقلىرى ییتوردی زخم،
بدنیم بۆلمیش اؤيله کیم غربال.

اوشبو ویرانه آشیان ایچره
جان قوشی تورماق اؤلدى اېمدی محال.

عید آیینی آرزو آیلېب،
الف آسا قدیم بۆلوبتور دال.

کۆزلیم نوریدین اثر قالمه ی،
هر کېچه تارتیب انتظار هلال.

مگر افلاک نینگ بروجیدین
عدم اؤلمیش دورور مه شؤال.

یا بلای خمار شدتیدین
هر کون اؤلدى منگه مگر بیر سال.

بیلمان، القصه، نې بلا بۆلمیش
که بوزولدى منگه بارى احوال.

آگهی، رؤزه دین اېمس یالغوز،
قریلیغ هم سنگه ییتوردی ملال.

۲۵۲

کېلدى بوکون، کېتیب کهن ایام، تازه ییل،
بۆلدى جهانغه فیض خدا عام تازه ییل.

برچه مکاندین آیلهدی اندوه جغدی رم،
بهجت هماسی اېلگه بۆلوب رام تازه ییل.

نورؤز جامی نشئه سیدین یپتکوروب دوا،
بۆلدى اولوسغه دافع آلام تازه ییل.

یپتقی وصال کعبه عشرتغه دهر اېلی،
اخلاص بیرله باغله بان احرام تازه ییل.

هر صبح و شام بزم توزوب بۆلدى برچه خلق
ساقیلر ایلکیدی قح آشام تازه ییل.

کۆککه نوای ساز چیقیب هر مکان ارا،
سرشار فیض بۆلدى در و بام تازه ییل.

ای یار، کېل که بیز دغی جمله اولوس کېبی
بزم طرب توزوب، ایچه لی جام تازه ییل.

حسنونگ زکاتی، قیل منگه بیر لطف کیم غنی
لازم گداغه آیلسه انعام تازه ییل.

قیل شه دعاسین آگهی اخلاص بیرله کیم
بېرسون خدا انگه نی اېسه کام تازه ییل.

۲۵۳

لطف آیلەبان قاشیمغه، ای گلەزار، کېلگیل،
بېل کبی منگه یوق صبر و قرار، کېلگیل.

اؤلگوم فراقینگ ایچره، افغان و ناله تارتیب،
بو حالتیمغه آیلب رحم آشکار، کېلگیل.

هجرینگده دود آهیم عالمی تیره قیلدی،
ای مه، یوزونگی آچیب خورشیدوار، کېلگیل.

بېمار اؤلوب غمینگده، یبتیم یاووق اؤلومگه،
رحم آیلەبان سوروب آت، ای شھسوار، کېلگیل.

رخشینگ سُمی ایزی نی اؤپمک تیلب تون و کون،
یولونگگه اؤزنی سالیب، بۆلدوم غبار، کېلگیل.

هجرینگ غمی تونیده یبتیم هلاک اؤلورغه،
جان جوهرین قاشینگده آیلە نثار، کېلگیل.

آلغوسی آگهی نینگ جانینی انتظارینگ،
بو ینگلیغ آنی قۆیمه کۆپ انتظار، کېلگیل.

۲۵۴

ای حزین کۈنگول، اېمدی همت ایله غیرت قیل،
بزم قرب ارا اۋزنی مست جام وحدت قیل.

مسکنینگ حقیقتده اۋجلی معلادور،
بېلنی باغله بان محکم، اول طرف عزیمت قیل.

تا که اۋلغه سن محبوس اوشبو کهنه زندانده،
لامکان گلستانین سیر اېترگه سرعت قیل.

جاده طریقتغه صدق ایله قویوب گامینگ،
بېرک توتوب عزیمتنی، عزم ترک رخصت قیل.

تا طلب طریقی نینگ قطعیده بۈلوب کامل،
کام دل بيله سیر عالم حقیقت قیل.

ایسته سنگ مطیع اۋلماق گر سنگه جهان اهلی،
خُلق خوش بيله دایم خیر ایله سخاوت قیل.

قالمه سون دېسنگ تۈلمه ییپر و کۈک ثوابینگدین،
هیچ یانغه میل اېتمه یی، حکم ارا عدالت قیل.

یا نبی، ایچر چاغده جرم اېلی می لطفونگ،
آگهینی سرمست باده شفاعت قیل.

۲۵۵

یوز آچیب بهار آسا بزمی گستان قیل،
بېنوا کونگوللرنی بلبل خوش الحان قیل.

طوطی ملاحت سن، تیل آچیب تکلمغه،
تلخکاملر بزمین رشک شکرستان قیل.

ییر تبسمینگ ایستب، بولمیشم بېی دلتنگ،
حالیمه باقیب لعلینگ غنچه سینی خندان قیل.

یبتیم اؤلگه لی آغزینگ سریدین نشان تاپمه ی،
ییر تکلم آیل، بو مشکلمی آسان قیل.

نقد جاننی صرف آیل، لبلرینگ اؤپه آلمان،
رحم ایتیپ فقیرینگکه، بؤسه نرخین ارزان قیل.

سرو و گل بو گلشنده خوار و پایمال اولسون،
گل یوزونگ آچیب، قدینگ نخلینی خرامان قیل.

اې گۆزل، توانالیغ عیشین ایسته سنگ جاوید،
ناتوان قریلرغه جاودانه احسان قیل.

ساقیا، یوزونگ عکسی میده کۆرگوزور جلوه،
کېلتوروب بو کۆرگونی، کۆزلریمنی حیران قیل.

ایسته سنگ غم اؤقیدین امن اگر بو میدانده،
می حباب و موجینی جوشن ایله قلقلان قیل.

ایسته سنگ قویاش ینگلیغ سرفرازلیغ تاپماق،
آگهی، باشینگ خاک آستان سلطان قیل.

۲۵۶

آچمیش یوزینی زب ایلہ فصل بہار گل،
قیلمیش فضای باغنی جنت شعار گل.

گلشن ہواسین ایلہمیش اوسرو طریفزا،
یوز نوع رنگ و بوی قلیب آشکار گل.

زینت بہرب بہشت کبی باغ صحنیغہ،
آداب بیرلہ ہر ساری تورمیش قطار گل.

فیض خرامینگ ایستہ بان، ای خویلر شہی،
تون-کون باقیب یولونگگہ، چہکر انتظار گل.

چاک ایلہ بان یقاسینی دہوانہ لر کبی،
کؤرمک تیلب جمالینگ اہرور بہقرار گل.

صبح و مسا یوزونگ گلی نینگ خارخاریدہ،
یولونگدہ خار ینگلیغ اہرور اوسرو خوار گل.

گلگون طبق ارا کؤتریب باشیغہ زرین،
قیلماق تیلر آیاغینگہ ہر دم نثار گل.

اؤپمک امید اہتیب قدمینگ نینگ غبارینی،
تشلب اؤزینی بیرگہ اہرور خاکسار گل.

گلگہ مروّت ایلہ بان، اہت سیر باغ کیم
بؤلسون یوزونگ نظارہ سیدین کامگار گل.

نہوچون کہ تا آچیلدی جمالینگ گلی سنگہ،
بیر عاشق شکستہ و حیران و زار گل.

کؤپ قاچمہ آگہی دین، ایا گلغذار کیم
باردور ہمیشہ بلبل شیداغہ یار گل.

۲۵۷

یوزونگ مهری اوج جمال و جمال،
قدینگ سروی باغ کمال و کمال.

گلستان کویونگدور انداق نزه
که جنتدور اندین مثال و مثال.

لبینگ کوثر و کوثر سلسبیل
نشان اندین ایگی زلال و زلال.

سوزونگ لذتیدین تاپیتور مسیح
روانبخش شیرین مقال و مقال.

ایکی قاشینگ اوج سعادت اوزه
ایکی بهجت افزا هلال و هلال.

لطافت گلستانیده کوزلرینگ
ایکی شوخ چابک غزال و غزال.

کونگول گلشنیده خیال قدینگ
کؤکرگن دلارا نهال و نهال.

فراقینگ ارا ییغله بان زار زار
تیلرمن تون و کون وصال و وصال.

که صبر آیلهمک فرقتینگ دردیغه
منگه بؤلمیش اوسرو محال و محال.

ترحم قیل اېمدی تلطف بیله
که هجرینگ یبتوردی ملال و ملال.

قیل آزاد جورینگ چېکردین مېنی
که قالمه بدور اصلا مجال و مجال.

ضعیف اۋلدوم انداق، اېشیتمس جواب
کیشی حالیم اېتسه سوال و سوال.

بۆلۈبتور، خیال آیلەبان آگهي
بېلینگى، نېچۈك كيم خیال و خیال.

۲۵۸

جلوه قېلسه قچان اول قامتی سرو و یوزی گل،
ایش منگە نالە قمری و فغان بېل.

دمبدم جانیم ارا سنجیله دور غم تیكنی،
مى ایچیب غیر ایله تا عارضین آیلر گلگل.

قیلدی جان رشته سینی اۋت اوزه توشگن قیلدېك،
تا که اۋتلوغ یوز اوزه قیلدی پریشان کاکل.

یۇق وفا وعده سی گر بۇلسه دغی انده وفا،
عهد و پیمان وفاسی بیلە الدەنمە کۈنگول.

فرقتی ایچره کۈنگول توشتی بۇلوب زلفیغه بند،
بیر اسیری کبی زندان ارا و بۆینیده غل.

ساقیا، دهر غمی جانیمه یېتتی، توتغیل
جانینگ اوچون منگە پُر جام قیلیب، می بیلە مل.

قیزدی بزم، آیت غزل، ساز توزوب، ای مطرب،
باش آیاغینگگه قۇیر شیشه هم آیلب قلقل.

گر بو گلشنده آنه بۇلسه گل و سرو آته،
سېن کبی توغمه غوسی سرو گل اندام اوغول.

جور اېتیب آگهي نی قاولمه غیل کۈیونگدین،
سېن شه حُسن سن و بۇلسه کبرەك شاهغه قول.

«م» ردیفی

۲۵۹

اې همه اېل دردیغه دانا حکیم،
رحم کیم هجرینگدین اولمیشمن سقیم.

نؤش وصلینگدین دوا یبتکوره سنگ،
یؤق منگه بؤلماق هلاکتدین سلیم.

اضطرابیم عشق دردیدین نی تانگ
کیم مدام اندین ابرور جانیمده بیم.

چاره رحمینگدین تیلرمن حالیمه
کیم ابرورسن دردمند اېلگه رحیم.

باردورور دردیغه آیاتِ شفا
هر کلاینگ کیم ابرور درّ یتیم.

جَنّت المأوانی مأوا ایسته مان،
گؤشه کؤیونگ ارا بؤلسم مقیم.

نېگه کیم کؤیونگ فضا سی تا ابد
کېلدی عشق اهلّیغه جَنّات النّعیم.

گلشن کؤیونگده تا پغوم تازه جان،
یېتسه گر وصلینگ بهاریدین نسیم.

آگهینی وصل ایله تیرگوز که اول
مات من داء هواک یا حکیم!^{۴۵}

^{۴۵} معناسی: «سپنینگ هوا و هوسینگ دردیدن اولدی، اې حکیم!»

۲۶۰.

یوزونگ کورگچ صباحتده مه تابان اېمیش، بیلدیم،
لبینگ سورغچ ملاحتده زلال جان اېمیش، بیلدیم.

اولر حالتده غم ظلماتی ایچره لعلیدین سورغچ،
حلاوت بخش آغزی چشمه حیوان اېمیش، بیلدیم.

اول اېتی وعده کوپ، مېن تارتیب آنینگ انتظارینی
اولوم حالیه یبتکچ، برچه سی یالغان اېمیش، بیلدیم.

قاجینگ، ای مدّعیر، جان کپره ک بولسه کیم اول قاتل
قیلیچ ایلکیگه آلیب عازم میدان اېمیش، بیلدیم.

چو کوردوم شور و شر توشمیش جهان اهلیه سرتاسر،
سبب بو فتنه غه اول نرگی فتان اېمیش، بیلدیم.

چیقیب هجران اوتیدین، گلشن کوی ارا کیرگچ،
آنی عشاق ابلیه روضه رضوان اېمیش، بیلدیم.

فنا شهریده آباد آیه، ای دل، قصر جاهینگ کیم
جهان ملکی بناسی عاقبت ویران اېمیش، بیلدیم.

فلکدین ایسته سنگ کام، اول جهالت پیشه کیم جاهل
سوررده کامینی عالمده پېارمان اېمیش، بیلدیم.

جهان اهلی جهان ایچره بقا نی ینگلیغ ایستر کیم
الر شأنیده گل من علیها فان^{۴۶} اېمیش، بیلدیم.

تؤکردین اشک، ای کوز، تینمه کیم بازار محشرده
انینگ هر قطره سی بیر گوهر غلطان اېمیش، بیلدیم.

گناهین آگهی نینگ عفو قیل، ای دیر پیری کیم
انی یولدین چیقرغن ناصح نادان اېمیش، بیلدیم.

^{۴۶} معناسی: «اونده هر کیم که بار، فانی دور»

۲۶۱

وصل ارا مشکل غم هجران اپکنی بيلمه‌دیم،
هجر دردی بؤیله بیدرمان اپکنی بيلمه‌دیم.

شکر قیلمه‌ی وصلیغه توشتم غم فرقت ارا،
اوشبو غم مونداق بلای جان اپکنی بيلمه‌دیم.

بزمگاه وصل ارا ابردیم جهان‌دین ببخیر،
هجر ارا توشگج جهان زندان اپکنی بيلمه‌دیم.

آه کیم تا کیرمه‌گونچه هجر مه‌لک دشتیغه،
وصل بزمی روضه‌ رضوان اپکنی بيلمه‌دیم.

یپتمه‌گونچه تا که جانیم کامیغه زهر فراق،
یار لعلی چشمه‌ حیوان اپکنی بيلمه‌دیم.

جانغه آسایش وصال ایچره یبتیب شام و سحر،
هجر دردیدین اولوم آسان اپکنی بيلمه‌دیم.

درد هجران دفعیغه دېدیم که تارته‌ی ساغرې،
یارسیز صهبای گلگون قان اپکنی بيلمه‌دیم.

برچه اوقاتیمنی ببه‌وده اؤتوردوم، گویا،
عمرنینگ بیر نیچه کون مهمان اپکنی بيلمه‌دیم.

آگهی ینگلیغ همیشه عیش ایله مغرور اولوب،
وصل ارا مشکل غم هجران اپکنی بيلمه‌دیم.

۲۶۲

یوزونگنی باغ ارا کوردوم، گل احمر خیال ایتتیم،
لبینگی بزم ارا سوردوم، تونوک شکر خیال ایتتیم.

تماشا ایله بان پیوسته قاشینگ بیرله رخسارینگ،
توغوبتور قوس برجیدین مه انور، خیال ایتتیم.

حیات افزا لبینگ اوزره خط جانپورینگ کورگج،
مسیحا بیرله همدم خضر پیغمبر خیال ایتتیم.

ظرافت بیرله سوز آیتور چاغی بزم ایچره تار آغزینگ،
آچیلیمیشدور ساچرغه حقه گوهر خیال ایتتیم.

درخشان گوهر آسیلغن کوروب یوز اوزره باشینگدین،
قران ایتکن قویاش بیرله منیر اختر خیال ایتتیم.

کوروب طور و یساقینگنی پریشلر صفی ایچره،
سبنی شاه و الرنی چاکر و لشکر خیال ایتتیم.

نی شه کیم غمزه تیغین تارتیبان برچه کونگول ملکین
مسخر قیلغه لی عزم ایتکن اسکندر خیال ایتتیم.

جنابینگ تاش و توفراغینی یاستانسم تانگ ابرمس کیم
الرنی مهن ملایم بالش و بستر خیال ایتتیم.

قیلیبس، آگهی، تشبیه اول آی رخسارینی کونگه،
غلط ابرکن سبنی مهن اوسرو دانشور خیال ایتتیم.

۲۶۳

دیر ارا تا توتتی ساقی فرح فرجام جام،
بۆلدى بېطاق كۆنگولگه بهجت و آرام رام.

يوز كرمديندور اشارت يارنېنگ هر سۆكمگى،
غفلت اهلى بيلمه يېن قويمېش انگه دشنام نام.

جان قوشىغە يۇقتورور بۇلماق خلاص امكانى كيم
زلفيدىن مونداق كه قورمېش اول كۆزى بادام دام.

گرچه لعلی بادەسىدور اۆزگەلرگە كامبېش،
لېكن اندىن تاپمەدیم هرگز مېن ناکام كام.

سۆرمه زاهد حالینی کیم گر اۋقور کوندوز نماز،
لېک انینگ وردی ابرور بۇلماق قدح آشام شام.

قرض آلیب ابلدىن يېمک نان گرچه باردور زهرچه،
لېکن اۆلميشدور ضرورتدين مېنينگ حلوام وام.

بۆلمه غمگین، آگهی، هر نېچه اېرسنگ تنگدست
کیم خداوند جهانغه باردورور انعام عام.

۲۶۴

يوز شکر که اوشبو کچه جانانیمه یبتتیم،
گرچه انگه یبتگونچه نچه جانیمه یبتتیم.

فرقت قرا شامی غمی ظلماتیغه کیرگن
بیر خضر ابدیم چشمه حیوانیمه یبتتیم.

پروانه سرگشته ابدیم هجر تونیده،
يوز ایمگک ایله شمع شبستانیمه یبتتیم.

بیر بلبل ابدیم گل غم خارینی چککردیم،
اؤلمککه یبتوشکنده گلستانیمه یبتتیم.

جان کیرسه اؤلوک جسمیغه ابدی عجب ابرمس
کیم جان بربیان عیسی دورانیمه یبتتیم.

کۆپ مدّت ابدی، خاک مذلت ارا قالغن
بیر دُر یتیم ابردیم و عَمّانیمه یبتتیم.

عشّاق ارا قدریم، نې عجب، بؤلسه فزونراق
کیم یار وفادار و قدردانیمه یبتتیم.

ارمان ابدی کونگومگه وصالیغه یبتوشمک،
طالع منگه یاور بؤلوب ارمانیمه یبتتیم.

يوز قؤیسه، نې تانگ، قوللوغیمه، آگهي، شه لر
کیم قوللوق ایتیب درگه سلطانیمه یبتتیم.

۲۶۵

اې خوش اول كونلر كه مقصد گوهریغه كان اېدیم،
یعنی اؤلوب بخت یاور، همدم جانان اېدیم.

اې خوش اول كونلر كه كۆیونگ روضه سیده صبح و شام،
هر طرفه سیر آیلب غیرت رضوان اېدیم.

اې خوش اول كونلر كه باشدین تا آیاغیم کۆز بؤلوب،
گلشن دیدارینگه شبنم کیبی حیران اېدیم.

اې خوش اول كونلر كه هجرینگدین ملالی یتیمه یین،
بزم وصلینگده نشاط و عیش ایله خندان اېدیم.

اې خوش اول كونلر كه قدینگ سرویغه آیلب نظر،
شوقیده یوز ذوق ایله قمری کیبی نالان اېدیم.

اې خوش اول كونلر كه سرو و عشق پیچاندېک بؤلوب،
سریسر شمشادۆش قدینگ بیله پیچان اېدیم.

اې خوش اول كونلر كه بۆلمه ی جاھل و نادان بیله،
داخل اجلاس اهل دانش و عرفان اېدیم.

اې خوش اول كونلر كه خطینگنی تماشا ایله بان،
آگهی دېک دایما مستغنی ریحان اېدیم.

۲۶۶

بۇلدى انداق پُرمشدد درد ايله گريان كوزوم
كيم ياش اورنيغه آقیزدی لخته-لخته قان كوزوم.

گاھي اوت ياققن كېي، گاھي پيچاق كېسكن كېي،
تارتتی تورلوک الملر بېحد و پايان كوزوم.

وه، نه قَتَّيغ درد ابدی كيم با وجود خسته ليغ،
برق و باد آسا يوگورتوردی مېنى هر يان كوزوم.

آشسه باشيمدين، نې تانگ، اشكیم سووی كيم بار دورور
اشتداد درددين پُرموجلغ عَمَّان كوزوم.

كلبۀ ويرانيم اېتتی گنج افریدون كېي،
گاه اينجولر ساجيب، گاھي تۆكوب مرجان كوزوم.

قطره-قطره قان و ياشدين تۇلدى جيب و دامنيم،
بۇيله ياقوت و گهرغه بۇلدى گۇيا كان كوزوم.

كوزدين آققن قطره قانلر دېمه كيم اطرافيمه
تۆكتی باغ درددين عَناب ايله رُمان كوزوم.

درد و محنت اؤقلىريدين انگله غيل قالغن نشان،
بو كه حالا كؤرگوزور اطرافيده مژگان كوزوم.

آه كيم بۇلدى مكدّر مُنخسف اختر كېي،
گرچه روشنليكه اېردی اؤيله كيم چۆلپان كوزوم.

تا قيامت قۇرقم كيم تاپمه غه ی آبادليغ،
بۇيله كيم بۇلدى جفاي درد ايله ويران كوزوم.

مونچه زحمت چېكمس اېردی، آگهي، تاپسه ابدی
توتیای خاکپای حضرت سلطان كوزوم.

۲۶۷

هجران اۋتیغه تشلب باردی مېنی جانانیم،
گر چېکسه شرر، تانگ یوق، گردون اوزه افغانیم.

اۋقدېک سوروب آت بارغچ، یۋلیده اېمستور تۈز،
قینی بيله افتان و خیزان باره دور جانیم.

ئيله کی بیان ایتسم آلیده، قولاق سالمس،
هجرانیده یوزلنگن احوال پریشانیم.

اشکیم سوپی اول ینگلیغ طغیان قیله دور کیم بار
یېمریلگودېک اوستیمغه بو کلبه احزانیم.

اول مهرلقا دلبر هجریده نېچه ییللر،
ییغلب تۈکه دور قانلر بو دیدۀ گریانیم.

غم تاشلری آستیده اول نوع نحیف اۋلدوم
کیم گرد دېگهی هر کیم کۈرسه تن عریانیم.

یبتکور منگه، ای ساقی، می لشکریدین امداد
کیم غم سپهی کېلمیش تۈکمککه بو دم قانیم.

هجریده زیون اۋلغن حالیم نېچه عرض ایتسم،
ییر لحظه قولاق سالمس اول شاه سخندانیم.

کول بۈلسه یانیب جسمیم، ای آگهی، تانگ یوق کیم
هجران اۋتیغه تشلب باردی مېنی جانانیم.

۲۶۸

مهر آیلېب تا یوزونگ حسن اوجیغه چېکتی علم،
ذره بولدی اضطراب آیلېب انگه برچه صنم.

حسن اقلیمیده سېن اول شاه عالیجاه کیم
لشکرینگ حور و پری و خۇبلردورلر خدم.

ماه رؤینینگ آلیده خورشیدغه یوق اعتبار،
حق مگر کیم حسنی یالغوز سنگه قیلمیش کرم.

لاله نینگ بغریغه توشکه ی رشک اؤتیدین داغلیر،
خال رخسارینگ آچیب باغ ایچره گر قویسنگ قدم.

جلوه گستاخانه قیلدی تا قدینگ یانیده سرو،
بؤنیغه یېل کاج اوروب، هر دم قیلور قدینی خم.

آشکارا یوز آچیب چیقسنگ حرمدین تشقری،
جان فدا آیلېب، قیلور قوللوق عربدین تا عجم.

نازنینلر شاهیدورسن، آگهي کؤیونگ ارا
بیر گدای بېکس، اندین قیلمه غیل لطفونگنی کم.

۲۶۹

يېتيب وصلينگگه بۇلدى برچه عالم شاد، مېن قالديم،
دې بۇلمەي فراقينگ بنديدن آزاد، مېن قالديم.

تاپيب شيرين سۇزونگدين مّدعيلر كام ايله راحت،
كۆروب كافر كۆزونگدين ظلم ايله بېداد، مېن قالديم.

توزوب اېل گلشن بزمينگ ارا عشرت نواسيني،
چېكيب غم محبسيده ناله و فرياد، مېن قالديم.

همه عشق اهلى تاپتي كاميني وصلينگ شرابيدن،
ايچرغه زهر هجرينگي بۇلوب معتاد، مېن قالديم.

فغان كيم بهره آليب اۆزگه لر تعليم لطفونگدين،
معيشت علمي ايچره بۇلديلر استاد، مېن قالديم.

همه مقصد عروسين عقد اېتيپ، كام آيله دي حاصل،
ولي يوز سعي اېتيپ، بۇلمەي انگه داماد، مېن قالديم.

ابشيتنگيل داديم، اي خۇبلر شهي كيم التفاتينگدين
باري اېل ايسته گونچه آلدی كامين، داد، مېن قالديم.

همه آليب عنایت مزرعيدن دانه خرمن،
ولي سامان عمرومى بېريب برباد، مېن قالديم.

قيليب اهل قبول امداد لطفونگدين بنا يوز قصر،
ولېكن آيله ي آلمه ي بيركتك بنياد، مېن قالديم.

كرمدين توز بوزوق حاليمنى كيم معمار لطفونگدين
همه آباد بۇلدى، بۇلمه يين آباد، مېن قالديم.

تانگ اېرمس اضطرابيم، آگهي، كيم اۆزگه قوللردېك
قريغن چاغده غمدين بۇلمه يين آزاد، مېن قالديم.

۲۷۰

مېن که بو کون بیر پریوش دلرباغه اوچرهدیم،
 اؤلمه گونچه آیريله آلمس بلاغه اوچرهدیم.

اېمدی جاندين گر امید اوزسم، تانگ اېرمس، بؤيله کیم
 کۆزی قاتل، کیرپيگی اؤق، قاشی یاغه اوچرهدیم.

تا انینگ رخسار پُرانواريه قیلدیم نظر،
 ذره پي دورمن که مهر پرضیاغه اوچرهدیم.

زلفیغه توشتی کۆزوم، باقماق تیلِب رخساریغه،
 وه، نېته ی کیم گنج ایستب اژدهاغه اوچرهدیم.

وصلیدین کۆپ وعده آیلِب، قیلمه دی بیرگه وفا،
 هېچ بیلماں کیم نې ینگلیغ پي وفاغه اوچرهدیم.

اې طبیب، اېمدی دوايی آيله مکدین چېک ایلیک
 کیم مېن دلخسته درد بېدواغه اوچرهدیم.

آگهی، عیب آیلمه آه و فغانیم کیم بوکون
 بیر نگار تندخوی و پُرجفاغه اوچرهدیم.

۲۷۱

دۈستلر، بوکون عجب بیر سروقامت کۆرمیشم،
صورتی باشدین آياق غرق لطافت کۆرمیشم.

آفتاب آسا منور طلعت فرخنده سین
عالم آرا اختر اوج سعادت کۆرمیشم.

یوزلری نینگ شکلینی انگلب گل گلزار لطف،
کۆزلری نینگ صورتین عین عنایت کۆرمیشم.

جانفزا شیرین لبینی تاپمیشم آب حیات،
روحپرور نکته سین دُر ظرافت کۆرمیشم.

قاجسه هوشوم، تانگ اېمس، کۆرگچ قیام قامتین
کیم مېن حیران آنی قایم قیامت کۆرمیشم.

تورغنین بزم ایچره ایلکین قاوشوروب آداب ایله،
بېقرار و مضطرب کۆنگلومگه راحت کۆرمیشم.

جان کبى نازک بېلیده فوطه زر آستیده،
پیش قبضی تیغینی جانیمغه آفت کۆرمیشم.

بیلگوسی هر مدعا خاطر ارا قیلغچ خطور،
طبعیغه مخصوص انینگ فهم و فراست کۆرمیشم.

کۆرمه دیم مانند انگه چابکلیک ایچره، نېچه کیم
دلربالر جلوه سین بېحد و غایت کۆرمیشم.

بیلمه دیم حالیم نی یرگه عاید اولغهی عاقبت
کیم اوزوم شوقیده کۆپ بېصبر و طاقت کۆرمیشم.

آگهی، اېمدی منگه اولمکدین اوزگه چاره یوق
کیم بوکون جانیمده دردین بېنهایت کۆرمیشم.

۲۷۲

مېنينگ مقصودوم اولدور کيم سېنينگ ياشينگدين آيلنسم،
آياغينگگه بولوب صدقه، کوز و قاشينگدين آيلنسم.

چو سېن کېلدينگ کيچيک ياشينگ بيله حاليمنى سورماقغه،
کېره کدور مېن قري بندهنگ کيچيک ياشينگدين آيلنسم.

سؤروب حاليمنى لعلينگدين گهر ساجتينگ، مناسبدور
بېريب جان جوهرين، لعل گهربارينگدين آيلنسم.

بوکون بير شوخ ايله يولداش اولوب کېلدينگ، ابرور لازم،
سنگه مېن صدقه بولسم، داغى يولداشينگدين آيلنسم.

ايكى زلفونگ توشوبتور چيرمه شيب او تلوغ يوزونگ اوزره،
يانيب جانيم، ني تانگ، اول ايگي چيرماشينگدين آيلنسم.

ايتيم دېب شوخليقلر کورگوزوب، آنتينگ منگه بير تاش،
عجب يوق، ايت کېي سچره ب توروب، تاشينگدين آيلنسم.

ازل نقاشى نقشينگ بوالعجب چېکميز، عجب اېرمس،
تماشا ايله بان نقشينگنى، نقاشينگدين آيلنسم.

باقيب کوز آستيدين پنهان و فاش اېتتينگ تغافلر،
نهانينگگه، ني تانگ، بولسم فدا، فاشينگدين آيلنسم.

قيليب رحم، آگهي، کوز ياشينگه، کېلدى همولى ياشينگ،
بو ياشينگدين، ني تانگ، اېورولسم، اول ياشينگدين آيلنسم.

۲۷۳

قۇيىنگ يىغله‌ی که اوشبو کون سېور ياريمدين آيريلديم،
مروتليغ، محبتليغ وفاداريمدين آيريلديم.

بهار وصل ارا بير عندليب خوشنوا ابرديم،
يېتیب هجران خزانى، تازه گلزاريمدين آيريلديم.

حزين کونگومنى کيمگه باغله‌يين، وه، اېمدى کيم بو کون،
فلک ظلم آيله‌بان، خوشخوى دلداريمدين آيريلديم.

غم و درديمغه چاره کيمدين ايسته‌ی کيم مېن محزون
معين و مشفق و دلجوى غمخواريمدين آيريلديم.

عجب يوق نيم‌بسمل قوش مثلليک اضطرابيم کيم
هُم‌پرواز و معنى صيد شونقاريمدين آيريلديم.

جهان بازاریده قدریم متاعی گر اېسه کاسد،
تانگ اېرمس کيم محبتلى خريداريمدين آيريلديم.

قربليغ چاغیده قوت کيتيب، افتاده بۇلغنده،
جوان‌دولت، فلک‌قدرت مددکاريمدين آيريلديم.

نهان رازيم، تانگ اېرمس، اېمدى بۇلسه اېلگه ظاهر کيم
انيس و محرم اولغن صاحب‌اسراريمدين آيريلديم.

مېنى ماتم تونیده آگهي دېک يالغوز، اي احباب،
قۇيىنگ يىغله‌ی که اوشبو کون سېور ياريمدين آيريلديم.

۲۷۴

سنگه مېندین، ای دلېر خوشخرام،
سلام و سلام و سلام و سلام.

اگر هجر اؤتی قیلدی، جسمیم یاقیب،
تمام و تمام و تمام و تمام.

ولی شادلیغ بیرله سېن ساغ بؤل
مدام و مدام و مدام و مدام.

اېرورسن شه و مېن قاپونگده کمین
غلام و غلام و غلام و غلام.

قچان ایتلرینگ ایچره بؤلغه ی منگه
مقام و مقام و مقام و مقام.

منگه سېنسيزین خواب راحت اېرور
حرام و حرام و حرام و حرام.

اېرور فرقتینگ تیغیگه خسته جان
نیام و نیام و نیام و نیام.

اؤزونگ کاشکی تارتسنگ قتلیمه
حسام و حسام و حسام و حسام.

یوبار آگهي غه گهي، لطف اېتیب،
پیام و پیام و پیام و پیام.

۲۷۵

آیله دیم تون کچه خلوت ارا جانان ایله بزم،
قیلغهی اول نوع که بیر خسته بدن جان ایله بزم.

محو اولوب نور جمالیغه اونوتتوم اوزنی،
ذره قیلغن کبی خورشید درخشان ایله بزم.

چبکیان مهن انی آغوشیم ارا، اول مهنی هم،
اویله کیم واقع اولور قطره غه عمان ایله بزم.

مهن لبیدین می ایچیب، اول سوزیدین نقل ساچیب،
قیزدی تا تانگچه بو نعمت الوان ایله بزم.

بؤیله بیر یار اگر هر کیشیگه بؤلسه نصیب،
تیلهمس حور بیله صحبت و غلمان ایله بزم.

تا که جانیمدین اثر جسم ارا باردور، یا رب،
قیل میسر بو صفت یار و قدردان ایله بزم.

یار دانا یوزی بیرله قیزیتمی بزمیمی،
آیلهمی لبک ساووق چهره نادان ایله بزم.

بؤلمه غیل، آگهی، هر دونغه جلیس و توزگیل
یار عالی نسب و صاحب احسان ایله بزم.

«ن» ردیفی

۲۷۶

حزین کۆنگلومگه صهبای وصالینگ آیلہ گیل احسان
که آشتی حدیدین ایچمک انگه خونابه هجران.

قرردی رۆزگاریم هجر شامیده، یوز آچغیل کیم
همول تون ظلمتی نینگ دافعیدور بو مه تابان.

اگرچه عشق ایلین قتل آیلہ ماقده هېچ بیمینگ یوق،
ولېکن لطف ابتیب اؤز جانینگه رحم آیلہ گیل، ای جان!

ستم آیلب شکست اهل وفا کۆنگلیغه یبتکورمه
که بیت الله بولسه منهدم، عالم بولور ویران.

جفا قیلماقدین اعراض آیلہ، ای ظالم که اورغهی اؤق
اولوسغه زخم اورمسدین بورون اؤز بغریغه پیکان.

وفا قمری و بلبغه قیلینگ، ای سرو ایله گل کیم
الرنینگ اشک و آهیدین ابرور سرسبز بو بوستان.

حزین بلبلی کۆپ اینجیتمه، ای گل کیم بو بوستانده
گل و بلبلی ایکی-اوچ کون ابرور بیر-ییرغیه مهمان.

گدارغه جفا کۆپ قیلمه غیل، ای حسن شاهی کیم
الرنی زار ایتیب، قؤیمس سېنی هم زؤر ایله دوران.

عیان ایتکیل کرم فقر اهلیغه بو شکر اوچون هر دم
که حق سلطان الرنی آیلمه ی، قیلدی سېنی سلطان.

چو بارغونگ اویقوغه باری ایننگدېک اویقوغه بارغیل
که بېدار اولغه سن مظلوملر قیلغن چاغی افغان.

خطا و سهوینی عفو آیله بان، جرم اهلینی شاد ایت
که نسیان دین فنون صرف ایله مشتق دورور انسان.

خلافت ایسته سنگ آدم کیی ترک تکبر قیل
که مردود ابد دور اوشبو بد خصلت بيله شیطان.

خلاق مشکلینی قدرتینگ یېتکونچه آسان ایت
اگر ایستر اېسنگ حق مشکلینگی آیله گه ی آسان.

بو کون ایلکینگده تورغن چاغده نقدینگ خیر و احسان قیل
که تانگله نقد بیر یان بارغوسی، هر بیر قؤلونگ بیر یان.

عمل باغینی سرسبز ایسته سنگ، اشک ندامت تۆک،
حقیقته ابرور رحمت سحابی دیده گریان.

بو عبرتگاه سیریغه ادب بیرله قدم قوی کیم
نېچه آزاده جسمی هر قدم آستیده دور پنهان.

ملایکدین بییکدور آدمی اول شرط بیرلن کیم
ریاضت بیرله نخوت چیرکیدین پاک آیلسه گر جان.

نی تانگ گر مؤمن کامل اېمس عالم ارا خوشدل
که عیش و راحت و امن و طرب جایی اېمس زندان.

فلک بېدادیدین، وه، کیمگه داد آیلهی که عالمده
زیونی بؤلمه غن بیر کیمسه تاپیلماق اېمس امکان.

چو بغرینگ عمرلر قان آیله بان، لعل آیلهدینگ حاصل،
جفا میتینی کؤکسونگ قیلسه چاک اینجیمه غیل، ای کان.

جهان آسایش و کامی اول آدم نینگ نصیبی دور
که عالم نینگ یوق و باری انینگ آلیده دور یکسان.

چو ابرمستور جهان نینگ اعتبار و عزتی باقی،
نصیب اېت خسته کؤنگلومگه، الهی، نعمت عرفان.

دعا قیل، آگهی، اول شاه عادل جانیغه هر دم
که عالم باشیغه کبلدی وجودی سایه سبحان.

۲۷۷

آچسنگ یوزونگ قویاشینی ناگه نقابدين،
بارغوسی آبروی رخ آفتابدين.

لعلینگ می چو بۆلدى طرب خیز بزم ارا،
باردی نشاط نشئه سی طبع شرابدين.

باقسه قدینگ نهالیغه بو گلشن ایچره سرو،
رعنالیغ ایچره اوزنی چیققرغه ی حسابدين.

مشکین ساجینگکه سنبل تر تاپتی نسبتي،
موندين لطيف راقذور ایسی مشک نابدين.

عشقینگده آهی خسته کۆنگول نینگ، نی عیب کیم
چیققروسی دود اؤت ارا کویگن کبابدين.

بېرمه کۆنگولنی عاقل اېسنگ قصر و جاهغه،
یؤقتور بقا امیدی بنای حسابدين.

هر کیم که دهردين تیلسه شادکاملیغ،
سیراب بؤلماق ایسته گوسیدور سرابدين.

بو گلشن ایچره تاپغوسی برگ نوای عیش،
بلبلنی فرق آیلمه گنلر غرابدين.

تا اؤزلوگونگی، آگهی، محجوب قیلمه سنگ،
مطلوب شاهدی یوزین آچمس حجابدين.

۲۷۸

ای مہر انور تابشی روشن یوزونگ سیماسیدین،
یوز رۈز محشر شورشی ظاہر کۈزونگ ایماسیدین.

لطف اوجیدین مہر رخونگ حالیمغہ پرتو سالمسہ،
ممکن اہمستور مخلصیم زلفونگ شب یلداسیدین.

توغسہ فلکدین یوز قویاش یاروتہ غہی ہجریم تونین،
گر بۈلمسہ روشن یوزونگ مہر جہان آراسیدین.

کۈیونگدہ نالم اہشیتیپ، رحم آیلہ، آج چہرہنگنی کیم
باغ ایچرہ گل یاشورمہ گہی یوز بلبل گویاسیدین.

خاصیت ایچرہ ہر سۈزی جانبخش اۋلور عیسی کبی،
کیم تاپسہ جان لعل لبینگ گفتار روح افزاسیدین.

کۈکسوم انگہ آیلہ ہدف، جانیمی قربان آیلرم،
آتسنگ اگر مژگان اۋقین مشکین قاشینگنینگ یاسیدین.

کوثر شرابین ایچکہ لی میل آیلہ مان گر جرعه پی،
ایچسم وصالینگ بزمی نینگ عشرت فزا صہباسیدین.

آجیب لطافتلیغ یوزونگ، محزون کۈنگولنی شاد قیل
کیم چہرہ یاشورمس پری دہوانہ شیداسیدین.

بہر آگہی نینگ کامینی اہمدی ترخم گنجیدین
کیم نقد صبری قالہ میس خیل غمینگ یغماسیدین.

۲۷۹

بوکون، ای دؤستلر، حالیم خراب اؤلغنگه ییغلرمن
که یعنی درد و داغیم بېحساب اؤلغنگه ییغلرمن.

باریب احباب بیر-بیر، مېن قالیب بیر گۆشهده یالغوز،
ایشیم محبوس قوشدېک اضطراب اؤلغنگه ییغلرمن.

باقیب اطرافغه، بیر همدم اؤلغودېک کیشی تاپمه‌ی،
تحریر اؤتیغه بغيریم کباب اؤلغنگه ییغلرمن.

یاتیب بیر گۆشهده تنها، باتیب غم ایچره سرتاپا،
ملالت اشکیدین چشمیم پُراب اؤلغنگه ییغلرمن.

کؤروب حالیم جبینیده ملال و کلفت آثارین،
قیلیب نفرت، ایش اېلگه اجتناب اؤلغنگه ییغلرمن.

تموغدېک تیره کلیم ایچره کؤرگچ شوم شکلیمنی،
اولوسغه قاچگه‌لی مېندین شتاب اؤلغنگه ییغلرمن.

قریلیغ ضعیفی و بېکس لیگیم درد و بلاسیدین،
ایشیم چېکمک کېچه-کوندوز عذاب اؤلغنگه ییغلرمن.

بو وادیده بؤلوب دریا طلب، بیر قطره سوو تاپمه‌ی،
نصیبیم عاقبت مهلک سراب اؤلغنگه ییغلرمن.

اؤتوب اوقات عمروم فکر فاسد بیرله سرتاسر،
هنوز اول ایشگه مېنده ارتکاب اؤلغنگه ییغلرمن.

ادا قیلمه‌ی حضور دل بیله بیر کون نمازیمنی،
سزاوار عقوبات و عتاب اؤلغنگه ییغلرمن.

سؤز ایچره، آگهی، بلبلدېک ایلپ خوش ادا ییغلر،
مکانیم جغدېک دایم خراب اؤلغنگه ییغلرمن.

۲۸۰

مگر که لطف ایتیان کهدی اول نگار بوکون
که تاپتی جان حزین تن ارا قرار بوکون.

کونگول ملول ابدی هجران غمی ارا هر تون،
تاپیب وصالینی بؤلدى طرب شعار بوکون.

یوزی نظاره سیدین روشن اؤلدى کوز آخر،
باقیب یولیغه، چپکیب نېچه انتظار بوکون.

سؤزیدین آیرو تیلیم لال اؤلوب ابدی، یوز شکر
که ساجتی هر سؤزیدین دُر شاهوار بوکون.

تانگ ابردی، غنچه دېک ایستب تبسمین کونگوم،
آچیلدی غنچه دېک انداق که لاله زار بوکون.

ییقيلمیش ابردی یولیده، غبار دېک توردی،
یبتیب آیاغی ییلى، جسم خاکسار بوکون.

خزان یبتیشمیش ابدی بوستان عیشیمغه،
یبتوردی فیض جمالی انکه بهار بوکون.

بېلى خیالی بیله قیل کبی ابدیم عاجز،
یبتوشتی جلوه سیدین قوت و مدار بوکون.

غمیده آگهي کېچه یبتوشمه ی اؤلگه ی ابدی،
ترخم آیلب اگر کېلمس ابرسه یار بوکون.

۲۸۱

الهی، هر کونونگ نورۋز بۇلسون،
همیشه طالعینگ فیروز بۇلسون.

بۇلوب ایام نورۋزونگ مبارک،
ضمیرینگ انبساطاندوز بۇلسون.

قیلیب پرتوفکنلیک عینِ عدلینگ
قویاش آسا جهان افروز بۇلسون.

سنگه دایم بۇلوب دولت قوشی رام،
شکارانداز و دست آموز بۇلسون.

عدو وحشیلیرینی صید اېترگه
اۋق و تیغینگ عقاب و یوز بۇلسون.

کیشی کیم ایسته سه سرکشلیک اېتمک،
باشی یۇلونگده آنینگ تۈز بۇلسون.

طرب مهری همیشه پاک کۈنگونگ
سپهری اوجیده مرکوز بۇلسون.

طریگاهینگ ارا ختای گردون
کنیز و زالی خلعتدوز بۇلسون.

کۈروب لطفونگنی هر تون آگهی نینگ
نصیبی عشرت نورۋز بۇلسون.

۲۸۲

كېل، اي چابكسواريم كيم بسې زار و نزارينگمن،
باشيمنى كوككه يبتكور كيم يولونگ اوزره غبارينگمن.

ابورمن غم عقابى چنگيده گرچه بسې لاغر،
ولېكن شاهباز لطفونگه لايق شكارينگمن.

تماشا حسن و ديدارينگنى قيلماق آرزؤ آيلب،
هميشه نيم بسمل قوش مثلليک بېقرارينگمن.

قوياش ينگليغ كېليب، نور جمالينگدين ياروتغيل كيم
قرردى كوزلريم، تارتيب يولونگده انتظارينگ من.

اؤلر حالتغه يېتميشمن غمينگدين، كېل باشيم اوزره
كه جانيم نقدينى آيله ي قدومينگكه نثارينگ من.

مېنى عشق اهلى ايچره التفاتينگدين عزيز اېتكيل
كه مېن اول خيل ارا كؤپ مدت اولميشدور كه خوارينگمن.

ترخم آيله بان وصلينگ ملايم مرهمين يبتكور
كه هجران تيغى بيرله سينه چاك و دلفگارينگمن.

چو سېن يوز وعده لر آيلب، وفا بيرىگه قيلمسسن،
ولې مېن يوز جفا تارتيب، وفاده استوارينگمن.

ني تانگ، نظم ايچره نازك طبع اېسم كيم آگهي ينگليغ،
بېلينگ نينگ فكرى بيرله شاعر دقت شعارينگمن.

۲۸۳

ای قویاش، یوزونگ آچ کیم غم تونیده زارینگمن،
صدق ایله نفس اورغن صبح بی غبارینگمن.

سېن جلال و حشمتده حسن ملکی شاهی سن،
مېن ملال و کلفتده بنده نزارینگمن.

قیلمه عیب اگر قیلسم عشقینگ ایچره عاجزلیق،
قریلیغ یوکی باسغن زار و بی مدارینگمن.

گرچه اوزگه لر ینگلیغ ایله ی آلمه غوم خدمت،
لېک الر قطاریده بیر امیدوارینگمن.

نېچه عمرلردور کیم فرقتینگ غمی ایچره
ییغله بان کېچه-کوندوز زار و بېقرارینگمن.

مرحمت کۆزی بیرله حالیمه نظر قیلغیل،
کۆیونگ ایچره ییر توتغن ییر دعاگزارینگمن.

ایسته سم عزیز اولماق، تانگ یوق، التفاتینگدین،
چونکه آگهی ینگلیغ عشقینگ ایچره خوارینگمن.

۲۸۴

تانگ اېرمس چرخ جوریدین گر اېتسم ناله و افغان
که یوقتور بیر کیشی ظلمیدین آنینگ بۆلمه غن نالان.

قیو عاشق که تاپسه لحظه یی راحت وصال ایچره،
قیلور اول لحظه آنی مېتلاى محنت هجران.

اگر یوز جان چېکيب تاپسه کیشی مقصود ساری یؤل،
اوزاققه چېکمه یین آیلر انی آواره و حیران.

بناگه هر کؤنگولگه دست بېرسه شادلیغ جامی،
انگه ناشادلیغ بیرله ایچورمه ی قۇیمه غه ی یوز قان.

بیراو چیقسه اگر خورشید ینگلیغ عزت اوجیغه،
قیلور درحال انی خاک مذلت آستیده پنهان.

بلاسیدین انینگ نې بیر کیچیک، نې بیر اولوغ فارغ،
جفاسیدین انینگ نې بیر گدا ایمن، نې بیر سلطان.

فلک ظلمیدین ایمن بیر کیشی اېرمس، مگر اول کیم
انینگ آلیده دور بو دهر عیش و محنتی یکسان.

نې کېلسه، ای کؤنگول، آلدینگگه، صبر و شکر قبل تا کیم
مرادینگنی بېریب حق مشکلینگنی آیله گه ی آسان.

اوزونگنی، آگهي، فقر و فنا کنجیده ساکن توت،
بو ناهموار میدان ایچره بېرمه فکرینگه جولان.

۲۸۵

ینه فلک نه ستم ایله دی که گریانمن،
ینه کۆنگولغه نه غم ییبتی کیم پریشانمن.

بورونغیدین منگه حالا کم اولمیش احسانینگ
که نه گناه سنگه آیهلهدیم که حیرانمن.

امیدیم ابردی که بولسم قاپوننگه یوز قویغچ،
قویاشدېک اوج توتوب سر بلند دوران من.

ولی مبدل اولوب یأس ایله همول امید،
مدام ذره کبی ناپدید و لرزانمن.

بو غصّه بیرله باریب اوزدین و قالیب سؤزدین،
گهی بو حالیمه گریان و گاه خندانمن.

بو تیرهلیک بیله الفاظیم اولدی بویه رکیک،
یوق ابرسه، معنی موزون ایله سخنرانمن.

یبتورگهی ابردی مرادیمنی چرخ دون پرور،
گر اوزگه لردېک اېسم کاش گول و نادان من.

فغان که چرخ جفاپیشه جور و ظلمیدین،
قیله ی تظلم ایله کیمگه داد و افغان من.

مگر که آگهی دېک عرض حال اېتیب شهغه،
بؤله ی عنایتیدین مست جام احسان من.

۲۸۶

هر کیشی کیم تاپسه ذوقی نشئه پیمانهدین،
بیر نفس چیقمس کوب آسا گوشه میخانه دین.

اضطرابیم تانگلمه بزم وصالینگ ایچره کیم
ببقرار اولماق نی تانگ، کورگچ پری دېوانهدین.

تا یوزونگ می تابیدین گل آچتی، کونگوم بلبل
بیر نفس فارغ اېمستور ناله مستانه دین.

یوق عجب جانیم قوشی باشینگدین اېورولسه مدام
کیم تانگ اېرمس صدقه بولماق شمعغه پروانه دین.

اې کونگول، گر خرم اولماق ایسته سنگ، بول خاکسار
کیم کورکم ممکن اېرمس یېرگه توشمه ی دانه دین.

عاقل اېرسنگ، نقد عمرونگ قیلمه غیل بېهوده صرف
کیم بو ایش اېرمس مناسب هېچ بیر فرزانهدین.

کېلدی اسباب جهان اوصافی غفلت موجبی،
نی اوچون کیم اویقو حاصل بولغوسی افسانه دین.

صدق و اخلاص اولسه کیمده جمع اولور حاصل مراد
کیم توغر مونداق اوغول انداق اتا و آنهدین.

شادکام مقصد اولماق، آگهی، قیلمه هوس
تا چیقرمه ی اوزنی بو کلفت فزا غمخانه دین.

۲۸۷

یوز آچیب کېلگن بو تون بزمیمغه دلبرمو اېکن
یا شب قدر ایچره توققن ماه انورمو اېکن.

یوزده لعلی مو اېکن بېرگن منگه جان لَدَتین،
یوقسه، جَنّت گلستانی ایچره کوثرمو اېکن.

جلوه گر بۇلغن قَدِ زبّاسی مو بزمیم ارا
یا ارم باغی ارا زیننده عرعرمو اېکن.

لېلریده سؤزمو اېرکن یېتکورور جانیمغه ذوق،
یوق اېسه، یاقوت گون ساغرده شگرمو اېکن.

زلفی مو اېرکن عذاری اوزره بۇلغن جلوه گر
یا که گلشن ایچره بوتکن سنبل ترمو اېکن.

کیرپیگی اېرکنمو اول کؤز تېبره تور هر دم آنی،
چېککن اول کافر و یا قتلیمغه خنجرمو اېکن.

کؤنگلوم اېرکنمو مدام اول یوز خیالی انده دور
یا قویاش نینگ عکسی توشگن صاف مظهرمو اېکن.

قاصد اېرکنمو کېتورگن یارنینگ پیغامینی،
وحی کېلتورگن و یا ناموس اکبر^{۴۷} مو اېکن.

آگهی نظم آیله گن سؤزدورمو لعلی وصفیده،
یا چېکیلگن رشته گه سیراب گوهرمو اېکن.

^{۴۷} ناموس اکبر: جبرئیل (ع) نینگ لقبی

۲۸۸

ای پریوش، آچمه یوز، عشق اهلّی شیدالئمّه سون،
مېندین اؤزگه هېچ کیم عشقینگده رسوالئمّه سون.

یوز جهان سوداسی طرّهنگ عّقدیده مضمر دورور،
واقف اؤل، آهیم یېلی بیرله مطرالئمّه سون.

آیله گیل قدّینگ نهالین جلوه گر باغ ایچره کیم
سرو رعنالئمّه سون، شمشاد زېبالئمّه سون.

لعل خندان بیرله گلشن سیرین اېت هر صبح کیم
غنچه لر کؤنگلی آچیلماققه تقاضالئمّه سون.

نرگس آلیده یاشورغیل یوزنی کیم اول آچکۆز
کام آلورغه خوان حسونگدین تمّنالنه سون.

گه-گهی کۆرگوز قویاشغه چهره کیم اول خیره سر
بیلسون اؤز حدّینی و حسن ایچره دعوالنه سون.

آچمه دیدارینگ رقیب آلیده کیم اول بدنظر
پاک رخسارینگ ساری باقیب، تماشالنه سون.

کیرپگینگ جان قصدین آیلر قاشینگ ایماسی بيله،
یا رب، انداق اؤق مونونگدېک یا بيله یالنه سون.

ایسته سنگ، زاهد، بقای جاودانی، اؤزلوگونگ
آیله فانی اؤیله کیم تا حشر پیدالنه سون.

مست جام کبر اؤلوب، هرگز اوزینی بيلمه گهی
ناتوان ابله، تاپیب دولت، توانالنه سون.

بو چمن نینگ رنگ و بؤییده بقا یوق، ای صبا،
آیتغیل گلرغه کیم کۆپ زېب و آرالنه سون.

بلبل شوریده لرغه داغی مېندین عرض قیل
کیم وفا گلدین تیل، بېهوده غوغالنه سون.

آگهی، قیلغیل انینگدېک نظم ارا گویا تیلینگ
کیم تیلی نظم اهلی نینگ سؤز دېرگه گویالنه سون.

۲۸۹

مژده، ای شیدا کۈنگول کیم کېلدى جانانیم بوکون،
یېتتى مقصود و مرادیغه حزین جانیم بوکون.

گر اۋلوك جسمیمغه کیرسه تازه جان، اېرمس عجب
کیم یېتوشتی لطف اېتیب عیسای دورانیم بوکون.

ظلمت شام فراقیمنى یاروتتى صبحدېک،
جلوه ایلېب، یوز آچیب، خورشید تابانیم بوکون.

بۇلسه گۇیا طۇطى آسا اېمدى لال اۋلغن تېلیم،
ايلمه حیرت که یېتتى شگړستانیم بوکون.

غنچه ینگلیغ تنگ بۇلغن کۈنگلوم آچتی گل کېی،
نېچه سۆز بیرله لې گېرگ خندانیم بوکون.

غم تونى ظلماتیده بۇلدى قویاشیم جلوه گر،
شادلیغ اشکینى تۆک، ای چشم گریانیم بوکون.

باشیغه پروانه دېک اېرولسم اېمدى خوشتورور
کیم یاروتتى مجلسیم شمع شېستانیم بوکون.

آگهی، ارمان اېدى کۈنگلومگه بیر کۆرمک یوزین،
قالمه دی یوز شکر کیم کۈنگلومده ارمانیم بوکون.

۲۹۰.

بو کیم چرخ آفتابی اهورولور هر لحظه باشینگدین،
تردد بیرله تینمه‌ی کسب نور آیلر قویاشینگدین.

ابرور کوز و قاشینگ هر بیر یوز جان آفتی، وه کیم
نېچوک جان اسره‌غهیمن بویه فتان کوز و قاشینگدین.

بؤلوتور شام ینگلیغ تیره سېنسيز بیت‌الاحزانیم،
کېلیب آنی منور آيله مهر نورپاشینگدین.

اگر فریاد و افغانیم فلککه ییتسه، تانگ ابرمس
که جان نقدینی تاراج آيله‌دینگ اوغرین قراشینگدین.

جفا ترکین قیلیب، گه-گه کېلیب بو خسته حالین سؤز
که هر دم تازه-تازه جان تاپه‌ی مونداق سؤراشینگدین.

اگر اولغه‌یسنگ، ای مهوش، نه آفت بؤلغه‌سن، بیلمان،
جهانغه بویه سالدینگ شور و شر کیچکینه باشینگدین.

نهان بارماق علاجی، آگهی، کویغه یؤقتور کیم
بارور طوفان اگر هر بیرگه بارسنگ آه و یاشینگدین.

۲۹۱

يوزونگ آچ کيم قوياش صدقنگ بۇلوب، باشينگدين آيلنسون،
ينگی آی يوز تواضع کورگوزوب، قاشينگدين آيلنسون.

اگرچه لعل و ياقوت اېل ضميرغه مفزح دور،
حيات افزا ايکی لعل گهرپاشينگدين آيلنسون.

تن و جانيم هدف آيلب، اۇق و تاش آتسنگ، اي چاپک،
يیری اۇقونگدين اېورولسون، يیری تاشينگدين آيلنسون.

رقيبينگ گر اېرور خصميم، انی يۇلداش اېتیب کېلسنگ،
سنگه جان صدقه بۇلسون، جسم يۇلداشينگدين آيلنسون.

چو اۋن سگيزگه يېتتی ياشينگ، آل برقع جمالينگدين
که اۋن سگيز مينگ عالم اۋن سگيز ياشينگدين آيلنسون.

باقيب کۈز اوچيدین پنهان و فاش اېتتينگ تغافلر،
يۇق و باريم همول پنهان ايله فاشينگدين آيلنسون.

نېچه قلاش اېسم هم اغنيا آليده باش اېگمان،
غنى لر همّت ايچره اوشبو قلاشينگدين آيلنسون.

چو بېرگونگ نان ايله آش، اي سخی، صدق اھليغه بېرگيل،
ريا و کذب اھلی نانينگ و آشينگدين آيلنسون.

اول آی کۈنگليغه قيلدی، آگهي، آه و ياشينگ تائير،
باری جان و جهانيم آه ايله ياشينگدين آيلنسون.

۲۹۲

ساووققه بوقیش آرئیب شدّت و کین،
قاچوردی خلقدین آرام و تمکین.

اگر بیر یپرده اؤت کؤرسه بؤلوب جمع،
اولوس اطرافیهه انداق که پروین.

بدنلر تیره بان سیماب ینگلیغ،
ایسینماق بیرله تاپمه‌ی اؤتغه تسکین.

یوزی خۇبلرنینگ اؤلیمیش نیلوفردهک،
اگرچه ارغواندهک ابردی رنگین.

الفدېک قدلری نوندېک بۇلوب خم،
توشوب ابرۇلریغه شمله دېک چین.

چیده ی آلمه ی ساووققه آيله ميشلر
کیررنی عاشق آغوشیغه آیین.

تاپیب عشق اهلی آسانلیغ بيله کام،
قوچوب دلدارین اۇلدی راحت آگین.

ساووق اہل جسمین افکار آيله مککه
چیقرمیش آغزیدین دندانه سین.

توزہ آلمه ی برودت شدتیغه
غنا اهلی کییبتور قاقوم و تین.

ابرور اوشبو ساووق دفعی علاجی
قلین چکمن بيله پۇستین سنگین.

بو قیش نی حالی کبچگه ی آگهی نینگ
که نی چکمن انکه باردور، نی پۇستین.

اوتون بیرله کؤمور، هم غله فکری
قیلیبتور کؤنگینی محزون و غمگین.

۲۹۳

خراب اؤلسون، الهی، گنبد دؤار چرخ دون
که دایم دوری کجدور، طوری شوم و هیئت و اژون.

انینگ کجرولیغی تأثیریدیندور، بو جهان ایچره
جفا اهلی همیشه خرّم و اهل وفا محزون.

ییراو کیم تاپسه یادیک طینتی کجلیک بیلّه تخمیر،
بؤلور کامی اؤقی دایم مراد آماجیغه مقرون.

ییراو کیم بؤلسه صدق و راستلیغ ایچره الف ینگلیغ،
قدی بار محن آستیده بؤلغه‌ی اول صفت کیم نون.

ییراو کیم بؤلسه خست پییشه‌سی، حکمین سوروب اېلگه،
جهان اموالینی ییغیر اویيگه اؤیله کیم قارون.

ییراو کیم اهل همت بؤلسه غم کنجین مقام آیلب،
همیشه فقر و فاقه محنتیدیندور یوزی آلتون.

ییراو کیم آغزیدین چیقکه‌ی دمامد فحش ایله دشنام،
اېرور مسکن انگه ایوان عالی، قصر گوناگون.

ییراو کیم تازه‌مضمون بیت فکر آیلر قالیب تۇزده،
ییقوق ویرانده یالغوز، بغریدور یوز وهم بیرله خون.

ییراو کیم ساچسه گر اېل قصدیغه بغض و حسد زهرین
بؤلور کون-کوندین آنینگ عمری بیرله دولتی افزون.

ییراو کیم بېرسه گر امواتغه هر نکته‌سی یوز جان،
اؤلوب حسرت بیلّه بؤلغه‌ی عدم توفراغیده مدفون.

فنا قصریغه یېتکور، آگهي، جهد آیله‌بان اؤزنی،
اگر ایستر اېسنگ بؤلماق جهان اندوهیدین مأمون.

۲۹۴

جنون دشتیده قاچمه، ای کؤنگول، سنگ ملامتدین
که بو وادیغه کیرگن یوز ابوورمس هېچ آفتدین.

اگر عاشق اېسنگ صبر آيله شدتلیغ بلالرغه
که عشق ایچره قوتولماق ممکن اېرمس رنج و محنتدین.

ایچورسه ساقی دوران اگر ناکاملیغ زهرین،
اېر اېرسنگ آنی شیرین انگله شهدآمیز شریتیدین.

سپر قیل باشینگه بو رزمگاه ایچره قناعتی،
اگر مقتول بولماق ایسته مسسن تیغ متدین.

رواج ایستر اېسنگ، مقبول اولوب، اهل زمان ایچره،
دېگیل سؤز بارها فسق و فساد و عیش و عشرتدین.

دېسنگ خوار اولمه یین مردود اولوب دهر اهلی آلیده،
دې تیل آچمه غیل کیفیّت گور و قیامتدین.

کؤرونمس اېل کؤزیگه بیر محقر ذره مقداری،
اوزونگی توفراق اېتسنگ نېچه کیم رنج و ریاضتدین.

بهایم ینگلیغ اېت قارینگ چېتن، بؤینینگ گویچکدېک،
تیلر اېرسنگ اگر انعام وافر اهل نعمتدین.

تکتر بیرله قیل شیطان کبی مکر و حسد پیشه،
گر استحسان و تحسین ایسته سنگ ارباب دولتدین.

اگر شیرین سؤزونگدین دهر ارا یوز مینگ شکر ساچسنگ،
انی زهر آيله گهی بیر تلخ نکته اهل غیبتدین.

اگرچه، آگهی، دوزخ اؤتی مُحرق دورور اوسرو،
ولې یوق بیر شرچه آتش سوزان فرقتدین.

۲۹۵

اگر اول آی ایشی تون-کون منگه یوز جور و ناز اؤلسون،
دمادم کؤپراق اؤلسون دېرمن و دېمان که آز اؤلسون.

نېچه کیم ناز ایله مېن خاکساریدین اېتک تارتر،
آیاغیغه انینگ، یا رب، باشیم خاکِ نیاز اؤلسون.

تیلرمن قیلمه غه ی جز جان افکاریم شکارین صید،
اگر عشق عالمی نینگ هر قوشی بیر شاهباز اؤلسون.

نوا تاپماق اونینگدین ایسترم بزم ایچره، ای مطرب،
ایشینگ عشاق آهنگیده بؤلماق نغمه ساز اؤلسون.

خزانِ غم ارا افسرده من قیش ینگلیغ، ای ساق،
بهار لطف ایله می گلرین آچغیل که یاز اؤلسون.

تلطف آیله بان، کؤرگوز منگه اؤتلوغ یوزونگ تا کیم
حسدپیشه رقیبینگ نینگ ایشی سؤز و گداز اؤلسون.

فنا خیلی وجودیم ملکینی گر ترکتاز اېتسه،
دېمسمن لحظه یی اندین جدا بو ترکتاز اؤلسون.

همیشه باطناً راغب حقیقت ساریدور کؤنگلوم،
نېچه کیم ظاهراً دأبی انینگ میل مجاز اؤلسون.

سرافراز اؤلدی وصلینگ دولتیدین اهل عشق ایچره،
همیشه آگهی بو دولت ایله سرفراز اؤلسون.

۲۹۶

شاد کۈنگۈنگگه حوادلدين دې غم بۆلمه سون،
لحظه يي جام نشاطينگ دۆرسيز هم بۆلمه سون.

يېتمه يين تا صبح محشر آفت عين الكمال،
مهر اقبالينگ ضيايى ذره چه كم بۆلمه سون.

دولتینگ اعداسين اېتسون اويله حق معدوم كيم
اول جماعتدين اثر عالمده بير دم بۆلمه سون.

ايسته سه رأيينگ خلافي بيرله كۈنگلېن كيمسه شاد،
كۈنگلى آنينگ دهر ارا بير لحظه خرّم بۆلمه سون.

خاطر صافينگ كه بير آيينه دور گيتى نما،
بير نفس زنگ ملامت بيرله مُظلم بۆلمه سون.

خوشتورور عالم سېنينگ ذات همايونينگ بيله،
ايسترم كيم سېنسيزين بير لحظه عالم بۆلمه سون.

آگهي ييغلب دعای دولتینگ آيلر مدام،
صدق اشكيدين زمانى كۆزى يې نم بۆلمه سون.

۲۹۷

دۇستلر، اول شوخ نینگ حسنى كمالين مو دېين؟
عشقىده بېچاره كۈنگلوم زار حالين مو دېين؟

دلربالغ شيوهسى صھباى ناپى تاييدين،
يوز گل آچغن گلشن و باغ جمالين مو دېين؟

اۋتغه توشكن قيل كېيى جسمىمغه بېرگن تابلر،
گل يوزيده كالل سنبل مثالين مو دېين؟

رشك اۋتيدىن جانيمه داغ اوزره قۇيغن داغلر،
جلوه گر ايگى لبیده ايگى خالين مو دېين؟

اوق كېيى قديم فلک نینگ قوسىدىك خم آيله گن،
يا مثللىك ايگى قاشى نینگ ھالين مو دېين؟

طلعتى نینگ گلشن چىنى ارا مست اۋينه غن،
ايگى جادو چىشى نینگ چابك غزالين مو دېين؟

بو كېچە كلبمغه كېلگچ يوز تبسم كۈرگوزوب،
ناز بېرلە آيله گن شيرين مقالين مو دېين؟

غنچه دېك لعلين آچيب، هر نكتە دە درلر ساجيب،
ني دورور حالينگ دېبان، قىلغن سوالين مو دېين؟

گە ساليب بۇينومغه قۇل، گە سورتوبان يوزومگە يوز،
ظاهر اېتگن لابه و غنچ و دلالين مو دېين؟

آغزيمە بىر قطره سى يېتگچ يېتورگن تازه جان،
لېلرى ايچرە حيات افزا زلالين مو دېين؟

حاصل اېتگن بېنوا كۈنگلوم مراد و كامىنى،
نېچە تورلوك عشرت بزم وصالين مو دېين؟

تايبان يار التفاتين آگهي نینگ بو كېچە
بزمى حالين مو دېين، عيشى كمالين مو دېين؟

۲۹۸

قیل روان قدینگی کیم بन्दۀ خرامینگمن،
سۆزگه آچ لبینگی کیم زندۀ کلامینگمن.

عارضینگ یاروق کوندور، کاکلینگ قرا توندور،
آچ یوزونگ قویاشین کیم مبتلای شامینگمن.

شریٔ وصالینگدین کامیم آیلہ گیل شیرین
کیم فراق زهریدین اوسرو تلخکامینگمن.

اہمدی وصل ارا قیلسنگ شاد، اہرور مناسب کیم
نہچہ عمر خورسند قاصد پیامینگمن.

قتلیمہ قیلیچ سورگیل کیم غم ایچرہ اولگندین
یخشیراق دورور، بؤلسم کشتہ حسامینگ من.

ساقیا، کرم آیلہ، مقصدیمنی قیل حاصل،
بؤلماق ایسترم بیر تون جرعه نوش جامینگ من.

«و» ردیفی

۲۹۹

گر ابرورسن مرد، قیل عشق اؤتیدین بغرینگی سوو،
کبر و نخوت چیرکیدین اول سوو بيله ایلکینگی یوو.

ترک ایتیب حق ذکرینی، میل اېتمه دنیا فکریغه
کیم قیلور واصل سېنی کامینگه اول، ناکام بو.

قوی باشینگی خلوت ایچره بنده لیک توفراقیغه،
غزه بؤلمه گر جنابینگده اولوس قیلسه غلو.

قیلمه چاک اېل کونگیلنی تیغ ستمدین کیم بو چاک
هېچ بیر تدبیر ایلله اصلا قبول اېتمس رفو.

تنگری درگاهیده کوز توتمه نمازینگه قبول،
تا تکسر بیرله صدق انھاریدین قیلمه ی وضو.

فیض حق اهل غنادین کوپ یېتر فقر اھلیغه
کیم تاپر خمدین تمتع شیشه دین کوپراق سبو.

ایله بان بهوده فکر اېتمکده اوقاتینگی صرف،
تیلگه بارې قیلمه دینگ جاری زمانې ذکر هو.

خدمت مخلوق ایلله عمرونگی ضایع ایلله دی،
یوز تومن فاسد خیال و نېچه کاسد آرزو.

اوزمه حق لطفیدین امید، آگهي، کوپ جرم ایلله
کیم معاصی اھلی شأنیده دېدی: «لا تقنطوا»^{۴۸}.

^{۴۸} «لَا تَقْنُطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ» دېب کېلگن آیه گه اشارت قیلینگن. ترجمه سی: «تنگری رحمتیدن امید سیز بولمنگ»

۳۰۰

فغان و ناله قىلىسم عيب اېمس گر ياردین آيرو
که بۇلمس توشسه بلبل ناله سیز گلزاردین آيرو.

ملول اۆلمه کۆروب اغيار ييرله، اې کۆنگول، يارينگ
که بوتمه يدور بو گلشن ايچره بير گل خاردين آيرو.

منگه سنگ ملامت عشق وجهيدین يېتر، تانگ يۇق،
اورلر تاش ايله نخلي که اېرمس باردین آيرو.

اگر عاشق اېسنگ، اېل طعنيدین، اې دل، ملول اۆلمه،
کېره کدور عاشق اۆلغن بۆلسه ننگ و عاردين آيرو.

خط و زلفی خیالی چيقمسه افکار کۆنگلومدين،
ني تانگ کيم بۆلمه ميش ويرانه مۇر و ماردین آيرو.

تعجب قيلمنگيزلر تېلېرب صحراغه يوزلنسم
که مېن دېوانه دورمن اول پريخساردین آيرو.

کۆنگولدين غير نقشين صاف قيل يار اۆلسه مقصودونگ
که توشمس عکسی بۆلمه ی آيينه زنگاردین آيرو.

جهان زالی اگرچه کۆرگوزور اۆزنی عروس شوخ،
ولې اېر اول که قىلسه اۆزنی اول مکاردين آيرو.

غم هجر اوسرو مهلكدور ترخم آيله بان، هرگز،
الهی، آگهينى قيلمه وصل ياردین آيرو.

۳۰۱

یوزی اوزره پریشان ایکی گیسوی معنبرمو؟
گل احمر اوزه یا خود دو دسته سنبل ترمو؟

نمایان مو مصفاً جبهه سی اوزره ایکی قاشی،
جمال اوجیده یا ایکی هلال لطف گسترمو؟

ایکی قاتل کوزی مو جان آلورغه قصد کورکوزگن
و یا دین نقدینی غارت قیلورغه ایکی کافرمو؟

ایکی لعلی مو ابرکن آتشین رخساری اوستیده
و یا خود اؤت اوزه توشکن ایکی یاقوت احمرمو؟

لطف تلغ تیشی مو جلوه گر ایکی لی ایچره،
مقام ایتکن ایکی لعل ایچره یا سیراب گوهرمو؟

آسیلغن ایکی دُرمو یوز اوزه هر یان قولاغیدین،
قویاش اطرافیده یا خود درخشان ایکی اخترمو؟

ایکی دلکش قباغی مو اېکن زیبا قدی اوزره
و یا بیر نخل اوزره ایکی بادام مقشرمو؟

اؤرولگن ایکی کاکلمو دورور هر یان عذاریده
و یا خود گنج حسنی تېگرسیده ایکی اژدرمو؟

سؤزی مو آگهي نینگ ایکی لعلی وصفیده یا خود
ایکی لعلی عیان ایتکن کلام روحپرورمو؟

۳۰۲

کۆز ابرمس، جان و کۆنگلوم قصدين اېتمککه بلادور بو،
قاش ابرمس، جور و بېداد اوڭلرين آتماققه يادور بو.

غميم شامين ياروتسه نور رخسارينگ، تانگ ابرمس کيم
طلوع اېتکن صباحت برجيدين شمس الصّحی^{۴۹} دور بو.

يېتوشکچ کۆيونگه، تانگ يۇق، تنيمغه تازه جان يېتسه
که هجر اندوهی مهلك درديغه دارالشفادور بو.

حزين کۆنگلومنی اؤلتورمک بيلن قۇرقوتمه، اي قاتل،
انگه تا کيم غم هجرينگ ارادور، مدّعادور بو.

چو دېدينگ: تېلبه کۆنگلونگ کيمگه دور شيدا و آشفته،
ابشيتکيل، اي پرى پيکر، سنگادور بو، سنگادور بو.

غنيمت انگله غيل، اي سرو سرکش، عشق و آھيم کيم
قدينگ نخليني سرسبز آيله گن آب و هوادور بو.

محقر بيلمه گيل خم قامت و گريان کۆز و آھيم،
اجابتغه قرين اؤلغن شرافتليغ دعادور بو.

ابر ابرسنگ، بېرمه کۆنگلونگنی عروس دهر حسنيغه
که گرچه دلريادور، لېکن اوسرو بېوفادور بو.

نوا يېتکور اونينگدين آگهي غه بير تون، اي مطرب،
که غم چنگيده کۆپ کونلر دورور کيم بېنوادور بو.

^{۴۹} «شمس الضحی» معناسی: «تانگ قوياشی»

۳۰۳

فرقتينگدين موج اورر بو دیده پرخونده سوو،
اؤيله کيم شورش قيلور پيدا تاشيب جيخونده سوو.

تا بؤلوب گريان يوغوردوم هر طرف ايستب سېنى،
سېل اشکيم بيرله آقتى وادى و هامونده سوو.

اؤيله طوفان خيز بۆلدى اشک و آھيم کيم بارى
يېر يوزين غرق آيلب اېمدى موج اورر گردونده سوو.

يېتکورور هر دم حياتيم باغيغه سېرا بليغ،
تېردين آقيب هر طرف اول چهره گلگونه سوو.

پست فطرت مدّعيدين آبرؤ کؤز توتمه کيم
چشمه سار شرمدين يۇقتور رخ هر دونده سوو.

هر کؤنگول قيزسه حسد اؤتيدين، اندين ايستمه
رحم کيم ممکن اېمس بؤلماق عيان کانونده سوو.

قيل روانراق نظم ايله معنى رياضين تازه کيم
آگهي، نظم رواندور گلشن مضمونده سوو.

۳۰۴

بزمیم ایچره کبچه توقن آی مو
یا خود اول رخساری بزم آرای مو؟

جانیمه مسکن مودور ویران تنیم،
یوقسه، جانانیمغه کلبم جای مو؟

آب حیوانمو تنیمغه بپردی جان،
یوق اېسه، اول لعلی روح افزای مو؟

نوش ایلرمو مسیح آب حیات،
لعل نوشی یا قدح پیمای مو؟

قیلدی مو شیرین تکملر لی،
ناز ایله یا آغزی شگرخای مو؟

قاشی مو ایما یوکیدین بۆلدی خم،
قصدیمه یا خود چېکیلگن یای مو؟

آیتینگ، ای بزم اهلی، حال زاریمه
ملفت اول شوخ پی پروای مو؟

صبر زهرین ایچ دېمنگ، اېمدی که اول
کاسه چین ایچره قندین جای مو؟

شعر فکریده کۆرونک عاجز تنیم
دزه مو یا مۆر لنگین پای مو؟

هم ینه دېرسیز همیشه دُر نظم
بحر طبعینگدین چیققرغیل، لای مو؟

آگهی تاگی ساچر سۆز نقدینی
کیم معانی گنجیدین اول بای مو؟

«ه» ردیفی

۳۰۵

چون بوکون اول حسن شاهي یار و همدم دور منگه،
گويا، ملک جهان یکسر مسلّم دور منگه.

دولتِ وصلیدین اهل ایچره سلیمانلیغ تاپیب،
حلقهٔ بخت قوی ایلکیمده خاتم دور منگه.

جام جمغه التفاتیم بؤلسمه، یوق عیب کیم
کاسهٔ بزم وصالی ساغر جم دور منگه.

ایسته مان جتنی کیم اول گل بهار حسنیدین
بزم عشرت گلشنی سرسبز و خرم دور منگه.

سرلند اؤلسم، عجب ابرمس، بنی آدم ارا
کیم معین اول سرفراز نسل آدم دور منگه.

عشق ملکی شاهیمین، عشق اهل دورلر چاکریم
تا که یار احسانیدین شأنِ معظم دور منگه.

ای فلک هر کون منگه عرض اېتمه خورشیدینگنی کیم
اول قویاش نینگ مهری افزونراق دمادم دور منگه.

چون منگه لطف آیلب اول مرغوب عالم بؤلدی دؤست،
برچه عالم اهل دشمن بؤلسه نی غم دور منگه.

آگهي، اول آی قیلیب مو التماسیمنی قبول
یا مطیع حکم جمله اهل عالم دور منگه.

۳۰۶

ای قلیب تنگری کرم رتبه معراج سنگه،
یاروبان نور نبوت بيله منهاج سنگه.

سېنسن اول شه که سپاهینگ بولوبان خیل رُسل،
شاه و درویش ایکی عالم ارا محتاج سنگه.

چون فلک ساری عزیمت اوقین آتتینگ، بولدی
قاب قوسین هدف خانه سی آماج سنگه.

«لی مع الله»^{۵۰} سریری بولوب آرامگهینگ،
کبلدی اول تخت اوزه حده گلهی تاج سنگه.

بېرگه لی زب و ضیا صحن شبستانینگه،
ذات حق نوری بولوب مشعل وهاج سنگه.

تشنه لبلرغه بی غم حشر بیابانی ارا
که ابرور لطف و کرم قلزم مواج سنگه.

مهر لطفیدین انینگ دزه چه پرتو بس دور،
آگهی دود گنه بولسه شب داج سنگه.

^{۵۰} «لی مع الله وقت لا یسعی فیہ ملک مقرب و لا نبی مرسل» دیگن حدیثگه اشارت؛ ترجمه سی: مینینگ تنگری بیلن شوندهی وقتیم بار که اونده نه مقرب فرشته گه اوزین بار و نه هم مرسل پیغمبرگه».

۳۰۷

ای بۇلوب آی و قویاش شیشه و پیمانہ سنگہ،
ساقی بزم طرب دولت شاہانہ سنگہ.

تا ابد نۆش قیل اقبال مَین کامینگچہ،
بۇلوبان غیرت فردوس طربخانہ سنگہ.

ہر کبچہ راحت جاوید عروسی بۇلسون
گوشہ بزمینگ ارا دېگووچی افسانہ سنگہ.

دولتینگ شمعى بۇلوب اولچہ کہ کامینگ روشن،
بۇلسون اصناف خلاق ہمہ پروانہ سنگہ.

بندہنگ اۇلسون کۇروبان اۇلتوروشونگ شاہانہ
بو جہان ایچرہ بارى عاقل و دېوانہ سنگہ.

بۇلسون آفاق ایچیدہ برچہ اولوس قربانینگ،
آشناگر خود ابرور، یوق اہسہ، بېگانہ سنگہ.

خۇبلوق اوجیغہ چیققن قویاش آسا کۆپتور،
رتبہدہ اۇخشہ غوسیدور پری، اما نہ سنگہ.

حق کمالینگنی فزون ایلہ بان اہتسون تا حشر
سنگہ روزی طرب و عیش مُلوکانہ سنگہ.

آگہی حالیغہ رحم ایلہ کہ کۆپ ییللردور
دېگوچی مدح و دعا شاعر فرزانہ سنگہ.

۳۰۸

اول سرور زمان کہ بییکدور مقام انگہ،
قدخم دورور فلک قیلیبان احترام انگہ.

جاه و جلالی اویله کہ عالیجنابیده
طعنه اورر فلککہ کمینہ غلام انگہ.

چبکسه مَصاف ارا ینہ کیرمس نیامیغه،
اعدا سپاهی قانینی تۆکمہی حسام انگہ.

الیاس و خضر ہمرہی اقبال و بختدبک،
دولت بیلہ قیو طرف اؤلسہ خرام انگہ.

ذهنی دقیق اویله کہ برچہ علوم ارا
قالمس آچیلیمہی آلیده مغلق کلام انگہ.

احسان و لطفی بیرلہ تاپیب بہرہ اہل دہر،
قیلماق دعا الرنینگ ایشی دور مدام انگہ.

یا رب، عنایت و کرم ایلِب، نصیب قیل
عمرِ دوام و مرتبہ مستدام انگہ.

کؤنگلین ہمیشہ خوش توت اینینگ، حاصل آیلہ بان،
ایگی جہانده نی اہسہ کام و مرام انگہ.

قیل آگہی دعاسینی مقبول و مستجاب
کیم ایش دعای دولت ابرور صبح و شام انگہ.

۳۰۹

يا رب، اول خلوت كه عشاق اهلى دور محرم انگه،
داخل اېت محض كرم دين بو حزينى هم انگه.

جسميم اول بار امانتنى چېكرگه قيل قوي
كيم ازل ميدانیده حامل ابدى آدم انگه.

جاننى عشقینگ دامیغه بند آيله بان، آزاد قيل
كيم هوا زنجیرینی نفس آيله میس مُحکم انگه.

كونگلومه يبتكور صفا بزم حقیقت جامیدین
كيم مجاز ایچره کدورتلر يبتورمیش غم انگه.

تیل سۆزی بېهوده گۆلیک صرفی بۆلدى عمرلر،
اېمدى افزون آيله ذکرینگ شوقینی هر دم انگه.

چېكىتى باش نخوت هوا سیغه نهال قامتیم،
لطف اېتیب بار تواضعدین يبتورگیل خم انگه.

قطره کۆز ابریدین آقمه ی طاعتیم باغی قوروب،
وقت اېرور اشک ندامتدین يبتورسنگ نم انگه.

کیمگه کیم قیلسنگ نظر ماتم انگه سور اؤلغوسی،
کیمینی منظور اېتمه سنگ سور اؤلغوسی ماتم انگه.

آگهي بېچاره نی بیر لطف ایله شاد آيله گیل
كيم هجوم اېتمیش دور اندوه و غم عالم انگه.

۳۱۰

مونچه کیم، ای دل، یبتوشقی هجریدین زحمت سنگه،
اوزمه دینگ هرگز امیدینگ وصلیدین، رحمت سنگه.

«یار وصلین آیلرهم دبدینگ طلب جان باریچه»
تا یغه سن کام و مرادینگ گر بودور همّت سنگه.

آلدینگه غیرتنی قلکان ایتتینگ، اصلا بیتمه گهی
تیرباران حوادثین دمی آفت سنگه.

صبرنی قیلدینگ شعارینگ، اہمدی اہرمستور عجب،
عیش و عشرتغه بدل بؤلسه غم و کلفت سنگه.

عشق ارا فرهاد ایله مجنونغه هرگز بیتمه دی،
مونچه کیم یبتی فلکدین درد ایله محنت سنگه.

نوش ایتیب جام حقیقت، دایم اولغیل تازہ روح،
ہمسفال نفس اولورغه بؤلسمون رغبت سنگه.

تنگریغه آیلپ توگل، قیل قناعتنی شعار،
ایکی عالمده کبرہک بؤلسه اگر عزّت سنگه.

رنجلر تارتیب تون و کون، حاصل ایتسنگ گنجلر،
برچہ سی سہندین قالیب، ہمرہ بارور حسرت سنگه.

بغرینگہ تاش بپرکیٹیپ صبر ایله جوع و فاقہ غہ
کیم اولوم یخشی ییگندین نان چہکیب منت سنگه.

باردی نوبت بیرلہ عالمدین باری ہمراہلر،
یول یراغین توت کہ اہمدی یبتگوسی نوبت سنگه.

آگہی، جہد ایت، مصاحب بؤل حقیقت اہلیغہ،
تابکی بؤلغہی مجاز اہلی بیلہ الفت سنگه.

۳۱۱

هر کیم که فقر گوشه‌سی بؤلیمیش مکان انگه،
خاطر همیشه دهر غمیدین امان انگه.

سیر ایت فنا طربگهینی، ای کؤنگول که اول
بیر باغدور که یتمه‌گه‌ی اصلا خزان انگه.

کیرگیل وسیع بیر نیله‌سنگ عجز ملکیگه
کیم بیر کمینه قصر دورور آسمان انگه.

دیر قناعت ایچره مدام اول مقیم کیم
لبریز جام راحت ابرور جاودان انگه.

بیر سودمند پیشه دورور خاکسارلیغ
کیم حادثات دهر یتورمس زیان انگه.

آسوده‌لیغ مقامی ابرور خلوت فنا،
یوز جان بهرب یتوشسنگ ابرور رایگان انگه.

هر کیم که دهر شاه‌لیغین ایله‌دی هوس،
باردور نصیب غصّه فکر جهان انگه.

سلطان‌دور اول گدا که بوزوق کلبه‌سی ارا،
آسوده‌دور تاپیلسه بیرار پاره نان انگه.

یا رب، خُمول گوشه‌سیده آگهینی قیل،
انداق عدم که قالمسون اصلا نشان انگه.

۳۱۲

اول پری گیسوسی کیم توشمیش سراسر تاب انگه،
یوز کۈنگول قیدی اوچون هر تابى بیر قلاب انگه.

لعل رنگینی فرح افزا تکملر بيله،
حقّه یاقوت کیم تۆلمیش دُر سیراب انگه.

کۈزی بیر صیاد کیم قاش یاسی و کیرپیک اۋقی،
جان قوشین صید اېتگه لی بۆلمیش دورور اسباب انگه.

تاب تاپمیش اۋزگچه اۋتلوغ یوزی می تابیدین،
قیلغه لی اېمدی نظاره کیمده باردور تاب انگه.

مدّعی ساری باقیب، مېندین تغافل کۈرگوزوب،
آه کیم هر دم بېرور کام، اۋینب و اۋیناب انگه.

وه نه ظالم اېردی کیم رحم آيله بان سالمس قولاق،
عرض حال اېتسم نېچه کیم یالباریب، ییغلاب انگه.

«هجر شامیده یوزونگ مهتابینی کۈرگوز»، دېسم،
ناز ایله دېر کیم: «کېره کدور دیدۀ بېخواب انگه».

دهر باغی گللری رنگین و دلکشدور بېی،
حیف کیم مهر و وفا بۋی اېرور نایاب انگه.

جۋییار وصلیدین سیراب اۋله آلمس دېی،
گرچه کۈپ مدّت بۆلۈبتور آگهی میراب انگه.

۳۱۳

گرچه هر عاشقکه دور یوز قدر جانان آلیده،
لېک مېن دلخسته غه بیر ایتجه یوق سان آلیده.

مېن نه ینگلیغ اول پری آلیده تاپغوم اعتبار،
کیم رقیب دېوسیرت تاپتی عنوان آلیده.

برچه ابل مقبول ابرور آلیده مېن مردودمن،
ظاهر اولمیش بیلمه دیم مېندین نه نقصان آلیده.

بیر نظر مېن ناتوانغه قیلمس اول سلطان حُسن،
مؤرلر منظور ابرور گرچه سلیمان آلیده.

قیلمه سم افغان ایله درد دلیم اعلام انکه،
بیر کیشی حالیمنی دېمک ابرمس امکان آلیده.

مېن نېچوک معقول اېته ی آلیده چین سؤز کیم منگه
باور آیلر مدعی نی قیلسه بهتان آلیده.

ایله دی یوز وعده، لېکن قیلمه دی بیرگه وفا،
وه که چیندین افضل اولمیش برچه یالغان آلیده.

اې کؤنگول، حیوان کبی گؤل و حماقت پېشه بؤل،
آدم اولماق ایسته سنگ گراهل دوران آلیده.

اول ستمگر ظلمی بیرله اولگنیمنی عشق ارا،
آگهي، عرض اېت عدالت پېشه سلطان آلیده.

گر ییتر یوز مینگ الم جور و جفاسیدین سنگه،
ای کونگول، بیل یخشیدور هجران بلاسیدین سنگه.

جان قچان تاپغه ی اولوک جسمینگ مسیح انفاسیدین،
قیلمسه گر چاره لعل جانفزا سیدین سنگه.

زخمینگه بوتکم اہمس ممکن کہ مرهم اورنیغه،
غمزه اوقی ییتمه گونچه قاشی یاسیدین سنگه.

اول فرا کوز باقمسه، بختینگ قراسی بولمس آق،
بو فرا بیتیش انینگ کوزی قراسیدین سنگه.

شام هجرینگه سحر یوق، ییتمسه تا لمعه پی
عارضی خورشیدی نینگ نور و ضیاسیدین سنگه.

یوق جنونینگه علاج اهل بشردین کیم بو حال
واقع اولمیش بیر پری ناز و اداسیدین سنگه.

ییتسه گر جور و جفاسی، شاد اولوب قیلغیل قبول،
گر امید اولسه انینگ مهر و وفاسیدین سنگه.

قصد جان اول کوزلر ایتیش، اہمدی یوق چیقماق امان،
بیرمہ بین جان، اول ایکی ظالم اراسیدن سنگه.

قزیر حالیغه باق لطفونگ کوزیدین، ای ییگیت،
کیم کمال حُسن عاجزلر دعاسیدین سنگه.

چون قرا پیر آستی آخر بولغوسیدور منزلینگ،
پس، نی آسیغ گلشن عالم صفاسیدین سنگه.

آگهی، کیم تاپقه ی اہردی ساز نظمینگدین نوا،
بہرہ گر یوقتور نوای نینگ نواسیدین سنگه.

۳۱۵

اول ملک سیمما که برچه علم بۆلمیش یاد انگه،
رؤز و شب درس و سبق تکراریدور معتاد انگه.

علم تحصیلی سلوکی ایچره سالک بؤلغه‌لی،
عقل پیریدین دمامد یبتکوسی ارشاد انگه.

صرف و نحو و منطق ایچره تا که سعی ایتقی عیان،
سییویه^{۵۱} روحی قیلور تحسین و هم امداد انگه.

قیلغه‌لی علم کلام و حکمت اشکالینی حل،
حددین افزونراق بهریتور تنگری استعداد انگه.

---

^{۵۱} ابو بشر عمرو بن عثمان، ایکینچی هجری عصرده یشب اؤتگن نحو عالمی

نصب ابترگه خیمه علم انداق ابتهی جد و جهد
کیم مدد بیتکوردیلر اقطاب ایله اوتاد^{۵۲} انگه.

گوئیا، علم لُدئی^{۵۳} دین تاپیبتور بهره کیم
هر کلامی رمزیدین حیرته ده دور استاد انگه.

علم ایله، یا رب، قیل آنینگ رتبه سین انداق بلند
کیم باری عالم لر اؤلسون تابع و منقاد انگه.

علم انداق گنج نافع دور بنی آدمغه کیم
کیمده اول بؤلسه، ایکی عالم بؤلور آباد انگه.

کسب علم اېتمه ی کیشی گر قالسه محضی جهل ایله،
ایکی عالم آبرؤسی بؤلغوسی برباد انگه.

عالم اولدور کیم شریعتدین تجاوز قیلسمه،
گر تجاوز قیلسمه، بیلگیل، پیشه دور الحاد انگه.

علمدین بی بهره اهل حالینی بیلیمک ایسته سنگ،
آگهی نینگ زار حالین بیلگیل استشهد انگه.

^{۵۲} (۱) «اقطاب» «قُطْب» سؤزی نینگ کۆپلیگی و «اوتاد» «وُتَد» سؤزی نینگ کۆپلیگی؛ ایکیسی هم میخ معناسیده. (۲) تصوف اصطلاحیده، آچون هېچ بیر زمان وجودیدن بۆش بۆلمه گن طریقت ایلغارلری گروهی یا گروهلری. بو تیتیده ایهام صنعتی ایشلتیگن.
^{۵۳} تنگری تامانیدن، واسطه سیز اؤرگنیلگن بیلیم

۳۱۶

چو توتقی ساقی عشقینگ تۆله ایاغ منگه،
شراب شوقینگ ایله گرم ابرور دماغ منگه.

آچیلغوسی بدنیم باغیده گل راحت،
محبتینگ اؤتیدین گر یبتوشسه داغ منگه.

سېنینگ بيله گر اېسم باغ ابرور منگه دوزخ،
ولېک دوزخ اولور سېندین آيرو باغ منگه.

غمینگ تونیده منگه هېچ تیرهلیک یېتمس،
که انده شلعه آھیم ابرور چیراغ منگه.

وصالینگ آھولری رام اېسه منگه، تانگ یوق
که ایکی کۆزدور ایکی موجلیغ بولاغ منگه.

یوزونگ خیالیده باغ بهشت اولور بېشک،
یؤلونگده منزل اگر بولسه دشت و تاغ منگه.

حریم کؤیونگه یېتسم اگر بیراق ابرمس
که عجزیم اؤلدی یؤلونگده قوي اولاغ منگه.

دې جهان غمیدین فارغ اؤلمه دیم، یا رب،
ترحم آيله بان اندین یېتور فراغ منگه.

باقیب اولوس یوزیغه حشو سؤز اېشیتمکدین،
همیشه کور و کر اېتگیل کوز و قولاغ منگه.

مدام بېخود اېتیب باده خیالینگدین،
حزین کونگولنی بیرار لحظه قویمه ساغ منگه.

قولونگمن آگهي دېک بؤلیمیشم ولی فرتوت،
ترحم اېتسنگ اگر اېمدی یخشی چاغ منگه.

۳۱۷

لعل شیرینی مو بیر توتقن قرا خال آستیده
یا قویولمیش نقطه آیلرده رقم بال آستیده.

توشتی مو قاتل کوزی آستیغه زلفی نینگ خمی،
یا کورینمیشدور همول جالادنینگ دال آستیده.

گلشن ایچره سبزۂ مشکین کؤکرمیش مو اېکن،
یا کورونور عنبرین خطی رخ آل آستیده.

ای کؤنگول، قوتقر اوزونگ اېمدی تعلق چاهیدین
کیم یاتیبِتورسن انینگ نېچه مه و سال آستیده.

قیل توکل حقه اېلدین چېکمه غیل مَنّت که اول
بیر آغیر یوکدور که اولمیش نېچه حمال آستیده.

ایسته سنگ آل عبا^{۵۴} تابعلری پیرولیغین،
گوشۂ فقر ایچره طاعت قیل کهن شال آستیده.

جلوه گر بؤلسون دېسنگ اول یوز کؤنگول کؤزگوسیده،
قیلمه آنی تیره نېچه نوع تمثال آستیده.

لطف اېتیب آلغین خبر، ای شه، رعایا حالیدین،
قالمه سونلر تا جفا و جور عمال آستیده.

آگهی نینگ حالی بس قتیق ابرور هجران ارا،
قویمه غیل، یا رب، انی کؤپ بو قتیق حال آستیده.

---

^{۵۴} آل عبا: پیمبر (ص) نینگ خاندانی

۳۱۸

دلکشا قاشی مودور رخسار دلبر اوستیده،
یا هلال عید ابرور خورشید انور اوستیده؟

باش اېگیب آیتور قولاغیمغه اول آی مستانه سۆز،
اول صفت کیم قلقل آیلر شیشه ساغر اوستیده.

روحپرور سۆز مودور لعلین تحرککه سالور،
یا نسیم روضه دیندور موج کوثر اوستیده؟

خوشنمادور اویله لعلی اوزره خط کیم گوییا
کیم زمرد توتتی یبر یاقوت احمر اوستیده.

خال مشکین لر که یبر توتمیش لب شیرینیده،
خیل هندودور که غوغا قیلدی شکر اوستیده.

ایگی مشکین کاکلی آستیده گلگون چهره سی،
حُسن گنجیدور که یاتمیش ایگی اژدر اوستیده.

سیمدېک کؤکسی اوزه یبتکچ قؤلوم نینگ رعشه سی،
اویله دور کیم مفلس ایلکی قالتیرر زر اوستیده.

چرخ یبر آستیغه باشینگ سالغهی آخر، نی آسیغ،
آی و کوندین لعل و گوهر قیلسنگ افسر اوستیده.

آگهی حالیه رحم اېت، ای گؤزل کیم قزلیغ
رنجیدور بار گران اول زار و مضطر اوستیده.

۳۱۹

ای مسلّم دلکشالیغ غنچه خندانینگه،
وی مجسم جانگزالیغ نرگس فتانینگه.

خط اېمس لعلینگ اوزه کیم تاپماق ایستب تازه جان،
یبتکوروبتور خضر اوزینی چشمه حیوانینگه.

قتل ایشیده گرچه بهمانند ابرور تیغ اجل،
لېک اؤله آلمس برابر خنجر مژگانینگه.

عارضینگ کهدی کمال اوجی اوزه تابنده ماه،
یېتمه سون، یا رب، زوال اصلا مه تابانینگه.

کامیاب اؤلسم، نی تانگ، بزم وصالینگدین مدام
کیم وفا و مهر رسمیدور مسلّم شانینگه.

هیچ بیر لیلی وش اؤز مجنونیه کورگزمه دی
لطفلر کیم آیلهدینگ ظاهر مېن حیرانینگه.

مېنده بیر تیلدور ولېکن سېنده احسان بېعده،
تیل آچه ی، وه، شکر اېترگه قیسی بیر احسانینگه.

دور اېتیب جام فلک شام و سحر کامینگ بيله،
تا ابد هرگز نهایت یېتمه سون دورانینگه.

آگهی جانیه راحتر یبتوردینگ لطف ایله،
تانگ اېمس گر آیلسه تینمه دی دعالر جانینگه.

۳۲۰

بو کچه کۆزدین نهان تا اول پری وش دور منگه،
جان و دل دېوانه و خاطر مشو شدور منگه.

بیر نفس آرام تاپمهی کویسم، ابرمس عیب کیم
لبلری نینگ شوقیدین جان ایچره آتشدور منگه.

اؤزگه یوزنی نی کؤنگول بیرله تماشا آیلهرم
کیم کؤنگول مقصودی اول رخسار دلکش دور منگه.

یارسیز نیلهی، بو محزون جاننی آغیل، ای اجل
کیم اولوم اوشبو تیریکلیکدین بسی خوش دور منگه.

ساقیا، لطف ایت که اول یوز هجری دردیغه علاج
باده گلگون توله جام منقش دور منگه.

حور کوثر شریترین گر توتسه ایچمان، نېگه کیم
خسته جانغه مدعا صهبای بېغش دور منگه.

منزل مقصدغه یبتسم تېز اگر، ابرمس عجب
کیم بو یولده فقر اشهب، عجز ابرش دور منگه.

زهده اسبابیغه تکلیف ایتمه، ای زاهد، مېنی
کیم آغیر یوک باش اوزه دستار ایله فش دور منگه.

آگهی، کام ایسته سنگ، ترک ایت جهات سته نی،
باعث ناکاملیغ عشق ایچره بو شش دور منگه.

۳۲۱

چون بوکون یبیتی قۇلوم اول شۇخ دلدار ایلکیگه،
گويا کیم یبیتی ایلکیم بخت بېدار ایلکیگه.

رایگان یبیتی دېمنگ ایلکیمگه ایلکی اوشبو کون،
جان و کونگوم نقدینی بېردیم نی کیم بار ایلکیگه.

ایلکیگه ایلکیم اوزه تسم، دۇستلر، بی وجه اېمس،
تاپشیرورمن اختیاریم اول وفادار ایلکیگه.

زلفی سوداسیده من، توتسه، نی تانگ، ایلکیمی کیم
قۇل یبتورمک رسمدور بایع خریدار ایلکیگه.

توتغه من ایلکینی ایلکیم بیرله گر اۇلتورسه هم
تا که ایلکی تبگمه گه ی ناگاه اغیار ایلکیگه.

بیلمه دیم جانمو ابدی ایلکیگه، تاپتیم تازه جان،
دست بېرگج توتماق ایلکین اوشبو بېمار ایلکیگه.

پنجه خورشید اگر توتسه قۇلوم قیلماں قبول
کیم یبتیبتور ایلکیم اول خورشیدرخسار ایلکیگه.

یبتمکیم بزعی ارا مشکل ابدی، یبتکورمسه
گر توتوب عاجز قۇلومنی قوت آثار ایلکیگه.

رحم اېتیپ عاجزلیغیمغه توتتی ایلکیم، یوق اېسه،
توتماق ایلکیمی مېنینگ اېردی بېی عار ایلکیگه.

دېمنگ ایلکیدین چېکیب قۇل، اوزگه شۇخ ایلکینی توت،
قیسی عاقل، تشله بان گنی، آلور خار ایلکیگه.

آگهی یبتکه ی قچان آغزیمغه لعلی شریقی،
اوتتی عمروم قۇل یبتورمکیک بیله یار ایلکیگه.

۳۲۲

بول كېچە بيلمان فلكدین كام حاصلدور منگه
يا كه اول آی التفات و لطفی شاملدور منگه.

كېلدى مو اول آی یوزین آچیب و یا خود چرخدین
مهر انور تیره کلبم ایچره نازلدور منگه.

یؤقسه، مقصد یوسفی روشن جمالی مهری نینگ
پرتوی بیرله منور چاه بابلدور منگه.

چونكه بو تردیدلر اصلینی تحقیق آیلهدیم،
میهمان بول كېچە اول شیرین شمایلدور منگه.

هجر دردیدین نهایتسیز ایشیم مشکل ابدی،
شكر کیم وصلیدین آسان برچه مشکلدور منگه.

نَیله یین جَنَّتِی کیم اول گل قدومی فیضیدین
رشک بؤستان ارم بول كېچە محفلدور منگه.

نِی عجب، عیشیم مَیِیغه نشئه کامل بؤلسه کیم
ساقی گلچهره نینگ احسانی کاملدور منگه.

ایسته سم مېندین دریغ اېتمس نېچه بؤس و کنار،
بلکه بول کامیم بیرورگه اؤزی مایلدور منگه.

کامیمه یبتکورگه لی هر دم شراب لعلیدین،
بزم ارا هر یرده اؤلتورسم مقابلدور منگه.

اوشبو آقشام بو صفت عیش و نشاطیمنی کؤروب،
هر نفس اعدا ملول، احباب خوشدلدور منگه.

مغتنم توت، آگهي، بول توننی کیم معلوم اېمس،
تانگه دؤر چرخدین نِی حال واصلدور منگه.

۳۲۳

جلوه اول چابک قیلور سرمست یکران اوستیده،
چابک مهر اویله کیم گردون گردان اوستیده.

نقطه عنبر گل خندان اوزه توشکن کپی،
خال مشکین کیم ابرور اول لعل خندان اوستیده.

کۆی اوزره آیلہ نیب، فریاد ابتر کۆنگلوم قوشی،
اویله کیم بلبل فغان اپتکه ی گلستان اوستیده.

قیل تماشا کۆز یاشیم موجی اوزه کۆک گنبدین،
گر حبایی کۆرمه سنگ دریای عمان اوستیده.

عاقبت توفراقه پست آیلہ گهی دور سپهر،
آیلہ سنگ مسکن نهچه کیم اوج کیوان اوستیده.

ای خوشا، فقر اهلی کیم تېنگ توتمس اېسکی تۇنیغه
اطلس و زریفت خلعت کۆرسه سلطان اوستیده.

بېمروتلیغ جهانغه یوز قۇیوبتور اویله کیم
اۇلتورور اۇغلین اتا بیر پرچه نان اوستیده.

سالک دشت فنا بۇلسنگ، سمند اپت شوقنی،
اۆزگه مرکب پای لنگ اۇلدى بو میدان اوستیده.

باشله بان، یارب، هدایت شاهراهیغه یېتور
آگهی کیم قالدی گمره کوه عصیان اوستیده.

۳۲۴

ای صبا، تاپسنگ محل گر اول پرزاد آئیده،
گاه-گاهي آيله بو دېوانه نی یاد آئیده.

غصه دین اؤلگوم آله آلمه ی نفس هجرانیده،
تارتیب، اظهار آيله بو حالیمنی، فریاد آئیده.

غم تونیده مؤیه آیلب مؤی ینگلیغ بؤلغنیم،
مؤ-بمؤ شرح آیلب، ایتکیل مؤیه بنیاد آئیده.

مېن ایچیپ ناشادمن هر لحظه حسرت جامینی،
نوش ایتیپ عشرت مین اغیاردور شاد آئیده.

اول سلیمان سریر حُسن تا قیلدی سفر،
باردی پیک خاطریم اول نوع کیم باد آئیده.

مېن باریب کینیده قالدیم یوز محن بندی ارا،
همره بؤلغنلر اؤلدی غمدین آزاد آئیده.

گرچه مېن هجران ارا قالدیم، ولی یوز شکر کیم
ناتوان کؤنگلوم ابرور خدمتغه معتاد آئیده.

عشق درسین وامق و فرهاد مېندین اؤرگنور،
کسب علم ایتسه، نی تانگ، اطفال استاد آئیده.

بؤلمه یین تا خالص و کامل اول آی عشقی ارا،
آگهی، یؤقتور آسیغ مینگ آيله سنگ داد آئیده.

۳۲۵

عاشق اولدونگ، ای کؤنگول، جانینگ کپره کمس مو سنگه،
اؤتغه کیردینگ جسم عریانینگ کپره کمس مو سنگه.

ایسته بان اول یوز تماشاسینی، کؤزدین دمبدم
قان تۆکرسن، چشم گریانینگ کپره کمس مو سنگه.

هر دم ایتکونگ آرزو کافر کؤزی نظاره سین،
قیل حذر کیم نقد ایمانینگ کپره کمس مو سنگه.

لطفونگ ایتتینگ خسته کؤنگلومدین دریغ، ای شاه حُسن،
بو گدای زار و حیرانینگ کپره کمس مو سنگه.

اؤزگه لرگه التفاتینگ ایلهدینگ مخصوص، بو
مستحق لطف و احسانینگ کپره کمس مو سنگه.

سېل غمدين خانه ويران اولدوم و ياد اېتمه دينگ،
ايت کيم بو خانه ويرانینگ کپره کمس مو سنگه.

آگهی حالین کؤروب دایم تغافل قیلغه سن،
شاعر دانای دورانینگ کپره کمس مو سنگه.

۳۲۶

باشده تا عشقینگ هواسیدور منگه،
جان ارا هجرینگ بلاسیدور منگه.

گلشن ایچره گل یوزونگ هجرانیده،
غم فزا بلبل نواسیدور منگه.

لطف نوشی نینگ دواسی اؤزگه گه،
قهر نیشی نینگ ایذاسیدور منگه.

بیر ساری عشقینگ غمی و بیر ساری
مدّعیلر نینگ جفاسیدور منگه.

یېتمیشم اولمککه کیم باشدین آیاق
درد تیغی نینگ یراسیدور منگه.

آیله مک رحم ابتدا قیلغیل بو دم
مدّت عمر انتهاسیدور منگه.

ای حکیم، اېتمه دوا کیم جان ارا
عشق درد بی دواسیدور منگه.

ای اجل، قیل رحم و قوتقر کیم تاموغ
دهر نینگ محنت سراسیدور منگه.

آگهی، نیله ی قریلیغ سېلیدین
منهدم عشرت بناسیدور منگه.

۳۲۷

عارض اېرور تا مي حسن ايله گلگل سنگه،
بۇلدى فغانلر چېكيب عشق اېلى بلبل سنگه.

خال لېينگدين، ئې تانگ، بۇلسم اگر تلخكام،
نېگه كه ممزوج اېرور شهد ايله فلفل سنگه.

سېقره كۆر، اې كۈنگول، ساقى دوران اگر
بېرسه قىليپ يېتى كۆك جامىنى مل-مل سنگه.

دېمه وَرع اهليغه نشئه مى ذوقىنى،
قىلسه صراحى عيان هر نېچه قلقل سنگه.

بىر گليده يۇق وفا بۇيى بىل، اې عندليب،
بېهوده بو باغ ارا چېھچە و غلغل سنگه.

سودى يۇق، اې شه، اجل چاپقونى يېتكىن زمان،
بۇلسە قلىچ ذوالفقار، آت دغى دلدىل سنگه.

عشقىنگ ارا آگهي كۈنگليده دور خارخار،
عارض اېرور تا مي حُسن ايله گلگل سنگه.

۳۲۸

خوشتور بهار موسمی نینگ عیثی چاغیده،
اؤز یاری بیرله بؤلسه کیشی وصل باغیده.

سیر ایتسه گاه دلبری نینگ ایلکینی توتوب
باغ وصال گلشنی نینگ سؤل و ساغیده.

گه شوق بیرله تېرسه کؤروب کام گلرین،
اقبال و بخت گلبنی نینگ هر بوداغیده.

گه ذوق بیرله آلسه اوزوب عیش نخلیدین،
کؤرگچ مراد میوه لرینی سپاغیده.

گاھې مقام قصر مُعَلّا ارا قیلیب،
اۆلتورسه گاه حوض مصفا قیراغیده.

دلدارى بیرله ساقی گلچهره ایلکیدین
ایچسه طرب شرابینی عشرت ایاغیده.

اول نوع بۆلسه مست ایکاولان که قالمسه
آثار هوش هېچ بیرى نینگ دماغیده.

بېخودلیغ ایچره کۆرگوزوبان بو نیاز و عجز،
قۇیسه باشینی ییغله بان آنینگ ایاغیده.

مستانه اول داغی قیلیبان لطف ایله کرم،
جاندېک کیریب، بیر اېتسه مونونگ هم قوچاغیده.

بیر-بیری بیرله بۆلسه هماغوش، اؤیله کیم
بۆلسه لی لبیده، سقاغی سقاغیده.

هر تون توزوب بو نوع سبور یاری بیرله بزم،
یاقسه مراد یاغینی مقصد چیراغیده.

ناز اویقوسیغه بارسه شب وصل، اؤیله کیم
اویغانسه حشر صبحی نینگ آشوبی چاغیده.

سېن کیم بو نوع عیش و طرب بزم و باغی کیم،
اۆلگونچه اؤرتن، آگهی، غم درد و داغیده.

۳۲۹

وه كه آيلب لطف و احسان يار مېندين اۋزگه گه،
آيله مس ظلم و ستم اظهار مېندين اۋزگه گه.

زهر هجريني بېرور هر دم منگه و وصلی نینگ
نوشيني انعام اېتر بسيار مېندين اۋزگه گه.

كويمه سون كۈنگلوم نه ينگليغ كيم قاووب مېن خسته ني،
صحبتيغه يۈل بېرور دلدار مېندين اۋزگه گه.

بلبل آسا نالم، اېرمس تانگ كه خار هجر اوروب،
جور قيلمس اول چمن رخسار مېندين اۋزگه گه.

وه كه مېندين يارني بېگانه آيلب، آشنا
آيله دي چرخ ستم كردار مېندين اۋزگه گه.

آلدي جانيمي غم فرقت كرم آيلب بو دم،
بېرمه، ساقى، مى بورون زنهار مېندين اۋزگه گه.

آگهي، گر يىغله سم تون-كون، عجب يۇق، نېگه كيم
منگه جور و لطف آيلر يار مېندين اۋزگه گه.

۳۳۰

یوزونگ آیه نهچوک قیله تشبیه،
چونکه اندین بۆلۆبتورور بو وجیه.

عارضینگدین اگر نقاب آلسنگ،
قویاش اؤلغه ی انینگ یانیده کریه.

هر کیشی کیم یوزیغه اؤخشته دور
کونی، یؤقتور جهانده اویله سفیه.

نؤش لعلینگ چوچوکدور اویله که قند،
انگه ایرمس ملاححت ایچره شبیه.

نېچه ییللر فراق دشتیده من،
منگه گؤیا نصیب بۆلدی بو تیه.

عشق ارا داستان مجنوندین
بار قصمغه ابل ارا توجیه.

آگهی، قوللوغیغه ببل باغله،
اول که بار مثلدین انگه تنزیه.

۳۳۱

كېل، اې محزون كۈنگول، خوی اېت غم و اندوه و كلفتغه،
طلبكار اولمه هرگز انبساط و عیش و عشرتغه.

نېدین کیم چرخ کجرو گردشیدین بیتمه دی هرگز،
قیلیب یوز سعی و کوشش راسترولر کام و راحتغه.

خساست اهلی نینگ کامینی گردون آیله بان حاصل،
یبتورگهی دایما ناکاملیغلر اهل همتغه.

زحلدېک تیره دللر عزت اوجیده مکان آیل،
قویاشدېک صافدلر توشتیلر خاک مذلتغه.

طرب بزمی ارا بېکارلر دایم قیلیب عشرت،
همیشه خدمت اهلی مبتلادور رنج و محنتغه.

الر کیم بی هنردور دمبدم خلعت کییب قت-قت،
هنر اهلی ولی محتاجدور بیر کهنه کسوتغه.

چو تاپتینگ، اې کۈنگول، گردون دون حالیدین آگاهلیغ،
بېریب آرقه هنرغه، بۆلمه غیل مغرور خدمتغه.

حسد بیرله نفاق و بخل ایله خستنی کسب اېتمه،
تیلل عزت، زمانه اهلی ایچره قالمه زحمتغه.

امیدینگ اېردی کیم اولغیدین قدرینگ بلند اولغهی،
مگر کیم اوشبو امیدینگ اېرور موقوف فرصتغه.

جهاندور بی بقا، فرصت اېرور کم، عمر مستعجل،
باشینگدین قوی هوسنی و یوز اور تقوا و طاعتغه.

قیلیب هر حالغه شکر، آگهی دېک شه دعاسین قیل،
اگر ایستر اېسنگ یېتمک توگنمس جاه و دولتغه.

۳۳۲

ای کونگول، طالب اېسنگ مقصد می آشامیغه،
کیر فنا دیریغه و قول سون تجرد جامیغه.

اوشبو محفلدین تعلق قطعین ایت کیم ارزیمس
نېچه ییللیک راحتی بیر لحظه لیک آلامیغه.

ایستمه یاقماق مروّت شمعی اهل دهر دین،
نېچه کیم قالمیش اېسنگ کلفت قرانغو شامیغه.

کامرانلر لطفیدین کؤز توتمه، کامینگ کیم الر
اېلنی ناکام ایلهمک بیرله یېترلر کامیغه.

آچمه دنیا اهلی خوان بذلیغه دست طمع،
گر دېسنگ بند اولمه یین اولگونچه منت دامیغه.

ناگوارا لقمه ینگلیغ کهلدی رد مستلزمی،
غزه بؤلمه ناکس و نوکیسه لر انعامیغه.

یوز قوی اول شه درگهیغه کیم باری شاه و گدا
باغله میشلر بېلنی کوی طوفی نینگ احرامیغه.

عمر دور کم فرصت اوسرو، ایستمه اندین بقا
کیم شرردېک متصل آغزیدور انجامیغه.

آگهی، پس نېکه اوقاتینگی ضایع ایله گونگ،
چون بیلورسن کیم بقا یوقتور حیات ایامیغه.

۳۳۳

چېكر اېردى نوا قمرى بو زار و ناتوانينگچه،
اگر بۇلسه اېدى سرو سھى سرو روانينگچه.

گل اوزره سنبېل مشكېن مفرح دور، ولى اېرمس
عدارينگ اوزره توشكن گيسوي عنبرفشانينگچه.

نېچون ظلمت ارا اۋزنى ياشوردى چشمه حيوان،
اگر جانبخشليكده بار اېسه شيرين دهانينگچه.

نېگه ابلدين قاجيب يېر توتتى كۆكده عيسى و مريم،
اۋلوكنى تيرگوزه آلسه لې معجزيانينگچه.

ساجينگ تارى خيالى گرچه نازكدور نهايتسيز،
نزاكتده ولى اېرمستورور موي ميانينگچه.

اجل ابل قتليغه قصد اېتسه گر مينگ ييل، بۇله آلمس
كۆز آستيدىن عيان اۋلغن يېر ايماي نهانينگچه.

چېكروم اېردى تون-كون ذلت سرگشته ليك گردون،
قابونگده تاپسه اېردى قدر خاك آستانينگچه.

جم و دارا كه ملك و جاه بيرله توتتيلر شهرت،
اېمسلىر يېر گداي زار و پې نام و نشانينگچه.

سۆزوننگه، آگهي، كۆز توتمه شهدين اۋزگه دين تحسين
كه سۆز قدريني بيلمس كيمسه شاه خرده دانينگچه.

۳۳۴

مجنون کۆنگول نینگ عشق ارا گر یاغسه یوز تاش اوستینه،
دېر شاد اولوب هر تاشغه، کېلسنگ اگر، باش اوستینه.

اول دلربانینگ آتشین رخساری مشکین قاش ایله،
بیر شمع بزم آرا دورور کیم یېتتی منقاش اوستینه.

هر کیم که بۆلسه ببصر، اول یوز ضیاسیدین قاجر،
اول نوع کیم توشکچ قویاش انواری خفاش اوستینه.

عشق ایچره گر صادق اېسنگ، شاد اول غم و محنت بيله،
باشینگکه کېلسه یوز بلا، چین سالمه غیل قاش اوستینه.

زاهد سقالیده سوزوب می مغېچه دُر دینی کور،
آهاردېک کیم جولعه تۆلدوردی غرواش اوستینه.

خوناب ایچر وقتیمده خوش کېل دینگ کۆنگول کیم خلق ارا
یخشی مثلدور کیم کېلور یخشی کیشی آش اوستینه.

اقبال و عزّت اهلی نینگ کیرگه ی قطاریغه قچان
کییماق بيله دېبا و خز آردال و اوباش اوستینه.

لېکن حقیقتده اېرور اقبال و عزّت لایقی،
فقر ایچره کییگن اېسکی شال آزاده قلاش اوستینه.

بۆلمه گنه دشتی ارا نومیدلیک لب تشنه سی
کیم عفو عافی ایچره سوو موجی یېتر راش اوستینه.

روحوم بۆلوب نفس ایلکیده عریان لباس فیضدین،
بار اول اولوکدېک کیم انینگ قصد اېتتی نباش اوستینه.

قيلمه هوس، ای آگهی، اېمدی ییگیتلیک عیشینی
کیم یېتتی عمرونک مدتی اېلیک یېتی یاش اوستینه.

۳۳۵

مشکین قاشی نینگ هیئتی اول چشم جالاد اوستینه،
قتلیم اوچون نص کپلتورور نون ابلتیبان صاد اوستینه.

قیلغیل تماشا قامت زیباسی بیرله عارضین،
گر کۆرمه سنگ گل بؤلغنین پیوند شمشاد اوستینه.

ناز و ادا و غمزه سی قصدیم قیلورلر دمبدم،
وه، مونچه آفت مو بؤلور بیر آدمیزاد اوستینه.

مېن خسته غه جان اسره ماق اېمدی اېرور دشوار کیم
قاتل کۆزی بېداد اېتر هر لحظه بېداد اوستینه.

اول گل یوزی شوقی بیله شیدا کۆنگول شام و سحر
بلبلدېک آیلر یوز نوا، مینگ نوع فریاد اوستینه.

باشیمغه یاغکن غم تاشی مینگدین بیرچه بؤلمه غه ی،
گردون اگر مینگ بیستون یاغدورسه فرهاد اوستینه.

اې شه، کرم آیلر چاغی تېنگ توت یمان و یخشینی
کیم مهر نوری تېنگ توشر ویران و آباد اوستینه.

خاک تنینگ برباد اؤلور آخر، جهانده نېچه ییل
سیر اېت سلیمان دېک اگر تختینگ قوروب باد اوستینه.

نی جرأت ایله آگهی آچغه ی آغیز سؤز دېرگه کیم
یوز خیل غم قیلیمیش هجوم اول زار و ناشاد اوستینه.

۳۳۶

باشیمده غم یوکی، ئیلب توره آلغوم آیاغ اوزره
که طاقت آیلە ی آلمس بو آغیر یوک توشسه تاغ اوزره.

غم ایچره تنگ بولغن غنچه دېک کؤنگلوم آچه آلمس،
آچیلسه باغ ارا گل، سیره سه بلبل بوداغ اوزره.

اېمس گریان کوزومده کوزلری شکل و خیالی کیم
کییکردور که سوو ایستب کېلبتورلر بولاغ اوزره.

یوزین کورگچ، باشیغه اېورولورلر جان ایله کؤنگلوم،
ایکی پروانه دېک کیم آیلنور تینمه ی چیراغ اوزره.

اگر آب حیات اوزره تیلرسن خضرنی کورمک،
تماشا آیلە گیل خطین همول شیرین دوداغ اوزره.

جمالی باغی نینگ بادامیغه قصد اېتکن اوغریدور،
خم اولمیش بو که مشکین قاشی اول دلکش قباغ اوزره.

بلا شهزیده عشق اهلی ارا انداق غنی دورمن
که جمع اولغن درم دور داغلر کؤنگلومده داغ اوزره.

کرم اهلی درم اهل درمغه ساچسه، تانگ یوق کیم
مثلدور یاغ اگر تامسه تامر، البتّه، یاغ اوزره.

آقردی چون باشینگ، اوز، آگهي، اوزدین امیدینگ کیم
خزان یېتکن نشانیدور قیراو گر توشسه باغ اوزره.

۳۳۷

اې مطرب گلچهره، توز سازينگي آوازينگ بيله
كيم جان و دل بولسون فدا آوازينگه سازينگ بيله.

سازينگ اېشيتمككه باري بزم اهلي دورلر منتظر،
كېل ساز وقتين بو كېچه اؤتكرمه گيل نازينگ بيله.

نازينگ بسې كؤپتور، ولي سازينگ بغايت آز ابرور،
قيلغيل مېدل اول كؤپينگ بير لحظه بو آزينگ بيله.

گاهي عراق و گه حجاز آهنگيني ساز آيله بان،
قيل سرفراز عشاقني لحن فلكتازينگ بيله.

اؤتلوغ نوادين ايسته سنگ درد اهليني كويدورگه لي،
توز راست قانوني ارا، راهوي، چپندازينگ بيله.

تيرگوزگوسيدور هر دمينگ يوز مينگ اؤلوكني كيم سېني،
تانگ يۇق، مسيحا گر دېسم بو نوع اعجازينگ بيله.

غمزهنگ قاشيده يۇق منگه ممكن ياشورماق راز عشق،
البته، رسواي جهان بؤلغوم بو غمازينگ بيله.

اورغن بغايت كؤپتورور عشقينگده لاف مردليك،
لېكن حريف ابرمس بيرى بو زار جانبازينگ بيله.

دوران غميدين آگهي محزون ابرور، شاد اېت آني،
دلکش نوالر ساز اېتيب، جانپرور آوازينگ بيله.

۳۳۸

اول آی رخساری یاروتقی قرا شامیمنی یوز کونچه،
ولېکن باشیمه سالدی قرا کون زلفی مینگ تونچه.

دېمه عیسی دمی اوصافینی کیم خسته جانیمغه
اېمستور گلشن کۆپی ارا جانبخش سالگونچه.

نېتهی گلزار سیرین کیم منگه دور اول بریوش نینگ
قدی سرو و ساچی سنبل، عذاری گل، لې غنچه.

اېشیت ناله منی و سالمه قولاق بلبل نواسیغه
که یوق تأثیری آنینگ نالشیمدین بیر حزین اونچه.

بیر و کۆکی، نې تانگ، اشکیم سووی غرق اېتسه کیم یوقتور
قاشیده نوح توفانی بیر-ایگی قطره شودرونجه.

امیدیمدور که وصلی راحتیه یېتکه من بیر کون
که تینمه ی هجر درد و محنتینی چېککه من مونچه.

جهان سیم و زرین نیله ی که عشق ایچره منگه باردور
آریغ اشکیم کوموشچه، هم ساریغ رخساریم آلتونچه.

رکیک اللّطق بؤلغیل، ای کؤنگول، قوی خوش ادالیقنی
که بلبل قدری یوقتور اهل دهر آلیده قوزغونچه.

قیلیب جهد، آگهی، بېتگیل شهادتگاه عشق ایچره،
بو حسرتخانه ده غم آستیده مردار اؤلگونچه.

۳۳۹

بۇلوب خزم، تبسم ظاهر ایلر هر سحر غنچه،
مگر تاپمیش اول آی کۆپی نسیمیدین اثر غنچه.

نزاكتلیغ لیبن کولگو چاغی کؤرمیش دورور گؤیا
که حیرتدین آغیز آچمیش بۇلوب آسیمه سر غنچه.

مگر تار آغزی نینگ عشقی غمیغه مبتلا بولمیش،
بوکیم دلتنگ اؤلوب هر دم ایچر خون جگر غنچه.

چمن خلوتگهیده باش چبکر فکرت یقاسیغه،
نشان تاپماق لی اسراریدین ایستر مگر غنچه.

ببلین خدمتغه باغلب باغ صحنیغه بېرور آرا،
مگر تاپمیش دورور اول گل قدومیدین خبر غنچه.

لی خطدین مزین بۇلسه خوشتور کیم مناسبدور
زمردپوش قیلسه لعل نابینی اگر غنچه.

نگاریم پیکری حسن و صفا گلزاریدور، انده
ابورور رنگین قبا، گل توگمه و زین کمر غنچه.

فغان کیم اوشبو گلشن ایچره آسیب حوادثدین
نه فارغ بیر نفسدور گل، نه بیر دم پی خطر غنچه.

وصالی صبحی بیتمه ی خرم اؤلمس آگهی کونگی
که آچیلمه یدورور تا بیتمه یین وقت سحر غنچه.

۳۴۰

قچان سورسه سمند اول شهسوار، آیلانه-آیلانه،
بارور کؤنگوم انگه بی اختیار، آیلانه-آیلانه.

نهان بؤلغچ کؤزومدین اول پریوش، تېله ایتلردېک
قیلورمن دمېدم اون آشکار، آیلانه-آیلانه.

یوز و قدیغه اوخشش سرو و گل تاپماق اېمس ممکن،
نېچه کیم سیر باغ اېتسنگ بهار، آیلانه-آیلانه.

اگر بزم ایچره روشن آیله سنگ شمع جمالینگی،
کویر جانیم قوشی پروانه وار، آیلانه-آیلانه.

کولوب چیقسنک حرمدین مېن غریب ناتوانینگه،
بؤله صدقه، باشینگدین، ای نگار، آیلانه-آیلانه.

ترخم آیله کیم دشت فراقینگدین چیقہ آلمان،
نېچه ییلدین بېری مېن دلفگار آیلانه-آیلانه.

لطاقتلیغ یوزونگ شوقی بیله تېگرهنگده آی و کون
زمانی تینمه دی لیل و نهار، آیلانه-آیلانه.

سېنینگدېک نازنین زیبا پرینی کورمه دیم هرگز،
کېزیم دهر ایچره قویمه ی بیر دیار، آیلانه-آیلانه.

شرفدور آگهی غه عجز ایله یولونگده باش قویمه،
آیاغینگ نینگ ایزین، ای شهسوار، آیلانه-آیلانه.

۳۴۱

قد و آغزی هجریده درد و غم بیته دور المیده جانیمه،
یبتور، ای صبا، بو خبرنی اول قدی سرو و غنچه دهانیمه.

غم فرقتیده بلا هجوم ابیب آلدی جانیم، انکه علاج
تاپیلورمو گر بیته آلمه سم مهن اگر مسیح نشانیمه.

نچه ییلدور، ای فلک، اؤرته گونگ مهنی هجر اؤتی ارا قمریدک،
بو جفالرینگ بس ابرور، مهنی یبتور امدی سرو روانیمه.

قویاشینگنی، ای فلک، آیلمه منگه عرض کیم قچان اؤخشه غه ی
لی شگر و سؤزی جانفزا، قدی سرو و قاشی کمانیمه.

باشیم اوزره جانیم آلورغه هجریده درد و غم قیلور ازدحام،
نبتیه یین که وه، بیته آلمه غوم مهن خسته روح روانیمه.

یوق ابرور مهنینگ کبی عشق ارا غم و درد و غصه غه مبتلا،
یوگورور فلک، نظر ایت انکه، چیده ی آلمه ی آه و فغانیمه.

تیلگیم مهنینگ بودور، آگهی، تون و کون خدای کریمدین
که قیلیب رقیبینی دلشکسته، یبتورسه انی مکانیمه.

۳۴۲

قیل، ای ساق، کرم کیم قیلدی جسمیم ناتوان رۈزه،
خمار جام مَیدین آیلهدی بغریمنی قان رۈزه.

کۈزۈم نورین، بېلیم نینگ قۈتین قۈیمه ی آلیب، وه کیم
ستم تیغین چېکیبتور اېمدی آیلب قصد جان رۈزه.

توزوبتور قصدیمه رنج و مشقت لشکرین صف-صف،
مدد مَی خیلیدین یېتمه ی منگه بېرمس امان رۈزه.

قدیم کیم اۋق کبی توز اېردی، چېکمه ی بار اندوهی،
خم اېتتی غم یوکی آستیده انداق کیم کمان رۈزه.

مېنى مى پرتويدین یاغدو عالمغه چيقرغیل کیم
خمار ایچره قرانغو قیلدی باشیمغه جهان رۈزه.

بۇلوب مېن تېلبه گه جام صبحی ایچکەلى مانع،
آلیبتور عقل و هوشوم، قۈیمه یین نام و نشان، رۈزه.

طبیعت کند اېرور، خاطر پریشان، فکر هم ویران،
مېنى آدم قطاریدین چيقردی بېگمان رۈزه.

نېچه کوندور که بیر مهوش می لطفی خماریدین
کېتوردی باشیم اوزره شورش آخرزمان رۈزه.

همول حسن اهلی شاهی التفاتی کمليغیدیندور
که مونداق آگهي غه کۈپ قیلور جورین عیان رۈزه.

۳۴۳

منگه ظلم آیلې، اول قاتل عیان آهسته-آهسته،
چېکیب تیغینی آیلر قصد جان آهسته-آهسته.

جفاسی زوریدین ایگی کوزومدین آقتی دریالر
که قالغه ی آستیده آنینگ جهان آهسته-آهسته.

اولوسغه آیله گن ظلمین کوروب، اندین حذر قیلمه ی،
کېلیب چېکتیم جفاسین مېن یامان آهسته-آهسته.

بۇلور هجریده زندان گر مېنینگ منزلگه یم بۇلسه
گلستان، بلکه گلزارِ جنان، آهسته-آهسته.

تۇله بیر جام توت، لطف آیلې، ای ساقی که بو غمدین
قوتولغه یمین ایچیب مېن ناتوان آهسته-آهسته.

وفا یۇق دهر باغی نینگ گنیده، بېرمه کۈنگونگنی،
بو کون-تانگله کېتر، ای باغبان، آهسته-آهسته.

ابمس گردونده رعد آوازی کیم هجران تونی ایچره
ابور اول آگهی چېککن فغان آهسته-آهسته.

۳۴۴

دېدیم: «كامیمنی شیرین آیلہ لعلینگ شگری بیرلہ»،
دېدی: «آچمہ آغیز مونداق کلام سرسری بیرلہ».

دېدیم: «بیر تون مہنی بزمینگہ یبتکور، ای پری پیکر»،
دېدی: «مشکل دورور آدمغہ بزم اہتمک پری بیرلہ».

دېدیم: «آچغیل یوزونگ تا جان تاپہی لعلینگ قیلیب بؤسہ»،
دېدی: «مقتول اؤلورسن کیرپیگیم نینگ خنجری بیرلہ».

دېدیم: «بو خاکسارینگ بیرلہ بیر آقشام ہماغوش اؤل»،
دېدی: «تاپمس معیت خاک مہر خاوری بیرلہ».

دېدیم: «رحم آیلہ بان، حالیمنی سؤر، ای خۇبلر شاہی»،
دېدی: «شہ سؤزلشورمو بندہ لر نینگ احقری بیرلہ».

دېدیم: «زرتین اؤتاغنگ اوزرہ گوہر خۇب یراشیبتور»،
دېدی: «قیلمیش قران خورشید انور مشتری بیرلہ».

دېدیم: «جانیم کویر ہر لحظہ اؤت اوزرہ سپندآسا»،
دېدی: «فکر آیلمہ لعلیمنی خال عنبری بیرلہ».

دېدیم: «یوز اوزرہ لعلینگ جان بغیشلر آب حیواندېک»،
دېدی: «تېنگ توتمہ غیل ہر سوونی جنت کوثری بیرلہ».

دېدیم: «بؤلیمیش منگہ کم نقد لطفونگ اؤزگہ دین نہوچون»،
دېدی: «سپن بای اہورسن گنج معنی گوہری بیرلہ».

دېدیم: «قیسی کیشی کامیغہ یبتکہی بزم وصلینگدین»،
دېدی: «انداق کیشی کیم مالی وافر دور زری بیرلہ».

دېدیم: «نہوچون قاچرسن آگہی دین کؤرگوزوب نفرت»،
دېدی: «قوچماق تیلر بھلیمنی جسم لاغری بیرلہ».

۳۴۵

هر چچان بزم ایچره گر اول شوخ طئاز اؤینسه،
جانلرین، ابرمس عجب، عشاق جانباز اؤینسه.

یوز قیامت شوری توشکه ی هر کیشی نینگ باشیغه،
چنگ و دفعه گر قیلیب آوازینی ساز، اؤینسه.

کۆرگن اهل صیدی بۆلوب باشیغه قیلغه ی جان فدا،
زنگ آياغیغه تاقیب، چست اویله کیم باز اؤینسه.

توشمه گن قؤل و آياقدین کیمسه قالمس بزم ارا،
گر بۆلوبان پایکوب و دست انداز اؤینسه.

کیم دورور کیم قیلمه غه ی آلیده جان نقدین نثار،
کۆرگوزوب گر یوز ادا و شیوه و ناز، اؤینسه.

رقصه کیرگه ی اولوک تن داغی تاپیب تازه جان،
چرخ اوروب، رقاص اؤلوب، چست و سبکتاز اؤینسه.

هیچ کیم دېوانه بۆلمه ی قالمه غه ی گر اول پری
اؤینه ماق چاغی اوزین آیلپ فسونساز، اؤینسه.

آق اؤتاوده مجلس اهلی ایچره اؤتلوغ یوز آچیب،
آیله گه ی قیش موسمین اول نوع کیم یاز، اؤینسه.

پیچ اورر جان و کۆنگول اؤت اوزره توشکن قیل کبی،
کاکلی بیرله بیریپ یوزیگه پرداز، اؤینسه.

گرچه کۆپتور شوخلر بزم ایچره، لېکن حسن ارا
برچه سیدین دلبریم بۇلغوسی ممتاز، اؤینسه.

هر دم عیسی دمیدېک یوز اؤلوککه جان بېرور،
آگهي شعرین اوقوب گر تارتیب آواز، اؤینسه.

۳۴۶

خسته جسمیمنی تیلرمن سودره مک جانانغچه،
بار و یوقومنی فدا آلیده قیلماق جانغچه.

کېچه و کوندوز خیالی خیلی مسکن آیلهمیش
جان و کؤنگلوم منزلین تا دیدۀ حیرانغچه.

آفرینش اول پریوش حسنی نینگ شیداسیدور،
ذره دین تا مهر رخشان و مه تابانغچه.

لعلی و رخساری شوقی تیغیدین بو باغ ارا
سینه چاک او لمیش دورور گل غنچۀ خندانغچه.

دېمه گیل گوهر سؤزینی کیم تفاوت کؤپتورور
قدر ارا خرمهره دین یکتا در غلتانغچه.

زاهدا، فردوسنی کؤیغیه تشبیه آیلمه
کیم تاموغدین فرق کؤپتور روضۀ رضوانغچه.

کؤی گلزاری بهشتی نینگ ابرورلر طالبی
هم پری و هم ملک، هم حور ایله غلمانغچه.

بادۀ لعل لې نینگ نشئه سی مخموریدور
کوثر و تسنیم تا سرچشمۀ حیوانغچه.

زلفی دامیغه سراسر دهر اېلی بؤلیمیش اسیر،
سایل ناکامدین تا کامران سلطانغچه.

چون بؤلور مسکن سنگه آخر بیر آستی، نی آسیغ،
گر یېتورسنگ قصر و ایوان اوجینی کیوانغچه.

جام عشرت دؤری خوشتور، آگهی، بو کون، ولی
حیف کیم یوق فرصتی تانگله ینه دورانغچه.

۳۴۷

اول ستمگرگه بوکون بۆلمیشدور اطوار اؤزگچه
کیم جفادین یبتکورور کؤنگلومگه آزار اؤزگچه.

یوق عجب، ببطاقت اولسم اؤزگچه، ای دوستلر
کیم بو دم یاریم ابرور اغیارغه یار اؤزگچه.

اؤزگچه دلسوز ايسه آهیم، تانگ ابرمس، اېمدی کیم
دلبریم بۆلمیشدور اؤزگه اېلگه دلدار اؤزگچه.

کؤزلریمدین اؤزگچه قان آقسه، تانگ یوق کیم بو دم
هجر تیغیدین بۆلوبتور کؤنگلوم افکار اؤزگچه.

وصلیدین دردیمنه هرگز اؤزگه نوع اېتمس دوا،
بۆلمیشم هجرى غمیدین گرچه بېمار اؤزگچه.

مېن وفاسیده زمانې اؤزگه ینگلیغ بۆلمه غوم،
گرچه بۆلمیشدور جفاده اول ستمکار اؤزگچه.

اؤزگه ینگلیغ توت تۆله ساغر منگه، ای مغېچه
کیم بوکون کؤنگلوم ارا دوران غمی بار اؤزگچه.

گرچه هر دم اؤزگچه چېککونگ جفاسین، ای کؤنگول،
لېک انینگ عشقیده حالینگ قیلمه زنهار اؤزگچه.

آگهی غه اؤزگچه لطف آیلېب آچسه ابردی یوز،
آیتور ابردی وصفیده یوز رنگ اشعار اؤزگچه.

۳۴۸

ساقیا، کېلگیل که شام عید قربان بو کېچه،
قیل جمالینگ پرتوین شمع شبستان بو کېچه.

کېچه ظلماتیده آیدېک یوز آجیب، یوز لطف ایله،
می توتوب، قیل مجلس اهلین شاد و خندان بو کېچه.

عارضینگ گلگل آجیب اول اوزونگ می تابیدین،
ایله گیل مجلس فضا سینی گلستان بو کېچه.

سؤنگره بزم اهلینی مست و شاد و خرّم ایله گیل،
جام لطفونگدین توتوب صهبای احسان بو کېچه.

سؤنگره شیرین لبلرینگدین نکته نقلینی ساجیب،
عیش و عشرت لذتینی قیل فراوان بو کېچه.

انجمن اهلی نېچه کون بۆلدی کیم مخموردور،
تېز قیلغیل ساغر لطفونگگه دوران بو کېچه.

برچه سېندین کۆز توتر سرخوشلیغ و خوشحالیغ،
کامیچه قیل برچه نی مسرور و شادان بو کېچه.

اوله آباد ایت کؤنگوللر ملکینی کیم قالمه سون
بیر کؤنگول کاشانه سی بیر لحظه ویران بو کېچه.

آگهینی برچه دین کۆپ لطف ایله شاد ایله کیم
قالمه سون اصلا حزین کؤنگلیده ارمان بو کېچه.

۳۴۹

توتشتی عشقینگ اۋقی، ساقیا، باشدین آياقیمیغه،
ترحم آيله بو تون بویه مهلك احتراقیمیغه.

وصالینگ بزمیده عشرت نویدین یبتکورور هر دم
صراحی قلقلی و مطرب آوازی قولاقیمیغه.

قولونگدین باده ایچمککه بسی مشتاق اولوبتورمن،
توت ایلکینگ بیرله بیر ساغر، باقیب بو اشتیاقیمیغه.

قیو ساغر که شیرین لعلینگ بزم ایچره یبتمیشدور،
توتوب یوز لطف ایله، جان طعمینی یبتکور مذاقیمیغه.

بو بزم ایچره مرادیم حاصل ابتگیل مستلیک چاغی،
قویوب لبی لبیمغه، پیکرینگ سالیب قوچاقیمیغه.

اگر بو لطفونگه ایستر اپسنگ جان نقدینی پاداش،
بیرورم بولسه یوز جان، سالمه یین بیر چین قباقیمیغه.

قری دېب آگهینی آیلمه محروم بزمینگدین،
کوزومنینگ یاشیغه باق، ای گوزل، باقمه سیاقیمیغه.

۳۵۰

کېلدیلر کلبمغه نېچه دلربالر بو کېچه،
کۆرگوزوب مېن خسته غه مهر و وفالر بو کېچه.

تیره شامیمنی منور قیلغه لی خورشیددېک
یوز آچیب، یبتکوردیلر نور و ضیالر بو کېچه.

هر بیرى بیر اؤزگه تورلوک التفات آیلب، مېنى
قیلدیلر مستغرق لطف و عطالر بو کېچه.

ییرىسى آچیب تبسم ییرله لعلی دُرچینی،
نکته سیدین ساجتی دُر یې بهالر بو کېچه.

ییری ساز آیلب ادب ییرله طرب قانونینی،
چېکتی تا تانگ آتغوچه دلکش نوالر بو کېچه.

ییرىسى اؤینب پریدېک اؤرتهده رقاص اولوب،
آلدى هوشوم، کۆرگوزوب ناز و ادالر بو کېچه.

ییری آیلب لب-به لب گلگون قدحدر دمېدم،
آغزیمه توتتی می عشرتفزالر بو کېچه.

ییری مستانه اوزین آغوشیم ایچره یبتکوروب،
ایله دی حاصل منگه کۆپ مدّالر بو کېچه.

انتهاى عمریده شه شفقتیدین آگهی
تاپتی مونداق عشرت یې انتھالر بو کېچه.

«لا» ردیفی

۳۵۱

قصد جان اول شوخ بېباک اېتتېلا،
تيغ ايله كوكسومنى يوز چاك اېتتېلا.

لحظه-لحظه ظلم اوئين تيز آيله بان،
جسميم اول اوت اوزره خاشاك اېتتېلا.

واى كيم بير جلوه بيرله اول پرى
قصد عقل و هوش و ادراك اېتتېلا.

هر كېچه آھيم چېكيب دود و شرار،
بيرنى انجم، بيرنى افلاك اېتتېلا.

كوز ياشيمدين نېچه دريا موج اوروب،
چرخنى غرقاب كولاك اېتتېلا.

خيل غم زور آيله بان، عاجز تنيم
پايمال اول نوع كيم خاك اېتتېلا.

آگهي، تانگ يوق فغانيم كيم فلک
ظلم ايله جانيم المناك اېتتېلا.

۳۵۲

وه، ینه غم خیلی باشیم اوزره غوغا قیلدیلار،
هوش و صبریم ملکینی تاراج و یغما قیلدیلار.

هجرى آتسگاهيغه، وه کیم ینه جان و کؤنگول
توشتی و باشدین آياق قالمه‌ی اثر، یاقیلدیلار.

عشق رازین یاشورور ابردیم کؤنگولده، وه نېته‌ی،
قان یاشیم یوز ساری آقیب، آشکارا قیلدیلار.

وصلی بۇستانی مقامیم ابردی، وه، اېمدی منگه
چرخ ظلمی هجرى زندانینی مأوا قیلدیلار.

محنت و غم شدتی آھیم اؤتین تېز آیله‌بان،
هر کېچه دود و شرارین چرخ‌فرسا قیلدیلار.

واقف ابردی آگهی حالیدین اول سلطان حسن،
بیلمه‌دیم مونچه تغافل نېگه پیدا قیلدیلار.

«ی» ردیفی

۳۵۳

عشقینگ غمی که صبح ازلدور بدایتی،
شام ابددین اؤتکوسی آنینگ نہایتی.

حقّاظ چرخ قیلغوسی تکرار هر سحر،
اېرمس قویاش کتاب جمالینگ بیر آیتی.

هر تون نجوم دېمه، ساچیلغن سرشک اېرور،
ییغلتنی بسکه چرخنی آھیم سرایتی.

لطف ایله سرگذشتیم اېشیت، بۆلمه یین ملول
کیم گلگه خوش کؤرونغوسی بلبل حکایتی.

مقصد رضای دؤست اگر اېرسه، خوب اېمس
اهل وفاغه محنت هجران شکایتی.

بیر کیمسه دهر ظلمیدین ایمن اېمس، مگر
هر کیمگه یېتسه جام صبوحی حمایتی.

مقصود منزلیغه قچان یؤل تاپر کیشی
تا یېتمه گونچه هادی دولت هدایتی.

آسوده لیغ کؤنگول تیلہ سنگ، قوی املنی کیم
اول بیر یؤلې که یؤقتور انینگ حدّ و غایتی.

گر غالب اؤلسه آگهي غم خیلېغه، نی تانگ
کیم یاریدیر شهنشہ عادل عنایتی.

۳۵۴

بارمو بیر بدعهد اول شوخ دغاآیین کببی
کیم قیلور کوپ وعده لر یالغان، باریدور چین کببی.

قیل تماشا گل یوزین کیم آتشین می تابیدین
بؤلغوسی گه ارغوان آسا، گهی نسرین کببی.

نطق روح الله^{۰۰} اولوکنی تیرگوزورده بؤلمه غهی،
لعلیدین تقریر تاپغن نکتة شیرین کببی.

دلکش ابرمس سنبل خوشبؤ گل سیراب اوزه،
تبرله گن رخساری اوزره گیسوی مشکین کببی.

اول پری عشقی ارا جانباذر کوپتور، ولی
پاکباز ابرمس بیرى بو عاشق مسکین کببی.

گرچه میدین رندلر آلوده آیلرلر ایتک،
لپک تردامن ابرمس لر زاهد خودبین کببی.

هر کیشی کیم ارّه ینگلیغ بولسه بدخوی و درشت،
دهر دون ابلتر انی اوج سماغه سین کببی.

سالغوسی گردون پریشانلیغ بنات النّعش دپک،
توزسه مجلس دؤستلر ناگه اگر پروین کببی.

راسترولیق، آگهی، سالمیش سېنى رخدېک قیراق،
قرب شه تاپغهی ابدینگ، کجرو اېسنگ فرزین کببی.

^{۰۰} «روح الله» حضرت عیسی علیه السلام نینگ لقی

۳۵۵

نوبهار ایامی هر کیم قیلسه صحرا سیرینی،
ایله گنچه، حظ تاپر، فردوس اعلا سیرینی.

کۈنگلیده قالمس کدورتدین اثر، قیلسه اگر
مرغزار و بیشه لر نینگ خاطر آرا سیرینی.

بحرینگیغ طبعیدین موج اورغوسی فیض و فتوح،
گه-گهی زورق مینیب گر قیلسه دریا سیرینی.

صنع حق اسراریدین واقف بۇلور گر آیلسه،
چشم عبرت بین آجیب، اصناف اشیا سیرینی.

بهره تاپغهی اۈزگچه قیلسه گهی بو سیر ارا
اولیالر مرقدی نینگ عبرت افزا سیرینی.

یبتکورور کۆپ سود دنیا سیری اول سیارغهی
کیم سوروب رخس تفکر قیلسه عقبا سیرینی.

فیضلر بو برجه دین آرتیق تاپر گر آیلسه
یأس ارا قالغن دل محزون و شیدا سیرینی.

گلشن راحت دورور فقر و قناعت گۆشه سی،
قیلمه غونچه لپک نی بیلسون کیشی تا سیرینی.

آگهی نینگ کۈنگلی هم بیر خوش هوا صحرا ابرور،
اول نگار لطف خۇ قیلغهی مو آیا سیرینی؟

۳۵۶

ای جمالینگدور جهان زیبندهسی،
آی و کون ابرمس انینگ مانندهسی.

حسن ملکیده ابرورسن پادشاه،
خوبلردور آستانینگ بندهسی.

خوان حسنونگ نینگ گداسی کهلدی گل،
ابگنیده یوز پاره بولغن ژندهسی.

غنچه حیرتدین آچیتور آغزینی،
تا که ظاهر بولدی لعلینگ خندهسی.

اؤزنی عشاقینگکه منسوب ایله بان،
آفتاب اولدی یولونگ افکندهسی.

جلوه بیرسنگ قامتینگکه باغ ارا،
سرو ایله شمشاد اولور شرمندهسی.

لطف ایتیب، سؤز آگهی نینگ حالینی،
گرچه لطفونگ نینگ اېمس ارزندهسی.

۳۵۷

گلغذاریم کیم بوکون سیر گلستان آیلهدی،
حسنیدین گلشنی رشک باغ رضوان آیلهدی.

تا آلیب یوزدین نقاب، اؤلدی پریدپک جلوه گر،
گل، بۆلوب دېوانه سی، چاک گریبان آیلهدی.

لبلریدین گه- گهي پنهان تبسملر قیلیب،
غنچه لر بغرینی گه- گه رشکدین قان آیلهدی.

غنچه حیرتدین آغیز آچتی، ییقیلدی ییرگه گل،
باغ ارا تا لعل و رخسارین نمایان آیلهدی.

گل تېررده غنچه آغزی بؤسه آیلب ایلکینی،
رشک اؤتیغه جان بهماریمنی سوزان آیلهدی.

اول گل آچیق یوز بيله گل سیرین آیلب هر طرف،
بلبل شیدا کبی کؤنگلومنی نالان آیلهدی.

وه، بو نی طرز خرام ابردی که عالم اهلینی
بیر ادا بیرله اسیر و زار و حیران آیلهدی.

آیله گیل، ای گل، وفا بلبلغه کیم ببش کون سبنی
گردش گردون بو گلشن ایچره مهمان آیلهدی.

مهربانلیغ کؤرگوزوب کهلگن گلستان سیریغه،
آگهي اول گل فداسی جوهر جان آیلهدی.

۳۵۸

کۆرمه سم مهر جمالین، ماهِ انورنی نېتهی؟
سۆرمه سم لعل زلالین، آب کوثرنی نېتهی؟

قدی نینگ رعنا نهالین گر تماشا قیلمه سم،
باغ ارا نظاره سرو و صنوبرنی نېتهی؟

اول گل اندامیم اگر مجلسده ساقی بۆلمسه،
لعلگون صهبانی و گلرنگ ساغرنی نېتهی؟

هر نفس شیرین کلامی جانغه راحت بېرمسه،
بزم ارا قند و نبات و شهد و شکرنی نېتهی؟

بۆلمسه گر جلوه گر رخساری اوزره کاکلی،
گل اوزه بؤلغن پریشان سنبل ترنی نېتهی؟

بېرمسه باشیمغه زینت آستانین توفراغی،
افسر دارانی و تاج سکندرنی نېتهی؟

تیره شامیمنی وصالی صبحیدین یاروتمسه،
ماه انورنی نه آیلهی، مهر خاورنی نېتهی؟

بۆلمسه احباب بزعی عیشی اسبابیغه خرج،
کیسه ده محبوس بؤلغن سیم ایله زرنی نېتهی؟

آگهی گر باقمسه خۇبلر سری، عیب اېتمه کیم
بزم ارا چون یوقتور اول آی، اؤزگه دلبرنی نېتهی؟

۳۵۹

بو يىنگىغ كيم كلامىنگ اېلگه دور جانپور، اې طوطى،
مسيحيم لعليدين تاتتىنگ مگر كيم شگر، اې طوطى.

نظر تا اول يوز و لب كوزگوسى و شهديغه قىلدىنگ،
سوزونگدور صاف و جانبخش و حلاوت گستر، اې طوطى.

چو شگرريز قىلدىنگ هر نفس شيرين كلامىنگى،
بارى قوشلر گروهى ايچره بۆلدونگ سرور، اې طوطى.

چو يۇق آب حيات عمردين سرسبزلىق تاپماق،
نه حاصل خضر دېك قىلسنگ لباسىنگ اخضر، اې طوطى.

حلاوتليغ فرح گستر سوزونگ باعث دورور بو كيم
قفس قىدى ارا تون-كون ابرورسن مضطر، اې طوطى.

فلك بېدادى يايىدين چىقىب سىنچىلغن اۇقلردور،
گمان اېتمه تن زارىنگ ارا بال و پر، اې طوطى.

خמוש اۇل، جاه ايستب، سوزده كۆرگوزمه هنر، كۆرگيل
كه جاه اهلى جهانده بې هنردور اكثر، اې طوطى.

هنرپور سوزونگدين باشىنگه كېلگن بلا دفعين
قىله آلمس گر اؤلسه هر پرىنگ بير خنجر، اې طوطى.

اگر كام آلماق اېتسنگ آرزو شه لطفى شهيددين،
سوزونگى آگهي دېك آيله لڧت پرور، اې طوطى.

۳۶۰.

كېلىپ ناگه مېنى اول قاشى يا اۆلتورمەى اۆلتوردى،
آتىپ مۇگان اۆقىن، آىلب جفا، اۆلتورمەى اۆلتوردى.

دېدىم يوز يالبارىب، قاشىمدە بىر دم اۆلتوروب اۆلتور،
بھانە آىلەبان شرم و حيا، اۆلتورمەى اۆلتوردى.

اميدىم بو اېدى كىم اۆلتوروب دلدارلىغ قىلغەى،
ولېكن كۆرگوزوب ناز و ادا اۆلتورمەى اۆلتوردى.

مېن اۆلتورماق تىلب، اىلكېن توتوب توشتوم آياغىغە،
اول استغنا قىلىپ ظاھر منگا، اۆلتورمەى اۆلتوردى.

بارىب مجلسلىرغە، اۆلتوروب تىرگوزدى عىشاقىن،
مېنى لېكن كېلىپ كىلم ارا، اۆلتورمەى اۆلتوردى.

يېتوشكچ باشىمە تارتىپ قىلىچ، بىر لحظه اۆلتور دېب،
تومن مىنگ يالبارىب قىلدىم دعا، اۆلتورمەى اۆلتوردى.

فغان كىم آگھى نىنگ كلبەسىغە كېلگچ اول ظالم،
جفا شمشىرىنى تارتىپ انگە، اۆلتورمەى اۆلتوردى.

۳۶۱

ای پری، منع اېتمه گیل بزم وصالینگدین مېنی،
بهره مند اېتکیل تماشای جمالینگدین مېنی.

لطف ایله جمع اېت پریشان خاطریم، آیلې حساب
زمره دېوانه آشفته حالینگدین مېنی.

کامیم اېتقی تلخ هجرینگ زهری، شیرین کام قیل
ساغر لعلینگ ارا جانبخش بالینگدین مېنی.

تیغ عشقینگدین اولوبمن، تیرگوزه آلمس مسیح
گر اوزونگ تیرگوزمه سنگ شیرین مقالینگدین مېنی.

آدم آسا روضه کویونگده برخوردار قیل
لذت نظاره نوره نهالینگدین مېنی.

خلوت وصلینگ ارا اغیارنی محرم قیلیب،
آیلمه محروم حسن بېمثالینگدین مېنی.

نیچه کیم حور و پری آلیمده بولسه جلوه گر،
اؤتکره آلمس دې فکر و خیالینگدین مېنی.

غم تاشی سیندوردی عیشیم ساغرین، ای پیر دیر،
می توتوب مست ایله گیل سینغن سفالینگدین مېنی.

عشق ترکیبی بو بورغونگ آگهی غه، ناصحا،
آیلمه آزرده بو امر محالینگدین مېنی.

۳۶۲

بارِ جهان که خوشتورور گلشنِ عیشِ خانه‌سی،
راحت جسم و جان ابرور بزم طرب نشانه‌سی.

بزم ابلّی صبرینی آلیب رقصه جانلرین سالور،
مطرب خوشنواسی نینگ شوق فزا ترانه‌سی.

جام جم ایچره شربت جان کبّی خوشگوار ابرور،
ساغر زرنگار ارا صاف می مغانه‌سی.

عشق ابلّی جان و کۈنگلی نینگ سۈز و گدازی شرحینی
روشن اترگه تیل دورور شمعلری زیانه‌سی.

قصدی یوز آچیب ایلهمک ابلّی اسیر دام عشق،
زلفِ سیاهین اۋرمکی شۋخلری بهانه‌سی.

چپککوسی جاننی زلفیغه لعل زلالی خال ایلهم،
دامیغه بند اتر همول قوشنی بو آب و دانه‌سی.

بزمی میسر اۋلسه گر، خج قیلورغه آزا ابرور
ییر کچه‌لیک نشاطیغه، ییر یوزی نینگ خزانه‌سی.

دهر طربگاهی بسی دلکش و کوپ ابرور، ولّی
حیف که یوقتورور انینگ عشرت جاودانه‌سی.

مدّت عمرین، آگهی، چپکسون اوغان اوزاققه کیم
عیش و طرب زمانیدور شاه زمان زمانه‌سی.

۳۶۳

ای یوزونگ برج صباحت اختری،
هر سؤزونگ دُرچ فصاحت گوهری.

قاشلرینگ شمشیر جَلّاد اجل،
کؤزلرینگدور شهر خیبر کافری.

صورتینگ روح مجسم شکل ارا،
طلعتینگ نور تجلی مظهری.

کاکلینگدور سنبل گلزارِ حسن،
قامتینگ باغ لطافت عرعری.

تازه رخسارینگ گلستانِ بهشت،
لبلرینگ شهیددور آنینگ کوثری.

تیغ نازینگ قاتل اهل جهان،
خیل غمزهنگ جان و دل یغماگری.

آستانینگدور گدالر مرجعی،
خاک پایینگ کبلدی شه لر افسری.

آدم اولدور بو جهان اهلی ارا،
قیسی حیوان نینگ اېسه سیم و زری.

کیرمه گه ی زرسیز کیشیلیک سانیغه،
سعدی اؤلسون فضل ارا یا انوری.

حالیمه بیر باق کرم دین تا بؤله ی
رتبه ده اهل جهان نینگ سروری.

آگهینی لطف ایله قیلغیل عزیز
کیم ابرور اول عشق اېلی نینگ احقری.

۳۶۴

آغزین قچان ذکر آیله سم، شیرین مقال آیلر مېنى،
بېلین قچان فکر آیله سم، نازک خیال آیلر مېنى.

اول آی قاشی نینگ شکلینى وصف اېتمک اېتسم آرزؤ،
حیرت سېهریده انینگ فکری هلال آیلر مېنى.

قدی نهالی نینگ قچان اوصافیغه سورسم قلم،
زېبا عبارت فکرتی انداق که نال آیلر مېنى.

شیرین سۆزی تعریفیده گر نکته سورمک ایسته سم،
نازک معانی دقتی حیران و لال آیلر مېنى.

باقیب یوزیغه جمع اېتهی دېسم پریشان خاطیریم،
حایل بؤلوب مشکین ساچی، آشفته حال آیلر مېنى.

حسنی کمالینی، نې تانگ، وصف آیله سم تکرار ایله
کیم اوشبو معنی عشق ارا صاحب کمال آیلر مېنى.

شیدا کؤنگول کؤزگوسیده هر وقت بؤلسه جلوه گر
اول دلربانینگ صورتی، صورت مثال آیلر مېنى.

جانیم قتیغلیغیدین لې هجریده تندین چیقمه دی،
اېمدی یوز اؤلگندین بتر بو انفعال آیلر مېنى.

هر نې جفا کیم آیلسه، منت توترمن جانیمه
کیم لطفی نینگ شایسته سی اوشبو خصال آیلر مېنى.

وصلی خیالی کېچه لر همدم منگه، وه کیم اؤزی،
بیلیمان، قیو تون محرم بزم وصال آیلر مېنى.

آغزی وصالی فکرینى هر دم قیلورمن، آگهی،
آخر عدم، البتّه، بو فکر محال آیلر مېنى.

۳۶۵

چو قیلدی عارض و قدّینگ تماشا بلبل و قمری،
گل ایله سرو ساری باقمس اصلا بلبل و قمری.

هوای سرو و گل قیلمس، نبدین کیم باغ ارا کورگچ،
یوز و قدّینگ هواسین قیلدی پیدا بلبل و قمری.

چبکر رخسار و قدّینگ شوقی بیرله بیر نفس تینمه‌ی
نوالر دلکشا و بهجت افزا بلبل و قمری.

تون و کون خوش ادا و جانفزا اون بیرله گویادور،
گل و سروینگ جمالین کوردی گویا بلبل و قمری.

بو گلشن ایچره تاپتی تا یوز و قدّینگ وصالینی،
گل و سرو اېتمه‌دی هر گز تمنا بلبل و قمری.

ازلده کوییدی عشقینگ اؤتیغه، کورگیل که جسمیده
کول آثارین عیان اېتتی سروپا بلبل و قمری.

کرم ایللب گستان سیرینی ترک اېتمه کیم یېتسون
مراد و مقصدیغه کامیچه تا بلبل و قمری.

نظر ایستر اېسنگ گر جاهل و عالمغه، بیلگیل کیم
اېرور زاغ و زغن نادان و دانا بلبل و قمری.

تانگ اېرمس، آگهي چه بؤلّمسه سؤز اهلی کیم هر قوش
نوا توزمک بيله بؤلّغهمی آیا بلبل و قمری؟

۳۶۶

اول نوع تموج ینه کوز یاشیمه یېتتی
کیم آشتی باشیمدین، دېمه سوو باشیمه یېتتی.

کۆرگن کیشی غم بحریده امواج بلا دېر
چینلر که الم زهرین ایچیب قاشیمه یېتتی.

یالغوز دېمه آهیم اۆتی کوییدردی تنیمنی،
کول قیلدی ایچیم اول و سۆنگ تاشیمه یېتتی.

حالیمنی کوروب، هوشی قاجیب، باردی اؤزیدین،
هجران تونیده هر کیشی کیم قاشیمه یېتتی.

عیب آیلهمنگیز حال زیونیم که ازله
بو نقش مېنینگ خامه نقاشیمه یېتتی.

کېتمیش اېدی جان گوهر نطقین تیلەبان، شکر
کیم اوشبو گدا اول لی دُرپاشیمه یېتتی.

کۆنگلوم بیلە بارغچ بیر اوق آتتی ایکی میزگه،
مېندین اؤتوبان ناوکی یۆلداشیمه یېتتی.

اشکیم یېتوشوب، حالیمه رحم آیلەدی اول شوخ،
یوز شکر که بو لحظه یاشیم یاشیمه یېتتی.

کۆپ سۆز دېمک اؤلتوردی مېنی، آگهی، آخر،
فریاد که تیل تیغی مېنینگ باشیمه یېتتی.

۳۶۷

گر حساب اېتسه اول آی عشاق زاریدین مېنى،
نېگه منع آیلر تماشاى عذاریدین مېنى.

قوللر ایچره خوار اېسم، تانگ یوق که اول سلطان حسن،
خارج اېتمیشدور کمین قوللر قطاریدین مېنى.

کؤککه یېتکه ی اېردی باشیم، قدریم آرْتیب اېل ارا،
پست اگر توتمس اېسه کؤی غباریدین مېنى.

لطفی بیرله کامراندور اؤزگه، مېن محروممن،
اې اجل، قوتقر بو حالیم ننگ و عاریدین مېنى.

اؤلمک اول قاتل نینگ ایلکیده مېنینگ کامیم اېرور،
آیله منگ تهدید تیغ آبداریدین مېنى.

یوق عجب، آھیم شراری بیرله یاقسم کؤکنی کیم
اؤرتهدی هجران اؤتی محرق شراریدین مېنى.

گرچه اول گل وصلیدین آیرغوسی گردون، ولې
اؤتکره آلمس زمانې خارخایدین مېنى.

مېن وفادین یوز ابوورمسمن زمانې، گرچه اول
قهر آیلې، سالدی چشم اعتباریدین مېنى.

لطفیدین اوزمان امیدیم، آگهي، هر نېچه کیم
قهری خارج قیلدی وصل اهلی شماریدین مېنى.

۳۶۸

بول كېچە اول آى كلبۀ احزانيمه كېلدى،
كۈنگلى چيدهمه‌ى ناله و افغانيمه، كېلدى.

كۈكدين تيله‌گن كاميم اۆلوب يېرده ميسر،
خورشيد آچيب چهره، شېستانيمه كېلدى.

عشاق ارا بۆلسم، نې عجب، اېمدى غنى كيم
اول گنج وفا گۆشۀ ويرانيمه كېلدى.

بېطاقت اېدى جان و دليم هجریده، يوز شکر
كيم بېرگه‌لى آرام دل و جانيمه، كېلدى.

يوز لطف ايله يوز بۆسه منگه بېرگه‌لى يوزدين
بۆينيمغه قۇلین سالدی، ياووق يانيمه كېلدى.

آلغچ يوزيدین بۆسه، كولومسوب دېدى: «لعلیم
اۆپ اېمدى كه نوبت لب خندانيمه كېلدى.

لعلیم سنگه جان بېرگوسى، يۇق خضر سويى كيم
مخصوص بو ايش چشمۀ حيوانيمه كېلدى».

مېن جان كېيى قوچتوم بېلىنى، لعلينى سۆردوم،
اول روح رواندېك تن عريانيمه كېلدى.

تانگ آتغوجه ياتتيم قوچوشوب، آگهي، بو تون،
وصل آيتى گۇيا كه مېنينگ شأنيمه كېلدى.

۳۶۹

ای صبا، بول کون باریب، البتہ، جانانیم سری
عرض قیل یوز درد و غم یوز قویغنین جانیم سری.

دزہ ینگلیغ اضطرابیمنی شب هجرانیده،
قیل عیان، آیلب هوا خورشید تابانیم سری.

فرقتیده بلبل آسا زار کونگلوم ناله سین
یبتکور افغان و غریو آیلب گلستانیم سری.

دردیدین هر دم اولرگه یبتکنیم کیفیتین
آیتغیل بیر-بیر باریب عیسای دورانیم سری.

غم تونی هجر اؤتیغه پروانه ینگلیغ کویکنیم
آیله روشن، عزم اہتیب شمع شبستانیم سری.

قالغنین سؤزدین تیلیم نینگ آیت گویالیغ بیلہ،
یوز قویوب یار ادا فہم و سخندانیم سری.

آگهی یولونگگہ آیلر نقدِ جانینی نثار،
گر دہسنگ حالین باریب درگاہ سلطانیم سری.

۳۷۰

قچان کیم اول پری کۆزدین نهان اۆلدى، نهان اۆلدى،
ايشيم مجنون کيبي آه و فغان اۆلدى، فغان اۆلدى.

چيق استقباليغه، اي دل، نئارى ايله جان نقدین
که دېرلر بو طرف اول شه روان اۆلدى، روان اۆلدى.

کۆنگولده آتشي عشقینگ نهان اسرهی دېديم، اي شوخ،
نېتهی آھيم شراريدین عيان اۆلدى، عيان اۆلدى.

اوشول کون کيم ياروتتینگ حسن ايوانين جمالينگدين،
دل ويرانيم عشقینگکه مکان اۆلدى، مکان اۆلدى.

حزين جانيمغه درد و غم اؤقين ياغدورغھلی هر دم،
يوزونگ اوزره ايکی قاشینگ کمان اۆلدى، کمان اۆلدى.

اينانمان، اي که دېرسن دلربالرده وفا باردور،
يقيندور کيم بو سؤز منگه گمان اۆلدى، گمان اۆلدى.

تون و کون چيقمه سم ميخانهدين، ني عيب کيم انده
کيشی کيم کيردی کلفتدين آمان اۆلدى، آمان اۆلدى.

جهان سوداسيدین، اي کيم تيلرسن سود تايغهيسن،
بو سودا سودی، بيلگيل کيم زيان اۆلدى، زيان اۆلدى.

اگرچه يخشيدور احباب ايله بزم اېتمگینگ هر تون،
ولې آگاهيني قاودینگ، يامان اۆلدى، يامان اۆلدى.

۳۷۱

ای یوزونگدین منفعلدور آفتاب خاوری،
وی دمینگدیندور خجل عیسی دم جانپروری.

کسب نور ایلر یوزونگدین کچه-کوندوز آی و کون،
نی اوچون کیم اول ابرور حسن و لطافت مصدری.

بیر نظرده آغوسی فتن کوزونگ یوز جان و دل،
سبندبک ابرمستور جهانده هبچ کیمنینگ دلبری.

تاپمه سم لعلینگ زلالین، حاجت ابرمستور منگه
آب حیوان شریقی و باغ رضوان کوثری.

اجتناب ایلب، کوزومدین بولماغینگ پنهان نبدور،
چونکه مهن دېوانه ببخان و مانمن، سهن پری.

نبتی وصلینگ مخزنیدین بیر درم قیلسنگ کرم،
سهن ابرورسن شاه، مهن کویونگ گدای احقری.

آگهی، یبتسه انینگ خاک جنابی باشیمه،
حاجت ابرمستور منگه سلطان دوران افسری.

۳۷۲

مېنى اول ببوفا قاتل بو آقشام كېلمەى اۇلتوردى،
وفا قتلىمغه قىلغن وعدەسىغە قىلمەى اۇلتوردى.

آلىب كۈنگلۈمنى كېتتى، سۇنگ كېلىپ يىر سۇرمەدى حاليم،
طريق دلربالىغ شيوەسىنى بىلمەى اۇلتوردى.

مېن آنىنگ انتظارين تارتيبان تا صبح اۇلتوردوم،
مېنى اول مدّعيلر بزميدىن ايرىلمەى اۇلتوردى.

قاجىب اويقو كۈزۈمدىن، برچە عالم ياندى آھىمدىن،
تغافل بىرلە بو حاليم كۈزىگە ايلمەى اۇلتوردى.

توزوب اغيا ايله صحبت، ايجىب تانگ آتقوچە ساغر،
مېنى سرمستلىكدين بىر نفس آيىلمەى اۇلتوردى.

مرادىم اېردى آنىنگ تيغى زخميدىن قتيل اۇلماق،
فغان كيم قتلىمە تيغى دى تارتىلمەى اۇلتوردى.

حياتيم باغى اېردى سۈزى، فرياد كيم نىلەى،
ايكى شيرين لى بىر نكتەگە آچىلمەى اۇلتوردى.

تاپر اېردىم وصاليدىن دوا ھجرانى درديغە،
بو درديمغە بو آقشام اول دوا تاپىلمەى اۇلتوردى.

شە عادلغە داد ایلەى قۇلىدىن، آگهی، قۇى كيم
مېنى اول ببوفا قاتل بو آقشام كېلمەى اۇلتوردى.

۳۷۳

اشکیمه گر کناره یوق، بۆلمسه بۆلمسون، نېتهی،
آهیمه هم شماره یوق، بۆلمسه بۆلمسون، نېتهی.

هر دم اولوسغه لطف ایله باققوسی، قهر ایله ولې
مېن ساری بیر نظاره یوق، بۆلمسه بۆلمسون، نېتهی.

عشق ابلی کۈنگلی دردیغه چاره قیلور، ولې مېنینگ
درد دلیمغه چاره یوق، بۆلمسه بۆلمسون، نېتهی.

هجر ایله ضعفیم اویله کیم آه حزینیم اۋتیغه
شعله بیله شراره یوق، بۆلمسه بۆلمسون، نېتهی.

جان لېیدین چو بېرمه دی جسمیمه، وه که قاشیدین
قتلیمه هم اشاره یوق، بۆلمسه بۆلمسون، نېتهی.

کۋییغه بارسم اېتگوسی وصلیغه وعده، اول دغی
بۇلغوسی باره-باره یوق، بۆلمسه بۆلمسون، نېتهی.

طالعی روشن اۋزگه نینگ لطفی قویاشی نوریدین،
مېن کپېی بختی قاره یوق، بۆلمسه بۆلمسون، نېتهی.

بۆلدى ستاره سی ایسیغ خلققه مهر یاری گرم،
مېنده ایسیغ ستاره یوق، بۆلمسه بۆلمسون، نېتهی.

دېدیم: «اۋلوبتور آگهی اشکی کناره سیز»، دېدی:
«آشکینه گر کناره یوق، بۆلمسه بۆلمسون، نېتهی».

۳۷۴

درد دلیم انکه دېدیم، دېمه انی منگا، دېدی،
کیم منگه عاشق اؤلسه، اول لازم ابرور انگا، دېدی.

یوز اوزه ایگی نرگسینگ، وه، نی بلا قرا دېدیم،
کؤنگلونگ و جانینگ آلعوچی ایگی قرا بلا، دېدی.

لبلرینگ آغزیمه یبتور، جان تاپه یین، انکه دېدیم،
لعلی تبسم آیله بان، یوقمو اؤلوم سنگا، دېدی.

قوچماق ابرور بېلینگ حزین کؤنگلومه مدعا، دېدیم،
یوقمو اویاتینگ اوشبو سؤز دېگه لی، بی ابا، دېدی.

حسنونگه آیله یین نظر، مېن ساری بیر قرا، دېدیم،
یاشوروبان یوزین، کبت، ای مسخره، بېحیا، دېدی.

بؤسه لب ثواب اوچون آیله منگه عطا، دېدیم،
قاش و قپاغینی چیتیب، قوی، بو سؤزونگ خطا، دېدی.

وه، نېدین ابرکن اېتمه گونگ هېچ وفا منگا، دېدیم،
ظاهر اؤلوبتورور قچان حسن اېلیدین وفا، دېدی.

خسته کؤنگولغه قیلغه سن مونجه نېدین جفا، دېدیم،
دېمه جفا آنی سېنینگ دردینگه دور دوا، دېدی.

آگهی کامینی نېدین آیلمه گونگ روا، دېدیم،
کام تاپرمو جانین اول قیلمه غوجه فدا، دېدی.

۳۷۵

آیلب مېنى فراق ارا حیران اول آی غمی،
بغریمنی قیلدی قیغو بيله قان اول آی غمی.

وه نیله یین که جسم نزاریمنی هجر ارا
کلفت اؤتیغه آیلهدی سوزان اول آی غمی.

تون-کون حزين کؤنگولنی نیچه فکرگه سالیب،
یبتکوردی عقل و هوشومه نقصان اول آی غمی،

آهیمنی دوددېک چیقریب کؤککه هر کیچه،
ایگی کوزومنی آیلهدی گریان اول آی غمی.

بیر یانندین ابل جفاسی اؤقی باشیمه یاغیب،
جانیمغه قصد قیلغوسی بیر یان اول آی غمی.

کؤنگلوم اویغنه جمع بؤلوب بېحد و عدد،
حالیمنی قیلدی اوسرو پریشان اول آی غمی.

دلجمعلیغ منگه نیچوک اؤلسون که بیر نفس
چیقماق کؤنگولدین اؤلمه دی امکان اول آی غمی.

راحت اوچون تموغ تیلرم کیم جهان ارا
بېردی عذابلر نیچه الوان اول آی غمی.

اېمدی تیریکلیک، آگهي، عشق ایچره قیده دور،
مونداق که قصد قیلدی منگه جان اول آی غمی.

۳۷۶

ای جنابینگ لایقی جان تحفه سی،
یوق مناسب بحر ایله کان تحفه سی.

زر ساجر هر کون یولونگ توفراقیغه،
بو دورور خورشید رخشان تحفه سی.

باشینگه ساجماققه انجم گوهری
ایلکیده گردون گردان تحفه سی.

بزمگاهینگ عشرت افزا جامی نینگ
لایقیدور آب حیوان تحفه سی.

آستانینگ خاکیغه درخور اہمس
جز سرشکیم چشم گریان تحفه سی.

حضرتینگدین یارلیغ یبتکچ، مہنی
فکرتیده قیلدی حیران تحفه سی.

چون اہمس اہردی جنابینگ لایقی
دُر و لعلی گنج دوران تحفه سی.

لاجرم، جان نقدین آلیب کہلمیشم،
مؤردین بودور سلیمان تحفه سی.

پادشاها، آگہی دین قیل قبول
کیم بودور عمریده تاپغان تحفه سی.

۳۷۷

تا که بزم ایچره حریف لعل جانان اۆلدى چای،
جانفزالیغ ایچره رشک آب حیوان اۆلدى چای.

جانفزا طعم و طرب انگیز کیفیّت بیلە،
جملە عالم اېلیگه راحت جان اۆلدى چای.

گۆیا کیم چای اېرور مهر گیە، یؤقسە نېدین
هم گدا مطلوبی، هم مرغوب سلطان اۆلدى چای.

تاپتی عزّ و اعتبار اول نوع آفاق ایچره کیم
سریسر مقبول اهل کفر و ایمان اۆلدى چای.

تاپسە هر مجلس خزان فصلی کبی افسردەلیغ،
جلوه گر اؤلغچ، بهار آسا گلستان اۆلدى، چای.

یبتگوسی کۆزلرگه یوز نور و کۆنگوللرغه سُرور،
هر قچان چینی قدح ایچره نمایان اۆلدى چای.

یبتسە هر مشکل کیشتی آلدیغه معنی فکریده،
ایچکچ، اول مشکل انینگ آئیده آسان اۆلدى، چای.

خسته جانلرغه دوا، بېمار تنلرغه شفا
بؤلمسە مونچه نېدین مشهور دوران اۆلدى چای.

ای حکیم، اېمدی دواپی آیلە مکدین فارغ اؤل
کیم باری بېمارلر دردیغه درمان اۆلدى چای.

گر بودور خاصیتی آنینگ جهان بازاریده،
یوز درم هم بؤلسە بیر مثقالی ارزان اۆلدى چای.

اوشبو تعریف، آگهی، بس بؤلغوسیدور چایغه،
کیم طرب افزای بزم حضرت خان اۆلدى چای.

۳۷۸

آلدى كۈنگلۈمنى مېنىڭ بېرگىنە دلبرگىنەپ،
تېشى گۈھرگىنەپ، لېلى شىگرگىنەپ.

جلوھگر بۇلدى پرىدېك سوروبان رخشىنى تېز
چابك ترگىنەپ، شۇخ ستمگرگىنەپ.

بىر باقىب ھوش و خرد نقدىنى غارت قىلدى
كۈزى كافرگىنەپ، كېرىگى نشتىرگىنەپ.

قىلدى حېران مېنى يوز ناز و ادا ظاھر اېتىپ
سىم پىكرگىنەپ، سۈزلرى گۈھرگىنەپ.

اۋرتەبان عشق اۋتىغە جان و تنىم آيلەدى كول
يوزى انورگىنەپ، خالى معنبرگىنەپ.

آلدى عقل و خرد و صبر و قرارىمنى سوروب
بىر تكاورگىنەپ، شۇخ دلاورگىنەپ.

قچان اۋلغەى كە منگە كېلسە سوروب رخشىنى اول
نازېرورگىنەپ، ظالم كافرگىنەپ.

مېندە خود قالمەدى بىر دزە كېبى طاقت و تاب،
آيلەگىل، يا رب، انى تېز مىسرىگىنەپ.

آگھى، بىل، كېچە-كوندوز ايشيدور آھ و فغان،
كىمگە كىم اوچرەسە بىر ياشغىنە دلبرگىنەپ.

۳۷۹

ای مهربانیم، کهل بېری، گلدهک یناغینگنی اؤپهی،
گاھی باشینگدین اېورولوب، گاھی آياغینگنی اؤپهی.

کۆپ مدّت اؤلدی کیم کۆره آلمهی ساغینمیشمن سېنی،
کهل کیم قوچوب نازک بېلینگ، قاش و قباغینگنی اؤپهی.

راز دلیم پنهان سنگه دېمک بهانه آیله بان،
آهسته ایلکیم بؤینونگه سالیب قولاغینگنی اؤپهی.

زهر غمینگدین نېچه وقت اؤلدی که اېردیم تلخکام،
بېر رخصت اېمدی، لطف اېتیب، شیرین دوداغینگنی اؤپهی.

انداق منگه بؤل مهربان بزم وصالینگ ایچره کیم
کؤکسونگه کؤکسوم یېتکوروب، سیمین سقاغینگنی اؤپهی.

ای شهسواریم مرکبی، قؤیغیل قدم مېن ساری کیم
یؤلونگه توفراق آیله بان باشیم، توياغینگنی اؤپهی.

کهل آگهی آغوشیغه عریان بؤلوب، ای گلبدن،
تا کؤیلک آسا تیره بان باشدین آياغینگنی اؤپهی.

۳۸۰

تا مېن غم عشق مبتلاسی،
باشیمغه یاغر فلک بلاسی.

کۆزومگه جهاننی تیره قیلدی
مشکین ساچی شامی نینگ قراسی.

دېمه قاش و کیرپیگی که جانیم
قصدیغه چېکیلگن اوق و یاسی.

ای زار کۆنگول، نه چاره آیلە ی
کیم جانغه توگنمه دی جفاسی.

کۆکسومده ابرور عددیدین افزون
شمشیر جفاسی نینگ یراسی.

فریاد که یېتمه دی زمانې
بیر زخمیمه مرهم وفاسی.

گردونیدین اوتر حزین کۆنگول نینگ
هر کچه فغانلری صداسی.

یوز عمرده آیتیلیب توگنمس
اندوه فراقی ماجراسی.

گر آگهیغه قیلور جفا اول،
لېکن انکه ایش انینگ دعاسی.

٣٨١

شکر کیم گردون ترخم رسمینی فن آیلہ دی،
بیر قویاش رخساریدین کوزومنی روشن آیلہ دی.

یاروتورغہ تیرہ کلیمنی طرب انواریدین
مطلبیم شمع شبستانیمنی مسکن آیلہ دی.

انتظار ایله قررغن کوزلریم یاروتغہ لی،
اول کوزوم نوری یوزینی پرتوافکن آیلہ دی.

هجری بحریدین چقیقب بو کون مرادیم گوهری،
جان ویرانیمنی وصلی بیرلہ مخزن آیلہ دی.

سہل کلفتدین بوزولغن خاطریم ویرانہ سین
شادلیغ معماری معمور و مزین آیلہ دی.

آچیلیب کامیم گلی بهجت بهاری فیضیدین،
جنت آسا عشرتیم بزمینی گلشن آیلہ دی.

ساقی دوران توتوب مقصد می گلگونینی،
بزم عیشیم روضہ باغیدپک ملون آیلہ دی.

اول می ایچرہ جلوہ آیلب اول بت نورس یوزی،
آلیدہ آشفته کونگلومنی برہمن آیلہ دی.

نی سؤرسیز آگهی دین حالی نینگ کیفیتین
کیم تیلین حیرت هجومی لال و الکن آیلہ دی.

مستزاد لر

۱

وه، منگه، قهر اېتيب اول قاتل بېباک صنم،
 بېره دور زهر جفا،
 التفات آيله بان اغيارغه، تينمه ی بير دم،
 توتته دور جام وفا.

غم عشق ايچره فغانيم اوڭى نينگ شعله لری
 باريب آفاق سري،
 كول انينگ حُرقتيدين بۇلدى تمام عالم،
 کويوبان ارض و سما.

ني عجب، عشق ارا دېوانه ليغ اظهار اېتسم
 که اوشول رشک پری،
 عقل و هوشومنى مېنينگ قويمه يين آلدی کم کم،
 کورگوزوب ناز و ادا.

دېسم اول شوخ پریوشنی پریزاد اگر،
 تانگ اېمس کیم هرگز
 بؤلماغی ممکن اېمس دهر ارا جنس آدم،
 بو صفت عشوه نما.

صدق ایله یولیده باشیمی قویوبمن تون و کون،
 پایمال اېتمک اوچون،
 قیلغمن گر کبلیبان قویسه باشیم اوزره قدم،
 نقد جانیمی فدا.

چېکیب اندین ستم و جور و جفا، اؤلمککه
 یېتمیشم اوسرو یاووق،
 رحم بو حالیمه آیلب نفسی ظلم و ستم
 قیلمه دی ترک اصلا.

هجر اندوهی بیله بولسه مشوش کؤنگلونگ،
 آگهی، غم ییمه کیم
 برچه تشویشینگ اؤلور محو اگر لطف و کرم
 قیلسه دلدار سنگا.

۲

ای یار، سنگه اوشبو جهان باغی ارا گل
 بیر عاشق حیران،
 دیدارینگه شیدا،
 بیر شیفته دور کاکل مشکینینگه سنبل،
 هم حالی پریشان،
 هم باشیده سودا.

هم سرو قدینگ جلوه سینى کؤرگه لی قمری،
 هر دم چپکیبان آه،
 بالکل باریب اؤزدین،
 هم گل یوزونگه محو جمال اؤلغه لی بلبل
 تون-کون چپکر افغان،
 تینمه ی دې اصلا.

تا توشتی فراقینگگه مېنینگ غمزده کؤنگلوم،
 هر لحظه یانادور،
 یوز درد اؤتی ایچره،
 اېمدی انکه تارتیرغه دې صبر و تحمل
 یوق محنت هجران،
 رحم آیله نگارا.

فریاد که اسلام اېلینی قتل قیلورغه
 مستانه سوروب آت،
 انداق قیلیچ اوردونگ
 کیم بیتتی دم تیغینگ ایله قتلغه بالکل
 مجموع مسلمان،
 ای کافر ترسا!

چشم کرمینگ بیر نگهی قیلغوسی آباد
 عالمی سراسر،
 نبذور بو ستم کیم
 چبکمکی دریغ ایلمه گونگ تیغ تغافل،
 بولسه نیچه ویران
 معموره دنیا.

حسنونگی تماشا قیلیبان، بهره آلورلر
 کوزوم بیله کونگلوم
 بیر-یریدن افزون،
 زنهار که اہمدی یازیبان یوز اوزه کاکل،
 آیلب انی پنہان،
 منع اہتمه تماشا.

مہن کیم اہشیکینگ بندهلری عاجزیدورمن،
 شکر اہتمک ایشیمدور،
 گر آچ و گر تواق،
 لطفونگکه قیلورمن باری حال ایچره توکل،
 یا رازق مئان،
 سہنسن انگه دانا.

ہی ہی، نی طراوتلیغ اہرور باغ جمالینگ
 کیم تہرگوسیدور گل
 اندین همه عالم،
 موندین دورور انواع گل و لاله بیله مل،
 ہم جیب گلستان،
 ہم دامن صحرا.

ہجرینگ غمی زہرینی ایچیب آگهي زار،
 اولمککه یبتیتور،
 کامیغه یبتوشمہی،
 قیلمه نفسی حالینی سورماقدہ تعلل،
 ای عیسی دوران،
 قیلغیل انی احیا.

۳

هجرینگ تونیده فالمیشم، آچ، ای مه تابان،
 خورشید کیبی یوز،
 کؤنگلوم اویینی سہل غمینگ آیلہدی ویران،
 وصلینگدین انی توز.

یلدا شی دېک شام فراقینگ اوزاق اؤلدی،
 صبحیدین اثر یوق،
 کلبغہ کھلیب اؤیلہ کہ خورشید درخشان،
 قیلغیل انی کوندوز.

قهرینگ بیلہ هر لحظه منگہ ناوک آترسن،
 قیل اېمدی تماشا،
 اول نوع کہ سنچیلدی مېنینگ جسمیمہ پیکان،
 هر مؤیم اوزہ یوز.

هر دم منگه بېداد فراقینگ یېتوشوب، آه،
 تینمه‌ی چېکه‌دورمن،
 آهیم شرریدور کۆرینور چرخ اوزه هر یان،
 دېمه انی یولدوز.

شیرین دهنینگ شوقیده، ای شوخ دلارا،
 رحم ایت که نېچه ییل
 فرهاد کبی قازدیره‌دور کۆنگلومه دوران،
 غم تاغینی یالغوز.

نې یېتکنیدین یوق خبرینگ اوشبو گداغه
 کۆیونگده ساووقدین،
 اؤتدېک قیزه‌دورسن کییبان، ای شه خوبان،
 سنجاب ایله قندوز.

فریاد که اؤلتوردی غمینگ آگهی ینگلیغ
 مېن زار حزیننی،
 بیر قطره قیلیب لعل لبینگ نؤشیدین احسان،
 کېلگیل مېنی تیرگوز.

مرّبلر

۱

جمالینگ شوقیده یاقتی فلکنی اؤتلوغ افغانیم،
 باری یپر یوزینی طوفانغه بېردی چشم گریانیم،
 اېشیت دادیمنی اېمدی دردینگ اؤلدی قاصد جانیم،
 نگاریم، مهربانیم، مکرمت تختیده سلطانیم.

اؤتوبتور التفاتینگ آرزوسی بیرله آی و ییل،
 کوزوم گریان، تنیم لرزان، کؤنگول نالان و الکن تیل،
 باقیب عین کرمدین اوشبو حالیمغه ترخم قیل،
 نگاریم، مهربانیم، مکرمت تختیده سلطانیم.

توشوب معقول کؤنگلونگه رقیب نینگ هرزه گفتاری،
 همیشه قصدی نازک خاطرینگ نینگ کؤنگلوم آزاری،
 زمانی ترک آزار اېت، منگه رحم ایله بان باری
 نگاریم، مهربانیم، مکرمت تختیده سلطانیم.

کرم رخی عنانین مېن ساری بیر دم اېوورمىسن،
خضر دېک باشیم اوزره مقدمینگ هرگز يېتورمىسن،
اؤلرگه يېتميشم دردینگ چېکيب، حالیمى سؤرمىسن،
نگاریم، مهربانیم، مکرمت تختیده سلطانیم.

قیلیب کؤپ وعده لر، بیرینه قيلمىسن وفا هرگز،
وفا مېندین کؤررسن، ترک قيلمىسن جفا هرگز،
دې تائیر قيلمس ناله و زاریم سنگا هرگز،
نگاریم، مهربانیم، مکرمت تختیده سلطانیم.

وصالینگه قیلور اغیار تون-کون عیش ايله عشرت،
فراقینگده نصیبیم دور مېنینگ اندوه ايله کلفت،
دېگيل، بو ناتوانینگده نېدین کؤرگوزمه گونگ شفقت،
نگاریم، مهربانیم، مکرمت تختیده سلطانیم.

يېتر مونگلوغ باشیمغه هر نفس يوز مینگ بلا سېندین،
ولېکن ظاهر اؤلمس لحظه يي مهر و وفا سېندین،
قچانغه تېگرو چېککه یمن جفا اوزره جفا سېندین،
نگاریم، مهربانیم، مکرمت تختیده سلطانیم.

کېچه-کوندوز فراقینگ تیره زندانی منگه مسکن،
ستم اؤق يېتیب سېندین تن و جانیمده يوز روزن،
قؤلونگدین کیمگه داد آيله ی که عالم ايچره سېندورسن
نگاریم، مهربانیم، مکرمت تختیده سلطانیم.

وفا سېندین تیل، کؤیونگ ارا بسيار يیغلمن،
فغانیم تیغدين بغريم قیلیب افگار يیغلمن،
قؤیوب يوز آستانهنگ توفراغیغه، زار يیغلمن،
نگاریم، مهربانیم، مکرمت تختیده سلطانیم.

بوکون، جان عزیزیم، بادۀ لطفونگ بیلن شاد ایت،
شکسته خاطیریم ویرانیی معمور و آباد ایت،
بو قوی قولنی، یعنی درد و غم بندیدین آزاد ایت،
نگاریم، مهربانیم، مکرمت تختیده سلطانیم.

اوتوب عمروم دعاگوی جناب چرخ ساینگمن،
یولونگده یوز نیاز و عجز بیرله خاک پایینگمن،
ترخم آیله گیل حالیمغه کیم مسکین گدایینگمن
نگاریم، مهربانیم، مکرمت تختیده سلطانیم.

کوروب لطف و عطا سبندین جهان ایچره باری آدم،
تاپیب کام و مرادینی ابرورلر خوشدل و خرم،
ولی مېندېک اېمستور هېچکیمگه التفاتینگ کم،
نگاریم، مهربانیم، مکرمت تختیده سلطانیم.

تیلب لطفونگنی، مسکن گوشۀ کویونگنی تا قیلدیم،
عتابینگ اوتیغه یوز مینگ عقوبت بیرله یاقیلدیم،
بیله آلمان، سنگه شوم طالعیمدین نی خطا قیلدیم،
نگاریم، مهربانیم، مکرمت تختیده سلطانیم.

نیچه مدت دورور کیم سالمه دینگ کۆنگلونگگه یادیمنی،
اېشیت اېمدی مروّت کۆرگوزوب افغان و دادیمنی،
مېنی ناکام قویمه موندین آرتیق، بېر مرادیمنی،
نگاریم، مهربانیم، مکرمت تختیده سلطانیم.

مُروّت آیله کیم افتادۀ خاک رهینگدورمن،
غلام آستان و جبهه ساي درگهینگدورمن،
قریلیغ دردیدین پڑمرده بولغن آگهینگدورمن،
نگاریم، مهربانیم، مکرمت تختیده سلطانیم.

۲

اول پریوش کیم دل و جانیمده عشقی داغیدور،
 قدی شمشاد و یوزی گل، لعلی گل یفراغیدور،
 بزمگاہیم وصلیدین بو کبچہ جنت باغیدور،
 ساقیا، جام طرب کہلتور کہ عشرت چاغیدور.

عشقیده صادقلیغیمنی گویا کیم بیلدی یار
 کیم مہنی عشاق ارا لطفی کوزیغہ ایلدی یار،
 گل یوزین آجیب کہلیب، بزمیمنی گلشن قیلدی یار،
 ساقیا، جام طرب کہلتور کہ عشرت چاغیدور.

یوز ادا بیرلہ کہلیب کلیمنی ماوا ایلہدی،
 برقین آلیب، جمالین مجلس آرا ایلہدی،
 وصلیدین اسباب عیشیمنی مہتا ایلہدی،
 ساقیا، جام طرب کہلتور کہ عشرت چاغیدور.

حور ینگلیغ قامتی زیبا و حسنی بی بدیل،
 بیر لی کوثر ملاحظده، بیریدور سلسبیل،
 مجلسیم فیض جمالیدین بهشت آسا جمیل،
 ساقیا، جام طرب کبلتور که عشرت چاغیدور.

ایلنپب کامیم بیله بو کچه دور آسمان،
 منزلیم شمع شبستانیمغه بؤلیمیشدور مکان،
 خلوتیم محفوظ و یوق اغیاردین نام و نشان،
 ساقیا، جام طرب کبلتور که عشرت چاغیدور.

وقت ابرور صبح و هوا جانپرور و فصل بهار،
 مسکنیم گلشن فضا سی و مقامیم لاله زار،
 همدم و همصحبتیم بیر سروق و گلعدار،
 ساقیا، جام طرب کبلتور که عشرت چاغیدور.

قیزی بزمیم اول صفت کیم مجلس کاووس و کی،
 ساز اولوب کپردی نواغه غیژک و تنبور و نی،
 ترک ایتیب تقوانی ابدی ایچکه لی رندانه می،
 ساقیا، جام طرب کبلتور که عشرت چاغیدور.

قزیلیغ هنگامی اپردی انتهای عمر هم
 کیم بو تون حق بیر ییگیت وصلین منگه قیلدی کرم،
 وقت مسعود و کچه مهتاب و صحبت مغتنم،
 ساقیا، جام طرب کبلتور که عشرت چاغیدور.

آگهیغه عمریده بو نوع بیر تون پردی دست
 کیم انگه بیر مغبچه خلوتده بؤلدی همنشست،
 ابدی بولسه خوشترور تانگ آتقوچه سرور و مست،
 ساقیا، جام طرب کبلتور که عشرت چاغیدور.

مخمسار

«الف» ردیفی

فیروز غزلیگه مخمس

۱

تنیمغه بېردی جان، لعل شکر بارینگه سلْمنا،
 کۆزومنی روشن اېتتی، نور دیدارینگه سلْمنا،
 مقید قیلدی کۆنگلوم، زلف پُرتارینگه سلْمنا،
 نگارا، آلدی هوشوم، طرز رفتارینگه سلْمنا،
 یاروتتی تیره کلیم، مهر رخسارینگه سلْمنا.

تیلِب لطفونگی، توتتوم عمرلر کۆیونگ ارا منزل،
 وجودیم توفراق اۆلدی، بۆلمه دی بو مطلبیم حاصل،
 ترخم آیلَه بو حالیمغه، ای بیباک سنگین دل،
 ایشیم قاتل کۆزونگ بېدادیدین بۆلمیش بې مشکل،
 ایچیب قانیمنی تۆیمس، چشم خونبارینگه سلْمنا.

وصالینگ طالبدور عالم ایچره کافر و مومن،
 اېمس لر لحظه یی عشقینگ جفا و جوریدین ایمن،
 اگرچه اولگوسیدور برچه یوز محنت بيله، لېکن
 لبینگ سوزدین برور جان اولگن اېلگه درد عشقینگدین،
 روانرور لب و جانبخش گفتارینگگه سلّمنّا.

فزونراقدور عدددین جنس وصلینگ نینگ خریداری،
 بو سوداده برور جان نقدینی خورسند اولوب باری،
 مناسبدور الر حالېغه قیلسنگ رحم اظهاری،
 همه عشق اهلیدور، ای مغېجه، زلفونگ گرفتاری،
 باری دین اهلینی بند اېتی، زّئارینگگه سلّمنّا.

وفا یولین توتوب، دلجولیک آتین برق تاز ایلِب،
 بیتوشتونگ کلبمه لطفونگ کوپ و قهرینگنی آز ایلِب،
 ولېکن حيله برور نکته بیرله سرفراز ایلِب،
 دېدینگ: «لطف ایلّه گوم»، اولتوردینگ اما نېچه ناز ایلِب.
 اگر لطفونگ بو اېرسه، جور و آزارینگگه سلّمنّا.

تیلرمن بنده لیک قانینی کویونگده نیاز اېتسم،
 باشیمنی آستانینگ سجده سیدین سرفراز اېتسم،
 ولې مقبولونگ اولمس عمرلر مونداق نماز اېتسم،
 قیلورسن ناز اگر مېن هر نېچه عرض نیاز اېتسم،
 ستمگر مهوشا، بو نوع اطوارینگگه سلّمنّا.

مدام اېت، آگهی، بیر لحظه تینمای قَدْ و زلفین وصف،
 کونگولنی خوش توتوب، قیل اوینه ی-اوینای قَدْ و زلفین وصف
 که بیتگهی مقصدیغه کیم که قیلغای قَدْ و زلفین وصف،
 سنگه فیروز اولوب بخت اېتتینگ اول آی قَدْ و زلفین وصف،
 بو ینگلیغ طبع نازک بیرله اشعارینگگه سلّمنّا.

نواي غزليگه مخمّس

۲

نگار مایلِ اغیارمو اېکن آیا؟
 بو بېدلیدین انگه عارمو اېکن آیا؟
 و یا منگه داغی غمخوارمو اېکن آیا؟
 اول آی بو تېلبه بېله یارمو اېکن آیا؟
 ضمیری ایچره غمیم بارمو اېکن آیا؟

فغان که تشلب اول آی هجر اؤتیغه کبیتی مېنی،
 اول اؤت باشیمدین آیاق اؤرتەبان اېریتی مېنی،
 هم آلدی هوشوم و بیلمان که سؤنگره نېتی مېنی،
 بو کیم فراق اؤزومدین خبرسیز اېتی مېنی،
 اؤزی بیرارته خبردارمو اېکن آیا؟

كۈنگول اۋزی غمی نینگ چاره سین قیله آلمس،
 مېنینگ فراق ارا حالیمنی هم بیله آلمس،
 دې اول آی سر کۈییدین ایریله آلمس،
 مېن اول طرف باره آلمان، كۈنگول کبله آلمس،
 مېنینگدېک اول داغی بېمارمو اپکن آیا؟

سحر چاغیده کېلیب، کلیم آیلە بان مسکن،
 یاتیپ چو اویقوغه میل ایتی اول مه پُرفن،
 باریب آیاغی اوچیغه مېن اسیر محن،
 کۈزوم تابانیغه کیم شام وصل سورتیرمن،
 اویوبمو ابرکن و بېدارمو اپکن آیا؟

یوز اوزره زلفینی تا آچتی نامسلمانیم،
 اۋت ایچره توشتی و کۈیدی دل پریشانیم،
 جهاننی یاقسه، نې تانگ، اېمدی اۋتلوغ افغانیم،
 کمند زلفی که آچیلغچ اوچتی ایمانیم،
 رسن مو رشتە زئارمو اپکن آیا؟

خمار شەتیدین کۈنگلوم اۋلدى بې آرم،
 نې زهد اېمدی ملایم منگه، نې تقوی نرم
 که مېنده قالمدی اصلا حیا و ننگ و شرم،
 چو خرقه بادەغه رهن اۋلدى، بۆلمیشم سرگرم،
 گراوغه نوبت دستارمو اپکن آیا؟

مېنینگ بو پندیم اېشیت، آگهي، اېسنگ آدم،
 فنا یۈلیدە وجودینگ یوکینی آیلە عدم،
 یېترگه منزل مقصودغه سعی قیل سېن هم،
 نواي اۋلۈکیدین کېچتی، داغی قۈیدی قدم
 بو یۈلدە، اېمدی سېکبارمو اپکن آیا؟

مونس خوارزمی غزلیگه مخمّس

۳

ای خیل غمزه‌نگ تاراجی بیرله ییتمیش سراسر امکانغه یغما،
 عشوّه‌نگ سپاهی چاپغونلریدین توشمیش گدا و سلطانغه یغما،
 فّتان کۆزونگ‌نینگ ایماسیدیندور آدمغه آفت، حیوانغه یغما،
 وه، نې بلالیغ کۆزدور سنگه کیم سالمیش نگاهینگ دورانغه یغما،
 مردملرینگدین کفر ایچره غارت، کیریپکیرینگدین ایمانغه یغما.

هم چاک ایتیب گل هر یان گریبان، هم نسترنغه یوز پاره خفتان،
 هم سنبل تر اعضاسی لرزان، هم سربسر دور پڑمرده ریحان،
 هم غنچه بغری قت- قت بؤلوب قان، هم نرگس اولمیش مبهوت و حیران،
 هم سرو رعنا اندامی عریان، هم نخل زیبا حالی پریشان،
 گؤیا که سالمیش قدّینگ نهالی بیر جلوه بیرله بوستانغه یغما.

عشقینگ جفاسی دامی اسیری تا بؤلمیشم مېن بختِ سیه کیم،
 سېندین ترخم بیر کؤرمه‌دیم، ای حسن و ملاححت ملکیده شه کیم،
 مېن ناتوان و زار و حزینینگ، آخر سنگه نې قیلدیم گنه کیم،
 غمزه‌نگ سپاهین تارتیب یېتوشتونگ مېن مبتلانیگ قصیدیه، وه کیم
 بو ترکتازینگ آشوبی سالدی کؤنگلومگه غارت هم جانغه یغما.

حیرتغه سالدی قدّینگ خرامی باغ جنان‌نینگ عرعرلرینی،
 بهقدر قیلدی لعلینگ کلامی قتّاد عالم شگرلرینی،
 بیر شؤخ سېندېک یۆقتور، نېچه کیم کۆردوم جهان‌نینگ دلبرلرینی،
 یېتگج خیالینگ، تۆکتی کۆزومدین دامنغه اشکیم گوهرلرینی،
 غوّاصدېک کیم ساحلغه تۆککه‌ی دُرلرینی، سالغچ عَمّانغه یغما.

ناگه یتوشسه گر هر کیشی نینگ کۈنگلیغه عشقینگ تیغی یراسی،
هرگز تاپیلمس بو عالم ایچره تا اؤلمه غونچه آنینگ دواسی،
بیلمان که سېنده باردور نه خصلت، ای خۇبلرنینگ فرمانرواسی،
آچغچ جمالینگ، کۈز مردمیدین تاراج بۇلدى نور و ضیاسی،
اول نועدور کیم یتگه ی پریدین، بیر جلوه قیلغچ، انسانغه یغما.

عشقینگ غمیدین بو عالم ایچره آهین فلکدین آشورمه غن کیم؟
هجرینگ تونیده ییغلب تون و کون بیت الحزنده اؤلتورمه غن کیم؟
هر دم یوتوب قان، محنت تاشیدین جان شیشه سینی سیندورمه غن کیم؟
بیر کیمسه یۇقتور عالم ایچینده نقد دلینی آلدورمه غن کیم
گۇیا که یتیمیش عشقینگ بلاسی غارتگریدن هر یانغه یغما.

سېنس لطافت تختی اوزه شه، حُسن اهلیدورلر خیل سیاهیینگ،
بۇلسون، الهی، تا رۇز محشر افزون و عالی اقبال و جاهینگ،
توتغیل قولاغ کیم آیینگده حالین عرض ایتگوسی بو حالی تباھینگ،
غمدین بوزولغن کۈنگلومگه یغما سالماغلیق ایستر خال سیاهیینگ،
نه حاصل آیلر ابرکن بو هندو سالماق بیله اول ویرانغه یغما.

ترغیب اېتر کۆپ اهل جهاننی اضعاف ایله زر نذر آیلهمککه،
آیلر دعالر گنج کرمدین اتلاف ایله زر نذر آیلهمککه،
قانع اېمستور، ابلدین طریق انصاف ایله زر نذر آیلهمککه،
زاهد که ابلنی آیلر دلالت اصراف ایله زر نذر آیلهمککه،
اول حیلهمگرکه بودور غرض کیم سالغهی گروه نادانغه یغما.

جانا، اېشیتگیل اهل وفاغه اوسرو ستمگر قاتل اېمیش عشق
کیم آگهیغه جور و جفادین قیلمس زمانې اوزگه بیر ایش عشق،
آیلب ترخم، حالیهغه باق کیم اېمدی تېز^{۵۶} اېتمیش قتلیغه تیش عشق،
مونسنی آیلب حیران جمالینگ تاراجین آنینگ قصد آیلهمیش عشق،
حیرتده من کیم آغهی نېسین اول سالماق بیله بو حیرانغه یغما.

^{۵۶} ک. نشریده، «تېز» سۆزی توشیب قالگن.

نوابی غزلیگه مخمّس

۴

ای باغ حسنونگ فیضیدین گلر طراوت إلتوا^{۵۷}،
 بلبل غم عشقینگ ارا اهل نواغه پیشوا،
 عالم گلستانی ارا بؤی نسیمینگ استوا،
 ای نوبهار عارضینگ صبحیغه جانپرور هوا،
 اندین گل و بلبل تاپیب یوز برگ بیرله مینگ نوا.

جنتنده طوبی نینگ بلند اقبال و جاهی، نېگه کیم،
 افلاک اوجی سدره نینگ آرامگاهی، نېگه کیم،
 مونداق الر بو منزلت تاپتی الهی، نېگه کیم،
 طوبی و شاخ سدره دور کؤیونگ گیاهی، نېگه کیم
 عشاق اشک و آهیدین هر دم تاپر آب و هوا.

^{۵۷} «طراوت إلتوا»، یعنی: «گلر ینگیلیک و گؤزلیککه اؤره لگن»

رنجور هجرینگ ناله جانکاه تارتیب صبح و شام،
 دارالشفای کویونگه امید بیرله اورسه گام،
 جلاب وصلینگى انگه بېر، ای حکیم لاینام،
 زهر فراقینگدین قیو عاشق که بۆلدى تلخکام،
 نوش وصالینگ بیتسمه، عیسی انگه تاپمس دوا.

آدم عدم خاکی ابدی یوز مینگ قرون و ازمئه،
 نې انده جسم اېردی، نې جان، نې بیر ثواب و نې گنه،
 اؤز خواهشینگ بیرله انگه قیلدینگ وجود اوین بنه،
 قیلمه ی قبول ایجادینینگ امکانی یوق سؤنگره ینه،
 مقبولی رد آیلهمک لطفونگدین اؤلغه یمو روا.

هوشینگ قولاغینی توتوب هر دم بو پندیمنی اېشیت،
 ساکن وطن ایچره بۆلوب، اطراف عالم سیرین اېت،
 اغیار بیرله انجمن هر نېچه امکاندور قیزیت،
 زاهد، کؤنگولنینگ خلوتین مطلوب غیریدين اريت،
 سېن سیر قیلسنگ گر کېره ک کؤنگلونگده بۆلسون انزوا.

گر ایستر اېرسنگ، آگهی، اول یوز ساری سالماق نظر،
 کؤزگه فنا میدانی نینگ گردیدین اېت کحل بصر،
 بیر ذره چاغلیغ قویمه غیل جسمینگ غباریدین اثر،
 دېسنگ، نوای، جان ارا محبوب بۆلسون جلوه گر،
 اؤل گؤنگول کؤزگوسیدین محو آیله نقش ماسوا.

«ب» ردیفی

نوابی غزلیگه مخمس

۵

ای کۆنگول، بۆلسنگ اگر هوش و خرددین بهره یاب،
 چرخدین کۆز توتمه بۆلماق دهر ارا عزّت مآب.
 ناگهان آیلب سنگه بیر مهر قیلماق ارتکاب،
 ساچسه انجمدین فلک باشینگه یوز مینگ دُر ناب،
 ژاله غم بیل که یاغدورغهی بیر آفتلیغ سحاب.

یوق هدف بو ژاله غه اهل جهاندین اؤزگه کیم
 بیتگج اوق، مجروح قیلمس جسم و جاندین اؤزگه کیم
 یاغماغیدین سود یوق ابلگه زیاندین اؤزگه کیم
 نی غرض بو ژاله نی یاغدورسه اندین اؤزگه کیم
 عمر نخلین سیندوروب، تن گلبنین قیلغهی خراب.

عالم ایچره هبج بیر مخلوق قدرت کیش اېمس،
 بیر نفس سیر و سکونده اختیاراندیش اېمس،
 بو کلامیمنی ابشیتگیل گر قولاغینگ ریش اېمس،
 آفرینش بحریدین گردون حبای بیش اېمس.
 بارمو امکان کیمسه گه بیر قطره سوو بېرمک حباب.

ممکن اېرمس ابلگه بیر مشکل آچیلغهی چرخدین،
 حکمت اهلی بو طمع بېهوده قیلغهی چرخدین،
 تنگری تقدیری دورور هر نی که کبلغهی چرخدین،
 روزی آرتوق بۆلماغین هر کیم که بیلغهی چرخدین،
 زال ینگلیغ دور که رازق چرخنی قیلغهی خطاب.

گرچه گردوندور بسی ذی شوکت و رفعت مدار،
حکم حق آلیده دور لپکن ضعیف و خوار و زار،
ہرنہ صادر بؤلسه اندین، یؤقتور اندہ اختیار،
بؤلسه اہردی قدرتی کیم لحظہ پی توتغہی قرار،
تون و کون تینمہی بو نوع اہتگہیمو اہردی اضطراب.

ہر دم اوستیگہ هجوم آیلب انینگ یوز مینگ محن،
بار غم تارتردین اولمیشدور انگہ عاجز بدن،
قیلغہ لی آرام بیر یبرده توتہ آلمس وطن،
اول دغی اؤز حالغہ حیران اہرور انداق کہ من،
اندہ ہم سرگشتہ لیک، انداق کہ مہندہ پیچ و تاب.

ایستہ بان مطلوبینی، تارتیب محن حددین فزون،
خیل فرقت سنگبارانی قدین قیلیمیش نگون،
غم لگدکوبیدین اولمیش مہن کبی زار و زیون،
جسمی آنینگ ہم حوادث ضریہ سیدین نیلگون،
تاپمہ یین مقصودینی مہندپک نہچہ آیلب شتاب.

اول قیلیب قوللوقدہ قدینی نگون انداق کہ مہن،
پی ارادہ آیلہ مس سیر و سکون انداق کہ مہن،
خدمت امریدہ قیلور سعین فزون انداق کہ مہن،
قدر ایلگیدہ بؤلور اول ہم زبون انداق کہ مہن،
آلمہی اول مہندین حساب، انداق کہ مہن اندین حساب.

ایستہ سنگ آزادہ لیغ کسبیدہ پی اندازہ سود،
خاطرینگی قیلیمہ غیل ہرگز گرفتار قیود،
آگہی دہک ترک آیلب ہر نہ کیم بود و نبود،
اٰی نوایی، سالک اہرسنگ حق وجودین بیل وجود،
ماسوی اللہ^{۵۸} فی عدم، واللہ اعلم بالصواب^{۵۹}.

^{۵۸} «ماسوی اللہ» عبارہ سی، «تنگریدن باشقہ ہمہ نرسہ یا ہر بیر نرسہ» دہگن معنائی انگلتہ دی؛ دہمک:

«تنگریدن باشقہ نرسہ فی عدم بیل» دہیدی شاعر اؤزیکہ اؤزی.

^{۵۹} یعنی: «نیمہ توغری اپکنیکہ تنگری بیلگووچی راقدور»

نوابی غزلیگه مخمّس

۶

صبح می نوش ایتگه لی، ای دلبر عشرت مآب،
 بزم ارا مسکن توتوب خورشید ینگلیغ بی نقاب،
 ایلکینگه آلعج قدح، گه لطف آیلب، گه عتاب،
 ایکی اوتلوغ نرگسینگ کیم قیلدیلر بغریم کباب،
 بیریدور عین خمار ایچینده، بیرى مست خواب.

درد ایله محنت سپاهی صف توزوب فرخاشیمه،
 ییتگوسیدور عشق میدانیده هر دم قاشیمه،
 سبن دغی رحم آیلمه ی بو حال ایله کوز یاشیمه،
 تیغ تارتیب دم آله آلمه ی ییتوشتینگ باشیمه،
 گویا، خورشید ینگلیغ یولده کورگوزدینگ شتاب.

عشق ظلمیدین ییتیب جانیمغه نشتر هر کچه،
 ییتتی آهیم باختردین تا به خاور هر کچه،
 آیله بان تأثیر افغانیم سراسر هر کچه،
 آفرینش بسکه احوالیمغه ییغلر هر کچه،
 اشک دریاسی ابرور گردون و کوکبلر حباب.

قیلمه سم، تانگ یوق، مسیحاغه برابر لعلینی
 کیم بیلیمن جاندين آرتوق روحپرور لعلینی،
 کوز تۆکوب خونابه، کورگج اول ستمگر لعلینی،
 تلپینورمن اشک ارا، هر دم که تیشلر لعلینی
 کیم تېنگیزگه توشسه جان وهمیدین آیلر اضطراب.

اؤرتنور سؤز نهانيم عشق ارا بيلگن اولوس،
يیغله غه ی قان ییغلریمنی کؤزیگه ایلگن اولوس،
دردیم انگلر هجر تیغی بغرینی تیلگن اولوس،
رنج و ضعفیم بؤلیمیش انداق کیم سؤرر کپلگن اولوس،
حالیم آیلرلر سوال، اما ابشیتمسالر جواب.

خانقه ایچره کؤپ اولمه بو صفت افتاده کیم،
کیر خرابات ایچره و بؤلغیل طرب آماده کیم،
آیله گیل سجاده ترکین، سبن کیم و سجاده کیم،
نېچه تسبیحینگ حسابی، زاهد، ایچ باده کیم
سبن و مېندېکلرگه خود بو کارگه ده نی حساب.

کؤرکه مېن تقوا تنین می اؤتی بیرله داغله دیم،
پنجه راحت بيله طاعت کؤزین توفراغله دیم،
قیلغلی عیش و طرب جرأت بيله بېل باغله دیم،
گر کرم دریاسی نینگ موجی بودور کیم چاغله دیم،
قانی اؤز بؤینیغه کیم عشرتدین ایتسه اجتناب.

بزم کیم راحت یېتورگه ی جام گلغامی بيله،
چیقسه اندین هر کیشی گر کعبه احرامی بيله،
قتل انگه واجب دورور بېداد صمصامی بيله،
خاصه بزې کیم قویاش راحین شفق جامی بيله
اېلگه توتغهی خسرو انجم سپاه و جم جناب.

بؤلمه محزون، آگهي، هرگز چېکيب دوران غمین،
نوش قیل شه دولتیدین دمېدم عشرت مین،
دیر ارا اؤتکرمه اوقاتیگنی بیر دم ميسيزین،
ایچ، نوابی، می که فهم ایتدوک طبیب عشقدین،
غصه زهری دفعیغه تریاک اېمیش یاقوت ناب.^{٦٠}

^{٦٠} یاقوت ناب: قیزیل چاغیر (مجاز)

نوابی غزلیگه مخمس

۷

بحمدالله که اغیار الفتیدین اجتناب آیلب،
 منگه مهر و وفا و رحم و شفقت بېحساب آیلب،
 بوزولغن مسکنیمنی گلشن اہتمک ارتکاب آیلب،
 تون آقشام کبلدی کلیم ساری اول گلرخ شتاب آیلب،
 خرامی سرعتیدین گل اوزه خویدین گلاب آیلب.

ملوکانه قۇیوب اېگری باشی اوزره کلاه زر،
 دلیرانه اہتک سنچیب، آلیب قۇلغه آغیر شش پر،
 کمند آیلب ساچی تارین کۇنگول قیدی اوچون یکسر،
 چېکیب مزگانی شبرولر کبی جان قصدیغه خنجر،
 بېلیگه زلف عنبریاریدین مشکین طناب آیلب.

نېچە تورلوک دلال و غنچ ايله کلیم ارا کیردی،
تبسم دُرچیغه لطف و ادا گوهرلرین تېردی،
روان آسا خرامیده ادب آثاری فاش اېردی،
کھلیب اولتوردی و ایلکیم توتوب یانیده ییر بېردی،
تکلم باشله دی هر لفظینی دُر خوشاب آیلب.

نېچوک دُرلر که بۆلمیش حقّه یاقوت انگه مسکن،
الرنینگ بیریغه بۆلمه ی بها یوز گنج و مینگ مخزن،
بو ینگلیغ دُر ساجیب حالیمنی سۆردی بۆیله اول پرفن
که ای زار و بلاکش عاشقیم، مېنسيز نېچوکدورسن،
مېن اولدوم لال و آیته آلمه یین، میل جواب آیلب.

بو حالیمنی کۆروب، شوقیم نی چاغلیق اېرکنین بیلدی،
ییریدین سچره بان توردی و قاشیمغه یاووق کبلدی،
ایکولان مست اوله لی دېب، کولوب، بۆینومغه آسیلدی،
چیقردی شیشه می داغی بیر ساغر تۆله قیلدی،
ایچیب توتتی منگه یوز نوع لطف آسا عتاب آیلب.

دېدی: «ای خاکساریم، اېمدی اشکینگ تۆکمه گیل کۆزدین،
قیلیب نؤش اوشبو ساغرنی، اريت غم گردینی یوزدین»،
مېن ایلکیدین آلیب ساغر، تاپیب کامیمنی بو سۆزدین،
ایچیب، فریاد اېتیب توشتمو آياغیغه، باریب اؤزدین،
مېنی یوق باده کیم لطفی انینگ مست و خراب آیلب.

نه خوشتور، آگهي، عشرت تونیده یار ايله بۆلماق،
قۇلیدین نؤش اېتیب هر دم طرب جامینی افزونراق،
بۆلوب سرمست، آياغیغه ییقیلماق اؤیله کیم توفراق،
انی کیم اېلتکه ی وصل اویقوسی عشرت تونی مونداق،
نوايي دېک نېتر تا صبح محشر ترک خواب آیلب.

شاعر نینگ اؤز عزلیگه مخمسی

۸

تن ابرور عجب شهر و نفس انگه عسس، یا رب،
 بؤلمس اول عسس جوری جانغه هیچ بس، یا رب،
 اېمدی خوار اېتیب آنی اول صفت که خس، یا رب،
 عشق ذوقینی یېتکور جانغه هم نفس، یا رب،
 نفس کامینی بیر دم قیلمه دسترس، یا رب!

دهر شوخیدین افزون آیلب احترازیمنی،
 اؤز جنابینگه یېتکور جبهه نیازیمنی،
 هر نفس بلند آیلب آه برق تازیمنی،
 چېک ره حقیقتغه ناقة مجازیمنی،
 بېر غمینگده کونگومگه ناله جرس، یا رب!

جسم تېرەدور تون- کون روح پاک زندانی،
یوقتورور منگه بیر دم انده راحت امکانی،
اہمدی آیلەمک ایستر سیر عرش اعلانی،
جان قوشین پرافشان قیل، تننی آیلەبان فانی،
اوسرو قیلیمیش افسرده آنی بو قفس، یا رب!

تا که بۆلمیشم عالم مجلسی ارا واصل،
اختلاط خلق اہتمیش یاردین مہنی غافل،
بۆلماق ایستەسنگ اہمدی مقصدیم اگر حاصل،
آیلەبان فنا اہلی زمرہسی ارا داخل،
دھر خلقیدین بالکل الفتیمنی کہس، یا رب!

بۆلدی صرف اوقاتیم خلق دھر ارا^{۶۱} ہریان،
اؤتی مَدّت عمروم ہزل ایلە بۆلوب خندان،
اہمدی اؤز غمینگ ایچرہ آیلە گیل مہنی گریان،
کۆزلریم یاشین عشقینگ ایچرہ آقیزیب ہریان،
ییرنی آیلەبان جیحون، ییرنی قیل آرس^{۶۲}، یا رب!

یوز اوروب هوا بیرلہ حرص دشتینہ ہر دم،
گلستان کۆیونگدین وحشت اہتمیشم گرکم،
قۆیمہ اوشبو وحشینی اہمدی آیلەمککہ رم،
آستان قریونگگہ سودرہ، باغلەبان محکم
رشتہ عنایتدین بۆینومہ مَرس یا رب!

فقر کۆییدہ چشمیم ہر تون اشکریز اہتگیل،
آہیم اؤتینی ہر دم درد بیرلہ تہز اہتگیل،
جاہ حرصیدین کۆنگلوم مایل گریز اہتگیل،
قانع آیلەبان گنج فقر ارا عزیز اہتگیل
کیم مہنی ذلیل اوسرو آیلەمیش ہوس، یا رب!

^{۶۱} ک. نشریدہ «دھرگہ خلق ارا» یازیلگن.

^{۶۲} «ارس»، آذربایجانده بیر دریانینگ آتی

شفقتینگی دۆره مده قلعه خواص آيله،
 بارها منگه آنی مأمن و مناص آيله،
 دېمه گوم منگه عالم شهليغینی خاص آيله،
 يبتکوروب پشیمانلیغ لشکرین، خلاص آيله،
 جرم خیلی تبگره منی توتتی پیش و پس، یا رب!

کېلگوسی جهان اهلی بغض ايله منگه اؤترو،
 کؤرمه دیم کیشی بؤلغه ی دوستلیغ بيله قرشو،
 ییغلام بو حالیمغه، هر کچه باسیب قیغو،
 شفقتینگ منگه یاور قیل که بؤلمیشم اوسرو
 انقلاب دوراندين زار و هېچکس، یا رب!

غم قرا تونی ایچره تۆکسه اشک هر مغموم،
 یبئی قت بیر آستیده چېکسه آه بیر مظلوم،
 برچه سیغه داناسن، یوق نیمه سنگه معدوم،
 هر نه کیم منگه حاجت ابرسه بار سنگه معلوم،
 قیلماغیم نی حاجتدور آنی ملتمس، یا رب!

کام تاپمه غه ی بؤلغن علمیدین فزون جهلی،
 هر نیچه که سیر ایتسه روم و مکّه و دهلی،
 بس علوم اشکالین لطف ايله قیلیب سهلی،
 آگهی سؤزین شیرین اؤیله قیل که سؤز اهلی
 دۆریده هجوم ایتسون، اؤیله کیم مگس، یا رب!

نوابی غزلیگہ مخمس

٩

منگہ ظلم و ستملر بارها اول دلربا آیلب،
تنیمنی جور تیغی بیرله سرتاسر یرا آیلب،
چیقردی عقل و هوشوم جسم ملکیدین جدا آیلب،
وفانی قیلدی کؤپ آزرده اول آی چون جفا آیلب،
عدم دشتیده کؤنگلومنی وطن قیلیمیش، جلا آیلب.

تون و کون ییغلر ابردیم، لطفیدین بؤلماق تیلب خرّم،
کؤروب بو حالیمی، رحم اہتمهیین، جور آیلہدی ہر دم،
جفا قیلماق طریقیده انینگدہک کینہ وردور کم،
وفا انداق کہ قاچتی اول جفاگردین اگر مہن ہم
قاچہ آلسم، ینہ عشقین ہوس قیلماں، خطا آیلب.

کیشی یوق بو زمان ایچره وفالغ آشنا کورگن،
 ابرور هر کیمنی کورسنگ دؤستیدین یوز مینگ بلا کورگن،
 کیشی کؤپ دهر دون ایچره وفا آیلب، جفا کورگن،
 دېمه، دوران ارا یوقتور وفا آیلب، وفا کورگن،
 که یوقتور مینگ جفا تارتیب قوتولغن بیر وفا آیلب.

دوادور عشق مهلك دردیغه نې زهد و تقوادرین،
 نه بو زحمتغه چاره حاصل اولغه ی جام صهبادرین،
 علاجی تاپمه سنگ گر شفقت یار دلارادرین،
 ییقیلغن عشق ارا، صحت طمع قیلمه مسیحادرین
 که بو بېمارلیقدین کیمسه قۇپغن یوق دوا آیلب.

جفاگرلر باشیم اوزره دمام یاغدوروب خاره،
 ابدی باشیم و بلکیم جزو-جزویمنی قیلیب پاره،
 باشیمده بو بلالرنی کوروب، کېلمه ی مېن زاره،
 کونگول کیم رۇزگاریمنی قررتیب بۇلدى آواره،
 تاپیلسه کهدوره ی دوران ارا یوزین قرا آیلب.

اینانمسمن اگر اول آی وفاسیدین خبر تاپسم،
 اېمس باور، انینگ لطفی مییدین بهرهور تاپسم،
 ولی ناگه وفا قیلماققه مَیلیدین اثر تاپسم،
 منگه یوق، اؤزگه گه بارې وفا قیلغننی گر تاپسم،
 باشیغه اېوروله ی، آلیده جانیمنی فدا آیلب.

فلک نینگ جوریدین، ای دؤستلر، دېمنگ فزون اېرمس،
 کیشی یوق کیم جفاسی باریدین قَدی نگون اېرمس،
 دېمه، آگه، باشیمغه غمنی سالغن چرخ دون اېرمس،
 نوایی، کیمسه یوق کیم چرخ ظلمیدین زیون اېرمس،
 نوا جاوید کیمگه بېردی بیزنی بېنوا آیلب.

«ت» ردیفی

نوابی غزلیگه مخمّس

۱۰.

اې دلبر محجوبیم، گلدېک یوزونگی کورست،
 بلبل کبې عشاقینگ شوق اوتی بيله اورتت،
 تانگ آتتی، خمارینگی جام می ايله ترقت،
 شوخ ایگی غزالینگى ناز اویقوسیدین اویغت،
 تا اویقولری قاجسون، گلزار ایچیده اوینت.

سرو آلیده قدینگى هر ساری خرامان قیل،
 غنچه قاشیده لعلینگ گلبرگینی خندان قیل،
 بیرنینگ آياغین بند اېت، بیرنینگ ایچینی قان قیل،
 تیشلب که ساجینگ اوردونگ، آچغنده پریشان قیل،
 آفاق سوادیده جان رایحه سین بوترهت.

بۇستان ارا آھیمدین گل آچیلیب آشفته،
 فریادیم ایله بلبل حالی کپلیب آشفته،
 جانا، بو اسیرینگ نینگ حالین بیلیب آشفته،
 کلبمغه خوی افشان کپل، زلفونگ قیلیب آشفته،
 انجم سپهین سیندور، آفاق اولوسین قوزغت.

ھجرینگده خراب اېتتی یوز درد و محن کوزنی،
 اشکی تۇگنیب ھریان قان اېتتی وطن کوزنی،
 بو حال ایله کۆپ قۇیمه ی، ای سیمبدن، کوزنی،
 عارض قویاشین آچیب، اشکی قوروغن کوزنی
 کۆپ ھجرده ییغلتنینگ، بیر وصلده ھم ییغلت.

عشق ایچره گھې کوھ وگه دشت ساری چاپیب،
 ھر غم تاشی کیم آتتی چرخ، آلدیم انی قاپیب،
 میدان فنا کیردیم، عمروم یوزینی یاپیب،
 بیر آھ ایله کول بۆلدوم، ای چرخ، تیلپ تاپیب،
 فرھاد ایله مجنونغه عاشقلیق ایشین اؤرگت.

دھر ایچره بو کم فرصت عمرونگنی غنیمت بیل،
 دولتغه غرور اېتمه، حق قوللوغینی قیلغیل،
 تانگلکه که اجل ییتسه، توفراق اؤلوب، ای غافل،
 خارا توبیده یاتغونگ، یؤق سود اگر یوز ییل،
 کؤک اطلسی اوستیده جسمینگنی یاتیپ آغنت.

چون جام ھلالی نینگ بؤلغن چاغی مشتاقی،
 آگھې کپبی ایلمه ی کوزیگه فلک طاقی،
 افزون بۆلوبان ھر دم یوز عربده قیلماقی،
 بزم ایچره نوایی کۆپ ییغلر اېسه، ای ساقی،
 ھوش اېلتکوجی دارونی جامیغه انینگ چیققت.

مونس خوارزي غزليگه مخمس

۱۱

اميديم بۇستانىغه كرم ابرين مطربار اېت،
مراديم باغيني حسنونگ گلديدن جنت آثار اېت،
خزان هجردين طعبيم گلستانيني بېخار اېت،
بهار وصل ايله، يا رب، كۈنگول دشتيني گلزار اېت،
گل ديدارينگه روحوم قوشيني بلبل زار اېت.

يېتوشمەى علم و دانش ساغريدن قطره پي دُرده،
بو محفل ايچره مېن مقصد خماری بيرله پڑمرده،
نېچه عمر اۋلدى كيم بو حال ايله مېن زار و آزرده،
جهالت شامى غفلت اويقوسيدىن بۇلدوم افسرده،
مېنى آگاهليغ صبحى نسيمي بيرله بېدار اېت.

كۈنگول غمگين ابرور شيطان فريي بيرله آي و ييل،
حزين دور جان دغى، آچيلمەيىن ذكرينگه بير دم تيل،
ترخم كۈرگوزوب، لطفونگ كۈزيغه اوشبو حاليم ايل،
غمين كۈنگلومنى وسواس شياطيندين خبرسيز قيل،
حزين جانيمنى اسرار الهى دين خبردار اېت.

هوس كۈييده ايلب كېچە و كوندوز شتابانليغ،
هر اېشيككه باريب، كاميمنى تاپمەى يانديم ارمانليغ،
بېريب مونداق گداليغدين منگە اېمدى پشيمانليغ،
فنا ملكيده بير تخت بقا اوزره سليمانليغ،
وجوديم نقشيني يۇقلوغ نڭينيده نمودار اېت.

کیشی هر نېچه بۆلسه جاه ایله مکنّت ارا کامل،
 بۆلور یوز حصّه آنچه کبر ایله نخوت انگه حاصل،
 مېن اولدوم بو جهتدین درد عشق و فقرغه مایل،
 بۆلور جاه و سلامت اهلی هم مغرور، هم غافل،
 مېنی چپک بستر فقر اوزره و عشقینگده بېمار ایت.

ابرورم کبچه-کوندوز هجر زندانیده غم فرسود،
 تاپه آلمان اوزومنی وصل بزمیده دې خوشنود،
 مرادیم کامیغه یېتمه ی زمانی بادّه مقصود،
 خمار هجردن هر دم تۆکرمن اشک خون آلود،
 وصالینگ بادّه گلگونی ییرله مست و سرشار ایت.

ییتیب حسنونگدین اوشبو دهر برچه خۇبیغه حسنی،
 باری طالب تاپر سېندین اوزی مطلوبیغه حسنی،
 مېنینگ هم گر تیلرسن خاطیریم مرغوبیغه حسنی،
 بېریب نور خدادین باطنیم محبوبیغه حسنی،
 انگه عشاق، بل معشوقلر کؤنگلین گرفتار ایت.

همیشه نفس ایشیدور تیره لیک انداق که خاک ره،
 تون و کون روح ایشی بېرمک صفاغه کؤزگودېک جلوه،
 ولی تدریج ایله اول تاپیب استیلا مونگه وه وه،
 غبار نفس روح آئینه سین دایم قیلور تیره،
 انی رفع آیهله بان موندین، مونگه صیقل پدیدار ایت.

قچان کیم آگهی محشر قیزیک بازار یغه کیرسه،
 دوکان عجز ارا طاعت کساد اجناسینی تېرسه،
 تاپیلیمس مشتری هرگز نېچه ارزان بها بېرسه،
 متاع طاعت مونس اگرچه نارواج اېرسه،
 انگه لطفونگنی رحمت چار سوسیده خریدار ایت.

نوابی غزلیگه مخمّس

۱۲

گر جهان ملکی اوزه اؤزنی سلیمان بۇلدى توت،
 افسرینگگه لعل خورشید درخشان بۇلدى توت،
 بارگاهینگ قبه‌سی برجیس و کیوان بۇلدى توت،
 قصر جاهینگگه سپهر اوجیده ایوان بۇلدى توت،
 هم سپهر آسیبیدین بیر بیرله یکسان بۇلدى توت.

یوز پریشانلیغ چبکیب جمعیت دولت اوچون،
 بۆلمه‌غونگ آسوده بیر دم تقوی و طاعت اوچون،
 کۆرگوزوب تون-کون تردّد جاه ایله مکنت اوچون،
 لعل رُمانی تیلرسن دمبدم زینت اوچون،
 قطره-قطره آغزینگ اندین ناردېک قان بۇلدى توت.

ببقرار اولوب تون و کون عاشق مجذوبدېک،
 آه تارتیب لحظه-لحظه بېدل منکوبدېک،
 هېچ تینمه‌ی دمبدم قان ییغله‌بان یعقوبدېک،
 ایسته‌دینگ دنیا عروسین توشده‌گی محبوبدېک،
 تاپمس ابرگچ کام لعلیدین پشیمان بۇلدى توت.

آرزوی نفس ایله اؤزنی قیلیب آشفته‌حال،
 صرف اېتیپ اسراف ایله سیم و زر و مال و منال،
 کېچه‌لر مجلس توزوب بۇلماق اوچون عشرت‌سگال،
 شوخلر قاشین تیلرسن کورماق انداق کیم هلال،
 جانغه یېتگنده کورونگچ کوزگه پنهان بۇلدى توت.

گۆشه‌ دیر مغان آیلېب مقرر سن چنگدېک،
 مقصدینگ بۇلماق دورور عشرت‌اثر سن چنگدېک.
 بو تمئالر بیلله هر دم اگر سن چنگدېک،
 بیر مغنی دین نوا تاپماق تیلرسن چنگدېک
 اېگری قد بیرله ایشینگ فریاد و افغان بۇلدى توت.

خنده‌ عشرت سنگه غم برقینی چاقماق دورور،
 فکر دولت بۇینونگه حسرت اېپین تاقماق دورور،
 شغل مکنّت بیلگیل اؤز جانینگگه اؤت یاقماق دورور،
 کوس دولت یېتی دوزخغه اېشیک قاقماق دورور،
 پس بېتی اقلیم ملکی اوزره سلطان بۇلدى توت.

آگهی، قیلمه هوس جاه و جلالت مسکنین،
 سیر قیل، جهد آیله‌بان، فقر و قناعت گلشنین،
 ترک اېتیپ دنیا اوچون اېمدی پریشانلیغ فنین،
 ای نوایی، اؤزنی جمع اېت، یوقسه عالم مخزنین،
 قان یوتوب، جمع آیله‌بان، اؤلگچ پریشان بۇلدى توت.

راجی خوارزمی غزلیگه مخمّس

۱۳

گلگون یوزونگچه ابرمس گل یوزیده لطافت،
 موزون قدینگ مثللیک یوق سروده رشاقت،
 بو حسنونگه ادا و غمزهنگ قیلیب اضافت،
 گلشنده ظاهر ایتسنگ، ای گلعدار قامت،
 سرو ایله گل باشیغه توشگهی عجب قیامت.

خؤبلر بېریب اگرچه قد و یوزیغه آرا،
 عاشقلریدین آیلر صبر و خردنی یغما،
 لېکن سؤزوم ایشیتگیل، ای شوخ ماهسیما،
 حسن عالمیده کؤپتور کان صباحت، اما
 سېندېک قچان تاپیلغهی بیر معدن ملاححت.

دردینگ چپکرده یۇقتور درد اھلیغہ تکاسل،
 اېرمس عیان یریدہ عشقینگ ارا تکاھل.
 بارمو روا الرنینگ احوالیدین تجاھل،
 اې ماہ اوج عزّت، مونچہ نېدور تغافل،
 عشاق بېنوادہ ہېچ قالمہدی سلامت.

لطف و عنایت اېتتی چون ایزد مھیمن،
 آدم سریر عزّت اوستیدہ بۇلدی ساکن،
 ابلیس ذلتیغہ کۆپ قصد قیلدی، لېکن
 حق کیمگہ بېرسہ عزّت، خوار اؤلماغی نہ ممکن،
 قوی، اې حسود، مونداق بېھودہ ایش نہ حاجت.

اې بۇلغن عالم ایچرہ عید فرح بعیدینگ،
 کۇنگونگی خرم اېت کیم محشر کونیدور عیدینگ،
 قفل طرب آجرغہ محنت دورور کلیدینگ،
 آفاق ایچیدہ راحت تاپماق اېسہ امیدینگ،
 قیلمہ امید عالم ملکی ایچیدہ راحت.

گر ایستہ سنگ ایشینگگہ عالم ارا کشایش،
 عدل و سخا و بذل و ھمتی آیلہ ورزش،
 شردین بۇلوب گریزان، خیر آیلہ مکنی قیل ایش،
 شرع نېیغہ حرمت قیل، فقر اېلیغہ بخشش،
 شاھا، دېسنگ کہ بۇلغہی حقیدین سنگہ عنایت.

اې آگھي، اگر سېن دانشغہ مظهر اېرسنگ،
 اور شہ جنابیغہ یوز ہر ایشدہ مضطر اېرسنگ،
 گر راغب بہشت و گر طالب زر اېرسنگ،
 شاھینگ دعاسین عادت قیل، راجی، ایستر اېرسنگ
 تاپماق ایکی جھاندہ دولت بیلہ سعادت.

«دال» ردیفی

راجی خوارزمی غزلیگه مخمّس

۱۴

تا که مقبول مزاج اؤلمیش دورور دلداره قند،
 کچه-کوندوز بزم ارا ایستر یمان همواره قند،
 پس تانگ ابرمس یاقسه عشقی ایچره هر بهماره قند،
 جانفزا لعلیغه ابلتر اول پریخساره قند،
 بېرگودېکدور جان اولوسغه اېمدی باره-باره قند.

اؤزنی افزون طعم ارا بیلیمیشدور اول لب آلیده،
 ساتغەلی شیرینلیگین کبلمیشدور اول لب آلیده،
 اؤز کؤزیگه اؤزینی ایلمیشدور اول لب آلیده،
 گویا ترک ادب قیلیمیشدور اول لب آلیده،
 اېلدین اېلگه ساتیلیب بؤلمیش دورور آواره قند.

قند اؤزنی اؤخشہ تیب اول کؤزی بادام اہرنیگہ،
 بحث اہتر شیرینلیک ایچرہ شہد آرام اہرنیگہ،
 بی ادبلیک ظاہر آیلب صبح تا شام اہرنیگہ،
 قیلغنیندین اؤزنی تشبیه اول دلارام اہرنیگہ،
 بۆلہ دور ہر یپردہ مجمع بۆلسہ پارہ-پارہ قند.

بزمگاہینگ تختینی گر اوج چرخ اوستیدہ قور،
 عزو جاہینگ تاجینی خورشید باشیدین آشور،
 عیش و عشرت شہدی بیرلہ نیچہ ییللر کام اور،
 مرگ زہرین تاتقونگ آخر گرچہ بزمینگدہ اہرور
 چرخ تۆقوز خوانی اوزرہ ثابت و سیارہ قند.

آگہی، جانلر فدا آیلب عجمدین تا عرب،
 لعلیدین کامین تاپہ آلمس نیچہ آیلب طلب،
 لہکن اوشبو ایش مقرر قندغہ دور، بو عجب،
 لعلی اوتروسیغہ باردور بۆیلہ دایم بی ادب،
 راجیا، سؤرغیل لبیدین، بار اہمیش نی کارہ قند.

«ر» ردیفی

نوابی غزلیگه مخمس

۱۵

تا خال و خط عذارینگ ارا بۆلدى آشکار،
 صبح امیدیم اوزره پدید اۆلدى شام تار،
 نې نوع آچهی کۆزومنی مېن تیره رۆزگار،
 خال و خطینگ خیالیدین، اې سرو گل عذار،
 گاهی کۆزومگه خال توشوبتور، گهی غبار.

تعریف خال و وصف رُخونگ قیلم ایتدا،
 یوز عمر اگر سورولسه قلم یوقتور انتها،
 لېکن بو ایگی نکتہ نی قیلدیم بو نوع ادا،
 یوزونگده خال صفحہ ده تامغن کبی قرا،
 خالینگ ملاحتی توز ابرور کیم قراده بار.

آهیمنی اېشیتیب، مېنى سؤرماققه كېلمه سنگ،
 لطف ایلکی بیرله یوز اوزه اشکیمنی سیلمه سنگ،
 جسمیم یانیب کول اولغنینی کوزگه ایلمه سنگ،
 جانیمنی اؤرته گن یوز و خالینگنی بیلمه سنگ،
 اؤت شعله سیده آيله گمان بیر اؤچوک شرار.

بیر رحمت ايله، کؤکب عمروم زوالیدور،
 اندین همیشه جانیم اجل پامالیدور،
 جانا، بو بېدلینگ تون و کون بؤيله حالیدور،
 بیلمان کؤنگولده خالدرینگ نینگ خیالیدور
 یا کیرپینگ تیکنلرین آیلېسن استوار.

عمروم گلی شمال خزان بیرله سؤلماغین،
 جسمیم بناسی سېل فنا بیرله تؤلماغین،
 جانیمغه دغی آتش حسرت قویولماغین،
 هر دم کؤنگول هلاک و کوزوم تیره بؤلماغین،
 بیلگهی بیراو که یاری ابرور شوخ و خالدار.

چون خط و خال قیلدی مزین جمالینی،
 بۆلدوم اسیر کۆرگه لی حسنی کمالینی،
 تانگ یوق، مدام ایسته سم آنینگ وصالینی،
 مشاطه قضا بېزه میش خط و خالینی،
 بی اختیارلیغده منگه بارمو اختیار.

لعلینگدین آگهی کیشی سؤز سؤرسه جان بېرور،
 خالینگ خیالی کؤنگلیده اؤلتورسه جان بېرور،
 عشقینگ ارا اؤتورسه اؤلور، تورسه جان بېرور،
 مسکین نوابی خال لېینگ کؤرسه جان بېرور،
 باقسنگ نی بۆلدى صورت حالېغه ای نگار.

فضولي غزلیگه مخمّس

۱۶

تا جان حزینیم الم عشقه مکاندور،
 یوز تیغ بلا زخم لری انده نهاندور،
 جان دؤستلوغی میلی اگر سېنده عیاندور،
 جان وېرمه غم عشقه که عشق آفت جاندور،
 عشق آفت جان اولدوغی مشهور جهاندور.

بار غم عشق ایتتی نیچه شېرنی عاجز،
 کپچگیل هوسیدین، سنگه عقل اولسه قلاوز،
 سودای غم عشق اېمس عقل ایله جایز،
 سود ایستمه سودای غم عشقدین هرگز
 کیم حاصل سودای غم عشق زیاندور.

دوران ارا اوسرو کۆپ ابرور شوخ دلارا،
 سیمینر و گل پیرهن و قامتی زیبا،
 آچسنگ نظرینگی اگر آیلرگه تماشا،
 یخشی کۆرونور صورتی مهوشلرینگ، اما
 یخشی نظر ایتدوکچه سرانجامی یماندور.

شوخ و قراکۆزلر کۆپ ابرور دهر ارا، لېکن
 باردور همه سی جور و جفا رسمیده ساکن،
 گر ایستر اېسنگ بۆلمق الر ظلمیدین ایمن،
 یاد اېتمه قراکۆزلیلرینگ مردم چشمین
 مردم دېوب آلدنمه که ایچدوکری قاندور.

هر سبز خط، ای دل، سنگه بیر فتنه نوخیز،
 هر چشم سیه زهر ایله بیر ساغر لبریز،
 هر نوک مژه جانینگه بیر نیشتر تبز،
 هر ابروی خم قتلینگه بیر خنجر خونریز،
 هر زلف سیه قصدینگه بیر افعی ییلاندور.

عشق ایچره دلیرانه اگر قویسه قدم کیم،
 قیلغوسی هلاک آنی دم تیغ ندیم کیم،
 دېمه نه بیلورسن قیلورین عشق ستم کیم،
 عشق ایچره عذاب اؤلدوغین اندین بیلورم کیم
 هر کیمسه که عاشقدور ایشی آه و فغاندور.

خۆبیلرده اگر هر نېچه کیم حسن و ادا وار،
 یوز آنچه الرده ستم و جور و جفا وار،
 پس، آگهی عقل و خرد بۆلسه سنگا وار،
 گر دېسه فضولی که گۆزللرده وفا وار،
 آلدنمه که شاعر سۆزی، البتّه، ییلاندور.

وزیری غزلیگہ مخمس

۱۷

عقلیم آیلہ دی شیدا قامتی خرامانلر،
 طبعیم اوییگہ یغما سالدی چشمی فتانلر،
 صبریم اہتتی ناپیدا عارضی درخشانلر،
 سالدی باشیمہ سودا زلفی عنبرافشانلر،
 قیلدی کونگلوم آشفته طرہ سی پریشانلر.

باشیمہ جفا تیغین لحظہ-لحظہ سالدیلر،
 قانیمہ مہنینگ اوشبو عالم ایچرہ قالدیلر،
 دھر ارا باری موندین کفر ایلہ اتالدیلر،
 نقد دین و اسلامیم بیر باقیشدہ آلدیلر،
 سورمہ لی کوزی کافر، چہرہ ماہ تابانلر.

بۆلدوم اول پریوش نینگ تا که زار و شیداسی،
صبر اوین خراب ایتی آه و ناله یغماسی،
آرتیبان باشیم اوزره غم هجومی غوغاسی،
هجری شامی کۆنگلومده خال و زلفی سوداسی،
شادلیغ کنار ایسته، کبلدی یخشی مهمانلر.

بیر نفس رقیبی نینگ صحبتیدین آیریلمس،
یاد ایتیپ مېنی هرگز کلبمه دې کېلمس،
دېسنگیز منگه، نېچون کۆزیگه سېنی ایلمس،
اول گۆزل تغافلدين حالیمه نظر قیلمس،
بۆلدى سېل اشکیمدين عالم ایچره طوفانلر.

بو زمانده عالمدين باردی عیش ایله عشرت،
سربسر جهان ایچره تۆلدى غم بيله محنت،
یارلر نېچوک توتسون بیر-ییری بيله صحبت،
ایچکەلى مى عشرت بېرمەدى دې فرصت،
کېتتى رایگان اېلدين، حیف، یخشی دورانلر.

باقمه غوم قویاش ساری مهوشیم جمالی سیز،
ینگی آيغه کۆز سالمان قاشی نینگ هلالی سیز،
سرو ساری میل اېتمان قامتی نهالی سیز،
سیر گلشن و گلنی نیله یین وصالی سیز،
دوزخ مقرر دور یارسیز گلستانلر.

تا که میندی او ظالم خۇبلر سریریغه،
سالمه دی خدا هرگز رحمی ضمیریغه،
قیلمسه کرم، تانگ یۇق، آگهی فقیریغه،
حسن کشوری شاهی باقمه دی وزیریغه،
غصه لر یوتوب اېمدی اؤلگوم، ای مسلمانلر.

امیر عمرخان غزلیگه مخمس

۱۸

شهواریم کیم قویاشدېک حسن میدانیده دور،
عشقی دین عشاق نینگ شورش دل و جانیده دور،
دیمه یالغوز شور و آفت چشم فتانیده دور،
اول پری کیم فتنة ایتام فرمانیده دور،
یوز قیامت جلوه سی تحریک مرگانیده دور.

آی بیلہ کون تینمہ یین پروانہ دېک لیل و نہار،
آیلنپ شمع جمالینگی کوررگہ بۆلدی زار،
چون نمایان آیلہ دینگ مشکین نقابینگ دین عذار،
نی قمر دین بۆلدی ظاهر، نی قویاش دین آشکار،
اول تجلی کیم یوزونگ خورشید تابانیده دور.

گر مین مجنونغه هر دم یوزلنپ درد و محن،
خلقدین قاجیب جنون صحراسینی قیلم و طن،
اوشبو حالیمغه قلیب هر بیرینگیز بیر نوع ظن،
دېمنگ، ای جمعیت اہلی، نی اوچون آشفته سن،
تبلہ کونگلوم منزلی زلف پریشانیده دور.

صبح دولت دور عیان دلبرلیگینگ ایامیدین،
آب حیوان دور نشان لعلینگ می گلفامیدین،
سورمہ مازاغ^{۱۳} ابرور ظاهر کوزونگ بادامیدین،
آیت واللیل ابرور تعبیر زلفونگ شامیدین،
سورہ والشمس تفسیری یوزونگ شأنیده دور.

عقل و ہوشومنی بېریب خیل بلا تاراجیغه،
قصد قیلدی خستہ جانیم نینگ ینا تاراجیغه،
آگہی، نیلہی انینگ مین بېنوا تاراجیغه،
بېردی کونگلوم کشورین آخر جفا تاراجیغه،
جورلر کیم اول امیر حسن دورانیده دور.

^{۱۳} قرآن نینگ «ما زاغ البصر و ما طغی» آیہ سیگہ اشارت؛ آیہ نینگ توشونچہ سی معراج کبچہ سی داستانیکہ مربوط دور کہ اوندہ پیامبر (ص) یالغیز تنگریگہ متوجہ ابدیلر و باشقہ ہیچ نرسہ گہ کوزلرینی بورمس ابدیلر.

کامران میرزا غزلیگه مخمّس^{۶۴}

۱۹

توشتی تا یوزونگ اوزره زلف عنبرافشانلر،
 شوق اوقی ارا قیلدېک اورتنور تن و جانلر،
 بولسه عاشقینگ، تانگ یوق، عالم ایچره جانانلر،
 پرتو جمالینگه زار حور و غلمانلر،
 زلفونگ آلیده حیران سنبل گلستانلر.

قالدی کؤز آجیب نرگس حیرت ایچره صبح و شام،
 باردی سرو جسمیدین صبر و طاقت و آرام،
 تا که باغ سیریه ناز بیرله قویدونگ گام،
 سیموش قباغینگنی ناگهان کوروب بادام،
 تاش ارا اوزین سالدی رشکدین یوتوب قانلر.

^{۶۴} بو غزل هرچند که کامران میرزانینگ دېوانیده کؤزگه اوچرهمه دی، اما مقطعه کهلگن «کامران» سؤزی، شاعرینینگ تخلصی بولیشدن باشقه هېچ بیر معنائی افاده قیله آلمه گنی سببلی، اویله یمیز که غزل کامران میرزادن بولسه کیرهک.

سرو بارغوسی اۋزدین، قامتینگ روان کۈرگچ،
لاله داغ اۋلور، خالینگ یوزده ناگهان کۈرگچ،
گل، نې تانگ، نثار اېتسه عارضینگی جان کۈرگچ،
کولگو چاغی لعلینگدین باغ ارا عیان کۈرگچ،
غنچه لر نظر قیلغهی، چاک اېتیب گریبانلر.

تا که بۆلمیشم، جانا، عاشق طلبگارینگ،
یېتتیم اۋلگه لی، ایل ب آرزوی دیدارینگ،
وه، نېدین یشیرغونگدور پرده ایچره رخسارینگ،
گل یوزونگ فراقیده بلبل وفادارینگ
هر سحر قیلیب یادینگ، ایلر آه و افغانلر.

سنجیان قاشینگ شوقی کۈکره گیمغه یوز خنجر،
کیرپینگ اورر هر دم جانیم ایچره مینگ نشتر،
لخته-لخته قان اندین بغریم اۋلدی سرتاسر،
یاد اېتیب لب لعلینگ لحظه-لحظه، ای دلبر،
ایلرم روان کۈزدین قطره-قطره مرجانلر.

یېلگه باردی آهیمدین چرخ اۋیله کیم پیراغ،
قان یاشیم بیل بۆلدی لاله زار دشت و تاغ،
رحم اگر بو حالیمغه قیلسنگ اېمدی یخشی چاغ،
لاله دېک غم هجرینگ کۈکسوم اوزره قۇیمیش داغ،
وصل ایله یېتور، جانا، دردیم اوزره درمانلر.

قیلغیل آگهی طبعین لطف ایله سراسر خوش
کیم خوش ایلسه عاشق خاطرینی دلبر خوش،
سېندین اېتمک ایسته یدور وقتین، ای سمنبر، خوش،
ایله کامرانینگنی جام وصل ایله سرخوش،
تا که قالمه سون کۈنگلی ایچره نېچه ارمانلر.

فضولي غزلیگه مخمّس

۲۰.

جهان ملکی کیم اول بیر طرفه العین ایچره برهم دور،
 جفا نیشی بیله مملو، ولی نایاب مرهم دور،
 سرود عشرتیده نوحه اندوه مدغم دور،
 بو عالم کیم، کؤنگول، قیدین چپکرسن محنت و غم دور،
 فنا سرمنزلین سیر آیله کیم بیر خوشچه عالم دور.

قیلیب وهم، انبساط و عیشدین آیریلمه، اؤلمکدین،
 دل و جانینگنی کلفت تیغی بیرله تیلمه اؤلمکدین،
 غریب و خاکسار و بیکس اؤلمک بیلمه اؤلمکدین،
 اؤنگوب تنهالیغه قبر ایچره نفرت قیلمه اؤلمکدین،
 طریق انس دوت کیم هر آووج توفراق بیر آدم دور.

اساس قصرینگی مرمر و یا فولاد کیم قیلسنگ،
ستون کاخینگی عرعر و یا شمشاد کیم قیلسنگ،
خراب اؤلغوسیدور آخر نېچه آباد کیم قیلسنگ،
دېگیل محکم جهان ملکیده هر بنیاد کیم قیلسنگ،
فنا ملکیده دوت منزل کیم اول بنیاد محکم دور.

توزوب حق حکمت ایله دهر گلزار مصفا سین،
بېزه بتور اهل دل تو فراغیدین صحن دلاراسین،
قدم گستاخ قویمه، ایسته بان قیلماق تماشا سین،
بهار ایامی کیرسنگ لاله زاره، خاک اجزاسین
محقر کورمه کیم هر ذره سی بیر جام ایله جم دور.

چېکرگه، عشق نقصیدور سبب، اندوه فرقته،
یبتور عشقینگ کماله، قویمه اوزنی رنج و محنتده،
ولېکن دوت قولاق، آیتهی سنگه بو سرنی خلوتده،
کمال عشقی انسان موت ایلندور راه حکمتده،
بلی مجرا قیلن حکمینگ مثالین نقش خاتم دور.

فنا کیفیتی عجب و ریادن قوتقرور نفسی،
دېمه عجب و ریا، رنج و عنادین قوتقرور نفسی،
نی رنج و نی عنا، تورلوک بلادین قوتقرور نفسی،
اجل آلایش خوف و خطادین قوتقرور نفسی،
بو جوهر کیمیای دولته اکسیر اعظم^{٦٥} دور.

جهان اهلی نه بیلسون، آگهی، مهر و وفا قدرین،
بیلورمو شپیرک شام ارا نور و ضیا قدرین،
نی تانگ گر بیلسمه بېدردلر ذوق دوا قدرین،
اسیر نفس دور اهل جهان بیلمز فنا قدرین،
فضولی، عشق اطواری سنگه آنجق مسلم دور.

^{٦٥} اکسیر اعظم: کامل انسان، پیشوا

نوابی غزلیگه مخمّس

۲۱

کیشی زهد و عبادتده اگر ذوالنون^{۶۶} دوراندور،
وگر عقل و فراستده جهان اهلیغه لقماندور،
و یا جاه و جلالته باری عالمغه سلطاندور،
سپهر آسیبیدین سالم قوتولماغلیق نه امکاندور
که مهری تشّت و تیغ و کولگوسی برق درخشاندور.

انینگ بو مهری هر کون برچه دهر اهلیغه دور شامل،
بو کولگوسی دغی جمله خلاق شأنیده کامل،
بو مهر و بؤیله کولگونی کوروب، الدهنمغهی عاقل،
مونونگدېک مهر کورگج، شاد اولوب کولگن زهی غافل،
بو ینگلیغ کولگو ساری مهر سالغن اوسرو ناداندور.

بو مهر احراقیدین دایم شجرلر مرتعش اعضا،
بو کولگو هیبتیدین مضطرب یر جسمی سرتاپا،
آجیب عبرت کوزین، قیلغیل تماشا گر اېسنگ بینا،
تېنگیز کؤنگلیده انداق مهردین یوز شعله دور پیدا،
قیا بغریده مونداغ کولگودین مینگ دشنه پنهاندور.

اگر شهرلر سپه چېکسون جهان ملکی ارا حدسیز،
وگر درویشلر قیلسون دعا اېکنیده سالیب کیز،
جفاسی دفعین آنینگ آیلهمک ممکن اېمس هرگز،
حجاریدین قیادور انکه یوز مینگ تیغ ایله عاجز،
حبابیدین تېنگیز یوز مینگ کوز ایله انکه حیراندور.

---

^{۶۶} حضرت یونس (ع) نینگ لقبی

اېتک چيرمب، بۇلوب قدخم، اورر هر لحظه پوی و تک،
 خلایق تئلريدین جانلرین تا آيله گهی منفک،
 نظر قیل کۆز بيله گر کۆنگلونگه کېلسه بو سۆزده شک،
 چېکيب قوس قزحدين يا کۆنگوللر قصديغه اينک،
 ياغین انده خدنگ و قطره سوولر انده پیکاندور.

بو يادين قصد قیلدی جانيغه کذاب و صادق نینگ،
 بو اؤقدين وهم اوردی جسميغه معشوق و عاشق نینگ،
 بو يا و بو اؤق اؤلدى آفتی ادنی و فایق نینگ،
 بو يا بيرله انینگدېک اؤقنی ياغدورغچ، خلایق نینگ
 حیاتی قصریغه هر ساری سالماق رخنه آساندور.

کیشی گر حکمران اؤلسون جهان اهليغه هر کون کیم،
 طرب جامینی نؤش اېتسون کۆنگول کاميچه هر تون کیم،
 بو ينگليغ عمر سورسون نېچه يیل، يۇق سود، نېوچون کیم
 حیات ايچره بقا چون ممکن اېرمس، نوح بؤلسون کیم
 اؤلر حالتده توغمه ی اؤلگن اؤغلی بيرله یکساندور.

اگر کۆنگلونگه کام اېرسه توگنمس عيش ايله عشرت،
 بو بزم ايچره فنا جامی بيله ايچ بادۀ وحدت،
 تيلب آب بقا بېهوده چېکمه رنج ايله محنت،
 بقا سرچشمه سی ظلمتده دېرلر، يۇق که اول ظلمت
 سکندر آهی اؤتيدین ييغیلغن دود حرماندور.

بو فانی ذیر ارا هر کيমে بؤلسه نشئۀ معنی،
 انگه يبتگهی دمام چرخ ظالم ضرب ايله طعنی،
 پس اېمدي آگهي دېک اختريب آسوده مضجعنی،
 نوابی، اؤرته بان اؤزلوک قدم بو يؤلغه قوی، يعنی
 که هر همراه کیم بؤلغه ی تجرد مانعی، ياندور.

فضولي غزليگه مخمّس

٢٢

اينجو تيشی جان قلزمی ايچره گهریم دور،
 رنگين لبي دل معدنیده لعللریم دور،
 بو لحظه که محروم جمالی نظریم دور،
 دُرلو ابدہ جک دامنیمی چشم تریم دور،
 پُر لعل ابدن چشمیمی خون جگریم دور.

تا آئینه عشقی ارا جلوه نمایم،
 تا هجری بیابانیده مجنون گدایم،
 تا وصل طلب آیلہ گه لی بېسر و پایم،
 غم گشنی ايچره دیگیلن نخل بلایم
 کیم داغ منیم برگیم و اشکیم ثمریم دور.

اول مهرلقا ترک دوتوب الفت و مهری،
 یاشوردی ساروب زلف پریشان ارا چهری،
 آهیم اؤتی یاخسه نؤله رخساره مهری،
 اول اؤت که بوراخدوقچه دوتار یېدی سپهری
 مهر رخیدن شعله آه سحریم دور.

چیخ، سرو روان، اېتمه بو دم باغی نشینمن،
 نرگس یوری، سېن داغی مقام آیلمه گلشن،
 بلبل ایکی منقارینگی اېت ناله دن آلکن،
 دېر گلرینگی باد صبا صحن چمنندن،
 کیم باغه گېزن اول یوزی گلبرگ تریم دور.

منزل اؤله لی زار تنیم کلبه سی جانه،
 کؤز یاشه، کؤنگول قانی روان اؤلدی جهان،
 گروجهین ایننگ سؤرسنگیز، اې اهل زمانه،
 خون دلیمی سیم سرشک ایله روانه،
 هر لحظه ابدن یاد رخ سیمبریم دور.

انس آیلمه یوب بیر نفس ایچره وطنیمله،
 صحرا گېزرم هر نفس عریان بدنیمله،
 دېوانه لیغیم یېتتی کماله بو فنیمله،
 بیر یازییه مجنون اگر اېرمیشدی منیمله،
 وېرمیشدی جنون دشتیده خوش راهبریم دور.

عشق اهلینه یاغدو گون ابرور بختی سپه لیق،
 درد ایچره اولوغ دولت ابرور حالی تبه لیق،
 کبل، آیله منگه، آگهی، سېن اېمدی سپه لیق،
 وار عشق دیاریده مُسَلَم منگه شه لیق،
 چون شعله آهیم باشیمه تاج زریم دور.

«ز» ردیفی

شاعر نینگ اؤز غزلیگه باغله گن مخمسی

۲۳

بیز که بهار جلوه نگیز سیری امیدواریمیز،
گلشن دهرغه نظر آيله مک اولدی عاریمیز،
اؤتی وصالینگیز تیلپ حدیدین انتظاریمیز،
باغ و بهار ارا، نې تانگ، بولمسه گر قراریمیز
کیم سر کؤیونگیز ابرور باغیمیز و بهاریمیز.

قامتینگیزگه سرولر باغ ارا مکتسب اېمس،
عارضینگیزگه لاله لر حسن ارا منتخب اېمس،
بیزگه الرسیز، ای پری، گلشن ارا طرب اېمس،
سرو ايله لاله غه نظر آيلمه سک، عجب اېمس
کیم قد و چهره نگیز ابرور سرو ايله لاله زاریمیز.

سیز که زیاده حسن ارا دولت و جاهینگیز ابرور،
دهر ارا برچه خؤبلر خیل و سپاهینگیز ابرور،
عشوه و ناز گوهری زب کلاهینگیز ابرور،
عارض آلینگیز اوزه زلف سیاهینگیز ابرور،
باغ مرادیمیز ارا سنبل مشکبارینگیز.

بیز که فراق مجمری آتشی ایچره عودیمیز،
چیققوسی کؤککه آهدین لحظه-به لحظه دودیمیز،
بؤلغوسیدور کویوب عدم بودیمیز و نبودیمیز،
گلشن عشق ارا بلا نخلی ابرور وجودیمیز،
آهیمیز انده برگیمیز، اشکیمیز انده باریمیز.

کام اولوسغه بېردینگیز لب ارا بالینگیز بيله،
تونلرین اېتتینگیز یاروق مهر جمالینگیز بيله،
هر کېچه ییزنی قویدونگیز فکر و خیالینگیز بيله،
نېتتی یاروتسنگیز دې صبح وصالینگیز بيله،
قیلدى قرا فراقینگیز کېچه سی رۇزگاریمیز.

نېچه زمانلر اولدى، اې مەرلقا و ماهرۇ،
آيله گەمیز وصالینگیز کوندوز و کېچه جستجو،
بۇلدى تن نحیفیمیز فرقت ارا نېچوک که مؤ،
بسکه اینگیچکه بېلینگیز قوچماغین اېتتیک آرزۇ،
قالمەدى تەندە قوچغودېک قیلچە انی مداریمیز.

کۇنگلومیز ایچرە هجرینگیز غصە سی هر نفس یېتیب،
یېتدوک اۇلرگە، هوشومیز گاه کېلیب، گەھی کېتیب،
رحم و مروّت آیلەنگیز بو سۆزومیزنی اېشیتیب،
کام تاپرنی لعلینگیز شریتیدین امید اېتیب،
هر دم آغیزغە یېتگوسی چیققەلی جان زاریمیز.

بېرچە اولوس وصالینگیز صبح طرب شعاریده،
شریت کام ایچیب کرم ساغر زرنگاریده،
ییز قالیبان ولېک غم ظلمتی شام تاریده،
بادە التفاتینگیز نشئە سی نینگ خماریده،
ییرگە ییقیلدى اؤیلە کیم خاک تن نزاریمیز.

حسن سریری اوزره سیز جملە جهان شەهی کبی،
روشن اېترگە دهرنی اوج فلک مەهی کبی،
نیر اولوغ جنایینگیز بندە بېرەهی کبی،
هر نه جفا که قیلسنگیز چېککه میز آگهی کبی
کیم انگە مانع اؤلغودېک یۇقتورور اقتداریمیز.

شاعر نینگ اوز غزلیگه باغله گن مخمسی

۲۴

یبتیب جانیمغه گردون ظلمیدین یوز مینگ الم یالغوز،
الم چبکمکده یبتتیم جانغه مهن زار و دژم یالغوز،
ابشیت دادیمنی اہمدی، ای شه صاحب کرم، یالغوز،
قویوبمن تا تعلق محبسی ایچره قدم یالغوز،
یبتهر هر دم حوادث شحنه سیدین مینگ ستم یالغوز.

چبکیب هر لحظه بیکسلیک غمینی جان افگاریم،
اولوکر دپک یاتیب بیت الحزنده جسم بهماریم،
ابشیتمس بیر کیشی هر شام چبککن ناله و زاریم،
نه بار بیر یار غمخواریم، نه دلدار وفاداریم،
یبتوشسه دهر دین چبککوم اگر یوز بار غم یالغوز.

کهن میخانه سی بو دهرنینگ، یا رب، خراب اؤلسون،
که بېدادیدین آنینگ ییغلم هر شام تارتیب اون،
کۆزوم کۆپ ییغله ماقدین تیره بۆلسه، نې عجب، بو کون،
غم بېکسلیک انداق بېتتی کیم افراط ایله هر تون
تۆکردین اشک کۆزده قالمه دی بیر قطره نم یالغوز.

بنا تا تاپتی تنگری صنعیدین ویرانه عالم،
جهانغه کېلمه دی یالغوز مېنینگدېک هېچ بیر آدم،
مېنی اؤلتورسه اېمدی، تانگ اېمس، بو غصّه بیرله غم،
زمانې آیتیشیب حالیمنی، یۆق مونگلشغودېک همدم،
اوره آلمان، ایچیم درد اؤتیدین گر یانسه، دم یالغوز.

کیشی سیزلیک مېنی قیلیمیش دورور انداق که خاک راه،
قؤلومدور بو جهتدین برچه ایشدین دهر ارا کۆتاه،
نېچوک حسرت بیلّه اؤلتورمه ی اؤزنی اېمدی تارتیب آه،
کیشیم یۆق آله لی خون دیت قتل اېتسه لر ناگاه،
کیشی مېن ینگلیغ اؤلغن تاپیلور عالمده کم یالغوز.

قیلیب صرف، ای که عشرت قیلغه لی گنجینگ زر و مالین،
قیلورسن نؤش خویش و اقربا بیرله طرب بالین،
زمانې کۆرمه میشسن رۆزگار اندوه و اشکالین،
نه سؤرغونگ اوشبو محنت خانه ده یالغوز کیشی حالین
که بۆلغه ی زهر کامی ایچره ایچسه جام جم یالغوز.

کیشی گر دانش ایچره تۆرت دفترغه اېرور خوانا،
اگر یالغوز اېسه نادانچه قدری بۆلمه غه ی، جانا،
اېشیت، آیته ی سنگه حالین انینگ تکرار ایله یانا،
باری علم و هنر ایچره اېسه هر نېچه کیم دانا،
زمان اهلی ارا بۆلمس زمانې محترم یالغوز.

بیراو کیم یالغوز ابرسه آیلهمس امداد انگه طالع،
 قیو ایشدین که سود ایستر، بۆلور اندین ضرر واقع،
 اگر یوز گنج هم صرف آیلسه، بۆلمه ی انگه نافع،
 جهان بازاری ایچره نقدی انداق بۆلغوسی ضایع
 که توتمس بیر پول اؤرنین خرج قیلسه مینگ درم یالغوز.

مکان ایتسه فلک هر کیمگه بېکسلیک سیه چالین،
 اؤتورگهی حسرت و ناکاملیغ بیرله مه و سالین،
 ایشیتگیل هم ینه شرح آیلهی آنینگ تنگ احوالین،
 ایل ایچره آبرؤ تاپماق تیلب صرف ایتسه اموالین،
 بۆلور بی آبرؤلوغ بیرله ابلگه متهم یالغوز.

عدمدين تا کھلیب قیلدیم بو ماتمخانه نی مسکن،
 قالیب غم آستیده بۆلدی ایشیم اؤز حالیمه شیون،
 کؤنگول محزون و جان غمگین و تن بېمار و تیل الکن،
 اگر بو ابرسه یالغوز لوق غمی کیم مېن چېکیبتورمن،
 الهی، بۆلمه سون عالم ارا کفر اهلی هم یالغوز.

علايق لوئیدین آیلب ضمیر پاکینگ آلوده،
 معاش اسبابی فکریدین چېکیب یوز رنج بېهوده،
 اؤتوردینگ برجه اوقاتینگ غم و اندوه و قیغوده،
 تعلق ترکین آیلب اېمدی توتغیل اؤزنی آسوده،
 قچانغه تېگرو چېککونگ، آگهی، مونچه الم یالغوز.

نوابي غزليگه مخمس

٢٥

زمان-زمان باشيم اوزره هجوم ايتيب كبله سيز،
 نفس-نفس يوره گيم پند تيغيدين تيله سيز،
 چو زجر منع منگه سود قيلمسين بيله سيز،
 جماعتی كه جنون منعي منگه قيله سيز،
 تاش آتیبان ني اوچون تېلبه لرگه قاتيله سيز.

فلک ستم قيليبان، اول قوياشدين آيريلديم،
 اولرگه هجر قرا شاميده ياووق كبلديم،
 وصال صبحيغه چون اېمدی يېتمسيم بيلديم،
 كهتینگ كؤنگول بيله جان كيم وداعينگيز قيلديم،
 فراق اگر بو دورور ابرته كوني كهچ قيله سيز.

قیلیب فراق ارا قان یاشینگیز روان ییغلنگ،
 که قیلغوسی سفر اول سرور زمان، ییغلنگ،
 بو غصّه بیرله خراب اولغودېک جهان، ییغلنگ،
 فراق وقتیدور، ای کوزلر، اېمدی قان ییغلنگ،
 بیلورموسیز که بوکون نی کیشیدین ایریله سیز.

بغیرغه صبر قوی بیرله تابکی تاش اورهی،
 قچانغه تېگرو تحمّل آیاغیغه باش اورهی،
 تیلرمن اېمدی فغانیم سیهردین آشورهی،
 کؤنگول فسانهلری، سیزنی، وه، نېتیب یاشورهی،
 بو نوع کیم یوز اوزه قان یاش ایله یازیله سیز.

اگرچه پاک و مصفا دورور مظاهر اشک،
 ولېک بۆلمه دی اول حورچهره ناظر اشک،
 توشر آیاغیغه بو وجه ایله مقاطر اشک،
 کوزوم حقیقی بهل قیلدی، ای جواهر اشک
 که باری هم ایننگ-اؤق مقدمیغه ساجیله سیز.

نېگه فغانیم ایله دهر اېلینی اینجیتمهی،
 نېدین اوزومدین، آله آلمه یین نفس، کېتمهی،
 بو دم عدم ساری بارغوم، مرادیمه یېتمهی،
 فراق نیشلری، وه که ینه رحم اېتمهی،
 نفس-نفس نېگه مجروح ایچیمگه سنچیله سیز.

کیشیگه لازم ابرور، بؤلسه هر نه حالده، شکر،
 اگر زوال ارا بؤلسون، وگر کمالده شکر،
 کؤرونک که آگهی دېک قیلیمهی اتصالده شکر،
 نوابی هجرده قالدی، قیلینگ وصالده شکر،
 جماعتی که سبور یارینگیز بیله بیله سیز.

فضولي غزليگه مخمّس

٢٦

جفا ترکين من محزونہ بير دم اول صنم قيلمز،
 کوزوم اندين انينگدېک نم قيلور ظاهر که يم قيلمز،
 اگرچه موج اوروب آقماقني کم بير لحظه هم قيلمز،
 نم اشکيم مکدر خاطر يمدین دفع غم قيلمز،
 بوروشندور که نم آيينه دين زنگار کم قيلمز.

قاشينگ محرابی اولميش قبله گاه اهل کفر و دين
 که انده کيم دعا قيلسه، دېگه ی خيل ملک آمين،
 پس، ايلب بخت ياورليک اگر، اي يار خوش تمکين،
 خم ابروي مشکينينگنی کورسه زاهد خودبين
 دخی قامت سجود گوشه محرابه خم قيلمز.

غمینگده آتش آهیمله یاندی بو یبتی طارم،
 سرشکیم سېل و طوفانیغه باردی جمله عالم،
 بونونگله هم جفانی جانیمه کم قیلمه دینگ بیر دم،
 سنگه، ای شوخ سنگین دل، دېم بت، نیشه^{۶۷} کیم بت هم
 اگرچه سنگدل دور بویه بېداد و ستم قیلمز.

چېکیب جوری یوکی، جسمیم اولوبتور اول صفت کیم مؤ،
 جفاسی خارخاریدین بعینه کوزلریمدور جؤ،
 بغیر قانی همول جؤلرده جاری سوو کبی هر سؤ،
 جفا و جور ایله قان اولدی بغریم، یا رب، اول بدخؤ
 نهچون ترک آیلمز جور و جفاسین، بیر کرم قیلمز.

یؤلونگده یوز قویوب گریان اولن بو خاکسارینگدور،
 آیاغینگ توفراغینی اؤپمگه امیدوارینگدور،
 سنگه عرض آیلرم، جانا، اېشیتمک گرچه عارینگدور،
 مرادیم گریه دین کسب غبار رهگذارینگدور،
 کوزوم یاشی دمادم چهره می ببهوده نم قیلمز.

کؤنگول اېرمس که حق توزمیش دورور غم گنبدی طرحین،
 اېمستور جان که تعمیر آیله میش درد و محن صرحین،
 دېمککه تیل نه حاجتدور دل و جانیم نهان جرحین،
 خطینگ ذورینده اشک آل ایله درد و غمیم شرحین،
 دم اؤتمز کیم رخ زردیمده مژگانیم رقم قیلمز.

بو باغ ایچره گل آسا هر کیشی کیم صاف باطندور،
 وصالینگ گلشنی نینگ راحتی نقدینه خازندور،
 تمام آرزودین آگهی دېک تینچ و ایمندور،
 فضولی خسته دل تا روضه کویونگده ساکندور،
 تمئای بهشت و میل گلزار ارم قیلمز.

^{۶۷} نیشه: ئی ایشگه، نیمه اوچون

مخمّس

۲۷

تا که گل جمالینگیز بلبل ببقاریمیز،
 فرقتینگیزده ببعدد درد و الم دچاریمیز،
 جان و کۆنگولنی اؤرتهدی شعله آه و زاریمیز،
 ییزگه ترخم آیلنگ، ای دلبر گلعداریمیز،
 عشقینگیز اؤتی سربسر یاقتی تن نزاریمیز.

باشیمیز اوزره خیل غم حدّ و شمارسیز یبتیب،
 یبتی چیقیرغه جانیمیز، عقل و قراریمیز کبتیب،
 آیتینگیز، اوشبو دردغه صبر ابته آلغهمیز، نبتیب،
 بزمینگیز ایچره اؤزگه لر جام طربنی نؤش ابْتیب،
 ییز غم هجرینگیز ارا وصل میی خماریمیز.

عهد وفا کۆپ آیله بان قیلدینگیز اختلاف عهد،
 مونچه هم اؤلغوسی مودور کیمسه گه انحراف عهد،
 ییزگه بؤلورغه اوردونگیز یار انیس لاف عهد،
 سیزدین امیدیمیز بومو ابردی، قیلیب خلاف عهد،
 درد و المنی قیلدینگیز ییزنینگ انیس و یاریمیز.

کۆرگوزوب التفات ایله لطف و عطای بېشمار،
 هر سؤزونگیزده آیله بان نېچه ظرافت آشکار،
 تا که کهلورگه وعدهلر قیلدینگیز، ای سمنعدار،
 خاک قدومینگیز تیلِب، شوق ایله تارتر انتظار،
 یؤلونگیز اوزره سوو سېپیب دیدۀ اشکباریمیز.

اېمدی وفا اگر همول وعده غه آيله بان عيان،
 لطف سمندینی سوروب بو قولونگیز ساری روان،
 عزم ارا کورگوزوب شتاب اویله که مهر آسمان،
 بولسنگیز، آيله بان کرم، کلبه میز ایچره میهمان،
 مقدمینگیغزه بولغوسی جوهر جان نثاریمیز.

اوپماغ و قوچماق ایسته بان عاشق بی بدیلینگیز،
 یولغه باقیب، بولوبتورور خاک صفت ذلیلینگیز،
 کبلگه لی بیز سری قچان رحم بولور دلینگیز،
 دزه مثال آغزینگیز بیرله اینگیچکه بېلینگیز
 فکر و خیالی منعدم آيله دی یوق و باریمیز.

سیز کبی اهل حسن ارا گر یوق ابرور پری نژاد،
 بیز دغی اهل عشق دین مهر و وفاده میز زیاد،
 یخشیدور ایچسک ایگیمیز همدم اولوب می مراد،
 عاشقینگیز میز آيله نگیز بزمینگیز ایچره بیزنی شاد
 کیم شب و رۆز وصلینگیز جامی امیدواریمیز.

عشق، اېلی نینگ قطاریده بیزنی هم آيله بان حساب،
 مهر کبی عذارینگیز اوستیدین آلیبان نقاب،
 روشن اترگه کامیمیز لطف ايله کورگوزینگ شتاب،
 دوستینگیز میز، ابتمه نگیز صحبتیمیز دین اجتناب،
 چونکه محبت اهل نینگ صاحب اعتباریمیز.

مسند حسن اوزره سیز چونکه شه فلک جناب،
 لطف ايله قیلسنگیز کبره ک شاه و گدانی کامیاب،
 مونچه نه اپردی آگهی شأنیده قهر ايله عتاب،
 ظلمینگیز اېتی کونگومیز ملکینی سربسر خراب،
 گرچه زمانه اهل نینگ شاه جم اقتداریمیز.

«س» ردیفی

شاعر نینگ اؤز غزلیگه باغله گن مخمسی

۲۸

راحت دنیا بلای مېرمیغه ارزیمس،
 آشکارا نۆشی نیش مبهمیغه ارزیمس،
 یوز ایسیغ کولگوسی بیر ساووق دمیغه ارزیمس،
 دهر بزم و عیشی اندوه و غمیغه ارزیمس،
 شربت جانپروری مهلك سمیغه ارزیمس.

گلشن گردون که یوقتور خوشهوالیغ صبحیده،
 کولگو اېرمس کیم عیاندور بېحیالیغ صبحیده،
 ایستمه بیر دم ضیای آشنالیغ صبحیده،
 یوز ییل اؤلسنگ یار وصلی نینگ صفالیغ صبحیده،
 بیر زمانلیغ هجری شام مظلومیغه ارزیمس.

بۆلسه بزمینگ جئت و ساقیلری غلمان و حور،
 تاپسنگ انده اولچه کیم کامینگ ابرور عیش و سرور،
 واقف اول حالینگکه، بۆلمه مست صهبای غرور،
 ییتسه دوراندین سنگه گر عمرلر سور اوزره سور،
 بیر نفس یبتگن ملال و ماتمیغه ارزیمس.

ای که معقول انگله بان نفسینگ خیال فاسدین،
 آیلهدینگ محبوب اوزونگکه دهر زید و خالدین،
 حلقه مقصود ایتیب بؤنینگکه زلف و ساعدین،
 لعلیدین گر جان تاپیب قوچسنگ مرادینگ شاهدین،
 نزع وقتی پیکرینگ پیچ و خمیغه ارزیمس.

مسکن ایتتینگ توت خلافت تختی اوزره نیچه ییل،
 هم باری عالم اہلی اوصافینگه مشغول بیل،
 بۆلسه گر هوشونگ بولرغه غره بۆلمه، انگله غیل،
 مدحینگه آچسه اولوس یوز خوش عبارت بیرله تیل،
 بیر قبیح الفاظ ایله قیلغن ذمیغه ارزیمس.

جمع اہترگه مال رنجه قیلمه غیل جان و تنینگ،
 عاقل اہرسنگ آیله گیل رسم قناعتنی فنینگ،
 بۆلمه محزون سیم و زردین تۆلمه دی دہب مخزنینگ،
 تہنگ توت اموال جهان بیش و کمینی کیم انینگ
 انبساطی بیشی اندوہی کمیغه ارزیمس.

فکرینگ آتینی طمع میدانی ایچره سورمه کیم،
 یوز قناعت گوشه سیدین اوزگه ساری اورمه کیم،
 هر نه بار و یوقونگه راضی بؤل و قیغورمه کیم،
 ایسته بان عیش، آگهی، غم باشینگه کہلتورمه کیم
 دهر بزم و عیشی اندوه و غمیغه ارزیمس.

نواي غزلیگه مخمس

۲۹

فلک کیم یخشیلر بزمیده قدریمنی بلند اېتمس،
 دې یوق کیم یمانلر مجمعیده مستمند اېتمس،
 بو حسرتدین کوزوم اشکی یولین بیر لحظه بند اېتمس،
 مېنی مېن ایسته گن اؤز صحبتیغه ارجمند اېتمس،
 مېنی ایستر کیشی نینگ صحبتین کؤنگلوم پسند اېتمس.

فغان کیم دهر دون ایچره رفیقې تاپمه دیم آگه،
 قیان بارسم بؤلورلر غول و شلر همدم و همره،
 تیلرلر بهره مېندین، مېن تیلب تاپمن بیریدین، وه،
 نه بهره تاپغه من اندین که مېندین ایسته گهی بهره،
 اؤزی هم بهره مند اؤلمس، مېنی هم بهره مند اېتمس.

کۆزی زهری اېسه هر نېچه کیم مایل مماتیمغه،
لې شهیدی اېدی راغب اؤلومدین هم نجاتیمغه،
بودم واصل اېمان اول قاتل عیسی صفاتیمغه،
نېتهی حور و پری بزمین که قتلیم یا حیاتیمغه،
عیان اول زهر چشم آیلې، نهان بو نوشخند اېتمس.

چیقه آلمهی کۆنگول حیراندور اوسرو شام فرقتدین،
تۆکر اشکینی کۆز هم انتظار صبح وصلتدین،
علاجی بۆلمسه اول مهوش خورشید طلعتدین،
کېره کمس آی بیله کون شکلی کیم حسن و ملاحتدین
ایچیم اول چاک-چاک اېتمس، تنیم بو بند-بند اېتمس.

بوکون چابکر ایچره یوق اېدی اول شهنسواریم کیم،
ییرینی قیلمه دی منظور چشم اشکباریم کیم،
غبار آسا نی تانگ گر قالمسه صبر و قراریم کیم،
کېره ک اوز چابک و قاتل وش و مجنون شعاریم کیم
بوزوق کۆنگلومدین اوزگه یېرده جولان سمند اېتمس.

کۆنگولنی آیلې، ای سالک، تعلق چیرکیدین طاهر،
فنا ملکیکه عزم اېت، بی خواطر آیله بان خاطر،
نېچه کیم بېرسه کامینگ آیله بان مهر و وفا ظاهر،
کۆنگول اوز چرخ زالیدین، فریبن بیله کیم آخر
اجل سر رشته سیدین اوزگه بؤینونگه کمند اېتمس.

سواد زلفینی کورگج یومر آگهی تون دېب کۆز،
یوزیغه ناظر اؤلغج هم توتر قؤل بیرله کون دېب کۆز،
کۆنگول حیرتده قالمه، کۆرمس آنی نی اوچون دېب کۆز،
اول آی اؤللوغ یوزین آچسه، نوایی، تېگمه سون دېب کۆز،
محبت تخمیدین اوزگه اول اؤت اوزره سپند اېتمس.

غازي غزليگه مخمس

٣.

نه دلبرسن که ماندينگ قضا کلکی رقم قيلمس،
 قد و رخسارينگ آسا سرو ايله گلنی بهم قيلمس،
 کؤروب جان قامتينگ طوبيغه رنجه بير قدم قيلمس،
 کؤنگول کؤرسه يوزونگنی، ميل گزار ارم قيلمس،
 نه گزار ارم، ياد گل فردوس هم قيلمس.

چو اول ظالم منگه ايکي کوزين خونخوارهلر قيلدی،
 دل و جانيمنی مجروح ايله بان، آوارهلر قيلدی،
 دېمه ی يالغوز جفاسی تيغی بغريم يارهلر قيلدی،
 چېکيب يوز ناز ايله خنجر، يوراکيم پارهلر قيلدی،
 کيشی اؤز دشمنیغه بو صفت هرگز ستم قيلمس.

بلند اېتمک اوچون عالمده قدر و اعتبارینی،
منور قیلغه لی هم تیره چشم انتظارینی،
قیلیب سیر اول قویاش نینگ خاک کوی لاله زارینی،
صبا اغیاره اېلتور توتیالیققه غبارینی،
سرشکیم کوی نینگ توفراغینی بېهوده نم قیلمس.

قیلیب زبیا قدیغه لاله گون تونلر باری زرکش،
قویاشدېک باشیم اوزره تیغ تارتیب، سېکره تیپ ابرش،
غضب بیرله شتاب آیلب، بولوب سرتاقدم آتش،
خداغه شکر کیم جور و جفا، ظلمینی اول مهوش
قیلور کون-کونددین افزون جانیمه، بیر ذره کم قیلمس.

اگر غم شدتی ایچره ایشیتیب ناله و زارینگ،
قیلیب ناگه ترخم حالینگه، ترک آیلب آزارینگ،
نوازش آیلسه دلدارلیغلر کورگوزوب یارینگ،
رقیبا، قیلمه نازش مېن کورن یار اولسه دلدارینگ،
مېنی شاد اېتمه دی باری، سېنی هم محترم قیلمس.

نېچه ییل خانقاه ایچره بولوب شیطان کبی ساجد،
متاع طاعتینگ قیلدینگ ریا بازاریده کاسد،
ایشینگ نینگ آخری بیلمان نی یرگه بولغوسی عاید،
کوروب اول بت قاشین محرابه قیلدینگ سجده، ای زاهد،
سن اېتگن ایشنی بالله هېچ رُهبان و صنم قیلمس.

مرادی آگهی نینگ بولسه پیر دیر همرازی،
خرابات فناده زندلر نینگ یار و دمسازی،
بولوب اقبال اگر آنینگ بو حالی چاره پردازی،
میستر بولسه سینغن کاسه و گلخن کولی، غازی
هوای تخت دارا، آرزوی جام جم قیلمس.

راجی خوارزمی غزلیگه مخمّس

۳۱

کېلدى رنگین آيله بان اول سیمتن میمون لباس،
لعلدین قیلغن کبی گویا دُر مکنون لباس،
حسنی عکسیدین تاپیبتور زب و فر افزون لباس،
آيله میشمو اول سمنبر قدیغه گلگون لباس،
سرو موزون اېتی یا گلبرگیدین موزون لباس.

بۆلدى تا مېن بېنواغه عشق جذبى رهنمون،
درد وادیسیده تاپمان بیر دم آرام و سکون،
آتش هجراندين اؤلمیشدور تنیم زار و زبون،
دېمه نگیز مېن تېلبه نی کییمیش لباس لاله گون،
تاز-تازه داغ ايله بۆلمیش تنیمده خون لباس.

اول یری ظاهر قیلیب سۆز بیرله گوهرریزلیک،
 تېلبه لرنینگ آتش شوقیغه بېردی تېزلیک،
 کول قیلیب جسمیغه یبتکورددی هوا آمیزلیک،
 عشق دشتیده قویون آیلرمو گردانگیرلیک،
 یا قرا توفراق دین اېتمیش حسنیغه مجنون لباس.

ظاهرا بۆلسه لباسینگ کیمخا یا خود کتان،
 نی ضرر گر خاطرینگ ایچره هوا توتمس مکان،
 بلکه عاقل ابرسنگ آیلب سعی و کوشش لر عیان،
 باطینینگ معنیسین اېتگیل زېب ظاهرده نهان،
 اویله کیم الفاظ رنگیندین قیلور مضمون لباس.

ای طلب یۆلیده حاصل آیله گن فهم و شعور،
 بۆل مقاصد کسبیده برچه مواعدین نفور،
 ایسته سنگ گر هر نفسده تاپغه سن فیض حضور،
 صبح ینگلیغ صدق ایله قیلغیل وجودونگ غرق نور،
 کۆر، نی نوع اؤلغوسیدور گر بۆلمسه صابون لباس.

ای توشوب باشیغه عالمده هواي سلطنت،
 ایسته سنگ کیمماق سریر اوزره کلاه مکرمت،
 اوج عزت اوزره توت یوز ییل مقام و مرتبت،
 خوارلیق بیرله قرا توفراققه کیرگونگ عاقبت،
 گرچه آیلرسن قویاشدېک اطلس گردون لباس.

آگهیغه آیله بان گردون دون پرور ستم،
 لحظه-لحظه یبتکورور کۆنکلیغه یوز رنج و الم،
 غم هجومیدین ابرور طبعی پریشان، فکری کم،
 بۆلسه راجی نینگ سۆزی عریان لطافتدین، نی غم،
 قیلسه گر لطفیدین انکه ثانی افریدون لباس.

«ط» ردیفی

شاعر نینگ اوز غزلیگه باغله گن مخمسی

۳۲

گل کبی یوزونگ اوزره چیتی عنبرافشان خط،
 عشق ایلینی بلبلدېک قیلدی زار و حیران خط.
 رشک اوتیغه جانلرنی، تانگ یوق، ایتسه سوزان خط،
 بولدی لعل جانبخشینگ اوزره تا نمایان خط،
 ای پری، خضر ینگلیغ تاپتی جاودان جان خط.

یوق سریر حسن اوزره سېن کبی شه والا
 کیم هجوم ایتیتورلر ابل قاپونگده حشر آسا،
 اوشبو کینگ جهان ایچره کیمسه قالمه یین اصلا،
 برچه ابل خطینگ کورگج، بنده بولدیلر، گویا،
 قول قیلورغه عالمی آیلهدینگ نمایان خط.

خط که بولدی لعلینگده مؤ-بمؤ عیان، ای شوخ،
 عارضینگده یبتکوردی حسن بېکران، ای شوخ،
 قیسی تیل بیل و صفین آیله یین بیان، ای شوخ،
 جانفزا لبینگ اوزره آیلهمیش مکان، ای شوخ،
 آیله گن کبی مسکن خضر آب حیوان خط.

خم ایچیده می دایم مسکنین عیان ایتیمیش،
 تْنگ ارا شکر منزل بارسه هر قیان ایتیمیش،
 تیره جسم ایچیده جان بی ابا مکان ایتیمیش،
 ظلمت آب حیوانی سریرس نهان ایتیمیش،
 لعل روحبخشینگی، تانگ یوق، ایتسه پنهان خط.

خلعت نزاكتدور قَدّينگه تۇقۇلغندېك،
 خطبە ملاحتدور آتینگه اۇقۇلغندېك،
 خاللىر لېينگ اوزره نقطه لر قۇيولغندېك،
 صفحه غه يازيلسه خط زېي آرتوق اۇلغندېك،
 آيله ميش عذارينگه خۇبلوق فراوان خط.

عارضينگ اوزه خط مشكبارى ابركنمو
 يا بهشت باغى نينگ سېزه زارى ابركنمو،
 يۇقسه، حسن صبحى نينگ شام تارى ابركنمو،
 مصحف رخونگ اوزره خط غبارى ابركنمو،
 صفحه سيدة كۆرگوزميش، يۇقسه، مهر رخشان خط.

گل كېيى سنگه عارض اوسرو دلکشا باردور،
 زېب بخش انگه هريان خط مشكسا باردور،
 سېنده تا بو خط و يوز، اي پرىلقا، باردور،
 ايسته مان گل و ريحان نېگه كيم سنگا باردور
 غيرت چمن اوزره رشك بوى ريحان خط.

اي كه اوسرو بۇلميشسن غزّه بناى حسن،
 بي خزان اېمس، بيل كيم باغ دلکشای حسن،
 بار اېسنگ اگر عاقل، ايسته وفای حسن،
 فهم قيل يوز و خطدين يۇقلوغين بقای حسن،
 اول ورقده بو مضمون بيلگورور يازيلغان خط.

اول پرى كه ماندى بو جهان ارا يۇقتور،
 يا ابرور ايكي قاشى، غمزه سى انگه اۇقتور،
 گرچه فرقتى ايچره جان چيقرغه ياوووقتور،
 آگهي ابد عمرى مژده سيدين آرتووقتور،
 وعده وصال آيلب گر يوبارسه جانان خط.

«غ» ردیفی

راجی خوارزمي غزلیگه مخمّس

۳۳

اول نوع قیلیمیش ابردی مېنی روزه بېدماغ
کیم توشمیش ابردی یېرگه باشیم اویله کیم آياغ،
هم تیره بۆلمیش ابردی کوزوم، هم اصم قولاغ،
ساقی، یېتوشتی عید اولوبان روزه دین فراغ،
خمیازه خمار آغیز آچمه ی کبتور اياغ.

خوب ابردی بزم عیش ارا آرام توتماغینگ،
مخمور لرغه باده گلغام توتماغینگ،
هم وقت صبح سونماق و هم شام توتماغینگ،
فوت اولدی روزه ایچره نېچه جام توتماغینگ،
ایمدی اینینگ قضا سین ادا ایله گیل بو چاغ.

خلق جهانغه ظاهر اولوب لطف کردگار،
عالمغه یوز قویوب فرح و فیض بېشمار،
بیر یوزی بۆلمیش اویله که فردوس لاله زار،
ایام عید کبلمیش و هم موسم بهار،
رونق فزای عالم اولوب باغ، بلکه راغ.

یبتی چمنغه زب ایله زینت شماره سیز،
هر سرو بۆلدی حسن ایله بیر نوع عروس قیز،
هر یان آقر سو نشئه بېریب اویله کیم قیمیز،
شبم سوویغه غنچه آچه باشله دی آغیز،
گلر یاروتی عید تونی هر ساری چیراغ.

ایلر چاغی دعا شه دولت پناهیغه،
زار و تضرع آگهی ایلر الهیغه،
ایستر زیاده لیغ تون و کون عز و جاهیغه،
راجی قیلورغه تهنیت عید شاهیغه،
اوشبو غزلی بیتی مدد ایله بان قراغ.

«ق» ردیفی

نواي غزلیگه مخمّس

۳۴

تا بنا تاپتی بو کهنه گنبذ نیلی رواق،
 آستیده درد اهلیدور امن و فراغتدین بیراق،
 ای کۆنگول، گر دردمند ابرسنگ بو سۆزگه توت قولاق،
 چرخ درد اهلّیغه هر دم یاغدورور گرد فراق،
 اؤت روانراق کیم خطرلیقدور بسی بو اېسکی طاق.

عالم اهلی کۆرگوسی مینگ ظلم گردون زالییدین،
 ایمن ابرمستور دمی بیر کیمسه مکرو آلییدین،
 آیته یین بیر سۆز اېشیت اول شوم نینگ تمثالیدین،
 اژدری دور حلقه اورغن پېسه کوکب خالییدین،
 جز اجل زهرینی کام اندین تاپه آلمس مذاق.

سقف گردون کیم حباب آسا کلبیتور واژگون،
 نې بناسیغه در و دېوار باردور، نې ستون،
 ایسته گهی عقل اهلی نې نوع انده آرام و سکون،
 چرخ بیر اویدور ایشی بولماق انینگ هر دم نگون،
 توشمه گن یخشی اقامت مونداق اویده اتفاق.

سوو اوزه توشگن بناپی فهم قیل کؤک گنبدین،
 صرصر آفاتدین ویران دېگیل کؤک گنبدین،
 کؤز یوموب تا آچغچه بریاد بیل کؤک گنبدین،
 صنع بحریدین حبابی انگله غیل کؤک گنبدین،
 سیمگون گنبد دېب اؤلمس آیلهمک آنی وثاق.

چرخ اؤز قۇچقارینی ذبح اېتسه قربانینگ اوچون،
 نعمت الوان مهتیا ایلسه خوانینگ اوچون،
 شادلیغ کؤرگوزمه هوشونگ بار اېسه آنینگ اوچون،
 هضم اېتر فکرین هم اېتگیل، فرض اېتهی نانینگ اوچون
 قیلدی چرخ انجمنی دانه آی و کوننی یارغوچاق.

دهر زالی کیم اؤزیگه دایما زینت بېرور،
 کیمگه جفت اؤلسه، باشیغه یوز بلالر کېلتورور،
 یېتی دوزخ محنتین آلتی جهتدین یېتکورور،
 ایسته سنگ بېش کون فراغت گرچه کابین عمر اېرور،
 دهر زالین تورت مذهب بیرله قیلغیل اوچ طلاق.

اهل دنیا کیم انکه دور بېوفالیغ ساری یول،
 جهد ایله اورمیش نفاق و کینه شمشیریغه قؤل،
 پس، اوزوب اهل جهاندین آگهی ینگلیغ کؤنگول،
 ابل نفاقین کؤرمه یین دېسنگ، نوابی، فانی اول،
 چونکه سېن چیقسنک ارادین کیمگه قیلغه یلر نفاق.

«ک» ردیفی

نوابی غزلیگه مخمّس

۳۵

چو عشق دشتیده خیل بلا ابرور مینگ لک،
 کیم انده قویسه قدم لازمی دورور اؤلمک،
 بېلینگنی باغله غیل، ای سالک طریقت بک،
 دېسنگ که دشت فنا اهللیغه بۆله ی همتک،
 نې دؤست غیری اېسه سیلک برچه سیدین اېتک.

بۆلوب همیشه هوا و هوس آتیغه سوار،
 قچانغه تېگرو چاپرسن انی یمین و یسار،
 کهل اېمدی تشله اؤزونگ فقر اېلی آیاغیغه خوار،
 قیل اؤزلوگونگ کېسگین پایمال بیرله غبار،
 یوق اېرسه بالچیق اؤلور فسق سوییدین بو کېسک.

کییپسن، ای که نیچه قت لباس شاهانه،
حقیر بیلمه کؤروب کسوت فقیرانه،
تأمل آیله، اېسنگ هوشمند و فرازنه،
گدا و خرقه ده اولمک نیچوک که پروانه،
یوق اول که حلّه ارا شاه اوله کیم کؤپلک.

کیشی که کؤنگلینی خالی توتر نیچوک کیم نی،
نوا ییتر انگه بو بزم ایچیده پی در پی،
بو سؤزگه توت قولا، ای رند و واله و لاشی،
انگه بو ذیر فنا ایچره توتی مغیچه می
که تیشنی بغریغه بېرکیتمکینی قیلدی گزک.

سپهر دون ستمیدین وفا اېلی پیوست
اېرورلر آگهی دېک غصّه قیدیغه پابست،
چو دهر حالی بودور، ای رفیق باده پرست،
نواپی بؤلسه، نی تانگ، بزم ایچیده کؤپراق مست
که غصّه جامینی دوران انگه توتر کؤپرهک.

«گ» ردیفی

فیروز غزلیگه مخمس

٣٦

بۆلدى کمال حسن ايله تا آشکارا عارضینگ،
بېردى قویاشدېک نور ايله عالمغه آرا عارضینگ،
نې تیل بيله وصف ایله یین مېن زار و شیدا عارضینگ،
حسن اوجی نینگ خورشیدیدور، ای ماه سیمما، عارضینگ،
بلکیم لطافت ایچره دور اندین هم اعلا عارضینگ.

تا که نقابینگ ابریدین مهر رخونگ بۆلدى عیان،
عیش و نشاط انواریدین سرتا قدم تۆلدى جهان،
فتخ جمالینگ پرتوبین آفاق ارا کورگن زمان،
کون ظاهر ایلېب انفعال اۆلدى شفق ایچره نهان،
صبح سعادتدین طلوع ابتگچ مصفا عارضینگ.

کۆرمککه زیبا صورتینگ عالم اپلی رغبت قیلور،
 کۆیونگ ساری یوز شوق ایله صبح و مسا سرعت قیلور،
 قَد و یوزونگی ناگهان نَظاره بیر نوبت قیلور،
 سرو اوزره آچیلیمیش گل احمر دېبان حیرت قیلور،
 کۆرگن کیشی قَدینگ اوزه بو نوع زیبا عارضینگ.

خَطینگ اؤتلوغ یوز اوزه آشفته کۆنگلوم کۆرگه لی،
 هر لحظه رشک اؤتی ارا سالور اؤزین کۆیدورگه لی،
 بل کیم تیلر بو وجه ایله هر دم اؤزین اؤلتورگه لی،
 حسن و لطافت رمزینی عشق اهللیغه بیلدورگه لی،
 گلگون صحیفه اوستیده خط قیلدی پیدا عارضینگ.

شیدا کۆنگول تورمه ی اؤزین کۆیونگ ارا چېکسه، نې تانگ،
 عشقینگ بلا و دردینی قیلمه ی ابا چېکسه، نې تانگ،
 ایستب یوزونگ فریادلر صبح و مسا چېکسه، نې تانگ،
 کۆنگلوم قوشی بلبل کببی تینمه ی نوا چېکسه، نې تانگ
 کیم آنی بو نوع آیلهمیش خوش لحن و گویا عارضینگ.

تا توشتی حسنونگدین باری عالم ارا آوازه کیم،
 ابل بۆلدی عشقینگ تیغیدین مقتول بی اندازه کیم،
 قیلمه وفا ترکین، بۆلوب مغرور حسن و نازه کیم،
 عشقینگدین اؤلگنلرگه بېر، جانا، حیات تازه کیم
 لعلینگدین اېتمیش چشمه حیوان هویدا عارضینگ.

کېلسه منگه غم جامی نینگ ظلماتی اؤترو، نې عجب،
 آقسه همول ظلمت ارا کۆزدین قرا سوو، نې عجب،
 نومیدلیغ غالب بۆلوب هم باسسه قیغو، نې عجب،
 بۆلسه کۆزومگه یاغدو کون توندېک قرانغو، نې عجب
 کیم زلف شېرنگ آستیده قیلیمیشسن اخفا عارضینگ.

چاه زرخدان و بناگوش منورلر بيله،
 نازک دهان و جانفزا نطق مقررلر بيله،
 دلکش خط و شیرین لب و زلف معطرلر بيله،
 شهلا کۆز و مشکین قاش و خال معنبرلر بيله،
 زینتلیغ اېتمیشدور بسی تنگری تعالی عارضینگ.

سالدینگ کمند زلف اگر آیلب تحکم بؤینومه،
 اما ایلیک سالدینگ، قیلیب ظاهر ترخم بؤینومه،
 آغزینگ یبتوردینگ هم دېبان پنهان تکلم بؤینومه،
 توشمو اېکندور یا خیال، آیلب تبسم، بؤینومه
 ایلکینگ سالیب، قویدونگ یوزوم اوزره دلارا عارضینگ.

اوج صباحتده یوزونگ کېلدى سعادت اختری،
 دُرچ لطافتده سوزونگ باردور نزاكت گوهری،
 کورگچ جمالینگى، بؤلوب مېن تېلبه هوشومدين برى،
 صبر و قرار و طاقتیم باردی کونگولدين، ای پری،
 وصلینگ ارا بیر دم کوزوم قیلغچ تماشا عارضینگ.

بؤلماق تیلرسن آگهي مفلوج و الکن مونسینگ،
 لېکن بوله آلمس انکه مانع توشوبسن مونسینگ،
 بېر رخصت اېمدی بؤلغه لی، ای یار، پرفن مونسینگ،
 اقبال فیروزینگ کبی بؤلماق تیلرمن مونسینگ،
 یاشورمه حق حقی اوچون، ای شوخ یکتا، عارضینگ.

فضولي غزلیگه مخمّس

۳۷

تا خوښلوغ سریری اوزه مسکن آیله دینگ،
 قیلماق مېن گداغه ستملر فن آیله دینگ،
 احباب مجلسین کچه لر مأمّن آیله دینگ،
 ای مه، منیمله دؤستلری دشمن آیله دینگ،
 دشمن هم آیلمز بو ایشی کیم سن آیله دینگ.

یالباردی کوپ تضرّع ایله بو حزین سنگه،
 بیر دم جفا کم اولمه دی، ای مه جبین، سنگه،
 بلکیم زیادراق بولوبان قهر و کین سنگه،
 پیکانلرینگله دؤلدی تنیم، آفرین سنگه،
 بېداد چېکمکه تنیمی آهن آیله دینگ.

هرگز جفا و جور رسومی یؤیمه دینگ،
ظلم آیلیمکدین، ای بت خونخوار، تۆیمه دینگ،
کۆکسومدین اؤزگه ییرگه آتیب ناوک، اؤیمه دینگ،
تحسین سنگه که کۆنگلوم اوپین تیره قؤیمه دینگ،
هر زخم ناوکینگ انگه بیر روزن آیله دینگ.

کۆپدین بېری چېکیب تون و کون ناله حزین،
صبح وصاله بیر دم اؤله آلمه یین قرین،
فرقت قرا تونیده ابدیم عاجز و غمین،
اؤلسون زیاده رفعتینگ، ای آه آتشین،
محنت سرامیزی بو کچه روشن آیله دینگ.

اول سروق دمدام ایتیان میل اهل دون،
بو غصّه آستیده بؤلوبان قامتیم نگون،
زنداد حسرت ایچره ابدیم عاجز و زیون،
اوکسولمه سون طراوتینگ، ای اشک لاله گون،
گل-گل تامیب مقامیمیزی گلشن آیله دینگ.

جور و جفا منگه فلک پُرعتابدین،
ارزان ییتر همیشه قیاس و حسابدین،
ضعفیم اگر قوی بؤلوبان، بو عذابدین
جان چیخسه، منزل ایتمگه ابو دوت حبابدین،
ای کۆزیاشی که قصد بنای تن آیله دینگ.

چون یؤقتورور بو عالم ارا استدامتینگ،
پس انده، آگهی، نې دورور استقامتینگ،
عزم طریق آیله، کۆپه لمه ی ندامتینگ،
ممکن دگل جهانده، فضولی، اقامتینگ،
ببهوده سن بو مرحله ده مسکن آیله دینگ.

شاعر نینگ اۆز غزلیگه باغله گن مخمسی

۳۸

قدیم خمینی سرو ستمکاریمه آیتینگ،
 صبریم کمینی غمزه سی بسیاریمه آیتینگ،
 کوزوم نمینی کوزلری طراریمه آیتینگ،
 کونگوم غمین، ای دوستلریم، یاریمه آیتینگ،
 جانیم المین لعلی شکرباریمه آیتینگ.

امید که رغبت سوزونگیز جانبی قیلغه ی،
 باشیمغه نی کپلگنی غم هجریده بیلغه ی،
 لطفی یولی بؤلغه ی که مېنینگ ساری آچیلغه ی،
 شاید که ترخم قیلیبان کلبه کبلغه ی،
 حالیمنی پرزاد وفاداریمه آیتینگ.

افگار تنیم ایچره سۈنگک نینگ ییری قالمه‌ی،
فرقت تاشی نینگ زخمی و ضریدین اوشالمه‌ی،
مونچه بيله هم اۈزنی طلب یۈلیده سالمه‌ی،
ایستب نگه گوشه چشمین تاپه آلمه‌ی،
بیمارلیغیم کۈزلری بیماریمه آیتینگ.

دردیم بۈله دور هر نفس اۈلگیدین آرتوق
کیم باشغه تېگر خاللی یادیده یومروق،
جانغه آتیلیب هم کۈزی نینگ فکریده میلتوق،
مژگانى خیالى بيله هر لحظه ده مینگ اۈق
ساجیلغینی بو تن افگاریمه آیتینگ.

جور و ستمی خیلی بۈلوب ساغ و سۈلومغه،
تیغ و تبری سېلى بۈلوب بند یۈلومغه،
وصلی اېتگی یېتمه‌دی بیر لحظه قۈلومغه،
آزاریمه کۈنگلوم چیده‌مه‌ی اېمدی اۈلومغه
راضی ابرور، اول شوخ دل آزاریمه آیتینگ.

جان تا که انینگ هجریده غم اۈتیغه یانسون،
تن تا که الم شدتیدین یېرگه سویانسون،
اېمدی کۈنگول اۈلمککه قۈیوبدورمن، اویانسون،
کېلسون دغی قتل آیله‌سون و قانیمه قانسون،
قاتل‌وش و عاشق‌کش و خونخواریمه آیتینگ.

بو خسته‌سی نینگ جیی و جان دُرینی تېرسون،
یعنی کېلیبان جاندېک انینگ تېریغه کېرسون،
یۈقسه تېریسین سۈیسین و هم خامیغه کېرسون،
آگاهینی اۈلتورسون و یاکامینی بېرسون.
زنهار باریب یار جفاکاریمه آیتینگ.

شاعر نینگ اۆز غزلیگه باغله گن مخمسی

۳۹

تنگری عدمدین قیلغه لی موجود تا قاش و کوزونگ،
 عادت قیلیبتور قتل ایشین صبح و مسا قاش و کوزونگ،
 هر دم مېنى یوز اۆلتورور، قیلمه ی ابا قاش و کوزونگ،
 وه، نې بلادور بیلمه دیم، ای دلربا، قاش و کوزونگ
 کیم بیر نظرده سالدی اۆت جانیم ارا قاش و کوزونگ.

اۆتی ستم قیلماق بیله مېن زارغه آی و ییلینگ،
 هر لحظه اچییغ سۆز بیله جانیم آلور شیرین تیلینگ،
 نېتی یېتورسنگ بۆینومه لطف و کرم بیرله اېلینگ،
 آلدی قرار و طاقتم آق سینه و نازک بېلینگ،
 سالدی قرا کون باشیمه ایکی قرا قاش و کوزونگ.

تا کیم یقه چاک آیله بان مستانه سوردونگ آشه بینگ،
 کۆرگچ کوموشدېک پیکرینگ، بۆلدوم غبار مرکبینگ،
 عقلیمنی حیران آیله دی کؤکسونگکه طوق غبغبینگ،
 جانیمغه قۇیدی داغلر رشک اۆتیدین خال و لېینگ،
 کۆنگلومگه یېتکوردی تومن درد و بلا قاش و کوزونگ.

وعده‌نگ چاغی یالغان اگر بۇلسون وگر خود چین سۇزونگ،
بېرمکى جان عشق اھلىغە قىلمیش دورور آیین سۇزونگ،
يالغوز مېنى تېرگوزمەدى لَدَت بىلە رنگین سۇزونگ،
ھم یوز اۋلۇکنى تېرگوزور لعلینگ ارا شیرین سۇزونگ،
ھم مینگ تېرىکنى اۋلتورور ایل ب جفا قاش و کوزونگ.

سېنس باری خۇبىلر ارا بیر خسرو عالی نسب،
قاش و کوزونگ بېدادیدین آرتەر منگه رنج و تعب.
پس، درگھینگگه باش اوروب ییغلب سراسر رۇز و شب،
قاش و کوزونگ بېدادیدین داد ایلەسم، اېرمس عجب
کیم نې جفالر قىلمەدى آخر منگا قاش و کوزونگ.

خلق ایلەمیشدور حق سېنى کام حکومت سورگەلى،
بېچاره عشاق اھلىغە جبر و جفا يېتکورگەلى،
بیر کیمسە اۋلمەى قالمەدى قاش و کوزونگنى کورگەلى،
حسن اھلى شاهيسن، باری عاشلرینگ اۋلتورگەلى،
گۇيا کە جَلاد اجل بۇلمیش سнга قاش و کوزونگ.

بۇلسە سېنىگدېک بیر پرى گر هر کیشى نینگ دلېرى،
بۇلغەى جنون دشتى ارا دېوانلر سرفترى،
بیر لحظه آرام ایلەمەى اوسروک یوز اورغەى هر سرى،
مېن زار و حیرانینگ نېچوک دېوانه بۇلمەى، اې پرى
کیم عقل و هوشوم ایلەدى مېندین جدا قاش و کوزونگ.

عشقینگ غم و بېدادى نینگ یۇقتور حد و پایانى کیم،
بو ناتوانلیغر بیلە، مېن کیم کۆترمک آنى کیم،
رحم ایلە گیل بو حالیمە، اې خۇبىلر سلطانى کیم،
یۇقتور منگه عشقینگ ارا یورمک تېرىک امکاني کیم
جانیمى يا قَدّ و یوزونگ آغوسى يا قاش و کوزونگ.

تا عرصه عالم ارا آچدینگ نقابینگدین عذار،
نظاره قیلغچ، قالمه دی بیر کیمسه ده صبر و قرار،
هر یان اولوس ایچره توشوب شور و علالا بېشمار،
قاش و کوزونگ ایماسیدین بۆلدی قیامت آشکار،
گؤیا که عالم آفتی قیلدی خدا قاش و کوزونگ.

آلدینگ غضب اظهار ایتیب، ایلکینگکه چون تیغ و تبر،
کۆرگن یوبان قؤل جان دین، اؤز حالینه بۆلدی نوحه گر،
غوغای محشر دین فزون عالمغه توشتی شور و شر،
ابل قتلینی قصد آیله بان مستانه قیلغچ بیر نظر،
سالدی جهانغه ناله واحسرتا قاش و کوزونگ.

مېن زارینگ اۆلمیشمن باری عاشق لرینگ نینگ بېکسی،
عاجز بۆلوبتور پیکریم اول نوع کیم کۆیونگ خسی،
آچغیل یوزونگنی کیم اؤلر حالتغه یېتمیشمن بېسی،
آیلهی حیاتیتم نقدینی هر دم نثار و صدقه سی،
یا شورمه غیل مېن زاردین، آیلب جفا قاش و کوزونگ.

بیر لطف ایله بزم اهلینی شاد اېتگه لی مایل بۆلوب،
باش دین آیاغینگ غمزه و ناز و ادا بیرله تۆلوب،
چابکلیک اظهار آیله بان، گه اؤینب و گاهی کولوب،
مجلس فضا سیده وصول اېتگن چاغی رقاص اؤلوب،
اېل دین آلور جان نقدینی، ای مهلقا، قاش و کوزونگ.

حق دلربالیغ تختی نینگ سلطانی قیلیمیشدور سنی،
کۆیونگ ارا بیر بنده عاجز یره تمیشدور منی،
رحم آیله بان بو حالیمه، ای حسن اېلی نینگ احسنی،
شیرین لبینگدین آگهی جسمیغه جان بېر کیم انی،
اؤلتوردی بیر ایما قیلیب باققچ قیا قاش و کوزونگ.

«ل» ردیفی»

راجی خوارزمی غزلیگه مخمّس

۴۰.

آیلسه زیبا جمالین هر قچان اظهار گل،
 قیلغوسی ییر یوزینی باغ بهشت آثار گل،
 تاپماغی ابرمس عجب حسن ایچره بو مقدار گل،
 بوکه سنچیتور باشیغه زب اوچون دلدار گل،
 تاپمیش آنینگ حسنی بیرله زب و فر بسیار گل.

یار باده نوش ابتر اغیار ایله همدم بؤلوب،
 مین اولرمن زهر حسرت بیرله پیمانم تؤلوب،
 گر انینگ آلدیغه باریب، یالباریب، توفراق اولوب،
 دېسم آیریلغیل انکه اغیاردین، آیتور کولوب:
 «بؤلغوسیدور متّصل هر یپرده بولسه خار گل».

ای ستمگر، لطف ایتیب آغیل جمالینگدین نقاب،
 ظلم ایله بو بېدلینگگه بیرمه کۆپ رنج و عذاب،
 رحم ایتیب اؤز جانینگه، ترک ایت دې قهر و عتاب،
 عشق تنها آيله مس بلبل نینگ احوالین خراب،
 کۆر نېچوک بۆلمیش دورور هر ساری یوز افگار گل.

بو جهان سرتا قدم درد و محن جایی اېمیش،
 انده امنیت نه یاز امکانی بار اېرمیش، نه قیش،
 یوق اېمیش حسرت بيله اؤلمکدین اؤزگه هېچ ایش،
 دهر باغی بېوفا اېرکنی گؤیا انگله میش،
 ماتمیلردېک یوزیده چاک اېتر اظهار گل.

عالم ایچره اول کیشی اورغوسیدور گوی وفا
 کیم اولوسدین کۆرمک امید آيله مس روی وفا،
 گر اېرورسن آگهی دېک مایل سؤی وفا،
 راجی عالم گشنیدین توتمه کۆز بوی وفا،
 یېتکورور بلبلغه هر دم یوز تومن آزار گل.

نواي غزلیگه مخمّس

۴۱

تینمه یین اېمدی تون و کون، اې حزین جان، ییغله غیل
کیم اول آی بؤلْمیش وفادین رویگردان، ییغله غیل،
اؤزگه لر بزمیغه میل اېتمیش نمایان، ییغله غیل،
اې کؤنگول، هجران کونیدور، تارتیب افغان، ییغله غیل،
وی کؤز، ایریلغونگدور اول گلچهره دین، قان ییغله غیل.

بارغله لی تا کیم رقیب حاسد و پُرفن ساری،
کېلمه دی ایلْب تلطف گاهگهی من ساری،
مېنده حد یوق بارغله لی اول گل بؤلور مسکن ساری،
کؤز توترمن، اې بولوت کیم اؤتسنگ اول گلشن ساری،
چون ساغینسنگ ییزنی، اون تارتیب، فراوان ییغله غیل.

تا نشیمن قیلغله لی اغیار هر کون بزمیده،
چیققوسیدور آتیلیب افسانه لر اؤن بزمیده،
دست تاپسنگ وصلی نینگ اقبالِیغه چون بزمیده،
راستلیغ حقّی اوچون، اې شمع، هر تون بزمیده
چیقسه سؤز مېندین، کویوب بېحدّ و پایان ییغله غیل.

گر ابرورسن مقصد وصلیغه طالب، اې کؤنگول،
قطع قیلماقدور فنا دشتینی واجب، اې کؤنگول،
سېنده عجز افزون و استعداد غایب، اې کؤنگول،
یؤل قتیغ، مقصود مبهم، یأس غالب، اې کؤنگول،
اون چېکیب بو حالینگه، تا باردور امکان ییغله غیل.

بېل و آغزی آلغن اؤلسه سېندین آرام و شکیب،
کؤرگوزوب کوشش الر وصلیغه یېتمکدور عجیب،
آگهی دېک تا عدم سر حدّیغه یېتمه ی قریب،
اې نواي، بېل و آغزیدین سنگه یوقتور نصیب،
خواه پیدا ناله قیلغیل، خواه پنهان ییغله غیل.

نواي غزليگه مخمس

۴۲

نوبهار ايامی تا باغ ايچره خندان بۇلدى گل،
 رنگ و بۇدين زينت افزای گلستان بۇلدى گل،
 گرچه لطف و حسن ايله يكتای دوران بۇلدى گل،
 عارضينگنی باغ ارا چون کوردی، حيران بۇلدى گل،
 برگسيز قالدی، نېدين کيم بس پريشان بۇلدى گل.

چرخ اوجيدین توشوب يېر اوزره، اي خورشيد و ماه،
 ايله بان قوللوق، تاپينگ اندازه سيز اقبال و جاه
 کيم بوکون عين کرم بيرله کييب زرين کلاه،
 گلغذاريم کشور حسن ايچره بۇلدى پادشاه،
 راست انداق کيم چمن ملکيده سلطان بۇلدى گل.

يوز ادا و ناز ايله اول خۇبلرنينگ پُرفنى،
 جلوه قیلدی بزم ارا، آيلب لباسين سوسنى،
 تانگ يۇق اېمدى شوق اگر بي اختيار آيلب منى،
 لعلين ايسترمين قاشيغنه کېلسه اول گل خرمنى،
 مى تيلر کؤنگلوم، چو بزميده فراوان بۇلدى گل.

مينگ الم هجرانده تارتيب هر نفس، اي عندليب،
 گل وصالیغه چو بۇلدونگ دسترس، اي عندليب،
 آيلمه ی خاموشليغ اېمدى هوس، اي عندليب،
 کېچه- کوندوز قيلمه گلبانگينگنی بس، اي عندليب
 کيم سنگه بېش کون بو گلشن ايچره مهمان بۇلدى گل.

آگهي، سيلکيب اېتک عالم سرا بۇستانىغه،
 بېرمه کؤنگونگ گلجيينلر عهد ايله پيمانىغه،
 کؤر که رحم اېتمه ی دې فریاد ايله افغانىغه،
 گل چاغی یاری سفر آيلب، نواي جانىغه
 هر بيرى بير تازه قانليغ داغ هجران بۇلدى گل.

امیر عمرخان غزلیگه مخمس

۴۳

ای پری، جمالینگی پرده دین نمایان قیل،
 عارضینگ گلین آجیب، بزمی گلستان قیل،
 عاشق گرفتارینگ عیشینی فراوان قیل،
 لب اوپور تگمغه، زلفی پریشان قیل،
 قند قیمتین سیندور، نرخ عنبر ارزان قیل.

باقمه یین دل و جانیم اؤزگه دلبرالرغه،
 عشقینگ ایچره خوی آیلر محنت و بلالرغه،
 ییتمک ایسته بان سبندین برچه مدّالرغه،
 حسن شاهیسن، جانا، بو حزین گدالرغه،
 کؤز اوچی بیلر باقیب، خیر بیرله احسان قیل.

کیم که دهر ارا عشقینگ کسین آیلهدی آیین،
 اول دورور حقیقتده سرفراز اهل دین،
 کۆرگوزوب اگر عشاق اهلی طوریه نفرین،
 عشق دینیغه منکر بؤلسه زاهد خودبین،
 ای صنم، لقا کؤرست، گبرنی مسلمان قیل.

ایچتیلر بوکون باده برچه باده مشتاقی،
 عربده بيله تۆلدى دهر تا فلک طاقی،
 سودره بان عصا ناگه بو صفت طرب چاقی
 اجتناب اوچون زاهد کیرسه دیر ارا ساقی،
 بیر قدح بيله آنی زهدیدین پشیمان قیل.

عارضینگ طرب اوجی اوزره دور مه تابان،
 لبلرینگ فرح باغی ایچره غنچه خندان،
 عشوه و ادا رخشی اوزره سېن شه خوبان،
 ایسته سنگ کۆنگوللرنی غمزه یاییغه قربان،
 قاشلرینگ هلالینی ماه عید قربان قیل.

عاشق حزنلرینگ دادیغه کرمدين يېت،
 سینئه مرادیغه التفات اؤقین بېرکیت،
 چابکانه هر ساری غمزه مرکبین سېکریت،
 شوخ چشم و نوحطسن، ناز دشتیده سیر اېت،
 گرد خاک پایینگنی سورمه غزالان قیل.

آگهی کبی معنی حسنیه بېریب آرا،
 دلکشا عبارتغه تیلنی آیله بان گویا،
 صفحه غه سوروب بو دم خامه فرح افزا،
 یار لعلیدین حرفی آیلهدیم امیر انشا،
 ای کۆنگول، بو گوهرنی جان ایچیده پنهان قیل.

«میم» ردیفی

فضولی غزلیگه مخمّس

۴۴

چونکه کوردونگ من حزینی زار و بېمار، ای حکیم،
 دردیمی قیلدینگ سوال، آیلرگه تیمار، ای حکیم،
 توت قولاق، آیتهی سنگه اېمدی من زار، ای حکیم،
 عشقیدین جانیمده بیر پنهان مرض وار، ای حکیم،
 خلقه پنهان دردیم اظهار اېتمه زنهار، ای حکیم!

عشق دردیدور اگرچه اوسرو شدتلیغ بلا،
 لېک ابرور درد اهللیغه یوز جان کبی راحتفزا،
 پس، اېلینگ چېککیل مېنینگ دردیمغه قیلماقدین دوا،
 وار بیر دردیم که چوخ درماندین آرتوخدور منگا،
 قوی منی دردیمله، درمان آیلمه، وار، ای حکیم!

دردیمی فاش ابتمه سون دېب، چېکمان آه سردیمی،
هم نهان توتگوم سرشک آل و رنگ زردیمی،
سن دغی لطف ایله شاد اېت جان غم پروردیمی،
گر باسیب اېل نبضیمه تشخیص قیلسنگ دردیمی،
آل امانت، قیلمه هر بېدرده اظهار، ای حکیم!

درد ایله مأنوس و مسرور اویله دورمن نېچه ییل
کیم اېرور عاجز انینگ شرحینی قیلماغلیقه تیل،
اندين آیریلسم اؤلرمن بیر زمان، البتّه، بیل،
کېل منیم تدییر بېهوده مده سن بیر سعی قیل
کیم اؤلّم بو درده آرتوغراق گرفتار، ای حکیم!

رعد ینگلیغ توتغهی افلاک اوجین افغانیم اوئی،
برقدېک یاققه ی جهاننی آهیم اؤتی اوچقونی،
گر مېن دېوانه دین قیلمس اېسنگ باور مونی،
کۆر تی عریان ایله احوالیمی هجران کونی،
وار اېمیش رۆز قیامت، قیلمه انکار، ای حکیم!

راحت اؤلّمس عاشقه تا ترک راحت قیلمه یوب،
کام تاپمس خنجر عشق ایله بغرین دیلمه یوب،
دردیغه تاپمس دوا تا جانیدین ایرلمه یوب،
چېکمه زحمت چاره دردیمده، اؤلّمه بیلّمه یوب
کیم اؤلّه درمان درد عشق دشوار، ای حکیم!

هر کیشی نینگ جانیده گر عشق دردی بیر توتر،
بیر دم اندین مخلصې تاپمه ی بو عالم دین اؤتر،
کۆر که تاپمه ی آگهي تدیرین آنینگ قان یوتر،
رنج چېکمه، صحت امیدین فضولیدین کۆتر
کیم قبول صحت اېتمز بویله بېمار، ای حکیم!

نوابی غزلیگه مخمّس

۴۵

دهر ارا افزون بؤلوب هر لحظه درد و محنتیم،
 نی تنیمده قالدی تاب و نی کؤنگولده طاقتیم،
 تانگ اېمس، اېمدی عدم ملکيگه عزم سرعتیم،
 بؤلْمیش انداق منقطع اهل زماندین الفتیم
 کیم اوزوم بیرله چیقیشمس هم زمانې صحبتیم.

نی عجب، هر لحظه بؤلسم بېقرار و تنگ ظرف
 کیم دې حق یادی بیرله قیلْمه دیم فکر شگرف،
 بیل که سورگوم صبح و شام اېلگه خوشامد بیرله حرف،
 طرفه کؤر کیم خلق کامی بیرله عمروم بؤلْدی صرف،
 طرفه راق بو کیم بیراوگه یاقمه دی بیر خذمتیم.

عرشی کول آیلہ بان گردین اوچورغہی ہر طرف،
 صفلرین خیل ملک نینگ برہم اورغہی ہر طرف،
 آی ایلہ کوننی سہا ینگلیغ یاشورغہی ہر طرف،
 یبتی کؤکنی کؤک ورقلردېک ساوورغہی ہر طرف،
 طاق مینای ارا چیرمشسہ آہ حسرتیم.

دہرسیز، ای احباب، توت ییز بیرلہ بیر مأوادی انس،
 مہندین اہتمنگ توتماق امیدینی بو دنیاہ انس
 کیم اوزوم بیرلہ توتہ آلمان دہی بیر جادی انس،
 ای خوش اول کیم توتمیش اہردی وحش ایلہ صحرادی انس،
 موخش احوالی منگہ کیم بار اوزومدین وحشتیم.

دہر عزّ و جاہینی عرض اہتمہ، آلمیدین ییتور
 کیم مہن دلخستہ غہ زبّ جہان مردود اہرور،
 بار اوزونگ خورشید آلتون خشتی بیرلہ کام سور،
 ای فلک، انجم اوشاق تاشین ییغیب باشینگگہ اور
 کیم فنا میخانہ سی تاشیدین اولدی تربتیم.

آہ تاج و چہرہ آلتون، اشک لعل ناب اولوب،
 عشق ارا شہ من، مہیا بو قدر اسباب اولوب،
 بیلہ سم شکرین بو دولت نینگ تنیم بیتاب اولوب،
 لعلدېک باشیم آسیلسون غرقہ خوناب اولوب،
 لعل تبککن سلطنت تاجیغہ بولسہ رغبتیم.

آگہی دېک تا غم عشق ایلہ تاپتیم اتصال،
 دنیا و عقبا سؤزیدین تیلنی قیلدیم گنگ و لال،
 جلوہ گر بؤلدی منگہ موندین جمال لایزال،
 ای نوای، ایگی عالمدین کپچیب، تاپتیم وصال،
 بو ایکی بتخانہ دین اہرمیش بو یؤلدہ آفتیم.

«نون» ردیفی

شاعر نینگ اؤز غزلیگه باغله گن مخمسی

۴۶

اویاتلیغ دور مسیحا بو کلام روح پاشینگدین،
خجل دور بدر هم بو حسن ایله اؤن تورت یاشینگدین،
نېچوک دېرمن نشان دور ینگى آی زینده قاشینگدین،
بو کیم چرخ آفتابی اهورولور هر لحظه پاشینگدین،
تردد بیرله تینمه ی کسب نور آیلر قویاشینگدین.

کوزونگ دور ظاهراً یوز خیل انسان آفتی، وه کیم،
قاشینگ ایماسی مخفیاً بنی جان آفتی، وه کیم،
دېمه ی یالغوز الرنی جسم ویران آفتی، وه کیم،
اهور کوز و قاشینگ هر بیرى یوز جان آفتی، وه کیم
نېچوک جان اسره غه یمن بؤیله فتان کوز و قاشینگدین.

نظر احوالیمه سال، ای یوزی خورشید تابانیم
 که هجرینگده تون و کون دژهدېک مضطر دورور جانیم،
 چیقیب باشیم اوزه لحظه-به لحظه دود افغانیم،
 بؤلوبتور شام ینگلیغ تیره سېنسيز بیت الاحزانیم،
 کېلیب آنی منور آيله مهر نورپاشینگدین.

کوروب ناز و ادا سېندین بو زار و بېدل و بېکس،
 کویوب عشق اؤتیغه هر لحظه اول ینگلیغ که خار و خس،
 قیله آلمه ی دې آه اورماق و قان ییغله ماقنی بس،
 اگر فریاد و افغانیم فلککه یتسه، تانگ اېرمس
 که جان نقدینی تاراج آيله دینگ اؤغرین قراشینگدین.

وفا رسمین توتوب، جانا، کؤنگول رنج و ملالین سؤر،
 لبینگ هجری ارا تیل نینگ توشونمسدېک مقالین سؤر،
 عدم سرنزلیغه جان غمگین انتقالین سؤر،
 جفا ترکین قیلیب گه-گه کېلیب بو خسته حالین سؤر
 که هر دم تازه-تازه جان تاپه ی مونداق سؤراشینگدین.

سپهر حسن اوزه تا جلوه قیلدینگ، ای مه روشن،
 جهان اهللیغه غوغا توشتی محشر اهلیدېک بی ظن،
 بېراو یوق بؤلمه غن رسوای عشقینگ اول صفت کیم من،
 اگر اؤلغه بسنگ، ای دلبر، نه آفت بؤلغه سن، بیلمن،
 جهانغه بؤیله سالدینگ شور و شر کیچکینه یاشینگدین.

سمکدین تا سما آهینگ اؤتی بیرله یاروقدور کیم،
 بنای دهر اشکینگ سېلیدین هر یان ییقوقدور کیم،
 مع القصّه، نه یرگه یوز اوروبسن، اول بوزوقدور کیم،
 نهان بارماق علاجی، آگهی، کویغه یوقتور کیم
 بارور طوفان اگر هر یرگه بارسنگ آه و یاشینگدین.

فیروز غزلیگه مخمّس

۴۷

چابک سمندیی سوروب تېز اویله کیم دلدل بوکون،
 هریان رکابیده یورور شه‌لر نیچوک کیم قول بوکون،
 باغ جمالیغه قیلیب گیسوسینی سنبل بوکون،
 بزمیمغه کبلدی اول پری، رخسارین آیل ب گل بوکون،
 چبکسم، نی تانگ، اؤتلوغ نوا اول نوع کیم بلبل بوکون.

مهر و وفا رسمین توتوب اول ماه‌پیکر، ای کؤنگول،
 آیل پریشان یوز اوزه زلف معنبر، ای کؤنگول،
 بزمیمغه کبلگچ اویله کیم روح مصبور، ای کؤنگول،
 بؤلدی مشامیم مشک ایسی بیرله معطر، ای کؤنگول،
 یوز اوزره یازمیشدور مگر اول دلربا کاکل بوکون.

خورسند و خوشحال ابتگه لی مېن بېنوانی رۆز و شب،
توتتی وصالی جامینی عشرت مییدین لب-به لب،
ای دۆستلر، اندازه سیز قیزمیش منگه بزم طرب،
کۆنگلومگه تأثیر اېتمسه بلبل فغانی، نې عجب
کیم گلعداریم ایلکیده مینا قیلور قلقل بوکون.

بزم ایچره عیش اسبابینی اؤز کۆنگلی کامیچه قوروب،
نقل و شکر دین هم گزک آماده آیلب، کپلتوروب،
سؤنگره ادا و ناز ایله ایلکین صراحیغه اوروب،
سرمست صهبا بؤلغه لی چینی قدحنی تۆلدوروب،
اول اؤزی نوش آیله بان، توتتی منگه هم مل بوکون.

می نشئه سیدین آلبان کۆنگلی مرادیچه نصیب،
تاپیب جمالی اؤزگچه می تابیدین آرا و زب،
باغ ایچره کیرگچ تابلغ رخسارین آیلب دلفریب،
اول آتشین یوزنی کوروب گلشنده شیدا عندلیب،
عشقی اؤتیغه اؤرتنیب بۆلمیش وجودی کول بوکون.

زهد و ورعی اؤزونگه هر نېچه کیم کار آیله دینگ،
لېکن ریا و عجبی آیین و اطوار آیله دینگ،
همکاسه رند اهلیغه بۆلماقدین دغی عار آیله دینگ،
تون باده ایچمه ی، زاهدا، خودیینلیک اظهار آیله دینگ،
بو پی ادبلیک بۆینونگه تسبیحینگ اېتمیش غل بوکون.

گر دولت و حشمت ارا بارمن سلیمان دستگاه،
باشیم اوزه خورشیددېک تابان ابرور زرین کلاه،
اما اېشیتگین، آگهی، سېنسن منگه بیر نیکخواه،
گرچه ابرورمن طالع فیروز ایله عالمغه شاه،
لېک اول پریلر سروری آلیده دورمن قول بوکون.

نوابی غزلیگه مخمّس

۴۸

ینه نې کۆز ستمیدین حزین و گریانمن،
 ینه نې کیرپیک اۇقى زخمی بیرله نالانمن،
 ینه نې لعل غمی ایچره جان کببی قانمن،
 ینه نې چهره غه اؤت سالدی می که حیرانمن،
 ینه نې طرّه نی یهل آجتی کیم پریشانمن.

قچانغه تبگرو بو وادیده ییرگه پست اؤله یین،
 جبین سجده بیله نقش پاکببی تۆله یین،
 تیلرمن اېمدی قیام ایچره صدقه سی بۆله یین،
 اوچورغیل، ای قویون، اول آی باشیغه اېوروله یین،
 بو دم که یۆلیده توفراق بیرله یکسانمن.

کۆروب فراق ارا حالیمنی هوشودین کبتر ابل،
 دریغ تیرناغیدین یوزلریگه خط بیترا بل،
 بسی بو قصبه ده حیرت محلّیغه یبتر ابل،
 ییری فسون و ییری سیمیاغه حمل ایترا بل،
 بو ضعفدین که بؤلوب ابل کوزیغه پنهانمن.

وجود عالمیغه تا که بؤلیمیشم مقرون،
 قویون کبی مبنی صحرانورد قیلدی جنون،
 انینگدېک انس منگه توتتی وحشی هامون،
 وحوش ارا مبنی دشت اوزره کۆردی چون مجنون،
 تصوّر آیلهدی اول خیل ارا نگهبانمن.

نېچه جهان ابلیدین دؤستلیغ که قازغاندیم،
 وفا امیددی بیله باشلریغه آیلاندیم،
 ولې جفالریغه توزمه دیم، دغی یاندیم،
 چو خلقدین قاچیبان دشت ساری یوزلاندیم،
 رفیقلر، بیلینگیز وحشی بیابانمن.

بورون اؤزومگه زمان اهلین آشنا کۆردوم،
 باریغه مهر و وفا آیلهمک روا کۆردوم،
 ولېک سؤنگره الردین تومن بلا کۆردوم،
 چو بیلهمی ابلگه وفا آیلهدیم، جفا کۆردوم،
 نی سود اېمدی اگر نېچه کیم پشیمانمن.

کۆنگول سجنجلیدین رفع ایتراگه غم زنگین،
 تانگیبمن، آگهی، خوارزم دین سفر تنگین،
 پسند همتیم اېتمه ی بخار اورنگین،
 قیلورمن اېمدی نوایی حجاز آهنگین،
 ساغینمه غیل که ینه عازم خراسانمن.

نوابی غزلیگه مخمس

۴۹

اگر محنت تونی ایچره منگه یوز ییل معاش اؤلسون،
وگر جسم ضعیفیم غم سوادى ایچره لاش اؤلسون،
دېمان راحت سپهرى نینگ قویاشى نورپاش اؤلسون،
اگر عشقینگ هوا سیدین یاغر هر ژاله تاش اؤلسون،
نشانه هر بیریکه دېرمن اوشبو خسته باش اؤلسون.

اجل نینگ رهز نیدین بؤلمه یین گر نقد جان خوفی،
میستر بؤلسه سرتاسر جهان بازارى نینگ طوفی،
تاپه آلمان متاع حسنونگه بیر نیمه مستوفی،
یوزونگ نینگ مهربدین بیر ذره ساتمان گر فلک جوفی
توله بؤلسون فلورى، هر فلورى بیر قویاش اؤلسون.

دل شیدا بیلە جان حزنیمغه اگر هر دم
 نهچه داغ اؤرتە سنگ، اندین زیاده بؤلغوسی خرم،
 بو یینگلیغ بېنوالردین دې احسانینگ اېتمه کم،
 کؤنگولغه جان بیلە بیر داغینگ آزدور، قوی ینه بیر هم،
 نهچه ایکی گداغه بیر درم اوزره تلاش اؤلسون.

نه ظالم اېردی کیم مونچه جفا قیلماق بیلە تالمس،
 جفاسیدین امان بیر لحظه غمگین خاطریم قالمس،
 نهچه فریاد قیلسم، زار حالیمغه نظر سالمس،
 ستم زنگین تېموردېک کؤنگلیدین، وه کیم قیره آلمس،
 نهچه کیم ناله زاریمده سوهاندېک خراش اؤلسون.

وصالینگ بادهسی نینگ بؤلیمیشم اول نوع مشتاقی
 که آنینگ انتظاریدین قردی کؤزلیم آقی،
 نه بیر صحنی کؤزومگه کؤرینور، نه چرخ نینگ طاقی،
 کؤنگولده سر عشقینگ اسره-اسرهی اؤلدوم، ای ساقی،
 قدح توت کیم خرابات اهلیمغه فاش اؤلسه، فاش اؤلسون.

تون و کون فقر کؤییده توزوب بیر مجلس دلکش،
 فنا جامی بیلە لاجرعه سیپقر باده بېغش،
 یېتوشسنگ سلطنت تختیمغه، بؤلمه غره و سرکش،
 اؤلرده تېنگ دورور، شه آیلسه گلشن گلین مفرش
 و یا گلخن کولی اوزره گدا صاحب فراش اؤلسون.

کؤز ایستر دمبدم قاقوم بیلە کوندوزده بیر بېرگهی،
 کؤنگول نینگ آرزوسی بو که دایم اؤزده بیر بېرگهی،
 تمنا آگهیغه بو دورور کیم یوزده بیر بېرگهی،
 نوایی اشک دریدېک تیلر کیم کؤزده بیر بېرگهی،
 اگر عشقینگ هوا سیدین یاغر هر ژاله تاش اؤلسون.

فضولي غزلیگه مخمّس

۵۰.

دوتدیلر عشق اېلی توفراق کبې صحرا اېتگین،
ناگهان سیره کبلورسه دوته لر تا اېتگین،
دوتمق اؤلورمو بو تدیر ایلہ آیا اېتگین؟
اېله آلورگېزه جک اول گل رعنا اېتگین،
وهم اېدر کیم دوته بیر عاشق شیدا اېتگین.

تا پریوار منگه جلوهر ایلې یشورون،
آتش عشق ایلہ قویدی دل و جانیمغه دوگون،
تنی توفراق اېدوبان، یولی اوزه دوتدوم اؤرون،
بیلدی کیم خاک ره اؤلدوم اېتگین دوتمق اوچون،
کؤترور دوشمیه قویمز یېره عمدا اېتگین.

من دلخسته غه بېداد اېتیبان شام و سحر،
 ایلهدی جان و دل و صبریمی مفقودالثر،
 توزه بیلمه ی بو صفت ظلم ایله بېداده مگر
 دادلر قیلمغه اول کافر اېلیندن کېچه لر،
 چیخر آهیم کؤکه تا دوته مسیحا اېتگین.

نېچه کیم قیلسه طلب دشتی ارا سعی فزون،
 تا ساوورمه ی بدنی گردینی انداق که قویون،
 یېتمه دی منزل مقصوده یوروب هر مجنون،
 اویله عریان کبراک آواره صحرای جنون
 که تعلق دیکنی دوتیمه قطعاً اېتگین.

آتش هجر ایله عریان بدنیم سرتاسر
 یانر انداق که عقوبت اؤتینه اهل سقر،
 بو عذاب ایچره کوزوم یاشی که بو نوع آفر،
 شاملر قانلو یاشیم موجینه، البتّه، دېگر،
 هر نېچه کیم کؤترور چرخ معلاً اېتگین.

کیم که پیوسته قولى جام ایله صهباده اؤلور،
 جور گردون و غم دهر دین آزاده اؤلور،
 اؤلسه هم توفراغی آنینگ طرب آماده اؤلور،
 رند خاک اؤلسه دخی دُرد خُم باده اؤلور،
 نه اېسه قویمز اېلیندین می و صهبا اېتگین.

آگهی، فصل بهار اؤلدی و یوز آچتی چمن،
 بؤلدی صحرا یوزی آیینّه گلزار ختن،
 غنچه وش تنگ اؤلوبان ایلمه بیر یېرده وطن،
 گلر آچیلدی، فضولی، یاقه لر چاک اېدوبن،
 کبل دوتالوم می و محبوب ایله صحرا اېتگین.

مونس خوارزي غزليگه مخمس

۵۱

سراپا اشك اۆلوب خاك درينگگه ساجيله آلمان،
 قديم اۇق آيله بان كۆيونگ ساريغه آتيله آلمان،
 بۆلوب توفراق آياغينگگه زمانې باسيله آلمان،
 تَرَدَلر بيله اؤزنى سنگه همدم قيله آلمان،
 بو حرمانيمغه موجب نې اپكن، جانا، بيله آلمان.

روادورمو مرۆت رسميده مونچه جفا قيلماق
 كه يير اوزره ييقيلدی پيكریم اول نوع کیم توفراق،
 قيل اېمدي رحم، اې خۇبلر ارا حسن ايچره افزونراق،
 قوياشدېك عارضينگدين آيرو بختيم تيره دور انداق
 كه هرگز سايه دېك اول تيره ليكدين آيريله آلمان.

حسد اهلى منگه قصد آيله بان يۇلوم اوزه كېلميش،
 مراديم اېشيگين سعي و جدل قفلى بيله ايلميش،
 مگر کیم کۆيونگه عزم اېتگنيمنى بو كېچه بيلميش،
 رقيب كينه ورلر منعيمه انداق غلو قيلميش
 كه سرتاسر كۆنگول بۇلسم جنابينگگه كېله آلمان.

فراقينگ داغ و رنجى حيله و تدبير ايله كېتمس،
 غمينگ تيغى يراسى هېچ يير مرهم بيله بېتمس،
 آچيلماققه دل تنگيم، گلستان سيري سود اېتمس،
 غمينگدين غنچه دورمن گر نسيم شفقتينگ يېتمس،
 بهار اؤلسه جهان يکسر زمانې آچيله آلمان.

باریبتور تا که کوی عشق ارا ناموس ایله عاریم،
برابر انگله میشمن عالم ایچره یوقوم و باریم،
یبتورمک راحت ابلگه قدرتیم یبتکونچه دور کاریم،
ملایم طینت اولمیشمن کیشیگه یبتمس آزاریم،
اگر خار ره اولسم هم آیاqqه سنجیله آلمان.

منگه دشمنلیغ اظهار آیلسه گر حاسد جافی،
ایننگ حقیده مېنده دؤستلیغ اطواریدور وافی،
اینانغیل صدق بیرله بو سوزومنینگ یوقتورور لافی،
محبت کینه دین کؤنگلومنی اول نوع آیلهمیش صافی
که دشمنلر یوزیگه دؤستلیغ بابین ایله آلمان.

قیلیبتور بؤینومه تا اول پری زلفی خمین پیوند،
جنون جامین ایچرمن لحظه-لحظه اویله کیم گلقدند،
مېنینگدېک مست مجنونغه نی پند آیلر آسیغ، نی بند،
ابرورم بېخود عشق، اورمه یوزومگه گلاب پند،
بو تدبیرینگ بیله، ای شیخ نادان، آییله آلمان.

قچان عمروم بؤلوب آخر، اجل چنگالیغه یبتکوم،
بؤلوب عشقینگ بیله همره عدم ملکی ساری کېتکوم،
ولی نااهلی یالغان سؤز ایله آلدەمه ی نېتکوم،
سلامت اهلی آلیده دېدیم: «عشقینگنی ترک اېتکوم»،
سلامت اهلی بیلسونلر بو سؤزده تاپیله آلمان.

همه وصلینگده شاد و آگهی هجرینگده دور مغموم،
سبب بو حالغه نی ابرکنی آلیمده دور مکتوم،
منگه، ای خؤبلر شاهی، بو سرنی آیله گیل معلوم،
ابرور کؤیونگده ایتلر محرم و مېن مونسینگ محروم،
نېدین اول زمره محرم ارا مېن قاتیلە آلمان.

فیروز غزلیگه مخمّس

۵۲

اېرورسن حسن شاهى، مېن غلام خاکسارینگمن،
 فدا جان و کۆنگولنى آيله گن خدمتگذارینگمن،
 ولېکن خیل عشاق ایچره تیره رۆزگارینگمن،
 ترخم آيله گیل، ای شوخ کیم عشق ایچره زارینگمن،
 گرفتار کمند تار زلف مشکبارینگمن.

فراقینگ تیره شامیده چېکیب یوز رنج ایله محنت،
 دې صبح وصالینگ پرتویدین کۆرمه دیم راحت،
 نظر آیلې بو حالیمغه عیان اېت لطف ایله شفقت،
 کۆنگولده قالمه یین بیر ذره چاغلیغ تاب ایله طاقت،
 یوزونگ خورشیدی هجرانیده تون-کون بېقرارینگمن.

جنون درد و غمی خیلی باشیم اوزره غلو آیلې،
 کېزمن عشق صحراسین تون و کون های و هو آیلې،
 بو حالیمنى کۆروب، مهر و وفا رسمینی خو آیلې،
 کېل، ای لیلی و شیم کیم بزم وصالینگ آرزو آیلې،
 بلا دشتیده کېزگن عاشق مجنون شعارینگمن.

اېرورمن عمرلر هجران قرا شامیده ساکن کیم،
 نجات اندین وصالینگ صبحیدین آيرو نه ممکن کیم،
 آلیب پرده یوزونگدین، ای مه و خورشید، بېزن کیم،
 کۆزومنى آيله روشن مهر ینگلیغ عارضینگدین کیم،
 بۆلوبتور تیره اوسرو تارته-تارته انتظارینگ من.

بۆلویمن توشگه لی کۆیونگدین آیرو اؤیله کیم مغموم
 که بۆلمیشدور منگه جان و دل و هوش و خرد معدوم،
 بو احوالیم ابرور، ای خؤبلر شاهی، سنگه معلوم،
 مروت مو مقرب درگهینگدین آیلمک محروم
 مېنی کیم محرم راز نهان و آشکارینگمن.

انینگدېک تنگ دورور عشقینگ غمی ایچره معاشیم کیم،
 تون و کون هجردین کوزدین آقر یوز ساری یاشیم کیم،
 بو حالیمغه ترخم آیله بان، ای بغری تاشیم کیم،
 جفا تاشین اوروب، کؤپ قیلمه غیل مجروح باشیم کیم
 وفا باغیده بوتگن بیر نهال مېوه دارینگمن.

اگرچه حسن ارا ممتاز ابرورسن اهل دوراندین،
 ولې عار اېتمه گیل عشقینگده بو محزون و گریان دین،
 تیکاندین گل قاجیب هرگز چیقہ آلمس گلستان دین،
 نگارا، اجتناب اېتمک نېدور مېن زار و حیراندین
 که سېنسن بیر گل خندان، مېن بېچاره خارینگمن.

انینگدېک بۆلمیشم تون-کون می گلفام مشتاقی
 که نی عالم قراسی بار منگه معلوم نی آقی،
 تنیمده اېمدی جان اسرغه بیر دم وقت اېمس باقی،
 منگه آیلب لبالب دمېدم ساغر توت، ای ساقی،
 قؤلونگدین باده ایچمه ی مدّتی دور کیم خمارینگمن.

سلیمان دېک ابرورمن بخت و دولت تختیده ساکن،
 مطیع حکمیم اؤلمیش وحش، طیر و کافر و مومن،
 هوای مدحتیمده، آگهی، پُر تېز بیر لاجین،
 اگرچه بخت فیروز ایله عالم شاهیم، لېکن
 سېنینگ، ای حسن امیری، بنده بی اعتبارینگمن.

نوايي غزليگه مخمس

۵۳

فرقت ايچره ايستب اول آشوب دوران مژده سين،
 هېچ كي مدين تاپمه ديم مېن زار و حيران، مژده سين،
 ييغله ديم بو تون تيلب حقدین فراوان مژده سين،
 صبح يبتكوردی صبا گلبرگ خندان مژده سين،
 يا كؤنگول تاپتی مسيح انفاسيدین جان مژده سين.

كؤر اولوب ابردی كؤزوم هجرانيدین اول خۇب نينگ،
 كېلدى بو كون نور ايچيگه ديدۀ مرطوب نينگ،
 بيلمه ديم كيم مژده سی يېتميشدور اول محبوب نينگ
 يا فلک بېردی ييغی كؤر آيله گن يعقوب نينگ
 كؤزلىرى آچيلماق اوچون ماه كنعان مژده سين.

كۆنگلوم اېردى ھجرى زاندان غمى نینگ بېكسى،
 كېچە و كوندوز فغان تېنمەى چېكر اېردى بىي،
 بۇلدى بىر مژدە انینگ بو حال و افغانين بىي،
 نې گل خندان، نې عيسى دور، نې يوسف مژدەسى،
 تاپتى بىر مھجور اۇلر حالته جانان مژدەسين.

عشق دردېدين شكنج اېردى منگە تن غنچەدېك،
 سريسر اېردى ايچيم قان بىرلە تولغن غنچەدېك،
 تنگليک زندانيى ايلب نشيمن غنچەدېك،
 غنچە اېرديم، تانگ يېلېدين تۇنغە سيغمن غنچەدېك
 تا صبا يېتكوردى اول سرو خرامان مژدەسين.

مرکينگنى يېل كېيى كلبم سارى سورسنگ، نې تانگ،
 جان سۆزونگدين جسميمه بېرمك روا كۆرسنگ، نې تانگ،
 لطف اېتيب اول يار پيغامين اېشيتتورسنگ، نې تانگ،
 ھجر ارا، اي پېك، اگر سېن نامە يېتكورسنگ، نې تانگ،
 تانگ يېلى ھر تون بېرور خورشيد تابان مژدەسين.

مېن سارى عزم ايلمەى اول قاتل پُرفن ھنوز،
 مقدى گردېدين اېتمەى كۆزلىرىم روشن ھنوز،
 پايمال اۆلمەى سم رخشيغە خاك تن ھنوز،
 نقد جان بېرديم، مسلمانلر، اۆياتليغمن ھنوز،
 تا اېشيتتيم پيكدن اول نامسلمان مژدەسين.

بخت گۇيا، آگهي، يار و مطيعيم بۇلدى كيم،
 ظلمت غم خاريني قويمەى يۇلومدين يولدى كيم،
 وصل مھرى نورېدين كلبم سراسر تۇلدى كيم،
 اي نوايى، شام ھجران ييغلىرىم دفع اۇلدى كيم
 صبح يېتكوردى صبا گلېرگ خندان مژدەسين.

نوابی غزلیگه مخمس

۵۴

یوزی خورشیدی کیم بۆلمیش سعادت نوری فاش اندین،
 صفا کسب آیله بان آی و کون آیلرلر تلاش اندین،
 ابرورلر عالم ایچره کبچه-کوندوز نورپاش اندین،
 همول تاغی که طالع بۆلمیش ابردی اول قویاش اندین،
 قویاش لعلیچه باردور باشیمه هر پاره تاش اندین.

سعادت صبحیدیک هر دم عیان آیلب تبسمی،
 گل افشان ابتگه لی اغیار ارا رنگین تکلمی،
 قیلیبتور تیره آهیم دودی پنهان ماه و انجمی،
 کوزومگه اویقو غم شامی نبتیب کیرگه ی که مردمنی
 یقیندور کیم آقیزغه ی سهل رودی بیرله یاش اندین.

می آلود آیلە بان اول دلربا لعل قدح نوشین،
عیان اېتتی جهان اھلیغە جان سرچشمە سی جوشین،
کۆزی مستانه باققچ، آچیبان قاش یاسی آغوشین،
کواکب نرگسی و چرخ نینگ قوسی کۈنگول هوشین
نی آلسونلر، جو آلمیشلر آنی اول کۆز و قاش اندین.

شب هجران ارا اوسرو بوزولدی کۈنگلوم احوالی،
حزین جان داغی بۆلدى درد و محنت خیلی پامالی،
عدم یۆلیغە آخر اۋزنی غمدین قیلغە لی خالی،
کۈنگول بیر آینی ایستب باردی، جان قالدی اۆلوم حالی،
بو هم آیریلیمە غەی اېردی بو قتیق یۆلدە کاش اندین.

همول شیرین لقا عشقی توتوب بیر جان ایله تنده،
قرار و صبر و طاقت قۇیمەدی فرهاددېک منده،
کېزمرن کوهسار ایچره بۆلوب تون-کون پراکنده،
جنون افغانیدین تاغ ایچره دور نالم خراشنده،
انینگدېک کیم صدا فریادیغە توشمیش خراش اندین.

کۈنگول یېتسە سنگە گر فاقەدین اندازه سیز محنت،
توگل حقهه آیلې، چېکمه گیل مخلوقدین مئت،
ریاضت بیرلە خوی اېت، بار اېسە سېنده اگر همت،
بغیر پرکالە سین آیلې غذا، قانین قیلېب شریّت،
توقّع قیلیمە عالم اھلیدین، اؤتسە معاش اندین.

فغانین آگهی نینگ یېتی چرخ اھلی اېشیتتی کیم،
صدای گریه سی اهل جهان بغرین اېریتتی کیم،
دېمە گریان بۆلوب تون-کون نه مقصد حاصل اېتتی کیم،
نوايي مکنئی قان یاش ایله بیر یېرگە یېتتی کیم
بۆلوبتور لعلفرش آفاق ارا هر یان توتاش اندین.

نواي غزليگه مخمّس

۵۵

آچیب میدین یوزونگ گلگل، چیقیب میخانه دین خندان،
 پریدېک جلوه بیرله تا که بۆلدونگ عازم میدان،
 ایشیم دشت جنون ایچره یوگورمگ هر طرف نالان،
 ابرور سرگشته خاک تن ارا مجنون کونگول هر یان،
 تۆن ایتگندېک قویوندین جسمیغه مجنون سرگردان.

چیقیب میدان ارا تا گوی و چوگان اویونین قوردونگ،
 قدم الطاف ایله عشق اهلی نینگ باشیغه یبتکوردونگ،
 ولې هر گه که بو دېوانه ساری مرکبینگ سوردونگ،
 یلنگ جسمیم کۆروب آنچه بلا تاشینی یاغدوردونگ
 که زخمیم باغلاغندین اېمدی اېرمستور تنیم عریان.

بۆلوب حالیمغه ناظر خلق، دۆریمده قورر حلقه،
 قیان یوز اورسم اطرافیمدین آیریلمه ی یورر حلقه،
 نه آدمدین اولوس تنها جواریمده کۆرر حلقه،
 جنونیم حیرتیغه وحش دۆریمده اورر حلقه،
 مُشعیدِ لعبیغه هنگامه خلکیدېک بۆلوب حیران.

آقیب بیر یوزیده هر ساری یوزمینگ نهر اشکیمدین،
 خراب اؤلمه ی نی صحرا قالدی، نی بیر شهر اشکیمدین،
 نهچوک آیلرسیز، ای احباب، امید بحر اشکیمدین،
 توزه لدی نوح نینگ طوفانی دین سؤنگ دهر، اشکیمدین
 قیامت آشکارا بۆلدی اول طوفان و بو طوفان.

بو گلشن ایچره هر دم باشی اوزره یاغیبان ژاله،
 قیلیبتور پیکرینی هر طرف پرگاله-پرگاله،
 بو ینگلیغ حال ایله اظهار قیلمه‌ی آه ایله ناله،
 مېنینگدېک تازه داغ زخمیدین قان غرقیدور لاله،
 مگر کیم داغینی کؤنگلیغه قویمیش شعله هجران.

اینانغیل، ای کؤنگول، محنت سرادور اوشبو عالم کیم،
 سرود و نغمه‌سی نوحه، سرور و سوری ماتم کیم،
 کیشی گرانده دور هوشیار، اېمس بیر لحظه بېغم کیم،
 ایچیب گردونچه ساغر، کاش انداق بېخود اؤلسم کیم،
 ایکینجی سوردین هم بؤلمه‌غه‌ی اویغانماغیم امکان.

قیلیب جرأت آیاغینگدین تعلق بندینی سیندور،
 توتوب آزاده لیغ رسمین، قدم میخانه ساری اور،
 اونوت دنیا غمین، احباب بیرله عیش بزمین سور،
 جهان آسایشین آلتینگده مشکل قیلمه کیم باردور
 اگر مشکل دېسنگ مشکل و گر آسان دېسنگ آسان.

اېشیتگیل گه-گهی عشاق بېدل آه و زارین کیم،
 غرور اېتمه کؤروب حسنونگ بقای بېمدارین کیم،
 وفاسیز انگله اوشبو دهر باغی نینگ بهارین کیم،
 کؤپ، ای گل، اورمه بلبل جانیهغه بېداد خارین کیم،
 سېن و مېندېک گل و بلبلنی کؤپ اؤتکردی بو بوستان.

چېکیب دوران جفاسینی فزون اعداد و امکاندین،
 توبرمن آگهی دېک هر نفس یوز مینگ کرت جاندین،
 اؤتر موندین تون و کون آه و نالم چرخ گردوندین،
 نوابی، قیلمه عیب افغان و فریادیم که دوراندین
 نه بیر فریاد و اؤن افغان که یوز فریاد و مینگ افغان.

«ه» ردیفی

راجی خوارزمی غزلیگه مخمّس

۵۶

اول شوخ پی پروا مینیب سرمست یکران اوستینه،
لطف و ادا بیرله کبلیب عشاق حیران اوستینه،
شیرین تگملر بیلّه جان بېرگوسی جان اوستینه،
لعل حیات افزاسیدور رخسار جانان اوستینه،
یا خود مسیح اېتمیش دورور یېر مهر رخشان اوستینه.

ای حاصل اېتگن عشق ارا آگاهلیغ کیفیّتین،
قیلغن ضمیریدین جدا غفلت غباری ذلّتین،
کۆرمک تمنا ایلّه سنگ گر حق تعالی قدرتین،
نظاره قیلغیل آتشین رخساری بیرله قامتین،
گر کۆرمه سنگ گل بو تگنن سرو خرامان اوستینه.

فرخنده رخساری کبلیب اوج صباحت کوکی،
گیسوی مشکینی بۆلوب اول نوع کیم هجران شبی،
باردور کمال حسن ارا اهل جهان نینگ مطلبی،
اول دلربانینگ دلکشا خطی بیلّه شیرین لبی
توتغن کبی باردور وطن خضر آب حیوان اوستینه.

ای دؤستلر، مېن خسته غه دلدارلیغ ظاهر قیلینگ،
یعنی ترخم کۆرگوزوب رسم عیادتغه کبلینگ،
جسم نزاریمنی کۆروب، حال خرابیمنی بیلینگ،
دېمنگ اول آی هجرانیده نی نوع اوتر آی و ییلینگ،
تون-کون چېکرمن، تینمه یین، افغانلر افغان اوستینه.

احسان سېنى قىلغوسیدور مقبول طبع خاص و عام،
سېندین آنی کۆرگج، بۆلور بندەنگ جهان اهلى تمام،
اېمدى که فهم اېتتىنگ مونی، اې خسرو عالمقام،
احسان اېت، اما قىلمه غیل مئتدین اېلنى تلخکام،
بۆلغه یمو بذل آغو سالیب بېرسه کیشی نان اوستینه.

مینگ ییل اگر خورشیددېک قیل رفعت اوجینی مقر،
برچه مراد و کامدین کامینگچه بۆلغیل بهره ور،
اما اجل یېتگج، قیلیب بو یاغدو عالمدين گذر،
کیرگونگ قرا یېر آستیغه آخر، سنگه یوق سود اگر
چیقسنگ فلککه آيله بان ایوانلر ایوان اوستینه.

قصد اېتسه جلا د اجل گر هر کیشی نینگ جانیغه،
باقمس انینگ یوز حيله و مینگ ریو ايله داستانیه،
گر اسم اعظمی اؤقوب کیرسه علی قلقلانیغه،
حایل بۆله آلماق اېمس ممکن اجل پیکانیغه،
داوود قیلغن جوشنین کییسه سلیمان اوستینه.

یؤقتور ثبات اوشبو جهان ادبار و اقبالیه کیم،
آلدنمه غیل عاقل اېسنگ اسباب و اموالیه کیم،
بېرمه رعایا خیلینی ظلم اهلی چنگالیغه کیم،
اې شه، عنایت بیرله باق افتاده لر حالیه کیم،
بۆلمیش الرنینگ سېن کبی کؤپ کیمسه سلطان اوستینه.

نظم ایچره دور کشف آگهی طبعیه سر غیب کیم،
یؤقتور بو سؤز تحقیقیده، البتّه، شک و ریب کیم،
بیلگج آنی رشک ایلکیدین یوز چاک آیلب جیب کیم،
بۆلسه پریشان خاطری راجی نینگ اېرمس عیب کیم،
جمع اؤلغوسی هر دم انینگ اندوهی دوران اوستینه.

شاعرنینگ اوز غزلیگه باغله گن مخمسی

۵۷

قهر آیلېب اول قاتل مینیب یکران بېداد اوستینه،
 قاش و کوزیغه چین سالیب، کېلدى بو ناشاد اوستینه،
 تايمان امان اېمدى نېچه داد آيله سم داد اوستینه،
 مشکین قاشی نینگ هیئتی اول چشم جالاد اوستینه،
 قتلیم اوچون نص کېلتورور نون اېلتیيان صاد اوستینه.

اول آی مزین آيله بان قاش یاسی بیرله عارضین،
 جانپرور آیلېب لعل روح افزاسی بیرله عارضین،
 آچمیش بوکون قد جهان آراسی بیرله عارضین،
 قیلغیل تماشا قامت زیباسی بیرله عارضین،
 گر کورمه سنگ گل بؤلغنین پیوند شمشاد اوستینه.

تا اول پری نینگ وادی عشقی ارا قویدوم قدم،
 اندوه ایله غمدین یېتر هر دم ستم اوزره ستم،
 بو نې قتیق حال اېردی کیم مونچه ستم اوستیغه هم،
 ناز و ادا و غمزەسی قتلیم قیلورلر دمبدم،
 وه، مونچه آفتمو بؤلور بیر آدمیزاد اوستینه.

چیتی بوکون تارتیب قیلیچ اول ظالم خونخوار کیم،
 بؤلمه ی قالور عالم ارا جان و دلی افگار کیم،
 اوتروسیده آنینگ تیریک تورماق کیم و مېن زار کیم،
 مېن خسته غه جان اسره ماق اېمدی اېرور دشوار کیم
 قاتل کوزی بېداد اېتر هر لحظه بېداد اوستینه.

تا بیر یولی حسن جهانتابینی آلیب جلوه گر،
 جان و تنیمنی اشتیاق اؤتیغه یاقدی سیرسر،
 اېمدی ترخم کؤرگوزوب حالیمدین آلمس بیر خبر،
 اول گل یوزی شوق بیلە شیدا کؤنگول شام و سحر،
 بلبلدېک آیلر یوز نوا یوز نوع فریاد اوستینه.

مجنون جنون دشتی ارا حالیمدین آگه بؤلمه غه ی،
 گر بؤلسه آگه بیر قدم آتغونچه همره بؤلمه غه ی،
 مېندېک بلاکش سخت جان عالمده بالله بؤلمه غه ی،
 باشیمغه یاققن غم تاشی مینگدین بیرچه بؤلمه غه ی،
 گردون اگر مینگ بیستون یاغدورسه فرهاد اوستینه.

خُلق و شیم آیلر چاغی تېنگ توت یامان و یخشینی،
 سیر نعم آیلر چاغی تېنگ توت یامان و یخشینی،
 بذل درم آیلر چاغی تېنگ توت یامان و یخشینی،
 اې شه، کرم آیلر چاغی تېنگ توت یامان و یخشینی
 کیم مهر نوری تېنگ توشر ویران و آباد اوستینه.

جان و جلال و دولت و اقبال نینگ شکرینی قیل،
 یعنی کرم آیلر چاغی بېچاره لرنی کؤزگه ایل،
 عمر عدم فرجامغه یوقتور وفا تحقیق بیل،
 خاک تنینگ برباد اؤلور آخر جهانده نېچه بیل،
 سیر اېت سلیمان دېک اگر تختینگ قوروب باد اوستینه.

اؤزنی مهیا آیلنگ، اې احباب، سیز سؤز دېرگه کیم،
 لطف و فصاحتلر بیلە تیل آچینگیز سؤز دېرگه کیم،
 لېکن منگه ترغیبلر کؤرگوزمنگیز سؤز دېرگه کیم،
 نې جرأت ایله آگهی آغغه ی آغیز سؤز دېرگه کیم،
 مینگ خیل غم قیلیمیش هجوم اول زار و ناشاد اوستینه.

نواي غزلیگه مخمّس

۵۸

بۆلمه یین بیر دم نگار باده آشامیم بیله،
 همدم و همراه من اندوه و آلامیم بیله،
 نیله یین، یا رب، بو بخت نکبت انجامیم بیله،
 بیر قدح می ایچمه دیم سروگل اندامیم بیله،
 بیر نفس اهورولمه دی دوران مېنینگ کامیم بیله.

درد عشق و رنج فرقت زور آلب هر زمان،
 قیلدیلر هم جسم زاریمنی انینگدېک کیم کمان،
 چاره پی ایستب بو دردیمغه مېن بېخان و مان،
 هر مې کیم آنسيز ایچتیم، تاپمه دیم غمدین امان،
 زهر غم گؤیا ایزلیمیش ابردی اول جامیم بیله.

آیلمه‌ی آرام بیر ساعت طرب ایوانیده،
 جان تلاشورمن تون و کون درد و غم زندانیده،
 ای صبا، عرض آیله ییبتسنگ اول قویاش نینگ یانیده،
 تونگه ییتمس کوننی اؤتکردیم اولوب هجرانیده،
 کونگه ییبتگه یمن مو، وه، بو صبحی یوق شامیم بیله.

تا که توشتم عشق ارا مېن زار و بدنام، ای رفیق،
 تاپمه‌دیم بیر دم وصالی بزمیدین کام، ای رفیق،
 ایش منگه آه و فغاندور صبح آیله شام، ای رفیق،
 قیده بؤلسون مضطرب کؤنگلومگه آرام، ای رفیق،
 توتمه‌دیم آرام چون بیر دم دلارامیم بیله.

قاصدا، ییبتسنگ اول آيغه هجری مهلك شامین آیت،
 زار کؤنگلوم اول صفت شام ایچره خون‌آشامین آیت،
 عشقیده درد و غمیم آغاز آیله انجامین آیت،
 ای صبا، اول گلغه مهلك فرقتیم پیغامین آیت،
 بلکه جان نقدین انگه ییبتکور بو پیغامیم بیله.

عشق ارا تا کیم توشوبمن عیش و راحتدین ییراق،
 تقوی اهلی مجمعی‌دین اؤزنی سالمیشمن قیراق،
 شوق اؤتی جسمیم ارا سؤزانه دور باشدین آیاق،
 کؤنگلوم ایچره بت غمی، کفر ایچره اؤلسم یخشیراق،
 پیر دیر آلدیغه بارغونچه بو اسلامیم بیله.

آگهی، اول آيغه دېب درد و دلیم شرحین دېین،
 غم تونی تاپمان باقیب گه ایلگری، گاهی کبین،
 آه کیم اغیار ایچیپ تون-کون انینگ وصلی مین،
 ای نوابی، اؤلسم ارمان ابلتکومدور ایچمه‌یین
 بیر صبوچی گل‌عذار باده‌آشامیم بیله.

نواي غزليگه مخمس

۵۹

نې بۆله آلدیم غم عقبا سرانجامی بيله،
 نې فرح تاپتیم جهان صهبای گلغامی بيله،
 ایش منگه تون-کون اولوس تعظیم و اکرامی بيله،
 وه که عمروم بۆلدى ضایع برچه اېل کامی بيله،
 بادۀ ناب اؤرنیغه خونابه آشامی بيله.

اې کؤنگول، قیل برچه کامینگنی خدادین ملتمس،
 ایسته سنگ راحت زمانه اهلیدین پیوند کبس،
 کامران اولماق تیلب، شه خدمتین قیلمه هوس،
 کیمسه یوز ییل کامرانلیغ قیلسه، بیل کیم ارزیمس،
 دهر ارا بیر لحظه بؤلماققه بیراو کامی بيله.

فقر اېلیغه کلبه سی ملک جهان دین یخشی کیم،
 انده اېسکی بۇریا تخت کیان دین یخشی کیم،
 تینچلیق بیرله اتاله نۇش جان دین یخشی کیم،
 زهرنی اۆز کامی بیرله ایچسه اندین یخشی کیم
 ایچسه حیوان شریتمین ناکاملیغ جامی بیلە.

قدنی هر تون خم قیلیب تنگری رکوعیغه اېگیل،
 آج سحرلر، آه اوروب، افغان چېکیب، ذکر یغه تیل،
 عیش و عشرت جایی ابرمستور بو عالم، انگله غیل،
 ای کۆنگول، ابل صبح عیشی ساری باقمه، خوی قیل
 فردلیغ ویرانیده محنت قرا شامی بیلە.

هر کیشی کیم فقر پیریدین ابرور ارشادلیغ،
 گوشه پی ایچره ایریک ماشاد ایله معتادلیغ،
 بیتمه گهی هرگز انکه شه خلعتیدین شادلیغ،
 قوشغه یونگ مسکن ارا خوشراق دورور آزادلیغ،
 بۇلغنیدین بند ارا صیاد ایپک دامی بیلە.

اهل دنیا کیم ابرورلر آدمیلیقدین ییراق،
 پیشه سی آزار و منت، عادت کی و نفاق،
 هوشونگ اولسه بو سۆزومگه صدق ایله توتغیل قولاق،
 بۇلماق ایتلر مُنعمی تن طعمه ایلپ یخشیراق،
 تننی قیلغونچه سېموز ناکسلر انعامی بیلە.

عارض اولدی زرد، ترک ایت گلجبینلر صحبتین،
 قامت اولدی خم، اونوتغیل سروقدلر قامتین،
 آگهی دېک تینمه یین آخرمه دنیا عشرتین،
 ای نوایی، حزن ایله اؤتکر قریلیغ محنتین
 کیم ییگیتلیک باردی عیش و عشرت ایامی بیلە.

راجی خوارزمی غزلیگه مخمّس

۶۰.

بۆلوب صبحیم فراقینگ ایچره شام آهسته-آهسته،
 فغان و ناله آیلرمن مدام آهسته-آهسته،
 مبنی آیلرگه گاهی شادکام آهسته-آهسته،
 کهل، ای سرو روان، آیلب خرام آهسته-آهسته،
 کیریب جان گلشنیده قیل مقام آهسته-آهسته.

منگه درد و بلا زندانیدور صبح و مسا مسکن،
 کوزوم خیره، دلیم تیره، تنیم خسته، تیلیم آلکن،
 بو حالیمغه ترخم ظاهر آیلب، ای مه پُرفن،
 فراقینگده قررغن کوزلریمی آيله گیل روشن،
 آچیب گه-گه رخ خورشیدفام آهسته-آهسته.

دېمېشسن دردگه طاقت قيله آلمسسن عشق ايچره،
 محن تيغي بيله كوكسونگ تيله آلمسسن عشق ايچره،
 آياق غم دشتيغه باسيب كهله آلمسسن عشق ايچره،
 دېمه باش اوينه ماق رسمن بيله آلمسسن عشق ايچره،
 بيلور سريازلر رسم نظام آهسته-آهسته.

بؤلوبمن تا غم عشقینگ ارا بېچاره و واله،
 قديم بؤلْميش دورور محنت يوكيدين اويله كيم هاله،
 بو هيئت بيرله بزْمينگه يېتېمن تايه و تاله،
 مغئی، توز بييك سازينگي و چېككيل بييك ناله،
 اېمس دلخواه ساز اېتمك دوام آهسته-آهسته.

اگر هوشونگ اېسه بير دم اېشيت پنديمني، اي آدم،
 يېمه حيوان مثلليک هر نه كهلسه آئينگه هر دم،
 بؤلوبتور نفس سرکش روحونگه مستولی و احکم،
 دېسنگ کيم نفس رام اولسون، رياضت ايله گيل کم کم،
 سالورلر بدلگام آتغه لگام آهسته-آهسته.

قناعت گلشن عزتغه اېلنی ايله بان واصل،
 طمع زندان ذلتغه قيلور پي ريب و شک داخل،
 توتوبان جهل و غفلت ترکيني عالْمده، اي عاقل،
 چو دانشده چيقردينگ آت قناعت فيضين اېت حاصل،
 طمعدين اېلگه باردور ننگ و نام آهسته-آهسته.

کېلييتور تا عدمدين آگهي بو عالم دونغه،
 بؤلوبتور مبتلا درد و غم بېحد و افزونغه،
 ترخم ايله بان ايلکينگ سونوب صهبای گلگونغه،
 کبتور، ساقی پياپی جام می راجي محزونغه،
 غمی دفعين قيلور شرب مدام آهسته-آهسته.

نواي غزليگه مخمس

۶۱

بؤلمه مايل دهر باغی نینگ بهارستانىغه،
 قيلمه غيل مفتون کونگولنى نرگس فتانىغه،
 آيلمه جان بلبلن شيدا گل خندانىغه،
 آتشرين گل گرچه زينتدور جهان بوستانىغه،
 برق ابرور هر يهل اوچورغن برگ بلبل جانىغه.

آه کيم بو دير نینگ عيشيغه يۇقتور اعتبار،
 عشتريدين صورت عسرت بۇلوتور آشکار،
 کور که يوز مينگ جان چېکيب، تارتيب صعوبت بېشمار،
 بير قدح مى ايچمه دى بو دير اهلى پي خمار،
 تا تحرک بۇلدى بو طاس نگون دورانىغه.

تا که اول بېگانهوش عشقيغه بۇلدوم آشنا،
 وصليدىن محروم اولوب چېکمک ايشيم رنج و عنا،
 طاقتيم يۇق تورگه لى مونداق صعوبتغه ينا،
 حسرت اولتوردى مېنى، اي مغ، کېتور جام فنا
 کيم چيدهى آلمان بوکوندين سۇنگ انينگ هجرانىغه.

عشق طوریده وفا اهليغه باردور اوزگه حال
 کيم بېريب يوز جان، قيلورلر سۇنگره اميد وصال،
 قيلمه سون هر بوالهوس دعوای عشق اېتمک خيال،
 بؤلمه يين فانی محبت جامين ايچمکدور محال،
 ثبت اېتينگ بو نکته نى دير فنا ايوانىغه.

عشق واديسى ارا عزم آيله بان هر يان دلير،
 وصل شوقیده تون و کون تارتيب افغان و نفير،
 آگهي ینگليغ طلب ايچره بۇلوب محنت پذير،
 کام تاپمەى، کيم که حرمان درديغه بؤلميش اسير،
 ايسته سه همدرد اولتورتونگ نواي يانىغه.

نوابی غزلیگه مخمس

۶۲

تا آیلهدی عزم سفر مستانه اول رخساری مه،
 خاک رهیغه باش قویوب تاپتی مرادینی همه،
 تانگ یوق، بو خجلتده اگر اولسم مېن بختی سیه،
 نې پویه اوردوم یولیده، نې باشیم ایتتیم خاک ره،
 اول شوخ عشقی سعییده باشدین آياغیمدور گنه.

ای همدم نیکو شیم، سؤرسنگ اگر مېندین الم،
 توتغیل قولاق، آیلب کرم، آیلهی سنگه مېن شرح غم،
 تون بزم ارا قویوب قدم، ایلکینگگه آلیب جام جم،
 تا باده ایچتی اول صنم تا میغه چؤمدی لعلی هم،
 جانیمده اؤندور دمبدم، بغریمده قاندور ته-بته.

عشق ایچره مین بېمارغه، هجرانده دل افگارغه،
یانماق ایش اؤلیمیش نارغه، یېتمک تیل ب دلدارغه،
کۆپ قۇیمه یین آزارغه، یا رب، یېتور دیدارغه،
چون جلوه بۇلدى یارغه عیش اۇلدى جان زارغه
کیم اول قد و رفتارغه جان گلشنیدور جلوه گه.

آچسه، بۇلوب مسندنشین، یوز اوزره زلف عنبرین،
بۇلماق اسیر کفر و دین، تانگ ابرمس، ای دل، بیل یقین،
گر قهر ایله اول مه جبین سالیب قاشی اوستیغه چین،
جان قصدیغه قیلسه کمین، خیلی ابرور مینگ نازنین،
خورشید چپکسه تیغ کین، انجم نی تانگ بۇلماق سپه.

خواب جهالتدین آییل، مغرور دولت بۇلمه غیل،
تنگری رکوعیغه اېگیل، هر لحظه آج شکر یغه تیل،
لطف ایلیکی بیرله مئصل فقر اهلی کۆز یاشینی سیل،
عمر اؤتمگین اندیشه قیل، دورانغه یۇقتور مهر بیل،
ای شه، گدانی کۆزگه ایل کیم نی گدا قالور، نی شه.

هجری غمیدین رۆز و شب جسمیمده ابردی لرز و تب،
ناگه قیلیب ترک غضب، کلبمغه کپلدى بی سبب،
نوش ایله بان می لب-به لب، اظهار ایتیب عیش و طرب،
آچغچ یوزین اول نوش لب، قیلدیم فغان بیرله شغب،
بلبلغه توشسه، نی عجب، آشوب و افغان صبحگه.

گر قیل غنا اوجینی یؤل ور کوه فقر آستیده اؤل،
شکر یغه دايم قوی کؤنگول، اهل رضا ایچره قوشول،
لېک آگهي دېک بۇلمه گؤل، سالیب کۆزونگی ساغ و سؤل،
هر یان، نوايی، سونمه قؤل، نی کپلسه حقدین راضی بؤل،
سېن عاجز و حاکمدور اول، اَلْعَجزُ لَکَ وَالْحُکمُ لَهٗ.^{۶۸}

^{۶۸} «سېن عاجز و حاکمدور اول»؛ بیر مصرعه، عین توشونچه ایکی تیلده تکرارلنگن.

فیروز غزلیگه مخمّس

۶۳

چېکیب هجران ارا آه و فغان آهسته-آهسته،
 یتر ابردیم اولرگه هر زمان آهسته-آهسته،
 بیلیب بو حالیم، ایلیم امتحان آهسته-آهسته،
 منگه رحم ایلیم اول شیرین زبان آهسته-آهسته،
 بیتوشتی باشیم اوزره ناگهان آهسته-آهسته.

بؤلوب هجران تونیده قیغوزندان منگه مسکن،
 ییغیدین تیره بولمیش ابردی چشمیم بېشک و بېظن،
 بو حالیمغه ترخم کؤرگوزوب اول شوخ سیمینتن،
 فراقیده قررغن کؤزلریمنی ایلهدی روشن،
 آچیب رخساره خورشیدسان آهسته-آهسته.

نېچه مدّت اېدی کیم هجر دردیغه بؤلوب دوچار،
تنیم اېردی ضعیف و کؤنگوم افگار و کوزوم ناکار،
تاپه آلمه‌ی دوا عالم ارا یوز سعى اېتیب اظهار،
اېدیم هجرانى دردی شدتیدین اؤلگودېک بېمار،
یېتوردی وصلیدین صحت روان آهسته-آهسته.

تومن مینگ شکر کیم اؤلمککه یېتگنده مېن بېمار،
کېلیبان باشیم اوزره اول طبیب شگرین گفتار،
تکّم باشله‌دی قیلماق اوچون حالیمنى استفسار،
مسیحا معجزین جانبخش لعلیدین قیلیب اظهار،
اؤلوک جسمیمغه بېردی تازه جان آهسته-آهسته.

یاروتماقچه جمالی پرتویدین بیت‌الاحزانیم،
آچیب کېلدی یوزینی لطف ایله خورشید تابانیم،
قاشیمده اؤلتوروب، آیلب کلّامین راحت جانیم،
سؤروب دلدارلیغ رسمی بيله حال پریشانیم،
قیلیب آیین دلبرلیغ عیان آهسته-آهسته.

وفا و مهر افزون ظاهر آیلب حدّ امکاندین،
ساجیب درّ و گهر هر سؤزله‌گنده لعل خنداندین،
ایه‌مه‌ی جانفزا شیرین سؤزین مېن زار و حیراندین،
دېدی: «ای عاشق زاریم، ملال درد هجراندین
بؤلوبسن اوسرو زار و ناتوان آهسته-آهسته.

فراقیمده نېچه کون امتحان حالینگی قیلیمیشمن،
نیاز و عجزینگی و اخلاص و صدقینگی کؤزگه ایلیمیشمن،
باری عشاق ارا لایق سېنى لطفیمغه بیلیمیشمن،
بو دم وصلیم بيله کامینگ روا آیلرگه کېلمیشمن،
مقامینگه باری اېلدین نهان آهسته-آهسته.

بېریب جان نقدین، ایستلر خلایق بارها لعلیم،
 بیرینینگ قیلمه میشدور بیر نفس کامین روا لعلیم،
 ولې محض کرم دین وقف قیل می شمن سنا لعلیم،
 اگر ایسترسن اؤپمکلیکنی اینک جانفزا لعلیم
 و گر قوچسنگ بېلیم اینک میان آهسته-آهسته.

ضمیرینگ عشق ایچره صاف ابکندور اؤیله کیم شیشه،
 انگه کبالتورمه دینگ یاد رخوم دین اؤزگه اندیشه،
 غمیم تاغیغه صبح و شام اوروب فرهاددېک تیشه،
 نېچه کون درد هجرانیم ارا صبر ایله دینگ پیشه،
 بؤل اېمدی وصلیم ایچره شادمان آهسته-آهسته».

بو سؤزلرنی دېبان، چېکتی مېنی، بؤینومغه سالیب دست،
 مېن آنینگ اؤتروسیده خم قیلیب قدیمنی بؤلدوم پست،
 اول اېتتی آغزیمه شیرین لبینی شهددېک پیوست،
 مېن اول دم یار لعلی باده سی بیرله بؤلوب سرمست،
 فراقی رنجیدین تاپتیم امان آهسته-آهسته.

تؤکوب هجرانده ییللر آگهی اشکینی سوو ینگلیغ،
 وصال اقلیمی ساری گام اوروب چاپک بوغو ینگلیغ،
 یبتوشتی مسند کام اوزره شاه کامجو ینگلیغ،
 کیشی گر صادق ابرسه عشق ارا، وصل ایچره بو ینگلیغ
 بؤلور فیروزبخت و کامران آهسته-آهسته.

«ی» ردیفی

مونس خوارزي غزلیگه مخمّس

۶۴

دلبریمو جلوه قیلغن یا ملک یا خود پری،
یا طلوع ایتتی لطافت برجی نینگ سعد اختری،
بیلمه یین، تردید ارا بۆلدوم تحیر مظهری،
عارضی یا لاله مو یا شمع مو یا مشتری،
یا قمر یا کوزگومو یا آفتاب خاوری.

آتشین رخساریده ابرکن مو خال عنبرین،
دانه اسپند یا اؤت اوزره توشگن مو ابکین،
کیرپیگی مو اؤق و یا خنجرمودور، بیلمان یقین،
کوزی یا جالاد یا صباد یا آهو ی چین،
یا بلای جانمو یا خود هندوی جادوگرې.

تیش مودور لعلی ارا، یوق ابرسه بهمتا گهر،
 غنچه خندان ارا یا ژاله توشمیشدور مگر،
 یا نبات صاف جان کامی ارا قیلیمیش مقر،
 لعلی یا یاقوت ابرور یا جان شیرین یا شکر،
 یا عقیق و لعل یا جنت گلی برگ طری.

آغزیدور انداق کیچیک کیم گویا معدوم ابرور،
 شکلی دقت اهلی نینگ آئیده نامفهوم ابرور،
 لبک سوز آیتور چاغی بار ابرکنی معلوم ابرور،
 آغزی یا دُرچ عدم یا نکته موهوم ابرور،
 چشمه حیوان مو یا فردوس رضوان کوثری.

چهره لگونی مو یا روضه رضوان مودور،
 زلف مشکینی مو یا که^{۶۹} سنبل بوستان مودور،
 لعل رنگینی ایکنمو یا گل خندان مودور،
 خطی یا مؤر و ملخ یا سبزه ریحان مودور،
 یا خط مصحف مو یا مرآت حسنی جوهری.

ببلی مو نازکلیک ایچره کوزگه ابرمستور عیان،
 یوقسه بیر قیل مو ابکن کیم کوزدین اولمیشدور نهان،
 یا خیال نازکی یا وهمدور یا خود گمان،
 قدی یا سرو روان یا خامه یا اوق سنان،
 یا الف یا آو یا باغ رعونت عرعی.

آگهی، اول آی لبی نینگ نطق روح افزاسی مو،
 یوقسه عشرت جامی نینگ راحتفزا صهباسی مو،
 یا قرق طوطی سی نینگ گفتار بزم آراسی مو،
 سوز یا گلبانگ بلبل یا مسیح انفاسی مو،
 یا مگر مونس نینگ ابتگن نظم دقت پروری.

^{۶۹} ک. نشریده، «که» سوزی یوق. او حالده مصرع نینگ اولچاوی قیسقه لیک قیله دی.

شاعرنینگ اؤز غزلیگه باغله گن مخمسی

۶۵

دهر بهاری بزمی نینگ یوق حدی و کرانه سی،
 بیتکورور ابلنی کامیغه دور می شبانه سی،
 انگله مونی اگر اېسنگ اهل خرد یگانه سی،
 بار جهان که خوشترور گلشن عیش خانه سی،
 راحت جسم و جان ابرور بزم طرب نشانه سی.

بزم ارا چونکه مطرپی سازینی ایلکیگه آلور،
 سازی قولقلرین بوروب، نغمه توزرگه قوزغالور،
 نغمه دلکشا توزوب، ناز ایله ساز اگر چالور،
 بزم ابل صبرینی آلیب، رقصه جانلرین سالور،
 مطرب خوشنواسی نینگ شوق فزا ترانه سی.

مجلسی مسندی نهچه رنگ ایله خوش نگار ابرور،
 هر ییری عشرت اهلی نینگ خسرو کامکار ابرور،
 انگله سون آنی بهگمان کیمسه که هوشیار ابرور،
 جام جم ایچره شربت جان کببی خوشگوار ابرور،
 ساغر زرنکار ارا صاف می مغانه سی.

هر کبچه اهل حسن نینگ عشوه و نازی شرحینی،
 بیر نفس اهل عشق نینگ عجز و نیازی شرحینی،
 هجر ارا درد اهلی نینگ کونگیلده رازی شرحینی،
 عشق ابل جان و کونگی نینگ سؤز و گدازی شرحینی
 روشن اېترگه تیل دورور شمعلری زیانه سی.

ناز و ادا و عشوه‌لر بیرله توزوب نظام عشق،
 لطف و کرم بيله توتوب اهل جهانغه جام عشق،
 بو که دمامم اېتگوسی برچه‌نی شادکام عشق،
 قصدی، یوز آجیب، آيله‌مک اېلنی اسیر دام عشق،
 زلف سیاهین اوږمکی شوخلری بهانه‌سی.

جلوه پریدېک آيله‌بان نورفزا جمال ايله،
 بزم اېلی هوشینی آلیب نهچه تومن دلال ايله،
 هر نهچه بهره بیتکوروب شهد کبی مقال ايله،
 چېکگوسی جاننی زلفیغه لعل زلالی خال ايله،
 دامیغه بند اېتر همول قوشنی بو آب و دانه‌سی.

هجریده قالغن اېل ایشی غم اوْتیده گداز ابرور،
 وصلیغه یېتسه هر کیشی خرم و سرفراز ابرور،
 باشدین آياق کرشمه و غمزه و لطف و ناز ابرور،
 بزمی میسر اولسه گر، خرج قیلورغه آز ابرور
 بیر کچه‌لیک نشاطیغه بیر یوزی‌نینگ خزانه‌سی.

ای که بو دیر ایچیده‌سن عشرت اېل‌نینگ افضلی،
 خاطر خرمینگ ابرور فیض و صفا سجنجلی،
 دلکش و خوب ابرور، دېدینگ، دهر طریگی بلی،
 دهر طریگی بسی دلکش و خوب ابرور، ولی
 حیف که یوقتورور اینینگ عشرت جاودانه‌سی.

شاه زمان لطفیدور تبنگ یاووق و ییراققه کیم،
 فیض نگاهی یېتگوسی هم بییک و اوشاققه کیم،
 باقمسه اول باقرمېدی مېن کبی بیر چولاققه کیم،
 مدّت عمرین، آگهی، چېکسون اوغان اوزاققه کیم
 عیش و طرب زمانیدور شاه زمان زمانه‌سی.

نوابی غزلیگه مَحَس

۶۶

رشکدین دېرمن جهانده بیر کیشی یار اؤلمه‌غه‌ی،
 یار غیری‌دین اثر کؤزگه نمودار اؤلمه‌غه‌ی،
 عالم ایچره ایگیمیزدین اؤزگه جاندار اؤلمه‌غه‌ی،
 یار ایله بیر خلوت ایسترم که اغیار اؤلمه‌غه‌ی،
 بلکه اول خلوت‌نینگ اطرافیده دّیار اؤلمه‌غه‌ی.

اؤیله خلوت ایچره توزمک ایسترم صحبتی کیم،
 بیلمه‌گه‌ی هر کیمسه انده ایله‌گن عشرتی کیم،
 حق منگه قیلسه کرم بو نوع امنیتی کیم،
 ابلدین انداق یاشورون ایسترم اول خلوتی کیم
 کؤنگلوم اندین واقف و جانیم خبردار اؤلمه‌غه‌ی.

اوشبو خلوتده قیلیب یالغوز وطن کیم اؤرتدهده،
 یارغه محو ایتکه من جان و بدن کیم اؤرتدهده،
 قالمه غه ی تیلگه دېمک من، یؤقسه سن کیم اؤرتدهده،
 تار و پودیم ایچره نابود اؤلغه من کیم اؤرتدهده،
 اؤزلوکوم دین دېمه کیم اؤزلوک دین آثار اؤلمه غه ی.

بخت اؤلوب یاور اگر توشسه بو خلوت اتفاق،
 بولسم اهل دهر ماوا و مکانیدین ییراق،
 یارغه دېمک تیلرمن یاشورون درد فراق،
 بوکه دېرلر بار دورور دېوار کینینده قولاق،
 اول فضا دوریده کؤز یېتگونچه دېوار اؤلمه غه ی.

لطف ایله قیلغه ی میسر بؤیله خلوتنی خدا،
 انده حالیم شرحینی یار ایتگه ی اول ابتدا،
 هر نفس ظاهر قیلیب جانپرور و دلکش صدا،
 مخفی اسراریمغه بؤلغه ی یار لفظیدین دوا،
 یاردین آبرو ولېکن صاحب اسرار اؤلمه غه ی.

یارلیغ دعواسیده قیلغن کیشی کؤپتور تلاش،
 یار دېب هر کیم نینگ آلیده ولی اېندورمه باش،
 آگهی ینگلیغ قیلیب اوشبو جهان ایچره معاش،
 ای نوایی، قیلمه هر یار آلیده سرینگنی فاش،
 بارمودور امکانی کیم اول یارغه یار اؤلمه غه ی.

فضولی غزلیگه مخمّس

۶۷

قابل دیدار اگر اهل جمال آیلر منی،
 یوزلری نینگ کوزگوسی طوطی مثال آیلر منی،
 گرچه خۇبلر صورتی صاحب مقال آیلر منی،
 حیرت، ای بت، صورتی نینگ کوردو کده لال آیلر منی،
 صورت حالیم کورن صورت خیال آیلر منی.

دهر ارا مهر رخونگ سالغوسی پرتو کونچه کیم،
 هجریدین یاغدو کونوم بؤلمیش قارانغو تونچه کیم،
 پرتوی اندین تیلرمن کبچه تانگ آتغونچه کیم،
 مهر سالمزسن منگه، لطف آیلمزسن بونچه کیم،
 سایه تېک سودای زلفونگ پایمال آیلر منی.

حسن ایله سنسن جهانده مهر انور، نېچه کیم،
فرقتینگ شامیده منمن زار و مضطر، نېچه کیم،
گرچه احسانینگ منگه بیحد و بیمر، نېچه کیم،
ضعف طالع مانع توفیق اولور، هر نېچه کیم،
التفاتینگ آرزومند وصال آیلر منی.

اویله عالی منزلتسن کیم سېنینگ مثلینگ عدم،
کویونگه مېن خاکسارینگ یبتکورهی نیلب قدم،
چون سریر حسن اوزه سن پادشاه محتشم،
من گدا، سن شاهه یار اولمق یوخ، اما نیلیم،
آرزو سرگشته فکر محال آیلر منی.

چاک ابرور مېن خسته غه نازینگ خدنگیدین جگر،
سنبلونگ سوداسیده دېوانه کونگوم نوحه گر،
ابمدی رحم آیلب منگه، ای سروقد و سیمبر،
تیر غمزهنگ آتمه کیم بغریم دیلر، قانیم دؤکر،
عقد زلفونگ آچمه کیم آشفته حال آیلر منی.

هر نفس کونگوم بارور بیر ماه پیکر عشقینه،
هر زمان جانیم توشر بیر لعلی شکر عشقینه،
کؤرگچ، اولغوم مبتلا بیر شوخ دلبر عشقینه،
دهر وقف ابتمیش منی نورس گؤزلر عشقینه،
هر یېتن مهوش اسیر خط و خال آیلر منی.

کیمگه رهبرلیک قیلور یار شفیع عشق کیم،
بؤلغوسی منزل انگه بیت العتیق عشق کیم،
آگهی دېک چون منگه باردور رفیق عشق کیم،
ای فضولی، قیلزم ترک طریق عشق کیم
بو فضیلت داخل اهل کمال آیلر منی.

نوابی غزلیگه مخمس

۶۸

تا که اول آی هجریده صبر و قرارې کۈزله لی،
 اېمدی آنینگ عشقی دردیدین فرارې کۈزله لی،
 ییزدین اول انداق که اندین بیز کنارې کۈزله لی،
 اې کۈنگول، کېل کیم ایکاو بۆلوب نگارې کۈزله لی،
 سرو قدې ایسته بان سیمین عذارې کۈزله لی.

عارضین گلگل آچیب می تابیدین اول گل عذار،
 جلوه ایلې، اۈزگه لر بزمینی قیلدی لاله زار،
 اې کۈنگول، قیلمس انکه تأثیر اېمدی آه و زار،
 یارلیغ کۈز توتغنیمیز کۈزله دی چون اۈزگه یار،
 ییزده هم کۈز بار، باریب بیر اۈزگه یارې کۈزله لی.

مرکبین میدان ارا هر ساری چاپیب یالغوزین،
 اؤزگه لر کؤزیکه آیلر توتیا رخشی تۆزین،
 ییزگه یبتکچ، اؤزگه ساری کوچ بیله تارتر اؤزین،
 چون غبار مرکبیدین روشن آیلر اہل کؤزین،
 تہرموروب تورغونچہ باریب شہسوارې کؤزلہ لی.

اختریب عالمی بیر خورشید طلعت تاپمہ سک،
 گلجبین و غنچہ لعل و سرو قامت تاپمہ سک،
 حسن ایله توتغن جهان ملکیدہ شہرت تاپمہ سک،
 گر انینگدېک شوخ شہر آشوب و آفت تاپمہ سک،
 بیر فقیر مہربانی، غمگسارې کؤزلہ لی.

نېچہ جان قیلسق فدا اول قاتل خونخوار اوچون،
 نېچہ ساجسق اشک دَرین یؤلغہ ایثار اوچون،
 ییزدین الفت قطع ایتیب کام دل اغیار اوچون،
 سیر دشت و باغ اہترمیز، ہم ینہ بیر یار اوچون،
 باغ ساری کؤز سالہ لی، دشت ساری کؤزلہ لی.

ہېچ کیم دشت طلب قطعیدہ، یا رب، تالمہ سون،
 جسمی آنینگ بار حرمان آستیدہ تاوشالمہ سون،
 بیتمہ یین منزغہ ضعف آیلب اؤزینی سالمہ سون،
 گرچہ ناپیدا اہرور مقصود، ارمان قالمہ سون،
 خاص و عام ایچرہ قیلہ آلغونچہ بارې کؤزلہ لی.

ہردم ایستب اول ستمگر جور و ظلمیدین مناص،
 تاپماق اؤزگہ شوخ عشقیغہ تیلرسن اختصاص،
 آگہی دېک بؤلمہ غونچہ تا انینگ وصلیغہ خاص،
 ای نوابی، بؤلمہ غونگ اندین بولر بیرلہ خلاص،
 کبل کہ ہم وصلین تیلب، صبر و قرارې کؤزلہ لی.

مونس خوارزمی غزلیگه مخمس

۶۹

تا تنگری یرہ تمیشدور اول عارض زبانی،
 لعل لب انگه بېرمیش بو حسن دلارانی،
 کورگچ، نې عجب، بولسم آشفته و حیرانی،
 جانبخش لبینگ اوزره چیقمیش خط ریحانی،
 کیم کوردی خضر بیرله بیر یرده مسیحانی؟

تأدیب انگه یبتکوردی چرخ اویله تانگ آتغونچه
 کیم اوردی صبا کاجین آغزینی فانتغونچه،
 یېتمک سببین سؤرسنگ بو ذلت انگه مونچه،
 دعویغه آچیب ابردی لب آغزینگ ایله غنچه،
 بو ترک ادبدیندور، آغزیدین آقر قانی.

هر کیم که جهان ایچره فرزانه لیغ ایسته یدور،
 کورگچ سېخی، عقل اندین بېگانه لیغ ایسته یدور،
 هر عاشق شیدا کیم مردانه لیغ ایسته یدور،
 شمع رخونگه، جانا، پروانه لیغ ایسته یدور،
 بیهوده اېمس آی نینگ هر کېچه ده دورانی.

ای عرصه حسن ایچره خؤبلر ارا چابکره ک،
 غمزه نگ قیلچیغه ایش هر لحظه بغیر تیلیمک،
 چشم سیهینگ کامی جان آلماق ابرور بېشک،
 پیوسته قاشینگ یایی مژگاندین آتر ناوک،
 گؤنگلوم هدفی آنینگ، جانیم دغی قربانی.

هجران ارا کام ابردی بو شیفته حالینگکه
 کیم سالسه نظر گه- گه فرخنده جمالینگکه،
 گرچه یتنه آلمسمن بیر لحظه وصالینگکه،
 بؤلیمیش دل تنگیمده آرام خیالینگکه،
 زندان ارا توغندېک منزل مه کنعانی.

بو دهر دنی ایچره گر شاه و گر سایل،
 مجموع اولوس جانی رخسارینگه دور مایل،
 ای ناز فنونیده مهوشلر ارا کامل،
 جانلرغه جمالینگدین آگھلیغ اولور حاصل،
 حسن ایچره سنگه بؤلیمیش آیینه روحانی.

هر لحظه اگر آتسنگ اوق بی سبب اېرمس کیم،
 آگاهیه اندین جز عیش و طرب اېرمس کیم،
 تن نهچه فگار اولسه جانغه تعب اېرمس کیم،
 پیوسته یرالردین شکریم عجب اېرمس کیم
 گلرنگ قبا تاپمیش مونس تن عریانی.

نوابی غزلیگه مخمس

۷۰

شه زرين كله چون صبحدم تیغ دودم چبکتی،
 سپاه نور آماققه جهاننی یک قلم چبکتی،
 عدم ملکيگه ظلمت لشکری تورمه ی قدم چبکتی،
 سحر خاور شهی چرخ اوزره کیم خیل حشم چبکتی،
 شعاع خط بيله کوهسار اوزه آلتون علم چبکتی.

آجیب شاه کواکب چون سحرنینگ راه مدروسین،
 تماشا قیلغه لی عزم آيله دی کوک طاق مینوسین،
 خس و خاشاک ظلمتدین قیلورغه پاک اؤتروسین،
 قضا فراشی چبکتی صبح نینگ سیمین سپورگوسین،
 مُذهب پرلرین انداق که طاووس ارم چبکتی.

قضا کلکی مزین قیلغه لی کوک طاق تعمیرین،
 یازر گاهی انگه واللیل، گه والشمس تعبیرین،
 بو دم کون تیغی بیرله حق ایتیب واللیل تحریرین،
 کتابه صنع کلکی سورة والشمس تفسیرین،
 فلک طاقی حواشیسیده زرحلدین رقم چبکتی.

جہانددن تانگ یدلی چون ہر طرف تون دودینی سوردی،
قویاش انوارینی آفاق ارا ہر ساری یتکوردی،
تیلب اوز مطلبین ہر کیم فغانین کؤکدین آشوردی،
مؤذن کعبہ طاقی اوزرہ گلبانگ صمد اوردی،
برہمن دیر ایوانیدہ آہنگ صنم چہکتی.

گہی معشوقلر عشاقی احوالین سوال اہتی،
گہی عشاق معشوقی قاشیدہ عرض حال اہتی،
گہی اہل سخن تدقیق ایلہ عرض مقال اہتی،
معانی اہلی گاہی نکتہ اوزرہ قیل و قال اہتی،
مغنی خیلی گاہی نغمہ اوزرہ زیر و بم چہکتی.

یوتوب قانلر شب ہجران غمیدین عاشق صادق،
حیاتیدین بلیب ہر دم مماتین افضل و فایق،
انگہ بو صعب محنتلر چہکرنی کؤرمہ یین لایق،
یقہ چاک اہتی گاہی صبح اول ماتمغہ کیم عاشق،
بو مہلک شام ہجران ایچرہ یوز خوناب غم چہکتی.

چہکیب، ملک آچماق ایستر ابرسہ شاہ محتشم، تیغین،
کبرہ ک تیز اہتمسہ فقر اہلی آہی نینگ دودم تیغین،
یقیندور کیم فلککہ چہککوسی ہر کیم الم تیغین،
زمانہ کولدی اول غافلغہ کیم دوران ستم تیغین،
انگہ اورماقنی انگلب اوزرگہ گہ تیغ ستم چہکتی.

طرب شمعین یاروت، جانا، ضیاسیز عمرنی انگلب،
کؤنگولنی خرم اہت نشو و نماسیز عمرنی انگلب،
یوروتکیل صاف صہبانی، صفاسیز عمرنی انگلب،
خوشا اول کیم مونونگدبک چاغ وفاسیز عمرنی انگلب،
صبوحی جامنی احباب یرلہ دمبدم چہکتی.

قېو عاشق كه آنيڭ دلېرى سيمين سقاق اولسه،
يوزى گل، ساچى سنبل، سرو قد، شيرين دوداق اولسه،
عجب اېرمستورور صبر و شيكيب اندين ييراق اولسه،
اگر كۈنگليده بير گل هجريدن خار فراق اولسه،
بهانه يىغله ماققه بير نېچه جام الم چېكىتى.

نېچه يىللر چېكيب هجران ارا يوز مينگ غم و محنت،
كۈزیده ياش، تيلیده ناله، كۈنگليده تومن كلفت،
بو حالت ايچره ناگه يوز قۇيوب آنيڭ سارى دولت،
اگر خود وصل اقبالی ميسر بۇلسه بير ساعت،
فريدون تختی اوزره بزم توزدی، جام جم چېكىتى.

خوشا اول كيم نگارى ايلكيدن بير جام بېرگچ دست،
قدين تعظيم اوچون هر دم قيليب خم اول صفت كيم شست
ساليب كۈزنى ادب بيرله تنين توفراققه آيلب پست،
بۇلوب مطلوب رخساريغه محو و جامدين سرمست،
يوزين توفراققه قۇيدى، باشيني آلدیغه خم چېكىتى.

توترده جام انگه ساقی آليب برقعنى يوزدين كيم،
تاميزسه تورک آيينی بيله توتغهی تۇقوزدين كيم،
آقیزسه تۇلدوروب ساغر ينه سونغهی اؤتوزدين كيم،
نه دولتدور كه بو حالتده انداق باردی اؤزدین كيم،
بقا اقليمدین رختینی تا ملك عدم چېكىتى.

خوشا بزم می وحدت انگه ساقی حبيب اۇلغهی،
نشاطی بس عجيب و نشئه سی بېحد غريب اۇلغهی،
نه ممکن، آگهي، بو بزمغه هر کيم قریب اۇلغهی،
نوايي، شاید اول رهروغه بو مقصد نصیب اۇلغهی
کیم اول دشت فنا قطع اېتگه لی يىللر قدم چېكىتى.

دلاور غزلیگه مخمّس

۷۱

فلک بېدادی بیرله خانه ویراندورمن، ای ساقی،
 نه ویران کیم آلاخان و آلاماندورمن، ای ساقی،
 غریب و خاکسار و زار و گریان دورمن، ای ساقی،
 بو ذیر ایچره سنگه بیر کپچه مهماندورمن، ای ساقی،
 کرم قیل، مستحق لطف و احسان دورمن، ای ساقی.

بو دوران ایچره باردور هر کیشی کیم عاقل و فاضل،
 انینگ شأنیده چرخ سفله پرور ظلمیدور کامل،
 اوزومنی بو سببدین آيله دیم میخانه غه داخل،
 قدح توتغیل که تا بؤلغه ی منگه جمعیتی حاصل،
 فلک بېدادیدین خاطر پریشان دورمن، ای ساقی.

تون آقشام مسجد ایچره کیرگنیم جرمین اونوتغیل کیم،
 اول ایش نینگ توبه سین بو زار و محزون قیلدی توتغیل کیم،
 کرم ظاهر قیلیب یازغورمه یین، قهرینگی یوتغیل کیم،
 ورع ترکین قیلیب دیر ایچره کیردیم، باده توتغیل کیم
 ریایی زهددین اوسرو پشیمان دورمن، ای ساقی.

خرد اهل قیلورلر کچه-کوندوز حیل و تزویر،
 باریغه آیلهمک تحصیل دنیا فکری-له تدبیر،
 قاجیب کبلدیم الردین آشنالیغی قیلیب تقصیر،
 مېنى بند ایت آياغیمغه سالیب می موجیدین زنجیر،
 خرددین بسکه مجنوندېک گریزاندورمن، ای ساقی.

وصالینگ آگهی دېک آرزو آیلې کچه-کوندوز،
 یېتېممن، آغزیمه یېتگنده جان^{۷۰}، بزمینگ ارا یالغوز،
 بو حالیمغه ترخم آیلهمان اسباب عشرت توز،
 دلاورغه قدح سون میزبانلیغ رسمی نی کورگوز،
 بو دیر ایچره سنگه بیر کچه مهماندورمن، ای ساقی.

^{۷۰} ک. نشریده «جان» سۆزی یوق.

نوابی غزلیگه مخمّس

۷۲

اول کۆز و قاشی قاره یۇق، بۇلمسه بۇلمه سون نېتهی؟
 بۇسه بیله کناره یۇق، بۇلمسه بۇلمه سون نېتهی؟
 بۇلسه دغی دوباره یۇق، بۇلمسه بۇلمه سون نېتهی؟
 گر المیمغه چاره یۇق، بۇلمسه بۇلمه سون نېتهی؟
 ور غمیمه شماره یۇق، بۇلمسه بۇلمه سون نېتهی؟

تیغ فراقی دمبدم باشیم اییرسه نیله یین؟
 نیش جفاسی هر نفس بغیمه کییرسه نیله یین؟
 آه و فغانیم اؤتغه بو دهرنی بیرسه نیله یین؟
 رنجیمه یۇقتورور عدد، خواست بو ابرسه نیله یین؟
 دردیله گر کناره یۇق، بۇلمسه بۇلمه سون نېتهی؟

حالمه باقمه یین همول حسن سریری نینگ شهی،
 بۇلغوسی اۆزگه خلق نینگ همنفسی و همرهی،
 غمدین ابتر کۆنگلرین بزم وصال ایله تهی،
 یاردین اېلگه کاملر بو که مېنینگ ساری گهی،
 کۆز اوچیدین نظاره یوق، بۆلمسه بۆلمه سون نېتهی؟

جان و کۆنگولنی قیلیمیشم یار خیالیغه فدا،
 عقل و خرددین اؤلیمیشم هجری غمی ارا جدا،
 وصلینی جستجو قیلیب عالم ارا مېن گدا،
 جمع اېمس اېرسه خاطریم، جمع اؤلوریغه، زاهد!
 حاجت استخاره یوق، بۆلمسه بۆلمه سون نېتهی؟

هر نیچه تنگ و تیره دور هجر تونیده مسکنینگ،
 صبر قیل، ای حزین کۆنگول، باریچه قۆتینگ سنینگ،
 شمع کبی نه سود ابتر آه و فغان و شیونینگ،
 مشعل وصل ایله اولوس شامی منور و منینگ
 بختیمه بیر شراره یوق، بۆلمسه بۆلمه سون نېتهی؟

اول شه حسن کیم اینینگ اېلگه یبتر کفایتی،
 مهر و وفا و لطفی نینگ اۆزگه گه یوق نہایتی،
 لېک مېن گداغه یوق گرچه دمی عنایتی،
 قسم ازلغه شادمن، بو که فلک رعایتی
 حالیمه آشکاره یوق، بۆلمسه بۆلمه سون نېتهی؟

هجر ارا آگهي کبی زهر المنی کۆپ یېدی،
 اوشبو سبب بیله مدام عاجز و خسته دل ابدی،
 دردیه تاپمه یین دوا بېحدو غایت اینجیدی،
 دېدیم: «اېرور نواي اۆز دردیه چاره سیز»، دېدی:
 «گر المیمغه چاره یوق، بۆلمسه بۆلمه سون نېتهی؟»

مسدّس

۱

نېچه دوران ستمیدین بیر اوزه پست بۆلهی،
 آه و اشک و الم و درد ایله همدست بۆلهی،
 ایسترم اېمدی که رند اھلیغه وابست بۆلهی،
 جام می نشئه سیدین زور و زبردست بۆلهی،
 تابکی دهر غمی قیدیغه پابست بۆلهی،
 ساقیا، بېر منگه بیر جام که سرمست بۆلهی.

تا که عقل و خرد و هوش ایله دچار اۆلدوم،
 غم و درد و الم ایلکیگه گرفتار اۆلدوم،
 بۆلمه دیم شاد دې و تون و کون زار اۆلدوم،
 باریدین اېمدی مېن غمزده بېزار اۆلدوم،
 تابکی دهر غمی قیدیغه پابست بۆلهی،
 ساقیا، بېر منگه بیر جام که سرمست بۆلهی.

شدّت جور فلک اؤیله نزار اېتتی مېنی
 کیم الم بزمیده غم چنگیگه تار اېتتی مېنی،
 هر نفس نېچه تومن ناله غه یار اېتتی مېنی،
 زخمه کلفت ایله عاجز و زار اېتتی مېنی،
 تابکی دهر غمی قیدیغه پابست بۆلهی،
 ساقیا، بېر منگه بیر جام که سرمست بۆلهی.

جاننی دَیر ایچره غم دهر دین آزاد اېته یین،
 دل ویراننی چقیر در دیدین آباد اېته یین،
 دانش و فهم و خرد بارینی برباد اېته یین،
 بو طریق ایله اوزومنی نفسی شاد اېته یین،
 تابکی دهر غمی قیدیغه پابست بۆله ی،
 ساقیا، بېر منگه بیر جام که سرمست بۆله ی.

ای خوشا رند که ییتمس انگه دوران ستمی،
 بیراق اؤلیمیش تنیدین سنگ حوادث المی،
 ایلمس آنینگ نظریغه بو جهان بیش و کمی،
 بلکه تېنگ آلیده دور دهر وجود و عدمی،
 تابکی دهر غمی قیدیغه پابست بۆله ی،
 ساقیا، بېر منگه بیر جام که سرمست بۆله ی.

اوتتی عمروم تون و کون رنج و الم فکری بیله،
 فاقه و فقر ارا یوز محنت و غم فکری بیله،
 طمع مرحمت اهل کرم فکری بیله،
 سیم و زر حرصی و دینار و درم فکری بیله،
 تابکی دهر غمی قیدیغه پابست بۆله ی،
 ساقیا، بېر منگه بیر جام که سرمست بۆله ی.

خانقاه ایچره تیلِب فیض چو توتتوم منزل،
 کؤرمه دیم انده دمی اوشبو مرادیم حاصل،
 کهلدی هوشیارلیغ ایچره منگه یوز مینگ مشکل،
 آگهی دېک تیلرم اېمدی خردنی زایل،
 تابکی دهر غمی قیدیغه پابست بۆله ی،
 ساقیا، بېر منگه بیر جام که سرمست بۆله ی.

۲

جهد اېتیب اېمدی هوس بندیدین آزاد اۆلهلی،
 دیر پیریغه باریب طالب ارشاد اۆلهلی،
 خدمتیده یوگوروب همقدم باد اۆلهلی،
 شفقتی بیرله دې خرم و آباد اۆلهلی،
 اې کۆنگول، تابکی اندوه ایله معتاد اۆلهلی،
 کبل، فنا ساغیرینی سیپقرهلی، شاد اۆلهلی.

عشق طوریده الرکیم اېدیلمر صاحب فن،
 تون و کون ایستمهیین بیر نفس آسایش تن،
 سعی اېتیب آیه دیلر بزم وصال ایچره وطن،
 لېک بیزلر قیلیبان هجر مضیقین مسکن،
 اې کۆنگول، تابکی اندوه ایله معتاد اۆلهلی،
 کبل، فنا ساغیرینی سیپقرهلی، شاد اۆلهلی.

چرخ بېدادی یتیب بېحد و پایان تون و کون،
ایشیمیز چېکمک ابرور ناله و افغان تون و کون،
تنیمیز خسته و آزرده ابرور جان تون و کون،
بۆلمه‌دی مشکلیمیز بیر نفس آسان تون و کون،
ای کۆنگول، تابکی اندوه ایله معتاد اۆله‌لی،
کېل، فنا ساغرینی سیپقره‌لی، شاد اۆله‌لی.

کیم اېسه جاهل، اؤلوب صاحب عزّ و اقبال،
چرخ‌دین کام مرادین تاپیب، اۆلدی خوشحال،
لېک هر کیم اېسه اهل هنر و فضل و کمال،
محنت و درد و الم خیلیغه بۆلدی پامال،
ای کۆنگول، تابکی اندوه ایله معتاد اۆله‌لی،
کېل، فنا ساغرینی سیپقره‌لی، شاد اۆله‌لی.

تا عدم‌دین کېلیبان دهرده توتدوق آرام،
قۇیمه‌دوق تقوی و طاعت یۆلی ساری بیر گام،
نفس ایلکیگه اسیر اۆلدوق و بۆلدوق ناکام،
عمرومیز کلفت و قیغو چېکیبان بۆلدی تمام،
ای کۆنگول، تابکی اندوه ایله معتاد اۆله‌لی،
کېل، فنا ساغرینی سیپقره‌لی، شاد اۆله‌لی.

ای خوش اول کیم قیلیبان ترک جهان لذتینی،
چېکمه‌دی آگهی‌دېک حرص و طمع ذلتینی،
مسکن آیلب تون و کون فقر و فنا خلوتینی،
کۆرمه‌دی بیر نفس عالم غم ایله محنتینی،
ای کۆنگول، تابکی اندوه ایله معتاد اۆله‌لی،
کېل، فنا ساغرینی سیپقره‌لی، شاد اۆله‌لی.

۳

ای اوج عدالت اوزره خورشید،
وی تخت جلالت اوزره جمشید،
سبندین قلیب التفات امید،
مدحینگی بو زار قیلدی تقلید،
شاهها، کرمینگدین ابتمه نومید،
انعام ایله خرم ایله جاوید.

ای ملک جهان سریری شاهی،
رخساری سپهر قدس ماهی،
سبندورسن اولوس باشی پناهی،
مقصودونگه یبتگه سن، الهی،
شاهها، کرمینگدین ابتمه نومید،
انعام ایله خرم ایله جاوید.

ای بنده، سنگه ملوک عالم،
ایامینگ ابرور اولوسغه بیرم،
عالم ارا شاه سبن کپی کم،
مبن زار کپی شکسته قول هم،
شاهها، کرمینگدین ابتمه نومید،
انعام ایله خرم ایله جاوید.

ای لعل خوشاب کان احسان،
وی دُرّ ثمین بحر عرفان،
عدلینگ بیلہ پیر یوزی گلستان،
بہرگہی سنگہ عمر خضر یزدان،
شاہا، کرمینگدین اہتمہ نومید،
انعام ایلہ خرم آیلہ جاوید.

مہن زار کہ بندہ درینگمن،
خاک قدم تکاورینگمن،
از جملہ خیل چاکرینگمن،
محزون و غمین کشورینگمن،
شاہا، کرمینگدین اہتمہ نومید،
انعام ایلہ خرم آیلہ جاوید.

سبندین فقرا کورر کفایت،
شہلرغہ دغی یتہر حمایت،
محتاجینگہ گرچہ یوق نہایت،
مہنمن ولی درخور عنایت،
شاہا، کرمینگدین اہتمہ نومید،
انعام ایلہ خرم آیلہ جاوید.

ایستب کرم طربگہینگنی،
اؤپدی ہمہ خلق درگہینگنی،
لہکن بو فتادہ رھینگنی،
یعنی کہ غریب آگہینگنی،
شاہا، کرمینگدین اہتمہ نومید،
انعام ایلہ خرم آیلہ جاوید.

۴

بزم توزدیلر ناگه بیر نیچه سمنبرلر،
 عارضی درخشانلر، کاکلی معنبرلر،
 کوزلری چپکیب هر یان یوز سنان و خنجرلر،
 قیلغه لی تومن پاره عشق ابلیمه پیکرلر،
 وه که کورمه دیم عالم ایچره بؤیله دلبرلر،
 اؤلتورورغه عاشقنی رحمسیز ستمگرلر.

چونکه مهن الر ساری شوق بیرله یوز اوردوم،
 اؤزنی اول بلالرغه بېخودانه یېتکوردوم،
 کورگوزوب تضرعلر، یوز ادب بيله توردوم،
 لېک هر بیریسیدین بېعدهد جفا کوردوم،
 وه که کورمه دیم عالم ایچره بؤیله دلبرلر،
 اؤلتورورغه عاشقنی رحمسیز ستمگرلر.

یالباریب دېدیم کوزدین آقیزیب دمادم قان:
 «مجلس ایچره شاد آیلنگ مهن حزینی هم بیر آن»،
 دېدیلر تمسخردین لبرلین قیلیب خندان:
 «وصل ایستمه ییزدین، کبت یولونگگه، ای نادان»،
 وه که کورمه دیم عالم ایچره بؤیله دلبرلر،
 اؤلتورورغه عاشقنی رحمسیز ستمگرلر.

مېن دېدیم ینه افغان تارتیبان نیچه کُرت:
 «نی بۇلور مقیم اۆلسم بزمینگیزده بیر ساعت»،
 دېدیله که: «سېن فرتوت، ییز جوان خوش صورت،
 پس، سنگه نه لایق دور ییزدین ایسته مک صحبت»،
 وه که کۆرمه دیم عالم ایچره بۇیله دلبرلر،
 اۆلتورورغه عاشقنی رحمسیز ستمگرلر.

مېن دېدیم ینه: «سیزده یۇقمودور مسلمانلیغ،
 یبتکورورسیز، آیلې ظلم، خاطریمغه ویرانلیغ». دېدیله که:
 «مجنوندېک تیلنی قیلمه هذیانلیغ،
 تورسنگ اېمدی بو یرده اۆزنی کۆرمه گونگ جانلیغ»،
 وه که کۆرمه دیم عالم ایچره بۇیله دلبرلر،
 اۆلتورورغه عاشقنی رحمسیز ستمگرلر.

چون الردین استغنا مونداق آیله دیم معلوم،
 بۇلدم اول جفاگرلر وصلی بزمیدین محروم،
 قزیلیغ مودور، یۇقسه، طالعیم دورورمو شوم
 کیم الرغه بو ینگلیغ بۇلدم احقر و مذموم،
 وه که کۆرمه دیم عالم ایچره بۇیله دلبرلر،
 اۆلتورورغه عاشقنی رحمسیز ستمگرلر.

آگهی، کۆنگول کامین قیلماق ایسته بان حاصل،
 بۇلمه اول بلالرنینگ بزم وصلیغه مایل،
 مقصدینگگه قیلمسالر وصل ارا دې واصل،
 قتل اېترغه چېککه یلر بلکه خنجر قاتل،
 وه که کۆرمه دیم عالم ایچره بۇیله دلبرلر،
 اۆلتورورغه عاشقنی رحمسیز ستمگرلر.

دۆستلر، ماهوشیم حسن و صفاسینی کۆرونک،
 قویاش آسا یوزی نینگ نور و ضیاسینی کۆرونک،
 خضر دېک سبز خطی نشو و نماسینی کۆرونک،
 سرو ینگلیغ قدی و ناز و اداسینی کۆرونک،
 قاشی یاسیغه باقینگ، کۆزی قراسینی کۆرونک،
 جانیمه هر بیرینینگ جور و جفاسینی کۆرونک.

اۆتینی آھیم اگر کۆکدین آشورسه، نېتھیین،
 سووینی اشکیم اگر کۆککه یېتورسه، نېتھیین،
 صبر و آرام و عدم ساری یوز اورسه، نېتھیین،
 اېلنی نالم اوئی افغانه کېتورسه، نېتھیین،
 قاشی یاسیغه باقینگ، کۆزی قراسینی کۆرونک،
 جانیمه هر بیرینینگ جور و جفاسینی کۆرونک.

قد زیباسی کېلیب باغ لطافت شجری،
 لب شیرینی اېرور نخل نزاکت ثمری،
 سۆزیدور لُدت ارا تُنگ ملاحیت شکر،
 نې ملک اؤخشانگه ناز و اداده، نې پری،
 قاشی یاسیغه باقینگ، کۆزی قراسینی کۆرونک،
 جانیمه هر بیرینینگ جور و جفاسینی کۆرونک.

آه اوروب، کېتسم اگر هر نفس اؤزدین، نې عجب،
 اشک سېلینی آقیزسم ایکی کۆزدین، نې عجب،
 آیته آلمه ی المیم بیرینی یوزدین، نې عجب،
 گر تیلیم قالسه غم و درد ایله سۆزدین، نې عجب،
 قاشی یاسیغه باقینگ، کۆزی قراسینی کۆرونک،
 جانیمه هر بیرینینگ جور و جفاسینی کۆرونک.

یوزی خورشید، قویاش محو ضیاسیدور انینگ،
 حسن ارا اول شه و خۇبلر فقراسیدور انینگ،

جمله حور و پری گویا فداسیدور انینگ،
 اؤرتەگن جان و دلیم ناز و اداسیدور انینگ،
 قاشی یاسیغه باقینگ، کۆزی قراسینی کۆرونک،
 جانیمه هر ییری نینگ جور و جفاسینی کۆرونک.

مدّتی دور که بو دیر ایچره مېن خام طمع،
 قیلیمیشم جام مراد آیلە مک آشام طمع،
 یعنی اېتمیشمن اول آی لېلریدین کام طمع،
 اېمدی مېندین نفسی آیلە منگ آرام طمع،
 قاشی یاسیغه باقینگ، کۆزی قراسینی کۆرونک،
 جانیمه هر ییری نینگ جور و جفاسینی کۆرونک.

ستم و جور و جفا طوریده همتا یوق انگه،
 شفقت و مهر و وفا رغبتی قطعاً یوق انگه،
 قهر و آزاری کۆپ و مرحمت اصلاً یوق انگه،
 اؤلسه مېندېک نېچه مینگ غمزدە، پروا یوق انگه،
 قاشی یاسیغه باقینگ، کۆزی قراسینی کۆرونک،
 جانیمه هر ییری نینگ جور و جفاسینی کۆرونک.

مخفی اؤتیغه ایچیم نینگ شک و ریب آیلە منگیز،
 باقینگ احوالیمه، نفی سرّ غیب آیلە منگیز،
 حالیمه چاک بجز سینە و جیب آیلە منگیز،
 کۆنگلوم آهی و کۆزوم اشکی نی عیب آیلە منگیز،
 قاشی یاسیغه باقینگ، کۆزی قراسینی کۆرونک،
 جانیمه هر ییری نینگ جور و جفاسینی کۆرونک.

لطفی جامی بیلە ایچمک تیلە بان بادە ناب،
 طمع خام اؤتی ایچره جگریم بۆلدى کباب،
 چېکرم آگهي دېک قهر شکنجیده عذاب،
 عیب آشفته لیغیم آیلە منگیز، ای احباب،
 قاشی یاسیغه باقینگ، کۆزی قراسینی کۆرونک،
 جانیمه هر ییری نینگ جور و جفاسینی کۆرونک.

مٲمنلر

۱

آه کیم آیلېب سفر عزمینی جانان، ای کۆنگول،
 ناز یکرانین سوروب بۆلدى شتابان، ای کۆنگول،
 قطع اېتیب تعجیل ایلە کوە و بیابان، ای کۆنگول،
 یېتتی اۆزگە کشور ایچرە شاد و خندان، ای کۆنگول،
 آیلە بان اغیار بزمنی گلستان، ای کۆنگول،
 قیلدی کلیمنی مېنینگ بیر تیره زندان، ای کۆنگول.
 ییغله سم اېمدی، نې تانگ، بو حالیمە قان، ای کۆنگول
 کیم بۆلوبمن مبتلاى درد هجران، ای کۆنگول.

آشنالېغنی اوزوب مېندین تومن آزار ایلە،
 قۇیدى یوز بېگانه لرغە شیوه و رفتار ایلە،
 توزدی عیش و کام و راحت بزمنی اغیار ایلە،
 ایچتی عشرت بادەسینی ساغر سرشار ایلە،
 ساچتی لذت نقلینی لعل شکرگفتار ایلە،
 مست اولوب، شور و علالا باشلەدی اشعار ایلە،
 اېمدی مېن کۆکی نېچە ییقسەم فغان و زار ایلە،
 اول مە سرخوش اېشیتیمک اېرمس امکان، ای کۆنگول.

مَدْعِيلِر بَزْمِي تا اول ماهغه منزل دورور،
 دېولر خيلي پرى رخساريغه واصل دورور،
 طرفه كُورگيل كيم پرى هم دېوغه مايل دورور،
 دېونينگ داغى پريدين مقصدى حاصل دورور،
 لحظه-لحظه عيش ايله عشرتلى كامل دورور،
 چون الر بير-بيرى نينگ وصى بيله خوشدل دورور،
 ايش منگه درد فراق ايچره بسې مشكل دورور
 كيم بو درديمغه تاپيلمس هېچ درمان، اي كُونگول.

تا كه اظهار ايله بان بېرحمليک اول دلربا،
 تشله بان كېتتى مېنى آتشگه هجران ارا،
 شعله آھيمغه چوركاندی بارى اهل سما،
 دهرنى قيلدى فغانيم اۆتى نينگ دودى قرا،
 سېل اشكيم يېر يوزيده قويمه دى ييقمه دى بنا،
 اېل مكان امن تاپمه دى اختيار اېتتى جلا،
 كاشكى هرگز مېنى خلق اېتمه گه دى اېردى خدا
 كيم سبب بُولدوم بُولورغه دهر ويران، اي كُونگول.

يوزده لعلی شكلى مو يا باغ رضوان ايچره اؤت،
 يا توشوبتور ذَرّه چاغليغ مهر رخشان ايچره اؤت،
 يوقسه غنچه اخگرى سالميش گلستان ايچره اؤت
 كيم اول اؤت نينگ تابيدىن توشتى منگه جان ايچره اؤت،
 جان اؤتيدىن شعله اوردى جسم عريان ايچره اؤت،
 جسم عريان اؤتى سالدى بيت الاحزان ايچره اؤت،
 بيت الاحزان اؤتى داغى اوردى دوران ايچره اؤت،
 ياندى هم اول اؤتغه برچه اهل دوران، اي كُونگول.

قَدّى هجریده تنيمغه سنجيلىب يوز مينگ سنان،
 لعلی نينگ شوق بيله بغريم سراسر بُولدى قان،
 قاشى نينگ فكرى يوكيدىن قامتيم بُولدى كمان،
 ساچى سوداسيده كُوزومگه قارانغودور جهان،
 كُوزلىرى نينگ آرزوسيده اېرور اشكيم روان،

بېلینی آلیب تخیل، بۆلمیشم کۆزدین نهان،
گرینه قیلسه خدا وصلین میسر ناگهان،
مونچه مشکل محنت اولغهی ابردی آسان، ای کۆنگول.

طالع و بخت آیله بان گر حالیمه پروا ینه،
قیتیبان کپلسه سفردین اول بت زیبا ینه،
مدّعیلر صحبتین ترک آیله بان عمدای ینه،
تیره کلبم مهربانلیغ آیلسه مأوا ینه،
کاسه آلیب قؤلغه بؤلماققه قدح پیما ینه،
بۆینومه ایلکین سالیب، نۆش آیلسه صهبا ینه،
بۆیله بیر صحبتی تاپسم گر مېن شیدا ینه،
قالمس ابردی ذره چه کۆنگلومده ارمان، ای کۆنگول.

هجر شامیده باشیمغه کپلمه غن غم قالمه دی،
ییغله ماقدین کۆز لیریمده آقمه غن نم قالمه دی،
درد و محنت جامیدین مېن ایچمه غن سم قالمه دی،
غصّه دین جسمیمده قوّت اورغلی دم قالمه دی،
عقل و هوشوم کبّتی، صبریمدین اثر هم قالمه دی،
قیلمه غن افسوس حالیمغه بیر آدم قالمه دی،
وه نېته ی کیم راز عشقیم اېلگه مبهم قالمه دی،
نېچه کیم سعی آیله دیم سقلرغه پنهان، ای کۆنگول.

گر بوروندین عشق مشکل ابرکنین بیلسم ابدی،
هجر دشتی ایچره بیر دم یېل کبی یېلسم ابدی،
خنجر غم بیرله بغریم گوشه سین تیلسم ابدی،
بار و یوقدین فرقت اندوهیده آیریلسم ابدی،
حسرت ایلکی بیرله کۆزدین غم یاشین سیلسم ابدی،
کۆزگه محنت تاغینی بیر ذره چه ایلسم ابدی،
آنسیزین سانسیز بلانی فهم اگر قیلسم ابدی،
اندین آیریلسم ابدیم اولگونچه بیر آن، ای کۆنگول.

تاپیبان بېگانه لر اول آی وصالی دولتین،
 کپچه و کوندوز سوررلر بزم عیش و عشرتین،
 ناز ایله یئرلر دمامد خوان حسنی نعمتین،
 نوش اېترلر هر نفس جانبخش لعلی شربتین،
 آه کیم مېن زار ایچیپ هر لحظه زهر فرقتین،
 تینمه یین تا کی چېکرمن کلفت و غم محنتین،
 اېمدی مېن داغی تیلر حقدین حضور صحبتین،
 اول طرف عزم آیله یین تا باریچه جان، ای کؤنگول.

ایش منگه بؤلمیش اول آی کؤییده مسکن آیله مک،
 دردلیغ ابیات اؤقوب، حالیمغه شیون آیله مک،
 حسنی وصفینی غزل بیرله مبین آیله مک،
 مثنوی ایچره غم عشقین مېهن آیله مک،
 آگهی ینگلیغ رباعی صنعتین فن آیله مک،
 فکر ایله دلکش مخمسلر مزین آیله مک،
 لېک اېمس اېردی حدیم نظم مثنی آیله مک،
 بؤلدی بو جرأتغه باعث حکم سلطان، ای کؤنگول.

۲

وقتینگه خوشلیغ، ای کۆنگول، یېتسه بو عیشخانه دین،
 تاپسنگ اگر نشاطلر مطرب خوش ترانه دین،
 یوز طرب اؤلسه حاصلینگ چنگ و نی و چغانه دین،
 جام دوگانه یېتسه گر مغبجه یگانه دین،
 مست مدام اېسنگ اگر صاف می شبانه دین،
 لحظه یی ایمن اؤلمه هم غصه بېکرانه دین،
 بیل که بو کهنه دیر ارا کج روش زمانه دین،
 کامیغه یېتمه دی بیراو عشرت جاودانه دین.

هر کیشی کیم بو دیر ارا یار ایله همنشین اؤلور،
 بزمنی گرم قیلغوچی مطرب نازنین اؤلور،
 ساغر عیش توتغوچی ساقی گلجبین اؤلور،
 شاهد کامی وصلیغه هر نېچه کیم قرین اؤلور،
 بزمیغه تفرقه یېتیب، آخر ایشی انین اؤلور،
 وصل نشاطی باریبان فرقت ارا غمین اؤلور،
 بیل که بو کهنه دیر ارا کج روش زمانه دین،
 کامیغه یېتمه دی بیراو عشرت جاودانه دین.

بېرمه کۆنگولنی بو جهان محفل یی بقاسیغه
 کیم غم و نوحه مندرج مطربی نینگ نواسیغه،
 یوق اثر وفا دمی ساقی خوشنماسیغه،
 زهر هلاک ممتزج باده جانفزاسیغه،
 عیش و نشاطی ارزیمس محنتی و بلاسیغه،
 عشرت جاودان تیل، قویمه قدم فضا سیغه،
 بیل که بو کهنه دیر ارا کج روش زمانه دین،
 کامیغه یېتمه دی بیراو عشرت جاودانه دین.

ای که بو محفل ایچره دور عاریت استقامتینگ،
 کم دورور اوسرو فرصتینگ، یوق طرب ادامتینگ،
 توشی نېچه کون اتفاق انده بو نوع اقامتینگ

کیم نېچه کۆپ اقامتینگ، کۆپراق ابرور ندامتینگ،
چنگ غم و ملالیدین یوق نفسی سلامتینگ،
پس غلط انده عشرت و عیش ایله استقامتینگ،
بیل که بو کهنه دیر ارا کج روش زمانه دین،
کامیغه یېتمه دی بیراو عشرت جاودانه دین.

کۆر که بو عیشخانه ده بیر نېچه شاه محتشم،
تخت کیانی اوستیده آیله دی نوش جام جم،
شاهد عیش وصلیدین کامینی آلدی دمدم،
شام و سحر بو عشرتی بۆلمه دی بیر دقیقه کم،
آخر ایتیب سپهر دون برچه سیغه عیان ستم،
حسرت ایله بو دیردین تشقیری قۆیدیلر قدم،
بیل که بو کهنه دیر ارا کج روش زمانه دین،
کامیغه یېتمه دی بیراو عشرت جاودانه دین.

میکده جهان ارا گرچه طرب شعار اېسنگ،
ساقی مهلقا بيله شام و صباح یار اېسنگ،
بادۀ ناب عروسیغه هر کچه همکنار اېسنگ،
کام سوررده دایما صاحب اختیار اېسنگ،
بلکه باری جهان ارا خسرو کامگار اېسنگ،
بۆلمه بولرغه غره گر عاقل و هوشیار اېسنگ،
بیل که بو کهنه دیر ارا کج روش زمانه دین،
کامیغه یېتمه دی بیراو عشرت جاودانه دین.

عیش و طرب پیری اېمس اوشبو سرای پې بقا،
ساقی گلجینيغه دأب شعار اېمس وفا،
صاف می نشاطیدین ذره چه غم اېمس جدا،
خنده و سور همدی گریه و ماتم و عزا،
عشرت جاودان طلب آیله مک انده دور خطا،
اوشبو خطاغه، آگهی، قیلمه اؤزونگنی مبتلا،
بیل که بو کهنه دیر ارا کج روش زمانه دین،
کامیغه یېتمه دی بیراو عشرت جاودانه دین.

۳

اول آی فرقتیده نیچه ماه و سال،
 تون و کون ابدیم زار و آشفته حال،
 آچیب تون کبچه حور ینگلیغ جمال،
 کبلیب قیلدی کلبمنی جنت مثال،
 عیان آيله بان روحپرور مقال،
 تلطف بيله قیلدی حالیم سوال،
 بحمدالله کیم واهب ذوالجلال،
 منگه روزی ایتتی نعیم وصال.

فراق ایچره مېن زارغه یاز و قیش،
 ابدی درد ایله غم یوکین چېکمک ایش،
 قدیم یا ابدی مدّ اشکیم کیریش،
 تنیم قلیترب اول صفت کیم قمیش،
 تیلب حالیمه یاردین بیر باقیش،
 قدهب اېر دیم افکار بغریمغه تیش،
 بحمدالله کیم واهب ذوالجلال،
 منگه روزی ایتتی نعیم وصال.

جنون دشتیده اول صفت کیم قویون،
 کبزیب هر طرف، ییغله بان تار تیب اون،
 چبکیب آهیم اؤتی فلککه توتون،
 اول اؤتدین توشوب جانیمه یوز توگون،
 نی کون ابردیم آسوده بیر دم، نی تون،
 بو حالیمغه آیل ب ترخم بو کون،
 بحمدالله کیم واهب ذوالجلال،
 منگه روزی ایتتی نعیم وصال.

توتوب صحبت اول شوخ اغیار ایله،
 می ناب ایچیپ جام سرشار ایله،
 قیلور ابردی حظ نیچه اشرار ایله،
 بو تون، طرفه کیم یوز مینگ آزار ایله،
 الردین جدالغ قیلیب عار ایله،
 کبلیب همدم اولدی مین زار ایله،
 بحمدالله کیم واهب ذوالجلال،
 منگه روزی ایتتی نعیم وصال.

یوز آچیب نگاریم نهچوک کیم قمر،
 کوزومگه پریدبک بؤلوب جلوه گر،
 قویاشدبک قیلیب تیره کلبم مقر،
 سؤزیدین ساجیب لحظه-لحظه گهر،
 لبیدین تۆکوب هر سؤزیده شکر،
 قیلیب اول شکر دین مبنی بهره ور،
 بحمدالله کیم واهب ذوالجلال،
 منگه روزی ایتتی نعیم وصال.

کرم بیرله دېدی: «ایا عاشقیم،
 نه عاشق که عشاق ارا فایقیم،
 غم عشق دعواسیده صادقیم،
 بلا و محن دشتیده وامقیم،

رفیق کهن، مونس سابقیم،
اولوس ایچره سېنسن مېنینگ لایقیم»،
بحمدالله کیم واهب ذوالجلال،
منگه روزی اېتتی نعیم وصال.

ینه دېدی: «ای بېدل بېنوا،
کۆپ اۆلدونگ غم هجریمه مېتلا،
بو تون کېلمیشم یار اۆلورغه سنگا،
نه کیم کامینگ اېرسه، عیان اېت منگا
که قیلغومدورور برچه کامینگ روا»،
بو سۆزنی اېشیتگچ مېن اۆلدوم فدا،
بحمدالله کیم واهب ذوالجلال،
منگه روزی اېتتی نعیم وصال.

چو اول بؤیله سۇرغچ مېنینگ حالتیم،
توتولدی تیلیم، آرتیبان حیرتیم،
سۆز آیتورغه هېچ قالمهدی قدرتیم،
بۆلوب محوانگه صورت و سیرتیم،
ییقیلدیم بیر اوزره کېتیب قوتیم،
کېسیلیدی جهان اهلیدیم الفتیم،
بحمدالله کیم واهب ذوالجلال،
منگه روزی اېتتی نعیم وصال.

بو حالیم کۆروب اول پریرلر شهی،
منگه قیلدی تسلیم اوزین لایهی،
هماغوشیم اۆلدى مرادیم مهی،
باری غمدین اۆلدى ضمیریم تهی،
مقامیم بۆلوب وصلی خلوتگهی،
مېن و یار بیر بۆلدوق، ای آگهی،
بحمدالله کیم واهب ذوالجلال،
منگه روزی اېتتی نعیم وصال.

ترجیع بند

۱

دهر اوپی بنیادی کیم سوو اوزره دور، محکم اېمس،
انده کیرگن اېل خواطر دین امان بیر دم اېمس.

دایما ویرانلیغ آثاری انینگ ارکانیدین،
برچه عالم اهلّیغه معلوم اېرور، مبهم اېمس.

کېچه و کوندوز یاغر ادبار گردی سقیدین،
یاغماغی هر دم فزون آنینگ زمانی کم اېمس.

بو صفتلیغ اوی ارا هر کیم که مسکن آیلهدی،
خاطری آنینگ خواطر دین دې بیغم اېمس.

اوشبو محنت خانه ده گر شاه بؤلسون، گر گدا،
بیر نفس عیش و فراغت جامیدین خرم اېمس.

انده هر کیم باشیغه یوز درد و غم آیلب هجوم،
بیر کیشی یوق اشک حسرت دین کۆزی پریم اېمس.

کؤپتور انده عشرت اتمیدی بیله توتغن مکان،
شاهد مقصودیغه لېکن ییری همدم اېمس.

برچه زندان بلیتغه بؤلوبتور مبتلا،
عمری ایچره بیر نفس آسوده بیر آدم اېمس.

دهر بیر ویرانه پی دور کیم خراب آباد اېرور،
چیقسه اندین هر کیشی غم بندیدین آزاد اېرور.

دەر بیر گلشن دورور بۆی وفاسی یوق انینگ،
جانغه حظ یبتکورگودېک آب و هواسی یوق انینگ.

یوق بهاریده خزان آسیبیدین بیر دم امان،
کۆز یوموب آچغونچه فصلی نینگ بقاسی یوق انینگ.

عشرت صبحینی غم شامی مکدر آیلهمیش،
بیر نفس بهر آلودېک فیض و صفاسی یوق انینگ.

هر گلې کیم آچیلور انده، انکه یوق برگ عیش،
هر قوشې کیم اون چپکر، عشرت نواسی یوق انینگ.

توشسه هر شبهم سووی گر انده حسرت اشکیدور،
چېکسه قد هر نخل شکل دلکشاسی یوق انینگ.

آنی سرتاسر حوادث خیلی منزل آیلهمیش،
بېخواطر سیر قیلغودېک فضااسی یوق انینگ.

هر کیشی کیم راحت ایستب، آیلهدی مسکن انی،
محنت و درد و غمی نینگ انتھاسی یوق انینگ.

برچه عمرین اؤتکریب یوز مینگ مشقتلر بیلہ،
لحظه یی زندان کلفتدین رهاسی یوق انینگ.

دەر بیر ویرانه یی دورکیم خراب آباد ابرور،
چیقسه اندین هر کیشی غم بندیدین آزاد ابرور.

دەر دون عیاره سی کیم یوق انکه مهر و وفا،
پیشه سی کین و نفاق و عادت جور و جفا.

یوقتورور اصلا همول مگارہ قاتل ذاتیدہ
دزہ چہ رحم و مروّت، قطرہ چہ شرم و حیا.

حیلہ دامیغہ خلایقنی گرفتار ایتگوسی،
کؤرگوزوب غنج و دلال و غمزہ و ناز و ادا.

عشوہلر ظاہر قیلور ہر لحظہ یوز نیرنگ ایلہ،
تا کہ اہل جان و دلیغہ سالغہی آشوب و بلا.

قدی شوقی ایچرہ دور تنلرغہ یوز زخم سنان،
کیرپیگی فکریدہ دور جانلرغہ مینگ نیش ایذا.

زلفی نینگ سوداسی دامیدہ قیلیب زار و اسیر،
آیلہ گہی جملہ خلایق رۇزگارینی قرا.

ہجری زہری بیرلہ آیلب اہلنی داہم تلخکام،
وصلی نوشی بیرلہ بیر دم آیلہ مس کامین روا.

قتل اہتر آخر تومن ناکاملیغ تیغی بیلہ،
کیمسہ کہ بؤلیمیش انینگ قید غمیغہ مبتلا.

دہر بیر ویرانہ پی دور کیم خراب آباد اہرور،
چیقسہ اندین ہر کیشی غم بندیدین آزاد اہرور.

سالہ کؤز اوشبو جہان شوقیغہ زنہار، ای کؤنگول،
آیریلہ آلمس بلاغہ بؤلہ دوچار، ای کؤنگول،

ہر نفس یوز عشوہ کیم فاش آیلر، اندین مقصدی
خلقی عشقیدہ اؤلتورمکتورور زار، ای کؤنگول.

وصلیغه میل اېتسه هر کیم جور ایله آیلر هلاک،
بۆلمه غیل مایل انگه، بۆلغیل خبردار، ای کۆنگول.

ایسته سنگ تاپماق نگر آلیده عَز و اعتبار،
اول ستمگر آلیده قیلمه اؤزونگ خوار، ای کۆنگول.

گرچه صورتده کۆرینور بیر نگر شوخ و شنگ،
لېک معنیده ابرور بیر زال مگار، ای کۆنگول.

قصیدیدور اېلنی فری دامیغه قیلغه ی اسیر،
بوکه هر دم قیلغوسی یوز جلوه اظهار، ای کۆنگول.

حیله سیغه الدهنیب آنینگ باری عالم اېلی،
تون-کون اؤلمیشلر وصالیغه طلبگار، ای کۆنگول.

یوق جهانده بیر کیشی آنینگ فریبینی یېبان،
بۆلمه غن اندوه ایله غمغه گرفتار، ای کۆنگول.

چرخ بیر ویرانه یی دور کیم خراب آباد ابرور،
چیقسه اندین هر کیشی غم بندیدین آزاد ابرور.

بو جهان ویرانه سی کیم انده راحتدور عدم،
مسکن اېتمیشدور انی خیل غم و فوج الم.

هم بناسیده انینگ رنگ بقادور آز کۆپ،
هم هواسیده انینگ بوی وفا بسیار کم.

نی انینگ شهریده باردور عیش و راحتدین نشان،
نی انینگ صحراسیده باردور نشاط آثاری هم.

شهری و صحراسیدور منکوب خیل حادثات،
باغی و بؤستانیدور پامال افواج ستم.

عمریده محنت چېکردین تاپمه‌غهی بیر دم فراغ،
هر کیشی کیم بو کهن ویرانه‌غه قویدی قدم.

نی ستملر چېکمه‌ی اندین باردی افریدون و گی،
نی الملر کؤرمه‌ی اندین قالدی کیکاووس و جم.

جوریدین فارغ اېمس بیر دم گدای ناتوان،
ظلمیدین ایمن اېمس بیر لحظه شاه محتشم.

آگهی، چیق اندین و فقر و فنا یولیغه کیر،
دهر ارا بؤلمه‌ی دېسنگ گر مبتلای بند غم.

دهر بیر ویرانه‌ی دور کیم خراب آباد اېرور،
چیقسه اندین هر کیشی غم بندیدین آزاد اېرور.

۲

ای غمزدۀ خجسته فرجام،
چہکن ستم و جفای ایام.

بیلگیل کہ ابرور جهان سراپی
بیر میکدۀ خمارانجام.

ساقیلری برچہ خۇبلوقدہ،
گلجہہ و گلرخ و گل اندام.

صہبای طرب بیلہ تۇلہ دور،
اندہ ہمہ شیشہ و ہمہ جام.

مطربلری نغمہ سی کؤنگولگہ
راحت یبتوروب نہچوک کہ الہام.

یوق عشرت و عیشیغہ نہایت،
گر صبح ابرور و یا اگر شام.

یوز حیف کہ اندہ کیرسہ ہر کیم
عشرت میینی قیلورغہ آشام.

کامین آلہ آلمہ یین چیقہر تہز،
یوز غم بیلہ نامراد و ناکام.

چون وضع جهان بو ینگلیغ ابرسہ،
باغلب حرم فناغہ احرام.

مقصودغہ واصل اہت اؤزونگنی،
جانینگگہ گر ایستر ابرسنگ آرام.

آلدورمہ کؤنگولنی بو جہانغہ،
یبتکورمہ جفا عزیز جانغہ.

بیر باغ دورور جهان فضا سی
کیم اوسرو فزون ابرور صفا سی.

عیسی دمی قوشر هواغه
صحنی ارا جانفزا هوا سی.

کوثرنی سوو ایتکوسی اویاتدین
حوض ایچره زلال جانفزا سی.

داوود نواسینی قیلور پست
بلبلری دلکشا نوا سی.

جنت گلی و نهالی اوزنی
سرو و گلی نینگ قیلور فدا سی.

هر میوه سی لذت ایچره باردور
یوز غمزده دردی نینگ دوا سی.

آیتیپ نیچه عمرلر توگنمس
نعمتلی وصفی نینگ اداسی.

القصّه، بو باغ دلکشانیگ،
یوق عشرت و عیشی انتها سی.

گرچه کۆپ ابرور نشاطی، اما
نی سود که یوقتورور بقا سی.

کیرگن کیشی جانی راحت اېتمه ی،
یوز حسرت ایله بۆلور جداسی.

آلدورمه کۆنگولنی بو جهانغه،
یېتکورمه جفا عزیز جانغه.

توتغیل بو جهاننی، ای دل افگار،
بیر دلبر شوخ و نازکردار.

باردور انکه حسن گلشنیده
قد سرو سہی و لاله رخسار.

رخساری گلی برابریده
جنت گلیدیر بعینہ خار.

باشدین ایاغی ادا و عشوہ،
آغزی شکر و لبی شکربار.

بیر جلوه دہ مینگ جهان اہلینی
قیلغوسی اوزیگہ عاشق زار.

وصلیغہ اگر بیتوشسہ ہر کیم،
بؤلغوسی طرب مییغہ سرشار.

فریاد کہ مہر ایلہ وفادین،
دایم بری و ہمیشہ بېزار.

وصلیدہ بیراونی شاد قیلمہی،
قیلغوسی فراقیغہ گرفتار.

جانیغہ قویوب شمارہ سیز داغ،
ایریلغوسی اندین آخر کار.

بیلدینگ کہ ایشی بودور جهان نینگ،
اندین کوترب قولونگی زنہار،

آلدورمہ کؤنگولنی بو جہانغہ،
بېتکورمہ جفا عزیز جانغہ.

بیلگیل که ابرور جهان ابتر،
مگاره و ظالم و فسونگر.

یوز مکر ایله ابل قرارین آلیب،
مایل قیلور اؤزیغه مقّر.

هر کونده تېگیب تومن مینگ ابرگه،
هم بکر ابرور هنوز اول غر.

کامیغه یبتکورمه یین زمانې،
آیرلغهی انگه کیم اؤلسه شوهر.

ظاهرده اگرچه اؤزنی اول شوم
کۆرگوزگوسی نوجوان و دلبر.

معنیده ولېک ذاتی آنینگ
فرتوت و پلید ابرور سراسر.

سېن غفلت ایله بیلیمسن آنی
بیر تازه عروس نازپرور.

عاشق بۆلوبان انگه قیلیبسن
عشقیده اؤزونگی زار و مضطر.

آگاه بۆلوب بو حالتینگدین،
جانینگکه جفادین اورمه خنجر.

هوشونگ قولاغین توتوب مېنینگ، بو
پندیمنی اېشیتکیل، ای برادر.

آلدورمه کۆنگولنی بو جهانغه،
یبتکورمه جفا عزیز جانغه.

باردور بو جهان منقلب حال،
بیر شعبده باز و شوخ و هزّال.

هم بوقلمونلیغ ایچره چالاک،
هم حيله نمونلیغ ایچره دور زال.

یوز لعب ایله کورگوزور اولوسغه،
مینگ لعبت و دلفریب تمثال.

هر لعبی ابرور غریب و نادر،
هر لعبتی هم لطیف و دّخال.

کورگن کیشینی قیلور گرفتار،
قؤیمه ی نفسی قیلورغه اهمال.

آلیب ایلگیدین اختیارین،
آلیب نېچه نوع حيله و آل.

مقصد طلبی ساری یوبارمه ی،
ضایع اؤتورور انکه مه و سال.

غارت قیلبان نقود عمرین،
نی ملک قویر انکه و نی مال.

آخر قیلور آنی دست خالی
خجلتکده عدمغه ارسال.

ای دؤست مېنینگ بو سؤزلریمنی
دُر ینگلیغ ایکی قولاغینگه آل.

آلدورمه کؤنگولنی بو جهانغه،
بیتکورمه جفا عزیز جانغه.

فریاد که بو جهان باطل،
بیر ظالم و تندخوی و قاتل.

ابل قتلی اوچون جفاسی تیغی،
ابگنیده مدام ابرور حمایل.

ظلم و ستم و جفا فنیده،
اوستاد هنرشعار کامل.

تون-کون ستم و جفاسی آنینگ،
برچه اولوغ و کیچیککه شامل.

جوریدین اېمس زماڻی ایمن،
گر شاه دورور و یوقسه سایل.

ناکام چبکر جفا و جورین
مجموع اراذل و افاضل.

بیر لحظه اېمس اولوس باشیدین
جوری و جفاسی تیغی زایل.

بو عالم ایچیده یوقتور اندین
بؤلغن کیشی مقصدیغه واصل.

بیر کیمسه نی کامیغه یبتورمه ی،
ایلر عدم اهلی ایچره داخل.

اندین حذر آیله بان همیشه،
ای همدم هوشیار و عاقل!

آلدورمه کؤنگولنی بو جهانغه،
یبتکورمه جفا عزیز جانغه.

بیل اوشبو جهاننی، ای مسافر،
بیر کهنه رباط پرخواطر.

یوق انده بقا صفاسی اصلا،
لپک انده فنا غباری وافر.

یوز محنت و درد صورتیغه،
صحن و در و بامیدور مظاهر.

اېرمستور انینگ فضاسی ایچره،
راحت اثری بیراوغه ظاهر.

هر کون کبلیب آنی منزل آیلر،
بیر اوزگه صفت گروه سایر.

کامی بيله بیر کون آنی مسکن
قیلغن کیشیدور عديم و نادر.

راحت تیلب انده کیم که کیردی،
محنت بيله چیققی اندین آخر.

احوال جهاندين اوشبو لحظه
دېدیم سنگه بیر نیچه نظایر.

پس انده فراغ امیدى بیرله
گر عاقل اېسنگ، خوش اېتمه خاطر.

پندینی اېشیتیب آگهی نینگ،
حالینگگه بولوب همیشه حاضر.

آلدورمه کونگولنی بو جهانغه،
یبتکورمه جفا عزیز جانغه.

۳

ای مسند حسن اوزه سلیمان،
چاووش درینگ سپهر گردان.

محتاج سنگه جمیع عالم،
حکمینگه مطیع انس ایله جان.

قالدی ابشیگینگده بنده بؤلمه‌ی
عالم ارا نی گدا، نی سلطان.

درگاهینگه یوز قویوب تون و کون
خورشید ایله ماه ایکی دربان.

حسنونگ قویاشی چو قیلدی جلوه،
ذرات انگه کپلدی اهل دوران.

خوبلر کوروبان یوزونگ گلینی،
بلبل کبی بؤلدی زار و نالان.

عشقینگه کیم ایتی اوزنی منسوب،
لطفونگ انگه ایله دینگ نمایان.

وصلینگ میینی توتوب دمام،
قیلدینگ آنی مست و شاد و خندان.

الّا مهن بېنوانی قیلدینگ
قهرینگ بيله مبتلاى هجران.

کۆپ مدّت ابرور که بؤلّمیشم مهن
آتشگه فرقّت ایچره سوزان.

یوقتور منگه اېمدی صبر و طاقت،
هجران غمینی چېکړگه بیر آن.

رحم ایله که قالمه‌دی قراریم،
چیقماقچه یتوشتی جان زاریم.

ای یار پریوش و ملک خو،
یوق سېن کبی دلربای مهرؤ.

شیرین لبینگ اؤتروسیده کوثر،
کوثر قاشیده ابرور ساسیق سو.

گوهر کبی تیشلرینگ قاشیده
بؤلغوسی خذف مثال اینجو.

خال سیهینگ عذارینگ اوزره،
توشکن کبی دور اؤت ایچره هندو.

قدینگ قاشیده کورونگوسی سرو،
سرو آلیده اؤیله کیم ترانغو.

ایکی قرا کؤزلرینگ ابرورلر
عالمی بوزرغه ایکی جادو.

تا پرده ارا یوزونگ یاشوردونگ،
کؤزومگه جهان ابرور قرانغو.

تیره شب هجر ارا قالیبمن،
باشیمغه قیلیب هجوم قیغو.

سېن غیر ایله بزم اېتیب، قیلیب نؤش
چیئی قرح ایچره چای خوشبؤ.

مېن کلبه کلفت ایچره هر دم
غم کاسه سیدین ایچرمن آغو.

مېن بېدل و دلبریم ابرورسن،
دلبر ایشی اوشبو نوع اؤلورمو؟

رحم آیه که قالمه دی قراریم،
چیقماققه بیتوشتی جان زاریم.

هر دم منگه یوز جفا قیلورسن،
مینگ دردغه مبتلا قیلورسن.

قتلیمغه قیلیب کوزونگنی جّلا،
قصدیمغه قاشینگنی یا قیلورسن.

غمزه نگ قیلیچین چبکیب باشیمغه،
جاندین بدنیم جدا قیلورسن.

کیرپیکرینگ اؤقترینی آتیب،
باشدین آیاغیم یرا قیلورسن.

مبندین یاشیرورغه گنج حسنونگ،
زلفونگ ایکی اژدها قیلورسن.

ویران ایتیبان بنای صبریم،
ظلمینگ اوینی بنا قیلورسن.

یبتسه ستمینگ گر انتهاغه،
باشدین ینه ابتدا قیلورسن.

تا که تیله سم حصول کامیم،
قهرینگ کهلپان، ابا قیلورسن.

لېکن باری مدّعیغه هر دم
هرنه اېسه مدّعا قیلورسن.

جانیمغه اوروب فراق نیشین،
اېل زخمی اوزه دوا قیلورسن.

القصّه که هر ستم که بیلسنگ،
قویمه ی بارینی منگا قیلورسن.

رحم آیله که قالمه دی قراریم،
چیقماقچه یبتوشتی جان زاریم.

بیر قطره کوزوم یاشیغه جیحون،
کېلدى انکه بیر حباب گردون.

خون جگریم، شفق اېمستور،
گردون اېتگینی قیلدى گلگون.

آهیمدین اوچوب هواغه تاغلر،
بیر یوزی سراسر اولدى هامون.

گلشنلر اېمس که خون چشمیم
صحرا اېتگینی قیلدى پر خون.

افغانیم ایذا سیدین اېمستور
بیر کیمسه جهان ایچیده مأمون.

بار محن آستیده الفدېک
قدیم بؤلوبان بعینه نون.

ممدود اولوب اولیه مدّ نالم
کیم قصر فلککه بؤلدى اوستون.

کؤرگن کیشی ییغله غه ی بو حالیم،
کؤنگلی بؤلوبان ملول و محزون.

شوقینگ ارا بېقرار ابرورمن،
لیلی غمیده نېچوک که مجنون.

آخر ییقیلیب، کېتیب اوزومدین،
بؤلدوم غم ارا اولرگه مقرون.

گهگاه باقیب بو حالتیمغه،
ای شوخ خجسته و همایون.

رحم آیه که قالمه دی قراریم،
چیقماقغه یبتوشتی جان زاریم.

حق عینِ کرم‌دینِ اِبتی، ای ماه،
اقلیم جمال اوزه سېنی شاه.

لېکن سنگه بو حزیننی قیلدی
بیر قزی کمین غلام درگاه.

قیلماققه باشیمنی پایمالینگ،
جسمیم سنگه‌دور فتاده راه.

هجرانینگه طاقت آیله‌ی آلمه‌ی،
تون-کون ایشیم اؤلْمیش آه ایله واه.

گر آیلْمه‌سنگ ایشیمْگه چاره،
اؤلْگوم غم و حسرت ایله بالله.

لازم سنگه‌دور، مېنِ حزینْغه
سالسنگ کرْمینگ کوزینی گهگاه.

بسکیم قریبان فسرده بۆلدوم،
حالیم کۆروب ابل قیلورلر اکراه.

بیر لطف ایله بېرمه‌سنگ ییْگیتلیک،
ارمان بیله کْبتْکه‌من چْکْیب آه.

زندانی ملال ارا توشوبمن،
بیر کیمسه اېمس غمیمدین آگاه.

اشکیم تۆکولوب نېچوک که دانه،
جسمیم قوروبان بعینه کاه.

اؤز حالیمه ییْغلم نهانی،
هر تون چْکْیبْان فغان جانگاه.

رحم آیله که قالْمه‌دی قراریم،
چیقماققه بیتوشتی جان زاریم.

هر دلبر شوخ حورمنظر
کیم حسن ارادور جهانده اشهر.

گهگاه بۇلور کرم یوزیدین،
اؤز عاشقی ساری مهرگستر.

کاشانه سیغه کیریب قویاشدبک،
تیره تونینی قیلور منور.

حالین سؤره ب التفات یرله،
ایلر باشینی فلککه همسر.

خسته تنیغه ییتورگوسی جان،
دبب نېچه کلام روحپرور.

کامینی چوچوتکه لی ایچورگهی
نؤش لیبینی نېچوک که شگر.

القصبه، انینگ نه ابرسه کامی،
لطفی بیله ییتکورور مکرر.

لبکن مېن ناتوانغه هرگز،
ای ظالم و قاتل و جفاگر!

سېندین نفسی وصال کامی
عمروم ارا بؤلمه دی میسر.

هجرینگ اؤتیغه یانیب، همیشه
جانده شرر و کؤنگولده اخگر.

بو حال ایله مېن قچانغه تبگرو
جان اسره غه من، بؤلوب مکدر.

رحم آیله که قالمه دی قراریم،
چیقماققه ییتوشتی جان زاریم.

تا میلینگ ابرور فزون جفاغه،
یوق دزه چه رغبتینگ وفاغه.

اول کون که سنگه کونگولنی بیردیم،
اندین بیر قالمیشم بلاغه.

کوندین-کون اولوب زیاده جورینگ
مهن زار و حزین و بېنواغه.

بیر باقمه غه سن کرم کوزیدین،
کوپ ییللر اوتوب مهن گداغه.

دشناملر آيله گونگدور، آچسم
آلینگده تیلیمنی گر دعاغه.

لطفونگ تيله بان توگندی عمروم،
یبتمس مو عتابینگ انتهاغه.

شهلرگه ابرور همیشه لازم
قوللرنی یبتورسه مدعاغه.

گرچه سنگه یبتمه گوسی دادیم،
لېکن انی سالمیشم خداغه.

مهن زارغه جور اېتر چاغیده،
گهگاه خدانی سال اراغه.

اؤز جانینگه رحم اېت، آگهی نینگ
آهینی چیقمرمه غیل سماغه.

گر چېکسه بیر اؤتلوغ آه مظلوم،
عالمنی یاقیب، بېرور فناغه.

رحم آيله که قالمه دی قراریم،
چیقماققه یبتوشتی جان زاریم.

ای گوهر معدن سعادت،
نوباوہ گلشن شرافت.

قدّینگ چمنی نزاکت ایچره
زیبندہ نہال خوش طراوت.

فرخندہ عذار تابناکینگ
حسن اوجی اوزہ مہ لطافت.

شیرین و لطیف و تار آغزینگ
نو غنچہ گلبن ملاح.

گیسوی معنبرینگ یوز اوزره
فردوس ارا سنبل نزاکت.

جادو ایکی نرگسینگ نگاہی
عالمغہ سالوب بلا و آفت.

آفاق ارا قامتینگ خرامی
قایم قیلیب آفت قیامت.

بو عاشق زار و ناتوانینگ
حالیغہ باق، آیلہ بان عنایت

کیم ہجر غمی قرا تونیدہ
یبتیم چبکیب اؤلگہ لی ملالت.

لہکن نہچہ کیم ملول ابرورمن،
یوز شکر کہ ہر سحر دوامت.

جانیمغہ ابرور جلیس ذکرینگ،
کونگومگہ مدام انیس فکرینگ.

مطلوب جهان ابرور جمالینگ،
معدوم زمان ابرور مثالینگ.

تا پیغہی ابدی تازہ جان مسیحا،
تا پیسہ ابدی جانفزا مقالینگ.

حیوان سوویغہ بیتوردی خجلت
جانبخش لبینگ ارا زلالینگ.

حیرتغہ سالور چمنده گلی
بیر جلوہ بیلہ عذار آلینگ.

لالہ جگریغہ قویغوسی داغ
ریشک اوتی بیلہ یوز اوزرہ خالینگ.

یوز عجز ایلہ خم بؤلور ینگ آی
کؤرگن چاغی دلکشا هالینگ.

دہوانہ بؤلور پری گمانسینز،
گر کؤرسہ بو غنج ایلہ دلالینگ.

کؤرمک طمع ایلہ بان یوزونگی
مہن خستہ زار تنگ حالینگ.

اؤلسم دغی باقمان اؤزگہ یوزگہ،
بیلمان کہ نپدور سہنینگ خیالینگ.

ایستب سہنی تینمہیین شب و رۆز،
گرچہ تاپہ آلمہدیم وصالینگ.

جانیمغہ ابرور جلیس ذکرینگ،
کؤنگلومگہ مدام انیس فکرینگ.

سہن شاد یورورسن، ای پریزاد،
مہن اولتوروبان غمینگدہ ناشاد.

سہن عیش ایلہ شرابہ مشغول،
مہن رنج بیلن تعبغہ معتاد.

سہن عشرت ارا مثال شیرین،
مہن محنت ارا نیچوک کہ فرہاد.

سہن غیر ایلہ شادمان و خندان،
مہن رشک ایلہ تارتیب آہ و فریاد.

قیلماق سنگہ ایش ستم بیلہ ظلم،
چپکمک منگہ ایش جفا و بہداد.

سہنسن منگہ اوسرو تند و سرکش،
مہنمن سنگہ بس مطیع و منقاد.

سہن ہجر بلاسینی قیلیب کؤپ،
مہن بؤلہمین اول بلادین آزاد.

سہن ناز بیلہ عتاب اہتیب جمع،
مہن صبر بیلہ سکوننی برباد.

سہن ہیچ مروّت اہتمہ گونگدور،
مہن قیسی کیشیگہ آیلہمین داد.

سہن یاد مہنی بیر آیلہمسسن،
مہن ہر نفس آیلرم سہنی یاد.

جانیمغہ ابرور جلیس ذکرینگ،
کونگومگہ مدام انیس فکرینگ.

تا عشقینگه تاپتیم آشنالیغ،
غمدين تاپه آلمادیم رھالیغ.

قیلدی مېنى مبتلاى هجران،
گردون اېتيبان ستمفزاليغ.

هر لحظه ده قصد جانيم آيلر،
تا سالدی منگه بو مبتلاليغ.

يوز درد سالور باشيمغه هر دم،
هېچ يېرى ولى اېمس دوالیغ.

قۇيمس مېنى بير نفس بلاسیز،
مونداق هم اولور اېکن بلالیغ.

بير دم يېتوروب يوزونگ قوياشین،
تیره تونوم اېتمه دی ضیالیغ.

آلیده عیان اېتیب تضرّع،
وصلینگنی کوپ آيله دیم گدالیغ.

لېکن نفسی ترخم آیلب،
کامیمغه یېتورمه دی روالیغ.

یادینگ بيله شاد بولدوم آخر،
قالدی انگه بو یوزی قرالیغ.

سېندین نېچه ظاهرأ جدامن،
یؤقتور ولى باطنأ جدالیغ.

جانیمغه اېرور جلیس ذکرینگ،
کونگلو مگه مدام انیس فکرینگ.

بارمو خبرینگ بو مبتلادین
کیم جانغه یبتوشمیشم عنادین.

خورشید رخونگ هواسی بیرله
موهومراق اولمیشم هوادین.

ایریلمیشم، ایسته بان وصالینگ،
بېگانه و یار و آشنادین.

اشکیم بيله غرق اېتیب جهانى،
آهیمنى آشورمیشم سمدین.

مونچه الم و جفا و آزار
یېتتى منگه چرخ بېحيادین.

کیم قیلدی جدا مېنى، قیلیب ظلم،
سېندېک ملک پرى لقادین.

اغيارغه یار و همدم آیلېب،
آیردی سېنى مېنى گدادین.

هر یېرده اېسنگ مدام ساغ اول،
ایمن بولوب آفت و بلادین.

حقینگده تون و کون آگهي دېک
فارغ نفسې اېمن دعادین.

بیر گوشه ده ییغلم همیشه،
وصلینگنى امید اېتیب خدادین.

جانیمغه ابرور جلیس ذکرینگ،
کونگومگه مدام انیس فکرینگ.

قطعه لر

۱

قناعت گۆشه سیده خاکسار اولماقنى عادت قیل،
اگر یېتمک تیلرسن مهر ینگلیغ اوج عزتغه.

طمع ترک آیله بان ابلدین ایتک خورشیددېک چېککیل
که تا اولتورمه غه یسن سایه دېک خاک مذلتغه.

قناعت دولتی باقی دورور قانعغه کیم هرگز
میستر بۆلمه غه ی طامعغه یېتمک اوشبو دولتغه.

طمع ادباری طامعغه توگنمس محنتی دور کیم
یېتوشمک ممکن ابرمس اولگوچه بیر لحظه راحتغه.

۲

کؤنگول، محتاجلیق ناگه اگر قیلسه سېنی مضطر،
باریب حاجتروالیغ التجا قیل اهل همتدین.

وگر خود جوع و فاقه تیغیدین یوز قتله اولسنگ هم،
طمع رحم و مروت قیلمه هرگز اهل خستدین

که یوز گنج اول بېریب آچیق یوز ایله هم چېکر منت،
بو بیر نان بېرسه اولتورگه ی اچیغ سؤز بیرله متدین.

٣

باری عالم اېلی نینگ شوم و بدبختی اول آدمدور
که بخل و خست و کبر و حسد اندین بؤلور واقع.

اگر جمع ایلسه یوز گنج خست بیرله قاروندېک،
ینه اېل مالینی آیلر طمع، بؤلمه ی انگه قانع.

اؤزی خود بېرمه گه ی عمریده بیر محتاجغه بیر نان،
بېرور ایلغه داغی بؤلغه ی کمال سعی ایلله مانع.

ایننگدېک شوم نینگ دیدارینی کؤرمسلیک اولادور
که آنینگ شامتی کؤرگن کیشینی هم قیلور ضایع.

٤

فلان باذلغه یوز لعنت که گر انعام اېتر بؤلسه،
تنعم اهلینی اونده ب بېرور یوز نعمت الوان

ولې آچ اېل نېچه تیلورسه آلیده تیلل لقمه،
قاور قهر و تشدد ظاهر آیلل بېرمه یین بیر نان.

بو فعلی شامتیدین گر انگه قهر و غضب آیلل،
گدای دردبدر قیلسه، نې تانگ، آخرانی یزدان.

٥

فلان سفله که چرخ سفله پرور گردش بیرله،
جهان گنجینی آز فرصته جمع اېتی فریدوندېک.

خساست غایتیدین مستحققه بېرمگه ی بیر پول،
بو فعلیدین عجب یوق گرانی بیر یوتسه قاروندېک.

٦

بار ايگي شوم بخل و حسد بيرله دهر ارا،
حق لعنتيغه يير-ييري سيدين قريب ابرور.

دلدار يزى ايچره و شه آستانیده،
ييري ابرور رقيب و ييري سي نقيب ابرور.

اؤلتورسه هر کيشی گر الرنى ثواب اوچون،
تنگری عنايتی انکه بېشک نصيب ابرور.

٧

ای کؤنگول، کيمسه کيم سېنى سېومس،
قاچ، انينگ تېگره سيگه آيلنمه

که نصيحت قيلورده اؤتکنلر
دېدیلر: «سېومه گنگه سويکنمه».

٨

کؤنگولنى باغلمه نامرد وعده سيغه دې
که وعده سيده انينگ بؤلمه غه ی وفا هرگز.

ملايم اؤلمه دې دشمن قديمينگگه،
ملايمت بيله اول بؤلمس آشنا هرگز.

باشی ييلان نينگ اگر هر نېچه که نرم دورور،
ولېک بؤلمس ايچی زهر يدين جدا هرگز.

۹

کیچیکلیکده عدل آیلهمک ارتکاب،
بیل آثار عزّ و جلالیت دورور.

ستم رسمینی آیلهمک منعدم،
جهانده نشان صلابت دورور.

۱۰

هر کیشی دشمن قدیمی نینگ
التفاتیه گر کؤنگول باغلا.

تېزدور کیم ییبان پشیمانلیغ،
بغیرینی حسرت اؤتیغه داغلا.

۱۱

هوش ابلّی گر ایسته سه مقصد گلینی جلوه گر،
خار و خس آیینّه گیتی نمادور، ای کؤنگول.

جزم قیلسه یار وصلی بارگاهی عزمینی،
برچه اشیا اول طرفگه رهنمادور، ای کؤنگول.

۱۲

کیشی کیم یمانلیغ ابرور شیوه سی،
کېلور هر نفس باشیغه یوز بلا.

جلای وطن آیلب انی فلک،
کیلور غربت اندوهیغه مبتلا.

۱۳

ای کۆنگول، یخشیلیغنی قیل پیشه
که یمانلیغ ابرور یمانغه جزا.

کیم که ترک آیلسه یمانلیغنی،
بۆلور، البتّه، یخشیلیقکه سزا.

۱۴

فلک گردشین کۆرکه آفاق ارا
قویاشنی قرا بیرگه هموار اتر.

جهان دونلوغین کۆر که فرق اېتمه یین
گهرنی خذفدین، بسی خوار اتر.

۱۵

ملک خوارزم نینگ زر و مالین
بالکل اول شوم بېردی یغماغه.

اؤیله بېهوده صرف آیلهدی کیم
تشله غن ینگلیغ اؤلدی دریاغه.

۱۶

گر عزیز اؤلماق تیلرسن خدمت و اخلاص ایله
کیم سبب خدمت ابرور هر کیم که بؤلدی ارجمند.

کۆر که ظلمت خیلی دفعیغه چبکر هر صبح تیغ
آفتاب اول وجه بیرله سرخرؤی و سریلند.

١٧

هر کيشی کيم تشقري قويسه قدم اوز حدیدين،
يېتمه يين مقصود يغه شرمندۀ عالم بۇلور.

يوز تومن رنج و مشقت يبرله عالمدين باريب،
روسياه و مضطرب حال آخرتده هم بۇلور.

١٨

علم ايچره كمالاتي اول حدغه يېتيتور کيم
سؤز عقده سي فكري نينگ تيرناغي بيله حلدور.

عقل ايله فراست کيم انسان شرفي اندين،
شأنيده انينگ گۇيا بير آيت منزلدور.

١٩

اگر جمع اولسه اوچقون بير مكانغه،
بۇلور، البته، آتشگاه پيدا.

و گر هر ساريدين ييغنلسه قطره،
بۇلور تدريج ايله طوفان هويدا^{٧١}.

٢٠

اي كه ضميرينگكه صفا ايسته سنگ،
سير قيل و قيلمه ثبات اختيار.

^{٧١} بو قطعه ده آگهي ميلادي ١٨٢٦ - ٢٧ - ييللر، آيدؤست باشچيليگيده گي قاره قالپاق خلق قوزغالانيگه اشارت قيلگن.

نېگه که تغیر تاپر آب صفا،
دایم اگر قیلسه چوقورده قرار.

کۆر که قویاش چابکینی، سیریدین
هر کون^{۷۲} آچر چرخ اوزه روشن عذار.

۲۱

کیم که اوز حدیدین تجاوز ایتیب،
عمل بد ساری قدم اورغهی.

اؤزی اوز جانی قصدینی قیلیبان،
اؤزیغه خنجر دودم اورغهی.

۲۲

چیستان^{۷۳}

اول نهچوک فَرخ هما کیم باشی آنینگ تورتدور،
بؤنیدور آلتی، تنی اؤتۆز، آیاغی تورت یوز.

سایه هر کیم باشیغه سالسه، تاپیب اقبال و جاه،
گلستان اؤلغه ی آنینگ آلیده جمله تاغ و توز.

تاپماغونگکه سایه سین بزم طرب زندان اؤلوب،
هم قد ایله ناله آیلر هر تون انداق کیم قوبوز.

^{۷۲} ک. نشریده «کون» سۆزی توشیب قالگن.

^{۷۳} بو بیتّه چیستان، بیر ویدیوی منبهدن قۆلگه کهلدی. چیستان نینگ جوابی اېسه «دولت».

رباعيلر

۱

عمروم اؤتوبان قیلیب گدالیغ، یا رب،
 کامیمغه یبتوشمه دی روالیغ، یا رب.
 مقصدغه همه یبتتی، ولی قالدی منگه،
 آق سقال ایله یوزی قرالیغ، یا رب.

۲

بیر سؤز دېگه لی گر آچسه جانان ایکی لب،
 بېحد و عدد بؤلور دُرافشان ایکی لب،
 یوز قتله غم عشقیدین اؤلسم، غم اېمس
 کیم بېرگوسیدور بیر سؤز ایله جان ایکی لب.

۳

اول دلبر چابک سوروبان مېن ساری آت،
 یبتکوردی باشیم اوزره قدم لطف ایله بات،
 یؤلیده نثار آیلمه دیم نقد حیات،
 وه کیم مېنی هر دم اؤلتورور اوشبو اویات.

۴

عشق اوردی انینگدېک دل ویرانیمه اؤت
 کیم جسم یانیب، توشتی دغی جانیمه اؤت،
 کول بؤلسه وجودیم کویوب اېمدی، تانگ اېمس
 کیم اوردی غضب چهره جانانیمه اؤت.

۵

آهیمغه جفای چرخ اخضر باعث،
 اشکیمغه غم دهر ستمگر باعث،
 یؤق، یؤق که غلط آیله دیم، انداق ابرمس
 کیم برچه سیغه فراق دلبر باعث.

٦

دھر اهلیدین امید عطا قیلمه عبث،
گر عاقل اېسنگ، بؤيله خطا قیلمه عبث.
أیلب طمع وفا ستمگرلردین،
أوز جانینگه-أوق أوزونگ جفا قیلمه عبث.

٧

اې درگھینگه جمیع آدم محتاج،
آدم دېمه یین، جملئ عالم محتاج،
محتاجینگ اگرچه کؤپتور اوسرو اما
مېندېک تاپیلور جهان ارا کم محتاج.

٨

اېرمس منگه کؤیونگ ساری آهنگ عرج
کیم عجز اېلینگه طواف کؤیونگدور حج،
باشدین قدم أيله گوم یولونگ قطعیده،
معذور اېمان اگرچه ایرسم اعرج.

٩

مېن خسته غه مطلوب اېرور راحت و راح،
اې ساقی گلچهره، کېتورگیل اقداح
تا کیم مېن آنی نفس-نفس سیپقربان،
دوران غمیدین تاپه ی بیرار لحظه فلاح.

١٠

توت دمېدم، اې سرو گل اندام، قدح
کیم ایچماق اېلینگدین منگه دور کام قدح،
عشقینگ غمیدین کؤنگول اېرور بېطاعت،
یېتکورسون انگه زمانې آرام قدح.

۱۱

خلقه قره بان، قیلمه علالا، ای شیخ،
عالمغه اوزونگ آیلمه رسوا، ای شیخ
کیم برچه ریا و حیلہ و مکرینگی
فاش اېتمه اولوس ارا سراپا، ای شیخ.

۱۲

قدینگه فدا نقد روانیم، ای شوخ،
صدقه لبینگه جوهر جانیم، ای شوخ،
باشیمغه مسیحدېک یبتوشمس اېرسنگ،
هجر اؤلتوره دور بؤینونگه قانیم، ای شوخ.

۱۳

مسجدده نماز اؤقوب مدام، ای زاهد،
گر تاپمس اېسنگ مراد و کام، ای زاهد،
اخلاص بیلہ کیریب خرابات ایچره،
ساقی قؤلیدین ایچ تۆله جام، ای زاهد.

۱۴

ای عارضی گل، قامتی سرو آزاد،
قیسی کیشیگه آیلہ یین ایلکینگدین داد
کیم شریّت وصلینگدین اولوس شاد بؤلوب،
مېن زهر فراقینگدین اېرورمن ناشاد.

۱۵

گر کهلدی شراب عشق بسیار لذیذ،
بیلمه یدور آنی زاهد هوشیار لذیذ،
هر نوع دوا که دافع درد دورور،
کؤرگوسی قچان مزاج بېمار لذیذ.

١٦

اې حکمینگه دور انس ايله جان ايچره نفوذ،
يۇق، يۇق که باری اهل جهان ايچره نفوذ،
امرینگه که مخصوص منگه دور، باردور
هم جان ارا، هم روح و روان ايچره نفوذ.

١٧

اې یار، سنگه خلوت ارا منزلدور،
صبر ایت که خدا لطفی سنگه شاملدور
کیم ایگی جهان راحتی بیرله کامی
صابر کیشیگه خلوت ارا شاملدور.

١٨

یبتکوردی صفا پیر یوزیگه فصل بهار،
آچیلدی گل و لاله و نسرين بسيار،
کېلگیل که چمنلر ايچره بزې توزه لی،
نوش ايله گه لی طرب میینی، اې یار.

١٩

اؤلتوردی مېنی اول کوز و قاش، اې دلبر،
قتلیم اوزه کورگوزوب تلاش، اې دلبر،
مېن بؤيله اگر یوز کرت اؤلسم، یوق باک،
بېرسون سنگه حق اوزاق یاش، اې دلبر.

٢٠

بدطینت اولوس بوم کبی شوم دورور،
تربیت انگه کیم ایتسه مذموم دورور،
زقوم نهالی ایچسه گر آب حیات،
آخر بېره جک میوه سی زقوم دورور.

۲۱

باردی کۆنگول و کېلمه دی دلدار هنوز،
وصلیغه مگر تاپمه دی اول بار هنوز،
یا وصلیغه یېتکچ بۆلوبان محو جمال،
حالیمنی انکه قیلمه دی اظهار هنوز.

۲۲

یار اېتمه دی مېن ساری خرامې هرگز،
بزمیمغه کېلیب ایچمه دی جامې هرگز،
عاشقلریدین حساب اېتیب، کلبمغه
بیر کېلمه دی و بېرمه دی کامې هرگز.

۲۳

تا توشکه لی باشیمغه غم و کلفتینگیز،
اۆلتوردی مېنی آرزو و حسرتینگیز،
یوز شکر که کۆزلریمنی روشن قیلدی،
آخر یېتوروب نور مه طلعتینگیز.

۲۴

هر نېچه فریب و مکر بیرله خئاس
آدم بدنیه کیریب آیلر وسواس،
آزغورماق ایشیده کیشینی، اېرمستور
تلبیس قیلور چاغیده انداق که ناس.

۲۵

هر کیم که طریق عشق ارا صادق اېمس،
عاشقلیق انینگدېک کیشیگه لایق اېمس،
هر نېچه که چېکسه تون و کون آه و فغان،
بیلگیل که جمال یارغه عاشق اېمس.

۲۶

ذره اوچوبان نیر اعظم بولمس،
ییر بالش ایتیب، اوج فلک خم بولمس،
انسان ارا نادانی بیلینگ حیواندور،
حیوان نېچه زور آیلسه آدم بولمس.

۲۷

قیلماق بیله پرورش تیکن گل بولمس،
هم تربیت ایلّه زاغ بلبل بولمس،
گر اصلی یامانغه یخشیلیق مینگ قیلسنگ،
یخشیلیق انینگ نیتی بالکل بولمس.

۲۸

اول نوع ساووق بولدی فراوان بو قیش
کیم اولدی تونگوب آدم و حیوان بو قیش،
بولدی آنه سیدین ینگیدین توققندېک،
هر کیم که امان سقله دی گر جان بو قیش.

۲۹

هر نېچه جفا و جور ابرور یارغه ایش،
یوز آنچه وفا و مهر بو زارغه ایش،
گر شمع اؤتیغه هر نېچه کویسه، اوزین
اورماق انکه پروانه ناچارغه ایش.

۳۰

ای ایگی یوزونگ جهان ارا آی و قویاش،
اندين آله دور نور و ضیا آی و قویاش،
بو ایگی سیدین تون و کونوم روشندور،
پس حاجت اېمس اېمدی منگا آی و قویاش.

۳۱

ای نفس اؤزونگ غم یوکیغه آیلمه دوش،
 ترک آیله تعلقنی و کهل اویله که قوش،
 مېن خسته غه ایش قچانغچه بؤلغوسیدور
 سېن ظالم ایله گاه یرهش، گاهی اوروش.

۳۲

یا رتیم، هدایتینگ منگه قیل مخصوص،
 هم لطف و عنایتینگ منگه قیل مخصوص،
 یعنی که قیلیب عفو گناه و جرمیم،
 احسانینگ و رحمتینگ منگه قیل مخصوص.

۳۳

یا رب، مېنی نفس بندیدین آیله خلاص،
 هم کبر و هوا کمندیدین آیله خلاص،
 هر ایشده پسندینگنی منگه روزی ایت،
 عالم ابلینینگ پسندیدین آیله خلاص.

۳۴

هر کیمسه گه بؤلسه صحبت یار غرض،
 اول صحبت ارا بادۀ سرشار غرض،
 عشق ایچره یوق و بارینی اول^{۷۴} ترک آیلب،
 قویسون باشیدین هر نېچه کیم بار غرض.

^{۷۴} ک. نشریده «اول» سؤزی یوق. خطاط یا تایپیست آلدیدن خطا بؤلگن بؤلسه کپرهک.

٣٥

گل بۆلمه غوسى يوزونگ جمالېغه عوض،
سرو اۆلمه غوسى قدينگ نهالېغه عوض،
جان بېرسه اۆلوككه نېچه كيم آب حيات،
بۇلغوسى قچان لېينگ زلالېغه عوض.

٣٦

گر قىلسه وفا وعده سيغه يار غلط،
باردور انگه بو بابده گفتار غلط،
ناگاه اگر چين دېسه، باور قيلماني
كيم واقع اۆلور سۆزيده بسيار غلط.

٣٧

اَيام بهار كېلدى هنگام نشاط،
اې گل، ايچه لى گلشن ارا جام نشاط،
بو فصل دورور اوسرو غنيمت بو كون
كيم تانگله غه قالمه گوسى انجام نشاط.

٣٨

بو تون بۆلوبان نغمه سرا، اې حافظ،
توزدونگ عجب آهنگ و نوا، اې حافظ،
بزم اهليغه دلکش اون ايله جان بېردينگ،
عالمده الهى مينگ یشا، اې حافظ.

٣٩

هر ني كه ابرور مزاج جانانيمه حظ،
اولدور بو جهان ايچره مېنينگ جانيمه حظ،
ابل كۆنگلى كمند زلفيدن بۆلسه ملول،
اول بند مېنينگ دل پريشانيمه حظ.

۴۰.

کۆرمک یوزینی دیدۀ گریانغہ طمع،
 قوچماق بېلینی بو تن عریانغہ طمع،
 سۆرماق لې نینگ شریتنی جانغہ طمع،
 توتماق قۇلینی دل پریشانغہ طمع.

۴۱

قیلغوم بوکون اول شاه جهان بیرلہ وداع،
 انداق کہ تن ضعیف جان بیرلہ وداع،
 نې عیب، چیقردہ ییغلہ سم کوییدین
 کیم آیلہ گہ من باغ جنان بیرلہ وداع.

۴۲

تا قیلدی لې سۆزدہ شکرافشانلیغ،
 جانسیز بدنیم بۆلدى همول دم جانلیغ،
 دېر زاهد: «اوشول مسیح عشقین ترک اېت»،
 آدمده بو نوع اۆلور اېکن نادانلیغ.

۴۳

ساق، قیلیبان یوزونگنی شامیمغہ چیراغ،
 توت درد و غمیم دفعیغہ مستانه ایاغ،
 تا آنی ایچیپ ابدگچہ بېخود اۆلوب،
 بو غمکده ایچرہ بۆلمه یین بیر دم ساغ.

۴۴

سۆزدور بو جهان اهلی ارا قلزم ژرف،
 پاکیزه معانی انگه دور دُر شگرف،
 بو بحر تاپر کۆنگول ارا گنجایش،
 لېکن انگه هر کۆنگول بۆله آلمس ظرف.

٤٥

خيل مژه سي توزه تدی هر يان ايکي صف،
عالم ملکين قيلورغه ويران ايکي صف،
تا پغوسي شکست اول ايکي صف آليده،
هر نېچه که توزه کفر و ايمان ايکي صف.

٤٦

احسانينگه، اي يار قدردان، قوللوق،
انعامينگه هم بېحد و پايان قوللوق،
يوز قوللوق اگر هر نفس اېتسم يېریدور
کيم لازم ابرور منگه فراوان قوللوق.

٤٧

هر دم يوز اوروب شدت و طغيانغه ساووق،
کؤرگوزدی جفالر مېن حيرانغه ساووق،
يوز نيش اوروب بو تن عريانغه ساووق،
فرياد که يېتکوردی مېن جانغه ساووق.

٤٨

ای يار، دمي حال پريشانيمه باق،
ساريغ يوزوم و ديده گريانيمه باق،
هر کېچه فلک خرمنيني کوي دورگن
آهيم اوتي و شعله افغانيمه باق.

٤٩

اول نوع منگه جور و جفا قيلدی ساووق
کيم عاجز اولوب يېتميشم اولمککه ياووق،
چاره انگه اوت ياقيب يېمک ياغلي پلاو،
گوشه اولسه انگه سېميز قوزی، يوقسه تاووق.

۵۰

وه کیم ینه ظلمینی عیان اېتتی فلک،
 بغریمنی غم هجر ارا قان اېتتی فلک،
 کۆز یۆلیدین اؤل قانی روان اېتتی فلک،
 آخر منگه، کۆر که قصد جان اېتتی فلک.

۵۱

اې اهل جهانغه عید اېرور دورانیڼگ،
 یوق آیلمه گن کیمسه دعای جانینگ،
 اېل جانیهه راحت یېتورور احسانینگ،
 بولسون باری اېل جانی سېنینگ قربانینگ.

۵۲

نې قاتل اېرور رحمسیز، اې یار، کۆزونگ
 کیم قانیم ایچیب تۆیمه دی خونخوار کۆزونگ.
 عالم ارا بیر تیریک تاپیلمس مونداق
 کیم قتل قیلور اولوسنی بسیار کۆزونگ.

۵۳

نې عیسی جانبخشدر، اې یار، لیبینگ
 کیم جان تاپر اېل، آیلسه گفتار لیبینگ.
 عالمده تاپیلمس بیر اؤلوک سرتاسر،
 گر بؤیله که جان بېرگوسی بسیار لیبینگ.

۵۴

تا توشتی فراق اؤتیغه بېمار کۆنگول،
 یوز درد و غم و المغه دوچار کۆنگول،
 دوران ستمی تیغیدین افکار کۆنگول،
 بولمیش مېندین ملول و بېزار کۆنگول.

٥٥

هم مهر جهانتاب سنگه چهره آل،
هم ايکي قاشينگ هيئت ارا ايکي هلال،
هم آب حيات ايکي لبينگ ايچره زلال،
هم سبزه خط انده ابرور خضرمثال.

٥٦

اي ذاتينگه مخصوص دورور جود و کرم،
جود و کرمينگ بيرله جهاندور خرم،
خرم چو جهان اهلي بولورلر هر دم،
بولسم، ني عجب، الر ايچيده مهن هم.

٥٧

مبندين ايشيت، اي دؤست، بو ينگليغ پيغام
کيم کونگوم ابرور مدام يادينگه مقام،
گر وصلينگه خود دمي يپته آلمسن،
لبکن تون و کون ايشيم دعا بيرله سلام.

٥٨

اي ساقی گلچهره، کپتور گلگون جام،
لبريز قيليب انگه شراب گلفام،
تا سيقريبان مهن آني، گلدېک آچيليب،
دفع آيله يين اندوه جفاي ايام.

٥٩

رحم آيله گيل، اي شوخ، بسې زارينگمن،
باشدين قدم آيله بان، طلبگارينگمن،
ساتماق تيله سنگ اگر متاع حسنونگ،
جان جوهريني بېريب، خريدارينگمن.

۶۰.

ای درگهینگه سپهر دربان اؤلسون،
 رأیینگکه مطیع اهل دوران اؤلسون،
 ادنا سپهینگ قیصر و خاقان اؤلسون،
 آیینگده اولوس جانلری قربان اؤلسون.

۶۱

ای دولت و اقبال سنگه یار اؤلسون،
 هر ایشده خدا لطفی مددگار اؤلسون،
 احباب اؤلوبان لطفونگ ایله افسردار،
 اعدا باشی دایما سر دار اؤلسون.

۶۲

ای برچه کونونگ عیش ایله نوروز اؤلسون،
 هم تازه ییلینگ سعادت اندوز اؤلسون،
 خورشید کبی مرتبه اقبالینگ
 تدریج بیله بلند و فیروز اؤلسون.

۶۳

کۆپ مدّت ابدی، چپکیب بلای هجران،
 یولیغه باقیب منتظر ابردینگ، ای جان،
 چیق آلدیغه اېمدی کؤرگوزوب استقبال
 کیم کېلگوسیدور بو کون همول جان و جهان.

۶۴

ای یار، سنگه تنگری تبارک بؤلسون،
 نوروز ایله تازه ییل مبارک بؤلسون.
 احباب سرافراز اؤلوبان لطفونگدین،
 اعدا باشی منکوب بلارک بؤلسون.

۶۵

قیش موسمیده قۇریلسه بیر تازه اۇتاو،
یانسه ایچیده قوروغ سازاق بیرله آلاو،
ارمانی بۇلورمو دهر ارا اول کیشی نینگ
کیم انده توزوب بزم، یېسه یاغلی پلاو.

۶۶

قیش قتیق اۇلوب، یاغدی بسی قار و قیراو،
یاقماق او ی ارا اوسرو ضرور اۇلدى آلاو،
مېندېک قری، البتّه، تۇنگوب اۇلگوسیدور،
اوت باشیده گر یېمس اېسه یاغلی پلاو.

۶۷

تا کجلیک ایله کیردی فلک دورانغه،
دانا همه نان گداسیدور نادانغه،
توزلیک بیلّه آیلنسه ابدی گر گردون،
نادان یوزی توشمه گهی ابدی بیر نانغه.

۶۸

باردور منگه کۆپ جرم فراوان، توبه،
جرم اوینی قیل جمله ویران توبه،
یا رب، کرمینگ بیرله اینیگدېک که نصوح،
بو جرم ایله توبه دین قیل احسان توبه.

۶۹

یا رب، قیلیبان غمینگی محبوب منگه،
دردینگی تون و کون ایله مغلوب منگه،
روحومنی همیشه نفسگه غالب اېت،
نفسیمنی همیشه ایله مغلوب منگه.

۷۰

ای کبلدی فنون و علم تسلیم سنگه،
 قیلماق منگه لازم اؤلدی تعظیم سنگه،
 گرچه یوق ابدی قوت آياغیمده، ولې
 کبلدیم باش ایله، آلهلی تعلیم، سنگه.

۷۱

کافر کوزی بېداد عیان آیلهدیلا،
 جور اوقیغه جانیمنی نشان آیلهدیلا،
 هر لحظه دلیم آه و فغان ایلهدیلا،
 آخر مېنی رسوای جهان آیلهدیلا.

۷۲

ای مطرب گلچهره، توزوب سازینگی،
 سازینگه هماهنگ قیل آوازینگی،
 لطفونگی بوکون بزم اېلیغه وافر اېت،
 تا صبحغه کم آیله گیل نازینگی.

۷۳

فریاد که قرّیلیق منگه زور اېتتی،
 باشیم چاشیبان عقل ایله هوشوم کبّتی،
 هم اوردی کسل جفا نیشینی انداق
 کیم تندین اوتوب جانیمه اېمدی یېتتی.

۷۴

مساوی الطرفین

رخساری	خطّ	آچیلدی	اول شوخ که
گلناری	یوزی	ریاحینده	آچیلدی
منمن	بې صبر و قراری	یوزی	خطّ
زاری	منمن	گلناری	رخساری

تویو قلد

۱

کیشی غم دفعیغه گر مؤل ایچر یوز مینگ قدح مل هم،
کۆنگولده عشق ذوقی بۆلمسه، افزون ابتر ملهم.

شهادت عالمی اسراریدین هرگز خبر تاپمس،
کیشی تا بۆلمه غونچه غیب اسراری بیله ملهم.

۲

غم یوکی تا قامتیم یا قیلمه دی،
آهیم اؤتیغه فلک یا قیلمه دی.

قیلمه دی رحمی منگه خود، اؤزگه گه
بیلمه دیم کیم قیلدیمو یا قیلمه دی.

۳

دؤستلر، همراهلیغ ایلب بارینگیز،
تندخو یاریم قاشیغه بارینگیز.

بیر کچه بزمیمغه کبورتورمک اوچون
باش آیاغیغه قویوب یالبارینگیز.

۴

وعدۀ لطف اېتمه، آت، جور ایلب، اؤق
کیم منگه اول نسیه دین بو یخشی، اوق.

اؤتی عمروم وعدۀ ننگ امیدى بیله،
صبر قیلماق بۇلغوسیدور مونچه اؤق.

۵

بۆلدى چون عمرونى كوني نىنگ وقتى توش،
نفس سرکش آتینی كۆپ چاپمه، توش.

خوابگاه ابتكىل قناعت منزلىن،
يۇقسه، هرگز كۆرمه گونگ راحتنى توش.

۶

اوج بلند آيلب قناعتنى قنات
كىم يېرىنگ حرص آيله ميش قعر قنات.

ايلكىنگه آليپ رياضت تاشينى،
كبر و نخوت باشين اول تاشدين قنات.

۷

درد زهرى سالدی چينلر قاشيمه،
كېلمه دی حاليم سؤزرغه قاشيمه.

غم يوكين چېمكده، اي دل، چابك اول،
هرگز اوشبو ايشده باشينگ قاشيمه.

۸

كاسه آلسنگ قۇلغه ايچمككه چاقير،
اوشبو مخمورىنگنى بزمينگكه چاقير.

مدعى خيلىنى خيل رشك ايله
هېچ رحم اېتمه ي مېنينگ كاميمچا قير.

٩

اگر عشق ایچره توشسه باشیم اوزره غم یوکی یوز من،
ابوورمسمن، انی چېکمکده اصلا یلقیبان، یوز من.

رضای یار ایله یوز ییل بلا طوفانیده قالسم،
چیقهای دېب امن و راحت ساحلیغه بیر نفس یوزمن.

اگر خصمیم مېنی اؤلتورسه، یوق بیر دّره غم اندین
که اتراک ایچره بیرى مینگگه غالب بؤلغوسی یوز من.

١٠

چهرهسی نینگ گرچه محرق ناری بار،
بیرگوسی دایم نهال ناری بار.

سیغمه غونگ بزى ارا، ای مدّعی،
تېلموروب تۆرمه بو یېرده، ناری بار.

مثنوی

دهر باغی تعریفیده

دهر که بیر باغ مصفا دورور،
باشدین آفاق زب ايله آرا دورور.

لطف و نزاکت ارا هر گلشنی
عیش ايله عشرت اېلی نینگ مسکنی.

اؤيله که فردوس فضاسی انینگ،
روحفا آب و هواسی انینگ.

نهرلری اؤيله که بحرالنجات،
بلکه عذوبت ارا عین الحیات.

سوولری هر ساری نمودار اولوب،
آیینة تحتها الانهار اولوب.

حوضلری ایچره مصفا زلال،
خاصیت و طعم ارا کوثرمثال.

اؤيله هواسی بولوبان دلکشا
کیم دم عیسی کبی دور جانفزا.

آچیلیبان یوز رنگ ايله گللری،
ساجیلیبان گل اوزه سنبللری.

غنچهلری کولگو قیلیب آشکار،
اؤيله که بزم ایچره لب لعل یار.

سوولری اطرافیده ریحان بوتوب،
خط کبی یار ابرنی اوزه بیر توتوب.

نرگسی یوز ناز ایله آچیب کوزین،
کۆرگوزوبان خللقه مرغوب اوزین.

سرولری اؤزنی قیلیب جلوه گر،
قد چکیبان ناز بیله سربسر.

هر ساری اشجاری چکیب کؤککه باش،
هر بیرى بیر رنگ قیلیب میوه فاش.

کامیغه هر میوه بېریب بیر مزه،
صورت ارا بیر-ییریسیدین نزه.

گل اوزه بلبللری گؤیا بؤلوب،
نغمه سی ابلگه طرب افزا بؤلوب.

سرو اوزه قمریلری تارتیب نوا،
صوتی خلایقکه بؤلوب غمزدا.

جلوه قیلیب قوشلری یوز رنگ ایله،
هر بیر اېتیب ناله بیر آهنگ ایله.

هر بیرى آهنگی کبلیب دلکشا،
لحنی اېشیتگنگه بؤلوب جانفزا.

قصرلری مثل قصور بهشت،
فیض ایله آغشته انگه خاک و خشت.

خللقه هر قصری بؤلوب بزمگاه،
شمعلری زینت ارا مهر و ماه.

برچه خَوَرَنقَهه^{٧٥} کبلیب طعنه زن،
رَشک جنان باغیغه آتش فگن.

هر بیر یوز نقش قیلیب آشکار،
غیر مکرر باری نقش و نگار.

بزمگهی مطربی حددین زیاد،
هر بیر بیر صورت ارا حورزاد.

فیض اثر لحن و نواسی کبلیب،
قوت تن، روح غذاسی کبلیب.

گر لبی خوش لهجه سیدین هر دمی،
چیقسه تاپیب تازه حیات عالمی.

نغمه دلکش ارا چپکچ نوا،
سالیب اولوس باشیغه تورلوک هوا.

لبلری هر صوتغه کیم آچیلیب،
مجلس ارا در و گهر ساچیلیب.

هر اونیدین بلبل گویا خجل،
هر دمیدین داغی مسیحا خجل.

ناز ایله هرگه که نوالر توزوب،
یوز مینگ اولوک هر نفسی تیرگوزوب.

چنگ ایله ساز آیلسه آهنگینی،
آلغوسی زهره قؤلیدین چنگینی.

^{٧٥} «خَوَرَنق» بهرام گور ساسانی اوچون یسه لگن عجایب گوزل و شکوهلی قصرنینگ آتی

قیلسه عیان نالۀ بهجت اثر،
اېلگه بېرور عمر ابددین خبر.

حورصفت حسن ارا ساقیلری
غنچ و دلال ایله مجسم بری.

طرزی و رفتاری بسی خؤب اولوب،
باشدین آياق جان کبی مرغوب اولوب.

شکلیدین آثار طرب آشکار،
طرزیده انواع فرح بېشمار.

یوزلریدین خؤبلوغ انواری فاش،
کؤزلریدین مستلیغ آثاری فاش.

صورتیدور لطف و کرم مصدری،
هیئتیدور خُلق و شیم مظهری.

عشوه سیدین اهل طرب مست اولوب،
نشئه سیغه دهر اېلی پابست اولوب.

کیمی که تنگ آیلسه مخمورلوع،
لطفی انگه بېرگوسی مسرورلوع.

کیم اېسه بیر درد بيله مبتلا،
یبتکه ی انینگ مرحمتیدین دوا.

هر کیشی کیم دهر ارا غمگین ابرور،
لطفیدین آنینگ فرح آگین ابرور.

غمزده لر یاری بؤلوب صبح و شام،
قیلماق ابرور کوششی مست مدام.

شفقتی بیرله همه اېل شاد اؤلوب،
ایلکیدین عشرت اوپی آباد اؤلوب.

شیشه لری صورت زیبا کېلیب،
عیش اېلیگه انجمن آرا کېلیب.

سرودېک اندامی ارا سینه صاف،
هرنه دېسنگ وصفیده اېرمس گزاف.

اېلگه بؤلوب روحفزا قلقلی
اویله که فردوس برین بللی.

جسمیده می عکسی نمایان بؤلوب،
باشدین آیاق جلوه گه جان بؤلوب.

جانغه فرح هیئت زبباسیدین،
کۆز تاپیبان نور تماشاسیدین.

زینت بزم اؤلدی قیامی انینگ،
راحت جان کېلدى خرامی انینگ.

لېلریدین قیلسه قچان لعل فاش،
لعلی نینگ آلیده بؤلور لعل تاش.

جسمی که یاقوت فرح کانیدور،
اهل طرب پیکری نینگ جانیدور.

کاسه لری صاف و مُنقَش دورور،
نېچه تومن رنگ ایلله دلکش دورور.

نقش لری برچه بؤلوب دلنشین،
کۆرمه ی انی عمریده نقاش چین.

صورتی اول نوع کہ ماہ تمام،
والہ انگہ مجلس اہلی صبح و شام.

دست-بہ دست آلیبان اہل طرب،
بؤسہ قلیب لبلربی رؤز و شب.

اول بپریم اول اہلگہ روان شریتم،
بلکہ بپریم لذت جان شریتم.

کولگوگہ آغزی آچیلیب بارہا،
قیلماق اوچون اہلنی طرب آشنا.

ہم تؤلون آی پیکریدور، ہم ہلال،
اہلگہ بؤلوب موجب دفع ملال.

جانغہ فرح لر یبتوروب خندہ سی،
اہل جہان خندہ سی نینگ بندہ سی.

جملہ خلائق انگہ راغب بؤلوب،
وصلیغہ یوز جان بیلہ طالب بؤلوب.

بادہ لری صاف و معطر کہلیب،
راحت جان اویلہ کہ کوثر کہلیب.

لون و مزاج ایچرہ دور اوسرو جمیل،
اویلہ کہ تسنیم بیلن سلسبیل.

طالب آشام انگہ حورا بؤلوب،
غیرت صہبای طہورا بؤلوب.

لمعہ سی انداق کہ منیر آفتاب،
آیینہ بہجت انگہ ہر حباب.

موجلری کیم بؤلور انده عیان،
جوهر مرآت مصفاى جان.

رنگیده آثار طرب آشکار،
بؤییده اسرار فرح بېشمار.

طعمی بېریب نشئه آب حیات،
ایچسه کیشی تاپغوسی غمدین نجات.

لذتیدور روح و روان راحت،
بلکه بدن قوتی، جان راحت.

نشئه سیدین طبع نمایش تاپیب،
عقدۀ اشکالی کشایش تاپیب.

غم تونی نینگ مشعل تابانی اول،
اهل طرب پیکری نینگ جانی اول.

تاپسه انینگ وصلینی قیسی مکان،
بؤلغوسیدور غیرت باغ جنان.

شؤخلری حور ایله غلمان کیبی،
حور ایله غلمان دېمه یین، جان کیبی.

قامتی طوبی کیبی زیبا کبلیب،
صورتی جاندېک فرح افزا کبلیب.

یوزی لطافت چمنی نینگ گلی،
ساچی طرب گلشنی نینگ سنبل.

قاشی نزاکت فلکیده هلال،
کؤزی نزاھت ختنیده غزال.

کیرپیگیدور ناز کمالیغه اؤق،
غمزه سی نینگ قتل ایشیده مثلی یوق.

لعلی صفا کانیده یاقوت ناب،
نطقی فرح بحریده در خوشاب.

زلفی عذارى اوزه پیچان کمند،
اهل جهان بؤنیغه آیلرگه بند.

ظاهر اولوب لعلی اوزه خط و خال،
آیله گه لی دهر ایلین آشفته حال.

نېچه ادا هر نفس اظهار اېتیب،
عشقیغه کورگنی گرفتار اېتیب.

جلوه سیغه کیمسه که دوچار اولوب،
جان بيله حسنیغه گرفتار اولوب.

هر کیشی کیم بؤلدى گرفتار انگه،
سؤنگره قوتولماغلیغی دشوار انگه.

هر کیشی وصلیغه ایننگ تاپسه دست،
بؤلغوسیدور بادۀ عشرتغه مست.

کؤزی یارور شمع جمالی بيله،
کام تاپر لعل زلالی بيله.

طالعی خوش، بختی همایون بؤلور،
عیشی دغی دمبدم افزون بؤلور.

انگله غیل القصه که بو بزمگاه
کیم ابرور عشرتگه درویش و شاه.

کېلدى دل آویز و دلارا بېي،
اهل جهانغه طرب افزا بېي.

زینتی و شوکتیدور بېشمار،
جلوه گه قدرت پروردگار.

عیشی بیلن عشرتی نینگ سانى یوق،
نعمتی نینگ حدی و پایانی یوق.

راحتی و حظی ابرور بېحساب،
دولتی و مالیغه خود نی حساب.

لېک دریغا که بقا یوق انگه،
ذره چه آثار وفا یوق انگه.

کوز یوموب آچغونچه اوتر فرصتی،
عیشیغه وابسته ابرور محنتی.

مطربىغه همدم اولوب هر کیشی،
تایماق اېسه کام و نوالر ایشی.

تایغوسی اندین ینه محروملوق،
نوحه و ماتم بیله مغموملوق.

آلسه کیشی ساقی موزونیدین،
جام لبالب می گلگونیدین.

گرم هنوز اولمه یین اندین دماغ،
بۇلغوسیدور دردی خمار ایچره داغ.

شاهدیدین کیمسه تاپیب گر وصال،
بۇلسه نېچه وصل ارا عشرت سگال.

آخر اؤلوب فرقتیغه مبتلا،
کېلگوسیدور باشیغه یوز مینگ بلا.

دولتیغه هر کیشی گر تاپسه دست،
بؤلسه نېچه کون انگه مغرور و مست.

بارغوسی دولت، قالیبان حسرتی،
حسرتیغه ارزیمه غه ی دولتی.

انده اگر شاه و گدا گر دورور،
چېککه لی حسرتی برابر دورور.

کؤر که سکندر بیله بهرام و جم،
یالغیز الر یوق که نېچه شاه هم.

انده بؤلوب کامروا نېچه کون،
آیله بان اظهار هوا نېچه کون.

مسند دولته مقام اېتتیلر،
بزم و نشاط اولچه که کام اېتتیلر.

لېک قیلیب عیش مدام ارتکاب،
آیله دیلر سعی طلب بې حساب.

حاصل ابته آلمه یین اما مراد،
حسرت ایله باردی باری نامراد.

مقصدیغه هیچ ییری یېتمه دی،
منزلیغه شاد بؤلوب کېتمه دی.

باردی همه یوز تومن ارمان بیله،
همراه اؤلوب محنت حرمان بیله.

پس کیشی کیم عاقل و دانا دورور،
فهم و خرد بیرله توانا دورور.

عالی و آزاده توتوب همّتین،
دهرغه صرف آیلمه غه ی رغبتین.

بزمگهی عیشیغه الدنمه غه ی،
رغبت ایله دوریغه آیلمه غه ی.

کۆرگهی انینگ عیشی و رنجینی تبنگ،
بیلگهی انینگ فقری و گنجینی تبنگ.

بلکه توتوب تبنگ یوق و بارینی،
چپکمه گهی آنینگ غم و آزارینی.

عادت اولوب صبر و قناعت انگه،
ایش تون و کون بؤلغه ی عبادت انگه.

خلق ارا گر آگه اېسنگ، آگهی،
ببغرض هر سؤزنی دېسنگ، آگهی.

چونکه ابرور باشدین آياق چین سؤزونگ،
لېک کېره کدور عمل اېتسنگ اؤزونگ.

گر عملینگ بؤلمسه، بی فایده،
برچه سؤزونگ بؤلغوسی بېفایده.

٢

دلبریم صفتلری

کېلیب، ای ساقی خجسته لقا،
تیره حجره م ارا قویاش آسا.

لطف بیرله قاشیمده مسکن قیل،
کون مثللیک تونومنی روشن قیل.

آلیب ایلکینگه جام مینانی،
جام ارا قوی لطیف صهبانی.

التفات آیله بان منگه توتغیل،
نبچه ایچسم ینه توله توتغیل.

تا انی نوش آیله بان هر دم،
دهر اشغالیدین بؤلوب بیغم.

مستلیق بیرله بی حجابانه،
باشله یین طرفه دلکش افسانه

که نبچه عمر ابدی مین محزون،
بیر پرزادغه ابدیم مجنون.

نه پرزاد کیم فرشته ابدی،
خلقتی نور ایله سرشته ابدی.

قامتی حسن باغی شمشادی،
بلکه فردوس سرو آزادی.

یوزی نینگ آفتاب ابدی زاری،
قاشی نینگ ینیگی آی گرفتاری.

لبی شهدینی کورگچ آب حیات،
ابل کوزیدین یاشوردی آنی اویات.

ساچی نینگ سنبل ابردی حیرانی،
تون و کون تیره و پریشانی.

طلعتی بنده سی مه تابان،
بنده لیک داغیدور یوزیده نشان.

کوزی نینگ ناظری چو نرگس اولوب،
حیرت ایچره مدام بهجس اولوب.

زلفی هر تاریغه توشوب یوز تاب،
ابردی یوز جانغه هر ییری قلاب.

قباغیغه کونگول بهریب بادام،
یوز کوز ایله باقر ابدی ناکام.

سوزی قیلغنده گوهرافشانلیغ،
یبتکورور ابردی دُرغه حیرانلیغ.

تیشی نینگ خجلتین چبکیب اینجو،
باشیدین تا آفاق بولور ابدی سو.

آلمه کورگن چاغی زرخندانین،
توکمیش اعضاسیغه کوزی قانین.

آچسه گر ناگهان بناگوشین،
دهر ابلی نینگ آلور ابدی هوشین.

ناز بیرله خرام قیلغن چاغ،
توره آلمس ابدی ییریده تاغ.

کۆرگوزور چاغده غمزہ بیرله ادا،
توشر اپردی جهان ارا غوغا.

یوق ابدی دهر ارا نظیری انینگ،
کۆرگن اولغهی ابدی اسیری انینگ.

بو صفتلیغ نگر زببادین،
دلبر و دلکش و دلارادین.

نہچه مدت ابدی سپهر دنی،
ظلم آیلب اییرمیش اپردی منی.

مہن بؤلوب مبتلای هجرانی،
تاپه آلمهی طلب قیلیب آنی.

تون و کون ییغله بان فراقیده،
چبکیبان آه اشتیاقیده.

قان کۆزومدین مدام آقر اپردی،
آهیم افلاکنی یافر اپردی.

اوکولوب باشیم اوزره درد و غم،
قصد جانیم قیلور ابدی هر دم.

هر زمان هوشدین کبتر اپردیم،
هر نفس اولگه لی یبتر اپردیم.

یاتیب اپردیم اولوک کبی ییر تون،
توشوبان باشیمہ قارانغو کون.

اۋز دین ابرمس ابدیم دې آگاه،
اول کبچه اوشبو حال ارا ناگاه.

ایلنیز چرخ دۆری کامیمغه،
کېلدی خورشید تیره شامیمغه.

ینه اول دلربا و دلداریم
مرحمت خوی و مهربان یاریم.

توتوبان لطف ایله طریق وفا،
کېلدی باشیم اوزه قویاش آسا.

تیره کلبمغه نور بېنکوردی،
لطف ایله یانباشیمده اۋلتوردی.

کۆردی کیم یاتمیشم اۋلوک یانگلیغ،
اوشبو حالیمغه بۆلدی کۆپ تانگلیغ.

لطفی ایلیکی بیلک کۆتردی باشیم،
عارضیم اوستیدن سوپوردی یاشیم.

کۆز آجیب چون انینگ یوزین کۆردوم،
قالتیره ب اۋتروسیده اۋلتوردوم.

ایچیبان وصلی جامیدین شریّت،
یبتکچ اعضا و هوشومه قوّت.

حالیمه آیله بان ترخملر،
لطف ایله کۆرگوزوب تبسملر.

دېدی: «ای عاشق طلبگاریم،
هجر شامیده خسته و زاریم.

مېنسيزين كيچيتي نې صفت حالينگ،
اوتتي نې نوع ماه ايله سالينگ؟

نې بلالرنې باشينگه هجران
غمي كېلتورگن اېرسه، آيله بيان».

مېن چو اندين بو نوع سؤز اېشيتيب،
كېليبان گاه اوزومگه، گاه كېتیب.

مونگره ييب اؤتروسیده قان ييغلب،
چېكيبان آه ايله فغان، ييغلب.

دېديم: «اې ماهوش، نېسين سؤرغونگ،
حاليم اوشبو دورور اوزونگ كؤرگونگ.

تيله سم آيله مك بارين اعلام،
اؤتوبان عمر تاپمه غه ي اتمام.

لېك چون كيم سېن اېتتينگ استفسار،
مجملا حاليم اېتكه من اظهار.

مرحمت كؤرگوزوب اېشيت آني،
مېن دېن خلوت ايچره پنهاني.

قامتينگدين دې كه آيريلديم،
غم يوكيدين قديمي يا قيلديم.

عارضينگ فرقتيده تارتيب آه،
تيره قيلديم عذار مهر و ماه.

ايسته بان كؤزلرينگ، بؤلوب گريان،
قالمه دي آقمه غن كؤزومدين قان.

دهنینگنی خیال ایتیب هر دم،
یبتتیم اوسرو یاووق بؤلورغه عدم.

زلف مشکینینگ آرزوسی ارا،
بؤلدی یاغدو جهان باشیمغه قرا.

ایله بان دمبدم بېلینگنی خیال،
کوزدین اؤلدوم نهان خیال مثال.

سیمدېک پیکرینگدین آغوشوم،
تا جدا بؤلدی، قالمه دی هوشوم.

کیرپینگ فرقتی اوروب نشتر،
تېشتی کویگن بغیرنی سرتاسر.

خط و خالینگ فراقیده تون و کون،
چېکتی نالم اؤتی فلککه توتون.

جانفزا سؤزلرینگنی آیلب یاد،
جانغه هر لحظه آیله دیم بېداد.

ینگنی آیدېک قاشینگ چو یاد ایتتیم،
گاه کېلدیم اؤزومگه گاه کېتتیم.

چېکتیم القصه محنت هجران،
اول صفت بېشمار و پی پایان

که سېنی کؤرمه سم ابدی بو دم،
بؤلور اېردیم قچان مقیم عدم.

شکر کیم بو دم ایزد مئان،
بېردی وصلینگ بيله ینگیدین جان.

ابشيتيب سؤزلريمی اول دلبر،
قیسی دلبر که رشک شمس و قمر.

بیلدی صادقلیغیمنی عشقی ارا،
پاکباز ابرکنیمنی سرتاپا.

اؤزینی آيله بان منگه تسلیم،
آچیبان ساعدین نېچوک کیم سیم.

توتوب ایلکیمنی بیر قۇلی بيله چست،
حلقه آیلب بیرینی بؤینومه رُست.

قاشینی سورتوبان قباغیمغه،
آغزینی یېتکوروب قولاغیمغه.

دېدی: «ای خاکسار و محزونیم،
عشق وادیسى ایچره مجنونیم.

شاد توتغیل اؤزونگنی، غم بیمه غیل،
اونوت اؤتکننی اېمدی، سؤز دېمه غیل

که مېن اېمدی جفانی ترک توتوب،
رسم مهر و وفانی بېرک توتوب.

سنگه دایم جلیس بؤلماق اوچون،
کېچه-کوندوز انیس بؤلماق اوچون.

کېلمیشم خلوتینگ ارا یالغوز،
مېنى یېتکوردی حق سنگا یالغوز.

هرنه کامینگ اېسه روا قیلورم،
تا ابد مهر ایله وفا قیلورم.

سېندین آیریلمه غوم دې هرگز،
سنگه کورمان روا غمې هرگز.

وصلیم ایت دردینگه دوا اېمدی،
کامینگ ایت نې اېسه روا اېمدی».

آگهی، مونچه سؤز بیان اېتتینگ،
قصبه نې بوالعجب عیان اېتتینگ.

توشمو اېرکن و یا خیالینگمو،
یؤقسه بیر بېهوده مقالینگمو.

دست بو کام کیمسه گه بېرمس،
گر سنگه بېرسه دست، تانگ اېرمس.

کیشی کیم بؤلسه عشق ارا صادق،
انگه معشوق بؤلغوسی عاشق.

۳

عاشق صادق

دۆستلر، کلبمه کپلینگ بو کون،
صحبتم مگتنم بیلینگ بو کون.

گرچه پڑمردۀ هلاکتمن،
لېک بیر نېچه^{۷۶} کون غنیمتمن.

کیریبان مجلسیم ارا اؤتورینگ،
دوریمه هاله وار حلقه قورونگ.

چاینی دمبدم قیلینگ قندین،
ایچیبان کامینگیز قیلینگ شیرین.

بۆلوبان عیش جامیدین خوشحال،
غم و اندوهنی قیلیب پامال.

^{۷۶} ک. نشریده، بیر ایکی بوغینلی سۆز شو یپرده توشیب قالگن. او سۆز «نېچه» بۆلسه کبرهک دېب اؤیلهیمیز.

باقیبان مہن ساری، قولاق توتونگیز،
قولاق، الہتہ، یخشیراق توتونگیز.

کہ دہرم سیزگہ دلکش افسانہ،
ہر عباراتی دُر شاہانہ.

*۷۷

بو شیرین قصہ غہ سورغن قلمنی
ورق اوزرہ چبکر مونداق رقمنی.

کہ بار ابردی عجب بیر عاشق زار،
بلای عشقہ بؤلغن گرفتار.

ابدی فرہاددپک عشق ایچرہ صادق،
ہمہ افعالی عاشقلیقہ لایق.

جمع عشق اہلی نینگ پاکبازی،
یبتیب افراطغہ عجز و نیازی.

کپچہ-کوندوز ابدی دہوانہ عشق،
ہمیشہ مسکنی ویرانہ عشق.

انینگ معشوقی ابردی بیر پریزاد،
نزاکت گلشنیدہ سرو آزاد.

ابدی نرگس کوزی شوقی ہلاکی،
گل ابردی چہرہ سی نینگ سینہ چاکی.

قدی نظارہ سیدہ سرو حیران،
ساچی سودا سیدہ سنبل پریشان.

---

^{۷۷} بوندن کپینگ بیتلرنینگ اؤلچاوی باشقچہ.

بۇلۇب غنچە لی شوقیدە بېتاب،
ابدی گوهر تیشی آلیده بی آب.

جمالی بندەسی خورشید انور،
خطی شرمندەسی مشک ایله عنبر.

خرامیدین توشوب عالمغه آفت،
قیامیدین قۇبۇب تورلوک قیامت.

عددسیز ناز و استغناسی آنینگ،
یۇق ابردی دهر دین پرواسی آنینگ.

مونونگدېک نازنین عشقیغه اول زار،
بۇلۇب جان و کونگول بیرله گرفتار.

توشوب باشیغه وصلی نینگ هواسی،
یۇق و بارین قیلیب عشقی فداسی.

وصالی بزمین آیلپ آرزۇ کۇپ،
یېتە آلمە ی قیلیب کۇپ جستجو، کۇپ.

کۇنگولده قالمەیین صبر و قراری،
باریب هر کون نگاری کۇپی ساری.

ییراقدین آیلە بان حسنین تماشا،
بۇلۇب کۇز تېلمورور ابردی سراپا.

آلیب هر کون تماشاسی بیله کام،
یېتر ابردی حزین کۇنگلیگه آرام.

بۇلۇب بو حالیدین یاری خبردار،
انگه میل محبت آیلپ اظهار.

قیلور اېردی فزونراق جلوه سینی،
ادا و غمزہ بیرله عشوه سینی

که تا کۆپرہک گرفتار اېتگهی آنی،
نهایتدین فزون زار اېتگهی آنی.

هم اول محزون انگه کۆز سالور اېردی،
تماشا بیرله کامین آلور اېردی.

چو عشقی اول حزین نینگ اېردی کامل،
انگه هم یاری کۆنگلی اېردی مایل.

بؤلوب بو زاردین بیر کون بناگاه،
رقیب و مدعیلر خیلی آگاه.

قیلیب دشنام انگه کۆپ اوردیلر هم،
نگاری کوچه سیدین سوردیلر هم.

انی منع آیلہ مکدین تۆیمہ دیلر،
بارورغه یاری ساری قۆیمہ دیلر.

الرنینگ ظلمیدین اول زار و مظلوم،
وصال یاردین چون بۆلدی محروم.

اوروب دېوانه لردبک هر سری یوز،
کېزيب وادی و تاغ و توزده یالغوز.

یقاسین فرقت ایلیکی چاک آیلب،
کۆزین حسرت یاشی نمناک آیلب.

باشی افگار اولوب محنت تاشیدین،
سرشکی نینگ سووی آشیب باشیدین.

فغانی اؤتیدین گردون گریزان،
بؤلوب صبح و مسا افتان و خیزان.

گهی آه اورغهلی قالمهی مجالی،
یاتیب توفراقدہ جانسیز تن مثالی.

چېکیب آهسته اونلر، زار ییغلب،
قیلیب تاش بغرینی افگار، ییغلب.

یاتیب هم بؤلمه یین صبر و قراری،
بارور ابردی توروب اول کوی ساری.

نگاری کویگه قویغچ آیاغین،
یبر ابردی مدّیلرنینگ تیاغین.

توکوب ایگی کوزیدین اشک غمنی،
چېکر ابردی ینه اندین قدمی.

علاجی تاپمه یین بیچاره ابردی،
تون و کون هر طرف آواره ابردی.

چو بو حال ایچره اؤتتی نیچه مدّت،
نه قالدی هوش انگه، نی صبر و طاقت.

ینه بیر تون سحر وقتیده اول زار،
نگاری کوی عزمین قیلدی اظهار.

همول دم طرفه کیم اول کوی عالی،
رقیب و مدّعیدن ابردی خالی.

یبتیب یوز عجز ایله اول آستانغه،
نېچوک کیم دَرّه یبتگهی آسمانغه.

فلکدین آهی دودینی چیقردی،
اونیدین اویقو کوزلردین قاچردی.

ابشیتیب نازنین آهی صداسین،
یوز آجیب چیققی کورمککه گداسین.

قویاشدېک تیره توننی روشن اېتتی،
گدای زار سروقئیغه یېتتی.

هم اول محزون کوروب یاری جمالین،
آقیزدی سېل ینگلیغ اشک آلین.

نیاز و عجز ایله یېرگه ییقیلدی،
نگاری نینگ آیاغین بؤسه قیلدی.

ولې اول نازنین اظهار اېتیب ناز،
عتاب آسا تکلّم قیلدی آغاز.

خطاب آیلب دېدی کیم: «ای وفاسیز،
وفاسیز دېمه یین شرم و حیاسیز.

قیلیب بېهوده سېن دعوای عشقیم،
اؤزونگنی آیله گونگ رسوای عشقیم.

اېمسسن عاشق، امّا مدّعیسن،
هوای نفس بحری منبعیسن.

جدا وصلیمدین اؤلدونگ نېچه مدّت،
زمانی قیلمه دینگ کؤیومنی رغبت.

اگر اېرسنگ منگه سېن راست عاشق،
همیشه دعوی عشقیمده صادق.

بو دعواده تخلف قيلمس اېردینگ،
جنابيمدين دمي آيريلمس اېردینگ.

نېچون کيم هجر ارا عاشقکه بير دم،
اوزاق يوز ييلچه بۇلغەي، بلکه کۆپ هم.

سنگه بير دمچه يۇق ايام هجران،
سۆزونگدور عشق دعواسيده يالغان.

تمام لطف و احسانيم سنگه حيف،
وصاليم، بلکه هجرانيم سنگه حيف.

تور، اي بېشرم، کۆيوم ترکيني اېت،
چيقيب قى سارى کيم کۈنگلونگ تيلر، کېت.

ينه کۆيومگه قيتيب کېلمه اېمدى،
اميد وصل مېندين قيلمه اېمدى».

اېشيتتى چون بو سۆز اول زار و محزون،
کمال غصّه دين بۇلدى جگرخون.

وجوديغه سراسر اؤت توتاشتى،
اؤتىنينگ شعلهسى باشيدين آشتى.

اول اؤت اوزره سېپپ کۆز ياشيدين سو،
دېدى: «اي نازنين، نې قهر اېرور بو

که اؤتغه کويدورورلرمو کويوکنى،
ينگيدن اؤلتورورلرمو اؤلوکنى.

قيليب ترک غضب حاليمغه رحم اېت،
اېشيتگيل داديم و فرياديمه يېت

که ظالم چرخ آیلب ببوفالغ،
نصیبیم بۆلدى وصلینگدین جدالغ.

ابدی بو حادثه بؤلماققه حادث،
رقیب و مدعی نینگ منعی باعث.

نېچه کۆیونگگه کیردیم اوردیلر کۆپ،
چیقاریب تشقیرغه سوردیلر کۆپ.

الر ابردى قوی، مېن ابردىم عاجز،
علاجی تاپمه دیم دردیغه هرگز.

اؤتوب حددین الر جور و جفاسی،
هجوم آیلب ینه هجران بلاسی.

کېلیب باشیمغه تورلوک درد و محنت،
قیلیب جانیمغه قصد اندوه و حیرت.

تون و کون تېلرب حیران یوگوردوم،
باشیمنی تاشغه، تاشنی باشغه اوردوم.

ایشیم چېکمک بؤلوب دردینگدین افغان،
آقیزدیم کۆزلریمدین سېلدېک قان.

فغانیم اؤتیغه اؤرتندی گردون،
یاشیم آستیده قالدی تاغ و هامون.

گهی یرگه ییقیلدیم، ترک اېتیب هوش،
اؤلوکردېک بؤلوب بېحس و خاموش.

یاتیب فرقت تونیده بېخور و خواب،
تنیمده قالمه دی هېچ قوت و تاب.

نېچه مَدّت بو ینگلیغ ابردی حالیم،
غم هجرینگ ارا رنج و ملالیم.

بناگه بیر کبچه اقبال اولوب یار،
بؤلوب هم بخت ایله طالع مددگار.

توروب کؤیونگ طوافیغه یوز اوردوم،
رقیب و مدّعیدين خالی کوردوم.

یبتوشتوم خاک درگاهینگه آلان،
نېچوک کیم جانغه یبتگه ی جسم بېجان.

بو حال ایله وصالینگه یبتوشگچ،
تماشای جمالینگه یبتوشگچ.

سېنی اوشبو صفت کوردوم غضبناک،
نی جان قالدی منگه، نی عقل و ادراک.

چو یبتتیم وصلینگه تون-کون چېکيب جان،
ینه جانیمغه قؤیدونگ داغ حرمان.

قاشینگده بيلمه دیم نېدور گناهیم
که بو دم بؤلدی مونداق سدّ راهیم.

عذارینگ لمعه تابانی حقی،
بو زارینگ دیدۀ گریانی حقی.

نه جرمیم بؤلسه عفو اېتگیل، نگارا،
بو دم فریادیمه یبتگیل، نگارا.

تیلِب وصلینگنی زار و بېکسینگمن،
توشوب یؤلینگه انداق کیم خسینگمن.

سېنى دېب ترک قیلدیم خان و مانیم،
فدا قیلدیم سنگه جان و جهانیم.

اېتک سیلکیب تن و جان راحتیه،
کۆنگولنى قۇیدوم عشقینگ محنتیه.

ترخم قیل که بېمارینگمن اوسرو،
آياغینگ آستیده خوارینگمن اوسرو.

مېنى بیر لطف بیرله سرفراز اېت،
یبتوشتوم اولگه لی، قهرینگنی آز اېت.

چو سېنسن شاهیم و مېنمن گدایینگ،
گدایینگ دېمه یین کیم خاک پایینگ.

روامو ظلم شه لردین گداغه،
و یا خود قهر قیلماق خاک باغه.

اؤزومدین تارتیبان جورینگنی کېتتیم،
یبتوشگیل دادیمه اولمککه یېتتیم.

یبتور بیر لطف ایله کامیمغه، ای ماه،
اؤزومنی اؤلتورومن یؤقسه باللهه.

بو سؤزلرنی دېبان قان تۆکتی کؤزدین،
اولوک ینگلیغ ییقیلدی، باریب اؤزدین.

ییقیلدی بؤیله چون اول عاشق زار،
کؤروب بو حالنی اول نازنین یار.

انینگ حالیه رقت قیلدی پیدا،
تومن رحم و مروّت قیلدی پیدا.

رقيب و مدّعی غدرينی بيلدی،
چيقاريب کؤييدین آواره قيلدی.

تاپيب اؤز عاشقين عشقیده صادق،
بؤلوب اول عاشق مسکينغه عاشق.

زمانی قالمهين صبر و قراری،
باريب قؤلدين عنان و اختیاری.

هم اول محزون اوزه تشلب اؤزینی،
قوچاقلب هم اؤپوب باش و کؤزینی.

دېدی: «کای عاشق زار و غريپیم،
وصالیم راحتیدین بی نصیبیم.

نه کیم قيلدیم جفا مېندین بجل قيل،
ينه ني ايسته سنگ مېندین اؤزونگ بيل.

اېمسن عاشقیم مېن عاشقینگمن،
نه ايش قيلسنگ سېنينگ مېن لایقینگمن.

باری اېشده سنگه دور انقيادیم،
مرادینگ ني اېسه اؤلدور مرادیم.

تيلر اېرسنگ اگر شیرين لبیم اؤپ،
گهي رخساریم و گه غبغیم اؤپ.

اگر ايستر اېسنگ قوچغیل بېليمی،
گهي لعلیمنی سؤرغیل، گه تيلیمنی.

يوز و آغزینگ يوز و آغزیمغه قۇيغیل،
مرادینگ شهیدیدین کامینگچه تۇيغیل».

کۆروب بو لطفی اول زار و حیران،
کیریب عاجز تنیغه قوّت و جان.

نېچه مدّت سوروب وصل ایچره کامین،
نېچوک کام ایسته‌دی، سوردی تمامین.

بۆلوب بیر جانی و جانانی آنینگ،
جهانده قالمه‌دی ارمانی آنینگ.

بلی، هر کیم طلبده بۆلسه صادق،
یېتر مطلوبیغه صدقیغه لایق.

توشوب ایلکیگه هر مشکل کلیدی،
آچیلمه‌ی قالمه‌غهی گنج امید.

۴

عمارت عالی^{۷۸}

بۆلمیش انداق عمارت عالی
که باری عیب و نقصدین خالی.

اول قدر بار انگه متانت هم
که انی ییقمه غه ی قیامت هم.

قصری انداق منقش و رنگین
که اېمس آنچه قصر خلد برین.

اؤتکریب باش فلکدین ایوانی،
قیلدی افلاک اېلینی حیرانی.

تاپیب انداق ستونی زب و نگار،
اؤیله کیم بیر نگار خوشرفتار.

هم ستون تاشی تاپمیش اؤیله صفا
که جهان عکسی انده جلوه نما.

^{۷۸} «عمارت عالی» دن منظور، خېوه خانلریدن محمدرحیم خان بیرینچی زمانیده خېوه شهزیده، «داش حاوی» ایچیده قوریلگن کتّه و شکوهلی بنادور.

اؤيله دلکش درى و دېوارى،
کۆرگن اېل بۇلغوسى گرفتارى.

حجرهسى دلکش و صفا اندود،
بلکه سر تا قدم طلا اندود.

لېک بارانده حجره پې بالا،
پست اندین بو گنبد والا.

نېچه يوز رنگ ايله تاپيب تزئين،
سربسر باغ خلددېک رنگين.

بۇلوبان فيض بيرله مالا مال،
قيلغوسى کۆرگن اېلنى خيره و لال.

بۇلوبان فرشى خشتى سيم ايله زر،
صحنى دندانلرى دُر و گهر.

اېشىگى لعل ايله زمرددين،
آستانى اېردى زيرجددين.

کۆرسه اېردى مونى بو زينته،
تورمه غه ي اېردى حور جنتده.

ينه هم نېچه منظر و دهليز،
برچه فيض و صفا بيله لېريز.

دلکشادور بسې فضاسى هم،
روحپرور کېليپ هواسى هم.

تا که ملک جهان اېرور آباد،
مثليدين هېچ کيمسه بېرمه دى ياد.

٥

رفینک باغی تصویری^{٧٩}

عجب باغی اېدی حدّ و کرانسیز،
بوتوب انده درخت اصنافی سانسیز.

جهان باغیدېک اؤلغن وسعت آباد،
فلک بېرمه‌ی انینگ مانندی‌ی یاد.

آجیب گل صحنیده هر یان شجرلر،
عیان آیلب نهچه تورلوک ثمرلر.

پیشیب هر ساری انواع فواکه،
یېمکدین کامینی آلیب که و مه.

آجیب یوز جلوه بیرله انده یوز گل،
اوروب چهچه الر شوقیده بلبل.

---

^{٧٩} بو مثنوی، خېوه یاووغیده گی «رفینک» آتلی قیشلاغده قوریلگن کتّه باغی تصویر-له‌یدی. مثنوی آگهی‌نینک «جامع‌الواقعات سلطانی» اثریدن کؤچیریلگن.

چبکیب قد هر طرفدین سرو و ناجو،
توزوب قمری الر عشقیده کوکو.

نزاکتده بؤلوب هر نخل موزون،
حسدین سدره و طوبی ایچی خون.

بوتوب اندازه سیز هر یان ریاحین،
ساجیب نگهت نهچوک کیم نافه چین.

توشوب اول زیب ایله گل اوزره سنبل
که خؤبلر عارضی اوستیغه کاکل.

مزین حوضلر برچه دلارا،
زلال انده لبالب کوثرآسا.

بهریب ایچگنگه حیوان لَدَتینی،
نه حیوان کیم بپرور جان لَدَتینی.

مصفا صفا لهر هر یان بپزه لگن،
بؤلوب فیض و طرب خیلایه مسکن.

اگر بیر کؤرسه آنی حور جنت،
مدام آیلر تماشا سیغه رغبت.

فرح گستر فضای دلکشای،
طرب پرور هوای جانفزاسی.

کیشی گر انده بیر دم توتسه آرام،
جنان بوستانی سیرین آیه مس کام.

٦

رفينك باغيدەگى بنا تصویری^{۸۰}

بۇلۇب جمع اۆيله استاد و هنرور
كه تعداديده بۇلدى عقل مضطر.

باريسى باغله بان خدمت بېلین رُست،
بۇلۇب تعمير ايشيده چابك و چُست.

كېلىپ هر يېرى بَنای يگانه،
باريغه كۆرگوزوب تحسين زمانه.

ابرور هر يېريده انداق مهارت
كه تعريفيده عاجزدور عبارت.

بۇلۇب قصر فلک طرحینی توزمک،
الرغه بير کتک طرحینی توزمک.

بارى تيشه الرغه آيلب آهنگ،
يُونوبان كېچه-كوندوز تينمه يين سنگ.

الرينگ تيشه سين آليده مرمر،
ملايم مومدېك بۇلدى سراسر.

يُونرده تاش الرنى كُرسه فرهاد،
بارين قيلغه ی ابدی اۆزىگه استاد.

ينه حدّ و عددسيز کارگر هم
ابتکني قیستیریب بېليگه محکم.

^{۸۰} بو مثنوي رفينك باغى نينگ ايچيده قوريلگن بناگه بغيشلنگن.

قیلیب استادلر آلیده خدمت،
عیان آلیب چاقیندېک رسم سرعت.

نېچه، کیرپیچ تشورغه باغله بان بېل،
تک و پو کۆرگوزوب اول نوع کیم یېل.

نېچه سی پیشه آلیب تاشیماق گج،
قیلیب صدق ایله خدمت پشتینی کج.

نېچه آهنگ اېتیپ تاشورغه آهک،
شرردېک چستلیک بیرله اوروب تک.

نېچه پالچیق تاشورنی قیلدی پیشه،
همول پیشه بۆلوب دابی همیشه.

ینه نېچه گروه نېچه ایش آلیب،
اؤزی نینگ پیشه سینی ورزش آلیب.

تک و پودین توشوب یېرگه تزلزل،
هیاهودین چیقیب کۆککه تغلغل.

عیان اؤلدی ایننگدېک شور و غوغا
که گؤیا کیم قیامت بؤلدی بریا.

بۆلوب استادلر هر یان طربناک،
قیلیب تعمیر ایشینی چست و چالاک.

ییریزی خشت آلیب، ییریزی آجر،
ییریزی تاش آلیب، ییریزی مرمر.

بنا اوستیغه قویوب جای برجای،
فلکدین آشوروبان هوی ایله های.

سراسر توزدیلر محکم اساسین،
مزین قیلدیلر دلکش بناسین.

مُطَرَح قیلدیلر ایوانینی هم،
سرای و قصری نینگ ارکانینی هم.

خواجه باغله بان هم کهکشاندېک،
بویوک گنبد یسرغه آسماندېک.

چیقیب بئالر اوستیغه یکایک،
انینگدېک کیم فلک اوزره ملایک.

شروع ایتتیلر اصلا توتمه ی آرام،
عمارت آيله مککه صبح ايله شام.

نېچه کون جان چېکیب، باغلب رواقین،
یبتوردیلر فلک قصریغه طاقین.

ولېکن گنبدی باش چېکتی انداق
که چرخ ایوانی سقفین آيله دی شق.

باری تعمیر ایشی چون تاپتی اتمام،
مهیا بۆلدی فرش و گنبد و بام.

بۆلوب نقاشلر جمع انده بسیار،
قیلیب هر بیر یوز مینگ نقش اظهار.

الردین باغلسه هر نقش و صورت،
تماشاسی سالیب مانیغه^{۸۱} حیرت.

^{۸۱} مانی: نامی نقاش و کاشانیلر زمانیده پیغمبرلیک دعواسینی قیلیب، بهرام شاه کاشانی تامانیدن اولدیریلگن شخص

مهارت اول صفت هر یبرده ظاهر
که چین نقاشی ابرمس آنچه ماهر.

الر گر چیزسه لر قاغذغه هر نقش،
قیلور کورگنی اوزدین بهخبر نقش.

بو ینگلیغ یوز تومن استاد و نقاش،
قیلیب نقش آیلهمککه یوز هنر فاش.

قلمنی جهد ایله تارتیب سراسر،
بهرورگه کوشک عالی ایچره زیور.

مهتا آیلهمبان یوز نوع رنگ هم،
زمانی قیلهمه یین تون-کون درنگ هم.

نېچه استادلر حل آیلب آلتون،
همول ایشده درنگ اېتمه ی تون وکون.

نېچه سی لاجوردی آیلهمبان حل،
حل آیلرده دې بولمه ی معطل.

اېزیب قرمز نېچه سی صبح ایله شام،
دې صبح و مسا کورگوزمه ی آرام.

نېچه سی زعفران محلول آیلب،
باری ایشدین اوزین معزول آیلب.

قیلیب بیر نېچه تینمه ی سووده شنگرف،
عیان آیلب تومن مینگ توده شنگرف.

توزوب بیر نېچه سی رنگ زغیزغان،
نېچه سی شیپتیمان آیلب فراوان.

ولې نقاشلر قیلمه‌ی اؤزین سست،
قلم ایلکیگه آلیب چاپک و چست.

نېچه‌سی نقش اېتیب دلکش سراغه،
نېچه‌سی گنبد گردون‌بناغه.

سیزیب یوز نقش قصر ایچره سراسر،
ولې گنبد ارا غیر مکز.

ولېکن نقش اسلم‌دور بری نقش،
زمانه کۆرمه‌ی اندین ایلگری نقش.

بؤلوب هر نقش‌دین ظاهر یوز الوان،
ابرور نظاره‌سیده عقل حیران.

ولې نقش اهلی تینمه‌ی صبح ایله شام،
زمانی نقش اېتردین بؤلمه‌ی آرام.

قیلیب آز چاغده وافر سعی و کوشش،
سراسر نقش اېتیب بوتکردیلر ایش.

انینگدېک تاپتی زیبیش قصر عالی
که موجود اؤلمه‌غه‌ی هرگز مثالی.

نظیری بؤلمه‌غه‌ی گلزار چین هم،
دېمه‌ی گلزار چین خلد برین هم.

ایچیدین آقیبان صاف و سوزوک سو،
صفاده اول صفت کیم صاف کوزگو.

باری نقش عکسی آلیب انده جلوه،
تماشا کور، تماشا، الله الله!

جواهر دین بؤلوب صحنی ملمع،
لآلیدین بؤلوب فرشی مرصع.

صفه لر یشم دندان بیرله مشحون،
بؤلوب دندانلر سرتاسر آلتون.

فضاسی دُر و لعل ایله بیزه لگن،
ایپک زیلوچه و قالی توشلگن.

هواسی جانفزالیقده سراسر،
دم عیسی بیلله باردور برابر.

مقر قیلسه زمانی هر کیم آنی،
جنان باغین هوس قیلمس زمانی،

انینگ مثلینی کورمه ی دور آفاق،
بنا تاپمیش دور آنینگ مثلیدین طاق.

کیشی توصیفیغه آنینگ تیل آچماق،
ابرور شبنم سووین دریاغه ساچماق

که یعنی کیم بنای بهمثالې
که وصفین آیلهمکدین کبلدی عالی.

٧

خبوه باغی تصویری

پیشیب هر طرف مېوه لر بېحساب،
جهان لذتیدین بولوب کامیاب.

یشیل یراق ایچره قیزرتیب قطار،
زمرّد ارا لعل اولوب آشکار.

تماشاسیدین جان حلاوت تاپیب،
ولی طعمیدین کام لذت تاپیب.

آقیب هر طرف شیره سی سربسر،
روان اولدی هر یانغه جوی شکر.

تؤلوب حوضلر ایچره حیوان سووی،
بولوب خوشگوار اویله کیم جان سووی.

خیابانلر اولمیشلر آراسته،
صفه لر دغی برچه پیراسته.

تومن مینگ گل اطرافیده آچیلیب،
گل اوستیگه سنبل دغی ساچیلیب.

بېریب فیض ایله بهره اېل جانیغه،
اورر طعنه جنت گلستانیغه.

اگر قیلسه هر کیم تماشاسینی،
یوق اېتگوسی جنت تمّاسینی.

کهنه اورگنجده گی باغ تصویری

مصفا لیغده یوق مانندی آنینگ،
جنان اهلی ابرور دلبندی آنینگ.

قصوری قصر جتتدین معلا،
فضاسی روضه صحنیدین دلارا.

کهلپب نزهتده باغ دلکشاسی،
ریاض و خلدنینگ رونق فزاسی.

مهتا هر طرف صحنیده گلشن،
گل و عیش و طرب هر ساری خرمن.

مزین هر طرفده حوض عالی،
تؤلوب هر حوض ارا عشرت زلالی.

چېکیب یوز زیب ایله اشجاری قامت،
گوزلر قدیغه بپردی خجالت.

لطافت بیرله آقیب هر طرف سو،
نېچوک کیم هر ساری غلتاندور اینجو.

کونگوللرنی آچیپ دلکش هواسی،
بېریب جانلرغه راحتلر صفاسی.

بیرم علی قلعه‌سی^{٨٢}

بیراو آیلب اسباب و مالیغه قصد،
بیراو قیلدی اهل و عیالیغه قصد.

بیراو تبوه آلماق بيله بۆلدى شاد،
بیراو قوی سوروب، تاپتی کام مراد.

بیراو آلدی کامین، سوروب ییلقیسین،
نه بیر ییلقیسین، بلکه مینگ ییلقیسین.

بیراو اولجه آیلب فرا مالینی،
اسیر آيله بان بعضی اطفالینی.

بیراو دستگیر ایتی قیز و جوان،
انگه بخت یاورلیک آیلب عیان.

بیراو باش کپسردین آلیب کام دل،
بیراو قان تۆکردین بۆلوب یوز قیزیل.

خراب ایتیلر خان و مانینی هم،
باری مسکنین هم، مکانینی هم.

تلان ایتیلر بۆریاسیغچه،
بوزوب اویلرین قۇریاسیغچه.

^{٨٢} بو مثنوی، خېوه خانى محمدامین خان سربازلری نینگ بیرم علی قلعه‌سیگه قیلگن هجومی و اونده گی تینچ اھالی تلان قیلینگنی واقعه‌سینی بیان اېته‌دی. بو شعر، آگهی نینگ «جامع-الواقعات سلطانی» اثریدن آلینگن.

۱۰.

جیحون تولقینی

عجب دریا که کۆرگوزگچ طلاطم،
قالور قعریده آنینگ چرخ و انجم.

ابرور مغربغه مشرقدین روانه،
خرد تاپمه ی کناریدین نشانه.

ابرور دهر ایچره مشهور آتی جیحون،
قالیب سرگشته گردابیده گردون.

خروش آیلب اگر کۆرگوزسه کؤلاک،
قالور آستیده آنینگ عرصه خاک.

دېمه کیم تۇلغنور گردابی آنینگ،
یوترغه کؤکنی پیچ و تابی آنینگ.

تراکم هر گهی قیلسه نمایان،
قیلور کؤک حوتینی قعریده پنهان.

کېلیب بیر تاغ انگه هر لطمه موج،
توشوب گه پست، گاهی کۆرگوزوب اوج.

سیاحت‌نینگ فایده‌سی حقیده

کیم که بؤلسه سکون ارا دلتنگ،
سیر صحراغه آیله سین آهنگ.

سیر اولوب موجب نشاطی انینگ،
آرتغه‌ی هر دم انبساطی انینگ.

زایل اولوب کدورتی قطعاً،
یبتگوسی کونگی کوزگوسیگه جلا.

کامینی سیر ارا قیلیب حاصل،
شاهد عیشیغه بؤلوب واصل.

خاصه شاه آیلسه عزیمت سیر،
روشن اولغه‌ی انگه امور خیر.

تجربه کؤپ اولوب انگه حاصل،
شاهلیغ امریده بؤلوب کامل.

بؤلوبان دهر حالیدین واقف،
برچه سر نهانیغه کاشف.

قیلغوسی خلق امتحانین هم،
بیلگوسی یخشی و یامانین هم.

لطف جاییده آیله گه‌ی باری،
اؤز ییریده سیاست اظهاری.

حقنی و خلقنی قیلور خوشنود،
موندین آرتوق کیشیگه بارمو سود.

١٢

ساقیغه خطاب

کېل، ای ساق، ادا و ناز بیرله،
خرام ایت لطف بی انداز بیرله.

عیان آیلر رسوم مهربانلیغ،
کېلیب حجره مغه، قیلغیل میهمانلیغ.

قدومینگ فیضی بیرله زب و آرا،
یبتورگیل خلوتیمغه جنت آسا.

نزولینگدین بېریب کلبمغه رونق،
سراپا قیل انی رشک خورتق.

يوزونگنی آيله بان شمع شبستان،
تماشادين كوزومنی آيله حيران.

سوزونگدين لحظه-لحظه ساجيبان دُر،
همول دُر بيرله قيلغیل منزليم پُر.

بؤلوب بر دم کرم بيرله جلیسیم،
رفیق و همدم و یار و انیسیم.

عنایت شیشه سینی ایلکینگه آل،
می معنی فصاحت جامیغه سال.

منگه اول جامنی، آیلب کرم، توت،
لبالب آیلب^{۸۳} آنی دمبدم توت.

که مېن هر لحظه آنی آيله بان نوش،
بؤلوب عیش و طرب بيرله هماغوش.

دماغیم نشئه بيرله آيله بان مست،
سخن اهلی ارا بؤلوب زیردست.

معانی عرصه سی ایچره ارورب گام،
چېکیب تیل تیغینی کورگوزمه ی آرام.

عیان آيله ی رسوم پهلوانلیغ،
قيله ی سوز ملکیده صاحبقرانلیغ.

^{۸۳} ک. نشریده، «ایلب» سوزی یازیلیمه ی قالگن.

۱۳

غیرت قیل^{۸۴}

ای ملامتدین اؤلغن آزرده،
توتمه اوزنی بو نوع افسرده.

ابل معاش آیله بان وسیله بیله،
تاپسه کامینی مکر و حيله بیله.

سېنده هم بار وسیله عالی،
برچه ابل اول وسیله دین خالی.

سنگه اول دایما ابرور پیوست،
سېندین اوزگه کیشیگه بېرمس دست.

ملک معنی طلسمینگ بؤلْمیش،
دانشینگ صیتیدین جهان تؤلْمیش.

سستلیغ اېتمه اوسرو، غیرت قیل،
غیرت اېتمک اوزونگه لازم بیل.

خاطرینگنی چیقیر ملامتدین،
طعبینگ آزاد آیله کلفتدین.

^{۸۴} آگهی بو مثنوی، اوز اثری «جامع الوقعات سلطانی» نینگ مقدمه سیده کېلتیرگن. مثنوی نینگ مضمونیدن کورنیب تورگنیدېک، شاعر اثر اوستیده ایش باشلشدن ایلگری، اوزی اوزیگه خطاباً، غیرت قیلش و هر قندهی قیینچیلیکلرگه قره مهی، ايجادی ایشگه کیریش کېره گلیگی حقیده سؤزله یدى.

١٤

سۆزنینگ باقی لیگی حقیده

الا، ای مطلع خورشید دانش،
ضمیرینگ مصدر انوار بینش.

سنگه ملک معانیدور مُسلّم
که فضل اهلی ارا سبندبک کیشی کم.

بیلورسن کیم بو عالم بی بقادور،
نی کیم عالمغه کبلمیش بیوفادور.

نه باقی قالغوسیدور جاه و دولت،
نه جاوید اولغوسیدور عزّ و شوکت.

غرض ملک و جهان سلطانیغیدین
باری اصناف آدم خانلیغیدین

کیشیدین انده یخشی آت قالسه،
همه کؤرگن، ابشیتگن بهره آلسه.

تناسلیدین بو مقصد حاصل ابرمس،
عمارت آيله مکدین دست بېرمس.

نېدین کیم انقلاب ایلرده دوران،
الر بؤلغوسیدور نابود و ویران.

مگر باقی قالور سۆزنینگ بناسی،
یبتوشمه‌ی دهر دون سېل جفاسی.

نہچہ آفت ییلی کورگوزسہ طغیان،
سوز اوراقی دچی بولمس پریشان.

پس اہمدی تیلنی آیلب نکتہ پیرا،
قیلیب خامہ نگ اوچینی صفحہ آرا.

مرتّب آیلہ خوش مضمون کتابی،
بلاغت پرورې، حکمت مآپی.

۱۵

سرطان

ہوا اول نوع کورگوزدی حرارت
کہ کہتتی خلقدین آرام و طاقت.

قیزیب قوم سطحی مس ینگلیغ سراسر،
نہ مس، اول نوع کیم تابندہ اخگر.

اہسیب ہر یان سموم آسا ایسیغ ییل،
ایلیک یوب جانلریدین ہر نفس اہل.

بؤلویان اول قدر نایاب سوو ہم
کہ ہم کوزلردہ قالمہی قطرہ پی نم.

آقیزسہ بیر گذر بیر قطرہ خوناب،
کؤرونوب اہل کوزیگہ عالمی آب.

«داس حاوی» تصویری^{٨٥}

بۇلوب انداق بنا کیم سېل و آفت
اساسیغه یېتیشمس تا قیامت.

سرای قصری جنتدېک مزین،
مستزغه بۇلوب دهلیزی مسکن.

بنا هر ساری تاپیب نیچه ایوان،
ولی رفعت ارا انداق که کیوان.

فلککه باش چېکیب هر یان نیچه طاق،
کوروب، حیرته قالیب اهل آفاق.

بۇلوب دېواری سرتاپای کاشی،
تاپیب زرحل بیلہ تزئین حواشی.

بۇلوب کاشیسی اصلیدین سراسر،
تاپیببتور لاجوردی بیرله زیور.

ابشیکلر برچه آلتوندین ملمّع،
صفه لر برچه گوهردین مرصّع.

کېلیب هر بیر اوپی نینگ سقفی زرکار،
کوموشدین فرش اؤلوب صحنیگه هموار.

اگر تاپماق تیلب انداق عمارت،
فلک سیر ایچره مینگ ییل قیلسه سرعت.

بۇلور سیر آیلہ مکدین چرخ عاجز،
تاپہ آلمس اینینگ مثلیتی هرگز.

^{٨٥} بو مثنوی، آگهینینگ «ریاض الدّوله» اثریدن کۆچیریلیب کپلتیریلگن. «داس حاوی»، خبوه شهریده گی ایچان قلعه ده قوریلگن بنانینگ آتیدیر. حاضر بو بناده خوارزم تاریخی موزیمی ییرلشگن.

کورہش

جسامتدہ ابدیلر کوہپیکر،
ولہکن چست و چابکلیکدہ صرصر.

ابدیلر فیل بازو، شیرنیرو،
فلک شیرى الر آئیدہ تولکو.

ییری بیریکہ زور اظہار آیلب،
بیقرغہ نی عمل کیم بار آیلب.

ییری قول یانباشی سالیب بیریکہ،
ییری ایچکیرمکی آلیب بیریکہ.

سالیب آبا قولى ییری دمامد،
دراو بیرسی آلیب چست و محکم.

ییری چنگک سالیب، اظہار اہتیب زور،
بویان آلیب بیرسی کورگوزوب شور.

مدد چون بیریکہ طالع یبتوردی،
کوتاریب ییری انداق بیرگہ اوردی

کہ کولدی اول صفت اہل تماشا
کہ افلاک اوجیغہ یبتتی علالا.

ییقیلغچ اول، چیقیب یانہ ییری چست،
توتوب میدان ارا آنینگ بیلین رست.

علی هذا القیاس اہل تماشا،
تماشادین فرح تاپتی سراپا.

١٨

پایگه

قیلیب آتلاز انینگدېک تیزرولیک
که صرصر اویله قیلمه ی گرمزولیک.

انینگدېک تویناغیدین چاقیلیب اوت
که آتشگهغه گویا یاقیلیب اوت.

قویون ینگلیغ چیقیب گرد و غباری،
قویاش یوزی نینگ اۆلدی پرده داری.

باریسی سرعت ایچره شعله دېک تیز،
بۆلوبان شعله، اما قطره انگیز.

بیریسی ایزده و بیر ایلگریده،
شتاب و سرعت اطواری بریده.

چو یبتیلر تماشاگهغه تېگرو،
فلک اوزره چیقیب آواز قی-قوو.

علالادین اولوسغه بهجت آرئیب،
ولېکن گردی عالمی قرارئیب.

کھلیب ایزلیک-ایزیدین برچه سی هم،
تماشا بیرله اېتقی ایلنی خرم.

١٩

شکار

عجب مرغزاری ابدی بېکران،
طراوتده انداق که صحن جنان.

ختن گلشنیدېک نظارت نما،
هواسی بغایت ابدی دلکشا.

ابدی اکثر موضعی کشتزار،
نېچه آيله سنگ وصفی یوز انچه بار.

بسې کوپ ابدی انده اصناف صید،
ییری کورمه گن عمریده دام قید.

تَزْرُو خوش اندام عدد دین فزون،
دغی کبک و دُرّاج حد دین فزون.

کُزِیبِ اول حوالی ارا سربسر،
بُولوب هیئتِ خُوب ایلہ جلوہ گر.

تماشالری کُوزنی حیران اہتیب،
تحرکری لبی خندان اہتیب.

تاووشقان دغی ہر طرف دین توروب،
قاجیب برق دپک ہر ساری یوز اوروب.

ینہ نہچہ تورلوک وحوش و طیور،
تُولوب اول نواحیدہ نزدیک و دور.

گہی قیرلر اوزرہ ایتالکو سالیب،
بیرار لحظہ دہ سانسیز آہو آلیب.

گہی بیشہ لردہ سالیب بازلر،
تزرؤ آلیبان، صید اہتیب قازلر.

دہمہ ی آہو و باز و ہر جانور
شکار اؤلدی اول دشت ارا سربسر.

ییر و کؤک ساری نہچہ قیل سنگ نظر،
شکار اؤلغوسی سربسر جلوہ گر.

ہمول کون کیشی قالمہ ی آو آلمہ یین،
کیشی اول کون آو آلمہ یین قالمہ یین.

۲۰

تاشاۋوز (تاش حوض) باغی

بناسی اېردی گردونغه برابر،
بروجی ذروہ کیوانغه همسر.

مصفا قصرلر هر یان منقش،
قصوری خلددېک مرغوب و دلکش.

بؤلوب دھلیزلر هر یان مزین،
باریسی شاهد عشرتگه مسکن.

بنا هر ساری تاپیب نېچه ایوان،
هواسی روحبخش و راحت جان.

ستون ایوانلر ایچره اؤیله زیبا
که حیرانی بؤلور شمشاد رعنا.

ولی نزهتده باغ دلکشاسی،
بؤلوبتور جنت المأوا قیاسی.

بوتون انده نهایتسیز شجرلر،
پیشیب هر یان شجر اوزره ثمرلر.

چېکيب هر ساريدین باش سرو آزاد،
ينه بير ساری عرعر بيرله شمشاد.

هواغه ميل آيلب تاک هر يان،
اوزاتيب قۇللرين بي باک هر يان.

آسيليب تاکريده خوشه گۇيا
که افلاک اوزره دور عقد ثريا.

چمنلر ايچره هر يان آچيليب گل،
يازيب گيسوسيني گل اوزره سنبل.

عنادل عشق شۇريدن نواگو،
بۇلوب شاخ اوزره گلگه روى بررؤ.

چولاشيب سرو اوزره عشق پيچان،
حسددين آيله بان قمريني نالان.

يساليب حوصلر تاشدين سراسر،
نېچوک کيم جنت ايچره حوض کوثر.

لبالب هر بيرى ايچره سوزوک سو،
صفا ايچره بۇلوب انداق که کوزگو.

هواسى جانفزا عيسى دميدین،
معظردور جهان آئينگ شميدین.

قلم تعريفيني گر يازسه يوز بيل،
تمام اولماغليغي ممکن اېمس بيل.

۲۱

ضیافت

مرتّب بؤلوب اؤيله جشن عظیم
که رشک آیلب اندین ریاض نعیم.

خلاق قیلیبان باریغه هجوم،
نېچوک کیم فلک عرصه سیده نجوم.

توتوب هر کیم اؤز منزلیده مقام،
ایکی صف نشست آيله بان خاص و عام.

یوروب چُست فزاشلر هر طرف،
بسی خوان زَرین یاییب صف-به صف.

مقرر چبکیب اطعمه هر ساری،
ولی ابردی غیر مکرر باری.

کوموش ظرفلر بیرله آلتون قدح،
الردین یېتیب ابلگه ذوق و فرح.

تۆله نۇشلر آب حیوان کبى،
غلط آیلهدیم، شیرۀ جان کبى.

مصفا قمر قرصیدېک نانلری،
بۇلوب لذت افزای بریانلری.

ریشاله و فاقیلمه^{۸۶} حددین فزون،
مرتبای شیرین عدددین فزون.

بارى طعمه اول نوع لذت فزا
که قوزغَب ملایککه هم اشتها.

ارادین کوتریلمه ی اولغى خوان،
ینه اؤزگه خوان کهلتيرورلر روان.

ینه یوز تومن مېوهلر رنگ-رنگ،
اولوس آئیده تارتیلیب بېدرنگ.

ینه تارتیلیب نقل و قند و نبات،
بېریب کام ارا اېلگه طعم حیات.

یاتیب اؤرتهدده صحن مجلس تۇلوب،
مثال کبسک خار و بېقدر اۇلوب.

بارى اېل تاپیب انېساط اؤزگچه،
کؤنگوللرگه آرْتیب نشاط اؤزگچه.

^{۸۶} بیر تور یېمیش؛ اما یېمیشلردن مشخص نیمه لیگی بیلینمه دی؛ اصلیده «قاتلمه/قتلمه» یا «قاپلمه» بۇلیب، کاتب یا تاپیپیست تامانیدن خطا یازیلگنی احتمالی بار.

۲۲

تۆینامه

ای ساقی مهوش و گل اندام،
شیرین لب و دلبر و دلارام.

گلر آچیبان یاروغ یوزونگدین،
دُرلر ساجیبان چوچوک سۆزونگدین.

کهل بزمیم ارا نشیمن آیلہ،
گلشن قیل انی و مخزن آیلہ.

رخسارینگه کؤزنی آیلہ حیران،
گفتارینگه جاننی آیلہ قریان.

جان بېر تنیمه تبسمینگدین،
لال آیلہ تیلیم تکلمینگدین.

آیلب کرمینگ زمان-زمان کؤپ،
لطف و شیمینگ دغی عیان کؤپ.

یوز زینت و یوز طراز بیرله،
مینگ شیوه و غنچ و ناز بیرله.

تۇيانە اياغلر منگە توت،
گلرنگ شراب ايله تۇلە توت.

تا توشسون الرنى آيله گچ نۇش،
دریای طبیعتیم ارا جۇش.

لونی بيله كۆز منور اؤلسون،
عطرى بيله جان معطر اؤلسون.

كوثر سوويدېك صفاسى بيرله،
كون لمعه سيدېك ضياسى بيرله.

بۇلوب تر و تازه روح هر دم،
كۇنگلومگه يېتىب فتوح هر دم.

مستانه توروب قيله علا،
توى اهليغه كۆرگوزەى تماشا.

يعنى كه آليب قۇلومغه خامه،
ثبت آيله يين اويله تۇينامه.

كيم صنعت بې نظير توشگەى،
عقل اهليغه دلپذير توشگەى.

*۸۷

آتلر ييغىليب يېر اۆلدى سنگين،
توپچاق، عربي، باريسى رنگين.

هيئتده بارى فلککه مانند،
صورتده شهابغه ساليب بند.

^{۸۷} بو اؤرتەده بير يا نېچه بيت توشيب قالگنگه اؤخشەيدى.

هر بیرى اۆزه اېگر مرصّع،
ياقوت ايله لعلدين ملّمع.

زين اوستيده غاشيه طلادين،
غاشيه ده حاشيه طلادين.

برچه يوگن و لجامى آلتون،
بارى توقوم و ستامى آلتون.

زر برچه قويوشقان و اوزنگو،
سيمين همه تېرليک و تېنگو.

دسته باريسيغه يشم دندان،
زينت بېريليپ دُر ايله هر يان.

۸۸*

جمع اۆلدى برنج نېچه خروار،
وصف اېتمک انى اېرور انگه عار.

ياغ ايله تۆلوب نېچه اولوغ خم،
هر خم ايچيده فلک خمى گم.

مال اؤيله ييغيلدى كۆپ سؤقومغه،
سيغمه ي بارى دشت و تاغ و قومغه.

تېوه بيله يابو حددين افزون،
قوى بيرله قۇزى عدددين افزون.

وصفين يازه آلمه غه ي ييرى نينگ،
يوز عمر قلمزن اولسه يوز مينگ.

^{۸۸} بو اؤرتده بير يا نېچه بيت توشيب قالگنگه اوخشه يدى.

آتلا رینی آیله بان سبک خیز،
چاپماقچه بارینی کبئتیلر تیز.

گاھی غۇنان و گاهی چاپیب تایی،
سالدی اولوس ایچره هوی ایله های.

گردونغه چیقیب صدای قی-قو،
چو اوستیغه چو، چو اوستیغه چو.

بیر ایلگری و بیر کیبنده،
بو حال سوزین نېچوک دېبنده.

قی بیر کی که کبلدی ایلگریراق،
اول باریدین اول آلدی بیراق.

بیراق دېمه یین، خزینه آلدی،
بېحد و عدد دفينه آلدی.

چون چاپیبان آت تمام بۆلدی،
عالم ابلی شادکام بۆلدی.

اول یرده کورهش قورولدی اول دم،
کبلدی همه پهلوان عالم.

هر بیر یسی بیر هژبر ینگلیغ،
هر بیر یسی شیر و بر ینگلیغ.

سهراب بیر، بیر یسی بهمن،
گرشاسب بیر، بیر یسی بیژن.

بیر یسی چو قیلدی عزم میدان،
یانه بیر ابتی جمع میدان.

افلاکدین آشوروب بیرى شۇر،
ینه بیرىسیگه آيله دی زۇر.

ایچکیرمکی آلیبان بیرىسی،
آبا قۇلى سالیبان بیرىسی.

بیری بیرىغه عمل قیلیب فاش،
سالدی بیرىگه بیرىسی یانباش.

گر بیرىسینی بیرىسی ییقدی،
بیر دوبدورونی فلککه چیقتی.

عاجزلیک ایله ییقلیسه بیری،
چیقتی ینه بیر قیلیب دلیری.

چون کیم کورهش آخریغه یېتتی،
تۇیخانهغه شاه عزم اېتتی.

بار اېردی دغی نېچه عجایب،
حد بیرله حسابسیز غرایب.

یوز عقل بۇلوب بیرىگه حیران،
عالمی قیلیب بیرىسی خندان.

اندین قیله یین بیرینی اظهار،
قورمیش اېدیله بلند بیر دار.

سه پایه سی آسمان دین اؤتگن،
ایپله دغی کهکشاندن اؤتگن.

یانه قوروب اېردیلر ایکی سیم،
قوش اوستیدین اؤتمه یین، قیلیب بیم.

نازکلیک ایچیده نال ینگلیغ،
نی نال که بار خیال ینگلیغ.

کېلمیشلر ابدی بیر-ایگی ماهر،
دار اوزره اویون قیلورغه ظاهر.

بیر قوقن و بیر کاشغردین،
آگه ابدیلر بری هنردین.

گه دار اوزه، گه سیم اوزره،
اؤنرلر امید و بیم اوزره.

گه دار اوزه بؤلوبان سبک خیز،
گه سیم اوزه یوروبان بسی تیز.

گه ایلگری، گه کیننگه سچراب،
یوز فن بيله تشلر ابردی پرتاب.

گاھی آیاغیغه حقه باغلب،
سیم اوزره یوروب، اؤزینی چاغلب.

گاه ایگی لگن آلیب چېکیب اون،
یاپیپ بیریکه بیرینی واژون.

سیم اوزره قویوبان آنی چالاک،
اوستیده اؤتوردی قیلمه یین باک.

قیلغچ حرکت بیرسی توشتی،
بیر سیم اوزه ایلگری یوروشتی.

گاھی یاتیبان اوروب معلق،
سیم اوزره ینه توشر مطبق.

گه سینه سیگه آلیب بیر آدم،
سیم اوزره اصول اېتر دمام.

گه قویوبان آنی سیم اوزره،
نی سیم که تار بیم اوزره.

کۆرگوزدی نېچه فن اندین آتلب،
تیشلتی اولوسغه سیرسر لب.

گاهي مينيبان .....
چاو سالدی عرب بيله عجمغه.

قیسی بیر ایشین چېکه ی بیانغه،
آشوب سالور بری جهانغه.

نصب اېردی دغی ستون والا،
لېکن اوچی اېردی چرخ فرسا.

نېچه یاغاچ ایله اېردی پیوند،
اوستیده ابدی بیر آته ناق بند.

ایکي کدو آلبان برابر،
ایکيگه سالیب ایکي کبوتر.

قیلدی کدولرنی اول هنرمند،
ایکي آياغيغه ايکيسين بند.

چيقتی انگه ذوفنون ماهر،
بیر بوالعجب ایش قیلورغه ظاهر.

چيققچ، قيليبان فغان، چېکيب اون،
فرق سری اوزره توردی واژون.

اول دم کؤترب ایکی آياغین،
بیر-بیریگه اوردی سؤل و ساغین.

سیندی کدو و کبوتر اوچتی،
ابل کؤلگودین اؤلگه لی یاووشتی.

بار ابردی ینه نېچه تماشا،
بیر اوستیده شورش و عللا.

سازنده لر آيله بان یوز آهنگ،
بازنده لر اؤرتده نېچه رنگ.

بیرسی نینگ ایلکیده نقاره،
یوز نغمه لر آیل ب آشکاره.

ایلکیگه بیرسی آلبان دف،
فریاد و نوا قیلیب، اوروب کف.

کؤککه چیقیبان فغان سورنی،
عالمی توتوب صدای کرنی.

غژک قیلیبان فغان و ناله،
حال اهلینی سالدی اؤزگه حاله.

تنبور ایتیبان نېچه نوالر،
هر کیمگه سالیب تومن هوالر.

اعجوبه حساب و حددین افزون،
محبوبه حد و عدددین افزون.

سیر آيله دیلر اولوس نېچه کون،
اسباب طربی توزدیلر تون.

برچہ اولوغ و کیچیک سراپا،
کامیچہ قیلیب حظ و تماشا.

بیر نیچہ آلیب طعامدین بہر،
بیر نیچہ شراب و جامدین بہر.

برچہ اولوس اؤلدی شاد و خرم،
قالمہی کیشیدہ تریغ کپی غم.

ساقی، کبتور اہمدی جام قرقف،
مطرب، آل ایلککہ سہن دغی دف.

جرعہ‌نگنی یبتور مذاقیم ایچرہ،
نغمہ‌نگنی کبتور قولاقیم ایچرہ

کیم می منگہ کام نغمہ رود،
بو لحظہ ابرور زمانِ پدرود

کیم توی ایشی آخریغہ یبتتی،
توی اہلی دغی وداعیم اہتتی.

مہن ہم تاپیبان دمی فراغت،
مستانہ قیلہی حظ و حلاوت.

۲۳

ظلمیدین داد

آه کیم چرخ انقلاب شعار،
دایما کجلیک آیلہ بان اظہار.

خلققہ ظلم آیلہ مک ایشیدور،
ستم اہتمک ہمیشہ ورزشیدور.

کیمسہ نی کؤرسہ ہر نفس ختم،
قیلغوسی مبتلای محنت و غم.

کیم مرادی بیلہ گر اولسہ شاد،
نامراد آیلہ مکدور انگہ مراد.

کیم کہ سور ایچرہ قیلسہ بیر عشرت،
یبتکورور ماتم ایچرہ یوز حسرت.

کام ایلہ کیم بیتورسہ آغزیغہ جام،
جامینی سیندوروب قیلور ناکام.

طرفہ جلّاد اہرور بسی بہرحم،
نی انگہ رعایت دور و نی رحم.

اہلنی ناکام آیلہ بان، قؤیمس،
کلفت انجام آیلہ بان، قؤیمس.

ینگی آی شکلی بیرلہ تارتیب تیغ،
قتل قیلماققہ دایم آیلر بیغ.

ظلم ایلہ برچہ نی قتیل آیلر،
خاک ارا جسمینی ذلیل آیلر.

چېكمه گن محنتینی بیر کیشی یوق،
کۆرمه گن زحمتینی بیر کیشی یوق.

ظلمیدین دردناک ابرور برچه،
تیغی بیرله هلاک ابرور برچه.

ستمیدین اولوسغه قان یوتماق،
بیر-بیری حالیه عزا توتماق.

نه یامان قالغوسی، نه یخشی امان،
برچه جورین چېکرده دور یکسان.

۲۴

آمو دریا تاشقینی^{۸۹}

سوو انداق بېحد و اندازه تاشیب،
بلند و پستی آلدی توتاشیب.

قالیب سوو آستیده کوه و بیابان،
عیان اؤلدی مگر سوو آشسه طوفان.

خلایق نېچه کیم کۆز سالسه اؤترو،
کۆزیه بؤلغوسی مرئ قرا سو.

بؤلوب یؤل قطعیده حیران و مضطر
که سوو توتمیش جهان اهلینی یکسر.

^{۸۹} بو مثنویده تصویر قیلینگن تاشقین، میلادی ۱۸۵۸-۸۹ -ییللرده یوز بېرگن.

۲۵

شورش^{۹۰}

اتا اوغلی نینگ احوالیغه ییغلب،
اوغوللر هم اتا حالیه ییغلب.

انا قیز حسرتیدین تارتیب افغان،
قیز آنه محنتیدین ییغله بان قان.

بو شورشدین توشوب عالمغه آشوب،
نه عالم، نیلگون طارمغه آشوب.

آلیب هر خیل یرده بېشماره،
متاع و مالغه خود نی شماره.

کیشی قالمه ی که سانسیز اولجه آلمه ی،
تولوبان-تاشمه غن بیر یری قالمه ی.

تولوب قۇشلرغه قول بسیار-بسیار،
اوکولوب اولجه هم خروار-خروار.

بۇلوب بازار لشکرگه فضا سی
که بیر قول بۇلمه یین یوز قول بهاسی.

^{۹۰} بو مثنوی، خېوه خانى الله قولى خان نینگ ايرانگه قىلگن حربى يوريشى مناسبتى بىلن يازىلگن. بونده اوروش وقتىده گى تلان-تاراج و خلق باشىكه توشگن غوغا تصويرلنگن. بو مثنوى آگهى نىنگ «رياض الدوله» اثرىدن كۆچىرىلىپ كېلتىرىلگن.

۲۶

آو تعریفی

ای که ضمیرینگه کشاد ایسته سنگ،
شادلیغ افزون و زیاد ایسته سنگ.

آیله گهی سیر و شکار اختیار،
آیلمه بیر گوشه ده دایم قرار.

سیر ایشی چون تاپتی قویاشدین ظهور،
جلوه بیله آیله دی ظلمتی نور.

مکث خضر چشمه سی قیلدی عیان،
مونددین ابرور ظلمت ارا جاودان.

سیر ایله مرآت کؤنگول صفوتی،
بلکه بدن صحتی نینگ قوتی.

خاصه شکار ایتسه کیشی اختیار،
یپتگهی انکه عیش و فرح ببشمار.

۲۷

بختگه خطاب^{۹۱}

تخیل عذاریدین آلیب نقاب،
سخن شاهدین آیلہ یین بی حجاب.

دیین اهل سۆز ایچره مستانه سۆز،
طبیعت پسند و دلیرانه سۆز.

کهل، ای بخت، حجره مغه تعظیم ایله،
ادب بیرله و عرض تسلیم ایله.

بؤلوب بنده تون-کون جنابیمده تور،
مژهنگ بیرله فرش بساطیم سوپور.

نه درکار اېسه قیل مهیا آنی،
نه دلخواه اېسه آیلہ پیدا آنی.

آلیب جزودانیمنی تمکین ایله،
کېتیر یانیمه رسم و آیین ایله.

قلمدان ساری هم قولونگی اوزات،
بېر ایلکیمگه آنی ادب بیرله بات.

^{۹۱} بو مثنویده بختگه خطاب بؤلگن، اماک. نشریده «قلمگه خطاب» دېب عنوان بېریلگن.

۲۸

ساقیگه خطاب

کېل، ای ساقی مجلس آرا جمال،
 طرب گستر بزم اهل مقال.

سۆزونگ باده سی نشئه بخش حیات،
 یوزونگ کۆزگوسی جلوه آرای ذات.

جمالینگ کېلیب زینت انجمن،
 وصالینگ فرحبخش اهل سخن.

قدینگ فکریدور سرو بوستان دل،
 لبینگ ذکریدور شکرستان دل.

زلال لبینگ آب حیوان کېلیب،
 کۆزونگ قاصدی کفر ایمان کېلیب.

جهان و جهان اهلی محبوبیسن،
 مسلمان و کفر اهلی مطلوبیسن.

جبینینگ مه آسمان نشاط،
 عذارینگ گل گلشن انبساط.

کمین بنده دور سرو رفتارینگه،
 حزین قول ابرور لاله رخسارینگه.

اېرورسن سراپا لطافت ارا،
صراحی کبی غرق موج صفا.

قیامینگده اظهار جان نشئه سی،
خرامینگده روح و روان نشئه سی.

لبینگ جام ینگلیغ تبسم نما،
سوزونگ می کبی جانغه راحتفزا.

تمنای وصلینگ قیلیب هر زمان،
یپتر اشتیاقینگده آغزیمغه جان.

عنایت رسومینی آغاز قیل،
کرمی کوپ و نازنی آز قیل.

یوروش ایله بیر لحظه بزمیم ارا،
قدومینگدین ایت آنی جئت سرا.

وفا دابینی انتظام ایله گیل،
کیریب کلیم ایچره مقام ایله گیل.

قویاش ینگلیغ ایت مسکنیم غرق نور،
یپتور کؤنگلومه انبساط و سرور.

جمالینگنی شمع شبستانیم ایت،
مقالینگنی لڌته چون^{۹۲} جانیم ایت.

^{۹۲} ک. نشری شو ییریده، بیته بیر-بوغینلی سوز توشیب قالگن و او سوز «چون» بۆلسه کهرهک دهب اویله ییمیز.

گهی ناز بیرله تکلم قیلیب،
 گهی شیوه بیرله تبسم قیلیب،

یوزونگدین ایتیب گاه رفع نقاب،
 بولوب جلوه گر اویله کیم آفتاب.

آل ایلکینگگه بیر جام گردون مثال
 که قیلسون سومورگنی مست مقال.

بولوب نشئه سی جانغه راحتفزی،
 صفاسی کونگولدین کدورت زدای.

کھلیب لون ارا مهر رخشان کبی،
 ولی حدّتی برق سوزان کبی.

اگر جرعه سی بیره هر کیمگه دست،
 انینگ کونگلین ایتسین معانی پرست.

چو بو وصفلیغ جام گلفامی،
 فرح گستر طبع ناکامی.

ادب شرطی بیرله کبتورگیل منگه،
 کرم فرطی بیرله کبتورگیل منگه

که ایچگچ بویله آنی مست سخن،
 دېمان مست کیم پایبست سخن.

تاپیب نشئه معنی مرغوبدین،
 بوله ی بهره ور گوهر مطلوبدین.

۲۹

قوش آوی

هر دم قیلیبان شکار بیر نوع،
هر لحظه ایتیب شعار بیر نوع.

هر کون بؤلوب اؤزگچه صف آرا،
قوش سالماق ایله قیلیب تماشا.

گاھی آلیبان، سالیب ایتالکو،
هر لحظه ده بېحساب آهو.

گاھی سالیبان پرنده شهباز،
حددین کۆپ آلیب تزرؤ ایله قاز.

اوجماق بیله گه هواغه لاجین،
حیرتدین ایتیب اولوسنی ساکن.

گاھی اوچوبان بلند شونقار،
هر دمده آو آلدی نېچه خروار.

گاھی آچیبان قنات تویغون،
آو باشیغه سالدی بس یامان کون.

هریان ینه نېچه صیدانداز،
آز سالمه دی قوش، آو آلمه دی آز.

گاھی توتوب ابل گزنده لرنی،
گاھی قاووبان پرنده لرنی.

هر لحظه ابدی نشاط بو نوع،
هر دم ابدی انبساط بو نوع.

۳۰

پایگه تعریفی

اېردی باری برق کبی تېزتك،
قیلغوچی هر لحظه ده قطع فلک.

سرعت ارا سبقت اېتیب برقدین،
غریغه بیر دمده باریب شرفدین.

گاه اولوغ آتلا اولوب رهنورد،
یېتکوروبان کون یوزیغه تیره گرد.

گاه غۇنان اویله سبک خیز اولوب،
سرعت ارا صاعقه دین تېز اولوب.

گرم رواندېک بۇلوبان گاه تاي،
تویناقی برقین قیلیبان چرخسای.

گردی توتوبان باری عالم یوزین،
قیلدی نهان نیر اعظم یوزین.

گرد ارا آتلا بۇلوبان جلوه گر،
چیققه ی انینگدېک که قۇشوندین شرر.

برق کبی برچه سی سرعت قیلیب،
بعضی قالیب، بعضیسی سبقت قیلیب.

اویله نظر آلیدین آیلب گذر،
کیم گذرین انگمه ی اصلا نظر.

اهل جهان باشدین آیاق ییغنا لیب،
برچه تماشا بیله کامین آلیب.

۳۱

اۋرمانده آو

عجب بېشه كه يۇق حدّ و كرانی،
سباع و جانورلر نینگ مكانی.

شجرلر انده باش چېكمیش سماغه،
باریب هم ریشه سی تحت الثراغه.

قلینلیغ دین بۇلوب بیر-بیرگه محکم،
اراسیدین اۆته آلمس صبا هم.

ولې بعضی بیرى میدان اوسع،
همول میدان سراسر کشت و مزرع.

مُعین بعضی بیرده مرغزاری،
کۆنگوللرده هواسی خارخاری.

شکار اصنافی انده بېشماره،
قالور حیران کیشی قیلغچ نظاره.

۳۲

منزل اوزاق^{۹۳}

پشه کیم و فیل یوکی طاقتی،
دزه کیم و مهر منیر الفتی.

شمعغه پروانه اوزین، بېگمان،
انگله که یبتکورمک و کویمک همان.

توشتی عجب آلیمه یؤل بس یراق،
مرحله نایاب و منازل اوزاق.

بیم بودور کیم انگه قویسم قدم،
راهزن اؤلغه ی منگه افواج غم.

---

^{۹۳} بو مثنوی «فردوس الاقبال» اثریدن بو دېوانگه کؤچیریلگن. میلادی ۱۸۳۹ - ییل، خېوه خانى الله قولى خان آگهی گه شیرمحمد مونس نینگ توگه مه ی قالگن «فردوس الاقبال» اثری نینگ ادامه سینی یازیب توگه تیشینی بوبوره دی. شونده آگهی کمترلیک بیلن اوزینی «فیل آلدیده پشه، قویاش آلدیده دزه» حسابلب، اوشبو مثنوینی یازهدی. بو مثنویده آگهی نینگ مونسگه بؤلگن چوقور حرمت و محبتی کورینیپ تورگن.

۳۳

وبا آفتی^{۹۴}

کون ایسیغ اېردی دغی وقت تموز،
تابش خورشید اېدی آفاق سؤز.

هر طرفدین جانگداز اېسیب سموم،
سوو قیلیب تاش بغرینی انداق که موم.

چورکانیب اندین سراسر تاغلر،
دله لر بغریده قالدی داغلر.

هر ساری اېستی هواى مختلف،
قیلدى اېل عمرین مھین و منخسف.

اؤیله کیم مس قیزدی قوم سرتاقدم،
آچتی یوز یوز مینگ تومن رنج و الم.

تاپمه ی اېل جان بېرسه هم بیر قطره سو،
گر تاپه آلسه اېرور مثل آغو.

^{۹۴} میلادی ۱۸۲۸-۲۹ -ییللر، خېوه قوشینی نینگ خراسانگه اویوشتریلگن یوریشیده وبا (طاعون) کسلی ترقه لیب، کۆپ آدملر، او جمله دن مشهور شاعر و مؤرخ شیرمحمد مونس وفات اېته دی. آگهي بو مثنویده، انه اؤشه وبا آفتی و اونینگ عاقبتینی تصویرله گن.

کون حرارتدین بؤلوب آتشفشان،
قوم دغی حرقت ارا اؤتدین نشان.

کیم که اول قوم قطعیه قویسه قدم،
اؤرتنور باشدین آياق آلغونچه دم.

لاجرم گامین اوروب اهل سپاه،
تارتیبان جان وهمی بیرله اؤتلوغ آه.

بیر طرف زور آیلوب ایسیغ شدتی،
جانستان بیر ساری طاعون علّتی.

هر دم اول علّت شداید کورگوزه،
تشله بان اهل اوزین آتدین قوم اوزه.

اؤتغه توشگن قیل مثللیک تاب اوروب،
جانلرین جان آفرینغه تاپشوروب.

یاتیب و قالیب منازلده قطار،
بیر-بیریگه آیله بان جانین نثار.

کیمده کیم بار ابرسه صحتدین اثر،
خسته لر حالیه بؤلوب چاره گر.

میندوروب مرکبغه، اوزنی چاغله بان،
ایپ بیلن هر ساری محکم باغله بان.

جانلری باربیچه یول عزم آیله بان،
عزم قیلماق رسمی نی جزم آیله بان.

۳۴

توقّہ ی دە آو

وسعتده فضا سیدور جهان دپک،
نزهت ارا روضه جناندپک.

گردونغه درختلر چبکیب باش،
یبل کیرمه گودپک حجیم و چیرماش.

بعضی یبریدور وسیع هامون،
هم مزرعه انده حددین افزون.

انواع شکار ببشماره،
حیران اولوب آیله گن نظاره.

درّاج و تزررو و کبک و هم قاز،
کۆپ نیچه دپسم هنوز ابرور آز.

چابک قولان و سپمیز تاووشقان،
اول بیشه ارا عدددین آشقان.

صورت ارا برچه سی ابرور خؤب،
ییری-یبریدین کؤنگولگه مرغوب.

باغ تعریفیده^{۹۰}

بۇلوب اول ایگی باغ جنت هوا،
ارم بۇستانیدېک خوش و مصفا.

سووی جانفزالیقده کوثر کبی،
بۇلوب خاکی خوشبوی عنبر کبی.

مسیحا دمیدېک هواسی کبلیب،
جنان صحنی ینگلیغ فضا سی کبلیب.

یوز الوان بیله آچیلیب گلری،
توشوب گلری اوزره سنبلری.

پیشیب مېوه لر نهچه الوان بۇلوب،
تماشاسیده عقل حیران بۇلوب.

بۇلوب هر بیرینینگ عیان شیرەسی،
حلاوتده انداق که جان شیرەسی.

الر ایچره کیرگن کیشی بیر نفس،
ارم باغی سیرینی قیلمس هوس.

الر وصفیده نهچه سورسم قلم،
مینگیدین بیرین آیلە ی آلمان رقم.

^{۹۰} بو مثنوی، میلادی ۱۸۵۶-۵۷-ییللرده یازیلگن. بونده آگهی، خوارزمده گی انگاریک و گندم کان قیشلاغلریده بؤلگن گوزل باغلرنی تعریفله گن.

۳۶

شعري مدخل^{۹۶}

اې چرخ، منگه بو لحظه يار اول،
كېل، خدمتيم اوزره استوار اول.

اخلاص ايله اېشىگيم سوپورغيل،
تعظيم ايله بندهوار تورغيل.

حجره مغه يېتور صفا و تزئين،
انداق كه نگارخانه چين.

گنجينه صدق اېشىگيني آچ،
عزت گهرين باشيم اوزه ساچ.

^{۹۶} ميلادي ۱۸۴۵-۴۶- ييللري، آگهي «زبدةالتواريخ» اثريني يازگن. بو اثرنى باشلشدن ايلگري، او اوشبو شعري مدخل (كيريشت) نى يازهدى و كېين ايشگه توشهدى.

هر کامنی آیلہ سم تقاضا،
آنی نظریمدہ آیلہ پیدا.

عالی قیلیبان منگہ محلنی،
تعظیمیمہ پست قیل زحلنی.

مدحیم بیله مشتریغہ آچ تیل،
منبر انگہ آستانیم اہتگیل.

مَریخی قیل قابومده دریان،
توکسون خُصماغه تیغ ایلہ قان.

منزل قویاشینگ یانیمده توتسون،
نوری بیله مسکنیم یاروتسون.

زهرهنگ قیلیبان قاشیمغہ آهنگ،
وقتیمنی خوش آیلہ سون چلیب چنگ.

یانیمده عطاردینگ همیشه،
قیلسین قلمیم یونرنی پیشہ.

آلیمده آی آیلہ بان بہلین رُست،
خدمتغہ اؤزینی آیلہ سین چُست.

توتسون منگہ، ایستب التفاتیم،
تعظیم ایلہ قاغذ و دواتیم.

تا مہن آلیب ایلکیمہ قلمنی،
شہنامہ ساری سورہی رقمنی.

۳۷

هزار اسپ توصیفی

عجب، کۆر کیم جهان ایچره جهان اول،
جهان دېمه‌ی که عین آسمان اول.

طنابی هیئتیدین کهکشانی،
درخشان میخلر انجم نشانی.

کېلیب هر یانیده زَرین قبابی،
انینگ تابنده ماه و آفتابی.

آیاقدین باشغه یبتکونچه زنگار،
حواشیسی قیزیل کېلدی شفق وار.

ایچیگه نقش اېتیلگن یوز مینگ الوان،
اېرور انداق که گل فصلی گلستان.

تۆشلگن آستیغه فالین رنگین،
بېریلگن حددین افزون زب و تزئین.

نظاره قیلغچ آنی، لال اؤلوب عقل،
قالیب حیرت ارا بېحال اؤلوب عقل.

چندیر دریاسی نینگ توصیفی

عجب دریا که آنینگ یوق مثالی،
سوویدور چشمه حیوان زلالی.

ایکی یانیدین ایتیمیش بیشه اظهار،
صنملر لعل و خطیدین نمودار.

تزر و اول بیشه لر ایچره نمایان،
بؤلوب زیبا صور بیرله خرامان.

قیلیب درّاج ظاهر شکل مرغوب،
کۆرونوب اهل کۆزیگه جان کبی خؤب.

بؤلوبان قهقهه زن کبک دری هم،
تاووشقان هر قدم جلوه گری هم.

اوچوب حدّ و عددسیز صید هر یان،
قیلیب شه قرچیغای تیز جولان.

تزر و آلیب گهی حدّ و کرانسیز،
گهی صید آیله بان درّاج سانسیز.

شکار آلیب گهی حدسیز تاووشقان،
گهی کبک دری صید آلیب آسان.

نه یالغوز صید ایتیب پزنده لرنی،
شکار آلیب باری دزنده لرنی.

نی ینگلیغ جانور کیم کۆردی، آلدی،
قیرانلر وحشی و طیر ایچره سالدی.

۳۹

زمان و فلک حقیده

جهان دلبرې کیم ایشی ناز ابرور،
جفا و وفاسی کۆپ و آز ابرور.

نېچه رنگ ایله جلوه اظهار اېتر،
اولوسنی اؤزیغه گرفتار اېتر.

کۆزی کحلی اېل دود افغانیدین،
یوزی غازه سیدور اولوس قانیدین.

ساجیدین اولوس قصدیغه دام اېتر،
فسوندین کؤنگول قوشلرین رام اېتر.

رسوم وفادين مېزادور اول،

لباس حيادين معزادور اول.

کیشی کیم بؤلور بېقراری آنینگ،

انگه ظلم قيلماق شعاری آنینگ.

وصالی بيله کیمنی کیم قيلسه شاد،

همول دم آنی آيله گهی نامراد.

قچان کیمسه گه آشنالغ قيلور،

اوزاق چېکمه ی اندین جدالغ قيلور.

ستم تیغینی تارتیبان جانیغه،

سالور یوز جفا بیرله هجرانیغه.

جهانی که قیلدیم بو ینگلیغ صفت،

فلکدین دغی آیته یین معرفت

کیم اول رحمسیز طرفه جلاَد ابرور،

ایشی دایما ظلم و بهداد ابرور.

بېلیگه قوشب کهکشاندین کمر،

بؤلوب هیئت شویله جلوه گر.

ابرور ایلکیده یاسی قوس قزح

که تا صید قيلغه ی شکار فرح.

هلالیدین ایلکیده بزنده تیغ،

شهابیدین اوقلر آتیب بېدریغ.

قیلیب آدم اهلین اسیر و قتیل،
کپسیب باشینی، قانین آیل ب سبیل.

شفق قیلمه ذیلیده آنینگ گمان،
قتیل اولغن ابل قانیدیندور نشان.

جهان اهلی ایچره صغار و کبار،
گدا یا که سلطان والاتبار.

زیونی انینگ بؤلمه یین قالمه غه ی،
جفاسیغه چاره تاپه آلمه غه ی.

جهان و فلک شکوه سین گر دېدیم،
نی تانگ کیم الر دین المناک اېدیم.

یبتیب نشتر کینلری جانیمه،
سبب اېردیلر آه و افغانیمه.

نه مهن کیم قیلیب آفرینشغه کین،
خصوصا قیلیب اهل دانشغه کین.

جهان ایچره گر یخشیدور یا یامان،
الر ظلمیدین قالمه غوسی امان.

گروهی کیم اهل سلف اېردیلر،
نجابت دُریغه صدف اېردیلر.

باریسیغه آیل ب ستملر عیان،
بارین قیلدیلر توفراق ایچره نهان.

۴۰

نصیحت^{۹۷}

ایا خسرو معدلت دستگاه،
نجابت سپهریده رخشنده ماه.

شهنشاهلیق اؤلسون مبارک سنگه،
مددکار تنگری تبارک سنگه.

بؤلوب لطف حق دایما ناصرینگ،
ملول اؤلمسون بیر نفس خاطرینگ.

ضمیرینگنی، صبر آیله بان، شاد توت،
باری کلفت و غمدین آزاد توت.

اتا سؤگیدین بؤلمه اندوهگین،
کؤنگولنی بو غم بیرله قیلمه حزین.

اگرچه بو غم اوسرو دشواردور،
ولی چپککه لی بنده ناچاردور.

^{۹۷} ک. نشریده بو مثنوی ژانریده یازیلگن شعرگه «قصیده نصیحت» دېب عنوان بېریلگن. باشقه ایریم منبعلرده هم شو عنوانده یادلنگن.

قیلیب صبر بیرله سکون آشکار،
باری حالده شکر قیل اختیار.

ابشیت بو حزین بنده دین معرفت
که دېگوم نهچه منفعتلیغ نُکت.

جهان ایچره خلق آیلهدی شاهلر،
قوي قدرت و صاحب جاهلر.

قیلیب بعضی عدل و کرم آشکار،
ولې بعضی ظلم و ستم اختیار.

یبتیب بعضیدین ابلگه راحت بسی،
ولې بعضیدین رنج و محنت بسی.

بؤلوب بعضی تحسین و رحمتغه دوچ،
ولې بعضی نفرین و لعنتغه دوچ.

قیلیب سلطنت برجه اؤز کامیچه،
سوروب حکمینی کؤنگلی آرامیچه.

اگر یخشی ابردی و گر خود یامان،
ییر آستیده بؤلدی باریسی نهان.

نه قالدی الرنینگ بیریدین اثر،
نه بؤلدی بیرینینگ ایشیدین خبر.

باریسی کوروب چرخ دوندین ستم،
عدم ساری ناچار قؤیدی قدم.

بودور دایما چرخ ظالم ایشی
که ظلمیدین اصلا قوتولمس کیشی.

قنی اول ایناق محمدامین
که خبوه ارا ابردی مسندنشین.

قنی میر عادل عوض بیگ ایناق
که لطف و عطا ابردی باشدین آیاق.

قنی خان عالی مکان ابلتوزر
که باشیغه قویمیش ابدی تاج زر.

قنی شاه عالم محمدرحیم
که افلاکغه قهریدین ابردی بیم.

قیان باردی الله قولی پادشاه
که آچمیش ابدی ملک تار تیب سپاه.

قنی دهر شاهی محمدامین
که آفاق انکه ابردی زیر نگیں.

قنی کعبه و قبله گاهینگ سبنینگ
که ابردی شفیق و پناهینگ سبنینگ.

ابدی قهریدین مضطرب آسمان،
کف جودیدین منفعل بحر و کان.

آلور چاغده ایلکیگه تیغ و تبر،
ابدی عاجز او تروسیده شیر نر.

انی هم قیلیب عاجز و ناتوان،
عدم کشوری ساری قیلدی روان.

کیشی شاه بؤلسون و یا خود گدا،
قوتولماق فلک ظلمیدین یوق انگا.

فلک زالی اوسرو جفاکار اېرور،
فسونساز و مگار و غدار اېرور.

يوزيده يوق اصلا حيا دين اثر،
كوزيده يوق اصلا وفادين خبر.

حياسيزدين اصلا وفا ايستمه،
وفاسيزدين اصلا حيا ايستمه.

اولوسغه يېتورمك ستمدور فنى،
اېرورلر زبونى فقير و غنى.

يېراو گر مرادين تاپيب بولسه شاد،
مرادى انينگ آيله مك نامراد.

يېراوگه مقام اولسه گر اوج بخت،
انينگ قصدى اورماق انى يېرگه سخت.

يېراو تاپسه پُر جامدين كامينى،
ستم تاشيدين سيندورور جامينى.

يېراو نوش اقبالدين تاپسه بهر،
بېرور جام ادباردين انگه زهر.

يېراوده اگر كورسه سور و سرور،
قىلور آنى ماتم ارا ناصبور.

مع القصه، عالمده يخشى-يامان،
جفاسيدين آنينگ قوتولمس امان.

مگر اول كيشى اندين ايمن دورور
كه دير فنا ايچره ساكن دورور.

توتوب تېنگ جهان بود و نابودینی،
زیان یرله فرق آیلهمس سودینی.

بوگون، پادشاه، سنگه سلطنت،
بېریتور خدا کورگوزوب مرحمت.

اگرچه بو ایش بس آغیر یوک دورور،
غم و محنتی نیچه تورلوک دورور.

اؤزونگی بویوک چېککه لی چاغله غیل،
کمر بېلگه همت بیلن باغله غیل.

بو ایشده اؤزونگ سالمه، مردانه بؤل،
جلادت شعار و دلیرانه بؤل.

بو ایش نینگ کمالیغه طالب اېسنگ،
انینگ باغی نی اېکندور دېسنگ.

تاپر سلطنت نیچه ایشدین کمال،
دېگه ی بیر-بیر آنی بو آشفته حال،

که همت بیریدور، شجاعت بیرى،
عدالت بیریدور، سیاست بیرى.

جلادت بیرى، بیرى غیرت دورور،
سخاوت بیرى، بیرى عفت دورور.

بیرى حلم کېلدى، بیرىسی حیا،
بیرى وعده غه آیلهمکلیک وفا.

فتوت بیرى، صاف نیت بیرى،
مروت بیرى و حمیت بیرى.

يیریدور وقوف اؤغریلر حالیدین،
الر ایلکینی کېسمک اېل مالیدین.

ییری کېلدى بۇلماق رعیت نواز،
مساکین و مظلوملره چاره ساز.

ییری تربیت بیرله قیلماق عظیم
الرنی که دور نیکخواه قدیم.

ییریزی سپه کؤنگلین آلماق دورور،
کرم دامی بۇنینیگه سالماق دورور.

بولردین یېتر سلطنتغه نظام،
بولرسیز اول ایش هېچ تاپمس تمام.

ینه نېچه ایش سلطنتغه زوال
یبتورگوسی، سورگوم الردین مقال

که غفلت ییری کېلدى، شرکت ییری،
کهولت ییری و کسالت ییری.

ییری جهل صهباسیدین مستلیک،
ییری دام شهوتغه پابستلیک.

ییری فسق و بدعتغه بېرمک رضا،
ییری جبر و ظلم آیلهمک اقتضا.

ییری آیله بان میل امساک مال،
سپاه اهلینی توتماق آشفته حال.

ییری کېلدى ادمان عیش و طرب،
ییری کېلدى ایتیان لهو و لعب.

ییری ملکدین بېخبرلیق دورور
که شهرلرغه بو ایش خطرلیق دورور.

ییری عزّت اهلینی خوار آیلهمک،
اولوس ایچره بی اعتبار آیلهمک.

ییری قیلماق آو باشغه تربیت،
بېریب منصب ایتمک انکه تقویت.

ییری قرب حسّاد و غمّاز ابرور
که قرپی الرنینگ ضررلر بېرور.

بو سؤزلرنی کیم مهن بیان آیلهدیم،
نېچه بیت بیرله عیان آیلهدیم.

بولرغه قیو شه که قیلسه عمل،
انینگ ملکيگه یبتمس اصلا خلل.

حکومت بناسی بؤلوب استوار،
انینگ خاندانیده توتغهی قرار.

فقیرینگ که عاجز ابرورمن بسی،
تنیم ناتواندور نېچوک کیم خسی.

۹۸*

۴۱

نیّتی توز پادشاه

شهی کیم بۇلسه آنینگ نیّتی توز،
قیان یوز اورسه دولت کۆرگوزور یوز.

توگل بیرله هر یان کیم سورر آت،
بۇلور معدوم آفات و بلیّات.

تیکنزار ایچره گر بۇلسه خرامان،
قدومی یمنیدین بۇلغهی گلستان.

سوو ایستب گر توجّه قیلسه اظهار،
اوت ایچره بۇلغوسی دریا پدیدار.

اگر اوت کۆنگلیگه بۇلسه تمّنّا،
بۇلور اول لحظه آتش پاش دریا.

اگر هر ساریغه کۆرگوزسه نهضت،
بۇلور بارغن ییری گلزار جنت.

وگر هر ملک ساری چبکسه لشکر،
بۇلور، البتّه، منصور و مظفر.

۹۸-۴۱- ساندن باشلپ قوییدهگی برچه مثنویلر، قطعهلر قطاریدن چیقریلیب، مثنویلر قطاریگه بیرلشتیریلدی.

۴۲

قحطچیلیک ظهوری حقیده^{۹۹}

اول اهل ایچره قحط ایتی انداق ظهور
که جانلر بدنلردین اولدی نفور.

سمان رنگیدېک سرغەییپ یوزلری،
کوکردی غم ماشیدېک کوزلری.

بۆلوب برچه بوغداى کېی سینه چاک،
قیلیب اۆزنی نان حسرتیدین هلاک.

کېچه کۆرسه آی شکلینی ناگهان،
اوزاتور ایلک ایله بان نان گمان.

یبتیب آچلیغی حد و غایتغچه
که یېپ هر نه تاپسه اوت ایلدیزگچه.

*۱۰۰

^{۹۹} بو مثنوی، میلادی ۱۸۵۶-۵۷- ییللر، خوارزمده یوز برگن قحطچیلیک و آچرچیلیک مناسبتی بیلن یازیلگن.

^{۱۰۰} ک. نشریده، یوقاریگی بېش بیت بیر قطعه و قوییدهگی بېش بیت ینه بیر ایری قطعه حسابله نیب، قطعه لر قطاریگه یرلشتیریلگن، بیراق بیرینچیده بو شعر قطعه اېمس، مثنوی ژانرده یازیلگن؛ ایکینچیده اېسه، بیزنینک فکریمیزچه، قوییدهگی بیتلر هم یوقاریدهگی بیتلرنینگ دوامی بۆلشی کبرهک.

بۆلوب فاش الر ایچره قحط و غلا،
همه بۆلدیلر جوعغه مبتلا.

قیلیب کۆزلرین تیره نان فرققی،
سالیب تنلری ایچره جان فرققی.

آچیب ظلم اېلی پنجه اقتدار،
آلیب خلق نینگ ایلکیدین اختیار.

یېبان برچه اموالینی تۆیمه یین،
آلیب نقد و اسبابینی قۆیمه یین.

خلایق همه آیریلیب مالیدین،
دېمه ی مالیدین اهل و اطفالیدین.

۴۳

غافل سپاهی عاقبتی

سپاهی که یوز اورسه غفلت انگه،
یېتیب هر طرف خیل آفت انگه.

عدو ایلکیگه مبتلا بؤلغوسی،
باری مال و باشدین جدا بؤلغوسی.

بسا خیل دشمن گُش زوردست،
تاپیب غفلت ایله عدودین شکست.

بسا لشکر عاجز و حزم دار
چیقارییتورور زؤرلردین دمار.

۴۴

حزم اهمیتی سپاهی اوچون

سپاهی که بار ابرسه بی احتیاط،
تا پر آبرؤ اوجیدین انحطاط.

گروهی که حزم اولسه آنینگ فنی،
تاپه آلمه غه ی دست انکه دشمنی.

بسا حزم سیز لشکر زوردست
که تا پمیش دورور آز عدودین شکست.

بسا احتیاط آشنا آز گروه
که قیلیمیش کؤپ اعدانی جان دین ستوه.

۴۵

ببؤفا حقیده

اعتماد اېتمه ببؤفا سؤزیگه،
دؤستلیغ بیرله باقمه غیل یوزیگه.

شوم ابرور هیئتی و دیداری،
میل کؤرگوزمه گیل انینگ ساری.

کیم که مشقیمیگه^{۱۰۱} نظر قیلغهی،
اورسه هر ایشگه قول ضرر قیلغهی.

^{۱۰۱} بو سؤزنی یازیشده کاتب یا تاییپیست تامانیدن خطا یوز بېرگنگه اؤخشهیدی. منظوری بیلینمهدی.

۴۶

یمانلیغ پيشه عاقبتی

کیمسه کیم بۇلغەی یامانلیغ پيشه سی،
خون ناحق آیلەمک اندیشه سی.

بۇلسە قەصدی ملک ویران آیلەمک،
حالینی ابل نینگ پریشان آیلەمک.

بۇلوبان اۆز فعلی باشیغە بلا،
ایگی عالم ایچرە بۇلغەی یوزقرا.

تنگری قهریغە بۇلوب آخر دچار،
اۆلگوسی ایتلر مثللیک خوار و زار.

عبرت اۆلغەی حالی آدم اهلایغە،
دېمەیین آدم که عالم اهلایغە.

***

کییکلر همول دشت ارا سربسر،
بۇلوب صورت خوب ایله جلوه گر.

اوزاقدین اولوسغە نمایان اۆلوب،
تماشاسیده خلق حیران اۆلوب.

آتلری پالچیق اوستیده یاتیب،
اۆزلری سربسر سووغه باتیب.

گه یاتر ابردی، گه توررلر ابدی،
کۆرگولیک نی اېسه کۆررلر ابدی.

***

چونکه بو نسخه غه ایلیک اوردوم،
ابتدا قیلغه لی قلم سوردوم.

آت قۇیر وقتده دېدیم آنی:
«جامع الواقعات سلطانی».^{۱۰۲}

***

چو قالدینگ ایش قیلور وقتیده غافل،
پشیمانلیغ بیله اېمدی نه حاصل.

چو غرق اولدونگ محیط بېکرانغه،
نجاتینگ یؤق یوز اورسنگ هر قیانغه.

***

اظهار اېتیبان هوا شرارت،
فاش آیلهدی اول قدر حرارت،

کیم یاندی اولوس تنیده جانی،
هم کویدی اؤتیندېک استخوانی.

جانلرغه سالیب سوو حسرتی اؤت،
تنلرغه قویاش حرارتی اؤت.

اېل هر ساری اؤتلوغ آه تارتیب،
اول آه فلک یوزین قرارتیب.

ایش اؤیله اولوسغه صعب توشتی،
کیم جانلری آغزیغه یبتوشتی.

***

^{۱۰۲} بو ایگی بیت آگهی نینگ «جامع الواقعات سلطانی» اثریدن آلینگن.

قویاش چه ره سین هر قچان کیم آچر،
همه شب پرک خیلی اندین قاچر.

اېرور گل ایسی گرچه زیب دماغ،
ولېکن جُعل ایستر اندین قیراغ.

پسندیده دور گرچه مشعلغه نور،
ولی دود اېرور دایم اندین نفور.

***

اگر مهمان سنگه بولسه میسر،
انگه جانینگ اوین جای ایت مقّر.

چو مهمان دُستینگدور، خواه دشمن،
آچوق یوزلوکنی و عزّتی قیل فن.

***

فضاسی صحنی جتّدبک دلارا،
بناسی رفعت ایچره چرخ فرسا.

بُولوب کاشی انگه برچه حواشی،
انگه بُولوب حواشی برچه کاشی.

مزّین چرخدبک رنگین رواقی،
ملّون مهربک رخشنده طاقی.

بُولوب هر حجره سی کنجینه علم،
مصقّالیق بیله آیینّه علم.

فضاسیغه مفوّض خوشهوالیق،
هواسیغه مسلّم جانفزالیق.

***

کیشی نبچه عمارت قیلسه بنیاد،
و یا خود حددین افزون قویسه اولاد.

توتوب بولمس بیرسیدین بقا کوز،
قالور باقی جهان ایچره مگر سوز.

***

خوشا، اول که دشمن بولوب زیردست،
عدم محبسیده اېسه پایبست.

یېتیب اندین احبابغه انبساط،
کونگوللر خواطرسیز آیلر نشاط.

باری شورش و فتنه ساکن بولور،
خلایق خواطردین ایمن بولور.

***

گهی کیم یوز قویوب باشیمغه قیغو،
کورونوب کوزومه عالم قرانغو.

بولوب غم خیلی گاهی قاصد جان،
ییقیلیب باشیمه گردون گردان.

آچیب گاهی حوادث ایلکی پنجه،
قیلیب کونگومنینگ اجزاسینی رنجه.

بولوب دلخسته و طبعیم پریشان،
فغانلر آیلر اېردیم، لېک پنهان.

***

توتوب اؤز مرادی بيله گۆشه سین،
ریاضتدین انجام اېتیب تۆشه سین.

دعانگ ايله مککه فراغت بيله،
مدام ايله سون انس خلوت بيله.

***

گر شهر فناغه بیرى کېتى،
شهلغ ینه بیرى سیغه یتى.

عدل اېتسه بیرى، قیلیب بیرى جور،
هر بیرى گه اؤزگجه اېدی طور.

تا تاپتی وجود برچه عالم،
عالم ارا کېلدى خیل آدم.

***

الا ای بو قصر ایچره قیلغن مکان،^{۱۰۳}
بو منزلى فهم اېتمه گیل جاودان.

وفاسیز دورور دهر اقبالی، بیل،
بقاسیز دورور ملک ايله مالی، بیل.

کۆنگول قۆیمه غیل ملک بنیادیغه،
یېت، البتّه، مظلوملر دادیغه.

***

خنجر اوکولوب حساب و سانسیز،
یېتگج توشوروب کیشینی جانسیز.

***

^{۱۰۳} بو اوچ بیت، آگهی حقیده گی بیر ویدیوی منبعدن قۇلگه کېلدى.

کیشیگه همراه اولسه مرد چالاک،
انگه یؤل آفتیدین یؤقتورور باک.

***

قیش شدتی نینگ رنجیدین بؤلور اولاغلر ناتوان،
برچه چیریک اهلی بؤلور هم عاجز و هم خسته جان.

***

شعرهای فارسی

غزل‌ها

۱

ای زیانم کرده دربر چون نگین نام ترا،
شد دلم آیینه دار روی گلفام ترا.

کرده ام در راه تو این جسم خاکی را غبار،
تا بود روزی که بوسم نقش آقدام ترا.

عمرها شد در میان جان گرفتم چون الف
در فراق فکّر قدّ سرو و اندام ترا.

کی شود، یا رب، که در بزم وصال می رسم،
تابکی تسکین دهم دل را به پیغام ترا.

خلق از خوان نوال جملہ نعمت پرور است،
نیست موری کو نشد محظوظ انعام ترا.

هیچ کس از نشئه احسان تو مخمور نیست،
جمله اهل جهان مست می جام ترا.

دانه اشکت بیفشان، آگهی، شام و سحر،
تا که مرغ التفاتش می شود رام ترا.

۲

زهی از حسنت اهل حسن را زیباجمالی‌ها،
ز عشقت عاشقان را پایۀ صاحب‌کمالی‌ها.

به ذوق شهد وصف لعل گویای روانبخشت،
زبانها همچو طوطی یافته شیرین‌مقالی‌ها.

به صد تدقیق نتوان بست مضمون دهانت را،
گسسته طبعها سر رشته نازکخیالی‌ها.

شده زنجیر گیسوی پریشان‌تار مشکینت،
دل دیوانگان را باعث آشفته‌حالی‌ها.

به درد داغ هجرانت کسی کو مبتلا گردد،
دوایش نیست جز شام و سحر دلسوز نالی‌ها.

چشد یک جرعه مخموری اگر از بادۀ وصلت،
به مستی تا قیامت می‌کند عشرت‌سگالی‌ها.

رموز آشنایی با سخن روشن نمی‌گردد،
مگر در شرح او گردد زبانها گنگ و لالی‌ها.

مکن تحقیر رندان، زاهدا، کز طاعت ناقص
به درگاه الهی خوشتر آید لاابالی‌ها.

هوای گلشن حمدت کند گر آگهی هر گاه،
به چشم طبع او بنما گل مضمون عالی‌ها.

۳

مددگاری نموده اختر بختم مرا امشب،
منور گشت چشمم از رخ آن مهلقا امشب.

به مردنها رسیده بودم از درد فراق او،
به نوش آمدن بخشید دردم را دوا امشب.

به راحتها مبدل گشت آزار جفاهایش،
چو آمد آن ستمگر کرده اظهار وفا امشب.

شب و روز آرزویم بود بوس لعل نوشینش،
بحمدالله که حاصل شد مرا این مدعا امشب.

در این محفل که می‌خوران همیشه سرخوش کامند،
شده از نشئه جام طرب کامم روا امشب.

مرا، ای خضر، ره ننما به سوی آب حیوانت،
که نوش لعل دلدارم بس است آب بقا امشب.

شب و روز، آگهی، از شکر این نعمت مشو غافل
که کامت کرد شیرین از می لطفش خدا امشب.

۴

ای دل، ز چرخ کام تمنا مکن عبث،
از تشنه کام آب تقاضا مکن عبث.

گر عاقلی بساز به درد گرسنگی،
سیری هوس ز نعمت دنیا مکن عبث.

از رنگ و بوی و حسن و وفا عاری است و بس،
گل‌های این حدیقه تماشا مکن عبث.

مرغ هوای قدسی و عالم خرابه است،
آنها چو جغد مسکن و مأوا مکن عبث.

جز درد نیست آرزوی جاه بر سرت،
درد سری برای تو پیدا مکن عبث.

کن التجا ز اهل کرم جمله کام را،
اما ز هر خسیس تو لا مکن عبث.

گنجی خفیست در دل ویرانه راز فقر،
این گنج را به هیچ کس افشا مکن عبث.

زاهد، تو کیستی و می جام عشق کیست،
خود را به ذیر آمده رسوا مکن عبث.

در کنج عزلت، آگهی، دایم مقیم باش،
رغبت به سیر باغ مصفا مکن عبث.

۵

بیا در کلبه‌ام، ای مغیبه، هنگام عید آمد
که از پیر مغان با قی کشی بر من نوید آمد.

به رویم بسته بود ابواب عشرتها رخت بنما
که بر قفل طرب از دیدن رویت کلید آمد.

به وصل آرام ده یک دم که از باد خزان هجر،
تن زار و ضعیفم مضطرب چون برگ بید آمد.

فغانم از فلک بگذشت در شام غمت، ای ماه،
به گوش مرحمت اکنون ترا وقت شنید آمد.

ترحم‌ها نموده از می وصلت بده کامم
که چون کیفیتِ حالم ترا این دم پدید آمد.

مگردان از حضورت بی حصول مدّعا امشب
که نقد التفات آگهی کرده امید آمد.

۶

عزم سیر باغ کن، ای گل‌عذار، آمد بهار،
کرده صد فیض طراوت آشکار، آمد بهار.

باغ‌ها را داده زینت، دشت‌ها را داده فیض،
تا کند آفاق را جنت‌شعار، آمد بهار.

زندگی بخشیده از فیض وفا اموات را،
کرده عیسی را ز معجز شرمسار، آمد بهار.

کن تماشا کز کف دریا نشان ابرها،
بر سر باغ و چمن گوهرنثار آمد بهار.

جام‌های لاله و گل را ز شب‌نم هر طرف،
کرده سرشار شراب خوشگوار، آمد بهار.

از خزان هجر مخموران عشرت را ز دل،
بهر دفع غصّه و رنج خمار آمد بهار.

مگذران بیهوده این هنگام را، آگاه باش،
پیش از این در دهر بیحد و شمار آمد بهار.

دل مبنده ایّام عشرت را که در گلزار دهر،
وحشی و کم‌فرصت و بی‌اعتبار آمد بهار.

سیر کن با آگهی همراه در باغ و چمن،
وقت گلگشت گلستان، ای نگار، آمد بهار.

۷

به جان کوشش کن، ای دل، در قبول حکم و فرمانش،
ولی هرگز مزین دم از شکست عهد و پیمانش.

حصول کام دیگر آرزو کردن ز تو حد نیست،
ترا یک نکته شیرین بس است از لعل خندانیش.

چو نوش لعل نوشینش نصیبی نیست نوشیدن،
بنوش و دم مزین هر لحظه زهر چشم فتانیش.

اگر خواهی به زخم جان افگارت رسد مرهم،
هدف کن سینه صافت به شست تیر مزگانیش.

تو در ظلمات هجران تشنگی‌ها را قناعت کن
که در وصلش نصیب دیگران است آب حیوانیش.

جفا و جور و بیدادش کشیدن را مهیا شو،
ولی از دل برون کن آرزوی لطف و احسانش.

اگر رسم تغافل اینچنین است آن پریوش را،
نگه کردن به چشم لطف بر حالت چه امکانیش.

چو واقف شد رقیب از صحبت آن شوخ، بیرون آ
که دوزخ به ز آن جنت که باشد خوف شیطانیش.

بلند است آن قدر معراج استغناى آن دلبر،
که حالت آگهی معلوم نتواند جز افغانیش.

مخمس

۱

تن از خم زلفش سر و پا چین و شکن شد،
 سر از غم چشمش وطن درد و محن شد،
 عقل ابروی وی دیده و رسوای زمن شد،
 دل باز خیال رخ او کرد و چمن شد.
 جان نیز عقیق لب او دید و یمن شد.

چون مشک شده عطریشان عنبر زلفش،
 بوده شکن و پیچ همه زیور زلفش،
 افزون هم از آن خواسته زیب و فر زلفش،
 بکشد چو مسّاطه گره از سر زلفش،
 برگردن شوق من دیوانه رسن شد.

آنگاه که با ناز و ادا آن بت گرو،
 انداخت پریشان به رخس سنبل گیسو،
 اشعار به گیسوش بگفتم همه چون مو،
 از سنبل مویش همه شعرم شده خوشبو،
 هر مصرع رنگین چو گلستان ختن شد.

دست طلب از دامن وصلش شده کوتاه،
 در هجر کشیدم همه شب ناله جانگاه،
 کرده به من غمزده رحم عاقبت آن ماه،
 از راه تلطف به سرم آمده ناگاه،
 چون روح روان داخل افسرده بدن شد.

بنشسته مقابل به من بیدل و شیدا،
 نوشید به صد لطف و ادا ساغر صهبا،
 گردیده مرا حاصل از او کام و تمتا،
 خرم چه عجب امشب از این دولت عظماء،
 آن گنج وفا کرده کرم مایل من شد.

از پرده برون کرده چو رخساره انور،
 بکشاده سراسر گره زلف معنبر،
 جا کلبه من ساخته همچون مه خاور،
 شمع رخ او چون شب من کرد منور،
 جان پرده فانوس شد و چشم لگن شد.

از فیض رخس گشت دلم مأمن فردوس،
 وز گوهر نطقش شده جان مخزن فردوس،
 گر جای نخواهم چه عجب مسکن فردوس،
 خلوتگه تنگم شده چون گلشن فردوس،
 امشب که به آن دلبر گلچهره وطن شد.

صد شکر که دلدار به هنگام عنایت،
 داده به دلم باده گلغام عنایت،
 دل را چه عجب یابد اگر کام عنایت،
 چون خورد ز دست کرمش جام عنایت،
 مستانه حزین آگهی سرگرم سخن شد.

تعویدالعاشقین دہوانی سۆزلیگی/لغتنامه‌سی

«آ» حرفی

آته‌ناق: چیلیک

آرتوق/آرتیق: بېلگیلنگن معیاردن کۆپ؛ آشیق، حددن آشیق

آسیغ: فایده، نفع، منفعت، سود، بهره

آشاق: ۱- قوی ۲- تگ، آست

آغو: زهر، سم

آقساق: چۆلاق، لنگ

آقیم: یۆنه‌لیش، جریان

آل: قیزیل، سرخ

آل: فرب، نیرنگ، حيله

آلاخان: ۱- دهیدی، بېکار، ولگرد، آواره، سرگردان ۲- آلامان/اله‌مان

آلامان/اله‌مان: ۱- چقان، زرنګ، چالاک ۲- یاغی، شورش قیلوچی، سرکش ۳- تلانچی، چپاولچی، غارتگر

آلنگ/النگ: ۱- سوو یا یاوګه تۇسیق حیثیده توزه‌له‌دیګن دیوار یا که چوقورلیک ۲- سنگر، موضع

آنجق/آنجا/انجق: بیراق، اما، لاکن، لېکن، ولېکن، ولی

آو: ۱- شکار، شکار ایشی، صید ۲- شکار، صید، نخچیر

آهار: جلا

آییلماق: هوشګه کېلماق، هوشیار بولماق

«ا» حرفى

ابرام: بىرار ايشىگە كۆپ تەكىد قىلىش، اصرار قىلىش

ابرىش: آت، رخىش، اسپ

اتراك: (تورك سۆزىنىڭ كۆپلىگى) توركىر، توركى تىللى خەلقلەر

اتلاف: يۇق قىلىش، تەلف قىلىش

اتيان: ۱- انجام بېرىش ۲- جماع قىلىش، جنسى مقاربت قىلىش

اچىنرلى: اچىنىش حەسنى اويغاتەدىگن

احتراز: بىرار ايش يا نرسەدن اۈزنى تىيىش، اۈزنى اوزاق توتىش

احقر: كىچىكراق، حقىرراق

احكم: مُحكمراق، استوارراق

احمر: قىزىل، قىزىل توسلى، سىرخ

اخضر: ۱- يىشىل، سېز، سېز توسلى ۲- كۆك، ماوي، ماوي توسلى

ادبار: قارەبختلىك، بدبختلىك

ادمان: ۱- بىرار ايشنى دوامدار انجام بېرىش ۲- دايم الخمرلىك

ارتكاب: انجام بېرىش، اينىقسە نامشروع ايش انجام بېرىش

ارداق: حرمت، عزت

ارذال: (رەل سۆزىنىڭ كۆپلىگى) توبىنلەر، فرومايەلەر، پستلەر

آرس: آذربايجانده گى بىر دريانىڭ آتى

اريتماق/ارتماق: پاكەلەماق، پاك قىلماق

ازمنه: (زمان سۆزىنىڭ كۆپلىگى) زمانلەر، عصرلەر

استېرق: دېبا، ايپك گزلمە، ايپكدن تۇقىلگن گزلمە

استحسان: ۱- یاقتیریش، پسند ایتیش، ۲- مقتش، تحسین ایتیش

استدامت: مداومت، ثبات

اسکندر/سکندر: مقدونیه‌لیک نامی پادشاه؛ اؤتیز یاشیگه کیرمسدن، قیسقه مدت ایچیده مشرق زمیننی تسخیر ایتیب، بیریک امپراتورلیک قورگن فوق‌العاده شخصیت

اسلم: تۇغرىراق، درست‌راق، سالم‌راق

اشتداد: زۇرلشیش، قَتّیغلشیش، شدّت تاپیش

اشهب: ۱- آق و قاره توسلی آت ۲- آق و قاره (توس)

اشهر: مشهورراق، تنقیلی‌راق

اصفر: سریق، سریق توسلی

اصم: قولاغی ایشیتمه‌یدیگن؛ کر، ناشنوا

اصول: ۱- بیر تور اۋپین؛ رقص ۲- موزون و یاقیملی حرکت

اضعاف: ایگی برابر قیلیش و اوندن هم کۆپه‌یتیریش

اطناب: سۆزنی اوزه‌یتیریش، پُرگولیک قیلیش، طول کلام

اعجوبه: عجایب ایشلری بیلن ابلنی تعجبگه سالوچی آدم

اعراض: ۱- یوز بوریش، قۇل تارتیش، انصراف قیلیش ۲- بیرار نرسه‌دن اۋزنی اوزاق توتیش، اۋزنی تییش

اعرج: چۇلاق، آياغی چۇلاق، آقساق

افريدون/فریدون: فردوسی شاهنامه‌سیگه کؤره، پيشدادی‌لر سلاله‌سیدن، یبّتی اقلیمگه پادشاهلیک قیلگن افسانوی شخصیت

افسر: ۱- تاج، پادشاهلیک کلاهی ۲- منصبدار (حربی کوچلر حقیده)

افعی: بیر تور زهرلی کتّه ییلان؛ اژدر، اژدها، اژدرها

اقطاب: ۱- (قطب سۆزى نىنگ كۆپلىگى) قطب: تېگىرمان نىنگ تاشى تگىدەگى تېمىر مىخ
۲- آچون ھېچ بىر زمان وجودىدن بۇش بۆلمەگن بىر گروھ طرىقت ايلغارلىرى (تصوف)

اكسير اعظم: كامىل انسان، پىشوا (مجاز)

الكن: روان گىپرە آلمەيدىگن؛ توتىلە

الوان: ۱- رنك-برنگ ۲- قىزىل، قىپ-قىزىل

امساك: زىقنەلىك/زىخنەلىك، نان يېمىسلىك، خىساست

انسب: اويغونراق، مناسب راق

انبساط: ۱- قووانچ، خوشلىك، نشاط، سرور ۲- كېنگلىك، وسعت، بسط

انچە-مونچە: كۆپ، زىاد

انحطاط: سقوط، زوال، افول

انفعال: اويات/اويت، شرم، خجالت، آزر

انين: مونگى تاووش، آه و ناله

اوتاد: ۱- (وَتَد سۆزى نىنگ كۆپلىگى) وتد: مىخ ۲- آچون ھېچ بىر زمان وجودىدن بۇش
بۆلمەگن بىر گروھ طرىقت ايلغارلىرى (تصوف)

اوروغ: ۱- قوم، قرينداش ۲- تخم

اوزنگو/اوزنگى: ركاب

اوسرو/اسرو: كۆپ، جودە، خىلى، بسيار

اوسروك: مست، سرخوش

اوسع: كېنگراق، وسيعراق

اوشاتماق/اوشتماق: بۆلك-بۆلك قىلىپ سىندىرماق، مېدە-مېدە قىلماق

اوشاق: ۱- كىچىك، مېدە ۲- بالە، طفل

اوغان: تېنگرى/تنگرى، خدا، رب، پروردگار

اوکولماق: ييغيلماق، جمع بولماق

اوقماق: انگلهماق، توشونماق، پيقه‌ماق، بيلماق

اولجه: اؤشنجه، او حدده، اؤشه اندازهده

اولكن: ۱- جوده كته، بويوك ۲- اولوغ، اعتبارلى

اون: ۱- سېس، آواز، تاووش ۲- فرياد، ناله، تاووش

اونده‌ماق: بيرار ايشگه چقىرماق، دعوت قيلماق

اونوم: حاصل، ثمر

اونوملى: مۇل حاصل بېره‌ديگن؛ پُر‌حاصل

اويات/اويت: شرم، حيا، خجالت

اويانماق/اويغانماق: ۱- كۆزلىنى اويقودن آچماق، اويقودن تورماق

۲- هوشيار بۇلماق ۳- پيدا بۇلماق، قوزغلماق

اويغون: مناسب، شايسته

اويوشتىرماق: يۇلگه تشله‌ماق، توزماق، تشكيل قيلماق

اويوماق: ياتماق، اويقوگه كېتماق

اۋتاغه: جيغه، تاج، افسر، ديهيم

اۋتاو: اۋرتە آسيا كۋچمنچى لريگه خاص بۇلميش سيار اۋى؛ خرگاه

اۋترو: ۱- يوزمه-يوز، روبرو، مقابل ۲- قرشى، ضد، قرمه-قرشى، مقابل

اۋته: جوده، كۆپ، بسيار

اۋچوك: اۋچگن، اۋچيريلگن، اۋچيق

اۋرمان: درختلر بيلن قلىن قاپلنگ كته ميدان؛ جنگل

اۋرنك: نمونه، سرمشق، الگو

۱- خودی، خودپسندلیک، خودخواهلیک، نفسانیت، انانیت، منیت،
۲- وجود، نفس، شخصیت

اۋشول/اۋشل: اۋشه

اۋكسولماق: آزەيماق، كمەيماق، پىسەيماق، توشماق

اؤکینچ: تأسف، افسوس

اؤلجه: ۱- غنیمت ۲- آو، شکار

اۋىنگىماق: ۱- بىرەر نرسە گە اۋرگىنماق، عادت قىلماق، توافىق قىلماق، سازىش قىلماق
۲- يىخىلىنماق، اۋىنگىنماق، ايشى اۋىنگىدن كېلماق، ايشى يورىشماق ۳- اوز رىنگىنى
يوقاتماق، رىنگى اوچماق

اؤى: فكر، نظر

اۋىلىنماق: فكلرنماق، فكلرگە چۇمماق

اۋىماق: ۱- حك قىلماق، ۲- كوله ماق، تېشماق

ایاغ: چاغیر کاسه سی، ساغر

ایاوسیز: ۱- بیدریغانه ۲- بیرحمانه

ایت: کوچوک، سگ

ایتالکو/ایتالغی: بیر تور آوچی قوش

ایتیک: تیز، بُرّنده

ايجاز: سۈزنى قيسقرتېش، اختصار كلام

ایخچم: ۱- ییغناق، جمع و جور ۲- اویغون، مناسب ۳- مختصر

ایذا: آزار، اذیت، رنج

ایرغه تماق: باشنی چیقہ ماق، سیلکیماق

ایریم: ۱- بعضی، برخی ۲- اجرہ تیلگن، علیحدہ

ایلغار: پىشتاز، پىشقدم، پىشاهنگ، پىشرو

ايلک: بىرىنچى، بىرلمچى، اېنگ اۆلگى

ايلماق: ۱- ايلگك تشلب باغلهماق؛ حلقه قىلىنگن اىپ يا اىپگه اؤخشه گن بىرار نرسه
بىلن باغلهماق ۲- ياپماق، بېكىتماق (دروازه، اېشىك ... حقيده)

ايليك: قۇل، اېل، دست

اينجو: مرواريد، دُر، گوهر

ايريك: قَتّيق، درشت

اينيقسه: خصوصاً، مخصوصاً، بالاخص

اېچىل: چّقان، چست و چالاك

اېلهماق: عهدەسىدن چىقماق، عمللەماق، بىرار ايش نىنگ يۇلىنى تاپماق

اېت: گوشت

اېرىن: دوداق، لب

اېسماق: يورىماق، حركت قىلماق، اؤتماق (يېل/شمال حقيده)

اېگىلماق: خم بۇلماق، تعظيم قىلماق، سجده قىلماق

اېگىن: آرقە نىنگ يېلكە و بۇيىن آره سىده گى اوستكى قسمى؛ اوست

اېل: ۱- قۇل، ايليك، دست ۲- اولوس، خلق، مردم ۳- اهل، اهالى

۴- يورت، مملكت، ديار

اېمان/اېمن: اېمس من

اېو: اوى، خانه، منزل

اېوورماق: آيلنتيرماق، بورماق

اېورولماق: آيلنماق، صدقه بۇلماق

«ب» حرفى

بات: تېز، زود، درحال

بار: ۱- مفھوم، مفاد ۲- موجود

باشكېنت: پايتخت

باقیشماق: ياردملشماق، بىر-يېرىگە ياردەم بېرماق

بال: عىل، شھەد، انگېين

بالتە: تېر، تېشە

بجد: جددىت بېلەن، جەدا

بجل قيلماق: بىراونىنگ خىتاسىدىن اۋتماق، كېچىرماق، عفو اېتماق

بدايت: ھەر نەرسە نىنگ باشلەندىگن نەقشەسى؛ باش، شەروە، آغا،ز، اۋل

بدر: تۈلۈن آى، تۈلگن آى، اۋن تۈرت كېچەلىك آى

برجىس: مەشتىرى (سىيارە)

بعينه: خۇددى، خۇددى اۋزى، عىن، عىنا

بلازك: ابدار قىلىچ، جۈھردار شەمشىر

بنات النعش: يېڭى ايناغە، يېڭى يولدوز

بنگاه: اۋى، مەزل، خانە

بوداق/بوتاق: ۱- درخت نىنگ تەنەسىدىن يا اساسىي يۇغان شاخلىرىدىن تەرماقلەنىپ چىققن

يان شاخە

بوتراق: باتقاق، باتلاق

بوترەماق: سچرەماق، ساچىلماق، تەرەلماق

بوتماق/بیتماق: ۱- اۋسیب اونماق، کۆکریب یېتیشماق (اۋسیملیکلر حقیده)
۲- تۈزەلماق، التیام تاپماق (یرە حقیده)

بوراخماق/بوراقماق: کۈزدن چیقارماق، تشلەماق، ترک اېتماق

بورکنماق: باشدن آياق اۋرەلماق، ھېچ بیر آچىق يېرنى قۇيمەى اۋرەلماق

بورون: ۱- آلدین، ایلگری ۲- بىنى

بورونى/بورونگی: آلدینگی، ایلگریگی

بوزغونچى: بوزوۋچى، خراب قىلوۋچى، مخرب

بوغ: بخار

بوغو: اوزون شاخلى، اۋرمانلردە يشاۋچى كىيىك تورى؛ گوزن

بولاق: چشمە، سوو چشمەسى ۲- منبع، هر نرسە نینگ منبعى

بۈشەماق: ۱- بۈش بۇلماق، خالى بۇلماق ۲- ايشدن چېتلىتىريلماق

بۈلك: ۱- باشقە، اۋزگە، اۋگون ۲- ايرىم، عليحدە ۳- پرچە، قسم، قطعە

بۇلىم: ۱- قسم، بخش ۲- شعبە، دىپارتمنت

بھايىم: تۇرت آياقلى حيوانلر

بھجت: قوۋانچ، خوشلىك، مسرت، نشاط

بھرام: اشكانىلر سلالەسى پادشاھلريدن بىرى

بېل: ۱- قرضىنى اوزىپ، باشقە قرضى بۇلمەگن كىشى ۲- آگھى بو سۈزنى «اوزىلگن قرض»، «ادا بۇلگن حق» و «بجا كېلتىرىلگن تكليف» توشونچە-سى بىلن ايشلتگن.

بەلھ: آۋچىلر و مىرشكارلرگە مخصوص تېرى قۇلقاپ

بىياز: ۱- بىر يا نېچە شاعر شعرلريدن توزىلگن تۇپلم ۲- آقلىك

بيت الاحزان: قىغولر اوپى، غمخانه، غم و عصە كۆپ بۇلگن اوى

بيت العتيق: كعبە، خانە خدا، كعبە الله شريف

بیتیک: یازوو، نامه، مکتوب

یراق: اما، مگر، لیکن

بیستون: خسرو پرویز بویروغی بیلن فرهاد قازگن تاغنینگ آتی

بیلرمان: آگاه، چیزفهم

بیلگورماق: بیلدیرماق، آگاهلنتیرماق

بییک/بویوک: اولوغ، کتّه، اولکن

بیرک: ۱- یاییق، بېکیتیپ قوییلگن ۲- قتیق، محکم، مستحکم

بیرکیتماق: ۱- بېکیتماق، یاپماق، قبه‌ماق ۲- باغله‌ماق

بېلگو/بېلگی: نشانه، علامه

بېمر: سانسیز، چېکسیز، حدسیز، اندازه‌سیز

«پ» حرفی

پاک: ۱- بوتونله‌ی، کاملا، کلا ۲- پاکیزه، یوویلگن ۳- حلال

پالچیق/بلچیق: باتقاق لای، لجن

پالنگ: جُل، پالان

پرکاله/پرگاله: ۱- هر بیر نرسه‌نینگ بیر بؤلگی؛ توتّه، پارچه ۲- یماق، پینه

پوی و تک: عجله بیلن قتنش، تېز کبلیب-کبتیش

پویه: چاپیش؛ نه اونچه ایلدم و نه اونچه سېکین، اورته‌چه سرعتده چاپیش

پېسه: پېس، برص

«ت» حرفى

تابان: ۱- آياق نىنگ پاشنە سىدن پنجه سىگچە بۇلگن تگى قىسمى؛ آياق نىنگ كفى
۲- آياق نىنگ پنجه/برماقلىرى ۳- ھەر بىر جىسىم نىنگ تگى قىسمى ۴- اتاق و اتاققە
اوخشەگن اوستى ياپىق محللر نىنگ يوزى/سطحى

تابوق: ۱- بۇساغە/بۇسغە، آستانە، درگاہ، حضور، محضر، پيشگاه
۲- سجده، بىر تور تعظيم

تاپشيريقي: بىراونىنگ ذمە سىگە يوكلنگن يوموش؛ وظيفە

تالماق/تاليقماق: چرچەماق، ھاريمانق، خستە بۇلماق

تالە: ۱- بېخود، سرگشتە ۲- گزلمە تۇقىشده ايشلتيله ديگن اينگىچكە طبعىي يا مصنوعي
خام مواد

تاموق/تاموغ: دوزخ، جھنم، تموق/تموغ

تانگ: ۱- اپرتنگ چاغى ۲- عجب، تعجب، حيرت

تانگله: ۱- اپرتە، ۲- كېلەجك، آيندە

تانگلهماق: عجبلىنماق، حيران قالماق، تعجب قىلماق، حيران بۇلماق

تانگليغ: متعجب، حيران، متحېر

تانگماق/دانگماق: باغلهماق

تاوشالماق: اېزىلماق، ينجىلماق، ضعيفلنماق

تايە: حيران، سرگشتە

تېنگو: آت اېگرى نىنگ كنارەسى

تجاهل: بىلمسلىككە اورماق، اوزنى نادان كۆركىزماق

تجېر: تېر، كېر و غرور

تجرد: يالغىزلىك، گوشە گيرلىك، عزلت

تحت الثرى: يېرنىڭ تڭى، زمين نىڭ آستى

تخت كيان: شهنشاهلر تختى

ترانغو: يولغىن، گز درختى

ترقتماق: ۱- يايماق، نشر قيلماق ۲- يايماق، يازماق، ساچماق

تركتاز: ۱- يوريش، جولان، تاخت و تاز ۲- يوريش قيلووجى، غارتگر

ترزو/تذرو: قرقاول، بير تور حلال ايتلى قوش

تسنيم: اوچماقده گى بولاقلردن بيرى

تعب: ۱- قيينچىلىك، رنج، زجر ۲- هاردىق، چرچاق، خستى

تقاسله ماق: سالىشتيرماق، مقايسه قيلماق، قياسله ماق

تكاسل: ۱- كسللىك، بېمارلىك ۲- تنبللىك، كاهللىك

تكاور: ۱- تېز چاپر آت ۲- كماندو

تكاھل: كاهللىك، تنبللىك، سستلىك

تكسّر: ۱- سىنىش ۲- كوچسىزلىك، ناتوانلىك، ضعيفلىك

تكليف: ۱- تاپشيريقي، وظيفه ۲- چقىريش، دعوت ۳- پيشنهاده

تلبيس: ۱- الدهش، فريب بېريش ۲- تظاهر، رىكارلىك

تله ماق: ۱- كيشى نىڭ مالينى زور بىلن آتماق، تالان-تاراج قيلماق

۲- قاپماق، تيشله ماق، تيشلب آتماق

تموّج: تۇلقين اوريش، سوونىڭ تۇلقين اوريشى

تموق/تموغ: دوزخ، جهنم، تاموق/تاموغ

تنزيه: پاكيك، آلايشسىزلىك، طهارت

تنگ: يوك، بار

تۇنگ: كوزەگە اۋخشەگن، آغزى تار و بۇيىنى كوتاه و قارنى كته ابدىش

توپچاق: ۱- سېمىز و لۇگە آت ۲- سېمىز و لۇگە آت نىنگ صفتى

توتماق: ۱- فرض اېتماق، تصور قىلماق ۲- اوشلەماق

توتون: ۱- دود ۲- تنباكو

توز: ۱- درست، راست، حقيقت ۲- تۇغرى، تىك ۳- تېكىس يېر

توزلوك: ۱- تۇغرىلىك، راستلىك، تىكلىك ۲- تۇغرىلىك، صحت

توزماق: ۱- تشكىل اېتماق ۲- تاليف اېتماق ۳- چىدەماق، تحمّل قىلماق

توشونچە: ۱- مفهوم ۲- بېلىم، آنگ، تفكر درجەسى

توغ: يلاو، سنجاق، يىراق، غلّم

توغدارلىك: يىراقدارلىك، پرچمدارلىك، غلّمدارلىك

توگل: بوت، تۇلىق، بېتىگن، چلەسى يۇق، كامل، مكمّل

توگللەماق: بېتىرماق، توگل قىلماق

تومن: ۱- جودە كۇپ، چېكسىز ۲- اۋن مىنگ ۳- اولوسواللىك، شەرستان

تونوك/تونىك: تىنىق، غبارى يۇق، زلال، صاف، شفاف

تويغون: قىرغى، قرچىغەى، قىيغىر، باشە

تويناق/توياق: آت و اېشك كى حيوانلرنىنگ تىرناغى، سُم

توز: ۱- ترقاق، تۇزگن، تىتىلگن، تىت و پاشان ۲- بېنظملىك

توستدن: كوتمەگندە، كوتىلمەگندە، قۇققىسىدن، ناگهان، ناگاه

توغان: سوو بندى، سد

توقوم/تۇقىم: اېگر آستىگە قۇيىلەدىگن، عادتدە كىگىزدن قىلىنەدىگن آت و اېشك كى

حيوانلر افزارى

تۆقەي: ۱- قمیشزار، نیستان ۲- بۆتەزار ۳- باتلاق

تۆگرەك: حلقە، دايرە، گروە

تۇلىق: پُر، مەكەل، كامەل

تۇنگماق/تۇنگلەماق: موزلەماق، يخلەماق

تھۆر: ۱- گىستاخلىك، جىسارت، پرواسىزلىك ۲- باتىرلىك، جىسارت

تىن/تىن: ۱- آلمەخان، سىنجاپ ۲- آلمەخاننىڭ تېرىسى و اوندن بۇلگن پۇستىن

تىە: قومزار و سووسىز و اوتسىز چۇل، صحرا، بىابان

تېرلىك: مەركەلەرنىڭ تېرىنى اوزىگە سىنگىدىرىش اوچون اېگرنىڭ آستىگە قۇيىلەدىگن كىگىز

تېرمورماق: تېرمولماق/تېرمىلماق، كۆز اوزمىسەن اوزاق قرەب قالماق

تېكشىرماق: ۱- كۆزدن كېچىرىپ تۇغرىلىگىنى انىقلەماق ۲- تفتىش قىلماق

تېگرو: -گچە، تا، الى

تېلەرەماق: تېلەرەلردېك حرەكەت قىلماق، دېوانەلردېك يورماق

تېلموروشماق: تېرمولوشماق/تېرمىلىشماق، تېرمولماق/تېرمىلماق، تېكىلماق، كۆز اوزمىسەن اوزاق قرەب قالماق

تېنگلشماق: بىرلىك قىلماق

تېنگىز/دېنگىز: بحر

«ج» حرفى

جافى: ۱- جفاكار، جفاپىشە ۲- بدخوى

جانگزالىغ: جانگە آزار يېتىرىش

جرح: يرە/ىرا، زخم، جراحت

جُعَل: تېزكچى قۇنغىز

جلا: وىطندىن اوزاقلىشىش، آوارەلىك

جَلَّاب: گلاب بىلەن بال يا شىكردىن تۈزەلگەن شىرت

جلادت: ۱- صلابت، عظمت ۲- چقانلىك، چاپكلىك ۳- باتىرلىك، شجاعت
۴- توانمىندلىك، قدرتمىندلىك

جم: ۱- جمشىد اسمى نىنگ قىسقارتمەسى ۲- يىرىك پادىشاھ

جمشىد: افسانەلەرگە كۆرە، پىشداىلەر سىلالەسى نىنگ تۇرتىنچى پادىشاھسى

جمعیت: ۱- جمع، جماعت، جامعه ۲- خاطر آسودەلىگى (مجاز)

جناب: بۇساغە/بۇسغە، تابوق، آستان، درگاه

جوع: آچلىك، آچ حالت

جوف: ۱- هر نرسە نىنگ ايچى ۲- قارىن

جولاه/جولەه: ۱- تۇقۇوچى، نىساج ۲- اۋرگىمچك، تارتىنك، عنكبوت

جهآت سٓتە: آلتى جەت؛ عالم نىنگ آلتى جەتى، سۇل، ساغ، آلد، آرت، يوقارى و قويى

جىرن/جىران: كىيىك، آھو

«چ» حرفى

چاپقون/چاپغون: ۱- تاخت و تاز ۲- كوچلى و بىردىنگە، قىسقه مدت گىنە ياغيب
اۋتەدىگن ياغيبن؛ رگبار

چاروا/چاروہ: تۇرت آياغلى اوى حيوانلىرى، اھلى حيوانلر، مال، دام

چاغ: ۱- كېز، پىت، وقت، زمان، موقع، موسم، دۆر ۲- خورسند، شاد ۳- آمادە، تيار

چاغلەماق: ۱- آمادە قىلماق، حاضرلەماق ۲- تخمىن قىلماق، قىاسلەماق

چاغلىغ: كىي، بېكىن، اۋخشش، مانند ۲- -چە، -چە مقدارده، -چە قدرده

چاقين/چقین: ۱- چقماق، یشین، آذرخش، صاعقه، برق ۲- اوت نینگ جرقه‌سی،
الونینگ شراره‌سی

چاو: داوروق، دانگ، آوازه، شهرت

چاووش: ۱- قۇشین یا کروان نینگ نقیی؛ پیش قراوول، طلایه ۲- ابشیک آغاسی،
حاجب، پرده‌دار

چپنداز: کلاسیک موسیقه پرده‌لریدن بیرى نینگ آتی

چرغ: شونقار، بیر تور آوچی قوش

چقیر: تیغه‌لی، تیغه‌دار

چناق: باش نینگ و یا کؤز نینگ کاسه‌سی، عموما کاسه گه اؤخشه گن سویکر

چوچوک: ۱- شیرین، تاتلی ۲- یاقیملى

چورکانماق: کویماق، مجقلنوب کویماق

چولاشماق/چولشماق: بیر-بیریگه اؤره‌لماق، چوولماق

چیرماش: بیر-بیریگه یاپیشیب اؤره‌لگن

چیرمشماق: محکم قوچماق، اؤره‌لماق

چیرمه‌ماق: ۱- محکم اؤره‌ب، چندیب باغله‌ماق ۲- قتیق اؤره‌ب آلماق

چپتن: سبد

چبکنماق: محدود بۇلماق

چبکماق: ۱- تارتماق ۲- باشند کبچیرماق، تحمل قیلماق، کؤرماق، تارتماق ۳- ایچیگه

تارتماق، استعمال قیلماق (ناس و چیلیم... حقیده) ۴- سیزماق، چیزماق، تارتماق (رسم،

نقش... حقیده) ۵- اورماق

«ح» حرفى

حاب: سووگە بىرار نرسە توشگندە يا يامغىر ياگگندە سوونىنگ يوزىدە تاپىلەدىگن پوفكچە

حجار: (حجر سۆزى كۆپلىگى) حجرلر، تاشلر

حجاز: كلاسىك موسىقە پردەلرىدن بىرى نىنگ آتى

حدت: ۱- ايتىكلىك، تېزلىك ۲- خشم، غضب

حدة: وحدت، يگانهلىك

حزم: احتياط، تدبىر، هوشيارلىك

حساد: (حاسد سۆزى نىنگ كۆپلىگى) حاسدلر، حسد اھلى

حسام: اۆتكىر قىلىچ، تېز و بزان شمشىر

حشو: ۱- هر نرسە نىنگ آرتىقچە بۆلگى؛ زايد ۲- سۆز/سخن ايچىدە معنا يوزەسىدن كېرەكلىگى بۆلمە گن سۆز/كلمە يا عبارت

حُقّه: ۱- جواهر و شونگە اؤخشە گن قيمت بها نرسەلر قۇيىلەدىگن كىچىكنە قوئى ۲- مكر، فريب، نىرنگ

حمىت: جوانمردلىك، فتوت، آزادەلىك، اولوغوارلىك

«خ» حرفى

خارخار: تشويش، دغدغە، اضطراب، قيغو، غم

خاره/خارا: بىر تور قتيق تاش، سنگ خارا

خاشع: ۱- خاكسار، متواضع، فروتن ۲- متقى، پرهيزگار

خز: ايپكدن و گاهى هم يونگدن تۇقيلەدىگن گزلمە

خساست/خست: ۱- قىزغىنچىقلىك، بخیللىك ۲- توبنلىك، پستلىك

خصما: (خصم سۆزى نىنگ كۆپلىگى) خصملر، ياولر، عدولر، دشمنلر

خضوع: تواضع، فروتنلىك

خفتان: اوروشده كييله ديگن بير تور كييم

خُمول: گمناملىك، نام و نشانسىزلىك

خَناس: ۱- شيطان، ابليس ۲- شيطان صفت، بدفعل

خَوَرَنَق: بهرام گور ساساني اوچون يسه لگن عجايب گوزل و شكوهلى قصر نىنگ آتى

خوى: تېر، عرق

خَيل: گروه، دسته، طايفه

«د» حرفى

دأب: خوى، خاصيت، عادت

داج: ۱- قارانغى ۲- جوده قارانغى كېچه

دارا: هخامنشى لر سلاله سى نىنگ سونگى شهنشاه سى؛ داريوش اوچىنچى

دارالشفا: كسلخانه، شفاخانه

داغى/دغى/دخى: هم، تقى

داه: چۆرى، كنيز

دَخال: باشقه لر نىنگ ايشيگه كۆپ اره لشه ديگن آدم

دُراج: ككلىكه اؤخشه گن پتلىرى آق و قرا خالى قوش

دُرد: چاغىرنىنگ قويقه سى

دژم: قيغولى، پريشان، دلتنگ، افسرده، مغموم

دغا: الدمجى، الداقيجى، دغل، مگار، فريگر

دگل: اېمس

دلال: ناز، غمزه، کرشمه، عشوہ

دمار: دم و نفس

دمان: مست و خشمگین (مجاز)

دوداق: اېرین، لب

دوگون/توگون: ۱- چيگين، گره ۲- بؤغچه/بؤخچه

ديار: بيرار کيمسه، هېچکيم

ديت/ديه: خون بها

دېمک: بوندن چيقه دی که؛ يعنی، پس

دېنگيز: بحر

دېين: دېيه يين، آيته يين

«ذ» حرفی

ذروه: ۱- چؤقّ، قلّه ۲- اوج

ذوالنون: ۱- حضرت يونس (ع) نينگ لقبی ۲- بليق نينگ اېگه سی (معنا)

ذوفنون: فنلر اېگه سی، نېچه هنرگه اېگه بؤلگن کيشی

«ر» حرفی

راح: ۱- چاغیر، می ۲- شادلیک، سرور، نشاط

راست: شش مقام موسيقه سی بېشينچی مقامی نينگ آتی

راش: ۱- چاش، غله نينگ ينجیلیب پاکلنگن اويومی ۲- اريق نينگ ايگي تامان لبه سی

۳- اريق قازيلگنیده ايکی قيرغاغيگه چيقه ديگن توپراق

راهوی: کلاسیک موسیقه مقاملریدن بیرینینگ آتی

رایحه: ایس، اینیقسه یخشی ایس؛ بوی خوش

ربع مسکون: بیرنینگ تورتدن بیر قسمی، بیرنینگ انسانلر یشهدیگن قسمی

رخش: آت، اینیقسه اصیل آت

رشاقت: رعنائیک، خوش قامتلیک

رطب اللسان: شیرین تیللی، خوش بیان

رعایت: ادب، احترام، پاس، اعتنا، وقع

رعشه: قلیترهش، تیترمه، لرزه

رکیک النطق: یامان تیللی، بدزبان، بددهان، فحاش

رُمان: انار، نار

رَمَد: کؤز آغریغی، کؤز کسللیگی، درد چشم

رُهبان: راهب، مسیحی عابد، دیرنشین

ریشاله: نیشالده، نیشالآ، نیشاله

ریو: حیله، نیرنگ، خدعه، مکر، فریب

«ز» حرفی

زال: قری، کبکسه، پیر

زخّار: ۱- کؤپ سوولی، تؤولقینلی، مّواج ۲- کؤپ توله، لبریز

زغیزغان: ۱- آله شقشقه، هّگه، اله که (آله عکه)، عقق ۲- آله، ابلق

زورق: کبمه، کیچیک کشتی، قاییق/قایق

زهّاد: (زاهد سؤزی نینگ کؤپلیگی) زاهدلر

زهد: برهیزگارلیک، تقوا، ورع
زیلوچه: کیچیک زیلو، گیلیمچه

«س» حرفی

ساقیق: بیرار کیشی نینگ افتخاریگه اونینگ اوستیدن ساقیلهدیگن نرسه؛ شاباش، نثار و شادباش

ساروماق/ساریماق: ۱- بیر نرسه نی ایپ بیلن باغلهماق ۲- اورهماق، بیر نرسه نی بیر نرسه نینگ ایچیگه اورهماق

سازاق: چؤلرده اؤسه دیگن برگسیز، میده گلی درخت و اونینگ یانیلیغی صفتیده ایشلتیله دیگن یاغاجی؛ سکساوول

ساغ: ۱- راست، راست تامان، سؤل سۆزی نینگ قرشیسی ۲- صحتمند، سالم، تندرست
سالگون: کۆلکه، کۆلنکه، سایه

سام: ۱- افسانه لرگه کۆره، زال نینگ آته سی و رستم نینگ بووه سی که زابل نینگ امیری و نامی پهلوانی ابردی ۲- حضرت نوح (ع) نینگ بیر اوغلی

سب: ۱- سؤکونج، دشنام، لعن، نفرین ۲- سؤکیش، فحش آیتیش، دشنام بېریش
سباع: بیرتقیچ حیوانلر، درنده لر

سبیل: ۱- قربانلیک، نذر، وقف ۲- یؤل، جاده، طریق

سپاق: میوه لر نینگ دمچگی

ستام: ۱- جیلاو/جلو، عنان، افسار، لجام ۲- آتگه کپره کلی یراغلر هر بیر

سَجَنجَل: کۆزگو، آیینه، مرآت

سحاب: بولوت، ابر

سروقت: ۱- سؤراق، قیدیرو، جستجو، سراغ ۲- کۆریشیش، دیدار

سفیه: ابله، نادان، عقلسيز

سقاق: غېغب

سقىم: كسل، مريض، بېمار ۲- توز اېمس، خطا، نادرست، ناصحيح

سكندر/اسكندر: مقدونيه ليك نامي پادشاه؛ اوڭيز ياشيگه كيرمسدن، قيسقه مدت
ايچيده مشرق زميننى تسخير ايتيب، ييريک امپراتورليک قورگن فوق العاده شخصيت

سگال: ۱- قېلىق، خۇى، عادت ۲- اندیشه، فکر

سل: بير آز، آزگينه، اندک

سلاغلى: ۱- آغير، آغيرليگى كۆپ ۲- ارزىلى، اعتبارلى، نفوذلى

سمک: ۱- بلىق، ماهى ۲- يېرنىنگ آستى

سمند: سريق آت، سريق توسلى آت

سنان: اوچى اوڭكير قورال؛ نيزه

سنباب: ۱- آلمه خان ۲- آلمه خان نىنگ تېرىسىدن بۆلگن پۇستىن

سنچماق: ۱- قدهماق، تىقماق، سوقماق ۲- قدهليب آغرىماق

سۇندس: دېبا، ايپك گزلمه

سور: تۇى، بزم، مهمانلىك

سوزوك: ۱- تىنيق، صاف، زلال ۲- سوزيلگن (كۆز حقيده)، خمار

سومورماق/سىميرماق: سۇرماق، سويوقلىكنى سۇريب ايچماق، شىميرماق

سونماق: توتماق، بيرار نرسه نى تعارف قىلماق، آليش اوچون اوزه تماق

سويانماق/سوينماق: تيه نماق، تكيه قىلماق

سۇقوم/سۇقىم: ۱- بورداق پاده ۲- يلقاو، دنگسه، ابرينچاق، ايش ياقمس

سۇل: چپ، چپ تامان، ساغ سۇزى نىنگ قرشىسى

سۇنگى: سويىك، استخوان

سۇھا: دُبّ اصغردەگى ياروغى آز يولدوز

سيپقيرماق/سيپقيرماق: ايديشده بار ايچيملىكنى بير كوتريشده ايچماق

سيزماق: چيزماق، تارتماق (رسم و نقش حقيده)

سيلماق: ارىتماق/ارتماق، پاكلكه ماق

سيميا: كوزباغلىش بىلىمى، علم حروف، علم طلسم و جادو

سېزماق: تويماق، حس اېتماق، احساس قيلماق

سېكره تماق: سچره تماق، اوچيرماق

سېكرىماق: سكره ماق، سچره ماق، آتيلماق

«ش» حرفى

شآمت: شوملىك، نحوست

شحنة: امنيت مامورى، پوليس

شش پر: توقماق شكليده گى اېسكى حربى قورال؛ گرز/گرزى

شغب: شاوقين، شور و غوغا

شقاوت: ۱- يوره گى قتيغلىك، كوزى قتيغلىك، شفقتسىزلىك، بېرحملىك

۲- بختسىزلىك، بدبختلىك

شقى: ۱- يوره گى قتيق، كوزى قتيق، شفقتسىز، بېرحم ۲- بدقسمت

شم: ايس، بو، رايحه

شملة: ۱- سلّه، دستار، عمامه ۲- قديفه

شودرونك/شودرينك: شبنم

شونقار: بیر تور آوچی قوش؛ چرغ

شیپتیمان:

شیرالغە: آو یا اوروش اؤلجەسیدن بیراوگە بېریلەدیگن اولوش

شیم: (شیمە سۆزی نینگ کۆپلیگی) شیمەلر، خۇیلر، خۇقلر، عادتلر

«ص» حرفی

صافی: ۱- پاکیزە، صاف، پاک ۲- بېغش

صباح: گۆزللک، چیرای، جمال، ملاح

صبوحي: تانگ چاغیده ایچیلەدیگن چاغیر/شراب

صرح: کوشک، قصر، کاخ

صعب: قیین، قتیق، مشکل

صعوبت: قیینلیک، دشوارلیک، عسرت

صفوت: پاکیزە، باصفا

صلا: یوقاری آواز بیلن مردمی بیرار ایشگە چقیریش؛ اوند او

صمصام: اؤتکیر قیلیچ، تېز شمشیر

صهبا: اوزومدن توزەلگن رنگی قیزیلراق چاغیر، می، باده، شراب

صیت: اېزگو آت، یخشی شهرت، نام نیک

«ض» حرفی

ضارع: ۱- تضرع قیلووچی ۲- خوار، خاکسار، فروتن ۳- ضعیف، نزار

ضلالت: گمراهلیک، بغی، انحراف

«ط» حرفی

طارم: کۆک، آسمان، سپهر، فلک

طامع: طمع قیلووچی، بیراودن نیمه دیر کوتووچی، طمعگیر

طرفة العين: بیر لحظه، بیر آن

طُرنَب: طاق

طوبی: ۱- اوچماقده گی بیر درخت نینگ آتی ۲- اوچماق، بهشت، جنت

«ع» حرفی

عارض: یوز، بېت، چهره

عافی: عفو قیلووچی، کبچیرووچی

عُجب: ۱- خودخواهلیک، خودپسندلیک، کبر ۲- ناز

عذوبت: ۱- چوچوکلیک، حلاوت ۲- گوزللیک، جذابلیک (مجاز)

عراق: شش مقام موسیقه سی آلتینچی مقامی نینگ آتی

عربده: نعره، فریاد، بدخویلیک، چیغ و داد

عَرَج: آقسش، عادت یوزه سیدن آقسب یوریش

عرعر: اوزون بؤلی بیر تور یاوایی درخت؛ سرو کوهی

عسرت: ۱- قینچیلیک ۲- قشاقلیک، قلاشلیک، یوقسیللیک، فقر

عسس: کبچه قاراوی، تونگی ساقچی، گزمه

عَصَار: یاغچی، یاغ ساتووچی، جوازران

عقده: ۱- توگون، چیگین، گره ۲- کبک، کینه، خصومت (مجاز) ۳- چلکش موضوع،

یېچیلیشی قیین بؤلگن معما (مجاز)

علالا: شاققین، هیاهو، شور و غوغا

علی الدوام: پیوسته، همیشه، همواره

عمّان: دېنگیز، دریا؛ اصلیده اؤرتە خاورده بیر دریانینگ آتی

عنا: آزار، رنج، زحمت، محنت، عذاب، مشقت، تعب

عنّاب: ۱- چیلان ۲- دوداق، ابرین، لب (مجاز)

عنادل: (عندلیب سؤزی نینگ کؤپلیگی) عندلیبلر، بلبلر

عین الحیات: سوویدن ایچگن کیشی جاودانی عمرگه اېگه بۆله دیگن افسانوی بولاق؛ بقا سووی، حیوان سووی

عین الکمال: سوق، یامان کۆز، چشم بد

عین الیقین: تصوفده یقین نینگ ایکینچی باسقیچی

«غ» حرفی

غرواش: سوپورگیگه اؤخشه گن، گزلمه لرگه آهار یا بویاق سورتیش اوچون ایشلتیله دیگن بویوم؛ چۆرتکه، برس

غریو: فریاد، غوغا، هیاهو

غلا: آچرچیلک، قحطچیلک، قحط،

غنچ: ناز، عشوه، کرشمه

غۇنان: ایگی یشر اېرکک آت

«ف» حرفی

فاقه: قشّاقلیک، قلاشلیک، یۇقسلیک، فقر، افلاس

فتوت: قۇلی آچیقلیک، جوانمردلیک، سخاوت، همت

فتوح: ۱- کوتيلمەگن حالده بيرار يىخى نرسە قۇلگە كېلىشى ۲- تصوف-نېنگ سلوك باسقىچىدە سالككە يوز بېرەدىگن خاص بير حالت ۳- (فتح سۆزى نېنگ كۆپلىگى) اوستونلىكر، غلبه لر

فرزىن: وزير مهره سى (شطرنج اۆيينىدە)

فَرَق: تانگ، تانگ چاغى

فَش: ۱- سلە نېنگ فشى ۲- يال، آت نېنگ كاكلى

فلاح: ۱- رستگارلىك، نجات ۲- كامىالىك، بيروزلىك

فلورى: سكه

فواكه: (فاكهە سۆزى نېنگ كۆپلىگى) مېوه لر

«ق» حرفى

قابو/قابو: ابشيك، دروازه

قاتلمه/قاتلمه: يايلىگن خمير نېنگ قت-قتىگە ياغ سورتىب، قىزدىرىلگن ياغده پىشىرىلگن بير تور طعام

قاتماق: قوشماق، قارىشتىرماق، مخلوط قىلماق، مدغم قىلماق

قازغانماق: قازانماق، اېرىشماق، قۇلگە كىرىتماق، سزاوار بۇلماق

قاقشال: جوده آرىق

قاقوم/قاقىم: ۱- كىش، قندوز، سمور ۲- قاقوم نېنگ تېرىسىدن بۇلگن كىيم

قانماق: تۇيماق

قانىقماق: قناعت حاصل قىلماق، ايشانچ حاصل قىلماق

قاوشورماق: قاووشتىرماق، جفتلىشتىرماق

قارماق/قارولەماق: ۱- توتىب يا يېتىب آلىش اوچون كېتىدىن يوگورماق
۲- بىرار يېردىن ھىدەماق، كېتىشگە مجبور قىلماق، قووماق، قوولەماق

قېباب: (قېبە سۆزى نىنىگ كۆپلىگى) قېبەلر

قېباق/قارواق: ۱- پىك، كۆزنىنىگ پىكى ۲- كادى، كدو

قراق: كۆز، دىدە، چىشم، بىسر

قران: ايكى يولدوز بىر-بىرىگە ياووغلەشىپ، عىن بىرچە قارار تاپىش ھالىتى

قرچىغاي/قرچىغەي: قىرغى، تويغون، باشە

قرشو/قرشى: قرەمە قرشى، مخالف، ضد

قرقف: ۱- چاغىر، مى، شراب ۲- ساووق سوو

قشاق: قلاش، يۇقسىل، بېنوا، غرىب، نادار، فقير

قشاقلىك: قلاشلىك، يۇقسىللىك، نادارلىك، بېنوالىك، فقر

قلاش: قشاق، يۇقسىل، بېنوا، نادار، فقير

قلاووز: يۇل كۆرسىتۈۋىچى، رھنما

قلقان: سېر

قلەماق: ۱- نىسەلرنى اوستمە-اوست تېرماق ۲- اۋتىن و ياغاچ كې نىسەلرنى ياقىش
اوچون اوستمە-اوست تېرىپ قۇيماق

قماش: گزلمە، پارچە ۲- تور، نوع، جنس

قمرەماق: قابىلەماق، اۋرەب آلماق

قنات: كارىز، كھرىز

قندوز: ۱- قاقوم، كىش، سمور ۲- قندوزنىنىگ تېرىسىدىن بۇلگن كىيم

قوتقرماق/قوتقرماق: نجات بېرماق

قوچماق: قوچاقلىماق، قوچاق آچىپ بىرگە باسماق

قورشه‌ماق: اطرافینی اؤرهب آلماق، قمل قیلماق، محاصره قیلماق

قوزغون: زغن

قولان: یاوایی اېشک، گورخر/گوره خر

قوللوق/قوللیک: غلاملیک، بنده‌لیک

قوللوق: تشکر، رحمت، سپاس

قووماق: قاوله‌ماق، قاوماق، قووله‌ماق

قویوشقان: آت دُمی نینگ تگیدن اؤتکریلیب، اېگرگه باغلنه‌دیگن تسمه

قویون: اویورمه، بۇران، گردباد

قۇپماق: ۱- یوز بېرماق ۲- تورماق، اؤرنیدن تورماق

قۇریا: خیمه، کپّه، خرگاه

قۇشه‌ماق: بېلباغ قیلماق، بیرار نرسه‌نی بېلیگه باغله‌ماق

قۇشین: اوردو، لشکر، فوج، ارتش

قۇلدەماق/قۇللەماق: یاردم بېرماق، همکارلیک قیلماق

قۇناق: مهمان

قیا: ۱- قَتیق، ییریک و تیک تاش؛ صخره، تخته سنگ ۲- تیک تاغ، تاغ‌نینگ تیک ییری؛ قایه، قلّه

قیدیرماق: اخترماق، ایزله‌ماق

قیر: ۱- تېپه، پشته ۲- چؤل، بیابان، دشت

قیراق: ۱- قیرغاق، دریا بۇی، سوونینگ کناره‌سی ۲- یاییق نرسه‌لر نینگ چېتی، گۆشه، کنار، قیرغاق، چېت

قیراو: کپچه‌لری آسمان آچیق و هوا ساووق بۇلگن پیتلرده یېرنینگ یا نرسه‌لر نینگ اوستیده حاصل بۇله‌دیگن میده و یوپقه قارگه اؤخشه‌گن ذرّهلر

قیرغاۋول/قرقاۋول: بیر تور حلال ایتلی قوش؛ تزرۋ/تذرو

قیرۋان: بیر شهرنینگ آتی

قیرۋان: بوتون عالم اطرافی، کون چیقرو کون باتر، مشرق و مغرب

قیزماق: ۱- قیزیماق، قتیق ایسیماق ۲- قیزیرلی بۇلماق، مراقلی بۇلماق، جالب بۇلماق

قیمورماق: قیا باقماق، قیق کۆز بیلن باقماق

قیمیز: آت سوتیدن تیارلنهدیگن یینگیل کیف بېروچی ایچیملیک

قین: قیناق، قیناۋ، عذاب، آزار

قیناق: منبع، مأخذ، سرچشمه

قیو: قیسی

قییماق: قیچی بیلن کېسماق، قیرقماق

«ک» حرفی

کابین: قلین، مھر

کاج: شپات، شپلاق، اینیقسه بیراۋنینگ بۇینیگه اوریلهدیگن شپات

کحل: سورمه/سرمه

گریه: خنک، خنک یوزلی، بدروی، زشت

کسوت: ۱- کیم، لباس، جامه ۲- روش، طریقه

کمر: ۱- بېلباغ، کمر بند ۲- بېل، میان

کوب: چاگیر ایچیلهدیگن کاسه، قدح

کولومسوماق/کولیمسیماق: تبسم قیلماق، تبسم قیلیب کولماق

کوی: آهنگ، آواز، ملودی، نغمه

كۆرستمە: يۇل-يۇرىق، رهنمود

كۆزگۈ: آيينە، مرآت

كۆزلەماق: ۱- قرەماق، باقماق ۲- اخترماق، قيديرماق، ايزلەماق

كۆك: ۱- آسمان، سپەر، سما ۲- ماوي رنگ

كۆلاک: ييريک تۇلقين، تلاطم

كۆلم: بيرار ايش-فعاليت نينگ ياييلىش يا قمرەش دايرەسى، حجمى، مقىاسى

كۆى: كۆچە، محللە، خيابان

كېرپىچ: خشت

كېرپىك: كېرپىك، مژە

كېرىش: سۇزباشى، مقەدە، دىباچە، پيشگفتار

كېرىش: ياي نينگ رودەدن تۇقىلگن چۈزىلووچن ايبى؛ كمان نينگ چلەسى

كېز: كىگېز، نمد

كېش: ۱- قاقوم/قاقىم، قندوز، سمور ۲- كېش نينگ تېرىسىدن بۇلگن كىيم

كىمخا/كىمخاب: تارى زردن و پودى اىپكدن بۇلگن گزلمە

كىوان: زحل (سىارە)

كېى/كېى: ىنگلىغ، بېكىن، -دېك، مانند، مثال

كېز: پىت، وقت، دۆر

كېزماق: يورىب، اىلنىب كۆرماق، تماشا قىلماق، سىر/سياحت قىلماق

كېنگاشماق/كېنگشماق: مشورە قىلماق، مصلحت قىلماق

«گ» حرفى

گېر: ۱- مجوس، زردشتى، آتش پرست ۲- كافر (مجاز)
 گزك: ۱- چاغىر بىلن يېپىلەدىگن يېنىگىل بېمىش؛ مزە ۲- يىرەنىگ يىلىغلىگن، يىرىنگ آلگن
 حالتى
 گلبن: چېچك بوتهسى، گل درختى
 گلخن: حمام نىنگ آتش خانەسى
 گۈگل: آچىلگن، خندان (گل و يوز حقيده)
 گوپچك: چرخ يا غىلدىرەك نىنگ مركزىدەگى اوق اۋرنتىلەدىگن تېشىگى بۈلگن اۋرتە
 قسىمى

«ل» حرفى

لالى: (لۇلۇ سۈزى نىنگ كۈپلىگى) لۇلۇلر، اينجولر، مرواريدلر
 لابه: ۱- تىل ياغلمەلىك، تملق، چاپلوسلىك ۲- اېلنىش، التماس، تضرع، زارى ۳- الداو،
 فريب، نىرنگ
 لاجرە: بىر كۈترىشەدە ايدىشەدە بار سويوقلىكنى ايچىش، سىپقىرىش حالتى
 لاشى: ناچىز، بېارزش
 لامع: پارلاق، درخشان، تابان
 لامكان: ۱- بېمكان، جايىسىز ۲- غيب عالمى (تصوف)
 لاينام: اويقوسىز، اوخلەمەيدىگن
 لچك: خاتىن-قىزلر باشىگە باغلىەيدىگن اوچ بورچكى ياغلىق
 لعب: اۋىين، تفنن، بازى، شۇخلىك، تفريح
 لعبت: ۱- ھىكل، بت، مجسمە، صنم، تمثال ۲- محبوب، معشوق

لغو: ۱- باطل، فسخ، ملغا ۲- پوچ سۆز، بېھودە سخن

لھو: عیاشلیک، عیش و نوش

«م» حرفی

ماسوا: ۱- تنگريدن باشقە ھەر نې كە بار ۲- اوندن باشقە، غېر او

ماشاد: يونگدن تۇقىلگن كييم

محرَق: ۱- كويديرووچى، سوزاننده ۲- چنقاغليكه باعث بۇلەديگن نرسە

مَحْقَر: ناچيز، حقير، خوار، پست

مُختالە: الدمچى، الداچى، مكار، حيله گر

مَدّ: دريا سووى نينگ سطحى يوقارى كېلىشى؛ جزر سۆزى نينگ قرشىسى

مدروس: ۱- ييتگن، ناپديد بۇلگن ۲- اېسكى، اېسكىرگن ۳- بېرونق، متروك

مراق: اشتياق، شوق، علاقه

مرتەش: ۱- تيتراق، لرزان ۲- متزلزل

مرکوز: ثابت، برقرار

مَرَس: اېپ، ارغمچى، ريسمان، طناب، رسن

مستغرق: غرق بۇلگن، چۇمگن

مستمند: قشاق، نواسيز، چاره سيز، فقير، محتاج

مستوفى: محاسب، خزانە دار

مستولى: چيره، مسلط

مسكنت: قشاقلىك، نواسيزلىك، فقر، افلاس

مشدد: زۇرلىشگن، شدت تاپگن، قتيغله شگن

مشعبد: كۆزباغچى، كۆزباغلاوچى، شعبده باز، چىشمبند ۲- الداقچى، الدمچى، حيله گر (مجاز)

مصبوغ: بۇياقلى، رنگلى، رنگلنگن، بۇياق بېرىلگن

مضجع: خوابگاه، آرامگاه

مُضطَر: ۱- چاره سىز، ناچار، مجبور ۲- قشاق، نواسىز، فقير

مُطَرًا: تر و تازه، شاداب

مظاهر: (مظهر سۆزى نىنگ كۆپلىگى) مظهرلر، ظهور قىلىش محللىرى، آشكار بۇلىش جايلرى، منبعلر

مُظلم: قارانغى، جوده قارانغى

مُعانق: سېوگى يوزه سىدن بىراونىنگ بۇنىنگە قۇل سالگن كىشى خصوصىتى

معجز/معجزة: باشقەلر بجرىشىدن عاجز بۇلگن خارق العاده ايش

معزًا: يىلنگ، يىلغاچ، برهنه، لُج

مُعَلّا: ۱- يوقارى، بلند ۲- يوقارى درگاه، درگاه بلند و رفيع

معيت: بىرگەلىك، همراهلىك (مجاز)

مفزع: فرحبخش، نشاط انگيز

مفروغ: فارغ بۇلگن، خلاص بۇلگن، قۇتىلگن

مفوض: تاپشىرىلگن، تفويض بۇلىنگن

مقاطر: (قطره سۆزى نىنگ كۆپلىگى) قطرهلر، تامچىلر

مُقَسَّر: چاقىلگن، پۇچاقسىزلىنتىرىلگن (پۇچاقلى مېوهلر حقيده)

مُكْتَسَب: قۇلگە كىرىتىلگن، اكتسابى، فطرى سۆزى نىنگ قرشىسى

مكرمت: ۱- اولوغلىك، بزرگوارلىك، ۲- جوانمردلىك، سخاوت، جود و كرم

مكنت: ۱- كوچ، قۇت، نىرو ۲- بايلىك، ثروت، مال

مِلْتَمَس: ایستک، خواهش، آرزو

مِلْهَم: جوده خوار و زار کیشی

مُلْهَم: الهام بۆلینگن

مُمْتَزَج: قاتیلگن، قۇشیلگن، مخلوط

مَنَاص: پناهگاه، پناه جای

مَنَاهی: شرعاً و عرفاً قدغن قیلینگن ایشلر؛ منکرات، منهیات

مُنْخَسَف: ۱- قارانغی، تاریک ۲- توتیلگن (آی)

مَخْلَص: ۱- خلاص بۆلیش، آزاد بۆلیش ۲- خلاص بۆلیش محلّی

مَسْتَعْجَل: شتابناک، عجول

مَنْفَك: آیریلگن، جدا بۆلگن، منقطع، منفصل، منترع

مِنْقاش: موچین/موچینه

مُنْقَطِع: ۱- کبسیلگن، آیریلگن ۲- گوشه گیر، گوشه نشین

مَنْكُوب: مصیبت کورگن، نکبتگه دچار کبلگن، تباہ و برباد بۆلگن، مضمحل

مَنْگَلَهی: پیشانه

مَوْحَش: وحشتناک، وهمناک

مَوْفُور: کۆپ، فراوان

مُونْگ: ۱- قیغو، غم ۲- امیدسیزلیک، یأس

مُونْگَرَهیماق/مُونْغَهیماق: مایوس بۆلماق، ناامید بۆلماق

مُونْگَلشماق: قیغوداشلیک قیلماق، راز دل آیتیشماق

مُونْگَلوْغ/مُونْگَلیغ: ۱- قیغولی، غملی، غمگین، محزون ۲- امیدسیز، مایوس

مُهْیَمِن: تنگری نینگ آتلریدن ییری، حافظ

میتین: تیشہ، کلنگ

میلتوق/میلتیق: قورال، تفنگ، اسلحہ

«ن» حرفی

نار: انار، رمان

ناس: اولوس، مردم

ناقہ: تویہ، اورغاچی تویہ

نال: قمیش، ئی

نباش: قبرلرنی تېشىب، کفن اوغیرلهدیگن آدم؛ کفن اوغری

نخوت: اوزینی باشقهلردن اوستون قۇيىش، اوزیگه آرتیقچه بها بېرىش، خودبینلیک، تکبر، غرور، کبر

نزاھت: ۱- تازھلیک، شادابلیک، سرسبزلیک (یېر حقیده) ۲- پاکدامنلیک

نزع: جان بېرىش

نزہ: پاکیزہ، خرّم، سرسبز، مصفا

نص: آچیق و مبھملىگى بۆلمه گن سۆز، صریح و معتبر سخن

نفور: بیرار نرسه یا کیمسه دن یامانی کبله دیگن؛ یوز اوگیرگن، بېزار

نفیر: تاووش، آواز، فریاد

نُگت: (نکته سۆزی کؤپلىگى) نکته لر، نکات

نوال: عطا، بخشش

نؤله: ئې اولور، ئې بۇلور

نیر اعظم: قویاش، کون، آفتاب، خورشید (مجاز)

نیسان: ۱- ئور آی ۲- كۆكەم، بهار (مجاز)

نیشە: نى ایشگە، نیمە اوچون

«و» حرفى

وازكېچماق: ۱- ابگەلىك يا فايدهلنىش حقوقيدن كېچماق، اۆتماق، قۇل تارتماق، صرف نظر قىلماق ۲- يوز اۆگيرماق

وافى: ۱- يېتىلى، كافى ۲- عهدىگە وفا قىلەديگن

وئاق: اوى، اتاق، منزل، خانه، مسكن، اقامتگاه،

وئاق: عهد، پيمان، قرار

وجوب: لازملىك، ضرورت، لزوم

وجيه: چىرايلى، گۈزل، زىياروى

ورع: پرهىزگارلىك، تقوا، زهد

وھاج: فروزان، درخشان

«ھ» حرفى

ھالە: ايرىم كېچەلر آى تېگرەسىدە نمايان بۆلەديگن آيدىن دايره

ھامون: تېكىس يېر، تېپەلىك و چوقورلىگى بۆلمەگن چۆل، بيابان، صحرا

ھژىر: ارسلان، شىر

ھلاھل: بىر تور كوچلى آغۇ؛ شوكران

ھمان: ۱- اۋشە لحظە، عىن اۋشە وقت ۲- شو وقتگچە، حاضرگچە

ھمتك/ھمتگ: يۇلداش، ھمراھ، يىرگە چاپەديگن

ھمسفال: ھمكاسە، ھمتباق، سفرەداش

همول: عين اوشه، همان

هيئت: ۱- حالت، وضع، حال ۲- شكل، صورت، ظاهر، قيافه

«ی» حرفی

يا/ياي: کمان

يابو/ياني: اصیل نژاددن بؤلمه گن، يوک تشووی آت؛ يابو، استر

يارغوچاق/يارغیچاق: يارغیچاق، قؤل تبگیرمان، دستاس

يارقین: ۱- ياروغ، ياغدولی ۲- انیق، یقال، روشن

يارماق: آق آلتین

يارماقسيز: آلتین سيز، پولسيز، بضاعتسيز

ياروتماق/ياریتماق: ياقتی/ياختی قيلماق

ياروق/ياروغ: ۱- ياقتی/ياختی، روشن ۲- روشن، واضح

ياروماق/ياریماق: ۱- ياقتی بؤلماق ۲- شکوفان بؤلماق

يازغورماق/يازغیرماق: ۱- گله قيلماق ۲- گناه قيلماق

يازیق: سوچ، گناه، معصیت

ياستانماق: بيرار نرسه نینگ اوستیگه باش قۇيماق، باش نینگ تگیگه قۇيماق

ياغدو: ۱- ياریتووی منبعدن ترهله دیگن ياروغلیک، فروغ، نور ۲- يارقین، ياغدولی،

روشن

ياقماق: ۱- يانديرماق ۲- سلیقه گه ماس توشماق ۳- مزاجگه تۇغری کېلماق، دوا بؤلماق

۴- سوو بیرماق، سوغارماق

يالقیتماق: زېړیکتیرماق، بېزار قيلماق، بیراوگه ملال کېلتیرماق

يانا/ينه: قېته دن، ینگیدن، تەغین، تکراراً

ياناق/يناق: يوز يا بېت نینگ بۇرتیق قسمی

يان باسماق: طرفدارلیک قیلماق

ياندورماق/ياندیرماق: کېلگن تامانگه جۇنتماق، قیترب یوبارماق

يانماق: کېلگن تامانگه قرەب يورماق، قیتماق

يا/يا: کمان

يياماق: ۱- يازماق، تۆشه ماق ۲- يازماق، يوپقه له ماق، یسّيله ماق (خمیر، لای کبی نرسه لر حقیده) ۳- ترقتماق، آوازه قیلماق

یّد بیضا: حضرت موسی (ع) نینگ معجزه لریدن بیرى

يساق/ياساق: ۱- قاعده، قانون ۲- سیاست

یشم: عقیق یا زیرجدگه اؤخشه گن قیمت بها تاش

يکران: اصیل آت

یک لخت: بوتون، یکپاره، یکپارچه

يلاق: ایت و موشوک کبی حیوانلرنینگ نان یییشی اوچون ایشله تيله-دیگن ایدیش؛ تووک

يلقيماق: یلقاولیک قیلماق، اېرینماق، دنگسه لیک قیلماق

یلنگ: یلنغاچ، کییمسیر، لچ، برهنه

یم: دریا

يناق/ياناق: يوز يا بېت نینگ بۇرتیق قسمی

ینگاق: خودی یناق یا یناق

ینگلیغ: کبی/کبی، بېکین، مانند، مثال

يوریش: هجوم، حمله، تاخت

يوز: قاپلاندىن كىچىكراق آوچى حيوان؛ يوزپىلنگ

يوزماق: سوزماق، شىنا قىلماق

يوگن: جىلاو/جلو، عنان، افسار، لجام، لگام، زمام

يومروق: قۇل برماغلرى نىنگ يومىلگن حالتى، مشىت

يومورته/يومورته: تخم، تاووق يا هر تور قوش نىنگ تخمى

يۇسون/يۇسين: طريقه، طرز، روش

يۇسونلوق/يۇسونلىك: -شكده، -طرزده، -شيوده

يۇلىقماق: چلىنماق، دچار بۇلماق

يۇيماق: بوزماق، خراب قىلماق

يىتكىچى: يىتكلاوچى، يۇلباشچى، رهبر

يىتوك: ۱- مهارت آرتتىرگن، تجربهلى، رسیده، بالغ ۲- پيشيق، رسا، پخته

يىل: ۱- شمال، باد ۲- دم، باد، هوا

يىلكه: شانه، كتف، دوش

يىلماق: ۱- ايسماق، حرکتهگه كېلماق ۲- تېز يوغورماق، يېلدېك اوچماق

يېمىريلماق: ۱- قۇپاريليپ توشماق، نورهماق ۲- بوزيلماق، خرابهگه ايلنماق

الفبا اۆگۈروچى نىنگ قىسقه تانىتمەسى و بجرگن ايشلرى

عبدالمجيد اوزگون، شمسي ۱۳۱۷ - يىل حوت آيىدە، فارياب ولايتى اندخۇى تومىنىنىڭ الھنديخانە گزرىدە دنيانگە كېلدى. آتەسى رحمتلى حاجى آستانەقل باى، اندخۇىنىڭ تنيقلى يېرلى و چارواچى بايلرىدىن اېدى. اوزگون تۇقۇز ياشنى تۇلدىريشكە قدر، مسجد ملاسى قاشيدە باشلنغىچ ديني بىلىملرنى اۇرگنىپ و اۇن ياشيدىن باشلپ، اۋشە زمان اندخۇى باشلنغىچ مكتى و كېنراق اۋرتە مكتىبىنى اۋقىپ بېتىردى. اوزگون اوندىن سۇنگ سگىز يىل كابل و اندخۇى مكتىلرىدە اۋقېتوۋچىلىك وظيفەسى بىلن شغللندى و اونىڭ يانىدە، كېچەلىك لىسە مكتىبىگە اۋقوۋگە كىرىپ و اوندىن كېن ھم كابل اۋقېتوۋچى تربىەلش مۇسسەسىنىڭ اۋن تۇرتىنچى صنفىنى بېتىريشكە قدر اۋز اۋقوۋىنى دوام بېردى.

عبدالمجيد اوزگون شمسي ۱۳۵۷ - ۱۳۷۰ - يىلگچە، افغانستان عدلىە وزارتىگە تېگىشلى تورلى لوازملىردە ايش بجردى و ميلادي ۱۹۹۱ - يىل اېسە، اۋلكەدە خوسفىزلىك وضعىتى يامانلشگنى باعث، مهاجرتگە يوز كېلتىرىپ و حاضر آلمان اۋلكەسىدە يشب كېلماقدە.

اوزگون ياشلىك چاغىدىن توتىپ، آتەسىنىڭ اېكوۋچىلىك و چاروا-چىلىك ايشى يانىدە، كىيك و قوش اولش مهارتىگە ھم اېگە بۇلىپ و بو ايشكە جودە كۇپ قىزىقردى. او بوندىن تشقري، كتاب اۋقىشكە ھم قىزىقىپ، اۋز مساعد و قتلرىدە رستم داستان، لىلي و مجنون، فرھاد و شىرىن و برزوى دھقان كى داستانى كتابلر و ھمدە توركي و فارسى تىللى شاعرلر، جملەدن نواي، فضولى و حافظ شىرازىنىڭ دېوان و اثرلرىنى اۋقىر اېدى.

عبدالمجيد اوزگون اۋز آنە تىلى و فرھنگىنى يورەكدن سېۋەدى و بو ساحەدە ايش قىلەدى. او اۋزى ھرچند شاعر يا يازوۋچى بۇلىپ قلم سورمەگن، يىراق اونىڭ تىل و ادبىياتىمىز اوچون قىلگن و قىلىپ تورگن ايشلرى جودە يىرىك اھمىتگە اېگە. او اۋلكەمىز و اېلىمىز آرەسىدە نادر و تاپىلىقسىز بۇلمىش انچە-مونچە ادبي و تارىخي كتابلر و رسالەلرنى، اۋزبېكستان انترنى سايىتلىرىدىن آلىپ، كىرىل و لاتىن يازوۋىدىن يىزىنىڭ عرب-اۋزبېك يازوۋىمىزگە اۋگىرگن. او حاضرگە قدر يازوۋىنى اۋگىرگن كتابلر قويدە گىلردن عبارتدور:

- ۱- بدایع البدایه، نوایی دہوانی
- ۲- نوادرالنهاییه، نوایی دہوانی
- ۳- غرایب الصغر/خزائن المعانی (۱)، نوایی دہوانی
- ۴- نوادرالشباب/خزائن المعانی (۲)، نوایی دہوانی
- ۵- بدایع الوسط/خزائن المعانی (۳)، نوایی دہوانی
- ۶- فواید الکبر/خزائن المعانی (۴)، نوایی دہوانی
- ۷- مولانا لطفی ہروی دہوانی
- ۸- مولانا اتایی دہوانی
- ۹- مولانا سگای دہوانی (تنلنگن اثر)
- ۱۰- مولانا گدایی دہوانی
- ۱۱- سلطان حسین بایقرا دہوانی
- ۱۲- عبدالرحیم حافظ خوارزمی دہوانی (ایک جلد)
- ۱۳- گلشن اسرار، حیدر خوارزمی
- ۱۴- محبت نامہ خوارزمی
- ۱۵- قصص ریغوزی (قصص الانبیای ریغوزی) (ناتمام)
- ۱۶- شیرمحمد مونس خوارزمی دہوانی
- ۱۷- تعویذ العاشقین، محمدرضا آگهی دہوانی (قولینگزده گی دہوان)
- ۱۸- محمدرحیم خان فیروز دہوانی (ایگی توپلم)
- ۱۹- محمدیوسف راجی خوارزمی دہوانی
- ۲۰- نیازمحمد کامل خوارزمی دہوانی
- ۲۱- امیر عمرخان دہوانی
- ۲۲- نادره نینگ تورکی شعرلری دہوانی (کامله تخلّصی بیلن)
- ۲۳- نادره نینگ فارسی شعرلری دہوانی (کامله تخلّصی بیلن)
- ۲۴- نادره نینگ فارسی شعرلری دہوانی (مکنونه تخلّصی بیلن)
- ۲۵- نادره حیاتی و ادبی فعالیت (مقاله)
- ۲۶- بابا رحیم مشرب دہوانی (اؤزبیک ادبیات بوستانی)
- ۲۷- بابا رحیم مشرب (حیاتی و ایجاداتی)
- ۲۸- ذاکرجان فرقت دہوانی
- ۲۹- عوض اوتر سیلنمه شعرلری توپلمی
- ۳۰- شجره تورک، ابوالغازی بهادرخان
- ۳۱- شجره تراکمه، ابوالغازی بهادرخان

- ۳۲- قوتادغو بېلىك، احمد خاص حاجب
- ۳۳- هبة الحقايق، احمد يوغانگي
- ۳۴- شيباني نامه، محمد صالح
- ۳۵- مولانا ضياء الدين حزيني دېوانى
- ۳۶- محمدامين خوجه مقيمي دېوانى
- ۳۷- اوزبېك تېلى اىضاحلى لغتى (اوپىنچى و بېشىنچى جلدلىرى)
- ۳۸- اوزبېك ممتاز ادبىياتى تارىخى، دىنواز يوسفوه
- ۳۹- ممتاز بديعيت ملاحى
- ۴۰- فنون البلاغه، شيخ احمد بن خدايداد طرازي
- ۴۱- ممتاز بديعيت ملاحى، ع. حاجى حميدوف
- ۴۲- بدايع الصنائع، عطاءالله محمدالحسيني
- ۴۳- سره حكايله لر، اۆتكير هاشموف
- ۴۴- سېك تركستان، محمدامين اوچقون (فارس تىليده، كيريل يازوويدن اۆگيريلگن)
- ۴۵- سراى ملك خانم
- ... و باشقه اؤنلې كۆت- كيچيك حكايه، شعر، مقاله، غزللرگه شرح و... لر كه اولر نينگ هر يىرى نينگ ذكرى بو يېرده لازم كۆريلمه يدى.

عبدالمجيد اوزگون نينگ تيل و ادبىياتىمىز اوچون بجرگن منه شونچه سلماقلى ايشلريدن حاضرگه قدر فقط گينه «مولانا لطفي دېوانى» حرمتلى استاد پوهنوال دكتور سىد محمدعالم لبيب تامانيدن نشرگه تيارلنېب، سكىنه بانو غضنفر كىتابخانه سى مالى ياردمى بېلن باسيليپ نشر بۆلگن و قۇلېنگىزده گى «تعويذالعاشقين/ آگهي شعرلرى دېوانى» هم او كىشى نينگ چېككن زحمتلريدن ايكىنچىسى محصولدور كه كمينه جلال الدين قىيامى آرقلى نشرگه تيارلندى. اوزگون صاحب جنابلرگه اوزاق عمر، تولىق ساغلىك و تيل و ادبىياتىمىز اوچون بجرىب كېله ياتگن ايشلرگه آمدر تىلب قاله مىز.

منتدارچىلىك

ذکر اېتىش لازم که تعویذالعاشقین دېوانى نینگ قۇلىنگیزده گى نسخەسى حرمتلى استاد عبدالمجید اوزگون آرقەلى کريل الفباسیدن اؤگیریلیب، توزەتیش و نشرگە تیارلش اوچون کمینه نینگ اختیارىگە قۇییلگنیدن تشقرى، بو کتاب نینگ باسیلیش و نشر قیلیش هزینەسى هم اوزگون عایله سى تامانىدن تۇلندی. اوشبو اۆرینده، بو محترم عایله نینگ برچه اعضاسیگە بو فرهنگى ایشگە اۆزلیردن بذل و همت کۆرستگنلری اوچون صمیمانه منتدارچىلىک بیلدیریش ضمنیده، بو فرهنگدۇست و ادب سېور خاندانگە خیر و برکت و همیشه لیک ساغلیک و خاطر جمعلیک ایستب قالەمن.

حرمت بیلن
قیامى

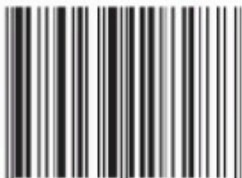
TA'VIZUL-OSHIQIN

Muhammad Rizo Ogahiy She'rlari Devoni

Tasvir: Ogahiy uy muziyami

ISBN 978-9936-1-0828-8

9 789936 108288

